

6

108499

Tam attham pakāśento S. imam gāthadvayam āha:

15. Mahāyitvāna sambodhim¹ nānāturiyehi vajjamānehi
mālāgandhavilepanam āharitvā² pakāraparikkhepam
kāresi³, atha rājā pāyāsi. 81.

5 16. Saṭṭhivāhasahassānam pupphānam sannipātayi
pūjesi rājā Kālīṅgo Bodhimaṇḍam anuttaran ti. 82,

Tattha pāyāsi ti mātāpitunnam santikam agamāsi, so Mahābodhimaṇḍe
aṭṭhārasaṭṭham suvaṇṇatthambham ussāpesi, tassa sattaratanamayam⁴ vedikam⁵
kāresi, ratanamissakam vālukam okirivā⁶ pakāraparikkhepam⁷ kāresi, satta-
10 ratanamayam dvārakoṭṭhakam kāresi, devasikam pupphānam saṭṭhivāhasahassāni⁸
sannipātayi, evam Bodhimaṇḍam pūjesi. Pāliyam pana saṭṭhivāhasahassānam
pupphānam ti ettakam eva vuttam⁹.

Evam Mahābodhipūjam katvā gantvā¹⁰ mātāpitaro¹¹ ādāya
Dantapuram eva āgantvā¹² dānādīṇi puñṇāni katvā Tāvātimsa-
15 bhavane nibbatti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ Anando¹³ Bodhi-
pūjam akāsi¹⁴ yevā” ’ti vatvā j. s. „Tadā Kālīṅgo¹⁵ Anando aho-
Kālīṅgabhāradvājo¹⁶ pana aham evā” ’ti. Kālīṅgabodhijātakam¹⁷.

7. Akittijātakam.

20 Akittim disvāna sammatan¹⁸ ti. Idam S. J. v. ekam
Sāvattvivāsim dānapatim¹⁹ ā. k. So kira S-ram nimantetvā satta-
ham Buddhapamukhassa saṅghassa²⁰ mahādānam datvā pariyoṣāna-
divase ariyasamghassa sabbaparikkhāre adasi. Ath’ aṣṣa S. parisa-
majjhe anumodanam karonto „upāsaka, mahā te pariccāgo, atidukka-
25 ram²¹ tayā katam, ayam hi²² dānavamso nāma porāṇakapaṇḍitānam
vamso, dānam nāma gihināpi pabbajitena²³pi dātubham eva, porāṇaka-
paṇḍitā²⁴ pabbajitvā araṇṇe vasantā aloṇadhūpanam²⁵ udakamattasittam²⁶

¹ Bds mamāyitvāna-, Bd tam bodhim. ² Bds abhilarāpetvā, Bf abhaharivā. ³ so Cks; Bds omits pakā - - kāresi. ⁴ Cks -ya, Bd omits satta. ⁵ Cks vedikā. ⁶ Bds okirāpetvā. ⁷ Bd -kkhitta. ⁸ Bd -ssānam. ⁹ Bds āgataṃ. ¹⁰ Bd omits gā-. ¹¹ Bd adds ayyākāyitke ca. ¹² Bd ānetvā. ¹³ Bd pi ā-, C omits p. ¹⁴ Bd kāresi. ¹⁵ Bd tadāpi mānavakakālīṅgo pi. ¹⁶ Ck kālībhā-. ¹⁷ Bd kālīgaja-. ¹⁸ Cks sammantan. ¹⁹ Bd dvānapati upāsaka. ²⁰ Bd bhikkhu sa-. ²¹ Bd aho dukkham. ²² Bd adds upāsaka. ²³ Bd adds pana. ²⁴ Bd aloṇakam viddhūpanam. ²⁵ Ck udakamattasittam, C omittasinnam, Bd udakasittamattam, Bf -sittamattam.

JATAKATTHAVANNANA

BY

V. FAUSBØLL.

-63--

THE
JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

Rare - 6

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY

V. FAUSBÖLL

VOL. IV.

LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG.
KARL J. TRÜBNER.

KOPENHAGEN.
H. HAGERUP.

1887.

[All Rights Reserved.]

Rare-6

✓ RMIC LIBRARY	
Acc. No	108499
Class No	29.4.3
Date	23.8.80
St. f	Ch
Class.	Rg
Cat.	8
Bk. Card	✓
Checked	Rg

Presented by
Dr. R C Maunula

PRINTED BY NILSEN & LYDICHE, KOPENHAGEN.

TO
COLONEL D U N C A N
• LATE BRITISH RESIDENT AT MANDALAY
AND
THE REV. Ś Ū B H Ū T I
BUDDHIST PRIEST IN CĒYLOṆ

WITHOUT WHOSE MATERIAL ASSISTANCE IN PROVIDING ME WITH
MANUSCRIPT I SHOULD NOT HAVE BEEN ABLE TO EDIT THE JĀTAKA

THIS VOLUME IS MOST RESPECTFULLY INSCRIBED.

PRELIMINARY REMARKS 5.

My MSS. for this volume have been the same as for the former: C^k C^a B^d and occasionally B^a, and further B^f from p. 1 to p. 242.

I have, it is true, in 1885 from Prince Devawongse, Minister of Foreign Affairs to the King of Siam, received a Pāli-Siamese MS. containing part of the Jātaka, but that does not go farther than to the Macchajātaka, vol. II^a p. 178 of the printed text.

This Siamese MS. begins, differently from C, in the following way¹:

NAMO etc.

Vanditvā sirasā seṭṭham
Buddham appaṭipuggalam
ñeyyasāgaram uttiṇṇam
tiṇṇam saṁsārasāgaram |
Tattheva paramam santam
gambhiram duddhasam aṇum
bhavābhavakaram suddham
Dhammam saddhammapūjitam |
Tattheva panagham Saṁgham
asaṁga saṁgham uttamam
uttama dakkhiṇeyyanam
santindriyam anāsavam |
Takanatassa etassa paṇāmena visesato
ratanattaye visese navisesādare name |

Dhirātidhiraḍḍhehi āgamaṇṇūhi viṇṇūhi apādānatthakatham bhante
kātaḍḍhan ti visesato punappanādareneva yācito ham yasassati tasmā-
ham sāpadānassa sesato dīpissa Piṭakattaye yathā Pālinayeneva
atthasaṁvannaṇam bhu subham

¹ Being unable to correct the text in all instances, I prefer giving it as it stands in the Codex.

Kena kattha kadā c' etaṃ
 bhāsitaṃ dhammaṃ uttamam
 kimattha bhāsitaṃ c' etaṃ
 etaṃ vatvā vidhiṃ tato
 Nidānakosallaṭṭhaṃ ca
 sukhattahaṇadhāraṇā
 tasmā tantaṃ vidhiṃ patvā
 pubbāparavisesataṃ
 Purāṇasihaḷabhāsāya
 Porāṇaṭṭhakathāyaṃ ca
 ṭhapitaṃ taṃ na sādheti
 sādhiṇaṃ taccitticitaṃ
 Tasmā tam upanissāya
 Porāṇaṭṭhakathāyaṃ
 vivaḷḷetvā viruddhatthe
 visesatthappakāsayāṃ
 visesavaṇṇanaṃ seṭṭhaṃ
 karissāṃ' atthavaṇṇanaṃ ti

ca paṭiññātata¹ | Sā paṇāyamamadānassatthavaṇṇanā dūrenidānaṃ etc.

But looking at the various readings of different Jātakas of the MS., I find that it agrees with C in as many instances as with B, besides having several readings of its own.

Therefore, if we are to judge from this MS. alone, there really appear to be three different redactions of the canonical Buddhist writings, a Cingalese, a Burmese and a Siamese (C.B.S.), the last of which takes up, it seems, an intermediate position between the two former.

Kopenhagen, April 3, 1887.

¹ The previous passage is in the Codex written out in one without any punctuation and without the verses being marked.

ABBREVIATIONS.

1. A. = atīte.
B. or Bo. = Bodhisatto.
Bh. = Bhagavā.
D. = Dasabalo.
G. = Gotamo.
M. = Mahāsatto.
R. = rajjam.
S. = Satthā.
T. = Tathāgato.
V. = viharanto.
 2. A. ā. = atītaṃ āhari.
A. B. = atīte Bārāṇasiyaṃ.
A. k. = ārabba kathesi.
 3. Dh. k. s. = dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ.
E. k. s. = etarahi kathāya sannisinā.
S. J. v. = Satthā Jetavane viharanto.
 4. S. p. j. s. = saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi.
 5. A. B. Br. r. k. = Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam
kārente.
 6. S. i. d. ā. j. s. = Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ
samodhānesi.
 7. I. d. ā. s. p. j. s. = imaṃ desanaṃ āharitvā saccāni pakā-
setvā jātakaṃ samodhānesi.
-

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page • 4 l. 35 read Ck Bf.
 — 5 l. 36 read ¹¹ Cks and ¹⁴ Cks
 — 15 l. 29 add: 4. Cfr. Morris, B. & C. p. 74.
 — 22 l. 28 add: 5. Cfr. Morris, B. & C. p. 86.
 — 27 l. 32 add: 6. Cfr. Morris, B. & C. p. 99.
 — 43 l. ¶6 read yañce.
 — 47 l. 24 dele , .
 — 54 l. 22 read aññātra.
 — 62 l. 26 read r k. Bodhisatto.
 — 71 l. 18 add: (Cfr III $\frac{313}{10-11}$).
 — 71 l. 24 add: (Cfr. Milindap. p. 402).
 — 71 l. 31 read ruddho
 — 100 l. 32 add: 3. Cfr. Morris, B. & C. p. 89.
 — 101 l. 23 read (III $\frac{29}{4}$).
 • — 107 l. 16 read tñyam eva
 — 109 l. 1 read jññatarāstti
 — 119 l. 30 add: 6. Cfr. Morris B. & C. p. 92.
 — 236 l. 32 add: 7. Cfr. Morris, B. & C. p. 73.
 — 286 l. 22 read ramaññya.
 — 320 l. 14 all three MSS. posemi for pesemi?
 — 320 l. 33 read Pischel for Morris.
 — 371 l. 20 add: (Cfr $\frac{362}{25}$).
 — 375 l. 25 add: 1. Cfr. Morris, B. & C. p. 88.
 — 398 l. 6 add: (Cfr. Samyutta-Nikāya ed. by L. Feer p. 2).
 — 413 l. 3 read jīvitapariṇāman.
 — 494 l. 31 add after ¹⁰: so Bā for -pariyāman.

- Vol. III. Preliminary Remarks after Rangoon add: (Bf).
 — 24 l. 1 add: (Cfr Milinda p. 172).
 — 32 l. 28 add: (Cfr. Milinda p. 220).
 — 98 l. 25 read Poṭṭhapāḍā.
 • — 109 l. 11 add: (Cfr. supra p. 24 l. 22).
 — 120 l. 23 add: (Cfr. II $\frac{362}{8}$).

Vol. III. 157 l. 8 read *osiñcaṃ*

- 185 l. 6 read *pādena*
- 196 l. 10 add (Cfr. *Suttanipāta* v. 253 etc)
- 223 l. 15 read *appapañño*.
- 254 l. 23 read *āharitvā*
- 264 l. 22 read *sirīsayanā*
- 281 l. 5 read *gaṇhitukāmā*.
- 305 l. 16 add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 204 -205)
- 331 l. 6 add: (Cfr. II $\begin{smallmatrix} 51 & 52 \\ 23 & 6 \end{smallmatrix}$).
- 347 l. 32 read *B/-sambha-*
- 371 l. 25 read *ruyha*.
- 411 l. 6 read *silasamvuto*.
- 450 l. 21 read *mamēdaṇi* (cfr. p. 446 l. 12) or *mamā-y-idam*.
- 471 l. 20 add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 31).
- 472 l. 10 etc. add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 20—22).

X. DASANIPĀTA.

1. Catudvārajātaka.

Catudvāramidaṃ nagaran ti. Idam S. J. v. ekam dub-
bacaṃ¹ ā. k. Paccuppannavatthum Navanipātassa paṭhamajātaka
vitthāritam eva. idha paṇa S. taṃ bhikkhum „saccaṃ kira tvam dub- 5
baco“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „pubbe pi tvam bhik-
khu dubbacatāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā khuracakkaṃ āsāde-
sīti“² vātvā atītaṃ āhari:

Atīte Kassapa dasabalassa kāle Bārāṇasiyaṃ asīti-
koṭṭivibhavassa seṭṭhino³ putto Mittavindako nāma ahosi. 10
Tassa mātāpitāro sotāpannā ahesum, so pana dussilo assaddho.
Atha naṃ aparabhāge pitari kālakate⁴ mātā kuṭumbaṃ vicā-
rentī āha: „tāta tayā dullabhamanussattam⁵ laḍḍham, dānaṃ
dehi, siṃhaṃ rakkha⁶, uposathakammaṃ kara“, dhammaṃ supā-
hiti“. „Amma na mayhaṃ dānādīhi attho, mā maṃ kiñci 15
avaca, ahaṃ yathākammaṃ gamissāmīti“ evaṃ vadantam⁷ pi
naṃ ekadivasaṃ puṇṇamuposathadivase mātā āha: „tāta, ajja
abhiṭṭakkhito mahāuposathadivaso, ajja uposathaṃ samādiyitvā
vihāraṃ gantvā sabbarattin dhammaṃ sutvā ehi, ahaṃ te
sahassaṃ dāssāmīti“. So „sādhū“⁸ ti dhanalobhena uposathaṃ 20
samādiyitvā bhuttapātarāso vihāraṃ gantvā divasaṃ vitināmetvā
rattin yathā ekam pi dhammapadaṃ kaṇṇaṃ na paharati tathā

¹ B^a dubbacabhiikkhum. ² B^a adds bhikkhu. ³ C^{ks} -do-, B^a āhasesīti, B^a
bhāraṇṇīti. ⁴ B^a adds eko. ⁵ B^a kalaṇka-. ⁶ B^a -bhainna-. ⁷ B^a -khābi
⁸ B^a karohi. ⁹ B^a caran-.

ekasmiñ padese nipajjitvā niddaṃ okkamitvā punadivase pāto
 va mukhaṃ dhovitvā gehaṃ gantvā nisīdi. Mātā paṇ'assa
 „ajja me putto dhammaṃ sutvā pāto va dhammakathikatheraṃ'
 ādāya āgamissatīti“ yāgum² khādaniyaṃ bhojaniyaṃ paṭiyāde-
 5 tvā āsanaṃ paññāpetvā³ tassāgamaṇaṃ⁴ paṭimāneṇti⁵ taṃ eka-
 kaṃ āgataṃ disvā „tāta dhammakathiko kena nānīto“⁶ ti vatvā
 „na mayhaṃ dhammakathiken“⁷ attho⁸ ti vutte⁹ „tena hi yā-
 gum⁹ pivā“¹⁰ 'ti āha. So „tumbhehi mayhaṃ sahassaṃ paṭi-
 sutam, taṃ tāva me detha, pacchā pivissāmīti“¹¹ āha. „Piva tāta,
 10 pacchā¹⁰ gaṇhissasīti“. „Gahetvā va pivissāmīti“. Ath' assa
 mātā sahassabhaṇḍikaṃ purato ṭhapesi. So yāgum⁹ pivitvā
 sahassabhaṇḍikaṃ gahetvā vohāraṃ karonto nacirass' eva
 vīsaṃ¹¹ sataśahassaṃ uppādesi. Ath' assa etad ahoṣi: „nāvaṃ
 upaṭṭhapetvā¹² vohāraṃ karissāmīti“. So nāvaṃ upaṭṭhapetvā¹³
 15 „amma ahaṃ nāvāya vohāraṃ karissāmīti“ āha. Atha naṃ
 mātā „tvaṃ tāta ekaputtako, imasmiṃ ghare dhanam pi ba-
 huṃ¹⁴, samuddo anekādīnava, mā gamīti“¹⁵ vāresi. So „ahaṃ
 gamissām' eva, na sakkā maṃ vāretuṃ“¹⁶ ti vatvā „ahaṃ¹⁴ tāta
 vāressāmīti“¹⁷ mātaraṃ hatthe gahito¹⁸ hatthaṃ vissajjāpetvā
 20 mātaraṃ paharitvā pātetvā antaraṃ katvā gantvā¹⁹ nāvāya sam-
 uddaṃ pakkhāndi. Nāvā sattame divase Mittavindakaṃ nissāya
 samuddapitṭhe niccalā atṭhāsi. Kālakappaṇisalākā vārṇyamānā²⁰
 Mittavindakass' eva hatthe tikkhattuṃ pati. Ath' assa uḷum-
 pain¹⁶ datvā „imaṃ ekaṃ nissāya bahū¹⁹ mā vinassantū“²¹ 'ti
 25 taṃ samudde²⁰ khipiṃsu, tāvad eva nāvā javena samuddaṃ²¹
 pakkhandi. So pi uḷumpe²² nipajjitvā ekaṃ dīpaṃ²³ pāpuṇi.
 Tattha phaḷikavimāne²⁴ catasso petiyo addasa. Tā sattāhaṃ

¹ B^d -katheram. ² Ck^s -gu. ³ B^d pañña-. ⁴ B^d tassa āg-. ⁵ B^d paṭimāntena
⁶ Ck^s tena āni-, B^d kena nānīto, C^b Ba kena ā-. ⁷ B^d -na. ⁸ Ck^s -o. ⁹ B^d
 -gum. ¹⁰ B^d adda te dassāmīti. ¹¹ B^d viśaśahassāḍḍhikam, B^s viśaśahassāḍḍhika.
¹² B^d upaṭṭha-, Ck^s utthā-. ¹³ B^d -hu, C^s -huṃ corr. to hu. ¹⁴ B^d abantaṃ.
¹⁵ B^d adūs pl. ¹⁶ B^d omits ga-. ¹⁷ all three MSS. -salākāṃ, C^s vāpiya-, B^d cāriya-
 māno, B^s kariyamāno. ¹⁸ C^s ulu- corr. to uḷu-, B^d ulu-. ¹⁹ Ck^s -u. ²⁰ B^d -dda-
 piṭhe. ²¹ B^d mahāsa-. ²² B^d ulu-. ²³ B^d dipakaṃ, C^s ekadipakaṃ. ²⁴ C^s hā -li-.

dukkhaṃ anubhavanti sattāhaṃ sukhāṃ. So tāhi saddhiṃ
 dibbasampattiṃ anubhavi. Atha naṃ tā' dukkhānubhavanat-
 thāya gacchamānā „sāmi, mayaṃ sattame divase āgamissāma,
 yāva mayaṃ āgacchāma tāva anukkaṇṭhamāno idh' eva vasā"
 'ti vatvā agamaṃsu. So taṇhāvasiko hutvā tasmiṃ yeva pha-
 lake nipajjitvā puna samuddapiṭṭhena gacchanto aparaṃ pi
 dipaṃ² patvā tattha rajatavimāne aṭṭha petiyo disvā eten' eva
 upāyena aparasmiṃ dipake maṇivimāne soḷasa aparasmiṃ³ kana-
 kavimāne dvattiṃsa petiyo disvā tāhi saddhiṃ dibbasampattiṃ
 anubhavitvā tāsāṃ pi dukkhaṃ anubhavitum gatakāle puna
 samuddapiṭṭhena gacchanto ekaṃ pākāraparikkhittaṃ catudvā-
 raṃ⁴ nagaraṃ⁵ addasa, ussadanirayo⁶ kira so bahunnaṃ⁷ nerayi-
 kasattānaṃ kammakaraṇānubhavanatṭhānaṃ⁸, Mittavindakassa
 pana alaṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ viya hutvā upaṭṭhāsi. So
 „imaṃ nagaraṃ pavisitvā rājā bhavissāmi⁹“ cintetvā pavisitvā¹⁰
 khuracakkaṃ ukkhipitvā¹¹ paccamānaṃ nerayikasattaṃ addasa,
 ath' assa taṃ¹² tassa sīse khuracakkaṃ padumaṃ¹³ hutvā upaṭ-
 ṭhāsi, ure pañcaṅgikabandhanaṃ¹⁴ uracchadapasādhanaṃ hutvā
 sarīrato galantaṃ¹⁵ lohitaṃ lohitacandanavilepanaṃ¹⁶ hutvā
 paridevanasaddo madhuragītasaddo¹⁷ hutvā upaṭṭhāsi. So tassa
 santikaṃ gantvā „bho purisa ciraṃ tayā padumaṃ dhāritaṃ,
 dehi me¹⁸ etan¹⁹“ ti āha. „Samma, na-y-idaṃ padumaṃ, khura-
 cakkaṃ²⁰ etan²¹“ ti. „Tvāṃ mayhaṃ adātukāmatāya evaṃ vada-
 sīti²²“. Nerayikasatto ciutesi: „mayhaṃ kammaṃ khīṇaṃ
 bhavissati, imināpi mayā viya mātaraṃ paharitvā āgatenā bha-
 vitabbaṃ, dassāmi 'ssa khuracakkaṃ“ ti. Atha naṃ „ehi bho,
 gaṇha imaṃ padumaṃ²³“ ti vatva khuracakkaṃ tassa sīse khipi.
 taṃ tassa matthakam²⁴ piṃsamānaṃ²⁵ bhassi. Tasmiṃ khaṇe

¹ B^d adds tattha. ² B^d dipakam. ³ B^d adds dipake. ⁴ B^d - ra. ⁵ B^d - ram.

⁶ C^k - dā-. ⁷ B^d - hūnaṃ ⁸ C^k - bhāvaṭṭhā-. ⁹ B^d adds sīse. ¹⁰ C^k naṃ.

¹¹ B^d omits taṃ. ¹² B^d adds viya. ¹³ B^d - kaṇḍa-. ¹⁴ B^d gaḇ-. ¹⁵ B^d omits

lohita, and adds viya. ¹⁶ B^d - rasarogi-, and adds viya. ¹⁷ C^k - kam ¹⁸ B^d

imaṃ, omitting pa-. ¹⁹ C^k - kaṃ. ²⁰ C^k piṃsamānaṃ, B^d khipamaṇaṃ.

Mittavindako tassa khuracakkabhāvaṃ nātvā „tava khuracakkam
gaṇha, tava khuracakkam gaṇhā“ 'ti vedanāmatto¹ paridevi.
Itaro antaradhāyi. Tadā Bodhisatto² mahantena parivārena
ussadacārikam caramāno taṃ ṭhānaṃ pāpuṇi. Mittavindako
3 taṃ ulloketvā³ „sāmi devarāja, idaṃ maṃ⁴ cakkam saṇhakara-
ṇī⁵ viya tilāni piṇṣamānaṃ⁶ otarati, kin nu kho mayā pāpaṃ
katan⁷“ ti pucchanto dve gāthā abhāsi:

1. Catudvāram idaṃ nagaraṃ āyasaṃ dalhapākāraṃ⁸,
oruddhapatiruddho⁹ 'sini, kiṃ pāpaṃ pakatam mayā. 1.

10 2. Sabbe apihitā¹⁰ dvārā, oruddho 'sini yathā dvijo,
kimādhikaraṇaṃ yakkha cakkābhinihato ahaṇti. 2.

Tattha dalhapākāraṃ ti thirapākāraṃ, dalhatoranaṃ ti pī pātho, thira-
dvāraṃ ti attho, oruddhapatiruddhosmīti ānto katvā samantā pākāreṇa
ruddho, palāyanaṭṭhānaṃ na paññeyati, kiṃ pāpaṃ pakatam¹¹ ti kin nu kho
15 mayā pāpakammaṃ katan, apihitā ti thakitā, yathā dvijo¹² ti pañjare
pakkhitto sakuno viya, kimādhikaraṇaṃ ti¹³ kiṃ kāranaṃ, cakkābhinihato
ti cakkena abhinihato.

Ath' assa devarāja¹⁴ kāranaṃ kathetum¹⁵ cha gāthā abhāsi:

3. Laddhā satasahassāni atirekāni vīsati

20 anukampakānaṃ nātinaṃ vacanaṃ samma nākari. 3.

4. Lamghī samuddaṃ pakkhandi sāgaraṃ appasiddhikaṃ,
catūhi¹⁶ atṭh' ajjhagamā atṭhāhi pi ca¹⁷ soḷasa (= III p. 207.) 4.

5. Soḷasāhi¹⁸ ca battiṃsa¹⁹, atriccho²⁰ cakkam āsado,
icchāhatassa poṣassa cakkam bhamati matthake. 5.

25 6. Uparivisālaṃ duppuraṃ icchāvisaṭṭagāminin²¹
ye va²² taṃ anugijjhanti te honti cakkadhārino. 6.

7. Bahum²³ bhaṇḍaṃ apahāya²⁴ maggaṃ appaṭivekkhiya
yesaṃ c'etaṃ asaṃkhātā²⁵ te honti cakkadhārino. 7.

¹ Bā - patto, B² - nani patto. ² Bā adds rukkhadevatā hutva. ³ Bā olo-. ⁴ Bā
imaṃ in the place of idaṃ maṃ. ⁵ C² Bā - ni. ⁶ C² piṇṣaṃ-, Bā sīsamānaṃ.
⁷ Bā paka-. ⁸ C² dalhatoranaṃ. ⁹ Bā - paṭi-. ¹⁰ C² hi pi-. ¹¹ C² Bā dijo.
¹² Bā adds kiṃ adbhikaraṇaṃ. ¹³ Bā omits de-. ¹⁴ Bā adds devaputto. ¹⁵ Bāf
-tubhi. ¹⁶ C² ca omittig pi, C² catu omittig pi, Bā aṭṭhāsi vāpi, B² attha pi
vā ca, B² aṭṭhāhi sā ca. ¹⁷ C² -sāpi, C² -sāri, Bāf -sābhi. ¹⁸ C² -sā. ¹⁹ C²
-ccha, C² -cchaṃ. ²⁰ C² -nī, C² -ni, Bā visaragāmini. ²¹ C² omitt va. ²² Bā
u. ²³ C² avhāya, B² vahāya, Bā ca ohāya, B² bahubhaṇḍa ca ohāya. ²⁴ C² -kha-.

8. Kammañ samekkhe vipulañ ca bhogañ,
icchañ na seveyya anattasamhitāñ¹,
kareyya vākyāñ anukampakānañ,
tañ tādisañ nātivatteyya cakkān ti.

8.

Tattha laddhā satasahassāni² atīrekañi vīsati ti tvañ uposathāñ 5
katvā mātu santikā sahasañ gahetvā vohārañ karonto satasahassañ³ ca atīre-
kañi vīsati labhivā, nākarīti tena dhanena atuṭṭho nāvāya samuddañ pavisanto
samudde ādinavañ⁴ kathetvā mātara vāriyamāno pi anukampakānañ nātināñ
samma vacanañ⁵ nākari⁶, sotāpannañ mātarañ paharivā antarañ katvā nik-
khanto yevāsīti dipeti, laṃghīti nāvañ ullamghanasamattāñ⁷(?), pakkhandīti 10
pakkhanto si, appasiddhikañ⁸ ti mandasiddhiñ⁹ vināsaḥulam, catūhi⁹
atṭhā¹⁰ ti atha nañi nissāya ṭhītāya nāvāya phalakañi datvā samudde khitto
pi¹¹ tvañ mātarañ nissāya ekadivasañ katassa uposathakamassa nissan-
dena phalikavimāne catasso itthiyo labhivā tato rajatavimāne aṭṭha maṇivimāne
solasa kanakavimāne dvattimāsa adhiḡato si¹², atri ccho¹³ cakkamāsado ti 15
atha tvañ yathā laddhena asantuttho atra uttaritarañ labhissamīti evañ laddhañ
laddhañ atikkamanalobhasaṃkhātāya¹⁴ atri chāya samannāgatattā atri ccho¹⁵
pāpappuggalo tassa uposathakamassa khīnattā dvattimāsa itthiyo atikkamitvā
imañi petanagarañ āgantvā tassa mātupahārādānaakusalassa nissandena idañ
cakkāñ sampatto si, atri cchan ti pi pāṭho, atra atra icchamāno ti¹⁶ attho, 20
atricchā ti pi pāṭho, atri chāya¹⁷ ti attho, bhamaṭi ti tassa te icchāhatassa
posassa idañ cakkāñ matthakañi nipinisaṃānañ¹⁸ idāñi kumbhakārakacakkāñ¹⁹
viya matthake bhamaṭi ti attho, ye va²⁰ tañ anugijjhanti tanhā nām²¹ esa
gacchanti uparūpañi viśālā hoti samuddo viya ca²¹ duppūrā rūpādisu tassa tassa
icchanatricchāya viśaḡamīni²², tañ evarūpañi tanhañ ye anugijjhanti giddhā²³ 25
gathitā hutvā punappuna²⁴ allīyanti, te honti cakkadhārīno ti te evañ
paccantā²⁵ khuracakkāñi dhārenti, bahū²⁶ bhaḡḡan ti mātāpīṭṭhañ²⁷
santakañi bahū²⁶ dhanāñi ohāya, maggañ ti²⁸ gantabbāñi appasiddhikañi
samuddamaggañi apaccavekkhitvā, yathā tvañ paṭipanno evañ evañ aññesañ pi
yesañi c'etañi asaṃkhātāñ²⁹ avimañisitañ te³⁰ yathā³¹ tvañi tath' eva taṇhāva-
sikā³² hutvā dhanāñi pahāya³³ gamanamaggañi anavekkhitvā paṭipanna³⁴ cak- 30
kadhārīno honti, kammam samekkhe ti tasmā paṇḍito puriso attano³⁵
kattabbaḡamañi³⁶ sadosañi nu kho niddosañi ti samekkheyya paccavekkheyya,

¹ Bḡ atthasāñhi-. ² Cks -na. ³ Bḡ -ssāni. ⁴ Bḡ -vañca. ⁵ C* samma-corr. to sarca-, Bḡ samma-. ⁶ C* na-. ⁷ Cks -yañ. ⁸ Bḡ ddbani. ⁹ Bḡ -tubbhī. 10 Bḡ ḡi. 11 Cks tañ. 12 Bḡ sīti. 13 Cks -cchāñ. 14 C* -nakālābhāsaiñ-. 15 Cks -ā. 16 Cks add pi. 17 Ck -c'hā. 18 Bḡ omits ni. 19 Cḡ -kāraca-. 20 Cks omit va. 21 Ck omits ca. 22 Bḡ viśara-. 23 Bḡ gijjhā. 24 Bḡ -nañ. 25 Bḡ iccbantā. 26 Bḡ -u. 27 Bḡ -tūnañ. 28 Cks maggañi gacchanti. 29 Bḡ -kha-. 30 Cks ye. Bḡ vo. 31 Ck tathā, C* ta or na. 32 Cks -ko. 33 Bḡ ohā-. 34 Bḡ pati-. 35 Bḡ -nā. 36 Bḡ -bbañka-.

vipulañca bhogan ti attano dhammaladdhañ dhanarāsīm pi avekkheyya,
nātivatteyyā 'ti tañ tādisañ puggalañ idaṃ cakkhañ na ativatteyya¹
nāvathareyya², nātivatteti pi pāṇho, nāvatharatiti attho.

Taṃ sutvā Mittavindako „iminā devaputtena inayā kata-

5 kammañ tatvato³ nātañ, ayañ mayhañ paccanapamāṇam pi
jānissati, pucchāmi⁴ nan⁵ ti cintetvā navamañ gātham āha:

9. Kiva cirañ nu me yakkha cakkhañ sirasi⁶ ṭhassati,
kati vassasahassāni, tam me akkhāhi pucchito ti. 9.
Ath' assa kathento Mahāsatto dasamañ gātham āha:

10. 10. Atisaro accasaro Mittavinda, suṇohi me:
cakkhañ tesirasi-m-⁷ āviddhañ, na tañ jīvañ pamokkhasīti. 10

Tattha atisarīti pi atisaro, atisarissatīti pi atisaro⁸, accasaro ti tass'
eva vevacanāni, idaṃ vuttan hoti: ambho Mittavindaka⁷ suṇāhi⁸ mama vacanāni,
tvañ hi atidārūṇassa kammassa katattā atisaro, tassa pana na saṅkā vassagaṇa-
15 nāya vipāko paññāpetun ti⁹ aparimāṇaṃ atimahantañ vipākadukkhañ sarissasi¹⁰
paṭipajjissasīti¹¹ pi atisaro, tena te ettakāni vassasahassāniti vuttuñ na sakko-
mīti, sirasimāviddhan ti yañ pana te idaṃ cakkhañ sirasi¹² āviddhañ
kumbhakāracakkam¹³ iva¹⁴ bhamati¹⁵, na tañ jīvañ pamokkhasīti¹⁶ tañ¹⁷
tvañ yāva te kammavipāko na khyati tāva jīvamāno na mokkhasi¹⁸, kammavi-
20 pāke pana khīṇe idaṃ cakkhañ paḥaya yathākammañ gamissasīti.

Idaṃ vatvā devaputto attano ṭhānañ¹⁹ eva gato, itaro pi
mahādukkhañ paṭipajji.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā Mittavindako²⁰ dubbacabhiṅṅhu ahoṣi,
devarājā²¹ aham evā²² ti. Catudvārajātakaṃ²³.

Kaṇho vatāyañ puriso ti. Idaṃ S. Kapilavatthum
nissāya²⁴ Nigrodhārāme viharanto sitapātukammaṃ ā. k. Tadā kira S.

¹ Cks nāti-. ² Cks nātivatteyya. ³ Bā tatthato, B^o tathato? ⁴ Bā pucchis-
sāmi. ⁵ Cks sirasimī. ⁶ Bā tattha atisaro ti atipsarīti pi atisaro atisariss-
atīti pi atisaro. ⁷ Bā -da. ⁸ Bā -yo-. ⁹ Bā vipākañ vattanti. ¹⁰ Cks
parisse-. ¹¹ Ck -paṭjassīti, Bā patipaccissasīti. ¹² Bā sirasimī. ¹³ Ck -rañ
ca-, C^s -rañ ca- corr. to -raça-. ¹⁴ Cks add ca. ¹⁵ Cks add ṭhañ. ¹⁶ Cks -si¹⁷
¹⁷ Bā omits tañ. ¹⁸ Bā pamo-. ¹⁹ Bā devaṭhā-. ²⁰ Bā adds ayañ. ²¹ Bā
adds pana. ²² Bā adds paṭhamāni. ²³ Bā upani-.

sāyaṇhasamaye Nigrodhārāme bhikkhusaṃghaparivuto jaṃghāvihāraṃ¹
 anucaṃkamanto aññatarasmiṃ padese sitaṃ pātvākāsi. Anandathero²
 „ko nu kho hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya, na³
 ahetu Tathāgatā sitaṃ pātukaronti, pucchissāmi tāvā“⁴ 'ti añjalim⁵
 paggayha sitakaraṇaṃ pucchi. Ath' assa S. „bhūtapubbaṃ Ananda 5
 Kaṇḍo nāma isi ahosi, so imasmiṃ bhūmippadese⁶ viḥāsi jhāyī jhānarato,
 tassa silatejena Sakkabhavanaṃ kampitī“⁷ sitakaraṇaṃ vatvā tassa
 vatthuno apākaṭattā⁸ therena yācito a. ā.:

* A. B. Br. r. k. Bārāṇasīyaṃ⁹ asītikoṭṭivibbhavena aput-
 takena brāhmaṇena sīlaṃ samādiyitvā putte patthite Bodhisatto 10
 tassa brāhmaṇīyā kucchismiṃ nibbatti, kālavannattā paṇ¹⁰
 assa nāmagahaṇadivase Kaṇhakumāro ti nāmaṃ akaṃsu. So
 soḷasavassakāle maṇipaṭimā¹¹ viya sobhaggappatto¹² hutvā pitarā
 sippuggahaṇatthāya pesito Takkasilāya¹³ sabbasippāni ugga-
 hetvā paccāgañchi¹⁴. Atha naṃ pitā anurūpena dārena saṃ- 15
 yojesi. So aparabhāge mātāpitunnaṃ¹⁵ sabbaissariyaṃ paṭipajji.
 Ath' ekadivasaṃ ratanaḷḷhāgārāni viloketvā varapallaṃka-
 majjhagato suvaṇṇapaṭṭaṃ¹⁶ āharāpetvā „ettakaṃ dhanam
 asukena¹⁷ uppāditaṃ ettakaṃ asukena“¹⁸ 'ti pubbañāṭhi su-
 vaṇṇapaṭṭe¹⁹ likhitāni akkharāni disvā cintesī: „yehi imaṃ 20
 dhanam uppāditaṃ te na paññāyanti, dhanam eva paññāyati,
 eko pi idaṃ²⁰ gahetvā gato n' atthi, na kho paṇa sakkā dhanam
 bhaṇḍikaṃ bandhitvā paralokaṃ netum, pañcasādhāraṇabhāvena²¹
 hi²² asāraṇassa dhanassa²³ dānaṃ sāro, bahurogasādhāraṇabhāvena
 asāraṇassa kāyassa silavantesu abhivādanādikammaṃ sāro, anic- 25
 catābhibhūtassa asāraṇassa jīvitassa aniccādivasena vipassanāyogo
 sāro, tasmā asārehi bhogehi sārāgahaṇatthaṃ dānaṃ dassāmīti“²⁴
 so āsanā utṭhāya²⁵ rañño santikaṃ gantvā rājānaṃ āpuc-
 chitvā mahādānaṃ pavattesi. Yāva sattamā divasā dhanam

¹ Bā -gha-. ² Bā -datthe-. ³ Bā tana. ⁴ Bā -liṃ. ⁵ Bā -mipa-. ⁶ Cs apa-,
 Ck apākaṭattā, B' apaka-. ⁷ Bā adds ekena. ⁸ Bā -pati-. ⁹ Bā sobhaggayasag-
 gapatto. ¹⁰ Bā -yaṃ. ¹¹ Bā -gacchi. ¹² Bā -tūnaṃ. ¹³ Bā -pattam. ¹⁴ Bā
 adds nāma. ¹⁵ Bā -patte. ¹⁶ Bā adds dhanam. ¹⁷ Bā pañcannaṃ verānaṃ
 sā- ¹⁸ Bā omits hi ¹⁹ Bā asāradussadha-. ²⁰ Bā vu-.

- aparikkhiyamānaṃ¹ disvā „kiṃ me dhanena, yāva maṃ jāra
 nābhībhavati tāvad eva pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca²
 nibbattetvā brahmalokaparāyano bhavissāmīti“ cīntetvā gehe
 sabbadvārā³ i vivarāpetvā „dinnam űeva⁴ harantū“⁵ ti asuci viya
 5 jigucchanto vatthukāme pahāya mahājanassa rodantassa paridevan-
 tassa nagarā nikkhamitvā Himavantapadesaṃ pavisitvā īsipa-
 bbaṃ pabbajitvā attano vasanattāya ramaṇīyaṃ bhūmibhāgaṃ
 olokento imaṃ ṭhānaṃ patvā „idha vasissāmīti“ ekaṃ iṇḍa-
 vārūṇikarukkhaṃ⁶ gocaragāmaṃ katvā adhiṭṭhāya tass⁷ eva
 10 rukkhassa mūle vihāsi, gāmantasenāsaṇaṃ pahāya ārañña-
 ahoṣi, paṇṇasālaṃ akatvā rukkhamaḷiko ahoṣi abbhokāsiko
 nesajjiko, sace⁸ nipajjitukāmo⁹ bhūmiyaṃ yeva nipajjati, dan-
 tamusaliko¹⁰ hutvā anaggipakkam eva khādati, thusaparikkhit-
 taṃ kiñci na khādati, ekadivase ekavāraṃ eva khādati,
 15 ekāsaniko ahoṣi. Khamāya¹¹ paṭhaviāpatejavāyusamo¹² hutvā ete
 ettake dhutagūṇe samādāya vatti¹³. Imasmiṃ kira jātake Bodhi-
 satto paramappiccho¹⁴ ahoṣi. So nacirass¹⁵ eva abhiññā ca samā-
 pattiyo ca nibbattetvā jhānakīḷikaṃ¹⁶ kilanto tatth¹⁷ eva vasati,
 phalāphalattham pi aññattha na gacchati, rukkhassa phalitakāle
 20 phalaṃ khādati, pupphitakāle pupphaṃ khādati¹⁸, sapattakāle¹⁹
 pattāni²⁰ khādati, nippattakāle²¹ papaṭikaṃ²² khādati²³. Evaṃ
 paramasantuṭṭho hutvā imasmiṃ ṭhāne ciraṃ vasi. So eka-
 divasaṃ pi²⁴ pubbaṇhasamaye tassa rukkhassa pakkāni²⁵ gaṇ-
 hanto pana loluppacārena uṭṭhāya aññasmim padese na gaṇhāti²⁶.
 25 Yathānisinno va hatthaṃ pasāretvā hatthappamāṇe ṭhāne²⁷ ṭhitāni
 phalāni samharati, tesu pi manāpāmanāpaṃ avicinitvā sampatta-
 sampattam eva gaṇhi. Evaṃ paramasantuṭṭhassa tassa silatejēna
 Sakkassa Paṇḍukambasasilāsaṇaṃ uṇhākāraṃ dasseci. Taṃ
 kira Sakkassa āyukkhayena vā uṇhaṃ hoti puñṇakkhayena vā

¹ Ck -kkhi-, Bđ -kkha-. ² Bđ yeva. ³ Bđ adds pi. ⁴ Bđ nipajjati. ⁵ Bđ -la-.

⁶ Bđ chamā-. ⁷ Bđ -pamo, Bđ -yuparamo ⁸ Bđ vasati. ⁹ Ck -mapariccho.

¹⁰ Bđ -kīlaṇṇi. ¹¹ Ck omī khā-. ¹² Bđ omī sa. ¹³ Bđ -ttaṇṇi. ¹⁴ Ck Bđ nipa-.

¹⁵ Bđ pappati-. ¹⁶ Bđ -saṃ, omitting pi. ¹⁷ Bđ adds phalāni gaṇhi. ¹⁸ Bđ gaṇhabhī.

¹⁹ Ck hatthampamāṇe ṭhāne, Bđ hatthappasādaṭṭhāne.

aññasmiṃ vā mahānubhāvasatte¹ taṃ ṭhānaṃ patthente² dhammi-
kānaṃ vā mahiddhiyasamaṇabrāhmaṇānaṃ³ silatejena⁴ uṇhaṃ
ahosi. Sakko⁵ „ko nu kho maṃ⁶ cāvetukāmo“ ti āvajjitvā
imasmim padese vane⁷ vasantaṃ Kaṇhaṃ isiṃ rukkha-
phalāni uccinantāṃ disvā cintesi: „ayāṃ isi ghoratapo⁸
parimāritindriyo⁹, imaṃ dhammakathāya sihanādaṃ nadāpetvā
sukhakarāṇaṃ sutvā varena¹⁰ santappetvā imassa rukkhaṃ
dhuvaphalaṃ katvā āgamissāmīti“ so mahantenānubhāvena
siḅhaṃ otaritvā tasmiṃ rukkhamūle¹¹ tassa piṭṭhipasse ṭhatvā
„attano avaṇṇe kathite kujjhissati nu kho no“ ti vīmaṃsanto¹²
paṭthamaṃ gātham āha:

1. Kaṇho vatāyaṃ puriso, kaṇhaṃ bhuñjati bhojanaṃ
kaṇhe bhūmipadesasmiṃ¹³, na mayhaṃ manaso piyo ti. 11.

Tattha kaṇhaṃ¹⁴ ti kālavanṇaṃ¹⁵, rukkhalphalabhojanatāya kaṇho¹⁶. 15

Kaṇho tassa¹⁷ vacanaṃ sutvā „ko mu kho mayā saddhiṃ
kathetīti¹⁸“ dibbacakkhunā upadhārento „Sakko“ ti ṇatvā ani-
vattitvā¹⁹ anoloketvā va dutiyaṃ gātham āha:

2. Na kaṇho tacasā hoti, antosāro hi brāhmaṇo,
yasmiṃ pāpāni kammāni sa ve kaṇho Sujampatīti. 12. 20

Tattha tacasā ti tacena kaṇho nāma na hotīti attho, antosāro ti
abbhantare silasamādhīpaññāvimuttiñāṇadassanasārehi samannāgato, evarūpo
hi bāhitapāpattā brāhmaṇo nāma hoti, sa ve ti yasmiṃ pana pāpāni²⁰ kam-
mani so yathā katthaci kule²¹ jāto yena kenaci sarīravāṇṇena samannāgato pi
kāloko va. 25

Evaṃ ca pana vatvā imesaṃ sattānaṃ kaṇhabhāvakarāni
pāpakammāni ekavidhādīhi bhedehi vitthāretvā sabbāni pi tāni
garahitvā²² silādayo guṇe pasamsitvā ākāse candaṃ utṭhāpento

¹ Ck -ve-, C^o -ve-, B^o -vasattehi. ² B^o adds na vā. ³ B^o -ddhikasa-. ⁴ C^o
adds tadā silatejena, B^o dānatejena vā. ⁵ Ck^o omit vā. ⁶ B^o adds ṭhānā. ⁷
B^o omits vane. ⁸ B^o paramajitindriyo. ⁹ Ck^o sukāraṇaṃ suvarena, B^o sukha-
kāraṇaṃ sāvetvā varena. ¹⁰ B^o -mippa-. ¹¹ B^o -ho. ¹² B^o -no. ¹³ B^o bhojananti
rūkkhalphalabhojanāni in the place of rukkha- - - ¹⁴ B^o isi sakkassa. ¹⁵ Ck^o
-theti, C^o -theti corr. to -thetīti. ¹⁶ Ck^o ni-, ¹⁷ B^o pāpakāni. ¹⁸ B^o -lesu. ¹⁹
B^o -hetvā.

viya Sakkassa dhammaṃ desesi'. Sakko tassa dhammakathāṃ
sutvā pamudito somanassajāto Mahāsattaṃ vareṇa nimantento
tatiyaṃ gātham āha:

a. Etasmiṃ te sulapite patirūpe² subhāsīte

5 varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manasā icchasi³ti. 13.

Tattha etasmiṃ ti yaṃ idāni tayā sabbaññū-Buddhena viya sulapitaṃ
tasmiṃ sulapite tumhākaṃ eva ca anucchavikkatā patirūpe²; subhāsīte, yaṃ
kiñci³ti yaṃ yaṃ³ kiñci manasā icchasi sabbaṃ te taṃ varaṃ taṃ⁴ icchitaṃ
patthitaṃ dammiti attho.

15 Taṃ sutvā Mahāsatto cintesi: „ayaṃ 'kin nu kho attano
avaṇṇe kathite kujjhissati no' ti maṃ vīmaṃsanto mayhaṃ
chavivannaṃ ca bhojanaṃ ca vasanaṭṭhānaṃ ca gaṇahitvā' idāni
mayhaṃ akuddhabhāvaṃ nātvā paṇaṇaṇitto varaṃ deti, maṃ
kho pan' esa 'Sakkissariya-Brahmissariyānaṃ atthāya brah-
15 macariyaṃ caratiti' pi maññeyya, tatr' assa nikkamābhāvat-
thaṃ⁶ 'mayham paresu kodho vā doso vā mā uppajjatu parasam-
pattiyaṃ lobho vā paresu sineho vā mā uppajjatu majjhatto
va bhaveyyan' ti ime mayā cattāro vare gaheṭṭum vaṭṭatiti⁷“ so
tassa nikkamābhāvatthāya cattāro vare gaṇhanto catuttham
20 gātham āha:

4. Varaṃ ce me ado Sakka sabbaḥhūtānaṃ issara

sunikkodhaṃ suniddosaṃ nillobhaṃ vattim' attaṇo

nisneham abhikaṃkhāmi, ete me caturo vare ti. 14.

Tattha varaṃce me ado ti sacce taṃ mayhaṃ varaṃ adāsi, sunik-
25 kodhaṃ ti akujjhanavasena suṭṭhunikkodhaṃ, suniddosaṃ ti adussanavasena
suṭṭhuniddosaṃ, nillobhaṃ ti parasampattisu suṭṭhunillobhaṃ, vattimattano⁷
ti evarūpaṃ attano pavattiṃ, nisnehaṃ ti puttadhītādisu saviññāṇakesu dha-
dhaññādisu vā avīññāṇakesu attano santakesu pi⁸ nisnehaṃ apagatallobhaṃ,
abhikaṃkhāmi⁹ti evarūpaṃ imehi catuṅgehi⁹ samannāgataṃ attano vuttiṃ
30 abhikaṃkhāmi, ete me caturo vare ti ete nikkodhādike caturo mayhaṃ vare
dehīti vadati, kiṃ pan' esa na jānāti yathā na sakkā Sakkassa santikā¹⁰ va-
raṃ¹¹ gaheṭvā va¹² me¹³ kodhādayo haritun ti: no na jānāti, Sakke¹⁴ pana va-

¹ Bd -ti. ² Bd paṭi-. ³ Bd omits one yaṃ. ⁴ Bd omits taṃ. ⁵ Bd -he-. ⁶ Bd
nikkhamāka-. ⁷ Bdf vu-. ⁸ C^{ks} ca. ⁹ Bd catuḥaṇṇi-. ¹⁰ Bd -ke. ¹¹ Bd taṃ. ¹²
Bd vareṇa. ¹³ C^{ks} meme, Bd omits me. ¹⁴ Bd adds kho.

rañ dadante¹ na gaṇhāmiti vacanañ na yuttan ti ca tassa ca nikkamkhabhā-
vatthāya² gaṇhi.

Tato Sakko cintesi: „Kaṇhapaṇḍito varam gaṇhanto ati-
viya anavajjavare³ gaṇhi, etesu varesu guṇadosaṃ etam eva
pucchissāmiti“. Atha naṃ pucchanto pañcamañ gātham āha: 5

5. Kin nu kodhe va⁴ dose vā lobhe snehe va⁵ brāhmaṇa
ādinavañ sampassasi⁶, tam me akkhāhi pucchito ti. 15.

Tass' artho: brāhmaṇa kin nu tvañ kodhe vā dose vā lobhe vā snehe
vā ādinavañ passasi⁷, tañ tāva me pucchito akkhāhi, na hi mayañ tattha ādinavañ
paññamā⁸ ti

10

Atha Naṃ Mahāsatto „tena hi suṇāhīti“ vatvā catasso
gāthā abhāsi:

6. Appo hutvā bahu⁹ hoti vaḍḍhat' eso⁹ akhantijo,
āsaṅgi bahupāyāso, tasmā kodhañ na rocaye. 16.

7. Duṭṭhassa paṭhamā¹⁰ vācā parāmāso¹¹ anantarā
tato paṇi tato daṇḍo satthassa paramā gati,
doso kodhasamutṭhāno, tasmā dosañ na rocaye. 17.

15

8. Ālopasahasākārā nikatī vañcanāni ca
dissanti lobhadhammesu, tasmā lobhañ na rocaye. 18.

9. Snehasaṅgathitā ganthā senti manomayā puthu,
te bhusaṃ upatāpentī, tasmā snehañ na rocaye ti. 19.

20

Tattha akhantijo ti yo¹² anadhivāsikajāṭikassa akhantito jāto¹³ kodho
paṭhamañ paritto hutvā bahu hoti aparāparañ vaḍḍhati tassa vaḍḍhanabhāvo
Khantivādijāṭakena c'eva Culladhammapāḷajāṭakena ca vaññetabbo, api ca Tissā-
maccassa p' ettha¹⁴ bhariyañ ādin katvā sabbañ sajanasaparijanāñ māretvā
pacchā attano māritavatthunī kathetabbāñ, āsaṅgīti āsaṅgakarāṇo¹⁵, yassa
uppaṇṇajati tañ āsattañ lagitañ¹⁶ karoti tañ vatthunī vissajjtvā gantunī na deti
nivattitvā nivattitvā¹⁷ akkosanādīnī kareti, bahu pāyāso ti bahunā kāyikacetasika-
dukkhasaṃkhātena upāyāsena kīlmathena samannāgato, kodhañ nissāya hi kodha-
vasena ariyādīsu katavītikkamā dīṭṭhadhamme c'eva samparāye ca vadhabandhana- 30

¹ Bā dente. ² Bā -kha-. ³ Bā -jje-. ⁴ Bāf vā. ⁵ Bā ca. ⁶ Cks -passi Bf
ādinava tvaṃpassi. ⁷ Cks passi. ⁸ Ck Bā -ū. ⁹ Bā vaḍḍhateso, Cks vaḍḍheteso. ¹⁰
Bā pharusā. ¹¹ Cks para-. ¹² Bā so. ¹³ Ck joto, Bā omits jāto. ¹⁴ Bā cettha.
¹⁵ Bā āsaṅgisabbhāvakarāṇo. ¹⁶ Bā laggi-. ¹⁷ Bā only one nīl.

vippaṭṭisarādīni¹ c'ev a pañcavinibandhanakammakaranādīni² ca bahūni dukkhāni
 anubhavantīti kodho bahupāyāso nāma, tasmā ti yasmā esa evaṃ anekādīnava³
 tasmā kodhañi na rocemi, duṭṭhassa⁴ 'ti kodhanalakkhanena⁵ kodhena kujjhit-
 vā aparabhāge dussanakkhanena dosena duṭṭhassa paṭhamāni tāva are dāsa
 5 pessa⁶ 'ti⁷ pharusavācā niccharati⁸, vācāya antarā ākaḍḍhanavikaḍḍhanavasena
 hatthaparāmāso tato anantari upakkamanavasena paṇi pavattati, tato daṇḍo⁹,
 daṇḍappahūre¹⁰ atikkamitvā¹¹ pana ekatodhāraubhatodhārasa satthassa¹² paramā
 gati¹³ sabbapariyantū satthanipphatti¹⁴ hoti. yadā hi satthena paraṇi jivitā
 voropetvā pacchā ten' eva satthena attānaṇi jivitā voropeti tadā doso matthakani
 10 patto hoti, doso kodhasamutṭhāno ti yathā anambilaṇi takkaṇi vā kañjikaṇi¹⁵
 vā paṭijāmavasena parivattitvā ambilaṇi hoti tam ekajātikam pi samānaṇi an-
 bilaṇi anambilaṇi ti nānā vuccati tathā¹⁶ pubbakāle kodho pariṇamitvā aparā-
 bhāge doso hoti, so akusalamūlatta ekajātiko pi samāno kodho doso ti nānā
 vuccati, yathā ca anambilaṇi ambilaṇi evaṃ so pi kodhato samutṭhānti kodha-
 15 samutṭhāno, tasmā ti yasmā evaṃ anekādīnava doso tasmā dosasū pi na rocemi,
 ālopaśahasākārā¹⁷ ti divādivass'eva¹⁸ gāman, paharitvā vilumpānāni¹⁹ ca āvudham
 sarīre ṭhapetvā idāni²⁰ nāma me dehiti sahasākārā²¹ ca²², nikati vañcauṇi
 cū²³ 'ti patirūpakani²⁴ dassetvā parassa haranaṇi nikati nāma, sā asuvannam eva
 suvannaṇi ti kūṭakahāpanāni²⁵ ca kahāpano ti datvā parasantakagahane²⁶
 20 datṭhabbā, patibhūnavasena pana upāyakusalatāya parasantakagahaṇaṇi vañcanaṇi²⁷
 nāma, tass' evaṃ pavatti datṭhabbā: eko kira ujujātiko gāmikapuriso araṇṇato
 sasakani ānetvā nadītīre ṭhapetvā nahāyitum otari, ath' eko dhutto taṇi sasakani
 sise katvā nahāyitum otitūno, itaro uttaritvā sasakani apassanto ito c' ito ca
 vilokesi²⁸, tam enaṃ dhutto kim²⁹ vilokesīti vatvā imasmim me³⁰ thāne
 25 sasako ṭhapito taṇi na passāmīti vutte andhabāla³¹ na tvaṇi³² jānāsi sasakā
 nāma nadītīre ṭhapitū palāyanti passa³³ ahaṇi attano sasakani sise ṭhapetvā va
 nahāyāmīti, so appatibhānatāya evaṃ bhavissatīti pakkāmi, ekakahāpanena
 migapotakani gahetvā puna taṇi datvā dvikahāpanakagghanakassa³⁴, migassa
 gahitvatthuṇi p' ettha³⁵ karbetabbam, dissanti lobhadhammesū³⁶ 'ti Sakka³⁷
 30 ime alobhādayo pāpadhammā lobhasabhāvesu³⁸ lobhābhībhutesu sattesu dissanti,
 na hi aluddhā evarūpāni kammāni karonti, evaṃ lobho anekādīnava, tasmā lo-
 bham pi na rocemi, snehasaṃgathitā ganthā ti ārammanesu allīyanalak-
 khaṇena snehena saṃgathitā³⁹ punappuna uppādasena⁴⁰ gathitā suttana

¹ Bā -bandhavipatti-. ² Bā pañcavidhabandhana-. ³ Bā kujjhana-. ⁴ Bā ado-
 sanū passa ti in the place of are-. ⁵ Bā nicchāreti. ⁶ Bā omits ḍaṇḍo, ⁷ Bā
 -rena. ⁸ Bā upakka-. ⁹ Bā paraṇi māreti in the place of pa-. ¹⁰ Bā nip-
 phutti ¹¹ Bā kañjikaṇi. ¹² Ck² tadā ¹³ Bā -vaseva. ¹⁴ Bā vilumpamānāni.
¹⁵ Ck² idan. ¹⁶ Bā va. ¹⁷ Bā paṭi-. ¹⁸ Bā -ne, omitting ca kahāpano, ¹⁹
 Bā -nena. ²⁰ Bā -nan. ²¹ Ck² olo-. ²² Bā kimbo. ²³ Bā omits me. ²⁴ Ck²
 -le. ²⁵ Ck² adds na. ²⁶ Bā -yantīti passa, Ck² -yanti tassa. ²⁷ Bā paḍḍha-.
²⁸ Bā adds dipetvā. ²⁹ Ck² omits sakka ³⁰ Bā -venasu- ³¹ Bā -itvā. ³² Bā
 -danava-.

pupphāni viya baddhā nānappakāresu ārammaṇesu pavattamānā abhijjhākāyaganthā,
 • senti mano mayā puthū ti te¹ puthusu ārammaṇesu uppannā suvaṇṇādīhi
 nibbattāni suvaṇṇādīmayāni ābharaṇādīni² viya manena nibbattattā manomayā
 abhijjhākāyaganthā tesu ārammaṇesu senti anusenti, te bhusaṃ upatāpentīti
 te evaṃ³ anusayitā balavatāpaṇi janentā⁴ bhusaṃ upatāpentī atikilamenti, tesāṃ
 pana bhusaṃ upatāpane 'sallaviddho va ruppattitī' gāthāya vatthum 'piyajātikā kho
 gāhapatī' sokapariadevadukkhadomanassupāyāsā piyappabbutikā' 'piyato jāyate'⁵
 pemato jāyate⁶ soko⁷ ti ādīni suttāni ca āharitabbāni, api ca Maṅgalabodhisattassa⁸
 dārake datvā balavasokena hadayaṃ phali, Vessantarabodhisattassa mahantaṃ
 domgassaṃ udapādi, evaṃ pūritapāramīnaṃ mahāsattānaṃ p' ete⁹ upatāpaṇi
 karonti¹⁰ yeva, ayaṃ snehe ādīnavo, tasmā sneham pi na rocemīti.

Sakko pañhavissajjanam¹⁰ sutvā „Kaṇhapāṇḍita, tayā ime
 pañhā Buddhalīhāya sādhuṇaṃ kathitā, atīviya tuṭṭho 'smi te,
 aparam pi¹¹ varaṃ gaṇhāhīti“ vatvā dasamaṃ gātham āha:

10. Etasmiṃ¹² te sulapite patirūpe subhāsīte
 varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasīti. 20.
 Tato Bodhisatto anantaram gātham āha:

11. Varaṃ¹³ ce me ādo Sakka sabbabhūtānam issara
 araṇṇe me viharato niccaṃ ekavihārino
 ābādhā na¹⁴ uppajjeyyūṃ antarāyakarā bhusā ti. 21. 20

Tattha antarāyakarā¹⁵ ti imassa¹⁶ tapokammassa antarāyakarā¹⁷.

Taṃ sutvā Sakko „Kaṇhapāṇḍito varaṃ gaṇhanto na
 āmisasāṇṇissitā¹⁸ gaṇhāti¹⁹, tapokammāṇissitā eva gaṇhā-
 tīti¹⁹. „cintetvā bhiyyosomattāya pasanno aparam pi varaṃ
 dadamāno itaraṃ gātham āha: 25

12. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte
 varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasīti. 22.

B. pi varagahaṇāpadesena²⁰ dhammaṃ desento osānagātham
 āha:

¹ Bā tesu. ² Bā -nāni. ³ Ck's etaṃ. ⁴ Bā balavantaṇjanentā. ⁵ C's sujāyate
⁶ Bā omits pe- jā-, and adds soko me bho jāyate. ⁷ Bā suma-. ⁸ Bā pemari
⁹ Bā karoti. ¹⁰ Ck -he-, Bā -hā-. ¹¹ Bā -raṃ, omitting pi. ¹² Bā -ini. ¹³
 Ck's -raṇi. ¹⁴ Bā mā. ¹⁵ Bā adde bhusā. ¹⁶ Bā adds me. ¹⁷ C's -karā corr.
 to -kārā, Bā -karā. ¹⁸ Bā adds varaṃ. ¹⁹ Bā -ha-. ²⁰ Ck varagahana-, Bā
 varāṅgahana-, C's varagahana-.

13. Varāṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānam issara (Milindap. p. 384.)
na mano vā sarīraṃ vā maṃkate¹ Sakka kassaci
kadāci upahaññetha, etaṃ Sakka varaṃ vare² ti. 23.

Tattha mano vā ti manodvārāṃ vā, sarīraṃ vā ti kāyadvārāṃ vā,
5 vacīdvārāṃ pi³ etesaṃ gahanena gahitaṃ evā 'ti⁴ veditabbāṃ, maṃkate⁴ ti
mama kāraṇā, upahaññethā⁵ 'ti upaghātāṃ⁶ āpajjeyya aparissuddhaṃ assa,
idaṃ vuttāṃ hoti: Sakka devarāja, mama kāraṇā maṃ nissāya mama anatta-
kāmatāya kassaci sattassa kismīci⁷ kāle idaṃ tividhaṃ pi⁸ kammadvārāṃ na⁹
upahaññetha¹⁰, pānātipātādīhi dasahi akusalakammapathehi vimuttāṃ, aparissud-
10 dham eva bhaveyyā 'ti.

Iti M. chasu pi thānesu varaṃ gaṇhanto nekkhammanis-
sitam eva gaṇhi, jānāti c' esa sarīraṃ¹¹ nāma vyādhidhammaṃ,
na taṃ sakkā Sakkena avyādhidhammaṃ¹² kātuṃ, sattānaṃ
hi¹¹ tīsu dvāresu parisuddhabhāvo na śakkāyatto va¹⁴, evaṃ
15 sante pi tassa dhāmmadesanattānaṃ ime vare gaṇhi. Sakko
pi taṃ rukkhaṃ dhuvaphalaṃ¹⁵ katvā Mahāsattaṃ vanditvā
sirasi añjalim¹⁶ patiṭṭhapetvā „āroga¹⁷ idh' eva vasathā“ 'ti
vatvā sakatṭhānam gato. B. pi aparihīnājjhāno brahmalokūpago
ahosi.

- 90 S. i. d. ā. „Ananda pubbe mayā nivutthabhūmippadeso v' eso¹⁸“
ti vatvā j. s.: „Tadā Sakko Anuruddho ahoṣi, Kaṇhapaṇḍito¹⁹ aham
evā“ 'ti. Kaṇhajātakam²⁰.

3. Catuposathikajātaka.

- Yc kopaneyyo ti. Idaṃ Catuposathikajātakam Puṇṇakajātake
25 āvibhavissatīti²¹. Catuposathikajātakam²².

¹ Cks maṃkato, Bd maṃkute. ² Cks -raṇi vā. ³ Cks eva, omitting ti. ⁴ Cks maṃkato, Bd maṃkute. ⁵ Cks -haññethā. ⁶ Bd adds mā. ⁷ Ck -sml, C -smiceī cōrr. to -smici, Bd -smiṇvi. ⁸ Cks -dhañhi. ⁹ Bd omits na. ¹⁰ Cks -haññetha, Bd -haññethā ti. ¹¹ Bd -raṇ. ¹² Bd -dhikadha-. ¹³ Bd -nañca, omitting hi. ¹⁴ Bd na sakkā sakkena attānaṃ sakko va. ¹⁵ Bd madurapha-. ¹⁶ Cks -līm, Bd li. ¹⁷ Bd C s a-. ¹⁸ Cks eso. ¹⁹ Bd adds paṇa. ²⁰ Bd adds 'dutyasā. ²¹ Cks -ssati. ²² Bd adds tattham.

4. Saṃkhajātaka.

Bahussuṭo ti. Idam S. J. v. sabbaparikkhārādānaṃ
 ā. k. Sāvattiyaṃ kir' eko upāsako Tathāgatassa dhammadesanaṃ
 sutvā pasannacitto svātanāya nimantetvā attano gharadvāre maṇḍapaṃ
 kāretvā alaṃkaritvā punadvase¹ kālaṃ ārocāpesi. S. pañcasatabhikkhu-
 parivāro² tattha gantvā paññattavarāsane³ nisīdi. Upāsako⁴ Buddha- 5
 pamukkhassa bhikkhusaṃghassa mahādānaṃ datvā „puna svātanāyā“
 'ti evaṃ sattāhaṃ nimantetvā mahādānaṃ pavattetvā sattame divase
 sabbāparikkhārādānaṃ adāsi. Tam⁵ pana dadamāno upāhanadānaṃ
 ussannaṃ katvā adāsi. Dasabalassa ḍinno upāhanasaṃghāto⁶ sahas-
 sagghanako ahoṣi, dvinnāṃ aggasāvākānaṃ⁷ pañcasataggha nakā. 10
 sesānaṃ⁸ pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ satagghanakā⁹ ti. Iti so sabba-
 parikkhā radānaṃ datvā attano parisāya saddhiṃ Bhagavato santike
 nisīdi. Ath' assa S. madhurena sarena auumodanaṃ karonto „upāsaka,
 ulāraṇte“ sabbaparikkhārādānaṃ, attamano hohi, pubbe anuppanne Buddhē
 paccekabuddhassa ekaṃ upāhanasaṃghātaṃ datvā nāvāya bhinnāya 15
 appatitṭhe samudde¹⁰ upāhanadānaṇissandena¹¹ patitṭhaṃ labhiṃsu,
 tvaṃ pana Buddha-pamukhassa saṃghassa¹² sabbaparikkhārādānaṃ
 adāsi, tassa te upāhanadānaṃ¹³ kasmā patitṭhā na¹⁴ bhavissatitī“
 vatvā tena yācito a. ā.:

A. ayaṃ Bārāṇasī Molinī nāma ahoṣi. Molinīnagare 20
 Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Saṃkko nāma brāhmaṇo
 aḍḍho mahaddhano¹⁵ catusu nagaradvāresu nagaramajjhe nive-
 sanadvāre¹⁶ ti chasu ṭhānesu dānasālā¹⁷ kāretvā devasikaṃ
 cha satasahassāni vissajjento¹⁸ kapaṇiddhikānaṃ¹⁹ mahādānaṃ
 pavattesi. So ekadivasaṃ cintesi: „ahaṃ gehe dhane khīṇe 25
 dānaṃ dātuṃ na sakkhissāmi, aparikkhīṇe yeva dhane nāvāya
 Suvannaḥbhūmiṃ gantvā dhaṇaṃ āharissāmīti“ so nāvāṃ bandhā-
 petvā bhaṇḍassa pūretvā²⁰ puttadāraṃ āmantetvā „yāvāhaṃ“²¹

¹ Bā adda tathāgatassa. ² Bā -bhikkhusata-. ³ Bā -tte-. ⁴ Bā adda saputtadāra-
 pārijano, ⁵ Bā tam. ⁶ Bā -to. ⁷ Ck dinnāni, and omī agga, Bā dvi-. ⁸ Bā -ni-.
⁹ Ck -ranto, Ck -ranto corr. to- rante, Bā -raṇi te. ¹⁰ Bā mahāsa-. ¹¹ Bā
 -dānassa ni-. ¹² Bā bhikkusa-. ¹³ Cā -dānassaphalaṃ. ¹⁴ Bā na patitṭhā. ¹⁵
 Bā adda mahābhogo pahūtavittapakaraṇo pahūtaḍḍhanadhaṇṇasuvannaṇarajato. ¹⁶
 Bā adda cā. ¹⁷ Bā -lāyo. ¹⁸ Bā -etvā. ¹⁹ Bā -kāḍinaṃ. ²⁰ Bā pūropetvā.
²¹ Bā yāva a.-

āgacchāmi tāva me dānaṃ anupacchindantā¹ pavatteyyāthā²
 'ti vatvā dāsakammakaraparivuto chattaṃ ādāya upāhanāṃ
 āruyha majjhantikasamaye paṭṭanagāmābhimukho pāyāsi. Tasmiṃ
 khaṇe Gandhamādane eko paccekabuddho āvajjitvā³ dhanā-
 5 haraṇatthāya gacchantāṃ disvā „mahāpuriso dhanāṃ āharitum
 gacchati, bhavissati nu kho assa samudde antarāyo no“ ti
 āvajjitvā „bhavissatīti“⁴ ñatvā „esa maṃ disvā chattaṃ ca
 upāhanāṃ ca mayhaṃ datvā upāhanadānanissandena⁵ sṃvudde
 bhinnāya nāvāya paṭiṭṭhaṃ lēbhissati, karissāmi 'ssa' anuggahan“
 10 ti⁶ ākāsenāgantvā tassāvidūre otaritvā caṇḍavātātape aṅgāra-
 santharasadisam uṇhavalukam maddanto tassābhimukho⁷
 āgañchi⁸. So taṃ disvā va „puññakkhettaṃ me āgataṃ, ajja
 mayā ettha bijaṃ⁹ ropetum vaṭṭatīti“¹⁰ tuṭṭhacitto vegena taṃ¹¹
 upasaṃkannitvā vanditvā „bhante mayhaṃ anuggahatthāya“
 15 thokaṃ maggā okkamma imaṃ rukkhāmūlaṃ upagacchathā¹²
 'ti vatvā tasmiṃ rukkhāmūlaṃ¹³ upasaṃkamante¹⁴ rukkhāmūle
 vālukaṃ ussāpetvā uttarāsamaṃ paññāpetvā¹⁵ paccekabuddhaṃ
 nisīdāpetvā vāsitarissāvitenā udakena pāde dhovitvā gandha-
 telena makkhetvā attano upāhanā omuñcitvā puñchitvā¹⁶
 20 gandhatelena makkhetvā tassa paṭimuñcitvā¹⁷ „bhante imā
 upāhanā āruyha chattaṃ matthake katvā gacchathā“¹⁸ 'ti chat-
 tupāhanāṃ¹⁹ adāsi. So tassānuggahatthāya²⁰ taṃ²¹ gahetvā
 pasādasamvaddhanatthaṃ²² passantass' ev' assa uppatitvā Gan-
 dhamādanam evāgamāsi²³. B. pi taṃ disvā ativiya pasannacitto
 25 paṭṭanaṃ gantvā nāvaṃ abhirūhi. Ath' assa mahāsamuddaṃ
 paṭipannassa sattame divase nāvā vivaram adāsi, udakaṃ
 ussiñcitum nāsakkhiṃsu. Mahājano maraṇabhayaabhīto attano
 attano devatā namassitvā mahāviraṇaṃ viravī. M. ekaṃ

¹ C^s -cchindāntā, B^d -cchinditvā. ² B^d -jje-. ³ B^d -dānassa ni-. ⁴ C^s ssam.
 C^s ss ⁵ B^d tassa a-. ⁶ B^k āgacchi. ⁷ B^d dānabijaṃ. ⁸ C^s nañ, B^d omite taṃ.
⁹ B^d -hanatthāya ¹⁰ B^d . le. ¹¹ B^d -saṃkamante. ¹² B^d paññā-, ¹³ B^d pucchi-.
¹⁴ B^d pati- ¹⁵ B^d -ttaṃ upā-. ¹⁶ B^d tassa a-. ¹⁷ C^s pā-, B^d vadḍha-. ¹⁸ B^d eva a-.

upaṭṭhākaṃ gaheṭvā sakalasarīraṃ telena makkhetvā sappinā
 *saddhiṃ sakkharacunṇaṃ yāvadatthaṃ khāditvā tam pi' khā-
 dāpetvā tena 'saddhiṃ kūpakayaṭṭhimatthakaṃ āruyha „imāya
 disāya ambhākaṃ nagaraṃ“ ti disaṃ vavatthapetvā maccha-
 kacchapaparipanthato attānaṃ mocento tena' saddhiṃ usabha- 5
 mattaṃ atikkamitvā pati. Mahājano vināsaṃ pāpuṇi. M. pana
 upaṭṭhākena saddhiṃ samuddaṃ taritum ārabhi. Tassa taran-
 tassa eva satta³ divasā gatā⁴. So tasmim pi kāle loṇodakena
 mukhaṃ vikkhāletvā uposathiko aḥosi yeva. Tada pana catūhi
 lokapālehi Maṇimekhalā nāma devatā⁵ „sace“⁶ nāvāya bhinnāya 10
 tisaraṇagatā⁷ vā sīlasampannā vā mātāpitidevatā vā⁸ manussā
 dukkhappattā⁹ honti te rakkheyyāsīti“ samudde ārakkhatthāya⁹
 ṭhapitā hoti. Sā attāno issariyena sattāhaṃ pamajjitvā sat-
 tame divase samuddaṃ oloketi sīlācārayuttaṃ¹⁰ Saṃkhabrah-
 manaṃ disvā „imassa sattamo“¹¹ divaso¹¹ samudde patitassa, 15
 sace amarissa¹² ativiya gārayhā¹³ abhavissaṃ“ ti¹⁴ saṃviggā-
 mānasā¹⁵ ekaṃ suvaṇṇapātīm nānaggarasassa¹⁶ dibbabbhojana-
 pūretvā vātavegena tattha gantvā tassa purato ākāse ṭhatvā
 „brāhmaṇa tvaṃ sattāhaṃ nirāhāro, imaṃ dibbabbhojanaṃ
 bhūṇjā“¹⁷ ti¹⁷ āha. So taṃ oloketvā¹⁸ „apanehi tava bhattaṃ, 20
 ahaṃ uposathiko“ ti¹⁹. Ath' assa upaṭṭhāko pacchato āgac-
 chanto devataṃ adisvā saddam eva sutvā „ayam brāhmaṇo
 pakatisukhumālo sattāhaṃ nirāhāratāya dukkhito maraṇabhaya-
 vilapati maññe, assāsissāmi²⁰ na“ ti cintetvā paṭhamāṃ gāthāṃ
 āha:

1. Bahussuto sutadhammo si Saṃkha,

25

ditṭhā tayā samaṇabrāhmaṇā ca,

¹ Ck hi. ² Bd upaṭṭhākena. ³ Ck tassa, Bd sattamo. ⁴ Bd divaso jāto. ⁵ Bd devadhitā. ⁶ Bd has added samudde. ⁷ Bd -nāma-. ⁸ Bd -pitu devatā vā tathā corr. to -pitupaṭṭhāka vā tathā. ⁹ Bd -kkhanatthaya. ¹⁰ Bd -rasaṃyu-. ¹¹ Ck -e. ¹² Bd sace so marissati. ¹³ Bd -reyhaṃ me. ¹⁴ Bd bhavissati ti. ¹⁵ Bd -mānahadayaṃ butvā. ¹⁶ Bd -rasa. ¹⁷ Ck jati, C' -jāni corr. to -jāti? ¹⁸ Bd ullo-. ¹⁹ [B] adds āha. ²⁰ so all three MSS.

ath' akkhane dassayase vilāpaṃ,
añño nu ko te paṭimantako¹ mayā ti. 24.

Tattha sutadhammo ti dhammo pi tayā dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ
santike suto. diṭṭhā ti tesāṃ paccaye dadantena veyyāvaccāṃ karontena
5 dhammikasamaṇabrāhmaṇā tayā diṭṭhā, evaṃ akaronto hi passanto pi te na
passati yeva, athakkhane ti atha akkhane sallapantassa kassaci abhāvena
vacanassa anokāse, dassayase ti ahaṃ uposathiko ti vadanto vilāpaṃ
dassesī², paṭimantako¹ ti mayā añño ko tava paṭimantako¹ pativacanadāyako¹,
kīṃkāraṇā evaṃ vippalapasīti

10 So tassa vacanaṃ sutvā „imassa sā³ devatā na paññāyati
maññe“ ti cintetvā „samma nāhaṃ maraṇassa bhāyāmi, atthi
pana me añño paṭimantako“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Subbhu subhā⁴ suppaṭimuttakambu

paggayha sovaṇṇamayāya pātiyā

13 bhuñjassu bhattaṃ iti maṃ vadeti,

saddhā cittaṃ tam ahaṃ no ti brūmi⁵. 25.

Tattha subbhū⁶ ti subhamukhā³, subhā ti pasādika uttamarūpadhanā,
suppaṭimuttakambū⁷ ti patimuttasuvanālakūṇā, paggayhā⁸ ti suvaṇṇa-
pātiya bhattaṃ gahetvā ukkhipitvā, saddhā cittaṃ ti saddha c'eva⁹ tūttacitta
20 ca⁷, saddhaṃ⁸ cittaṃ⁹ ti pi pāho, tass' attho: saddha¹⁰ ti saddahantaṃ¹¹, cit-
tan ti tūttacittam, tamahaṃ no tīti¹² tam ahaṃ¹³ devataṃ uposathikatta
patikkhipanto no ti brūmi¹⁴, na vippalapāmi samma¹⁵ ti.

Ath' assa so tatiyaṃ gātham āha:

3. Etādisaṃ brāhmaṇa disva yakkhaṃ

25 puccheyya poso sukham āsāno¹⁵,

utthehi, naṃ¹⁶ pañjalik' ābhipucchā:

devī nu si¹⁷ tvaṃ uda mānusi nū¹⁸ ti. 16.

Tattha sukhamaśāsāno¹⁸ ti etādisaṃ yakkhaṃ disvā attano sukhaṃ
āśīnsanto paṇḍito puriso amhūkaṃ sukhaṃ bhavissati na bhavissatīti puccheyya.
30 utthehi itī udakato utthānākaraṃ dassento utthaha¹⁹, pañjalikābhipucchā²⁰ ti²⁰

¹ Bā pati-. ² C' -ti. ³ Bā omits sā. ⁴ Bf subbhā subhā, Bā subhamukhā in the place of s. ⁵ so Ck* for -muka? Bā tattha subhamukha ti. ⁶ Bā veca. ⁷ Ck ti. ⁸ Ck Bā -saddha ⁹ Ck citta ¹⁰ Ck Bā saddhā ¹¹ Ck saddhahatthaṃ. ¹² Ck devataṃ no tīti tamahaṃ devataṃ no tīti in the place of tamahaṃ notīti. ¹³ subbhū - - - tamahaṃ wanting in C*. ¹⁴ Bā -mīti. ¹⁵ Bā āsamāno, Bf āśīsamāno. ¹⁶ Ck tati. ¹⁷ Ck si. ¹⁸ Bā āsamāno. ¹⁹ Bā utthehi tati. ²⁰ Bā adds sa.

pañjaliko hutvā abhipucchā, uda mānusi nū 'ti udāhu mahiddhikā siddhatapā'
mānusi tvaṇ ti.

B. „yuttaṃ kathesīti“ taṃ pucchanto catutthaṃ gātham āha :

4. Yaṃ tvaṃ sukheṇābhisamekkhase maṃ²
bhuñjassu bhattaṃ iti maṃ vadesi 5
* pucchāmi taṃ nāri mahānubhāve :
devī nu si³ tvaṃ uda mānusi nū 'ti. 27.

Tattha yaṃ tvaṇ ti yasmā tvaṃ sukheṇa maṃ abhisamekkhase piyacak-
khūhi oḷkesi, pucchāmi taṇ ti 'tena kāraṇena taṃ pucchāmi

Tato devatā dve gāthā abhāsi : 10

5. Devī ahaṃ Saṃkha mahānubhāvā
idhāgatā sāgaravārimajjhe⁴
anukampikā po ca paduṭṭhacittā,
tav' eva⁵ atthāya idhāgatāsmi⁶. 28.
6. Idh' annapānāni sayanāsanaṇ ca 15
yānāni nānā vividhāni⁷ Saṃkha
sabbassa ty-āhaṃ paṭipādayāmi⁸
yaṃ kiñci tuyhaṃ manasābhipatthitan ti. 29.

Tattha idhā 'ti imasmiṃ samudde, nānā vividhānī⁹ bahūni ca
anekappakārāni ca batthiyānaassayānādāni atthi, sabbassa tyāhaṇ ti tassa¹⁰ 20
annapānādāni sabbassa sāmikāni katvā taṇ te annapānādāni paṭipādayāmi dadāmi.
yaṃ kiñci aṇṇam pi yaṃ kiñci tava manasā icchitaṃ sabbaṃ te dammiti.

Taṃ sutvā M. „ayaṃ devatā¹¹ samuddapiṭṭhe mayhaṃ
'idaṇ c' 'idaṇ ca dammiti' vadati, kiṇ nu kho esā¹² mayā katena
puññakammena dātukāmā udāhu attano balena, pucchissāmi 25
tāva naṇ¹³ ti cintetvā pucchanto sattamaṃ gātham āha :

7. Yaṃ kiñci yitthaṃ va¹⁴ hutaṃ va¹⁵ mayhaṃ
sabbassa no issarā tvaṃ sugatte¹⁶,
suṣṣoni subbhuru¹⁷ vilākamajjhe

- kissa me kammaṃ ayaṃ vipāko ti. 30. 30

¹ Bd si tvaṇ aha. ² Cks tvaṇ. ³ Cks si. ⁴ Bd sālapādīmajjhe. ⁵ Cks tameva,
Bd tatheva, Bf bhaveva. ⁶ Cks -gatosmiṃ, Bd -gatāsmiṃ. ⁷ Bd vidhā-, Bf nā
vidhā-. ⁸ Cks -ma, Bf -dessāmi. ⁹ all three MSS. vidhā-. ¹⁰ Bd tassa. ¹¹
Bd devadhītā. ¹² Cks esa. ¹³ Ck omits va, C has ba, Bdsf ca. ¹⁴ Bdsf ca. ¹⁵
Bd sabbatte. ¹⁶ Bd subbhamasu, Bf subbhamu.

Tattha yitṭhan ti dānavasena yajitāni. hutāni ti āhunapāhunavāsena dinnāni, sabbassa no issarā tvaṇ ti tassa amhākaṃ puññakammasa sabbassa tvaṇ issarā, imassa ayaṇi vipāko imassa ayaṇi¹ ti janitunī, samatthā ti attho, sūssonitī sundarānūlakkhane, subbhurū 'ti² sundarabhamuke, suvilakka-
5 majjhe³ ti suṭṭhuvaggitatanumajjhe. kissa me ti⁴ mayā katakammesu katara-
kammassāyaṇi⁵ vipāko yenāhaṃ appatitthe samudde patitthani labhāmiti.

Taṇi sutvā devatā „ayaṇi brāhmaṇo yaṇi⁶ kusalakammaṇi
kataṇi taṇi maṇi⁷ 'na jānātīti' saññāya⁸ pucchati maññe,
kathessāmi dāni 'ssā⁹ 'ti kathenti¹⁰ atṭhamāṇi gātham āha:

- 10 8. Ghamme pathe brāhmaṇa ekabhikkhūṇi
 ugghatṭhapādāni¹⁰ tasitam kilantaṇi
 paṭipādayi Saṅkha upāhanāhi¹¹,
 sā¹² dakkhiṇā kāmāduhā t'v' ajjā 'ti. 31.

Tattha ekabhikkhūṇi ti taṇi paccekabuddhaṃ sandhāyāha, ugghatṭha-
15 pādāni¹³ ti ubhavadukāya ghatthapadāni¹⁴, tasitaṇi ti pipasitaṇi, paṭipādayiṇi
paṭipadesi yojesi¹⁵. kāmāduha ti sabbakāmadāyikā

M. etaṇi¹⁶ sutvā¹⁷ „evarūpe pi nāma appatitṭhe mahā-
samudde mayā dinnāni upāhanadānaṇi mama sabbakāmadadāni
jātaṇi, aho sudinnaṇi me paccekabuddhassa dānaṇi¹⁸ ti tuṭṭha-
20 citto navamaṇi gātham āha:

9. Sā hotu nāvā phalākūpapannā
 anavassutā erakavātayuttā.
 aññassa yāpassa na h' atthi bhūmi,
 ajj' eva maṇi Moliniṇi pāpayassū 'ti. 32.

25 Tass' attho. devate evaṃ sante mayhaṇi ekaṇi nāvāni māpehi, khuddikaṇi¹⁹
pana ekadonikā²⁰ nāvāni māpehi. yaṇi pana māpesi²¹ sā hotu nāvā bahubhi
susibbitehi²² phalakehi upapannā udakapavesanābhāvena²³ anavassutā erakena

¹ Cks miṣṣāyaṇi ² Bḍ subbhamuti. ³ read: -bhamu, kesu: vi-? ⁴ Cks
add kissa. ⁵ Bḍ -massa ayaṇi ⁶ Bḍ yante. ⁷ Bḍ kammam. ⁸ Bḍ paññayā. ⁹
all three MSS. -ti ¹⁰ Bḍ -tta-. Bḍ ugghatṭitapa-. ¹¹ Bḍf -nāni. ¹² Bḍ dasa
¹³ Bḍ -ā. ¹⁴ Ck ghaṭṭa-, Bḍ ghatṭhitapa-. ¹⁵ Bḍ yojesiṭi attho, Cks add na
mama sabbakāmadadāni jātaṇi ¹⁶ Cḥ taṇi ¹⁷ Bḍ taṇi sutvā mahāsatto. ¹⁸
Bḍ -dāna-. ¹⁹ Bḍ -kappamānaṇi. ²⁰ all three MSS. omit mā. ²¹ Bḍ -peṇṇasi.
²² Cks -siddhi-. ²³ Bḍ -nassābh-.

sammā gahetvā gacchantena¹ vātena yuttā, thapetvā hi nāvān² aññassa yānassa³ ettha bhūmi n' atthi, tāya pana nāvāya⁴ mañ' ajj' eva Molinīnagarān pāpayā⁵ 'ti.

Devatā⁶ tassa vacanam' sutvā tuṭṭhacittā sattaratanamayān nāvān māpesi, sā dīghato aṭṭhausabhā ahosi, vitthārato catu-sabhā⁷, gambhīrato vīsatiyattṭhikā, tassā indanīlamayā tayo⁸ kūpakā, sovaṇṇamayāni yottāni, rajatamayāni⁹ sītāni, sovaṇṇamayān' eva⁹ phiyārittāni¹⁰ ahesum. Devatā tam nāvān sattan-nān¹¹ ratanānān pūretvā brāhmaṇān ālingitvā alanikatanāvāya āropesi, upattṭhākañ pan' assa nā olokesi, brāhmaṇo attanā katakalyāṇato tassa pattin adāsi, so anumodi, tadā devatā tam¹¹ 10
ālingitvā nāvāya patiṭṭhāpesi. Atha nañ nāvān Molinī-nagarān netvā brāhmaṇassa ghare dhanān patiṭṭhāpetvā attano vasanattṭhānam eva agāmāsi.

Satthā abhisambuddho hutvā

1. Sā tattha vittā¹² sumanā patitā
nāvān sucittān abhinimminivā¹³
ādāya Saṃkhaṇ purisena saddhīm
upānayi nagarān sādhumman ti 33.

15

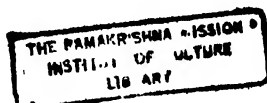
imañ osānagātham abhāsi.

Tattha sā ti bhikkhave sā devatā tattha samuddamajhe tassa vacanān 20
sutvā vittisaṃkhātāya piṭṭiyā samannāgatattā vittā¹⁴, sumanā ti¹⁵ sunda-
ramanā¹⁶ pāmujjena patitacitta hutvā citrañ¹⁷ nāvān nimminivā¹⁸ tam¹⁹
brahmaṇān paricūrakena²⁰ saddhīm ādāya sādhummanān atiramanīyān nagarān
upānayi.

Brāhmaṇo pi yāvajīvañ aparimitadhanān²¹ gehaṃ ajjhā- 25
vasanto dānañ datvā sīlañ rakkhitvā āyupariyosāne²² sapariso
devanagarān pūresi²³.

¹ Cks -tenā. ² Cks nāvā, Bā dibbanāvān. ³ Cks omit yānassa. ⁴ Bā nāvāya
corr. to dibbanā-. ⁵ Bā pāpayassu. ⁶ Bā devatā corr. to devadhītā. ⁷ Cks
catuttha us-. ⁸ Cks -yā. ⁹ Bā -yāni ea. ¹⁰ Cks piyā-. ¹¹ Bā nañ. ¹² Ck
vittā, Bā tuṭṭhacittā in the place of tattha vittā. ¹³ Ck -nimminivā. ¹⁴ Bā
cittā corr. to tuṭṭhacittā. ¹⁵ Bā has added sumanā ti, Cks omit them. ¹⁶ Ck
sundaramanā, Bā sundaramanāsā. ¹⁷ Bā vicitra. ¹⁸ Ck nimminivā. ¹⁹ Bā omits
tam. ²⁰ Bā -rik-. ²¹ Bā amita-. ²² Bā jīvita-. ²³ Bā paripū-.

108499

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patitṭhahī): „Tadā devatā¹ Uppalavannā ahoṣi, puriso² Ānando, Saṃkhabrahmaṇo aham evā“³ ti. Saṃkhajātakaṃ⁴.

5. Cullabodhijātaka.

- 5 Yo te imaṃ visālakkhin ti. Idam S. J. v. ekaṃ kodha-
nam ā. k. So kira bhikkhu niyyānikasāsane pabbajitvāpi kodhaṃ
niggahetuṃ nāsakkhi, kodhano ahoṣi upāyāsabahuḷo, appam pi vutto
samāno abhisajji kuppi vyāpajji patitṭhiyi⁴. S. tassa kodhanabhāvaṃ⁵
suvā pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ kodhano“⁶, ti⁷ pucchitvā
10 „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu, kodho nāma vāretabbo, evarūpo
hi idhaloke ca paraloke ca anattakārako nāma n’ atthi“⁸, tvaṃ⁹ nikkod-
dhassa Sambuddhassa sāsane pabbajitvā kasmā kujjhasi. porāṇakapaṇḍitā
bāhiraāsane pabbajitvāpi kodhaṃ na karimsu“¹⁰ ti vatvā a. ā.:

- A. B. Br. r. k. aññatarasmiṃ Kāsinigame¹⁰ eko brāhmaṇo
15 adḍho mahaddhano mahābhogo aputtako ahoṣi, tassa brāhmaṇi
puttaṃ patthesi. Tadā Bodhisatto Brahmaloḷā cavitvā tassa
brāhmaṇiyā¹¹ kucchiyaṃ nibbatti, tassa nāmagahaṇadivāse
Bodhikumāro ti nāmaṃ karimsu. Tassa vayappattakāle Takka-
silaṃ gantvā sabbasippāni uggahetvā paccāgatassa aniccha-
20 mānass’ eva mātāpitāro samajātikakulā¹² kumārikaṃ ānesuṃ.
Sāpi Brahmaloḷā cutā va uttamarūpadharā devaccharapaṭibhāgā.
Tesaṃ anicchamānānaṃ nēva aññamaññaṃ āvāhavivāhaṃ karimsu.
Ubhinnaṃ pi¹³ pana tesaṃ kilesasamudācāro nāma na bhūtapubbo,
saṃrāgavasena¹⁴ aññamaññaṃ olokanāṃ nāma nāhoṣi¹⁵, su-
25 pinena¹⁶ pi nehi¹⁷ methunadhammo nāma na diṭṭhapubbo, evaṃ
parisuddhasilā, ahesuṃ. Athāparabhāge M. mātāpitūsu kālaka-
tesu¹⁸ tesaṃ sarīrakiccaṃ katvā taṃ pakkosivā „bhāde tvaṃ

¹ B^d devata corr. to devadhita ² B^d upābhākaṇu-. ³ B^d adds catuttham. ⁴ C^k -tṭhiyi, B^d patitṭhasi, B^s patitṭhayi. ⁵ C^k kodhabhā-. ⁶ B^d has added āi. ⁷ B^d adds taṃ. ⁸ B^d has crossed out nāma natthi. ⁹ C^k omits tvaṃ. ¹⁰ B^d kāsikani-. ¹¹ B^d tassa, omitting brāhmaṇiyā. ¹² C^k -ka- corr. to -kā-. ¹³ B^d samānājātikā-. ¹⁴ B^d -nam, omitting pi. ¹⁵ B^d sarā-. ¹⁶ C^k nahosi. ¹⁷ B^d -ine. ¹⁸ B^d omits nehi ¹⁹ B^d kālām-.

imam asitikoṭidhanam gahetvā sukhena jīvāhīti¹ āha¹. „Tvam
 pana ayyaputtā“² ti. „Mayham dhanena kiccaṃ n' atthi, Hima-
 vantapadesam pavisitvā pabbajitvā attano patitṭham karissāmīti“.
 „Kim pana ayyaputta pabbajjā nāma purisānam yeva³ vaṭṭatīti“.
 „Itthīnam pi vaṭṭati bhadde“⁴ ti. „Tena hi aham tayā chaḍḍi- 5
 takhelapiṇḍam⁵ na gaṇhissāmi⁶, mayham pi dhanena kiccaṃ
 n' atthi, aham pi pabbajissāmīti“⁷. „Sādhu bhadde“⁸ ti. Ubho
 pi⁹ mahādānam datvā nikkhamitvā ramaṇīye bhūmibhāge assa-
 mam katvā pabbajitvā uñchāphalāphalehi¹⁰ yāpento⁷ tattha
 dasamattāni samvaccharāni vasiṃsu, jhānam pana nesam na 10
 tāva uppajjaṭi. Te tattha pabbajjāsukhen¹¹ eva dasasamvaccharam
 vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikam¹² carantā anu-
 pubbena Bārāṇasim pātvā rājuyyāne vasiṃsu. Ath¹³ ekadivasam
 rājā uyyānapālam paṇṇākaram ādāya āgataṃ disvā „uyyāna-
 kilikam¹⁴ kiṭṭhāma, uyyānam sodhelīti“¹⁵ vatvā tena sodhitasajji- 20
 tam¹⁰ uyyānam mahantena parivārena agamāsi. Tasmiṃ khape
 te ubho pi janā uyyānassa ekasmiṃ passe pabbajjāsukhena
 vītināmentā nisinnā honti. Atha rājā uyyāne vicaranto te ubho
 nisinnake disvā paramapāsādikaṃ uttamarūpadharam parib-
 bājikaṃ¹¹ olokeno paṭibaddhacitto ahosi. So kilesavasena 25
 kampanto „pucchissāmi tāva ‘ayam paribbājikā imassa kim
 hotīti“¹⁶. Bodhisattaṃ upasamkamitvā „pabbajita ayam te parib-
 bājikā kim hotīti“¹⁷ pucchi. „Mahārāja, kiñci na hoti, kevalam
 ekapabbajjāya pabbajitā, api¹² kho pana me gihikāle pāda-
 paricārikā ahositi“¹⁸. Tam sutvā rājā „ayam kir' etassa kiñci 30
 na hoti, api¹² kho pana gihikāle pādapāricārikā kir' assa ahosi,
 sace panāham imam issariyabalena gahetvā gaccheyyam kin
 nu kho ēsa karissati, parigaṇhāmi¹³ tāva nan¹⁴ ti¹⁴ cintetvā
 upasamkamitvā paṭhamam gātham āha:

¹ B^d has added kham karissatha tumhe, and scratched out tvam; so reads B^s
 also. ² B^d -naññeva. ³ C^k chaḍḍhi-. ⁴ C^k -mīti. ⁵ B^d has added jānā,
⁶ C^s uccāpha-. ⁷ B^s uccācariyāyaṃ pha-, B^s uñchāriyā pha-. ⁷ so all three MSS.
⁸ B^d -kañ. ⁹ B^d -kilam. ¹⁰ B^d susodhitam sus-. ¹¹ C^k add disvā. ¹² B^d
 add ca. ¹³ B^d parigaṇhissāmi. ¹⁴ C^k tāvanti.

1. Yo te imam visālakkhiṃ piyaṃ sammillabhāsiniṃ¹
ādāya balā gaccheyya kin nu kayirāsi brāhmaṇā² 'ti. 34.

Tattha sammillabhāsiniṃ¹ ti mandahasitabhāsiniṃ², balā gaccheyya
'ti balakkārena ādāya gaccheyya, kin nu kayirāsi³ tassa tvaṃ brāhmaṇa kiṃ
5 kareyyāsi⁴.

Ath' assa kathaṃ sutvā M. dutiyaṃ gātham aha:

2. Uppajja⁵ me na mucceyya na me mucceyya jīvato⁶
rajaṃ va vipulā vutthi khippam eva nivāraye ti. 35.

Tass' attho: mahāraja sace imam gahetvā gacchante kiṃci mama adbhā-
10 tare koppe uppajjeyya so me anto uppajjitva na mucceyya jāvāhaṃ jīvāmi tava
me na mucceyya, nāssa anto ghanasannivesena⁷ paṭiṭṭhatuṃ dasāmi, atha kho
yathā uppannaṃ rajaṃ vipulā meghavutthi⁸ kh'ppam nivārayati⁹ tatha khippam
eva tam¹⁰ mettābhāvanaya niggaheva vāressāmi¹¹.

Evam M. sīhanādaṃ nadi. Rājā paṇ' assa kathaṃ sutvāpi
15 andhabālātāya paṭibaddhaṃ attano cittaṃ nivāretuṃ asakkonto
aññatarāṃ amaccaṃ āñāpesi: „imam paribbājikaṃ rājanive-
sanaṃ nehiti“. So „sādhū“ 'ti paṭisunitvā „adhammo loke vattati,
ayuttan“ ti ādini vatvā paridevamānaṃ nēva naṃ ādāya pāyāsi.
B. tassā paridevanasaddaṃ sutvā ekavāraṃ oloketvā puna na
20 olokesi. Tam rodantiṃ paridevantiṃ rājanivesanaṃ eva nayimsu.
So pi Bārāṇasirājā uyyāne papañcaṃ akatvā va siḡhaṃ gha-
raṃ¹² gantvā taṃ paribbājikaṃ pakkosāpetvā mahanteṇa yasena
nimantesi. Sā¹³ yasassāguṇaṃ¹⁴ pabbajjāy' eva¹⁵ ca guṇaṃ
kathesi. Rājā kenaci pariyāyena tassā manaṃ alabhanto taṃ
25 ekasmiṃ gabbhe karitvā cintesi: „ayaṃ paribbajjika“¹⁶ evarūpaṃ
yasaṃ na icchatī, so pi tāpaso evarūpaṃ mātugāmam gahetvā gac-
chante¹⁷ kujjhītvā olokitaṃ pi na akāsi, pabbajjitā kho pana
bahumāyā honti, kiñci payojetvā anattam pi me 'kareyya,

¹ Bd-f saṃmillabhāsi-. ² Ck mandanāhasitabhāsini, C² manāhasitabhāsini, Bd mandahasini. ³ Cs -jjā? Bd-f -jje. ⁴ Ck² jīvi. ⁵ Bd antogharassannivāsena.
⁶ Ck² -yati, Bd -reti. ⁷ Bd naṃ. ⁸ Bd gharāṃ corr. to taraṃ. ⁹ Bd add pana. ¹⁰ Bd² yasassa ag-. ¹¹ Bd -jjāya eva. ¹² Bd adda silavatī kalyāṇadhammā.
¹³ Bd -to. ¹⁴ Bd -mīti.

vacchāmi tāva, jānāmi¹⁴ 'kiñ karonto nisinno'¹⁵ ti saññhātum asak-
konto uyyānaṃ agamāsi. B. pi cīvaram sībanto¹ nisīdi. Rājā
mandaparivāro² va padasaddaṃ akaronto saṇikam upasaṃkami. B.
rājānaṃ anoloketvā cīvaram eva sibbi. Rājā „ayaṃ kujjhivā mayā
saddhiṃ na kathetīti³“ maññamāno „ayaṃ kūṭatāpaso 'kopassa'⁴ 5
uppajjitum na dassāmi, uppanne⁵ pi naṃ khippam eva niggaheṣṣā-
mīti' paṭhamam eva gajjitvā idāni kodhen' eva thaddho⁶ hutvā
mayā saddhiṃ na sallapatīti⁷“ saññāya tatiyaṃ gātham āha:

a. Yan nu pubbe vikatthittho⁷ baḷamhi va⁸ apassito⁹

sv-ājja¹⁰ tuṇhikkhako¹¹ dāni saṃghāṭim sībham acchasīti. 36. 10

Tattha baḷamhi va⁸ apassito⁹ ti balanissito viya hutvā tuṇhikkhako¹²
ti kiñci avadanto, sībham acchasīti sībanto acchasi

Tam sutvā M. „ayaṃ rājā 'kodhavasena maṃ nālapatīti'
maññati¹³, kathessāmi dāni 'ssa uppannassa kodhassa vasaṃ
agatabhāvan'¹⁴ ti cintetvā catutthaṃ gātham āha: 15

4. Uppajji me, na mucettha, na me mucceyya¹⁵ jīvato,
rajaṃ va vipulā vuṭṭhi khippaṃ eva nivārayin¹⁶ ti. 37.

Tass' attho: mahārāja uppajji¹⁷ me, na na¹⁸ uppajji, na pana me muc-
ettha, nāssa paṭthayitvā¹⁹ hadaye thātum adasiṃ, iti so mama jīvato na muc-
etth' eva, rajaṃ va vipulā vuṭṭhi viya khippam eva na nivārayin ti. 20

Tam sutvā rājā „kin nu kho esa kopam eva sandhāya
vadati udāhu aññaṃ kiñci sippaṃ²⁰ sandhāya kathesīti²¹, puc-
chissāmi tāva na²² ti cintetvā pucchanto pañcamaṃ gātham
āha:

5. Kin te uppajji no²² mucce, kin te no²³ mucce jīvato, 25
rajaṃ va vipulā vuṭṭhi katamaṃ tvaṃ nivārayiti. 38.

¹ B² sībanto. ² C² mānāpari-, C² manapa- corr. to mānāpa-, B² manta-, B² manda-. ³ B² sallapasīti. ⁴ B² kodhassa. ⁵ B² -nam. ⁶ B² baddho ⁷ C² B² -kattittho, C² -katthittho corr. to -katthito, B² kattittho. ⁸ C² ca, B² baḷamhi. ⁹ C² -no. ¹⁰ B² svajja. ¹¹ C² -ikkako, B² ikkato, B² -ikato? R² -ikabho. ¹² C² ikkako, C² -ikkako corr. to -ikkhako, B² -ikkato. ¹³ B² maññeti. ¹⁴ C² apagāṭa-. ¹⁵ B² mucettha, ¹⁶ B² -yi. ¹⁷ C² -jja. ¹⁸ B² omits one na. ¹⁹ so C²; B² paṭṭihitvā. ²⁰ C² omits sippaṃ. ²¹ C² kathesīti. ²² C² na. ²³ C² na, B² nā

Tattha kin te uppajji no¹ muccīti kin tava uppajji c' eva na ca mucci.

Tam sutvā B. „mahārāja, evaṃ kodho² anekādīnavo³ mahā-
vināsadāyako, eko mama uppajji uppannaṃ ca tam⁴ mettā-
5 bhāvanāya nivāresin“ ti kodhe ādinavaṃ kathento

6. Yamhi jāte na passati ajāte sādhu passati
so me uppajji no¹ mucci kodho dummedhagocaro. 39.

7. Yena jātena nandanti amittā dukkhamesino
so me uppajji no mucci kodho dummedhagocaro. 40.

10 8. Yasmiṃ ca jāyamānasmiṃ sadatthaṃ nāvabujjhati
so me uppajji no mucci kodho dummedhagocaro. 41.

9. Yenābhībhūto kusalaṃ jāhāti
parakkare vipulaṃ cāpi atthaṃ
sa bhīmaseno balavā pamaddī

15 kodho mahārāja na me anuccatha. 42.

10. Kaṭṭhasmiṃ manthamānasmiṃ¹ pāvako nāma jāyati,
tam eva kaṭṭhaṃ dāhati⁶ yasmā so jāyate gini. 43.

11. Evaṃ mandassa posassa bālassa-m-avijānato⁷
sārambhā jāyate kodho, so pi ten' eva dāyhati⁶. 44.

20 12. Aggīva tiṇakaṭṭhasmiṃ kodho yassa⁸ pavaḍḍhati (Grimblot, 7
nīhiyati taṣṣa yaso kālapakkhe va candimā. 45. [S.P. p. 299.]

13. Anedho⁹ dhūmaketu va kodho yass' upasammati,
āpūراتi tassa yaso sukkapakkhe va candimā ti 46.

ime gāthā āha.

25 Tattha na passatīti attatthaṃ pi na passati pag eva paratthaṃ, sādhu
passatīti attatthaparatthaṃ¹⁰ ubhayatthaṃ¹¹ sādhu passati, dummedhagocaro
ti uppaññānaṃ āharabhūto¹², dukkhamesino ti dukkhaṃ icchantaṃ, sadatthaṃ
ti attano atthabhūtaṃ atthato c' eva dhammato ca vaḍḍhiṃ¹³, parakkare ti
vipulaṃ pi atthaṃ uppannaṃ parato kareti, apanetha na me iminā attho ti
30 vadati, sa bhīmaseno ti so bhīmāya bhayaṇanīyā mahatīyā kilesa-

¹ Cks na ² Cks omit kodho. ³ Bd bahuādīnavo. ⁴ Bd nañ. ⁵ Bd mētha-, Bf madda-
nā-. ⁶ Bdf da-. ⁷ Bdf omit m. ⁸ Ck yassu, C^s yassū. ⁹ Bd anidho, Bf aniddho.
¹⁰ Cks -ttha. ¹¹ Cks -tthe. ¹² Bds ādhāra-, Bd adda karoti. ¹³ Ck -i, C^s -i, Bd buddhi.

senaya samannāgato¹, pamaddhī attano balavabhāvena² ulāre pi satte gahetvā
 attano vase karaṇena maddanasamattho, na me amuccathā 'ti mama santikā
 mokkhaṃ na labhi³, hadaye vā pana me khīraṃ⁴ viya muhuttaṃ dadhibhāvena
 na patitthiyyatthā⁵ 'ti attho, katthasmiṃ manthamānasmiṃ⁶ ti aranisahite
 mathiyamāne⁷, matthamanasmiṃ ti pi pātho, yasmā ti yato katthā jāyati tam⁸
 eva dahati, gijjīti aggi, bālassamavijānato ti bālassa avijānantassa, sāram-
 bhā jāyate ti ahaṃ tvaṃ ti ākaḍḍhanavikaḍḍhanam karontassa kāraṇuttariya-
 lakkaṇasārambhā⁹ aranimatthanāya¹⁰ viya pavako kodho jāyati, so pi tenevā 'ti so
 pi bālo ten' eva kodhena kattham viya agginā ḍayhati¹¹, anedho¹² dhūmaketu
 vā 'ti¹³ arandhano aggi viya, tassā 'ti tassa adhiyāsanaḥkantiyā samannāgatassa¹⁴
 puggalassa sukkapakkhe¹⁵ cando viya laddho, yaso aparāparāṃ āpūrati.

Rājā M-ssa dhammakathaṃ sutvā tuṭṭho ekaṃ amaccaṃ
 ānāpetvā¹⁶ paribbājikaṃ ānāpetvā¹⁷ „bhante nikkodhatāpasa¹⁸,
 ubho pi tumhe pabbajjāsukhena vītināmentā idh' eva uyyāne
 vasatha, ahaṃ vo dhammikaṃ¹⁹ rakkhāvaraṇaguttiṃ²⁰ karissāmī-
 ti“ vatvā khamāpetvā vanditvā pakkāmi. Te ubho pi tatth'
 eva vasiṃsu. Aparabhāge paribbājikā kalam akāsi. B. tassā
 kālakatāya Himavantaṃ pavisitvā abhiññā ca samāpattiyo ca
 nibbattetvā²¹ brahmavahāre bhāvetvā²² Brahmaloḥka-parāyano
 ahosi.

29

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne kodhano
 bhikkhu anāgāmiphale patitṭhahi): „Tadā paribbājikā Rāhulamātā
 ahosi, rājā Anando, paribbājako ahaṃ evā“ 'ti. Cullabodhi-
 jātakaṃ.

6. Kaṇhadīpāyanajātaka.

Sattāhamevāhaṇ ti. Idam S. J. v. ekaṃ²³ ukkaṇṭhita-
 bhikkhuṃ ā. k. Vatthuṃ Kusajātake āvibhavissati. S. tam
 bhikkhuṃ „saccaṃ kira tvaṃ²⁴ ukkaṇṭhito“²⁵ ti pucchitvā „saccaṃ“

¹ B^d has added balavā. ² B^d balabhā-. ³ B^d patitṭhahitthā ⁴ B^d matha-
 hanasmiṃ? ⁵ B^d matthi-. ⁶ B^d ka-, C^{ks} -bho. ⁷ C^k araññiṃ-, C^o araññiṃ-. ⁸ B^d
 da-. ⁹ B^d anādhō. ¹⁰ C^{ks} add va ¹¹ C^k ānā-. ¹² B^d āharāpetvā. ¹³
 B^d adds te ¹⁴ B^d -ka. ¹⁵ B^d -caraṇa-. ¹⁶ B^d adds cattāro. ¹⁷ B^d omits
 ekaṃ. ¹⁸ B^d adds bhikkhu. ¹⁹ B^d adds eī

ti vutte „bhikkhu porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhhe bāhirakapah-
bajjam pabbajitvā atirekapaṇṇāsavassāni anabhiratā brahmacariyaṃ
carantā hirottappabhedabhayena attano ukkaṇṭhitabhāvaṃ kassaci na
kathesuṃ, tvaṃ kasmā evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā mādisassa
5 garuno Buddhassa sammukhe thatvā catuparisaṃmajje ukkaṇṭhita-
bhāvaṃ āvikarosi, kimatthaṃ attano hirottappaṃ na rakkhassīti“
vatvā a. ā.:

A. Vamsaratthe¹ Kosambiyam Kosambiko nāma rājā
rajjam kāresi. Tadā aññatarasmiṃ nigame dve brāhmaṇā
10 asitikoṭidhanavibhavā aññamaññaṃ piyasahāyakā kāmesu
dosam disvā mahādānaṃ pavattetvā ubho pi kāme pahāya
mahājanassa rodantassa paridevantassa² nikkhamitvā Hima-
vantapadese assamapadaṃ katvā pabbajitvā uñchācariyāya³
vanamūlaphalāphalena yāpentā⁴ paṇṇāsavassam⁵ vasiṃsu, jhānaṃ
15 uppādetuṃ nāsakkhiṃsu⁶. Te paṇṇāsavassaccayena lonambilase-
vanatthāya janapadaṃ carantā Kāsirattham⁷ pāpuṃsu.
Tatr⁸ ekasmiṃ⁹ nigamagāme¹⁰ Dīpāyanatāpasassa gihisahāyo¹¹
Maṇḍavyo¹² nāma atthi. Te ubho pi tassa santikaṃ aga-
maṃsu. So te disvā va attamano¹³ paṇṇasālaṃ kāretvā ubho
20 pi catūhi paccayehi upaṭṭhahi. Te tattha tīni cattāri vassāni
vasitvā taṃ āpucchitvā cārikaṃ carantā Bārāṇasīṃ patvā Ati-
muttakasasāne¹⁴ vasiṃsu. Tattha Dīpāyano yathābhīraṇtaṃ
vihāritvā puna tass⁵ eva sahāyakassa santikaṃ gato. Maṇḍavya-
tāpaso¹⁵ tatth⁶ eva vasi. Ath⁷ ekadivasaṃ eko coro antonagare
25 corikaṃ katvā dhanarāsīṃ¹⁶ ādāya nikkhamanto „coro“ ti ñatvā
paṭibuddhehi gharasāmihehi c⁸ eva ārakkhamanussehi ca anu-
baddho¹⁷ niddhamanena nikkhamitvā vegena susānaṃ pavisitvā
tāpasassa paṇṇasāladvāre bhaṇḍikaṃ chaḍḍetvā¹⁸ paḷāyi. Dhana-
sāmikā¹⁹ bhaṇḍikaṃ disvā „are dutṭhajaṭila tvaṃ rattim corikaṃ

¹ B¹ vamsaratthe, B² vamsika-. ² B¹ -tasseva. ³ C¹ B¹ uechā-. ⁴ C¹ -to. ⁵ B¹ -ssāni. ⁶ B¹ na-. ⁷ B¹ kāsikara-. ⁸ B¹ samipā-. ⁹ B¹ tatra tasmiṃ. ¹⁰ B¹ nigame. ¹¹ C¹ gihī-, B¹ hīhi-. ¹² C¹ maṇḍabba, C¹ B¹ -byo. ¹³ C¹ attanā. ¹⁴ C¹ -kam-, B¹ adhimuttika-? ¹⁵ B¹ -bya-. ¹⁶ C¹ dhanasāpaṇi, B¹ dhanasa-
ram. ¹⁷ B¹ -landhanto. ¹⁸ C¹ chaḍḍhe-. ¹⁹ B¹ manussā

katva divā tāpasarūpena carasīti¹ tadjetvā pothetvā taṁ ādāya
 netvā rañño dassayim̐su. Rājā anupaparikkhitvā va „gacchatha,
 naṁ sūle uttāsethā“² ti āha. Taṁ susānaṁ netvā khadira-
 sūlaṁ³ āropayim̐su. Tāpasassa sarīre sūlaṁ na pavisati. Tato
 nimbasūlaṁ āharim̐su, taṁ pi na pavisati. Ayasūlaṁ⁴ āharim̐su, 5
 taṁ pi na pavisati. Tāpaso „kin nu kho me pubbakamman“
 ti olokesi. Ath' assa jātissaraññānaṁ uppajji, tena pubbakam-
 maṁ⁵ olokeno addasa⁶. Kiṁ pan' assa pubbakamman ti:
 Koviḷārasūle makkhikāvedhanaṁ⁷. So kira purimabhava vad-
 dhakiputto⁸ hutvā pitu rukkhatacchanatṭhānaṁ gantvā ekaṁ 10
 makkhikaṁ gahetvā koviḷārasakalikāya⁹ sūle viya¹⁰ vijjhi. Taṁ
 eṇaṁ pāpaṁ¹¹ imaṁ ṭhānaṁ patvā gaṇhi. So¹² „na sakkā ito
 pāpā¹³ muccitun“ ti ātvā rājapurise āha: „sace maṁ sūle
 uttāsetukāṁ“ attha¹⁴ koviḷārasūlaṁ āharathā¹⁵ ti. Te tatthā
 katvā taṁ sūle uttāsetvā ārakkhaṁ datvā pakkamim̐su. Ārak- 15
 khikā paṭicchannā hutvā tassa santikaṁ āgacchante olokenti.
 Tadā Dīpāyano „ciradiṭṭho¹⁶ me sahāyo“ ti Maṇḍavyassa¹⁷ san-
 tikaṁ āgacchanto „sūle uttāsito“ ti taṁ divasaṁ ñeva antarā-
 magge sutvā taṁ ṭhānaṁ gantvā ekamantaṁ ṭhito „kiṁ samma
 kāraṇaṁ sīti“ pucchitvā „akāraṇaṁ mhi“¹⁸ vutte „attano mano- 20
 padosaṁ rakkhituṁ sakkhi na sakkhīti“ pucchj. „Samma yehi
 ahaṁ gahito n'eva tesāṁ na rañño upari mayhaṁ manopadoso
 atthīti“¹⁹. „Evaṁ sante tādisassa silavato chāyā mayhaṁ sukhā“
 ti vatvā Dīpāyano sūlaṁ nissāya nisīdi²⁰. Ath' assa sarīre
 Maṇḍavyassa sarīrato lohitabindūni patim̐su, tāni suvaṇṇavappa- 25
 sarīre²¹ patitapatitāni sukkhitvā kālakāni sampajjim̐su, tato paṭ-
 ṭhāya ca so Kanhadīpāyano nāma ahosi. So sabbarattini tatth' eva
 nisīdi. Rājadivase ārakkhapurisā gantvā taṁ pavattim̐ rañño
 ārocesum̐. Rājā „anisāmetvā va²² me katan“ ti vegena tattha

¹ Bds -le ² Bd tato aya-. ³ Ck -si ⁴ Cks -vedanam. ⁵ Ck -kī- ⁶ Bs
 -salākaya? ⁷ Bd omits viya ⁸ Bds pāpakamman. ⁹ Bd adds taṁ. ¹⁰ Bd adds
 mayā. ¹¹ Bd -kāmāttha. ¹² Bd ciram-. ¹³ Bd -byassa. ¹⁴ Bd -dati. ¹⁵ Bd
 -vanhe-. ¹⁶ Bd omits va.

gantvā „pabbajita kasmā sūlaṃ nissāya nisinno sīti“ Dīpāyanān
 pucchi. „Mahārāja imaṃ tāpasam rakkhanto nisinno 'smi',
 kiṃ pana tvaṃ imassa kārakabhāvaṃ vā akārakabhāvaṃ vā
 ñatvā evaṃ karosīti?“. So kammassa asodhitabhāvaṃ ācikkhi.
 5 Ath' assa so „mahārāja raññā nāma nisammakārīnā bhavittabbaṃ,
 'alaso gihi³ bhogakāmo' na sādhu“ 'ti ādīni vatvā dham-
 man desesi. Rājā Maṇḍavyassa niddosabhāvaṃ ñatvā „sūlaṃ
 harathā“ 'ti ānāpesi. Sūlaṃ harantā haritum na sakkhimsu.
 Maṇḍavyo āha: „mahārāja, ahaṃ pubbe katakammadosena eva-
 10 rūpaṃ ayasam⁵ patto, mama sarirato sūlaṃ haritum na sakkā,
 sace pi mayhaṃ jīvitam dātukāmo kakacaṃ⁶ āharāpetvā imani
 sūlaṃ cammasamaṃ⁷ chindāpehīti“. Rājā tathā karesi. Anta-
 sarīre sūlo anto yeva ahosi. Tadā kira so sukhumaṃ sakalika-
 hīraṃ⁸ gahetvā makkhikāya vaccamaggaṃ⁹ pavesesi, taṃ tassā
 15 antosarīre yeva ahosi, sā tena kāraṇena amaritvā attano āyuk-
 khayen' eva mari, tasmā ayam pi na mato ti. Rājā tāpase vanditvā
 khamāpetvā ubho pi uyyāne vasāpento paṭijaggi. Tato paṭṭhāya
 Maṇḍavyo¹⁰ Āṇimaṇḍavyo nāma jāto. So rājānaṃ upanissāya
 tattli' eva vasi. Dīpāyano pana tassa vaṇaṃ¹¹ phāsukaṃ katvā
 20 attano gihisahāya-Maṇḍavyassa santikaṃ eva gato. Taṃ paṇṇa-
 sūlaṃ pavisantaṃ disvā sahāyassa ārocesuṃ¹². So sutvā¹³ tuṭṭha-
 citto saputtadāro bahuṃ gandhamālatelaphāṇitādiṃ ācāya taṃ
 paṇṇasālaṃ gantvā Dīpāyanaṃ vanditvā pāde dhovitvā¹⁴ nakkhetvā
 pānakam pāyetvā Āṇimaṇḍavyassa pavattiṃ suṇanto nisīdi. Ath'
 25 assa putto Yaññadattakumāro nāma caṃkamanakoṭṭiyaṃ bheṇḍu-
 kena¹⁵ kiḷi. Tatra c' ekasmiṃ vammike āsīviso vasati. Kumārassa
 bhūmiyaṃ pahaṭabheṇḍuko¹⁶ gantvā vammikabile āsīvisassa mat-
 thake pati. So ajānanto bile hatthani pavesesi. Atha¹⁷ naṃ kuddho
 āsīviso hatthe ḍasi, so visavegamucchito¹⁷ tattli' eva pati. Ath' assa

¹ B^d -smīti. ² B^d karesīti. ³ C^s gihi, B^d gihi. ⁴ C^s repeat kamo, B^d alaso
 gihi gāmahogini, cfr. III p. 151. ⁵ B^d bhayaṇisaṃ. ⁶ C^k cakataṃ corr. to kakacaṃ,
 C^k khamam? corr. to kakacaṃ. ⁷ C^k cammaṃ sa-. ⁸ B^d -kaṭṭhā hiraṇṇa. ⁹ B^d vecca-
¹⁰ C^s omit maṇḍavyo. ¹¹ C^s vanam. C^s vanam corr. to vanam. ¹² B^d
 disvā eko puriso sahāyakassa ārocesi. ¹³ B^d adds va. ¹⁴ B^d adds telena. ¹⁵ B^d
 geṇ-. ¹⁶ B^d -geṇ-. ¹⁷ B^d -geṇa mu.

mātāpitaro sappena daṭṭhabhāvaṃ¹ ñatvā kumāraṃ² ukkhipitvā
 āpasassa santikaṃ ānetvā pādamūle nipajjāpetvā „bhante,
 pabbajitā nāma³ osadhaṃ vā parittaṃ vā jānanti, puttakaṃ no
 nirogaṃ⁴ karoṭhā“ ‘ti āhaṃsu‘. „Ahaṃ osadhaṃ na jānāmi,
 nāhaṃ vejjakammaṃ karissāmīti“. „Pabbajito ti⁵ tena hi bhante
 imasmiṃ kumārake mettaṃ katvā saccakiriyaṃ karoṭhā“ ‘ti⁶.
 Tāpaso „sādhu saccakiriyaṃ karissāmīti“ vatvā Yaññadattassa
 sīse haṭṭhaṃ ṭhapetvā paṭhamam gātham āha: 108499

1. Sattāhaṃ evāhaṃ pasannacitto (= Morris, Cariyāp. p. 100)

puññatthiko acariṃ⁷ brahmacariyaṃ, 10

athāparaṃ yaṃ caritaṃ mama-y-idaṃ⁸

vassāni paññāsa samādhikāni

akāmakā vā hi ahaṃ carāmi,

etena saccena suvatthi hotu,

hataṃ visaṃ jīvatu Yaññadatto ti. 47. 15

Tattha athāparaṃ yaṃ caritaṃ tiatha tasmā⁹ sattāhā¹⁰ uttari yaṃ¹¹
 brahmacariyacaraṇaṃ, akāmakā vā hīti pabbajjaṃ aniechanto yeva, etena
 saccena suvatthi hotū ‘ti sace atirekapaññāsa vassāni anabhirativāsaṃ¹²
 vassāntena mayā kassaci añjānāpitabhāvo saccam etena saccena Yaññadattakuma-
 rassa sotthi¹³ hotu jīvitaṃ paṭilabhatū ‘ti. 20

Saha saccakiriya Yaññadattassa thanappadesato¹⁴ uddhaṃ
 visaṃ bhassitvā paṭhaviṃ pāvisi. Kumāro akkhini ummiletvā
 mātāpitaro oloketvā „amma“ ‘ti vatvā parivattitvā nipajji. Ath’
 assa pitaraṃ Kaṇhadīpāyano āha: „mayā tāva mama balaṃ
 kataṃ, tvam pi attano balaṃ karoṭhīti“. So „aham pi¹⁵ saccam
 karissāmīti“ puttassa ure haṭṭhaṃ ṭhapetvā dutiyaṃ gātham
 āha:

2. Yasmā dānaṃ n’ abhinandiṃ¹⁶ kadāci

disvānāhaṃ atithiṃ vāsakāle

¹ B^d ṭṭha-. ² B^d -rakam. ³ all three MSS. ni-. ⁴ B^d ti āha taṃ sutvā
 tapaso āha. ⁵ B^d onlits pabbajito ti. ⁶ B^d adds vutte. ⁷ C^k acariyaṃ, B^d
 acari. ⁸ C^k mama-, B/ mama idaṃ. ⁹ B^d tasmā. ¹⁰ C^s -ha. ¹¹ B^d adds
 mama. ¹² B^p -tataṃ vā-. ¹³ B^s adds bhāvo. ¹⁴ B^d vinappa-. ¹⁵ B^d pi ahaṃ.
¹⁶ C^s B^d nābhinandi.

na cāpi me appiyatam¹ avedun²
bahussutā samanabrāhmaṇā³ ca
akāmako vā hi ahaṃ dadāmi,
etena saccena suvatthi hotu,

5 hataṃ viṣaṃ, jīvatu Yaññadatto ti. 48.

Tattha vāsakāle ti vasanattāya gehaṃ agatakāle. na cāpi me appiyatam¹
avedun ti bahussutāpi pana samanabrāhmaṇā ayaṃ n'eva dānaṃ abhinandati
na amhe ti imaṃ mama appiyabbhavaṃ n'eva jānissu, ahaṃ² hi te piyacakkuhi
yeva olokemīti dīpeti, etena saccenā³ ti sace ahaṃ dānaṃ dadāmi⁴ na pi⁵
10 vipākāni asaddahitvā attano aniccāyā dhammi anicchanabhavaṃ ca⁶ mama pare
na⁷ jānanti etena saccena suvatthi hotū⁸ ti attho.

Evam tena⁹ saccakiriyāya katāya kaṭṭho uddham viṣaṃ¹⁰
bhassitvā paṭhavim pāvisi. Kumāro utthāya nisīdi, thātun
pana na sakkoti. Ath' assa pitā mātāmaṃ aha: „bhadda mayā
15 attano balaṃ kataṃ, tvaṃ dāni¹¹ saccakiriyāṃ katvā puttassa
utthāya¹² gamanabhavaṃ karohīti¹³. Sā¹⁴ „atthi mayhaṃ ekaṃ¹⁵
saccāni, tava pana santike kathetum na sakkomīti¹⁶. „Bhad-
de yathātathā me puttāni ārogaṃ¹⁷ karohīti¹⁸. Sā „sādhū¹⁹ ti
sampaṭicchitvā saccāṃ karonti tatiyaṃ gātham āha:

20 1. Āsiviso²⁰ tāta pahūtatejo
yo taṃ aḍatthi²¹ patarā²² udicca,
tasmā ca²³ me appiyatāya ajja
pitari²⁴ ca te n' atthi koci viseso,
etena -pe- Yaññadatto ti. 49.

25 Tattha tātū²⁵ ti puttāni alapati, pahūtatejo²⁶ ti balaviseso, patara ti
padarā²⁷, ayam eva vā pāṭho, udicca²⁸ ti uddham nātva²⁹ vammikabilato
utthito³⁰ ti attho, pitari ca³¹ te ti te pitari³², atthakathāyaṃ pana ayam
eva vā pāṭho, idaṃ vuttaṃ hoti: tāta Yaññadatta asmiṃ ca āsivise tava ca

¹ Cks -ta. ² Bd ahaṃ. ³ Bd omits pi. ⁴ Cks anicchitabhā-, Bd anicchanabhavaṃ, omitting ca. ⁵ Bd neva in the place of pare na. ⁶ Bd e tena. ⁷ Bd ālāni.

⁸ Ck vu-. ⁹ Bd adds pi. ¹⁰ Ck eka Bd ekañca. ¹¹ Bd sakkāti. ¹² Bds ar-.

¹³ Cks as-. ¹⁴ Bd aḍassā virālā aṭacchi, Bf aḍassi. ¹⁵ Bd satarā, Bf bilārū. ¹⁶

Bd va. ¹⁷ Ck -ni. ¹⁸ Bd bahura-. ¹⁹ Bd vigujā ti vivarā satarā ti satasarasā.

Bd vilārū ti vivarā. ²⁰ so Cks for thatvā? Bd uddharitvā in the place of u, n.

²¹ Bds utthāyā. ²² Ck -rī, Bd omits ca. ²³ Bd pitari va te, Bf pitari ca tava.

pitari appiyabbhāvena mayham koci viśeso n' atthi, tañ ca pana appiyabbhāvaṃ
tṭhapetvā ajja mayā koci¹ jānāpitapubbo nāma n' atthi, sace etaṃ saccaṃ etena
saccena tava sotthi² hotu³.

Saha saccakiriyāya sabbaṃ viśaṃ bhassitvā paṭhaviṃ pāvīsi,
Yaññadatto nibbisena sarīrena utṭhāya kiḷitum āradhho. Evaṃ⁵
putte utṭhite Maṇḍavyo Dipāyanassa ajjhāsayaṃ pucchanto
catuttham gātham āha:

Santā dantā yeva paribbajanti
aññatra Kaṇhā anakāmarūpā,
Dīpāyana kissa jigucchamāno
akāmako carasi brahmacariyaṃ ti. 50.

Tass' attho: ye keci⁴ khattiyādayo kāme pahāya idhaloke pabbajanti te
aññatra Kaṇhā bhavantaṃ Kaṇhaṃ tṭhapetvā aññe akāmarūpā nāma n' atthi,
sabbe jhānabhāvanāya⁶ kilesānaṃ samitattā santā tīni⁴ dvārāni yathā nibbisevanāni
honti tathā tesāni damitattā dantā hutvā abhiratā va⁵ brahmacariyaṃ caranti,¹⁵
tesāni pana bhante Dipāyana kiṇikāraṇa tapaṃ jigucchamāno akāmako hutvā
brahmacariyaṃ carasi, kasmā puna agāraṃ eva na ajjhasvīti.

Ath' assa so kāraṇaṃ kathento pañcamaṃ gātham āha:

1. 'Saddhāya nikkhamma punaṃ nivatto,
so elamūgo va⁶ bālo⁷ vatāyaṃ',
etassa vādassa jigucchamāno
akāmako carāmi brahmacariyaṃ
viññūpasatthaṃ ca⁸ sataṃ ca⁹ ṭṭhānaṃ,
evaṃ p' ahaṃ¹⁰ puññakaro bhavāmi¹¹. 51.

Tass' attho: Kaṇho kammaṃ ca phalaṃ ca saddahitvā tūva mahantaṃ¹²
vibhavaṃ pahāya agārā nikkhamitvā yaṃ pajahi puna tadattham eva nivatto, so
ayaṃ lālamukho vata¹¹ gāmadārako viya¹² bālo¹³ vatā¹⁴ 'ti imaṃ¹⁴ vādaṃ jiguc-
chamāno ahaṃ attano hirottappabhedabbhayaena aniccamāno pi brahmacariyaṃ
carāmi¹⁵, kiñca¹⁶ bhiyyo: pabbajjapūññaṃ ca nāma¹⁷ etaṃ viññūhi Buddhadīhi
pasatthaṃ¹⁷ teṣāni neva¹⁸ ca¹⁹ sataṃ nivāsanaṭṭhānaṃ, evaṃ²⁰ imināpi kāra-
ṇena ahaṃ puññakaro bhavāmi, assumukho pi rudamāno brahmacariyaṃ carāmi
yeva²¹ 'ti.

¹ C^o kenaci. ² B^d hotū ti. ³ B^d adds pi. ⁴ B^d cakkhādini. ⁵ B^d abhiramitvā ca. ⁶
U^o ca, B^f omits va. ⁷ C^o B^d bālo, B^f selo, C^o bāle. ⁸ B^d viññūppasatthaṃ va. ⁹ B^d
va. ¹⁰ B^d evamahāni, B^f evamā puñña-. ¹¹ B^d te. ¹² B^d adds ca. ¹³ B^d ba. ¹⁴ B^d
idaṃ. ¹⁵ C^o carasi. ¹⁶ C^o kiñci. ¹⁷ B^d -satthaṃ. ¹⁸ B^d yeva. ¹⁹ B^d va. ²⁰ C^o adds pahāni.

Evañ so attano ajjhāsayañ kathetvā puna Maṇḍavyaṃ
pucchanto chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Samaṇe tuvaṃ¹ brāhmaṇe addhike² ca
santappayāsi annapānena³ bhikkhuṃ,
5 opānabhūtaṃ va gharaṃ tavā-y-idaṃ⁴
annena pānena upetarūpaṃ,
atha kissa vādassa jigucchamāno
akāmaḥ dānaṃ imaṃ⁵ dadāsi. 52.

Tattha bhikkhuṃ ti bhikkhaṃ carantānaṃ⁶ bhikkhaṃ ca sampādetvā
15 dadāsi⁷(-?) , opānabhūtaṃ vā 'ti catumahūpathe⁸ katasādhāraṇā⁹ pokkha-
raṇī viya.

Tato ca¹⁰ Maṇḍavyo attano ajjhāsayañ kathento sattamaṃ
gātham āha:

7. Pitaro ca¹¹ me āsu¹² pitāmahā ca¹³
15 saddhā, ahū¹⁴ dānapatī vadaññū,
taṃ kullavattaṃ¹⁵ anuvattamāno
'māhaṃ kule antimagandhino ahuṃ'
etassa vādassa jigucchamāno
akāmaḥ dānaṃ imaṃ dadāmi. 53.

20 Tattha āsū¹⁵ 'ti padassa saddhā ti iminā sambandho, saddhā ahesun ti
attho, ahū ti saddhā hutvā¹⁶ uttari dānajeṭṭhako c' eva detha karoṭhā ti vutta-
vacanassa¹⁷ atthajānanakā ca ahesun, taṃ kullavattaṃ¹⁸ ti taṃ kulavattaṃ¹⁹,
atthakathayā²⁰ pana ayaṃ eva vā pāṭho, māhaṃ kule antimāgandhino
ahun ti ahaṃ attano kule sabbapaccchimako c' eva kulapalāpo²¹ ca mā assan²²
25 ti sallakkhetvā etaṃ kulantimo kulapalāpo²³ ti vādaṃ jigucchamāno ahaṃ
anicehamāno pi idaṃ dānaṃ dadāmi ti dīpeti.

Evañ ca pana vatvā Maṇḍavyo attano bhariyaṃ pucchanto²⁴
atthamaṃ gātham āha:

¹ Ck^s tvaṃ. ² Bā andhi-. ³ so Bf; Bā annapānehi, Ck^s annapānena. ⁴ Ck^s tava-, Bā tava sariraṃ, Bf tava-idaṃ. ⁵ Bā idaṃ. ⁶ Bā bhikkhaṃ ca varadantānaṃ.
⁷ Bā dadāsi. ⁸ Bā cā-. ⁹ Ck^s katha-, C^s katha- corr. to kata-, Bā khata-.
¹⁰ Bā omits ca. ¹¹ Bā va. ¹² Bā āsu. ¹³ all four MSS. -u. ¹⁴ Bā kulavataṃ.
¹⁵ Ck^s ahū. ¹⁶ Bā adds tato. ¹⁷ Bā vuttanayena va-. ¹⁸ Bā kulavataṃ. ¹⁹ Ck^s kulla-.
²⁰ Bā -yam. ²¹ Bā -paiāso. ²² Bā assun. ²³ Ck^s kulantimā -, Bā etaṃ kulaṃ antimo kulapalāso. ²⁴ Bā phucchamāno.

8. Dahariṇṇ kumāriṇṇ asaṃmatthapaṇṇāṇaṃ

yaṇ t' āṇayimṇ ñātikulā sugatte

na vāpi¹ me appiyataṃ² avedi

aññatra kāmā paricārayanti³,

atha kena vaṇṇena mayā te⁴ bhoti

5

sāṃvāsadhammo ahu evarūpo ti. 54.

Tattha asaṃmatthapaṇṇāṇaṇ ti kuṭumbaṇ vicāretuṇ appatibalaapaṇṇāṇaṇ⁵
atitaruṇṇiṇṇaṇ, ñeva samāṇaṇ, yaṇ tāṇa yaṇ ti yaṇ taṇ āṇayimṇ, yaṇ⁶ ahaṇ daharaṇ
eva samāṇaṇ taṇ ñātikulato āṇesiṇ ti vuttaṇ hoti, aññatra kāmā pari-
cārayanti⁷ ettakaṇ kālāṇ viṇā kāmēna aṇicchāya maṇ paricārayantāpi attano¹⁰
appiyabhāvaṇ pi maṇ na jāṇapeṇi, saṃpiyāyamaṇarūpā va⁸ maṇ paricāri⁹,
kena vaṇṇena⁴ ti kena kāraṇena, bhoti³ taṇ ālapati, evarūpo ti āsivisa-
saṇṇānapatikūlabhāvena¹⁰ mayā saddhiṇ tava sāṃvāsadhammo evarūpo piyasāṇi-
vāso viya kathaṇ jāto ti.

Ath' assa sā kathenti navamaṇ gātham āha:

15

9. Ārā dūre na idha¹¹ kadāci atthi

paramparā nāma kule imasmiṇ,

taṇ kullavattaṇ¹² anuvattamānā

'māhaṇ kule antimagandhinī ahuṇ'

etassa vādassa jigucchamānā

20

akāmikā baddha¹³ carāṇi¹⁴ tuyhaṇ ti. 55.

Tattha ārā dūre ti aññamaññavevacanaṇ, atidūre ti vā¹⁵ dassenti¹⁶
evam āha, idha¹¹ ti nipātamattaṇ, na kadāci¹² attho, paramparā ti purisa-
paramparā, idaṇ vuttaṇ hoti: sāmi¹⁷, imasmiṇ aṇhakaṇ ñātikule dūrato paṭṭhāya
yāva sattamā¹⁸ kulaparivattā¹⁹ purisa-paramparā nāma n' atthi, ektthiyāpi sāmiṇaṇ
chaḍḍetvā añño puriso gahitapubbo²⁰ nāma n' atthi, taṇ kullavattaṇ²⁰
ti²¹ ahaṇ pi taṇ kulavattaṇ kulapameṇiṇṇaṇ anuvattamānā attano kule pacchimikā
palāpabhūtā²² mā assaṇ²³ ti sallakkhetvā etaṇ kulantimā kulagandhinī²⁴ vādaṇ
jigucchamānā akāmikāpi²⁵ tuyhaṇ baddha²⁶ carāṇi, veyyavaccakārikā padacārikā²⁷
jāt' aṇhiti²⁸.

30

¹ Ck^o cāpi. ² Ck^o Bf -tā. ³ Ck^o -ti, B^d parivārayantā, Bf -cārayantā. ⁴ B^d bi.

⁵ Ck^o apaṭi-. ⁶ B^d āṇayissam. ⁷ B^d -yantāti. ⁸ B^d ya. ⁹ Ck^o -ra. ¹⁰ B^d -tikku. ¹¹ B^d yidha. ¹² B^d kulavattaṇ. ¹³ C^o baṇḍa, B^d paṭha, Bf patta.

¹⁴ B^d varami. ¹⁵ B^d add taṇ. ¹⁶ Ck^o dasseti, B^d dassenti. ¹⁷ B^d add idha.

¹⁸ B^d -vattā. ¹⁹ Ck^o aṇṇaṇ purisaṇ gahitapubba, C^o aṇṇaṇ purisaṇ gahitapubba.

²⁰ Ck^o B^d kula-. ²¹ B^d hi hoti. ²² B^d palāla-, B^d palāsa-. ²³ B^d assun. ²⁴

Ck^o -dhīṇi, C^o -dhīṇi. ²⁵ B^d -kāsi. ²⁶ C^o baṇḍa, B^d paṭha. ²⁷ B^d padacārikā-

²⁸ B^d -tasmīti.

Evañ ca pana vatvā „mayā sāmikassa santike abbāsita-pub-
baṃ¹ guyhaṃ bhāsitaṃ, kujjheyya pi² me ayaṃ, amhākaṃ kulū-
pakatāpasassa sammukhā³ yeva naṃ khamāpessāmīti“ cintetvā
khamāpentī dasamaṃ gātham āha:

- 5 10. Maṇḍavya bhāsissaṃ abhāsaneyyaṃ,
 taṃ khamyataṃ puttahetu mam' ajja,
 puttapemā na idha par' atthi⁴ kiñci,
 so no ayaṃ jīvati Yaññadatto ti. 56.

Tattha taṃ khamyatan ti taṃ khamyatu⁵, puttahetu mama jñā⁶ ti⁶
10 mama bhāsitaṃ ajja imassa puttassa hetu khamiyatu⁷, so no ayaṃ ti yassa
puttassa kāraṇā mayā etaṃ bhāsitaṃ so no putto jīvati, imassa jīvitālabhen'eva⁸
me khamā sāmī. ajja paṭṭhāya tava vasavattinīnaṃ⁹ bhavissāmīti.

- Atha naṃ Maṇḍavyo „utthehi bhādde, khamāmi te, ito
pana paṭṭhāya mā pharusacittā ahoṣi, ahaṃ¹⁰ te appiyaṃ na
15 karissāmīti“ āha. B. pi Maṇḍavyaṃ āha: „āvuso tayā dussaṃ-
gharaṃ dhanāṃ saṃgharitvā kammaṃ ca phalaṃ ca asaddahitvā
dānaṃ dentena ayuttaṃ kataṃ, ito paṭṭhāya dānāni saddahitvā
dadeyyāsīti“. So „sādhū“ ti sampaticchitvā¹¹ B-aṃ āha:
„bhante tayā¹² amhākaṃ dakkhiṇeyyabhāve ṭhatvā anabhiratena¹³
20 brahmacariyaṃ carantena¹⁴ ayuttaṃ kataṃ, ito paṭṭhāya dāni¹⁵
yathā tayi katā kāra mahapphalā honti evaṃ cittaṃ pasādetvā
suddhacitto jhānābhirato hutvā brāhmacariyaṃ carā¹⁶ ti. Te
M-aṃ vanditvā utthāya agamaṃsu. Tato paṭṭhāya bhariyā
sāmike sasnehā¹⁷ ahoṣi, Maṇḍavyo pasannacitto saddhāya dānaṃ
25 adāsi, B. anabhiratiṃ vinodetvā jhānābhīṇṇaṃ uppādetvā Brahma-
loka-parāyano ahoṣi.

S. i. d. ā. saccāmi pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne ukkaṇ-
ṭhito¹⁸ sotāpattiphale patiṭṭhāhi): „Tadā Maṇḍavyo ānando ahoṣi,

¹ Bā -sitabbam. ² C^o kujjheyanapi, C^o kujjhe pi, Bā kujjheyyāsi, B^o jigucchey-
yāsi. ³ Bā^o -khe. ⁴ Bā panatthi, B^o paritti. ⁵ Bā khamyapiyyatu. ⁶ Bā^o add
taṃ. ⁷ C^o khamiyatu, Bā khamiyyatu. ⁸ C^o -lābhova. ⁹ Bā^o vasavattinī. ¹⁰
Bā ahampi. ¹¹ Bā^o add maṇḍavyo. ¹² C^o yadā. ¹³ Bā^o add hutvā, B^o has-rato hutvā.
¹⁴ B^o -nto. ¹⁵ Bā id-. ¹⁶ Bā carāhi. ¹⁷ Bā sneho. ¹⁸ Bā^o add bhikkhu.

bhariyā Visākhā, putto Rāhulo, Aṇimaṇḍavyo Sāriputto, Kaṇhadipāyano
aḥam evā" 'ti. Kaṇhadipāyanajātakaṃ.

7. Nigrodhajātaka.

Na vāhametaṃ jānāmi. Idam S. Veḷuvane v. Devadattam
ā. k. Ekadivasam hi¹ tena „āvuso Devadatta, S. tava bahūpakāro, 5
tvam hi Satthāraṃ nissāya pabbajjāṃ labhi, upasampadam labhi,
Tepitakaṃ Buddhavacanāṃ uggaṇhi, jhānaṃ uppādesi, lābhasakkāro
pi te Dasabalass' eva santako" ti bhikkhūhi vuttena² tiṇasalākāṃ
ukkhapitvā „ettakam pi samaṇena Gotamena mayhaṃ katagupaṃ³ na
passāmi" vutte dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ. S. āgantvā 10
„katha nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā" ti pucchitvā
„imāya nāma" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto
akataññū mittadūbhi yevā"⁴ 'ti vatvā a. ā.:

Atīte Rājagahe Magadhamahārājā nāma rajjāṃ kāresi.
Tadā Rājagahaseṭṭhi attano puttassa janapadaseṭṭhino dhītaraṃ 15
ānesi. Sā vaṃjhā ahoṣi. Ath' assā aparabhāge sakkāro pari-
hāyi. „Amhakaṃ puttassa gehe vaṃjhitthiyā vasantiyā kathaṃ
kulāvaṃso vaḍḍhissatī" yathā sā⁵ suṇāti evam pi kathaṃ
samuṭṭhāpenti. Sā tam sutvā „hotu, gabbhinīlāyaṃ katvā ete
vañcessāmi" cintetvā attano atthacārikaṃ dhātīm⁶ „amma 20
gabbhiniyo nāma kiñca kiñca karontī" gabbhinipari-
hāraṃ pucchitvā sutvā utukālaṃ⁷ paṭicchadetvā ambilādirucikā⁸
hutvā hatthapādānaṃ uddhumāyanakāle hatthapādapiṭṭhiyo
koṭṭhāpetvā⁹ bahalā¹⁰ kāresi, divase divase pi pilotikāveṭhanena¹¹
udaravaḍḍhanaṃ vaḍḍhesi¹², thanamukhāni kālāni¹³ kāresi, 25
sarīrakiccaṃ karontī pi aññatra tassā¹⁴ dhātīyā aññesaṃ sam-
mukhe¹⁵ na karoti. Sāmiko pi 'ssā gabbhaparihāraṃ adāsi.
Evaṃ¹⁶ nava māse vasitvā „idāni janapade pitu gharaṃ gaṇtvā
vijāyissāmi" sassusasure āpucchitvā rathaṃ abhiruyha mahantena

¹ B^d add bhikkhū. ² B^d vutte. ³ B^d kathaṃ-. ⁴ B^d omits yevā. ⁵ C^k sādhu.

⁶ B^d dhātī āha. ⁷ B^d utukāle. ⁸ B^d -diniru-. ⁹ B^d koṭṭā-. ¹⁰ B^d pahalāṃ

¹¹ B^d adds ca. ¹² B^d dassesi. ¹³ B^d kālākāni. ¹⁴ C^k tassa, B^d tayā. ¹⁵

B^d aññe pi sammukkhathāne. ¹⁶ C^k eva.

parivārena Rājagahā nikkhamitvā maggaṃ paṭipajji. Tassā
 pana purato purato eko sattho gacchati, sattheva vasitvā gataṭ-
 ṭhānaṃ esā pātaraśakāle pāpuṇāti. Ath' ekadivasaṃ tasmim
 satthe ekā duggatitthi rattim ekasmiṃ nigrodharukkhamūle
 5 puttāṃ vijāyitvā pāto¹ satthe gacchante „ahaṃ vinā satthena
 gantum na sakkhissāmi², sakkā kho pana jīvantiyā puttāṃ
 labhitum“ ti nigrodhamūle³ jalābuṇ⁴ c' eva gabbhama-
 laṇ ca attharitvā puttāṃ chaḍḍetvā agamāsi⁵. Dārakāssāpi
 devatā rakkhaṃ gaṇhimsu⁶, so hi na yo vā so vā, B. yeva⁷
 10 pana tadā tādisaṃ paṭisandhim gaṇhi. Itarā pātaraśakāle
 taṃ ṭhānaṃ patvā „sarīrakiccaṃ karissāmiti“ tāya dhātīyā
 saddhim nigrodhamūlam⁸ gatā suvaṇṇavaṇṇaṃ dārakaṃ disvā
 „amma nipphannaṃ no kiccaṃ“ ti pilōtika⁹ apanetvā ucchaṇ-
 gapadesaṃ lohiteṇa ca¹⁰ gabbhamalena ca¹¹ makkhetvā attano
 15 gabbhavuṭṭhānabhāvaṃ ārocesi. Tāvad eva naṃ sāniyā parik-
 khipitvā haṭṭhatuṭṭho parijano Rājagahaṃ paṇṇaṃ pesesi. Ath'
 aasā sassusasurā „vijātakālato paṭṭhāya pitu kule kiṃ karissati,
 idh' eva āgacchatū“ ti pesayimsu. Sā paṭinivattitvā Rājaga-
 haṃ eva pāvisi. Tatra naṃ sampaṭicchitvā dārakassa nāmaṃ
 20 karontā nigrodhamūle jātattā Nigrodhakumāro ti nāmaṃ karimsu.
 Taṃ divasaṃ ēeva seṭṭhisuṇisāpi¹² vijāyanatthāya kulagharaṃ
 āgacchanti¹³ antarāmagge ekissā rukkhasākhāya hetthā puttāṃ
 vijāyi, tassa Sākhakumāro ti nāmaṃ karimsu. Taṃ divasaṃ
 ēeva seṭṭhim nissāya vasantassa tuṇṇakārassa¹⁴ bhariyāpi pilo-
 25 tikantare puttāṃ vijāyi, tassa Pottiko¹⁵ ti nāmaṃ karimsu.
 Mahāseṭṭhi ubho pi te dārake „Nigrodhakumārassa jātadivase¹⁶
 jātā“ ti ānāpetvā¹⁷ ten' eva saddhim samvaddhesi. Te ekato
 vaddhitvā vayappattā Takkaṣilaṃ gantvā sippaṇṇaṃ uggaṇ-
 himsu. Ubho pi seṭṭhiputtā ācariyassa dve sahaṇṇāni adamsu.

¹ Bā adds va. ² Bā mīti, C^o -mīti corr. to -mī. ³ C^o -mūlajāle. ⁴ C^o jalā-
 mukhaṇ, C^o jalābuṇ, Bā jalapuṇ. ⁵ C^o Bā āg-. ⁶ Bā adds so. ⁷ Bā -le. ⁸ Bā
 -kāyo. ⁹ Bā -teneva. ¹⁰ C^o omīti ca. ¹¹ Bā anuṇṇa-. ¹² Bā gacchati. ¹³
 Bā tuṇṇakārakassa ¹⁴ C^o potta-, Bā potthi-. ¹⁵ Bā -saṇṇeva. ¹⁶ Bā āharāpetvā.

Nigrodhakumāro Pottikassa attano santike sippaṃ paṭṭhapesi. Te nipphannasippā ācariyaṃ āpucchitvā nikkhantā „je napada-cārittaṃ jānissāmā“¹ 'ti anupubbena Bārāṇasim patvā ekasmiṃ devakule² nipajjimsu. Tadā Bārāṇasirañño kālakatassa sattamo divaso. „Sve phussarathaṃ yojessāmā“³ 'ti nagare bheriṃ⁵ carāpesuṃ. Tesu pi sahāyesu rukkhamūle nipajjitvā niddāyan-tesu Pottiko paccūsakāle utthāya Nigrodhakumārassa pāde parinajjanto nisīdi⁴. Tasmim rukkhe vutthakukkuteṣu⁴ uparikukkuṭo heṭṭhākukkuṭassa sārīre vaccaṃ pātesi. Atha naṃ⁵ so „ken' etaṃ pātitaṃ“ ti āha⁶. „Samma, mā kujjhi, mayā¹⁰ ajānantena pātitaṃ“ ti⁷. „Are tvaṃ mama sarīraṃ attano vaccaṭṭhānaṃ⁸ maññasi⁹, mama paṇāṇaṃ na jānāsīti“. Atha naṃ itaro¹⁰: „are tvaṃ 'ajānantena me katan' ti vutte pi kujjhasi¹¹ yeva, kiṃ pana te paṇāṇaṃ“ ti āha. „Yo¹² maṃ māretvā maṃsaṃ khādasi¹³ so¹⁴ pāto va sahaṣsaṃ labhati¹⁵,¹⁵ kasmā¹⁶ ahaṃ mānaṃ na karissāmi¹⁷“. Atha naṃ itaro āha: „are ettakamattena tvaṃ mānaṃ karosi, maṃ pana māretvā yo ṭhūlamāṃsaṃ khādasi so pāto va rājā hoti, yo majjhimamaṃsaṃ khādasi so senāpati hoti, yo aṭṭhinissitaṃ¹⁷ khādasi so bhaṇḍāgāriko hotīti“ āha. Pottiko tesam kathaṃ sutvā „kin²⁰ no sahaṣsena, rajjam eva varan“ ti saṇikaṃ rukkhaṃ abhirūhitvā uparisaṃyitakukkuṭaṃ¹⁸ gahetvā māretvā aṅgārakesu¹⁹ pacitvā ṭhūlamāṃsaṃ Nigrodhassa adāsi majjhimamaṃsaṃ Sākhassa aṭṭhimaṃsaṃ attanā khādi, khāditvā ca pana „samma Nigrodha tvaṃ ajja rājā bhavissasi, samma Sākha tvaṃ senā-²⁵ pati bhavissasi, ahaṃ pana bhaṇḍāgāriko“ ti vatvā „kathaṃ jānāsīti“ puṭṭho taṃ pavattiṃ ārocesi. Te tato²⁰ pi pātārāsa-velāya Bārāṇasim pavisitvā ekassa brāhmaṇassa gehe sappi-sakkarāyuttaṃ pāyāsaṃ²¹ bhuñjitvā nagarā nikkhamitvā

¹ Bā - carikaṃ carissāmā. ² Bā rukkhāmūle. ³ Bā nisīno hoti. ⁴ C° vutta-, Bā dvisu nivutta-. ⁵ Bā adds itaro. ⁶ C° ahaṃ. ⁷ Bā adds āha. ⁸ C° vaccaṇaṭṭhā-. Bā vaccaṭṭhā-. ⁹ Bā adds kiṃ. ¹⁰ Bā adds āha. ¹¹ C° kujjhi-. ¹² Bā adds pana. ¹³ Bā khādeti. ¹⁴ C° omit so. ¹⁵ Bā labhissati. ¹⁶ Bā tasmā. ¹⁷ Bā adds maṃsaṃ, cfr. vol. II ⁴¹²/₄. ¹⁸ Bā -taṃ ku-. ¹⁹ Bā -re. ²⁰ Bā tayo. ²¹ Bā pātārāsaṃ.

- uyyānaṃ pavisiṃsu¹. Nigrodhakumāro silāpatte nipajji, itare
 dve bahi nipajjiṃsu. Tasmiṃ samaye pañca rājakakudha-
 bhaṇḍāni anto t̥hapetvā phussarathaṃ vissajjesum. Tassa
 vitthāarakathā Mahājanakajātaka āvibhavissati. Phussaratho
 5 uyyānaṃ gantvā nivattitvā ārohanasajjo hutvā at̥thāsi. Purohito
 „uyyāne puññavātā sattena bhavitabban“ ti uyyānaṃ pavisitvā
 kumāraṃ disvā pādato² sātakaṃ apānetvā pādesu lakkhaṇāni
 upadhāretvā “tiṭṭhatu Bārāṇasīrajjaṃ³, sakala-Jambudīpassa
 pi⁴ rājā bhavituṃ yutto“ ti sabbatālāvacare⁵ paggaṇhāpesi.
 10 Nigrodhakumāro pabujjhitvā mukhato sātakaṃ apānetvā
 mahājanaṃ oloketvā parivattitvā⁶ nipanno thokaṃ vitināmetvā
 silāpatte pallaṃkena nisīdi. Atha naṃ purohito jānuna⁷ paṭi-
 t̥thāya „rajjaṃ te deva pāpuṇātīti“ vtvā „sādhū“ ti vutte
 tatth⁸ eva ratanarāsinihi t̥hapetvā abhisiñci. So rajjaṃ patvā
 15 Sākhassa senāpatit̥ṭhānaṃ datvā mahantena sakkārena nagaraṃ
 pāvīsi. Pottīyo pi tehi⁹ saddhiṃ nēva agamāsi¹⁰. Tato pat̥thāya
 M. Bārāṇasiyaṃ dhammena rajjaṃ kāresi. So ekadivasāṃ
 mātāpitunnaṃ saritvā Sākhaṃ āha: „samma, na sakka
 mātāpitūhi vinā vattitūṃ, mahantena parivārena gantvā mātā-
 20 pitaro no ānehīti“. Sākho¹¹ „na me tattha kammaṃ at̥thīti“
 paṭikkhipi. Tāto Pottikaṃ ānāpesi. So „sādhū“ ti tattha
 gantvā Nigrodhassa mātāpitaro „putto vo¹² rajje paṭit̥ṭhito,
 etha gacchāma“ ti āha. Te „atthi no tāta vibhavaṃ mātā¹³,
 alaṃ tattha gamānenā“ ti paṭikkhipiṃsu. Sākhassāpi mātā-
 25 pitaro avoca, te pi na icchiṃsu, attano mātāpitaro avoca,
 „mayāṃ¹⁴ tunnakamma¹⁵ jīvissāma, alaṃ“ ti paṭikkhipiṃsu.
 So tesāṃ manāṃ alabbhitvā Bārāṇasim eva paccāgantvā¹⁶, senā-
 patissa ghare maggakīlamathaṃ vinodetvā paccā Nigrodhaṃ
 passissāmīti“ cintetvā tassa nivesanadvāraṃ gantvā „sahāyo

¹ Bā pā-. ² Bā pādantato. ³ Bā -sīyaṃ rajjaṃ. ⁴ Bā adhipati in the place of pi. ⁵ Ck -tālāvacare, Bā sabbatūriyāni. ⁶ Ck -vattetvā. ⁷ Bā jānuna, Ck jānuna. ⁸ Ck omit tehi. ⁹ Ck āg-. ¹⁰ Bā adds sāmi. ¹¹ Ck vā, Bā te. ¹² Bā -mattani. ¹³ Bā add tāta. ¹⁴ Bā tunnakāraṃ kammena. ¹⁵ Bā paccāhāg

kira te Pottiyo nāma āgato' ti senāpatissa ārocethā¹ "ti
 dovārikam āha. So tathā akāsi². Sākho pana „ayaṃ³ mayham
 rajjam adatvā sahāyassa Nigrodhassa adāsīti⁴“ tasmim veram
 bandhi, so tam katham sutvā va kuddho āgantvā „ko imassa
 sahāyo, ummattako dāsiputto, gaṇhatha tan⁵“ ti vatvā hattha- 5
 pādajānukapparehi koṭṭhāpetvā⁶ gīvāya⁷ gāhāpetvā nīharāpesi.
 So cintesi: „Sākho mama santikā senāpatiṭṭhānam labhivā
 akataññū mittadūbhī⁸“ mam koṭṭetvā⁹ nīharāpesi, Nigrodho
 pana paṇḍito kataññū sappuriso, tass' eva santikam gamissā-
 mīti¹⁰ so rājadvāram gantvā¹¹ „Pottiyo kira nāma te sahāyo 10
 dvāre ṭhito¹²“ ti rañño ārocāpesi. Rājā pakkosāpetvā tam
 āgacchantam disvā āsanā vutṭhāya paccuggantvā paṭisanthā-
 ram katvā massukaṇṇmādīni kārāpetvā sābbābharanapati-
 maṇḍitena paribhuttanānaggarasabhojanena¹³ tena saddhim
 sukhanisino mātāpitunnam pavattim pucchitvā anāgamana- 15
 bhāvaṃ suṇi. Sākho pi „Pottiyo mam rañño santike pari-
 bhindeyyā 'ti, mayi pana gate kiñci vattum na sakkhissatīti¹⁴
 tatth' eva agāmasi. Pottiyo tassa santike yeva rājānam
 āmantetvā „deva aham maggakilanto Sākhassa geham gantvā
 vissamitvā idhāgamissāmīti¹⁵“ āgamiṃ¹⁶, atha mam Sākho 20
 'nāham¹⁷ jānāmīti¹⁸ vatvā koṭṭhāpetvā¹⁹ gīvāya²⁰ gāhāpetvā
 nīharāpeṣīti saddaheyyāsi tvaṃ etan²¹“ ti vatvā tisso gāthā
 abhāsi:

1. Na vāham etam jānāmi ko vāyaṃ kassa vā ti vā
 yathā Sākho vadī²² evaṃ Nigrodha kin ti maññasi. 57. 25
2. Tato galavinītena purisā niddhāpayimsu²³ mam
 datvā mukhapahārāni Sākhassa vacanamkarā. 58.
3. Etādisam dummatinā akataññūna²⁴ dubbhinā
 • katham anariyaṃ²⁵ Sākhena sakhinā te janādhipā 'ti. 59.

¹ Bā -cehi. ² Bā adds so cintesi. ³ Ck^a aham, Bā omits ayaṃ. ⁴ Bā nan. ⁵ Bā koṭṭā-.
 • Bā -yaṃ. ⁶ Ck^a -dubhi, Bā dubbhi. ⁷ Bā koṭṭāpe-. ⁸ Bā adds deva. ⁹ Ck^a -rasapari-
 bho-. ¹⁰ C^a -mi, Bā idhāgamīti. ¹¹ Bā add tam. ¹² Bā koṭṭā-. ¹³ Bā -yaṃ. ¹⁴ Ck^a
 evaṃ. ¹⁵ Bā yadi, Bf carī. ¹⁶ Bā niddā-. ¹⁷ Bā -nā. ¹⁸ Bā anariyaṃ.

Tattha kinti maññasīti yathā maññ Sākho avadi¹ kiñ tvam pi evaṃ
eva maññasi udāhu aññathā² maññasi, maññ Sākho evaṃ vadeyyā³ 'ti⁴ saddahasī
tañ⁵ na saddahasīti, galavīnītenā⁶ 'ti galaggahena, dubbhīnā⁷ ti mittadub-
bhīnā.

- 5 Tam sutvā Nigrodho catasso gāthā abhāsi:
4. Na vāham etaṃ jānāmi na pi me koci saṃsati
yam me tvam⁸ samma akkhāsi Sākhena katanam⁹ kataṃ. 60.
5. Sakhīnam sājīvakaro mama Sākhassa c' ūbhayaṃ,
tvam no 's' issariyaṃ dātā manussesu mahantataṃ;¹⁰
10 tay' amhā labbhita iddhi¹¹, ettha me n' atthi saṃsayo. 61.
6. Yathāpi bijaṃ aggismiṃ dayhāti na virūhati
evaṃ kataṃ asappurise nassati na virūhati. 62.
7. Kataññumbi ca¹² posamhi silavante ariyavuttine
sukhette viya bījāni kataṃ tamhi na nassatīti. 63.

- 15 Tattha¹³ saṃsati¹⁴ ācikkhati, katanam katan ti ākaḍḍhanavikaḍḍ-
ḍhanapothanakottaṇasamkhātā¹⁵ katanam katan ti attho, sakhīnam sājīva-
karo ti samma Pottiya tvam saḥṣyakānam sājīvakaro¹⁶ jivikāya uppādetā¹⁷,
mama Sākhassa cūbhayaṃ ti mayhañ ca Sākhassa ca ubhinnaṃ pi sakhīnam
ti attho, tvam no issariyaṃ ti tvam no aśi issariyaṃ dātā¹⁸, tava santikā
20 amhehi imaṃ laddhañ¹⁹, mahantatan ti mahantabhāvaṃ

Evaṃ¹⁷ pana¹⁸ ettakaṃ kathente Nigrodhe Sākho tatth'
eva aṭṭhāsi. Atha nañ rājā „Sākha imaṃ Pottikaṃ sañjānā-
sīti“ pucchi. So tuṇhi ahosi. Ath' assa rājānaṃ¹⁹ āpāpento²⁰
aṭṭhamam gātham āha:

- 25 8. Imañ ca jammaṃ nekatikaṃ asappurisacintakaṃ²¹
hauantu Sākhaṃ sattihi²², nāssa icchāmi jīvitān ti. 64.

Tattha jammaṃ ti lāmakam, nekatikaṃ ti vañcakaṃ²³.

Tam sutvā Pottiko „mā esa bālo mañ nissāya nassatū“
'ti cintetvā navamaṃ gātham āha:

¹ B⁴ acari. ² B⁴ yathā. ³ B⁴ si. ⁴ B⁴ me. ⁵ C⁴ tañ. ⁶ B⁴ katanam na, B⁴
kaḍḍhanam, C⁴ katanam. ⁷ so C⁴; B⁴ B⁴ labbhivā iddhi. ⁸ B⁴ va. ⁹ B⁴ add me. ¹⁰
B⁴ add mañ. ¹¹ C⁴ -kodhana sañ-. ¹² B⁴ katanam na. ¹³ B⁴ su-. ¹⁴ C⁴ -to, B⁴
-devā. ¹⁵ all three MSS. āsi, C⁴ -yadātā. ¹⁶ B⁴ imaṃ sampatti amhehi laddhañ. ¹⁷ B⁴
evañca. ¹⁸ B⁴ adds vatvā. ¹⁹ C⁴ rājānam, B⁴ rājadaṇḍam. ²⁰ C⁴ ānū-. ²¹ C⁴ cittaṃkaṃ,
B⁴ cintitaṃ. ²² C⁴ sattihi? C⁴ sattihi, B⁴ sattihi? ²³ B⁴ vañcanikaṃ.

9. Khamyat' assa mahārāja, pāṇā duppaṭṭānaya,
khama deva asappurisassa, nāssa icchām' ahaṃ vadhan ti. 65.

Tattha khamyatassā 'ti khamyatān' assa, etassa asappurisassa khamathā
'ti attho, duppaṭṭānaya ti matassa nāma pāṇaṃ paṭṭānetum² na
sakkā.

5

Rājā tassa vacanaṃ sutvā Sākhassa khami, senāpatiṭṭhānam
pi Pottiyassa³ dātukāmo āsi⁴, so pana na icchi. Ath' assa
sabbāsenīnaṃ⁵ vicāraṇārahaṃ bhaṇḍāgārikatṭhānaṃ nāma
adāsi. Pubbe⁶ kir' etaṃ ṭhānantaraṃ nāhosi; tato paṭṭhāya
jātaṃ⁷. Aparabhāge Pottikabhaṇḍāgāriko⁸ puttadhītāhi vaḍ- 10
ḍhamāno attano puttadhītānaṃ ovādasasena osānagātham
āha:

10. Nigrodham eva seveyya,
na Sākhā upasaṃvase, (J. I. p. 132. Māhavastu
Nigrodhasmiṃ⁹ mataṃ seyyo I. p. 386. Dh. p. 329.) 15
yañce Sākhasmi¹⁰ jīvitan ti. 66.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave Devadatto pubbe pi akataññū
yevā¹¹ 'ti vatvā j. s.: „Tadā Sākho Devadatto ahosi, Pottiko Ānando.
Nigrodho aham evā¹² 'ti. Nigrodhajātakaṃ.

8. Takkaḷajātaka.

20

Na takkaḷā¹¹ santi na ālupānīti¹². Idam S. J. v. ekaṃ
pituposakaṃ upāsakaṃ ā. k. So kira ekasmiṃ daḷiddakule¹³
paccājāto¹⁴ mātari kālakatāya pāto va utṭhāya¹⁵ dantakaṭṭhamukho-
dakādāni karonto bhatim vā kasim vā katvā laddhavibhavānuruṇa
yāgubhattādīni sampādetvā pitaraṃ posesi. Atha naṃ pitā āha: 25
„tāta tvaṃ ekako va anto ca bahi ca kattabbaṃ karosi, ekaṃ te kula-
dārikam ānessāmu¹⁶, sā te gehe kattabbaṃ karissatīti¹⁷. „Tāta
itthiyo nāma gharaṃ āgatā n' eva mayhaṃ na tumhākaṃ cittaṣukhaṃ¹⁷
karissanti, mā evarūpaṃ cintayittha, ahaṃ yāvajjivam tumhe posetvā

¹ Bā khamatu ² Bā pati-. ³ Bā -yasseeva. ⁴ Bā ahosi ⁵ Bā -senānān, C^o
-senīnaṃ. ⁶ Bā adds pl. ⁷ Bā jānāti. ⁸ Bā -ko-. ⁹ C^o -smi. ¹⁰ C^o Bā
-smiṃ. ¹¹ C^o -lā. ¹² C^o ālu-. Bā āluvā-. ¹³ C^o Bā -li-. ¹⁴ Bā pacchā-.
¹⁵ Bā upaṭṭhāya. ¹⁶ Bā ānema. ¹⁷ Bā cittaṃ.

tumbhākam accayena jānissāmīti¹. Ath' assa pitā anicchamānakassa² ekam' kumārīkam ānesi, sā sasurassa ca sāmikassa ca upakārīkā ahoṣi nīcavutti. Sāmiko pi 'ssā „mama pitu upakārīkā“ ti tussitvā laddham laddham manāpaṃ manāpaṃ āharitvā deti, sāpi tam sasurass' eva upanāmeti³. Sā aparabhāge cintesi: „mayham sāmiko laddham laddham pitu adatvā mayham eva deti, addhā pitari nisneho jāto, imam mahallakam eken' upāyena mama sāmikassa paṭikkulāṃ katvā gehā niharāpessāmīti“ sā tato paṭṭhāya udakam atisītam vā accuṇham vā⁴ atilonam vā alonam vā bhattam uttaṇḍulam vā atikilīṇaṃ⁵ vā⁶ evamādīni tassa kodhuppaṭṭikāraṇāni katvā tasmiṃ kujjhante „ko imam mahallakam upaṭṭhātuṃ sakkhissatīti“ pharusāni vatvā kalaham vaddheti⁷. Tattha tattha khelapiṇḍādīni chaḍḍetvāpi sāmikam ujjhāpesi⁸, „passa⁹ pitu kammaṃ, 'idaṃ c' idaṃ ca mā karīti' vutto¹⁰, kujjhati, imasmiṃ gehe pitaram vā¹¹ vāsehi maṃ vā“ ti. Atha naṃ so „bhaddhe, tvaṃ daharā, yattha katthaci jīvītuṃ sakkhissasi, mayham pitā mahallako, tvaṃ tassa¹² asahantī imañhā gehā nikkhamā“¹³ ti āha. Sā bhītā „ito¹⁴ paṭṭhāya evaṃ na karissāmīti“ sasurassa pādesu patitvā khamāpetvā pakatiniyāmen' eva paṭijaggitum ārabhi. Atha so upāsako purimadivasesu tāya ubbālho Satthu santikum¹⁵ dhammasavanāya agantvā¹⁶ tassā pakatiyaṃ ṭhitakāle agamāsi¹⁷. Atha naṃ S. „kiṃ upāsaka sattatṭhādivasāni dhammasavaoḍaya nāgato sīti“ pucchi. So tam kāraṇam kathesi. „Idāni tāva¹⁸ tassā katham āgahetvā pitaram na niharāpesi, pubbe pana¹⁹ etissā katham²⁰ gahetvā pitaram āmakasusānam netvā āvāte nikhaṇi²¹, maraṇakāle aham²² sattavassiko hutvā mātāpitunnaṃ guṇam kathetvā pitughātakammaṃ²³ nivāresim, tadā tvaṃ mama katham sutvā tava pitaram yvājivam paṭijaggitvā saggaparāyano jāto, sv-āyam mayā dinnaovādo²⁴ bhavantaragatam pi tam²⁵ na vijahīti²⁶ iminā kāraṇena tassā katham gahetvā²⁷ idāni tayā pitā na nīhaṇo²⁸“ ti vatvā yācito a. ā.:

30 A. B. Br. r. k. aññatarasmiṃ Kāsīgāme ekassa kulassa²⁹ ekaputto ahoṣi nāmena Vasitṭhako³⁰ nāma. So mātāpitaro

¹ Bā pabbajissāmīti. ² Ck - mānatassa, Bā - mānasseva. ³ Cks - mesīti. ⁴ Bā adds ahaṃ sū ari. ⁵ Bā - kllinam, Cks - kllantam. ⁶ Bā omits ti. ⁷ C - esi, Bā - etvā. ⁸ Bā kujjhā-. ⁹ Bā has added te. ¹⁰ Bā - e. ¹¹ Bā mā added afterwards in the place of vā. ¹² Bā et-. ¹³ Bā ito. ¹⁴ Bā - ke. ¹⁵ Cks āg-. ¹⁶ Ck āg-. ¹⁷ Bā satthā idāni tuvaṃ. ¹⁸ Bā adds te. ¹⁹ Bā adds sutvā. ²⁰ Ck nikhaṇitvā, C - nikkhāṇitvā, Bā khāṇitvā. Bā āvātam khanitadā. ²¹ Bā omits ahaṃ. ²² Ck kammā, C - takakamma, Bā - takakammaṃ. ²³ Bā dinno-. ²⁴ Cks naṃ. ²⁵ Bā - hatī. ²⁶ Bā ag-. ²⁷ Bā nīhaṇo. ²⁸ Bā kulaghare. ²⁹ Bā pavitṭhako corr. to savi-.

patijagganto aparabhāge mātari kālakatāya pitaraṃ posesīti
 'sabbam' paccuppannavatthuniyāmen' eva kathetabbam. Ayaṃ
 pan' ettha viseso: Tadā sā itthi „, passa pitu kammaṃ, 'idaṃ
 c' idaṃ ca mā karīti' vutto² kujjhatīti“ vatvā „sāmi pitā te
 caṇḍo pharusō niccaṃ kalahaṃkaro³, jarājiṇṇo vyādhipiḷito
 nacirass' eva marissati, ahaṃ⁴ etena saddhiṃ ekagehe vasitum
 na sakkomi, sayam p'esa⁵ katipāhen' eva⁶ marissat' eva⁷, tvaṃ
 etaṃ⁸ āmakasūsanaṃ netvā āvātaṃ khaṇitvā tattha naṃ pak-
 khipitvā kuddālena sīsaṃ chindi⁹vā¹⁰ jīvitakkhayaṃ pāpetvā
 upari paṃsunā chādetvā āgacchā¹¹ 'ti āha. So¹² punappuna
 vuccamāno¹³ „,bhaddo purisaṃāraṇaṃ¹⁴ nāma bhāriyaṃ, kathaṃ
 naṃ māressāmiti“ āha. „Ahaṃ te upāyaṃ ācikkhissāmiti“.
 „Acikkha tāvā“ 'ti. „Sāmi, tvaṃ paccūsakāle pitu nipannaṭ-
 thānaṃ gantvā yathā sabbe suṇanti evaṃ mahāsaddaṃ katvā
 'tāta asukagāmetumhākakaṃ dhāraṇako¹⁵ atthi, mayigate na deti,
 tumhākaṃ accayena na dassat' eva, sve yānake nisīditvā pāto
 va gacchissāmā¹⁶ 'ti vatvā tena vuttavelāyaṃ eva vuṭṭhāya¹⁷
 yānakaṃ yojetvā tattha naṃ nisīdāpetvā āmakasūsanaṃ netvā
 āvāte nikhaṇitvā¹⁸ corehi acchiṇṇasaddaṃ katvā¹⁹ sīsaṃ²⁰
 nahāyitvā āgacchā²¹ 'ti. Vasitṭhako²² „,atth' esa upāyo“ ti
 tassā vacanaṃ sampañcchitvā yānakaṃ gaṇanasajjakam²³
 akāsi. 'Tassa pan' eko²⁴ sattavassiko putto atthi paṇḍito
 vyatto, so mātu vacanaṃ sutvā „mayhaṃ mātā pāpadhammā,
 pitaraṃ me pitighātakammaṃ²⁵ kāreti²⁶, ahaṃ imassa pitighā-
 takammaṃ²⁷ kātum na dassāmiti“ saṇikaṃ²⁸ gantvā ayyakena
 saddhiṃ nipajji. Vasitṭhako²⁹ pi itarāvuttavelāya³⁰ yānakaṃ yoje-
 tvā „ehi tāta uddhāraṃ sodhessāmā³¹“ 'ti pitaraṃ yānake nisīdā-
 pesi. Kumāṭako pi paṭhamataraṃ yānakaṃ abhirūhi. Vasitṭhako³²

¹ Bā adds vatthu. ² Bā -e. ³ Bā -karoti. ⁴ Bā ahaṃ ca. ⁵ Bā nisaṃsayāṃ sō.
⁶ Bā -hena. ⁷ Bā -ti yeva. ⁸ Bā bhind-. ⁹ Bā adds tāya. ¹⁰ Bā -nāya. ¹¹
 Ck^o -ma-. ¹² Bā uddhā-. ¹³ Bā C^o -mī. ¹⁴ Bā uṭṭhāya. ¹⁵ Bā -taṃ khaṇitvā.
¹⁶ Bā adds mārgtvā āvāte pakkhipetvā. ¹⁷ Bā adds bhinnitvā. ¹⁸ Bā pavitṭhako
 pi corr. to sav-. ¹⁹ Bā -sajjaṃ. ²⁰ Ck^o eke. ²¹ Bā pitu-. ²² Bā -si. ²³ Bā
 santikaṃ. ²⁴ Bā pavitṭhako corr. to sav-. ²⁵ Bā -rā corr. to -rāya. ²⁶ so all three MSS.

taṃ nivāretuṃ asakkonto ten' eva saddhiṃ āmakasusānaṃ
gantvā pitaraṃ ca puttaṃ¹ ca yānakena saddhiṃ ekamantē
ṭhapetvā sayam otaritvā kuddālapīṭakaṃ ādāya ekasmiṃ
paṭicchannaṭṭhāne² caturassaāvātaṃ khaṇitum ārabhi. Kumāro³
5 otaritvā tassa santikaṃ gantvā ajānanto viya kathaṃ⁴ samuṭṭhā-
petvā paṭhamam gātham āha:

1. Na takkaḷā⁵ santi na ālupāni⁶

na biḷāliyo⁷ na kalambāni⁸ tāta,

eko araṇṇamhi susānamajjhe

10 kimatthiko tāta khaṇāsi⁹ kāsuna ti. 67.

Tattha na takkaḷā¹⁰ ti piṇḍālukandā na santi¹¹, ālupānīti¹² āluka-
kandā¹³, biḷāliyo¹⁴ ti bilārivallīkandā, kalambānīti tālakandā¹⁵.

Ath' assa pitā dutiyaṃ gātham āha:

2. Pitāmaho tāta sudubbalo te

15 anekavyādhihi dukhena¹⁶ phuṭṭho¹⁷,

tam ajj' ahaṃ nikhaniṣṣāmi sobbhe,

na hi 'ssa taṃ jīvitam rocayāmi. 68.

Tattha anekavyādhihīti anekehi vyādhihi uppannena dukkhena
phuṭṭho¹⁷, na hissa taṃ ti ahaṃ hi assa tava pitāmahassa taṃ dujjīvitam na
10 icchāmi, evarūpā jīvitā maraṇam ev' assa varaṃ ti maññamāno taṃ sobbhe
nikhaniṣṣāmi.

Taṃ sutvā¹⁸ kumāro upadḍhagātham¹⁹ āha:

3. Saṃkappam etaṃ paṭiladdha pāpaṃ²⁰

accāhitaṃ²¹ kamma²² karosi luddan ti.

25 Tass' attho: tāta tvaṃ pitaraṃ dukkhā mocessamīti²³ maraṇadukkhena
yojento etaṃ pāpakaṃ saṃkappaṃ paṭiladdha²⁴ tassa ca saṃkappassa vasena
hitaṃ atikkamma ṭhitattā accāhitaṃ kamma karosi luddan ti.

Evaṃ ca pana vatvā pitu hatthato kuddālaṃ gaḥetvā
avidūre aññaṃ²⁵ āvātaṃ khaṇitum ārabhi. Atha²⁶ haṃ pitā

¹ Bā kumārālaṇ. ² Bā -nne ṭhāne. ³ Bā -rako. ⁴ Ck taṃ. ⁵ Ck Bf -lā. ⁶ Bā -vāni. ⁷ Ck biḷā-. ⁸ Bā kaḷ- corr. to kal-, Ck kalambīyo. ⁹ Ck Bdf kha-
ṇasi. ¹⁰ Ck -lā. ¹¹ kandā na santi wanting in Ck. ¹² Bā -vānīti. ¹³ Ck
-da, Bā āluva-. ¹⁴ Ck biḷā-. ¹⁵ Bā kāla-. ¹⁶ Bdf dukkhena. ¹⁷ Ck phuṭṭho.
¹⁸ Bā -ḍḍhamā-. ¹⁹ Bā pāpakaṃ. ²⁰ Ck asāhi-. ²¹ Bdf kamman. ²² Bā
pamo-. ²³ Bā -laddham. ²⁴ Bā aññataraṃ.

upasaṃkamtivā „kasinā tāta āvāṭaṃ khaṇasīti“ pucchi. So¹
tassa kathento tatiyaṃ gāthaṃ pūresi²:

3^b. Mayāpi tāta paṭilacchase tuvaṃ
etādisaṃ kamma jarūpanīto³,
taṃ kullavattaṃ⁴ anuvattamāno
aham pi taṃ nikhaṇissāmi sobbhe ti. 69. 5

Tass' athto: tāta aham pi etasmiṃ⁵ sobbhe tam mahallakakāle nikhaṇis-
sāmi. 6^{ti} kho tāta mayāpi kate⁶ imasmiṃ sobbhe tuvaṃ jarūpanīto⁷ etādisaṃ
kammaṃ paṭilacchase, yaṃ etaṃ tayā paṇattitaṃ kulavattaṃ anuvattamāno
vayappatto bhariyāya saddhiṃ vasanto aham pi taṃ nikhaṇissāmi sobbhe ti. 10

Ath' assa⁸ pitā catutthaṃ gāthaṃ āha:

4. Phaṇṇasāhi vācāhi pakubbamāno
āsajja maṃ tvaṃ vadase kumāra,
putto mama⁹ orasako samāno
ahitānukampi me tvaṃ si puttā 'ti. 70. 15

Tattha pakubbamāno ti abhivhavanto, āsajjā 'ti ghaṭṭetvā.

Evaṃ vutte paṇḍitakumārako ekaṃ paṭivacanagāthaṃ dve
udānagāthā ti tisso gāthā abhāsi:

5. Na t' āhaṃ¹⁰ tāta ahitānukampī
hitānukampi te aham pi tāta,
pāpaṃ ca taṃ kamma¹¹ pakubbamānaṃ
ārahāmi no vārayitum tato hi. 71. 20

6. Yo¹² mātaraṃ¹³ pitaraṃ vā Vasiṭṭha¹⁴
adūsake¹⁵ himsati pāpadhammo¹⁶,
kāyassa bhedā abhisamparāyaṃ
asaṃsayaṃ so nirayaṃ pareti¹⁷. 72. 25

7. Yo¹⁸ mātaraṃ¹⁹ pitaraṃ vā Vasiṭṭha¹⁴
anīlena pānena upaṭṭhahāti

¹ Cks omitt so. ² Bā gāthamāha. ³ Bāf kammaṃ jaro-. ⁴ Bāf kula-. ⁵ Bā
eka-. ⁶ C^s tate, Bā nikkaṇṇite. ⁷ Bā jaro-. ⁸ Bā tassa in the place of
athassa. ⁹ C^s mamaṃ. ¹⁰ Bā natahaṃ corr. to na cāhaṃ. ¹¹ Bā kammaṃ.
¹² Cks so. ¹³ Cks add vā. ¹⁴ Cks saviṭṭha, Bāf saviṭṭha. ¹⁵ Cks -ko, Bā -ko
corr to -ke. ¹⁶ Cks -ā. ¹⁷ C^s paroti, C^s papoti, Bā pureti, B^s upeti. ¹⁸ Cks
so. ¹⁹ all three MSS. add vā.

kāyassa bhedaḥ abhisamparāyaṃ
asaṃsayam so sugatin paṇḍitaḥ¹. 73.

Imaṃ² paṇḍitaḥ puttassa dhammakatham sutvā³ piṭā aṭṭhamam
gātham āha:

- 5 8. Na me tvaṃ putta ahitānukampi
 hitānukampi me tvaṃ si putta,
 ahaṃ ca taṃmātaraḥ vuccamāno
 etādisaṃ kamma⁴ karomi luddan ti. 74.

Tattha ahaṃ ca taṃmātaraḥ⁵ ti ahaṃ ca te mātara, ayam eva vā pāṭho.

- 10 Tam sutvā kumārako⁶ „tāta, itthiyo nāma uppanne dose
 aniggayhamāṇā punappuna pāpam karonti, mama mātā yatkā
 puna evarūpam na karoti tathā naṃ, paṇḍitum⁷ vattatitī“
 navamam gātham āha:

9. Yā te sā bhariyā anariyarūpā
15 mātā mam' esā sakiyā⁸ janettī
 niddhāmase⁹ taṃ sakā agārā,
 aññaṃ pi te sā dukkham āvaheyyā¹⁰ 'ti. 75.

- Vasiṭṭhako¹¹ paṇḍitaḥ puttassa katham sutvā somanassajāto
huvā „gacchāma tātā“¹² 'ti saddhim puttana ca pitarā ca yānake
20 nisīditvā pāyāsi. Sāpi kho anācārā „nikkhamā no gehā kālā-
 kanṇitī“¹³ haṭṭhatutṭhā allagomayena puñchitvā¹⁴ pāyāsā¹⁵ pacitvā
 āgamanamaggaṃ oloketi te āgacchānte disvā „nikkhamā
 kālakanṇim puna gahetvā āgato“¹⁶ ti kujjhivā „are niggatika“¹⁷
 nikkhamā kālakanṇim puna ādāya āgato sīti¹⁸ paribhāsi¹⁹.
25 Vasiṭṭhako²⁰ kiñci avatvā yānakaṃ mocetvā „anācāre kiṃ
 vadesīti“²¹ taṃ sukoṭṭhitaṃ koṭṭhetvā²² „ito paṭṭhāya imaṃ
 gehaṃ mā pāvisīti“²³ pāde gahetvā nikkaṭṭhi. Tato
 pitarā ca puttaṃ ca²⁴ nahāpetvā sayam pi nahāyitvā²⁵

¹ Bā pureti, Bf upeti. ² Cks idam. ³ Bā kamam. ⁴ Bā -ro. ⁵ Ck pana-, Bā panā-. ⁶ Bā jātiyā. ⁷ Bā niddhāpaye. ⁸ Bā saviṭṭhako. ⁹ Ck pucchitvā, Bā upalim-
petvā, Bā upalimpitvā. ¹⁰ Bā nikatika. ¹¹ Cks -hāsi. ¹² Cks saviṭṭha-, Bā pavithā-
corr. 10 sav-. ¹³ Bā -koṭṭi-koṭṭe-. ¹⁴ Cks pa-. ¹⁵ Cks add sayam. ¹⁶ Cks omit
sayampi nahāyitvā.

tayo pi pāyasaṃ paribhuñjimsu. Sāpi pāpadhammā
 kātīpāhaṃ aṇṇasmiṃ gehe vasi. Tasmiṃ kāle putto pitaraṃ āha:
 „tāta mama mātā ettakena na bujjhati, tumhe mama mātu
 mamkubhāvakarapaṭṭhaṃ¹ ‘asukagāme mama mātuladhītā atthi,
 sā mayhaṃ pitaraṃ ca puttaṃ ca maṃ ca paṭijaggissati, taṃ⁵
 ānessāmīti’ vatvā mālāgandhādīni ādāya yānakena nikkhamitvā
 khettaṃ anuvaritvā sāyaṃ āgacchathā“⁶ ‘ti. So tathā akā-
 si. Paṭivissakakule itthiyo „sāmiko kira te aññaṃ bhariyaṃ
 ānetum asukagāmaṃ nāma gato“⁷ ‘ti tassā ācikkhimsu. Sā
 „idāni ‘mhi paṭṭhā, n’atthi me puna okāso“⁸ ‘ti bhittatasitā hutvā¹⁰
 „puttaṃ eva yācissāmīti“⁹ saṅkaṃ puttassa santikaṃ gantvā
 taṃ pādesu patitvā „taṃ ṭhapetvā¹⁰ añño mama paṭisaraṇaṃ
 n’ atthi, ito paṭṭhāya tava pitaraṃ ca pitāmahaṃ ca alaṃka-
 tacetiyaṃ viya paṭijaggissāmi¹¹, puna mayhaṃ imasmiṃ ghare
 pavesaṃ¹² karohīti“¹³ āha. So „sādhu amma, sace puna eva-
 rūpaṃ na karissatha¹⁴ karissāmi¹⁵, appamattā hothā“¹⁶ ‘ti vatvā
 pitu āgamanakāle dasamaṃ gāthaṃ āha:

- 10. Yā te sā¹⁷ bhariyā anariyarūpā
 mātā mam’ esā sakiyā¹⁸ janettī
 dantā kaṇeru¹⁹ va vasūpanitā²⁰
 sā pāpadhammā punarāvajātū ‘ti. 76.

Tattha²¹ kaṇeru²² vā ‘ti²³ idāni sā ānañjakāraṇaṃ²⁴ kūrīta hatthini viya
 dantā vasaṃ upanitā nibbisevana, punarāvajātū ‘ti puna imaṃ gehaṃ
 āgacchatū ‘ti.

Evam’so pitu²⁵ kathetvā gantvā mātaraṃ ānesi. Sā sāmi-
 kaṃ ca sāsuraṃ ca khamāpetvā tato paṭṭhāya dantā²⁶ dham-
 mena samannāgatā hutvā sāmikaṃ ca sasuraṃ ca puttaṃ ca
 paṭijaggi, ubho pi ca puttassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni
 karitvā²⁷ saggaparāyanā ahesum.

¹ Ck -kāraṇa-. ² Bđ tāta ṭhapetvā taṃ. ³ Bđ -mīti. ⁴ Bđ -sanaṃ. ⁵ Ck
 na karissa e, Bđ na karissasī, ⁶ after karissasī Bđ has added ti na karissāmi
 sā ti tena hi. ⁷ Bđ omits sā. ⁸ Bđ satiyā? corr. to jātiyā, B/ jātiyā. ⁹
 Bđ/ kareru. ¹⁰ Bđ adds tāta. ¹¹ all three MSS. āp-. ¹² Bđ adds dhammaṃ.
¹³ Ck -ta. ¹⁴ Bđ kareva.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne pituposako sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā pitā ca putto ca suṇisā ca ete¹ yeva ahesuṃ, paṇḍitakumārako pana² aham evā³“⁴ ti. Takkaḷa-jātakam.

5

9. Mahādhammapālajātaka.

Kinte vatan ti. Idam S. paṭhamagamanena Kapilapuram gantvā Nigrodhārāme v. pitu nivesane raṇṇo asaddaharitam ā. k. Tadā hi Siddhodana-mahārājā vīsatisahassabhikkhuparivārassa Bhagavato attano nivesane yāgukhajjakam datvā antarābhatte
10 sammodaniyam karonto „bhante tur.hākam padhānakāle devatā āgantvā ākāse thatvā⁵ ‘putto te Siddhatthakumāro apāhāratāya mto’ ti mayham ārocesun“⁶ ti āha, Satthārā ca „saddahi⁷ mahārājā“⁸ ti vutte „na saddahim bhante⁹, ākāse thatvā¹⁰ kathentiyo pi pana¹¹ devatā ‘mama puttassa bodhitale buddhattam apatvā¹² parinibbānam nāma n’
15 atthīti¹³ paṭikkhipin“¹⁴ ti āha. „Mahārāja pubbe¹⁵ tvam Mahādhammapālakāle pi ‘putto te mato, imāni ‘ssa atthīnīti¹⁶’ dassetvā vadantassa pi disāpāmokkhācariyassa ‘amhākam kule taruṇakāle kālakiriya nāma n’ atthīti¹⁷ na saddahi, idāni pana kasmā saddahissatīti¹⁸’ vatvā tena yācito a. ā.:

20 A. B. Br. r. k. Kāsiratthe Dhammapālagāmo nāma ahoṣi, so Dhammapālakulassa vasanatāya etaṃ nāmaṃ labhi, tattha dasannaṃ kusalakammam pathadhammānaṃ pālanato Dhammapālo tv-eva¹⁹ paññāto brāhmaṇo²⁰ paṭivasati. Tassa²¹ kule antamaso dāsakammakarāpi dānaṃ denti silaṃ rakkhanti uposathakam-
25 maṃ²² karonti. Tadā B. tasmiṃ kule nibbatti, Dhammapāla kumāro tv-ev²³ assa²⁴ nāmaṃ karimṣu. Atha naṃ vayas-pattaṃ pitā sahassaṃ datvā sippuggahaṇatthāya²⁵ Takkaṣilaṃ pesesi. So tattha gantvā disāpāmokkhācariyassa saṇṭike sippaṃ uggaṇhi²⁶, pañcannaṃ māṇavakasatānaṃ jeṭṭhantevāsiko ahoṣi.
30 Tadā ācariyassa jeṭṭhaputto kālam akāsi. Acariyo māṇava-

¹ Ck² te. ² B² -māro pi. ³ B² saddahasi pana. ⁴ B² adds ti. ⁵ B² omits pana. ⁶ Ck² āpatvā, B² app-. ⁷ B² adds pi. ⁸ B² adds atthīni. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ B² teva. ¹¹ B² adds tattha. ¹² B² tasmiṃ. ¹³ B² -satham, omitting kamma. ¹⁴ B² tevassa. ¹⁵ Ck² sippagah-. ¹⁶ B² gaṇhi.

parivuto¹ nātigaṇena saddhiṃ rodanto² susāne tassa sarīrakiccaṃ
 kāreti³, tattha ācariyo ca nātivaggo c' assa antevāsikā ca
 rodanti paridevanti, Dhammapālo c' eko⁴ na rodati na pari-
 devati, api ca kho pana tesu pañcasatesu māṇavesu susānā
 āgama⁵, ācariyassa santike nisīditvā „aho evarūpo nāma 5
 ācārasampanno taruṇamāṇavo taruṇakāle yeva mātāpitūhi
 vippayutto maraṇaṃ patto“ ti vadantesu „sammā⁶ tumhe
 'taruṇo' ti bhaṇatha, atha kasmā⁷ taruṇakāle yeva mato⁸, ayuttaṃ
 taruṇakāle maritun“ ti aha. Atha itaṃ te āhaṃsu: „kiṃ pana
 samma tvaṃ imesaṃ sattānaṃ maraṇasabhāvaṃ⁹ na jānāsīti“.
 „Jānāmi, taruṇakāle pana na maranti, mahallakakāle yeva 10
 marantīti“. „Nanu aniccā sabbe saṃkhārā hutvā abbhāvino“
 ti. „Saccaṃ aniccā¹⁰, daharakāle pana sattā na maranti,
 mahallakakāle¹¹ aniccataṃ¹² pāpuṇantīti“. „Kiṃ pana samma¹³
 Dhammapāla tumhākaṃ gehe na keci¹⁴ marantīti“. „Daharakāle 15
 pana¹⁵ na maranti, mahallakakāle yeva marantīti¹⁶. Kiṃ pan'
 esā tumhākaṃ kule¹⁷ pavenīti“. „Āma kule¹⁷ pavenīti“.
 Māṇavā taṃ tassa kathaṃ ācariyassa ārocesum. Atha naṃ
 so pakkosāpetvā pucchi: „saccaṃ kira tāta Dhammapāla tumhā-
 kaṃ kule daharakāle na miyantīti“. „Saccaṃ ācariyā“ ti. 20
 So tassa vacanaṃ sutvā cintesi: „ayaṃ ativiya acchariyaṃ
 vadati, imassa pitu santikaṃ gantvā pucchitvā sace etaṃ sac-
 caṃ ahaṃ pi tam eva dhammaṃ paripūressāmīti¹⁸“. So put-
 tassa kattabbakiccaṃ katvā sattaṭṭhaddivasaccayena Dhamma-
 pālaṃ pakkosāpetvā „tāta ahaṃ vippavasissāmi¹⁹, tvaṃ yāva 25
 mamāgamanā ime māṇave sippaṃ vācehitī“ vatvā ekass'

¹ B^d -vakapa-. ² B^d adds khandanto. ³ B^d -resi, C^k -resīti corr. to -reti. ⁴
 B^d veko. ⁵ B^d gamma. ⁶ B^d -a. ⁷ C^k a kasmā, B^d kasmā. ⁸ B^d marati
 nanu. ⁹ B^d -nabhāvaṃ. ¹⁰ C^k -am. ¹¹ B^d adds pana maranti, C^k pana sattā
 na maranti mahallakakāle. ¹² C^k aniccaṃtaṃ, C^k aniccaṃtānaṃ corr. to aniccaṃtaṃ.
¹³ B^d omits samma. ¹⁴ C^k kiñci, B^d tecci corr. to kecci. ¹⁵ B^d adds sattā. ¹⁶
 B^d -rautī. ¹⁷ B^d kula. ¹⁸ B^d purissāmīti. ¹⁹ C^k -vassissāmi, B^d khippani
 āgamiissāmi in the place of vi-.

elakassa¹ aṭṭhīni gahetvā dhovitvā vāsetvā pasibbake katvā ekaṃ
 cullupatthākam ādāya Takkasilato nikkhamitvā anupubbena
 taṃ gāmaṃ patvā „katarāṃ Mahādhammapālassa gehaṃ“ ti
 pucchitvā gantvā dvāre aṭṭhāsi. Brāhmaṇassa dāsamanussesu
 5 yo yo paṭhamam addasa so so ācariyassa hatthato, chattaṃ
 gaṇhi, upāhanam gaṇhi upatthākassāpi² hatthato pasibbakam
 gaṇhi, „puttassa vo³ Dhammapālakumārassa ācariyo dvāre
 tṭhito⁴ ti kumārassa pitu ārocethā“ ‘ti ca vuttā te „sādhū“ ‘ti
 vatvā⁴ ārocayimsu. So vāgena dvāramulāṃ gantvā „ito ethā“
 10 ‘ti taṃ gharaṃ ānetvā⁵ pallaṃke nisidāpetvā sabbaṃ pāda-
 dhovanādikkam akāsi. Ācariyo binuttaḥhojano, sukhakathāya
 nisinnakāle „brāhmaṇa putto te Dhammapālakumāro paṇṇāvā
 tiṇṇam vedānam aṭṭhārasannaṃ ca sipṇānam nipphattiṃ patto,
 api kho⁶ pan’ ekena aphāsukena jivitakkhayaṃ patto, sabbe
 15 saṃkhārā aniccā, mā socitthā“ ‘ti āha. Brāhmaṇo paṇiṃ
 paharitvā mahāhasitaṃ hasi, „kin nu brāhmaṇa hasasīti“ ca vutte
 „mayhaṃ putto na marati, añño koci mato bhavissatīti“ āha.
 „Brāhmaṇa, putto yeva mato⁷, aṭṭhīni disvā saddahā⁸ ‘ti
 aṭṭhīni⁹ niharitvā „imāni te puttassa aṭṭhīnīti“ āha. „Etāni
 20 elakassa vā sunakhassa vā bhavissanti, mayhaṃ pana putto
 na marati, amhākaṃ⁹ kule yāva sattamā kulaparivattā taruṇa-
 kāle matapubbā nāma n’atthi, tvaṃ musā bhaṇasīti“. Tas-
 miṃ khaṇe sabbe pi paṇiṃ paharitvā mahāhasitaṃ hasimsu.
 Ācariyo taṃ acchariyaṃ disvā somanassappatto hutvā „brāh-
 25 maṇa, tumhākaṃ kulapaveṇiyaṃ daharānam amaraṇena na sakkā
 ahetukena bhavitum, kena vo¹⁰ kāraṇena daharā na miyanti“
 pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Kiṃ te vataṃ kiṃ pana brahmacariyam,
 kissa suciṇṇassa ayaṃ vipāko,
 30 akkhāhi me brāhmaṇa etam attham,
 kasmā hi tuyhaṃ daharā na miyare ti. 77.

¹ Bā ekassa e-. ² Bā -kassa pi- ³ Bā te? ⁴ Bā gantvā. ⁵ Cks atineg. ⁶ C
 pi no, Bā api va kho. ⁷ Bā ate corr. to te. ⁸ Cks omit aṭṭhīni. ⁹ Bā add
 hi. ¹⁰ Bā omits vo.

Tattha vatan ti vatasamādānaṃ, brahmacariyaṃ ti seṭṭhacariyaṃ,
kassa sūciṇṇassā 'ti tumbhakaṃ kule daharānaṃ amaraṇaṃ nāma katara-
sucaritassa vipāko¹.

Taṃ sutvā brāhmaṇo yesaṃ guṇānaṃ ānubhāvena tasmiṃ
kule daharā na mīyanti te vaṇṇayanto 5

2. 'Dhammaṃ carāma, na musā bhaṇāma,
pāpāni kammāni vivajjayāma²,
anariyaṃ parivajjemu sabbam,
tasmā ti³ amhaṃ daharā na mīyare. 78.

3. Suṇoma dhammaṃ asataṃ sataṃ ca, 10
na cāpi dhammaṃ asataṃ rocayāma,
hitvā⁴ asante na jahāma sante,
tasmā -pe-. 79.

4. Pubbe va⁵ dānā sumanā bhavāma, (J. III p. 300.)
dadam pi ce⁶ attamanā bhavāma, 15
datvāpi ce nānutappāma pacchā -pe-. 80.

5. Samaṇe mayaṃ brāhmaṇe addhike ca
vanibbake yācanake dalidde
annena pānen⁷ abhitappayāma⁸ -pe-. 81.

6. Mayaṃ ca bhariyaṃ nātikkamāma, 20
amhe ca bhariyā nātikkamanti,
aññatra tāhi brahmacariyaṃ carāma -pe-. 82.

7. Etāsu ve jāyare suggavāsu⁹
medhāvino honti pahūtapaññā
bahussutā vedaguno¹⁰ ca honti -pe-. 83. 25

8. Mātā pitā ca bhaginī bhātaro ca
puttā ca dārā ca mayaṃ ca sabbe
dhammaṃ carāma paralokahetu -pe-. 84.

9. Dāsā ca dasso¹¹ anujīvino ca
paricārikā kammakarā ca sabbe 30

¹ ~~add~~ add ti. ² Bdf pariva-. ³ Bdf hl. ⁴ Ck na. ⁵ Bd ca. ⁶ Ck pānenahatap-
payāma, C⁶ pānenahatatapp- corr. to pānenabhitatapp-. ⁷ Bf suttamāsu, Bd
nuttamāsu. ⁸ Ck -nā, C⁸ Bdf -ñā. ⁹ Bd dāvesyo? Bf dāyyo.

dhammaṃ caranti paralokahetu

tasmā ti¹ amhaṃ daharā na mīyare ti 85.

imā gāthā āha.

- Tattha dhammaṃ carāma² 'ti dasakusalakammupathadhammaṃ carā-
 5 ma², attano jīvītaṃ kunthakipillakam² pi jīvītaṃ na voropema, parabhaddhaṃ
 lobhacittena na olokema² 'ti sabbhaṃ vitthāretabbaṃ, musāvādo³ c' ettha⁴ musā-
 vādissa akaraṇapāpānaṃ nāma n' atthīti⁵ ussadaवासena⁶ puna⁷ vutto, te kira
 hassādhippāyena pi musā na bhananti, pāpānīti sabbāni pi nīrayagāmini⁸
 lāmakakammāni¹⁰, anariyaṃ ti ariyagarahitaṃ sabbhaṃ suṇḍarāni aparāsuḍḍhaṃ¹¹
 10 kammaṃ parivajjayāma, tasmā¹² ti amhaṃ ti ettha tikāro nipātamatto, tena
 kāraṇena amhākaṃ daharā na mīyanti, antarā¹² akālamaraṇaṃ nāma nō n' atthīti
 attho, tasmā hi¹³ amhaṃ ti pi pātho, suṇoma¹⁴ 'ti mayaṃ kiriyavādā¹⁴ nāma
 sappurisaṇaṃ kusaladīpanam pi asappurisaṇaṃ akusaladīpanam pi dhammaṃ
 suṇāma¹⁵, so pana no sutamattako va hoti, taṃ na rocayāma¹⁶, ehi pana no śad-
 15 dhīm viggaho vā¹⁷ vivādo vā mā hotū 'ti, dhammaṃ suṇoma, sutvāpi hitvā¹⁸ asante¹⁹
 saṃte vattāma, ekam pi khaṇaṃ na jāhāma²⁰ saṃte²¹, pāpamitte pahāya
 kalyāṇamitte sevino va homā²² 'ti, samaṇe mayaṃ brāhmaṇe ti brāhmaṇa
 mayaṃ samitapāpabāhitaṇaṃ paccakabuddhasamaṇabrāhmaṇe pi²² avasesadham-
 mikasamaṇabrāhmaṇe pi addhikādayo²² sesajane pi annapāṇena abhittappemā²³
 20 'ti attho, pāliyaṃ pana ayaṃ gāthā pubbe va dāṇā ti gāthāya²⁴ paccchato
 āgacchati²⁵, nātikkaṃamā²⁵ 'ti attano bhariyaṃ atikkamitvā bahi aññaṃ
 micchācāraṃ na karoma, aññatra tāhīti tā attano bhariyā²⁶ ihapetvā, sesa-
 tthīti brahmacariyaṃ carāma, amhākaṃ bhariyāpi²⁷ sesapuriseṣu evam eva
 pavattanti²⁸, jāyare ti jāyanti, suggavāsū²⁹ 'ti susīlāsu uttamitthīsu, idaṃ
 25 vuttaṃ hoti: ye etāsu sampannasīlāsu³⁰ uttamitthīsu amhākaṃ puttā jāyanti te
 medhāvino ti evaṃpakārā honti, kuto tesāṃ antarā maraṇaṃ, tasmāpi amhākaṃ
 kule daharā na maraṇīti, dhammaṃ carāma³¹ 'ti paralokatthāya³¹ tividhasucari-
 tadhammaṃ³¹ carāma, dasso³² ti dāsiyo.

Avasāne

- 30 10. Dhammo have rakkhati dhammacāriṃ, (Dhp. p. 126, Jāt.
 dhammo suciṇṇo sukham āvahāti, vol. I. p. 51. Thera-
 esānisarīso dhamme suciṇṇe: gāthā by Olden-
 berg p. 55.
 na duggatīṃ gacchati dhammacārī. 86.

¹ Bā hi. ² Ck^s dhammakarā. ³ Bā -pilli-. ⁴ Bā omits mu-. ⁵ Bā tattha. ⁶ Bā natthi ⁷ Bā ussannavasena. ⁸ Bā pana. ⁹ Ck^s -mini, C^s Bā -mini. ¹⁰ Bā omits lāmaak. ¹¹ Ck^s -ddha. ¹² Bā -re. ¹³ Bā omits hi. ¹⁴ C^s kiriyavādā corr. to -ya-, Bā kiriyāthā. ¹⁵ Bā suṇo-. ¹⁶ Ck^s -mi. ¹⁷ Ck^s omit vā, ¹⁸ Bā labhivā. ¹⁹ Bā omits asante. ²⁰ Bā paṇa-. ²¹ Bā asante. ²² Ck^s hi. ²³ Bā addhikādaya-
 caka. ²⁴ Ck^s gāthā, C^s thā. ²⁵ Bā āgacchato āgacchati corr. to āgato. ²⁶ Bā -yāyo. ²⁷ Bā -yayo pi. ²⁸ Ck^s pattanti, Bā vattanti. ²⁹ Bā muttamāsū. ³⁰ Ck^s sammantasi- ³¹ Bā -tarīdha-. ³² Bā dāsiyo.

11. Dhammo have rakkhati dhammacārīm
chattam mahantaṃ viya vassakāle,
dhammena gutto mama Dhammapālo,
aññassa aṭṭhīni, sukhī kumāro ti 87.

imāhi dvīhi gāthāhi dhammacārīnam guṇaṃ kathesi.

5

Tattha rakkhatīti dhammo nāma¹ esa¹ rakkhito attano² rakkhakaṃ³
patirakkhati, sukhamūvahatīti devamanussasukhaṃ c' eva nibbānasukhaṃ ca
āharati⁴. na duggatin ti utrayādiḍḍheḍaṃ duggatin na gacchati, evaṃ brāh-
mana mayā dhammaṃ rakkhāma, dhammo pi amhe rakkhatīti dasseti,
dhammena gutto ti mahāchattasādisena attato gopita dhammena gutto, aññassa
aṭṭhīnīti taya aññāni paṇi⁵ aṭṭhīni⁵ aññassa elakassa vā sunakhassa vā⁶
bhavissanti, chaṭṭhe⁷ etāni⁷, manā putto sukhī kumāro ti.

Tam sutvā ācariyo āha: „mayhaṃ āgamaṇaṃ suāgamaṇaṃ
saphalaṃ no nipphalaṃ“ ti sañjātasomanasso Dhammapālassa
pitaraṃ khamāpetvā „mayā āgacchantena tumhākaṃ vīmaṇsa-
natthāya imāni elakattṭhīni ābhatāni“, putto te ārogo⁹ yeva,
tumhākaṃ rakkhaṇadhammaṃ¹⁰ mayham pi dethā¹¹ 'ti paṇṇe
likhitvā katipāhaṃ tattha vasitvā Takkaṣilaṃ gantvā Dhamma-
pālaṃ sabbasippāni sikkhāpetvā mahantena parivārena pesesi.

S. Suddhodanamahārājassa imaṃ dhammadesanaṃ ā. saccāni²⁰
pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne rājā anāgāmiphale patitṭhahi): „Tadā
mātāpitāro mahārājakulāni ahesuṃ, ācariyo Śāriputto, paṇṇa Buddha-
parisaṃ, Dhammapālakumāro pana aham evā“ 'ti. Mahā dhammapāla-
jātakaṃ.*

10. Kukkuṭajātaka.

25

Nāsmase katapāpamhīti. Idam S. Veluvane v. va-
dhāya parisakkanaṃ ā. k. Dhammasabhāyaṃ¹¹ bhikkhū
Devadattassa¹² agunakathaṃ¹³ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto dha-
nuggahādi payojanaṃ Dasabalassa vadhattham¹³ eva upāyaṃ karotīti“.

¹ Bā -so. ² Ck add rakkhataṃ, Bā rakkhitaṃ. ³ Bā omits rakkhakaṃ. ⁴ Bā
āharati. ⁵ Bā pana aṭṭhīni. ⁶ Bā adds aṭṭhīni. ⁷ Ck tiḍḍheḍaṇi, Bā chaḍḍheḍo-
tāni, Bā chaḍḍheḍa tāni. ⁸ Bā āgātāni. ⁹ Bā ar-. ¹⁰ Ck -na, Bā rakkhita-
¹¹ Bā -yānhi. ¹² Ck agunamkā, Bā agunā-. ¹³ Bā dhanattham.

S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“
ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe
p'esa mayham vadhāya parisakki' yevā“ 'ti vatvā ā. ā.:

A. Kosambiyam Kosambako² nāma rājā rajjam kāresi.
5 Tadā B. ekasmiṃ veļuvane kukkuṭayoniyam³ nibbattitvā⁴ aneka-
satakukkuṭaparivāro araṇṇe vasati. Tassāvidūre eko seno
vasati, so upāyena ekaṃ⁵ kukkuṭam gahetvā khādanto ṭhapetvā
B-am sese⁶ khādi, B. ekako va ahosi. So appamatt⁷ velāya
gocaram gahetvā veṇugahānam⁸ pavisitvā vasati. Seno⁹ tam
10 gaṇhitum asakkonto „ekena nam upāyena upalāpetvā gaṇhissā-
mīti“ cintetvā tassāvidūre sakhāya niliyitvā „samma kukku-
ṭarāja, tvam mayham kasmā bhāyasi, aham tayā saddhiṃ
vissāsam kattukāmo, asuko¹⁰ nāma padeso¹⁰ sampannagocaro,
tatha ubho pi gocaram gahetvā aññamaññaṃ piyasamvāsam
15 vasissāmā“ 'ti āha. Atha nam B. āha: „samma mayham tayā
saddhiṃ vissāso nāma n' atthi, gaccha tvan“ ti. „Samma, tvam
mayā pubbe katapāpatāya na saddahasi, ito paṭṭhāya evarūpaṃ
na karissāmīti“. „Na mayham tādīsena sabāyen' attho, gatthi¹¹
eva¹¹ tvan“ ti. Iti nam yāva tatiyaṃ paṭikkhipitvā „ettakehi
20 aṅgehi samannāgatena puggalena saddhiṃ vissāso nāma kātum
na vaṭṭatīti“¹² vanaghaṭam unnādentō devatāsu¹² sādhu-kāram
dadamāṇāsu dhammakatham paṭṭhapento

1. Nāsmase katapāpamhi, nāsmase alikavādine,
nāsmas' attatṭhapaññamhi¹³, atisante pi nāsmase. 88.
- 25 2. Bhavanti h' eke purisā gopipāsakajātikā¹⁴,
ghaṃsanti¹⁵ mañṇe mittāni vācāya na ca kammanā¹⁶. 89.
3. Sukkhañjalipaggahitā vācāya paliguṇṭhitā
manussapheggū— nāsīde¹⁷ yasmiṃ n' atthi kataññutā. 90.

¹ Ck -sakkhi. Bđ -sakkati. ² Bđ -piko. ³ Cks kukkuha- throughout. ⁴ Cks nibbatti. ⁵ Bđ ekekaṃ. ⁶ Bđ sesam. ⁷ Bđ veļu-. ⁸ Bđ so se-. ⁹ Bđ -kasmim. ¹⁰ Bđ -se. ¹¹ Bđ gaccha, omitting eva. ¹² Cks -tā. ¹³ Bđ nāsmāse attatṭha. ¹⁴ Bf nāsmāse akkattap-. ¹⁵ Bdf -pāsi-. ¹⁶ Cks ghas-. ¹⁷ Bdf nāsīte, Cks nāsīde-.

4. Na hi aññasaccittānaṃ¹ itthīnaṃ² purisānaṃ vā-
nānā va³ katvā saṃsaggaṃ tādīsaṃ pi nāsmase⁴. 91.
5. Anariyakammaṃ okkantaṃ⁵ atthetaṃ⁶ sabbaghātināṃ
nisitaṃ va paṭicchannaṃ tādīsaṃ pi⁷ nāsmase. 92.
6. Mittarūpen' idh' ekacce sākhallena acetasā⁸ 5
vividhehi upāyehi — tādīsaṃ pi⁷ nāsmase. 93.
7. Āmisaṃ vā dhaṇaṃ vāpi yattha passati tādiso
dubhiṃ⁹ karoti dummedho tañ ca jhatvāna¹⁰ gacchatīti 94.
imā gāthā āha.

Tattha nāsmase ti nāssase, ayam eva vā pāṭho, na vissase ti vuttaṃ 10
hoti, kaṭapāpamhīti paṭhamakataṭāpe¹⁰ puggale, alikavādīne ti musāvādimhi
jā na vissase, tassa hi akattabbānā nāma pāpānā n' atthi, nāsmasattaṭṭha-
paññamhīti¹¹ attano atthūya eva yassa paññā snehavasena na bhajeti dhanatthiko
va bhajeti¹² tasmīn attaṭṭhapaññe pi na vissase, atisante ti anto upasame
avijjamāne yeva bahi upasamadassanena atisante viya paṭicchannakammaṃte 15
bhipaṭicchannāssāvisasadiṣe¹² kuhakapuggale, go pipāsakajātikā¹⁴ ti gunnān
pipāsakajātikā¹⁵, pipāsitaḥsadisā¹⁶ ti vuttaṃ hoti, yathā pipāsitaḥgavo tiththa
otaritvā mukhapūrān udakaṃ pīvanti na pana udakassa kattabbayuttakaṃ
karonti evaṃ evaṃ ekacce idaṃ c' idaṃ ca karissāmā 'ti madhuravacanaṃ
mittāni ghaṃsanti¹⁷ piyavacanānucchavikaṃ pana na karonti, tādīsesu viṣṣāso 20
mahato anattāya hotīti dīpeti, sukkhañjalīpaggahītā ti paggaḥhitatuccha-
añjalino¹⁸, vācāya paṭigupphītā ti idaṃ dassāma karissāmā 'ti vacanena
paṭicchādītā¹⁹, manussapheggū ti evarūpā asārakā manussapheggū nama.
nāsīde²⁰ ti nāsīde²¹ evarūpe na upagaccheyya, yasmiṃ n' atthīti yasmiṃ ca
puggale kaṇṇūtā n' atthi tam pi nāsīde²¹ ti attho, aññasaccittānaṃ²² ti aññen'
aññena cittena samannāgatānaṃ, lahucittānaṃ ti attho, evarūpānaṃ itthīnaṃ vā 25
purisānaṃ vā na vissase ti dīpeti, nānā va²³ katvā saṃsaggaṃ ti yo²⁴ pi
na sakkā anupagantvā etassa antarāyaṃ kātun ti antarāyakaraṃatthānā nānākara-
nehi²⁵ saṃsaggaṃ katvā²⁶ dāhaṃ karitvā pacchā antarāyaṃ karoti tādīsaṃhi²⁷
puggale²⁸ nāsmase na viṣṣeyyā 'ti dasseti, anariyakammaṃ okkantaṃ ti 30
anariyānaṃ dussilānaṃ kammaṃ otaritvā tītaṃ, atthetaṃ²⁹ ti atthānaṃ³⁰ appa-
tītthitavacanāṃ, sabbaghātināṃ ti okāsaṃ labhītvā sabbesaṃ upagātakaraṃ³¹.

¹ Bā aññamāññaccittānaṃ, Bf naṭṭhi anaññāññaccittāna. ² Bā adds vā. ³ Bāf vi.
vi. ⁴ Bf casmase, Bā na viṣṣase. ⁵ Ck -ti, C^o -tinā. ⁶ Bā atthetaṃ. ⁷ Bā adds
hi. ⁸ Ck du-, Bāf dubhi. ⁹ Bā chetvāna, Bf hantāna. ¹⁰ C^o paṭhamānā-. ¹¹
Bā nāsmā atattatha-. ¹² Ck bhajeti, Bā anattthiko pi bhajeti. ¹³ Bā sidhila-
paṭicchannaṃ-. ¹⁴ Bā -si-. ¹⁵ Bā omīte gu- -kā. ¹⁶ Bā -sika-. ¹⁷ Ck ghas-
-Ck paggaḥhitā, Bā -hitarittatuccha-. ¹⁸ C^o -dinā, Bā -dikā. ¹⁹ Bā nāsīte.
²⁰ so Ck; Bā nābare. ²¹ Ck aññāci-, Bā aññamāññāci-. ²² Bā vi. ²³ Ck so.
²⁴ Bā -kā-. ²⁵ Bā āvika-. ²⁶ Ck -simhi, Bā -sampi. ²⁷ Bā elān. ²⁸ Bā atthetaṃ.
²⁹ Ck atli-, Bā adhi-. ³⁰ Bā -kaṃ.

nisītaṃ va paṭicchaṇṇaṃ ti kosiyā vā pīlotikāya vā paṭicchaṇṇaṃ nīsi-
 takhaggamā iva, tādisampīti evarūpaṃ¹ pi amittaṃ mittapaṭirūpakāṃ na
 vissaseyya. sākhalenā² ti maṭṭhavacanena, acetasā ti aṭṭhakena, vacanam
 eva hi nesaṃ maṭṭhaṃ³ cittaṃ pana thaddhaṃ⁴ pharusam, vīvidhehīti vīvidhehi
 5 upāyehi oṭārāpekha⁵ upagacchanti, tādisampīti yo tehi amittehi mittapaṭi-
 rūpakehi sadiso hoti tam pi na vissase ti attho, āmisā ti khādānīyabhoja-
 niyaṃ⁶, dhanam ti maṇḍapaṭipādakaṃ ādīṃ katvā avāsesam, yattha passa-
 tīti sahāyassa⁷ gehe yasmiṃ ṭhāne passati, dūbhīṃ⁸ karotīti dūbhicittaṃ⁹ uppā-
 deti taṃ dhanam harati taṃ ca jhātvanā¹⁰ ti taṃ ca sahāyakaṃ hantvāpi¹¹ gacchati.
 10 Iti imā satta gāthā kukkuṭarājā kathesi.

4 Mitārūpena bahavo ṭhannā sevanti sattavo,
 jahe kāpurise h' ete kukkuṭo viya senakam. 95.
 9. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ na khippam anubujjhati (III. p. 438.)
 amittavasam anveti pacchā ca-m-anutappati. *96.
 15 10. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ khippam, eva nibodhati
 muccate sattusambādha kukkuṭo viya senakā. 97.
 11. Taṃ tādisam kūṭam iv' oḍḍitaṃ vane
 adhammikam niccavidhamsakārinam¹²
 ārā vivajjeyya naro vicakkhaṇo
 20 senam yathā kukkuṭo vaṃsakānane ti¹³ 98.
 imā catasso dhammarājena bhāsita abhisambuddhagāthā.

Tattha jahe kāpurise hete ti bhikkhave ete kāpurise paṇḍito jaheyya,
 hakāro pan' ettha nīpātamattaṃ, pacchā ca manutappatīti pacchā ca anu-
 tappati, kūṭamivo oḍḍitaṃ ti vane migānam bandhanatthāya kūṭapāsam viya
 25 oḍḍitaṃ, niccam viddhamsakārinam ti niccam viddhamsanakarajā¹⁴, vaṃ-
 sakānane ti yathā¹⁵ vaṃsavane kukkuṭo senam vivajjesi evam vicakkhaṇo pāpa-
 mitte vivajjeyya.

So pi¹⁶ tā gāthā vatvā senam āmantetvā „sace imasmim
 ṭhāne vasissasi jānissāmi te kattabban“ ti tajesī. Seno tato
 30 palāyitvā aññattha¹⁷ gato.

¹ Bd - paṇi, omittmg pl. ² Bd sākhalenā. ³ Bd maṭṭhaṃ, Ck maṭṭha. ⁴ Ck panatthud-
 dham? Bd omits thaddhaṃ. ⁵ Ck ota-, Bd -kā, B -kkhā. ⁶ Bd -yam bho-.

⁷ Bd -ya. ⁸ Ck dūbhī, C dubhi, Bd dubbhi. ⁹ Ck omitt dūbhī. ¹⁰ Bd chetvānā

¹¹ B -kampī hantvā, Ck -kaṃ gantvā. ¹² Bd niccam. ¹³ Ck omitt ti.

Bd -sakaram. ¹⁵ Ck omitt yathā. ¹⁶ Bd hi. ¹⁷ Bd -tra.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave Devadatto pubbe pi mayhaṃ va-
 *dhāya parisakkhīti¹“ vatvā j. s.: „Tadā senako Devadatto ahosi,
 kukkuṭo aham ēvā²“ ti. Kūkkuṭajātakaṃ.

11. Maṭṭakunḍalijātaka.

Alaṃkato maṭṭakunḍalīti. Idaṃ S. J. v. mataputta- 5
 kuṭumbikaṃ³ ā. k. Sāvatthiyaṃ kir' ekassa buddhupaṭṭhākassa
 kuṭumbikassa piyaputto kālaṃ akāsi. So puttasaṃsāraṃ pappito na
 nahāyati na bhuñjati na kamante vicāreti na Buddhupaṭṭhānaṃ gacchati,
 kevalaṃ „piyaputtaka maṃ ohāya paṭhamataraṃ gato sīti“ ādīni vatvā
 vilapati. S. paccūsasamaye lokaṃ volokento⁴ tassa sotāpattiṃ phalūpani- 10
 ssa⁵ disvā⁶ punadivase bhikkhusaṃghaparivuto Sāvatthiyaṃ piṇḍāya
 caritvā katabhattakicco bhikkhū uyyojetvā⁷ Ānandattherena pacchāsama-
 nena tassa gharatṭhānaṃ⁸ agamāsi. Satthu āgatabhāvaṃ kuṭumbikassa
 ārocesuṃ. Ath' assa gehajano⁹ āsanaṃ paññāpetvā Satthāraṃ nisīdāpetvā
 kuṭumbikaṃ pariggahetvā Satthu santikaṃ ānesi. Taṃ vanditvā eka- 15
 mantāni nisinnaṃ S. karuṇāsītalena vacanena āmantetvā „kiṃ upāsaka
 ekaputtakaṃ¹⁰ anusocasi¹¹“ pucchitvā „āma bhante“ ti vutte „upāsaka
 porāṇakapaṇḍitā putte kālakate sokasaṃsāraṃ vicarantā paṇḍitānaṃ
 kathaṃ sutvā alabbhaniyaṃ¹² ti tattato nātvā appam¹³ pi¹⁴ sokaṃ
 na karimsū“ ti vatvā tena yācito a. ā.: 20

A. B. Br. r. k. ekassa mahāvibhavassa brāhmaṇassa putto
 pañcadaśasolasavassakāle ekena vyādhinā phuṭṭho¹⁵ kālaṃ katvā
 devaloke nibbatti. Brāhmaṇo tassa kālakiriyato¹⁶ paṭṭhāya
 susānaṃ gantvā chārikapuñjaṃ¹⁷ āviñjhanto paridevati, sabba-
 kammante pacchinditvā¹⁸ sokasaṃsāraṃ vicarati. Devaputto 25
 anuvicaranto taṃ disvā „ekaṃ upāyaṃ¹⁹ katvā sokaṃ harissāmīti“
 tassa susānaṃ gantvā paridevanakāle tass' eva puttavaṇṇi hutvā
 sabbābharaṇapatisaṃvāpito ekasmiṃ passe²⁰ thatvā ubho hatthe sīse

¹ Ck -sakkhīti, Bđ -sakkhīti. ² Bđ -puttāni-. ³ Bđ olo-. ⁴ Bđ gharadvāraṃ.

⁵ Bđ gehe-. ⁶ Bđ omits eka. ⁷ Bđ Cks alabbhaniya-. ⁸ Bđ appamattakam. ⁹

nisinnaṃ - - - appampi wanting in Ck. ¹⁰ Cks puṭṭho. ¹¹ Bđ kālāṃkatakālo.

¹² Cks -chaṃ. Bđ -puñcam. ¹³ Bđ paricajitvā. ¹⁴ Bđ upamaṃ. ¹⁵ Bđ
 padeṣe.

ṭhapetvā mahāsaddena paridevi. Brāhmaṇo saddam sutvā tam oloketvā puttapemam paṭilabbhivā tassa santike ṭhatvā „tāta māṇava imasmiṃ susānamajjhe kasmā paridevasīti“ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Alamkato maṭṭakunḍali¹ (Dhp. p. 95.)
 mālabbhārī² haricandanussado
 bāhā paggayha kandasi,
 vanamajjhe kiṃ dukkhito tuvaṇ³ ti. 99.

Tattha alamkato nānābharaṇabhūṣito⁴, maṭṭakunḍalīti⁵ karanapari-
 10 niṭṭhitehi⁶ kuṇḍalehi samannūgato, mālabbhārīti⁷ vicitrakusumamālādharo⁸.
 haricandanussado ti suvaṇṇavannena candanena anulitto, vanamajjhe ti
 susānamajjhe, kiṃ dukkhito tuvaṇ⁹ ti kinkāra¹⁰ ā dukkhito tvaṇ¹¹ ācikkha, aham
 te yaṃ¹² icchasi taṃ dassāmiti āha.

Ath' assa kathento māṇavo dutiyaṃ gātham āha:

2. Sovanṇamayo pabhassaro
 uppanno rathapāñjaro mama,
 tassa cakkayugaṃ na vindami¹¹,
 tena dukkhena jahāmi jīvitan ti. 100.

Brāhmaṇo sampatichchanto

3. Sovanṇamayaṃ mañimayaṃ¹¹
 lohamayaṃ atha rūpiyamayaṃ¹²
 [atha] pāvada, ratham kārayāmi¹³ te,
 cakkayugaṃ paṭipādāyāmi¹⁴ tan ti. 101.

tatiyaṃ gātham āha.

- 25 Tattha pāvadā 'ti yādisena te attho yādisaṃ ca¹⁵ rocesi¹⁶ tādisaṃ vada
 aham te ratham kārayāmi¹⁷, paṭipādāyāmiti pañjarānuruṇaṃ cakkayugaṃ
 tam¹⁸ adhigacchāpemi.

Tam sutvā māṇavena kathitāya gāthāya¹⁹

4^a. So māṇavo tassa pāvadīti

paṭhamapadam S. abhisambuddho hutvā kathesi,

¹ Cks -li, Bdf matha-. ² Cks mālabbhārī, Bf mālādhārī. ³ Cks tvaṇ. ⁴ Bd -vibhūṣito.
⁵ Bd matha-. ⁶ Bd -paṭṭini-. ⁷ Cs Bd mālā-. ⁸ Bd -mālā-. ⁹ Cks tvaṇ. ¹⁰
 Cks saṃ. ¹¹ Cs Bdf -damj. ¹² all four MSS, mañi-. ¹³ Bdf -yamā-. ¹⁴ Cks
 kareyyāmi, Bdf karissāmi. ¹⁵ Ck paṭilabbhāyāmi, Cs -lābh-. ¹⁶ Bd -saṃ, omitting²⁰
 ca. ¹⁷ Cks rocesi. ¹⁸ Bds karissāmi. ¹⁹ Bd omits tam. ²⁰ Bd omits so mā-
 ṇavo - - - padāni. ²¹ Bf so māṇavo tassa pāvadīti;

4^b. Candasuriyā¹ ubhay² ettha² bhātaro³,
 sovaṇṇamayo ratho mama
 tena cakkayugena sobhatīti 102.

sesaṃ māṇavo⁴. Tadanantaram⁵

Bālo kho tvam⁶ si māṇava

5

yo⁷ tvam⁶ patthayase⁸ apatthiyam,

maññāmi tuvaṃ⁹ marissasi

na hi¹⁰ tuvaṃ lacchasi candasūriye¹¹ ti 103.

brāhmaṇena vuttagāthāya apatthiyaṃ¹² ti apatthetabbam.

Tato

10

6. Gamanāgamanam pi dissati vaṇṇadhātū ubhay¹³ ettha vīthiyo,
 peto pana n¹⁴ eva dissati, ko nu kho kandataṃ balyatara¹⁵ ti 104.

māpavena vuttagāthāya¹³ gamanāgamanam ti uggamanaṃ ca atthagamanaṃ
 ca, vaṇṇo yeva vaṇṇadhātu, ubhayettha¹⁴ vīthiyo ti ettha ākāse yaṃ ca
 dassa vīthi yaṃ suriyassā¹⁵ ti evaṃ ubhayāgatabhūmiyo¹⁶ pi paññāyanti, peto
 panā¹⁷ ti paralokam¹⁸ gatasatto pana na dissat¹⁹ eva, ko nu kho ti evaṃ sante
 amhākaṃ dvinnam²⁰ kandantānam²¹ ko nu kho balyatara¹⁶.

Evam māṇave kathente brāhmaṇo sallakkhetvā

7. Saccaṃ kho vadesi māṇava,

aham eva kandataṃ balyatara,

20

candaṃ viya dārako rudaṃ

•petam²² kālakat²³ āhipatthaye ti 105. gātham āha.

Tatthā candaṃ viya dārako¹⁷ ti yathā daharo gūmadārako candaṃ¹⁸
 de thāti candasse¹⁹ atthāya rodeyya evam aham pi petam²⁰ kālakataṃ āhipatthemiti.

Iti brāhmaṇo māṇavassa kathāya nissoko hutvā tassa thu-
 tim karonto sesagāthā abhāsi:

8. Ādittam vaṭa maṃ santaṃ ghatasittam va pāvakaṃ

vārinā²⁴ viya osiñci²⁵. sabbam nibbāpaye²⁶ daram. 106.

¹ Bā candima-. ² Bā -yattha. ³ Bā adds vehāyasaṃgamo. ⁴ Bā brāhmaṇo. ⁵ Bā tassa an-. ⁶ Ck² omīti āha. ⁷ Ck² so. ⁸ Bā satthassasi. ⁹ Ck² paññāmitvā. ¹⁰ Ck² maññāvitatvaṃ, Bā aññāpituvaṃ, Bā maññāpituvaṃ. ¹¹ Bā omīti hi. ¹² •Bā candimasu-. ¹³ Ck² -karo. ¹⁴ Bā -yaṃ. ¹⁵ Bā -yattha. ¹⁶ Bā ubhayagamanāgamanabhū-. ¹⁷ Ck² -karo, Bāf balyatara. ¹⁸ Bā adds rudaṃ. ¹⁹ Bā adds me. ²⁰ Bā -ce. ²¹ Ck² -yo; cfr. Thiessen, Die Legende von Kīāgotamī p. 45.

9. Abbahi¹ vata me sallam yam āsi² hadayanissitam
yo me sokaparetassa puttasokaṃ apānudi. 107.
10. So 'ham abbūḷhasallo 'smi vītasoko anāvilo, (III. 390, 216.)
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māṇavā 'ti. 108.
- 5 Atha nam māṇavo „brāhmaṇa yass' atthāya tvaṃ rodasi
ahan te putto, ahaṃ devaloke nibbatto, ito paṭṭhaya mā maṃ
anusoci, dānaṃ dehi sīlaṃ rakkha³ uposathakammaṃ karohi⁴
ovaditvā sakaṭṭhānam eva gato. Brāhmaṇo pi tass' ōvāde
ṭhatvā dānādini puññāni katvā kālakato devaloke nibbatti.
- 10 S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne kuṭumbiko
sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā dhammaḍḍakadevaputto aham eva
ahosi⁵ ti. Maṭṭakunḍalijātakaṃ⁶.

12. Bīḷārikosiyajāṭaka.

- Apacanto pīti. Idam S. J. v. ekaṃ dānavatam⁷ bhikkhum
15 ā. k. So kira Bhagavato dhammaḍḍesanaṃ sutvā sāsane pabbajita-
kālaṭo paṭṭhaya dānavato⁸ ahosi dānaññhāsaya⁹, pattapariyāpannam¹⁰
aṇṇassa adatvā na bhuñji, antamaso pāṇiyam pi labhitvā aṇṇassa adatvā¹¹ na
pivati¹², evaṃ dānābhirato ahosi. Ath'assa¹³ dhammasabhāyaṃ guṇakathaṃ
kathesum. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁴
20 ti pucchitvā „imāya nāma¹⁵ ti vutte taṃ bhikkhum pakkosāpetvā „saccaṃ
kira tvaṃ¹⁶ dānavato¹⁷ dānaññhāsaya¹⁸ ti pucchitvā „saccaṃ bhante¹⁹ ti
vutte „bhikkhave ayaṃ pubbe assaddho ahosi appasanno, tiṇṇaggena²⁰
telabindum²¹ pi uddharitvā kassaci na adāsi, ahaṃ ahaṃ dametvā nibbi-
sevanam katvā dānaphalam nāpesim²², taṃ enaṃ dānaninnaṃ²³ cittaṃ
25 bhavantare pi na vijahatīti²⁴ vatvā²⁵ a. ā.:

A. B. Br. r. Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayap-
patto kuṭumbaṃ saṇṭhāpetvā pitu accayena seṭṭhiṭṭhānam
patvā ekadivasaṃ dhanavilokanaṃ katvā „dhanam paññāyati,

¹ Bā abbaḥhi, B² abbūḷham, ² C² yasmāhi. ³ Bā rakkhāhi. ⁴ C² -la-. ⁵ Bā
-vantaṃ. ⁶ Bā -vanto. ⁷ C² -yā. corr to -yo. ⁸ Bā adds pi piṇḍapātaṃ.
⁹ Bā pivi. ¹⁰ Bā adds bhikkhū. ¹¹ Bā adds bhikkhu. ¹² Bā tiṇṇa, ¹³ Bā
-dumattaṃ. ¹⁴ Bā -phale paṭiṭṭhā pesim. ¹⁵ Bā tameva dānaṃ dinna. ¹⁶ Bā
adds bhikkhuhi yāceto.

etassa uppādakā na paññāyanti, imaṃ dhanam viṣṣajjētvā mayā¹
 dānam dātum vṛttatīti² dānasālam karetvā yāvajjivam mahādānam
 pavattētvā āyupariyosāne „idaṃ dānavatṭam³ mā upacchindīti⁴“
 puttassa ovādam datvā Tāvatisabhaṃ Sakko hutvā nibbatti.
 Putto pi 'ssa tath' eva dānam datvā puttam ovaditvā āyupari- 5
 yosāne Cando devaputto hutvā nibbatti. Tass aputto Suriyo hutvā⁵
 tassāpi⁶ putto Māṭalisamgāhako hutvā⁷ tassa putto Pañcasikho
 gandhabbaputtako⁸ hutvā nibbatti. Chaṭṭho pana assaddho
 ahosi thaddhacitto nisheho maccharī,⁹ so' dānasālam viddhamsetvā
 jhāpetvā¹⁰ yācake pothetvā¹¹ nīharāpesi, kassaci tiṇaggena¹² 10
 uddharitvā tēlabindum¹³ pi na deti. Tadā Sakko devarājā
 attano pubbakammaṃ oloketvā „pavattati nu kho me dānavamsa
 udāhu no“ ti upadhārento „putto me dānam¹⁴ pavattētvā
 Cando hutvā nibbatti, tassa putto Suriyo¹⁵ tassa putto Māṭali¹⁶
 tassa putto Pañcasikho hutvā nibbatti, chaṭṭho pana tam vaṃ- 20
 sam upacchindīti¹⁷ passi. Ath' assa etad¹⁸ ahosi: „imaṃ
 pāpadhammaṃ dametvā dānaphalaṃ jānāpetvā āgamiṣṣāmīti“
 so' Canda-Suriya-Māṭali-Pañcasikhe pakkosāpetvā „sammā¹⁹
 amhākaṃ vaṃse chaṭṭho kulavaṃsaṃ samucchinditvā dānasālam
 jhāpetvā yācanake²⁰ nīharāpesi, na kassaci kiñci deti, etha²¹ 25
 naṃ damayissāmā²² 'ti tehi saddhiṃ Bārāṇasīṃ agamāsi²³.
 Tasmim' khane seṭṭhi rājupatṭhānam katvā²⁴ āgantvā sattame
 dvārakoṭṭhake antaravithiṃ oloketvā camkamati²⁵. Sakko
 „tumhe mama pavatṭhakāle pacchato paṭipāṭiyā āgacchathā“²⁶ 'ti
 vatvā gantvā seṭṭhiṃ santike ṭhatvā „bho seṭṭhi²⁷ bhojanaṃ 30
 me dehīti“ āha. „Brāhmaṇa n' atthi, tava idha bhattaṃ,
 aññattha gacchā²⁸“ 'ti. „Bho mahāseṭṭhi brāhmaṇehi bhatte

¹ Bā mahā. ² Bā -vattam. ³ Bā -dātī. ⁴ Bā adds nibbatti. ⁵ Bā tassa. ⁶ C^o -putto, Bā -devaputto. ⁷ Bā yo. ⁸ Bā omīti jhā-. ⁹ C^o poth-. ¹⁰ Bā tiṇena. ¹¹ Bā -dumattam. ¹² C^o omīti dānam. ¹³ Bā adds hutvā. ¹⁴ Bā adds samgāhako hutvā. ¹⁵ C^o -datī, C^o Bā -dīti, B^o -datīti. ¹⁶ C^o etam. ¹⁷ Bā -a. ¹⁸ Bā ,cake. ¹⁹ C^o atha. ²⁰ C^o Bā āg-. ²¹ Bā gantvā. ²² C^o okkamati. ²³ Bā mahāse-. ²⁴ gacchāhīti.

- yācite na¹ dātum na labbhatīti². „Brāhmaṇa, mama gehe pakkam pi pacitabbam³ pi bhattam n' atthi, apagacchā⁴“ 'ti āha. „Mahāseṭṭhi, ekaṃ te silokaṃ kathessāmi⁵, suṇāhīti⁶. „N' atthi mayham tava silokenaattho⁷, gaccha mā idha tiṭṭhā⁸“
- 5 'ti. Sakko tassa katham asuṇanto viya dve gāthā abhāsi:
1. Apacantāpi⁹ dicchanti santo laddhāna bhojanam, kim eva tvaṃ pacamāno yaṃ na dajjā na⁷ taṃ samaṃ. 109.
 2. Maccherā ca pamādā ca evaṃ dānam na diyyati, * puññaṃ ākaṃkhamāneṇa deyyaṃ hoti vijānatā ti. 110.
- 10 Tāsaṃ attho: mahāseṭṭhi apacantāpi⁹ santo⁸ sappurisa bhikkhācariyāya laddham pi bhojanam dātum icchanti, na ekakā⁹ paribhujantā kim eva tvaṃ¹⁰ pacamāno yaṃ na dadeyyāsi na taṃ saman taṃ¹¹ tava anurūpaṃ anucchavikāṃ na hoti, dānam hi maccherena ca pamādena ca¹² 'ti dīhi dōseṃ na diyyati, puññaṃ pana ākaṃkhamāneṇa vijānatā paṇḍitamānussaṇa¹² dātabbam eva hotīti.
- 15 So tassa vacanam sutvā „tena hi gehaṃ pavisitvā nisīda, thokaṃ lacchasīti“ āha. Sakko pavisitvā te siloke sajjhāyanto¹³ nisīdi. Atha Cando āgantvā bhattam yāci, „n' atthi te bhattam, gacchā“ 'ti ca vutto „mahāseṭṭhi, anto eko brāhmaṇo nisimmo, brāhmaṇavācanakaṃ maññe bhavissati, aham pi pavississāmīti¹⁴“
- 20 vatvā „n' atthi brāhmaṇavācanakaṃ, nikkhamā“ 'ti vuccamāno pi „mahāseṭṭhi imha tava silokaṃ suṇāhīti dve gāthā abhāsi:
3. [Yass' eva bhīto na dadāti maccharitad eva adadato¹⁵ bhayaṃ] dighacchā¹⁶ ca pipāsā ca yassa bhāyati maccharī tam eva bālaṃ phusati asmiṃ loke paramhi ca. 111.
- 25 4. Tasmā vineyya maccheraṃ dajjā dānam malābhībhu, puññaṃ paralokasmiṃ patitṭhā honti paṇinan ti. 112.

Tattha yassa bhāyatīti ahaṃ aññesaṃ datvā sayam jighacchito ca pipāsīto ca bhavissāmīti yassa¹⁷ jighacchāya ca pipāsāya ca bhāyati, tameva

¹ Bā a. ² C^{ks} pacitam. ³ Bā aññattha gacchāhīti. ⁴ Bā adds tam. ⁵ Bā -kenattho. ⁶ C^{ks} B^f -to pl. ⁷ Bā ne. ⁸ Bā omits sa-. ⁹ Bā eki-. ¹⁰ C^{ks} adds hi, Bā reads kimeva tvanti tvaṃ kim. ¹¹ Bā samantitam. ¹² Bā adds tassā sadisena. ¹³ C^{ks} sajjh-. ¹⁴ B^s suṇo. ¹⁵ C^{ks} addato, Bā adato. ¹⁶ Bā jigh-. ¹⁷ C^{ks} yassā.

¹ti tañ yeva¹ jighacchāpipāsāsainkhātabhayarī² etañ bālañ nibbattanibbattaṭṭhāne
idhaloke ca paraloke ca phusati pīḷeti, accantadāliddayaṃ³ pāpunāti, malābhhi-
bhū ti macchariyamañ⁴ abhibhavanto.

Tassāpi vacanaṃ sutvā „tena hi pavisa, thokaṃ labhis-
sasīti“ āha. So⁵ pavisitvā Sakkassa santike nisīdi. Tato thokaṃ
vitiṇāmetvā Suriyo āgantvā bhattaṃ yācitvā⁶ dve gāthā abhāsi:

5. Duddadaṃ dadamānānaṃ dukkaraṃ kamma⁷ kubbaṭaṃ
asanto nānukubbanti, sataṃ dhammo durannayo. 113.

6. Tasmā satañ ca⁸ asatañ ca nānā hoti itogati: (II ⁸⁶/₁.)
asanto nirayaṃ yanti, santo saggarāyaṇā ti. 114. 10

Tattha duddadaṃ ti dānaṃ nāma⁹ duddadaṃ maccheraṃ abhibha-
vitvā dātābato tañ dadamānānaṃ, dukkaraṃ ti tad eva dānakammaṃ dukka-
raṃ¹⁰ yuddhasadisāṃ tañ kubbaṭaṃ, nānukubbantīti¹¹ asappurisā dānapalaṃ
ajānantā tesāṃ gatamaggāṃ nānugacchanti, sataṃ dhammo ti sappurisaṇaṃ
Bodhisattānaṃ dhammo aññehi duranugamo¹², asanto ti macchariyavaseṇa dānaṃ
adatvā¹³ asappurisaṃ nirayaṃ yanti 15

Seṭṭhi gahetabbagahaṇaṃ apassanto „tena hi pavisitvā
brāhmaṇānaṃ santike nisīda, thokaṃ lacchasīti“ āha. Tato
thokaṃ vitiṇāmetvā Mātali āgantvā bhattaṃ yācitvā „n’ atthīti“
vacanasamakālaṃ¹⁴ eva sattamaṃ gāthaṃ āha: 20

1. Appasmi¹⁵ eke¹⁶ pavecchanti, bahunā eke¹⁶ na dicchare,
appasmi¹⁷ dakkhiṇā dinnā sahasseṇa samāṃ mitā¹⁷ ti. 115.

Tattha appasmeke pavecchantīti mahāseṭṭhi ekacce paṇḍitapurisā
appe pi deyyadhamme pavecchanti dadanti yeva¹⁸ ti attho, bahunāpi deyyadham-
mena samannāgatā eke hīnasattā¹⁸, na dicchare ti na dadanti, dakkhiṇā ti
kammaṃ ca phalaṃ ca saddahitvā dinnā¹⁹ dānaṃ, sahasseṇa samāṃ mitā
ti evaṃ dinnā kaṭacchubhattamattāpi dakkhiṇā sahasadāneṇa saddhīm mitā²⁰,
mahāphalattā sahasadānasadisī yeva²¹ hotīti attho. 25

¹ Bā taññeva. ² Bā -tañbhayaṃ. ³ C^s -dāliddayaṃ, Bā daliddayaṃ. ⁴ C^s
-yañmale, C^k -yamale. ⁵ Bā adds pi. ⁶ Bā yācanto. ⁷ Bāf -aṃ. ⁸ Bāf
sataṃ, omitting ca. ⁹ C^k dāma. ¹⁰ C^k -ra. ¹¹ C^k nānugacchantīti. ¹²
C^s durā-, Bā duradugamo. ¹³ Bā adantā. ¹⁴ Bā -namattakā-. ¹⁵ Bā appamheke.
¹⁶ Bā peke, Bāf bahuneke. ¹⁷ C^k samappitā. ¹⁸ C^k hina, C^s hīesattā, Bā omits
hīna. ¹⁹ Bā dinna. ²⁰ C^k matā, C^s manā. ²¹ C^k eva.

Tam pi so „tena hi pavisitvā nisīdā“ 'ti āha. Tato tho-
kaṃ vītināmetvā Pañcasikho āgantvā bhattaṃ yācitvā „n'atthi,
gacchā“ 'ti vutte „ahaṃ kahaṃ¹ gatapubbo, imasmiṃ gehe brāh-
maṇavācanakaṃ bhavissati² maññe“ ti tassa dhammakathaṃ
5 ārabhanto atthamaṃ gātham āha:

s. Dhammaṃ care yo pi samuñchakaṃ³ care
dāraṇ⁴ ca posaṃ dadaṃ appakasmī pi,
sataṃ sahasānaṃ sahasayāgīnaṃ
kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te⁵ ti. 116.

10 Tattha dhammaṃ ti tividhasucaṇṭhadhammaṃ⁶, samuñchakaṃ⁷ ti gāme
vā āmapakkabhikkhūcariyaṃ⁸ araṇṇe vā phalāpajalāharanasamikkhātāṃ uñchaṃ⁹ yo
careyya so pi dhammaṃ eva care, dāraṇa ca posaṃ ti attati¹⁰ ca puttadāraṇaṃ
posento yeva, dadaṃ appakasmī ti paritthe pi ca¹⁰ deyyadhammaṃ dhammika-
samaṇabrāhmaṇānaṃ dadamāno va¹¹ dhammaṃ care ti attato, sataṃ¹² sahasā-
15 naṃ sahasayāgīnaṃ ti param heṭhetvā vihetvā sahasena sahasena¹³
yāgīnaṃ yajantānaṃ sahasayāgīnaṃ¹⁴ issarānaṃ sata-sahasam¹⁵ pi, kalam pi
nāgghanti tathāvidhassa te¹⁶ ti tesam sata-sahasasamikkhātānaṃ¹⁷ sahas-
sayāgīnaṃ¹⁸ yāgā tathāvidhassa dhammena samena deyyadhammaṃ uppādetvā
dadantassa duggatanussassa soḷasiṃ kalam nāgghanti.

20 Setthi¹⁹ Pañcasikhassa kathaṃ sutvā sallakkhesi. Ātha
naṃ anagghakāraṇaṃ²⁰ pucchanto navamaṃ gātham āha:

9. Ken' esa yañño vipulo mahagghato²¹
samaṇa dinnassa na aggham eti,
kathaṃ sahasānaṃ sahasayāgīnaṃ

25 kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te ti. 117.

Tattha yañño ti dānayo sata-sahasapari-cāgavasena²² vipulo vipulat-
tā²³ ca²⁴ mahagghato, samena dinnassa 'ti²⁵ dhammena dinnassa²⁶
kena²⁷ kāraṇena agghaṃ na upeti, kathaṃ sahasānaṃ ti brāhmaṇa

¹ Bā na. ² Ck -titi. ³ Ck -kañ, C^s samuñjakañ, Bā samuccchakañ. ⁴ Bā
puttadāraṇaṃ. ⁵ Ck^s ne. ⁶ Bā -tanudha-. ⁷ C^s samuñja-, Bā samucccha-. ⁸ Bā
āmapakka-. ⁹ C^s uñjari, Bā ucchaṃ. ¹⁰ Bā omits ca. ¹¹ Bā omits va. ¹²
Ck Bā sata. ¹³ Bā only one sah-. ¹⁴ Bā -gīnaṃ. ¹⁵ Bā -hassānaṃ. ¹⁶ Ck^s
-dhassā, omitting te. ¹⁷ Bā omits sata, Ck^s read -khātānaṃ. ¹⁸ Bā gīnaṃ, Ck
-gīniṃ. ¹⁹ Bā aha kho se-. ²⁰ Ck^s anagghanaṃ-. ²¹ Ck^s -ano. ²² Ck^s sata-
sahasassa sahasapari-. ²³ Bā vipulaphalattā, B^s -phalatāyā. ²⁴ Ck^s va, B^s
adda mahagghato ca. ²⁵ Ck^s dinnassa, omitting ti. ²⁶ Ck^s omit dh- di-. ²⁷
Bā tena.

kathaṃ saḥassayāgināṃ purisaṇaṃ bahunnaṃ saḥassānaṃ¹ sataḥassasamkhātā² issarā tathāvidhassa dhammena uppādetvā dāyakaṃ ekassa duggatamanussassa³ kalam āgghantīti.

Ath' assa kathento Pañcasikho osānagātham āha:

10. Dadanti h' eke visame nivittā⁴ 5
jhatvā⁴ vadhitvā atha socayitvā,
sā dakkhiṇā assumukhā sadanḍā
• samena dinnassa na aggham eti,
evaṃ saḥassānaṃ saḥassayāgināṃ
kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te ti. 118. 10

Tattha visaṇṇe ti visame kāyakammādinhi nivittā, jhatvā⁴ ti kilamētvā, vadhitvā ti māretvā, socayitvā ti sasoke katvā.

So Pañcasikhassa dhammaṃ⁵ sutvā „tena hi gaccha, geḥaṃ pavisitvā nisīda, thokaṃ lacchasīti“ āha. So pi gantvā tesam santike nisīdi. Tato Bīlārikosiyasetṭhi⁶ dāsiṃ āmantetvā⁷ 15 „etesam brāhmaṇānaṃ palāpavīhīnaṃ⁸ nāliṃ nāliṃ⁹ dehīti“ āha. Sā vīhī⁹ gahetvā brāhmaṇe upasaṃkamitvā „ime ādāya yattā katthaci pacāpetvā bhuñjathā“ ti āha¹⁰. „Na mayam vihi āmasāmā“ ti¹¹. „Ayya¹² vīhi kira na āmasantīti“. „Tena hi nesaṃ¹³ taṇḍule dehīti“. Sā taṇḍule ādāya gantvā brāh- 20 maṇe „taṇḍule gaṇḥathā“¹⁴ ti āha. Mayam āmakam na pati-gaṇhāmā¹⁵ ti. „Ayya āmakam kira na gaṇhantīti“. „Tena hi nesaṃ¹⁵ karoṭiyam vaḍḍhetvā gobhattam dehīti“. Sā tesam karoṭiyam vaḍḍhetvā mahāgonaṇaṃ¹⁶ pakkabhataṃ āharitvā idāsi. Pañca pi janā kabale vaḍḍhetvā mukhe pakkhipitvā 25 kale laggāpetvā akkhīni parivattetvā vissatṭhasaṇṇā matā viya ipajjimsu. Dāsi¹⁷ te disvā „matā bhavissantīti“ bhītā gantvā etṭhino ārocesi: „ayya te brāhmaṇā gobhattam gilitum

Bd omits sah-. ² Ck purisasatasahassasamkhā. ³ Bd adds dānaṃ. ⁴ B df hetvā. ⁵ Bd dhammakathaṃ. ⁶ Bd -ra-, ⁷ Bd -tesī. ⁸ Bd palāsa-, ⁹ Bd nūy one nāliṃ. ¹⁰ Ck vīhi, Bd vīhināliṃ. ¹¹ Bd adds brahmaṇā na amhākaṃ bhīna attho. ¹² Bd adds tam sutvā sā. ¹³ Bd adds ime brahmaṇa. ¹⁴ Bd -. ¹⁵ Bd pag-. ¹⁶ Ck sam, Bd jetesam. ¹⁷ Bd omits mahā. 5*

- asakkontā matā“ ti. So cintesi: „idāni ‘ayaṃ pāpadhammo sukhumālābrāhmaṇānaṃ’ gobhattaṃ dāpesi, te taṃ gilituṃ asakkontā matā’ ti maṃ garahissantīti“. Tato dāsiṃ āha: „khippaṃ gantvā etesaṃ karōṭikesu’ bhattaṃ haritvā nānagga-
 5 rasaṃ’ sālibhattaṃ vaḍḍhehīti“. Sā tathā akāsi. Setṭhi antara-
 vithipaṭipanne manusse pakkosāpetvā „ahaṃ mama’ bhuñjana-
 niyāmena etesaṃ brāhmaṇānaṃ bhattaṃ dāpesiṃ, ete lobhena mahante piṇḍe katvā bhuñjamānā gale laggāpetvā matā, mama
 niddosabhāvaṃ jānāthā⁵“ ti vatvā parisāṃ sannipātāpesi⁶.
 10 Mahājāne’ sannipatite brāhmaṇā utṭhāya mahājānaṃ oloketvā
 „passath’ imassa setṭhissa musāvāditaṃ⁸, ambhakaṃ attano
 bhuñjanabhattaṃ dāpesiṃ ti vadati. paṭhamam ambhakaṃ gobhat-
 taṃ dento’ amhesu matakaesu¹⁰ viya nipannesu imaṃ bhattaṃ
 vaḍḍhāpesīti“ vatvā attano mukhehi gaḍḍhabhattaṃ¹¹ bhūmiyaṃ
 15 pātetvā dassesuṃ. Mahājāno setṭhiṃ garahitvā¹², andhabāla
 attano kulavaṃsaṃ nāsesi, dānasālaṃ jhāpesi, yācana¹³ gī-
 vāya gaḍetvā niharāpesi, idāni inesaṃ sukhumālābrāhmaṇānaṃ
 bhattaṃ dento gobhattaṃ¹⁴ dāpesi. paralokaṃ gacchanto tava
 gharavibhavaṃ¹⁵ gīvāya bandhitvā gamissasi maññe“ ti. Tas-
 20 miṃ khaṇe Sakko mahājānaṃ pucchi: „jānātha tumhe ima-
 miṃ gehe¹⁶ dhanam kassa santakan“ ti. „Na jānāmā¹⁷’ ti.
 „Imasmiṃ nagare asukakāle Bārāṇasimahāsetṭhi nāma dāna-
 sālā¹⁸ kāretvā mahādānaṃ pavattayīti’ sutapubbaṃ tumhehīti“. „Āma suṇāmā“ ti. „Ahaṃ so setṭhi, taṃ dānaṃ datvā
 25 Sakko devarājā hutvā nibbatto, putto pi me taṃ vaṃsaṃ
 anāsetvā¹⁹ Cando devaputto hutvā nibbatto, tassa putto Suriyo
 tassa putto Mātali tassa putto Pañcasikho¹⁹ hutvā nibbatto,
 tesu ayaṃ Cando ayaṃ Suriyo ayaṃ Mātali saṃgāhako ayaṃ

¹ Bā -lanambrā-. ² Cks etesu, Ck -titesu, Bā karōṭikesu. ³ Bā -sa. ⁴ Cks omīti mama. ⁵ Cks jāna-. ⁶ Bā -pātesī, ⁷ Cks -no. ⁸ Cks -dinam, Bā -vādissa taṃ, Bā -vādī taṃ. ⁹ Bā datvā. ¹⁰ Bā matesu. ¹¹ Bā taṃ bhattaṃ. ¹² Ck garahi, Ck -hindā? ¹³ Bā yavake. ¹⁴ Cks repeat vaḍḍhāpesīti - - - gobhattaṃ. ¹⁵ Ck ghare-. ¹⁶ Bā adds janasāmikam. ¹⁷ Bā -taṃ. ¹⁸ Bā avinā-, adding dānaṃ datvā. ¹⁹ Bā adds gandhabbadevaputto.

imassa pāpadhammassa pitā Pañcasikho gandhabbaputto¹, evaṃ
 bahugunaṃ² dānaṃ nāma kattabbam eva³ kusalaṃ paṇḍitehiti⁴
 kathentā⁴ mahājanassa kaṃkhacchedanattamā ākāse uppativā
 mahantenānubhāvena mahantena parivārena jalamānasarirā
 atṭhaṃsu, sakalanagaraṃ pajjalitaṃ⁵ viya ahosi. Sakko mahā- 5
 janāṃ āmantetvā „mayā⁶ attano dibbasampattiṃ pahāya
 āgacchantā⁷ imaṃ kulapacchimakaṃ⁸ kulagaraṃ⁹ pāpadhammaṃ
 Bīlārikosikaṃ nissāya āgatā, ‘ayaṃ papadhammo attano kulavaṃ-
 saṃ nāsetvā dānasālaṃ jhāpetvā yācaāake¹¹ gīvāya gahetvā niharā-
 petvā amhakaṃ vaṃsaṃ samucchindi¹², ayaṃ adānasīlo hutvā 10
 niraye nibbatteyyā¹³ ‘ti imassa anukampāya āgat’ amhā¹⁴ ‘ti vatvā
 dānagunaṃ pakāsentā mahājanassa dhammaṃ desesi. Bīlāriko-
 siyo¹⁵ añjaliṃ patitṭhāpetvā „deva ahaṃ ito patṭhāya porāṇakula-
 vaṃsaṃ anāsetvā dānaṃ pavattessāmi, ajja ādiṃ katvā va antamaso
 udakadantapoṇaṃ upādāya attanā laddhāhāraṃ parassa adatvā 15
 na khādissemi¹⁶’ patīṇṇaṃ adāsi. Sakko taṃ dametvā nib-
 bisevanaṃ katvā pañcasu sīlesu patitṭhāpetvā cattāro devaputte
 ādāya sakaṭṭhānam eva gato. So pi seṭṭhi yāvajīvaṃ dānaṃ
 datvā Tāvātimsabbhavane nibbatti.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave ayaṃ bhikkhu pubbe assaddho 20
 ahosi kassaci kinci adātā¹⁵, ahaṃ pana naṃ dametvā dānaphalaṃ
 jānāpesim, tam eva cittaṃ¹⁶ bhavantaragataṃ pi na jahātīti¹⁷ vatvā j.
 s.: „Tadā¹⁸ seṭṭhi ayaṃ dānapatikabhikkhu¹⁹ ahosi, Cando Sāriputto,
 Suriyo¹⁸ Moggallāno, Mātali Kassapo, Pañcasikho Ānando, Sakko pana
 aham evā¹⁹ ‘ti. Bīlārikosiyajāṭakaṃ¹⁹. 25

¹ Bđ gandhabbadevaputto ti. ² Ck add etaṃ. ³ Ck etaṃ. ⁴ Ck repeat ka-, Bđ reads kathanā va. ⁵ Bđ -lantaṃ. ⁶ Bđ adds bho. ⁷ Ck -to. ⁸ Ck kusalaṃ pa-, ⁹ Ck kulavaṃsa-. ¹⁰ so Ck; Bđ kulavaṃsanāsaṃ. ¹¹ Bđ -siyaṃ, alt three MSS. read here bīlāra. ¹² Bđ yācake. ¹³ Ck -diya, Bđ chindi. ¹⁴ Bđ bilāra-, and adds pi sirasmiṃ. ¹⁵ Bđ adds Sakkassa. ¹⁶ Bđ adatvā. ¹⁷ Bđ dānacittaṃ. ¹⁸ Bđ -kobi-. ¹⁹ Bđ puriso. ²⁰ Bđ -ra-, Bf appacantiajāṭakaṃ.

13. Cakkavākajātakaṃ.

Vaṇṇavā abhirūposīti. Idam S. J. v. ekaṃ lolabhikkhū¹
 ā. k. So kira cīvarādīhi atitto „khaṃ saṃghabbhattaṃ khaṃ ni-
 mantapaṇaṃ“ ti² pariyesanto vicarati, āmisakathāyaṃ evābhiramati³.
 5 Ath' aññe pesalā bhikkhū tassānuggahena Satthu ārocesuṃ. S. taṃ
 pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu lolo“ ti pucchitvā⁴ „saccaṃ
 bhante“ ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā
 lolo ahosi⁵, lolabhāvo⁶ nāma pāpako⁷, pubbe pi tvaṃ lolabhāvaṃ nissāya
 Bārāṇasīyaṃ hatthikuṇapādīhi atitto mahāaraṇṇaṃ pavitt⁸ho“ ti vatvā
 10 a. ā.:

A. B. Br. r. k. eko lolakāko Bārāṇsīyaṃ hatthikuṇapā-
 dīhi atitto „araññaṃ nu kho kīdisaṃ“ ti araṇṇaṃ gantvā tattha
 pi⁹ phalāphalehi asantuṭṭho Gaṅgātīraṃ gantvā vicaranto jayaṃ-
 patike cakkavāke disvā „ime sakunā¹⁰ ativiya sobhanti, ime¹¹
 15 imasmiṃ Gaṅgātīre bahuṃ maṃsaṃ¹² khādanti maññe¹³, ime
 paṭipucchitvā mayāpi imesaṃ gocaraṃ khāditvā vaṇṇavanteṇa
 bhavitum vaṭṭatīti“ tesaṃ avidūre nisīditvā cakkavākaṃ puc-
 chanto dve gāthā abhāsi:

1. Vaṇṇavā abhirūpo si ghano sañjatarohito
- 20 cakkavāka surūpo si vipasanūmukhindriyo. 119.
2. Pāthīnaṃ pāvusaṃ¹⁴ macchaṃ vālaṃ¹⁵ muñjarohitaṃ
 Gaṅgātīresu¹⁶ nisinna¹⁷ evaṃ bhuñjasi bhojanaṃ ti. 120.

Tattha ghano ti ghanasariro, sañjatarohito ti uttattasvannaṃ viya
 uṭṭhujātarohitavanṇo pāthīnaṃ ti pāthīnaṃ nāmakaṃ¹⁸ pāsānamacchaṃ pāvu-
 25 saṃ ti mahānukhamacchaṃ, pāvusaṃ¹⁹ ti pi pāṭho, vālaṃ²⁰, vālaṃ macchaṃ²¹
 muñjarohitaṃ ti muñjamacchaṃ ca rohitamacchaṃ ca, evaṃ bhuñjasīti
 evarūpaṃ bhojanaṃ maññe bhuñjasīti pucchati²²

Cakkavāko tassa vacanaṃ paṭikkhipanto tatiyaṃ gātham
 āha:

¹ B^d adds ādina. ² B^d eva abh-. ³ C^k pucchi. ⁴ B^d si. ⁵ B^d adds ca. ⁶ B^d mahāpā-. ⁷ B^d omits pi. ⁸ B^d omits ime. ⁹ B^d bahūmacchamaṃsaṃ. ¹⁰ B^d adds ti. ¹¹ C^k paṭusaṃ, B^d pāvusaṃ. ¹² C^k vālaṃ, C^e vālaṃ, B^d thalajaṃ. ¹³ B^d talakhaṃ. ¹⁴ C^k gaṅgāya ti-. ¹⁵ B^d gaṅgātīre nisinna ti. ¹⁶ B^d omits pā-. ¹⁷ B^d pāvusaṃ. ¹⁸ C^k va-, B^d tha-. ¹⁹ B^d pucchati.

Na vāham¹ etaṃ bhuñjāmi jaṅgalān² odakāni³ vā
aññatra sevālapaṇakā⁴, etaṃ me samma bhojanan ti. 121.

Tass' attho: ahaṃ aññatra sevālā ca paṇakā ca sesāni jaṅgalāni vā odakāni
vā maṃsāni ādāya etaṃ bhojanan na⁵ bhuñjāmi, yaṃ pan' etaṃ sevālapaṇakāni
etaṃ me samma bhojanan ti.

5

Tato kāko dve gāthā abhāsi:

- 4 Na vāham etaṃ saddahāmi cakkavākassa bhojanam,
ahaṃ hi samma bhuñjāmi gāme loṇiyateliyam. 122.
5. Manussesu kataṃ bhattaṃ suciṃ⁶ maṃsūpasecanam,
na ca me tādiso vaṇṇo cakkavāka yathā tavan ti. 123. 10

Tattha yatthā tavan, ti yathā tava sobhagappatto sarīravanno tādiso
mayham vanna n'atthi. etena kāraṇena nāhaṃ tava sevālapaṇakāni mama bhojanan
ti vadantassa vacanāni na⁷ saṃlāhāmiti.

Ath' assa cakkavāko dubbapṇakāraṇaṃ kathetvā dhammaṃ
desento sesagāthā abhāsi:

15

6. Sampassaṃ attani veraṃ himsāya mānusiṃ pajāṃ
utrasto ghasasī bhīto, tena vaṇṇo te ediso⁷. 124.
7. Sabbalokaviraddho⁸ si dhamka pāpeṇa kammanā⁹,
laddho piṇḍo na piṇeti, tena vaṇṇo te ediso⁷. 125.
8. Aham pi samma bhuñjāmi ahimsā sabbapāṇinaṃ
apposukko nirāsakī asoko akutobhayo. 126. 20
9. So kaṇassu ānubhāvaṃ, vītivattassu siliyaṃ,
ahimsāya cara¹⁰ loke, piyo hohisi mammiva. 127.
10. Yo na hanti na ghāteti na jināti na jāpaye¹¹
mettaṃso sabbabhūtesu veraṃ tassa na kenacīti. 128. 25

Tattha sampassan ti samma kāka tvaṃ paresu uppannaṃ attani vera-
cittaṃ sampassamāno mānusiṃ pajāṃ himsanto¹² vihetento utrasto bhīto
ghasasī¹³ bhuñjasi, tena te edis obibhacchavaṇṇo ti¹⁴, dhamkā¹⁵ ti kākāni ālapati,
piṇḍo ti bhojanam, ahimsā sabbapāṇinaṃ¹⁶ ti ahaṃ pana sabbasatte

¹ Bā cāham. ² Bāf uda-. ³ Bā -lā-. ⁴ Cks omīti na. ⁵ Bāf suci. ⁶ Cks omīti
na. ⁷ Bāf tavediso. ⁸ Bāf -rudd ho. ⁹ Bāf kammunā. ¹⁰ Cks Bf caraṃ. ¹¹ Cks
hāpaye. ¹² Bā pajanti satte. ¹³ Bā ghassasīti. ¹⁴ Bā cigaccho vaṇṇo jāto.
¹⁵ Cks -ṇīno.

ahimsanto bhuñjāmīti vadati, so karassu ānubhāvan ti so tvaṃ pi¹ viriyam² karohi, attano sīlīyasamkhātān dussilabbhāvaṃ vitivattassu, ahimsāyā³ 'ti ahlīn-sāya samannāgato hutva loke vicara, piyo hohisi maṃnivā⁴ 'ti evaṃ sante mayā sadiso va lokassa piyo hohisi⁵, na jinātīti⁶ dhanajānīn⁷ na karoti, na jāpaye ti aññena⁸ pi na kareti, mettānso ti mettakoṭṭhāso mettacitto, na kenacīti kenaci ekasattena pi saddhiṃ tassa veram nāma n' atthīti.

„Tasmā sace lokassa piyo bhavitum icchāsi sabbaverehi vi-ramahīti“ evaṃ cakkavāko kākassa dhammaṃ desesi. Kāko⁹ „tumhe attano gocaraṃ mayhaṃ na kathethā“ 'ti kākā¹⁰ ti vas-santo uppatitvā Bārānasiyaṃ ukkārabhūmiyaṃ ñeva otari.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgamiphale patiṭṭhahi): „Tadā kāko lolabhikkhu ahoṣi, cakkavāki Rāhulamātā cakkavāko aham evā“ 'ti. Cakkavāka jātakaṃ.¹¹

14. Bhūripaṇhājātaka.

15 Saccam kirā 'ti. Idam Bhūripaṇhājātakaṃ¹² Ummaggajātake āvibhavissati. Bhūripaṇhājātakaṃ¹³.

15. Mahāmaṅgalajātakaṃ.

Kim su naro ti. Idam S. J. v. Mahāmaṅgalasuttaṃ ā. k. Rājagahanagarasmīm hi¹⁴ kenacīd eva karaṇīyena santhāgāre sannipatitassa¹⁵ mahājanassa majjhe eko puriso „ajja me maṅgalakiriya atthīti“ utthāya agamāsi. Aparo tassa vacanaṃ¹⁶ sutvā „ayaṃ 'maṅgalan' ti vatvā¹⁷ gato¹⁸, kim etaṃ maṅgalan nāma“ 'ti āha. Tam añño „abhimāṅgalarūpadassanaṃ maṅgalan nāma, ekacco hi kālass' eva utthāya sabbasetam vā usabham¹⁹ passati gabbhinittim vā rohita- maccham vā puṇṇaghaṭam vā navavilīnagosappim²⁰ vā abhavaṭṭham²¹ vā pāyāsam vā²² passati, ito uttarim²³ maṅgalan nāma n' atthīti“ āha. Ekacce tena kathitaṃ²⁴ „sukathitan“ ti abhinardimsu. Aparo

¹ Bā adds attano. ² Bā maṃnivā. ³ Ck hoti, C^o hohi. ⁴ Cks jināti. ⁵ C^o jātīm, B⁴ -hānīm. ⁶ Bā añño. ⁷ Cks omit kāko. ⁸ Cks Bā -pañña-. ⁹ Bā -pañña-. ¹⁰ Bā adds mahājano. ¹¹ Cks -titvāssa. ¹² Bā omits va-. ¹³ Bā adds va. ¹⁴ Bā adds ki esa maṅgalan gato. ¹⁵ Bā -setam maṅgala usabham vā. ¹⁶ Cks -sippim, Bā navaṇṭam vā gosappim vā. ¹⁷ Bā āhāram vā vattham. ¹⁸ Cks omit vā. ¹⁹ C^o -riyam, Bā -ri. ²⁰ Bā tena k. ekacce.

„na¹ etaṃ maṅgalaṃ, sutam² nāma³ maṅgalaṃ, ekacco hi⁴ punnā ti vandantānaṃ suṇāti, tathā vaḍḍhā ti⁵ vaḍḍhamānā ti suṇāti⁶, bhuñjā 'ti khādā 'ti vadantānaṃ suṇāti, ito uttariṃ maṅgalaṃ nāma n' atthīti⁷ āha. Tena⁸ kathitam pi⁹ ekacce „sukathitan“ ti abhinandiṃsu. Aparo „na etaṃ maṅgalaṃ, mutam¹⁰ nāma¹¹ maṅgalaṃ, ekacco¹² hi 5 kālass'eva uṭṭhāya paṭhavim āmasati¹³, haritam¹⁴ tiṇaṃ allagomayaṃ¹⁵ parisuddhaṣāṭakaṃ rohitamacchaṃ¹⁶ suvaṇṇarajataṃ¹⁷ bhojanaṃ¹⁸ āmasati¹⁹, ito uttari maṅgalaṃ nāma n' atthīti²⁰ āha. Tena²¹ kathitam pi²² ekacce „sukathitan“ ti abhinandiṃsu²³. Evaṃ diṭṭhamāṅgalikā sutamaṅgalikā mutamaṅgalikā ti tiṣṣo parisā²⁴ hutvā aṇṇamaṇṇaṃ 10 saṇṇāpetum²⁵ nāsakkhiṃsu²⁶. Bhummadevatā ādim katvā yāva Brahma-lokā „idaṃ maṅgalaṃ“ titatvato²⁷ na jāniṃsu. Sakko cintesi: „imaṃ maṅgalapaṇhaṃ sadēvake loke aṇṇatra Bhagavatā aṇṇo kathetum samattho nāma n' atthi, Bhagavantam upasaṃkamitvā²⁸ paṇhaṃ pucchissāmi²⁹“ so rattibhāge Satthāraṃ upasaṃkamitvā vanditvā añjaliṃ paggayha 15 „bahū devā manussā cā“ 'ti paṇhaṃ pucchi. Ath' assa S. dvādasahi³⁰ gāthāhi atṭhatimsa mahāmaṅgalāni kathesi. Maṅgalasutte vinivattente vinivattente³¹ koṭisahasamattā devatā arahattaṃ pāpuṃsiṃsu, sotapannā-dīnaṃ gaṇanapatho n' atthi. Sakko maṅgalaṃ³² sutvā sakatṭhānam eva gato. Satthārā maṅgale kathite sadevako³³ loko³⁴ „sukathitan“ 20 t' abhinandi. Tadā³⁵ dhammasabhāyaṃ Tathāgatassa guṇakathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso S. aṇṇesaṃ avisayaṃ maṅgalapaṇhaṃ sadevakaṃ lokassa cittaṃ gaḥetvā kukkuccaṃ chinditvā³⁶ gaganatale candaṃ uṭṭhāpento viya kathesi, evaṃ mahāpaṇṇo āvuso Tathāgato“ ti. S. āgantvā³⁷, kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna³⁸ ti 25 pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave idāni sambodhipattassa mama³⁹ maṅgalapaṇhakathanāṃ, sv-āham Bodhisattacariyaṃ caranto pi devamanussānaṃ kaṃkhā⁴⁰ chiuditvā maṅgalapaṇhaṃ kathesiṃ“ ti vatvā a. ā.:

¹ C^o tañ. ² C^o mata. ³ C^k maṅgalannāma, C^o omits nāma. ⁴ C^k ekasohi C^o ekahiso. ⁵ B^d omis vaḍḍhā ti. ⁶ B^d sukhaṃ ti. ⁷ B^d tenāpi-. ⁸ B^d -thitāṃ, omitting pi. ⁹ C^k muta. ¹⁰ C^k omits nāma. ¹¹ B^d -cee. ¹² C^k añma-, B^d āmasanti. ¹³ B^d -ta. ¹⁴ C^k -malayaṃ. ¹⁵ B^d -a. ¹⁶ B^d bhā-. ¹⁷ B^d -santi. ¹⁸ B^d tehi. ¹⁹ B^d -tañ, omitting pi. ²⁰ aparo na - - abhinandiṃsu wanting in C^o, ²¹ B^d tayo visadisa in the place of tiṣṣo parisā. ²² C^k -pesum. ²³ B^d na-. ²⁴ B^d tathato. ²⁵ B^d adds imaṃ. ²⁶ cfr. Suttantapāta, B^d -sa. ²⁷ B^d vitivatte only once. ²⁸ B^d -lasuttaṃ. ²⁹ C^k -ke. ³⁰ C^k tathā. ³¹ B^d bhin-. ³² B^d omits mama. ³³ B^d -khaṃ.

A. Bo. ekasmiñ nigame vibhavasampannassa brāhmaṇassa kule nibbatti, Rakkhita kumāro ti 'ssa nāmañ karimsu'.
 So vayaṃpatto Takkasilāya' uggahitasippo katādārapariggaho
 mātāpitunnāñ accayena ratanavilokanāñ katvā samviggamānaso
 5 mahādānañ pavattetvā kāme pahāya Himavantapadese pabbajitvā
 jhānābhīññañ nibbattetvā vanamūlaphalāhāro ekasmiñ padese
 vāsañ kappesi. Anupubben' assa parivāro mahā aho si pañca
 antevāsikasatāni. Ath' ekadivasāñ te tāpasā B-aṃ cpa-saṃkamitvā³,
 ācariya vassa⁴ attasamaye Himavantato otaritvā
 10 loṇambilasevanatthāya janapadacārikañ gacchāma, evaṃ no sarirañ
 ca thirañ bhavissati jaṃbhāvihāro ca kato bhavissatīti⁵ āhaṃsu.
 Te⁶ „tena hi⁷ tumhe gacchattha, ahaṃ idh' eva vasissāmiti⁸“
 vuttā⁹ tañ vanditvā Himavanta¹⁰ otaritvā cārikañ caramānā
 Bārānaśiñ patvā rājuyyāne vasiṃsu. Tesāñ mahā-
 15 sakkārasammāno aho si. Ath' ekadivasāñ Bārānaśiyañ santhāgāre
 sannipatite mahājanakāye maṅgalapañño samutthahi Sabbāñ
 paccuppannanāyena ena veditabbāñ. Tadā pana manussānañ
 kaṃkhañ chinditvā maṅgalapaññañ kathetvā samatthāñ apassanto
 mahājano uyyānañ gantvā isigaṇaṃ
 20 maṅgalapaññañ pucchi. Isayo rājānañ āmantetvā „mahārāja,
 mayā etāñ⁷ kathetvā na sakkhissāma“, amhākañ pana ācariyo
 Rakkhitatāpasō nāma mahāpañño⁹ Himavanta¹⁰ vasati, so
 sadevakassa lokassa cittañ gahe tvā etāñ maṅgalapaññañ kathessatīti⁸
 vadiṃsu. Rājā¹⁰ „bhante Himavanto nāma dūre
 25 duggamo ca¹¹, na sakkhissāma mayā¹² gantvā, sādhu vata
 tumhe yeva ācariyassa¹³ santikañ gantvā paññañ pucchitvā
 uggahitvā puna āgantvā¹⁴ amhākañ kathethā“ ti āha. Te
 „sadhū“ ti sampatiṇṇhitvā ācariyassa santikañ gantvā¹⁵ kata-
 paṭisanthārā ācariyena rañño dhammikabhāve janapadacāritte
 ca pucchite tañ diṭṭhamaṅgalādīnañ uppattiñ ādito paṭṭhāya

¹ Bā akāmsu. ² Bā -yañ. ³ Bā adds vanditvā. ⁴ Bā omits te. ⁵ Cks omit.
 hi. ⁶ Bā vutte. ⁷ Bā evaṃ. ⁸ Bā adds ahi ca kho. ⁹ Cks -pañño: ¹⁰ Bā
 tañ sutvā rājā. ¹¹ Bā va. ¹² Bā adds tattha. ¹³ Bā -ya. ¹⁴ Bā punāgantva.
¹⁵ Bā adds vanditvā

kathetvā rañño yācanāya¹ ca² attano pañhasavanattham³ āga-
tabhāvaṃ pakāsetvā „sādhū no bhante maṅgalapañhaṃ pākataṃ
katvā kathethā“⁴ 'ti yācimsu. Tato jeṭṭhantevāsiko ācariyaṃ
pucchanto paṭhamam gātham āha:

Kim su naro jappam adhicca kāle
kaṃ vā vijjaṃ katamaṃ vā sutānaṃ
so macco asmiṃ va⁵ paramhi loke
kathamkaro sotthānena gutto ti. 129..

5

Tattha kāle ti maṅgalapatthanakāle, vijjaṃ ti vedam, sutānaṃ ti
sikkhitabbayuttakapariyattinam, asmiṃ va⁵ ti ettha vā⁶ ti nipātamattam, 10
sotthānena⁷ 'ti sotthibhāvavahena⁷ maṅgalena, idaṃ vuttam hoti: ācariya
puriso maṅgalatū techanto maṅgalakāle kiṃ su nama jappanto tisu vedesu
katarāṃ vā vedam katamāṃ⁸ vā sutānaṃ antare sutapariyattin⁹ adbhūtvā so
macco imasmiṃ loke paramh⁵ ca kathamkaro¹⁰ etesu jappādīsu kiṃ kidesena¹¹
kena kena¹² niyāmena karonto sotthānena niraparādhamaṅgalena¹³ gutto rakkhito 15
hoti¹⁴, ubhayalokhitam gahetvā thitamaṅgalam¹⁵ amhakaṃ kathetvā.

Evam jeṭṭhantevāsina¹⁶ maṅgalapañhaṃ puṭṭho M. deva-
manussānaṃ kaṃkhā¹⁷ chindanto „idaṃ c' idaṃ ca maṅgalan“
ti Buddhalīlāhāya maṅgalam kathento

* 2. Yassa devā pitaro ca sabbe

20

sirimsapā sabbabhūtāni cāpi
mettāya niccaṃ apacitāni honti
bhūtesu ve¹⁸ sotthānaṃ tad. āhū 'ti āha. 130.

Tattha yassa¹⁹ devā ti bhummadeve ādim katvā sabbe pi kāmāvacara-
devatā²⁰, pitaro cā 'ti tatuttarim²¹ rūpāvacarārūpāvacarabrahmaṇo²², sirim- 35
sapā ti dighajātikā. sabbabhūtāni cāpi²³ vuttāvasesāni ca sabbāni pi
bhūtāni, mettāya niccaṃ apacitāni hontīti ete sabbe sattā dasa diṣā²⁴
pharaṇavasena pavattāya appanappattāya²⁵ mettāya²⁶ apacitā honti mānītā²⁷,
bhūtesu ve²⁸ ti tam tassa puggalassa sabbasattesu²⁹ sotthānam niraparādha-

¹ Bā āya-. ² Bā va. ³ Bā attano sattapañhāya nāpanattham. ⁴ Bā asmīdha, C^k B/ asmiṃ ca, B² asmiṃ vā. ⁵ C² pa, Bā dhā. ⁶ Bā idhā. ⁷ Bā suttibhāvaṃ gatena B² suddhi-
bhāvaṃ gatena. ⁸ Bā katarāṃ. ⁹ C^k -yanti, C² yanti, B² -yattināṃ. ¹⁰ Bā adds ti.
¹¹ Bā omits ki-. ¹² Bā omits one kena. ¹³ C^k -rādham-. ¹⁴ Bā adds tam. ¹⁵ Bā
thitam-. ¹⁶ Bā -vāsikena. ¹⁷ Bā² kham. ¹⁸ C² Bā ce. ¹⁹ Bā yassā ti yassa puggalassa.
²⁰ Bā devā. ²¹ Bā taduttari. ²² Bā rūpāvacarā arūpāvacarā-. ²³ C^k cā, omi-
ting pi. ²⁴ Bā da odissā, B² odissa? ²⁵ C² appanāpp-, Bā appanāpa-. ²⁶ Bā²
mettābhāvanāya. ²⁷ Bā omits mā-. ²⁸ C^k ce. ²⁹ Bā sabbesu-.

maṅgalaṃ¹ āhu, mettāvihāri hi² sabbesaṃ piyo hoti parūpakkaṃena³ avidhiko
piyo hoti⁴, iti so iminā maṅgalena rakkhito gopito hoti.

Iti M. paṭhamamaṅgalaṃ kathetvā dutiyādīni kathento

- 3 a. Yo⁴ sabbalokassa nivātavutti
itthipumānaṃ sahadāraṇānaṃ
khantā duruttānaṃ apaṭikkūlavādī —
addivāsaṇaṃ sotthānaṃ tad āhu. 131.
- 10 4. Yo⁶ nāvajānāti sahāyamatte⁷
sippena kulyābhi dhanena⁸ jaccā
rucipaṇṇo atthakāle⁹ mutimā¹⁰ —
sahāyesu ve¹¹ sotthānaṃ taū āhu. 132.
- 15 5. Mittāni¹² ve¹³ yassa bhavanti sānto
saṃvissatthā avisaṃvādaṇassa¹⁴
na mittadūbhī saṃvibhāgī¹⁵ dhanena —
mittesu ve¹⁶ sotthānaṃ tad āhu. 133.
- 20 6. Yassa bhariyā tulyavayā samaggā
anubbatā dhammakāmā pajātā¹⁷
koliniyā silavatī patibbatā —
dāresu ve¹⁸ sotthānaṃ tad āhu. 134.
- 25 7. Yassa rājā bhūtapatī yasassī
jānāti soceyyaṃ¹⁹ parakkamaṃ ca
advejjhatā suhad ayaṃ maman ti —
rājūsu ve²⁰ sotthānaṃ tad āhu. 135.
8. Annaṃ ca pānaṃ ca dadāti saddho
mālaṃ ca gandhaṃ ca vilepanaṃ ca
pasannacitto anumodamāno —
saggesu ve²¹ sotthānaṃ tad āhu. 136.
9. Yam ariyadhammena punanti²² vaddhā²³
ārādhitā²⁴ samacariyāya santo

¹ B^d -rādhaṃ-. ² B^d add puggalo. ³ B^d parakk-. ⁴ so C²; C² avidhi corr. to avidhiko¹
B^d aviko. ⁵ B^d omits hoti. ⁶ C² so. ⁷ B^d -mitte. ⁸ B^d tulyā-. ⁹ C²
-la. ¹⁰ C² bhūtima. C² munimā, B^d sumatimā. ¹¹ B^d ce. ¹² B^d me-. ¹³ B^d
ce. ¹⁴ B^d -gi, C² -gaṃ. ¹⁵ B^d sajāta. ¹⁶ C² soveyya, B^d soveyyaṃ. ¹⁷ B^d
sunanti. ¹⁸ B^d anādhitā.

bahussutā isayo sīlavanto

arahantamañjhe sotthānaṃ tad āhū 'ti imā gāthā āha'. 137.

Tattha nivātavuttīti muducittatāya sabbalokassa nīcavutti hoti, khantā
duruttānaṃ ti parehi vuttānaṃ dūṭṭhavanānaṃ adhivāsako hoti, appaṭik-
kūlavādīti 'akkocchi mañ avadhi mañ' ti yugaggahānī akaronto anukūlam eva 5
vadati, adhivāsanaṃ ti idānī adhivāsanaṃ tassa narassa sotthānaṃ nīraparādha-
mañgalam² paṇḍitā vadanti, sahāyamatte³ ti sahāyo ca sahāyamatte⁴ ca, tattha
sahapaṇṇasukilātasahāyānāma, dasadvāda vassāni ekato vuttthā sahāyamattā⁵ nāma⁶,
te sabbe⁷ pi 'ahañi sippavā ime nisippā⁷' ti evaṃ sippena vā 'ahañi kulino ime
nikkulinā⁸' ti evaṃ kulasampattisaṃkhātāhi kalyābhi⁹ vā 'ahañi aṇḍho ime duggatā'¹⁰
ti evaṃ dhanena vā 'ahañi jātisaṃpanno ime duggatā' ti evaṃ jaccā vā nāvajā-
nāti, rucipañño ti sādhipañño sundarapañño, atthakāle ti kassaci eva
atthassa kāraṇassa uppannakāle, mutimā¹⁰ ti tañ¹¹ atthaṃ paricchindivā
vičāraṇasammatthāya mutimā¹² hutvā te sahāye nāvajanāti, sahāyesū 'ti tañ¹²
tassa anavajānanaṃ sahāyesū sotthānaṃ nāma 'ti porāṇakapaṇḍitā āhu, tena hi 15
so nīraparādhamangalena¹⁴ idhaloke ca paraloke ca gutto hoti, tattha paṇḍite
sahāye¹⁵ nissāya sotthibhāvo Kusaṇḍijātakena kathetabbo, santo ti paṇḍitā
sappurisā va¹⁶ yassa mittani bhavanti, samvissattha ti ghaṇaṃ pavisitvā
icchiticchitassa¹⁷ gahaṇavasena viṣṣāsaṃ āpannā, avisañivādakassā 'ti avisañi-
vādasilassa, na mittadūbhīti¹⁷ yo ca mittadūbhī na hoti, samvibhāgi dha- 20
nenā 'ti attano dhanena mittānaṃ samvibhāgaṃ karoti. mittesū 'ti mitte
niṣāya laddhabbaṃ tassa taṃ mittesū sotthānaṃ nāma hoti, so hi evarūpehi
mittehi rakkhito sotthiṃ pāpuṇāti, tattha mitte nissāya sotthibhāvo Mahāuk-
kusaṇḍakādīhi¹⁸ kathetabbo, tulya vāyā ti samānavayā, samaggā ti samagga-
vāsa²⁰, anubbatā ti anuvattikā, dhammakāmā ti tividhasucaritadhammaṃ
roceti, pajatā²¹ ti vijayani²² na vāñjhā²³, dāresū 'ti etāhi guṇehi²⁴ saman-
nāgate māṭṭgāme gehe vasante²⁵ sāmikassa sotthi hotīti paṇḍitā kathenti, tattha
sīlavantaṃ ratugāmaṃ nissāya sotthibhāvo Mañicorajātaka-Sambulajātaka-Khaṇḍa-
hālajātakehi²⁶ kathetabbo, soceyyaṃ ti sucibhāvaṃ, advejjhatā ti advejjha-
tāya, 'na esa mayā saddhiṃ bhijjivā dvidhā bhavissatīti' evaṃ advejjhabhāvena 30
yañ jānāti, suhadayaṃ mamaṃ ti suhado²⁷ yañ mamaṃ ti ca yañ jānāti²⁸,
rājūsu ve²⁹ ti evaṃ rājūsu sevakānaṃ sotthānaṃ nāma 'ti paṇḍitā kathenti,

¹ Bā abhāsi. ² Bā -rādham-. ³ Ck -vatte, Bā -mitte. ⁴ Ck -matthe, Bā mitte.

⁵ Bā -mittā. ⁶ Bā adds hotīti. ⁷ Ck^s nasippā. ⁸ Ck^s nakul-. ⁹ Ck^s kalyābhi.

Bā -saṃkhātā parikulyābhi. ¹⁰ C^s munimā, Bā matimā ¹¹ Bā tañ tañ. ¹²

Bā ma-. ¹³ Bā omits tañ. ¹⁴ Bā -rādheṇa attano mañga-. ¹⁵ Bā -tañ sahāyaṃ.

¹⁶ Bā ca. ¹⁷ Bā -tasseeva. ¹⁸ Ck^s -dubhi. ¹⁹ Ck^s -kukkusa-. ²⁰ Ck^s avagga-.

²¹ Bā sajāta. ²² Bā -yini. ²³ Bā sa vāñjhā. ²⁴ Bā silagu-. ²⁵ Bā gahessante.

²⁶ Ck^s -jātakehi khaṇḍahāla-. ²⁷ Bā -hadayo. ²⁸ Bā ayanti mamañ jānāti. ²⁹

Bā ce.

dadāti saddho ti kammañ ca phalañ ca saddahitvā dadāti, saggesu ve¹ ti evaṃ sagge devaloke sotthānañ niraparādhamaññalan² ti paṇḍitā kathenti, taṃ Petavattthu-Vimānavattthūhi vitthāretvā kathetabbam, punant³ vaddhā³ ti yaṃ puggalaṃ nānavaddhā⁴ ariyadhammena sundaradhammena⁵ punanti⁶ pariso-
 5 dhenti⁷, samacariyāyā⁸ 'ti sammūpaṭṭipattiyā⁹, bahussutā ti paṭivedhaba-
 hussutā, isayo ti isigaṇā, sīlavanto¹⁰ ti ariyasīlena samannāgatā, arahanta-
 tamajjhe ti arahantānañ majjhe paṭilabhitabban ti sotthānañ paṇḍitā¹¹
 kathenti, arahanto hi attanā¹² paṭividdhamaggañ ūcikkhitvā paṭipādentā¹³
 ārādhakañ¹⁴ puggalañ ariyadhammena punanti¹⁵, so pi arahā¹⁵ va hoti.

10 Evaṃ M. arahattena desanāya kūṭaṃ gaṇhanto aṭṭhahi
 gāthāhi maṅgalāni¹⁶ kathetvā tesam yeva maṅgalānañ thutim
 karonto osānagātham āha:

10. Etāni kho sotthānāni loke
 viññūpasatthāni sukhindriyāni¹⁷.

15 tānīdha sevetha naro sapañño,
 na hi maṅgale kiñcanaṃ atthi saccaṃ ti. 138.

Tattha na hi maṅgale ti tasmiñ pana diṭṭhasutamuttappabhede maṅgale
 kiñcanañ ekamaṅgalaṃ¹⁸ pi saccañ nāma n' atthi, nibbānaṃ eva pañ' ekañ¹⁹
 paramasaccaṃ ti

20 Isayo tāni maṅgalāni sutvā sattatṭhaddivasaccayena ācari-
 yañ āpucchitvā tatth' eva agamaṃsu²⁰. Rājā²¹ tesam santikaṃ
 gantvā pucchi. Te tassa ācariyena kathitaniyāmen' eva²²
 maṅgalapañhañ kathetvā Himavantam eva agamaṃsū. Tato
 paṭṭhāya loke maṅgalañ pākaṭaṃ ahosi. Maṅgalesu vattitvā
 25 matamata²³ saggapathaṃ²⁴ pūresuṃ. B.²⁵ brahmavihāre bhā-
 vetvā isigaṇaṃ ādāya Brahmaloce nibbatti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āhañ maṅgala-
 pañhañ kathesiñ²⁶ ti²⁶ vatvā j. s.: „Tadā isigaṇo²⁷ Buddhapariśā

¹ Bā ce. ² Bā -rādhañ-. ³ Bā sunanti vuddhā. ⁴ Bā -vu-. ⁵ Bā omits sy-.
⁶ Bā sun-. ⁷ Cks puri-, Bā sodhenti. ⁸ Bā sampaca-. ⁹ Bā vattapaṭṭipattiyā.
¹⁰ Cks -tā ¹¹ Cks -tānañ. ¹² Bā no. ¹³ Bā -to. ¹⁴ Ck -dhanamkarañ. ¹⁵ Cks
 -ho. ¹⁶ Bā aṭṭhamahāmaññ-. ¹⁷ Ck sucudriyāñ, C' sumudriyāñi. ¹⁸ Bā ekañ-.
¹⁹ Bā etam. ²⁰ C' Bā āg-. ²¹ Bā atha rā-. ²² Bā -mena, omitting eva. ²³ C'
 C' matā, B' matāmata. ²⁴ saggapuram. ²⁵ Bā adds cattāro. ²⁶ Bā kathesi, yevā
 ti. ²⁷ Bā -tā.

ahosi¹, maṅgalapañhapucchako² jetṭhantevāsī³ Sāriputto, ācariyo aham
evā⁴ 'ti. Mahāmaṅgalajātakam.

16. Ghatajātaka.

Uṭṭhehi Kaṇhā 'ti. Idam S. J. v. mataputtam⁴ ā. k. Vatthum
Maṭṭhakunḍalivatthusadisam⁵ eva. Idha pana S. tam upāsakam⁶ „kim 5
upāsaka socasīti“ vatvā „āma bhante“ ti vutte „upāsaka porāṇaka-
paṇḍitā paṇḍitānaṃ katham sutvā mataputtam⁷ nānusoçimsū“ 'ti vatvā
tena yācito a. ā.:

A. Uttarāpathe Kāmsabhoge Asitañjananagare⁸ Ma-
kākaṃso nāma⁹ r. kāresi. Tassa Kaṃso ca Upakaṃso cā 'ti 10
dve puttā ahesuṃ, Devagabbhā nāma ekā dhutā. Tassā jātadivase
nemittikabrāhmaṇā „etissā kucchiyaṃ nibbattaputto Kaṃsa-
bhogaṃ¹⁰ Kāmsavaṃsaṃ nāsessatīti“ vyākariṃsu. Rājā bala-
sinehena dhītaraṃ nāsetuṃ¹¹ nāsakki, „bhātaro¹² jānis-san-
tīti¹³“ yāvatāyukaṃ ṭhatvā kālam akāsi. Tasmiṃ kālakate 15
Kaṃso rājā ahosi, Upakaṃso uparājā, te¹⁴ cintayimṃsu: „sace
mayāṃ bhaginiṃ nāsessāma gārayhā bhavissāma, etaṃ kassaci
adatvā nissāmikaṃ katvā paṭijaggissāmā“ 'ti te ekathūṇakaṃ¹⁵
pāsādaṃ kāretvā taṃ tattha vasūpeṣuṃ. Nandagopā nām'
assā¹⁶ paricārikā ahosi, Andhakaveṇhu¹⁷ nāma dāso tassā 20
sāmiko ārakkhamaṃ akāsi. Tadā Uttaramadhurāyaṃ¹⁸ Mahāsāgaro
nāma rajjaṃ kāreti¹⁹, tassa Sāgaro ca Upasāgaro cā 'ti dve
puttā ahesuṃ. Tesu pitu accayena Sāgaro rājā ahosi,
Upasāgaro uparājā. So Upakaṃsassa sahāyako ekā-
cariyakule ekato²⁰ uggahitasippo, so²¹ bhātu antepure 25
dubbhitvā, gayhamāno²² palāyitvā Kāmsabhoge²³ Upakaṃ-
sassa santikaṃ agamāsi. Upakaṃso Kāmsarañño dassesi, rājā

¹ Bā ahesuṃ. ² Bā -] añhaṃ pucchanto. ³ Bā -vāsiko. ⁴ Bā adds kuṭumbikaṃ.

⁵ Ck^a -kunḍaladasam. ⁶ Bā adds pucchi. ⁷ C^a -putta, Ck^a -puttā. ⁸ Ck^a

āsisit-. ⁹ Bā adds rājā. ¹⁰ Bā kamsagottam. ¹¹ Bā vinā- ¹² Bā adds pi. ¹³

Bā adds mahākāṃso. ¹⁴ Bā tada. ¹⁵ Bā ekathambhaṃ. ¹⁶ Bā nāma tassā. ¹⁷

Bā addhakaveṇho. ¹⁸ Bā -mathūrāyaṃ. ¹⁹ Bā -resi ²⁰ Ck^a eko. ²¹ Bā adds

sāgarassa. ²² Bā bhayamāno. ²³ Ck^a -bhogge.

- tassa mahantaṃ yaṃ adāsi. So rājupatṭhānaṃ gacchanto Devagabbhāya nivāsaṃ ekatthūṇakapāsādaṃ¹ diṣvā “kass’ eso nivāso” ti pucchitvā taṃ kāraṇaṃ sutvā Devagabbhāya paṭibuddhacitto ahoṣi. Devagabbhāpi ekadivasam taṃ Upakaṃsena
- 5 saddhiṃ rājupatṭhānaṃ gacchantam diṣvā „ko eso“ ti pucchitvā „Mahāsāgarassa putto Upasāgaro nāmā“² ti Nandagopāya santikā sutvā tasmim paṭibaddhacittā ahoṣi. Upasāgaro Nandagopāya lañcaṃ datvā „bhagini sakkhissasi me Devagabbhaṃ dassetun“ ti āha. Sā „netaṃ sāmi garukan“ ti vatvā taṃ
- 10 kāraṇaṃ Devagabbhāya ārocesi. Sā pakatiyā va tasmim paṭibaddhacittā taṃ vacanaṃ sutvā „sādhū“³ ti sampaticchi⁴. Nandagopā Upasāgarassa saññaṃ datvā rattibhāge taṃ⁵ pāsādaṃ āropesi. So Devagabbhāya saddhiṃ sañvāsaṃ kappesi. Atha nesam punappunasañvāsaṃ Devagabbhā gabbhaṃ paṭilabhi.
- 15 Aparabhāge tassā gabbhapatiṭṭhānaṃ pākataṃ ahoṣi. Bhātaro Nandagopaṃ⁶ pucchimsu. Sā abhayaṃ yācitvā taṃ antaraṃ kathesi. Te sutvā „bhaginiṃ⁷ nāsetum na sakkā, sace dhītaṃ vijāyissati tam pi na nāsessāma, sace pana putto bhavissati nāssesāma“⁸ ti cintevā Devagabbhaṃ Upasāgarass’ eva
- 20 adamsu. Sā paripuṇṇagabbhā dhītaṃ vijāyi. Bhātaro sutvā haṭṭhatuṭṭhā tassā Añjanadevīti nāmaṃ karimsu. Tesam Govaddhamānaṃ⁹ nāma bhogagāmaṃ adamsu. Upasāgaro¹⁰ Devagabbhaṃ gahetvā Govaddhamānagāme¹¹ vasi. Devagabbhāya puna pi gabbho patiṭṭhāsi. Nandagopāpi taṃ divasaṃ
- 25 eva gabbhaṃ paṭilabhi. Tāsu pariṇatagabbhāsu¹² ekadivasam eva Devagabbhā puttaṃ vijāyi Nandagopā dhītaṃ. Devagabbhā puttassa nāsanabhayena¹³ puttaṃ Nandagopāya rahassena pesetvā tassā dhītaṃ ānāpesi¹⁴. Tassā vijātabhāvaṃ bhātīkānaṃ ārocesum. Te „puttaṃ vijātā“¹⁵ dhītaṃ ti pucchitvā

¹ Bā ekathambham-. ² Bā -itvā. ³ Ck nām. ⁴ Bā -pakam. ⁵ Bā bhagini. ⁶ Bā bhogavadḍha-. ⁷ Bā adds ca. ⁸ Ck parinātha-, C parināna-, Bā paripuṇṇa-. ⁹ Bā vinās-bhayena. ¹⁰ Bā āharāpesi. ¹¹ Bā omits vi-.

„dhītaran“ ti vutte „tena hi posethā“ 'ti āhaṃsu. Eten' upāyena Devagabbhā dasa putte vijāyi, Nandagopā dasa dhītaro. Puttā Nandagopāya santike vaḍḍhanti dhītaro Devagabbhāya, taṃ antaraṃ koci na jānāti. Devagabbhāya jeṭṭhaputto Vāsudevo nāma ahosi dūtiyo Baladevo nāma tatiyo Candadevo nāma catuttho 5 Suriyadevo pañcama Aggidevo chaṭṭho Varuṇadevo sattamo Ajjuno aṭṭhamo Pajjuno navamo Ghatapaṇḍito dasamo Amkuro nāma¹ ahosi. Te „Andhakaveṇhudāsaputtā“² dasa bhātikā cetakā“ ti pākata³ ahesuṃ. Te aṇṇarabhāge vuddhim⁴ anvāya thāma balasampannā kakkhalapharusā⁵ hutvā vilopaṃ karontā 10 caranti⁶, raṇṇo gacchantāṃ paṇṇākāraṃ⁷ vilumpant' eva. Manussā sannipatitvā „Andhakaveṇhudāsaputtā“ dasa bhātikā ratṭhaṃ vilumpantīti⁸ rājaṅgaṇe upakkosiṃsu. Rājā Andhakaveṇhum' pakkosāpetvā „kasmā puttehi vilopaṃ kāraṇesi“⁹ tajjesi. Evaṃ dutiyam pi tatiyam pi manussehi upakkose kate 15 rājā taṃ santajjesi. So maraṇabhaya bhīto rājānaṃ varaṃ¹⁰ yācivā „deva ete na mayhaṃ puttā, Upasāgarassa puttā“ ti taṃ¹¹ antaraṃ ārocesi. Rājā bhīto „kena ne¹² upāyena gaṇhāmā“ 'ti amacce pucchivā „ete deva mallayuddhakā“¹³, nagare yuddhaṃ kāretvā tattha ne yuddhamañḍalaṃ āgate gāhāpetvā māressāmā“ 20 'ti vutte Cānuraṇ ca Muṭṭhikaṇ ca 'ti dve malhe pesetvā „ito sattame divase yuddhaṃ bhavissatīti“ nagare bheriṃ carāpetvā rājadvāre¹⁴ yuddhamañḍalaṃ sajjāpetvā akkhavāṭaṃ kāretvā yuddhamañḍalaṃ alaṃkārapetvā jayapaṭākā¹⁵ bandhāpesuṃ. Sakalanagaraṃ saṃkhubhi¹⁶, cakkāticakkaṃ mañcātimañcaṃ 25 bandhiṃsu. Cānura-Muṭṭhikā yuddhamañḍalaṃ āgantvā vaggantā sajjantā appoṭhentā vicariṃsu. Dasa bhātikāpi āgantvā rājā kavithiṃ¹⁷ vilumpitvā vannaṣātake nivāsetvā gandhāpaṇesu

¹ Bā antakaveṇḍa-. ² Bā vaḍḍhim. ³ Bā -lā-. ⁴ Bā vica-. ⁵ Bā -te paṇṇā
⁶ Bā pi. ⁷ Bā andhakaveṇḍa-. ⁸ Bā andhakaveṇḍaṃ. ⁹ Bā abhayaṃ. ¹⁰ Cā omit
 tam. ¹¹ Bā te. ¹² Bā -yuddhacittakā. ¹³ Bā rājaṅgaṇe. ¹⁴ Bā dhajapaṭākāṃ.
¹⁵ Bā -khubhitaṃ. ¹⁶ Cā -khubhitaṃ. ¹⁷ Bā bhattagandharajaka-.

- gandhe mālākārāṇesu mālaṃ vilumpitvā vilittagattā¹ māla-
bhārino² katakaṇṇapūrā³ vaggantā gajjantā appoṭhentā yuddha-
maṇḍalaṃ pavisiṃsu. Tasmiṃ khāṇe Cānuro appoṭhento
vicarati⁴. Baladevo taṃ disvā „na naṃ hatthena chupissāmiti“
5 hatthisālato mahantaṃ hatthiyottaṃ āharitvā vaggitvā gajjitvā
yottaṃ khipitvā Cānuraṃ udare veṭhetvā dve yottakoṭṭiyo ekato
katvā veṭhetvā⁵ ukkhipitvā sīsamatthake bhametvā bhūmiyaṃ
pothetvā⁶ bahi akkhavāṭe⁷ khipi. Cānure mate rājā Muṭṭhika-
mallaṃ ānāpesi. So utṭhāya vaggitvā gajjitvā appoṭhesi.
10 Baladevo taṃ pothetvā aṭṭhīni saṇcupnetvā „amallo 'mhi amallo
'mhīti“ vadantaṃ eva „nāhaṃ tava mallabhāvaṃ vā amalla-
bhāvaṃ vā jānāmīti“ hatthe gahetvā bhūmiyaṃ pothetvā
jīvitakkhayaṃ pāpetvā bahi akkhavāṭe khipi. Muṭṭhiko
maranto⁸ „yakkho hutvā taṃ khādituṃ labhissāmiti“ patthanaṃ
15 ṭhapesi, so Kālamattiyaataviyaṃ⁹ nāma yakkho hutvā nib-
batti. Rājā „gaṇhatha dasa bhātikaceṭṭake¹⁰“ ti utṭhahi.
Tasmiṃ khāṇe Vāsudevo cakkaṃ khipi, taṃ dvinnam pi bhāti-
kānaṃ sīsāni pātesi. Mahājano bhītatasito „avassayo no ho-
thā“ ti tesāṃ pādesu patitvā nipajji. Te dve mātule māretvā
20 Asitañjananagare¹¹ rajjaṃ gahetvā mātāpitara tattha katvā
dasa pi janā „sakala-Jambudīpe rajjaṃ gaṇhissāmā“ ti nikkha-
mitvā anupubbena Kālasenarañño¹² nivāsaṃ Ayojjanagaraṃ
gantvā nagaraṃ¹³ parikkhipitvā ṭhitarukkhagāhanaṃ¹⁴ viddhaṃ-
setvā pākāraṃ bhinditvā rājānaṃ gahetvā taṃ rajjaṃ attano
25 hatthagataṃ katvā Dvāravatiṃ saṃpāpupiṃsu. Tassa pana
nagarassa ekato samuddo ekato pabbato. Amanussapariggahitaṃ
kira taṃ ahosi, tassa ārakkaṃ katvā¹⁵ ṭhitayakkho paccāmitte
disvā gadrabhavesena gadrabharavaṃ ravati, tasmiṃ khāṇe

¹ Bā - gatta. ² Bā - dhārino. ³ Bā - durā. ⁴ Bā - vivarati. ⁵ Bā - vaṭṭetvā. ⁶ Ck⁸
pothe-. ⁷ Ck⁸ Bā - te. ⁸ Bā - mahento. ⁹ Ck⁸ kālamattiyaṃ, omittling ataviyaṃ,
Ck⁸ kālamattiyaṃ, Bā kālamattiya aṭṭaviyaṃ. ¹⁰ Ck⁸ bhātikag-, Bā - kece-. ¹¹
Ck⁸ asitañjana-, Ck⁸ asitañjanagare. ¹² Bā - kālayāna-. ¹³ Bā - taṃ. ¹⁴ Bā - gāhanaṃ.
omittling ṭhitarukha. ¹⁵ Bā - gahetvā.

yakkhānubhāvena sakalanagaraṃ uppatitvā samuddamajjhe
 ekasmiṃ dīpaṇe tiṭṭhati, paccāmittesu gatesu punāgantvā¹
 sakatṭhāne yeva patitṭhāti. Tadāpi so gadrabho tesāṃ dasan-
 naṃ bhātikānaṃ āgamaṇaṃ nātvā gadrabharavaṃ ravi, na-
 garaṃ uppatitvā dīpake patitṭhāya² tesu nagaraṃ adisvā³ 5
 nivattesu punāgantvā⁴ sakatṭhāne patitṭhahi. Te puna nivat-
 tiṃsu, puna⁵ gadrabho tath' eva akāsi. Te Dvāravatinagare
 rajjaṃ gaṇhituṃ⁶ asakkontā Kaṇhadīpāyanassa santikaṃ gantvā
 vanditvā „bhante mayaṃ Dvāravatīrajjaṃ gahetuṃ na sakkoma,
 ekaṃ no upāyaṃ kathethā“⁷ 'ti pucchitvā „parikhāpiṭṭhe asu- 10
 kasmim nāma ṭhāne, eko gadrabho carati, so⁸ amitte disvā
 viravati, tasmiṃ khaṇe nagaraṃ uppatitvā gacchati, tumhe
 tassa pāde gaṇhatha, ayaṃ vo nipphajjanupāyo“⁹ ti vutte tāpa-
 saṃ vanditvā¹⁰ dasa pi janā gadrabhassa pādesu¹¹ patitvā¹²
 „sāmi ṭhapetvā tumhe añño ambhākaṃ nissayo¹³ n' atthi, 15
 ambhākaṃ nagaraṃ gaṇhanakāle mā ravitṭhā¹⁴ ti yācimsu.
 Gadrabho „na sakkā mayā na viravituṃ¹⁵, tumhe pana paṭha-
 mataraṃ āgantvā cattāro janā mahantāni ayanaṅgalāni ādāya¹⁶
 catūsu nagaradvāresu¹⁷ mahante ayakhāṇuke bhūmiyaṃ koṭṭe-
 tvā¹⁸ nagarassa uppatanakāle naṅgalāni¹⁹ gahetvā naṅgalābad- 20
 dham²⁰ 'ayasamkhalikaṃ ayakhāṇuke bandheyyātha, nagaraṃ uppa-
 tituṃ na sakkhissatīti“ āha. Te „sādhū“²¹ 'ti vatvā tasmiṃ
 aviravante²² yeva naṅgalāni ādāya catūsu nagaradvāresu khāṇuke
 bhūmiyaṃ ākoṭetvā²³ atṭhaṃsu. Tasmiṃ khaṇe gadrabho ravi²⁴,
 nagaraṃ uppatituṃ ārabhi, catūsu dvāresu ṭhitā catūhi ayanaṅgalehi 25
 gahetvā naṅgalābaddhā ayasamkhalikā khāṇuke²⁵ bandhiṃsu, na-
 garaṃ uppatituṃ nāsakkhi. Dasa bhātikā tato nagaraṃ pavisitvā
 rājānaṃ māretvā rajjaṃ gaṇhiṃsu. Evaṃ te sakala-Jambudīpe

¹ Cks puna-. ² Bā patitṭhāti. ³ Cks puna-. ⁴ Bā adds pl. ⁵ Bā gahi-. ⁶ Bā adds hi. ⁷ Bā adds gantvā. ⁸ Bā add gahetvā. ⁹ Bā nipati-. ¹⁰ Bā avissayo. ¹¹ Bā vira-. ¹² Bā ravituṃ. ¹³ Bā gahetvā. ¹⁴ Bā omits nagara. ¹⁵ Cks koṭṭhe-. Bā ākoṭetvā. ¹⁶ Cks -le. ¹⁷ Bā -bandham. ¹⁸ Bā addharatte. ¹⁹ Cks -the-. ²⁰ Bā vir-. ²¹ Bā ayakhāṇukesu.

tesatṭhiyā nagarasahassesu sabbe rājāno cakkena jīvitakkhayaṃ
 pāpetvā Dvāravatiyaṃ vasamānā rajjaṃ dasa koṭṭhāse katvā
 vibhajimsu. Bhaginiṃ pana¹ Añjanadeviṃ² na sarimsu³. Tato
 puna „ekādasa koṭṭhāse karomā“⁴ 'ti vutte Amkuro⁵ „mama
 5 koṭṭhāsaṃ tassā detha, ahaṃ vohāraṃ katvā jivissāmi, kevalaṃ
 tumhe attano attano janapade mayhaṃ suṃkaṃ vissajjethā“⁶ 'ti
 āha. Te „sādhū“⁷ 'ti sampaticchitvā tassa koṭṭhāsaṃ bhaginiyā
 datvā saddhiṃ tāya nava rājāno Dvāravatiyaṃ vasimsu, Amkuro
 pana vāñijjaṃ akāsi. Evaṃ⁸ tesu aparāparaṃ puttadhītāhi vaḍ-
 10 dhamānesu addhāne⁹ gate mātāpitāro kālam akaṃsu. Tadā kira
 manussānaṃ vīsativassasahassāyukālo hoti. Taḍā Vāsudeva-
 mahārājassa eko piyaputtako¹⁰ kālam akāsi. Rājā sokapareṭo
 sabbakiccāni pahāya mañcassa aṇaṇiṃ¹¹ pariggahetvā vilapanto
 nipajji. Tasmīṃ kāle Ghatapaṇḍito¹² cintesi: „ṭhapetvā maṃ
 15 aāño¹³ mama bhātu sokaṃ haritum¹⁴ samattho nāma n' atthi,
 upāyen' assa sokaṃ harissāmi¹⁵“ so ummattakavesaṃ gahetvā
 „sasaṃ me detha sasaṃ me dethā“¹⁶ 'ti ākāsaṃ ullokento¹⁷ sakala-
 nagaraṃ vicari. „Ghatapaṇḍito ummattako jāto“¹⁸ ti sakāla-
 nagaraṃ saṃkhubbi. Tasmīṃ kāle Rohiṇeyyo nāma amacco
 20 Vāsudevaraāño santikaṃ gantvā tena saddhiṃ kathaṃ samuṭ-
 ṭhāpento paṭṭhamāṃ gātham āha:

1. Utṭhehi Kaṇha, kiṃ sesi, ko attho supinena te,
 yo pi¹⁹ t'āyaṃ sako²⁰ bhātā hadayaṃ cakkhum²¹ va²² dakkhiṇaṃ
 tassa vātā baliyanti²³, Ghato jappati Kesavā²⁴ 'ti. 139.

25 Tattha Kaṇhā 'ti gottenālapati, Kaṇhāyanagotto kir 'esa, ko attho ti
 katarā nāma vaḍḍhi, hadayaṃ cakkhum²⁵ va²⁶ dakkhiṇaṃ ti hadayena
 c' eva dakkhiṇacakkhunā ca samāno ti attho. tassa vātā baliyanti²⁷
 tassa hadayaṃ apasmāravātāvattharanti²⁸ attho, jappati tassa me dethā
 ti vipvalapati, kesavā²⁹ 'ti so kira kesasobhanatāya kesavo ti paññāyittha, tena
 30 taṃ nāmena ālapati.

¹ Cks add vāñijjaṃ akāsi. ² Bā -vī. ³ Bā adamsu. ⁴ Bā aṅg-. ⁵ Cks -naṃ.
⁶ Bā -putto. ⁷ Bā ghaṭa-. ⁸ Bā add koci. ⁹ Bā paha-. ¹⁰ Bā olo-. ¹¹ Bā
 tuyhaṃ sakā. ¹² Ck Bf -u. ¹³ Bā Bf ca. ¹⁴ Cks khali-, Bā bali-, Bf paliyyanti. ¹⁵ Cks
 khal-, Bā paliyyanti. ¹⁶ Bā asamāvatā avattha-. ¹⁷ Bā aghasiniṃ vātā ava-.

Evam amaccena vutte tassa vuṭṭhitabhāvaṃ nātvā S. abhisam-
 *buddho hutvā dutiyam gātham āha:

2. Tassa taṃ¹ vacanaṃ sutvā Rohiṇeyyassa Kesavo
 taramānarūpo vuṭṭhāsi bhātu sokena aṭṭito ti. 140.

Rājā vuṭṭhāya sīghaṃ pāsādā otaritvā Ghatapaṇḍitassa 5
 santikaṃ gatvā² ubhosu hatthesu dāhaṃ gahetvā tena saddhiṃ
 sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

- a. *Kīn nu ummattarūpo va³ kevalaṃ Dvārakaṃ⁴ imaṃ
 saso saso ti lapasi, ko nu te⁵ sasam āharīti. 141.

Tattha kevalaṃ dvārakaṃ⁴ imaṃ ti kasmā ummattako viya hutvā 10
 sakalaṃ imaṃ Dvāravatīnagaraṃ vicaranto⁶ saso saso ti lapasi⁵, ko tava sasam
 hmi⁶ kena te saso gahito⁷ ti pucchati.

So rañña⁸ evaṃ⁹ vutte pi punappuna⁹ tad eva vacanaṃ
 vadati. Rājā puna dve gāthā abhāsi:

4. Sovanṇamayaṃ maṇimayaṃ⁹ (cfr. supra p. 60.) 15
 lohamayaṃ atha rūpiyāmayaṃ
 saṃkhasilāpavālamayaṃ
 • kārayissāmi te sasam. 142.
 5. Santi aññe pi sasakā araññe vanagocarā,
 te pi te ānayaissāmi, kīdisaṃ sasam icchasīti. 143. 20

Tatrāyaṃ saṃkhepattho: etesu suvaṇṇamayādisu yaṃ⁹ icchasi taṃ vada,
 ahaṃ te karetvā dassāmi, atha pi te na rocesi¹⁰ aññe pi araññe vanagocarā
 sasakā atthi¹¹ te pi¹² te ānayaissāmi, vada bhadramukha kīdisaṃ sasam icchasīti.

Raṇño kathaṃ sutvā paṇḍito¹² chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Na vāham¹³ etaṃ icchāmi ye sasā paṭhaviṃ sitā, 25
 candato sasam icchāmi, tam me ohara Kesavā¹⁴ 'ti. 144.

Tattha oḥarā ti otārehi¹⁴.

Rājā tassa kathaṃ sutvā „nissamsayaṃ me bhātā um-
 • mattako jāto“ ti domanassappatto sattamaṃ gātham āha:

¹ Cks addhito. ² Ck B/ ca. ³ Bā nagaraṃ. ⁴ Bā caranto. ⁵ Bā vilapati. ⁶ Bā
 avahari. ⁷ Cks rañño. ⁸ Bā -nampi. ⁹ all four MSS. maṇi-. ¹⁰ Bā athāpi
 ete na rocesi. ¹¹ Cks omit pi. ¹² Bā ghatapa-. ¹³ Bā/ ca-. ¹⁴ Bā oḥārehi.

7. So nūna madhuram nāti jīvitam vijahissasi

apattiyaṃ yo patthayasi candato sasam icchasīti. 145.¹

Tattha nātīti kaniṭṭham ālapanto āha, idaṃ vuttaṃ hoti: tāta 'mayham piyañāti so tvaṃ nūna atimadhuram attano jīvitam jahissasi' yo apatthetabban² patthesīti.

Ghatapaṇḍito rañño vacanam sutvā niccalo t̥hatvā „bhā-tika tvaṃ candato sasakam patthentassa taṃ alabhitvā³ jīvitakkhayabhāvaṃ jānanto kimkāraṇā mataputtaṃ anusočasī⁴“ vatvā atṭhamam gātham āha:

10 8. Evaṃ ce Kaṇha jānāsi yad' aññam anusāsasi

kasmā pure mataṃ puttaṃ ajjāpi-m-anusocasīti. 146.

Tattha evaṃ ti idaṃ alabbhaneyyaṭṭhānaṃ⁵ nāna na patthetabban ti yad' evaṃ jānāsi, yadaññān ti evaṃ jānanto ca⁶ yad' aññam⁷ anusāsasīti attho, pure ti atha kasmā⁸ catutthamāsamatthake mataṃ puttaṃ ajjāpi anusocasīti vadati.

Iti⁹ so antaravithiyaṃ t̥hitako va „bhātika aham tāva paññāyamānaṃ patthemī, tvaṃ pana apaññāyamānassa¹⁰ so-casīti“ vatvā tassa dhammaṃ desento puna dve gāthā abhāsi:

9. Yaṃ na labbhā manussena amanussena vā puna

20 jāto me mā marī putto kuto labbhā alabbhiyaṃ. 147.

10. Na mantā mūlabhesajjā osadhehi dhanena vā

sakkā ānaṇṇitum Kaṇha yaṃ petam anusocasīti. 148.

Tattha yaṃ ti bhātika yaṃ etaṃ¹¹ jāto me putto mā marīti manussena vā devena¹² vā puna na labbhā na sakkā laddhuṃ taṃ¹³ tvaṃ patthesi, taṃ pan' etaṃ kuto labbhā kena kāraṇena sakkā laddhuṃ, na sakkā ti dipeti, kasmā: yaṃ¹⁴ alabbhiyaṃ alabbhaneyyaṭṭhānaṃ hi nāma¹⁵ etaṃ ti attho, mantā ti mantappayogena, mūlabhesajjā ti mūlabhesajjena, osadhehi ti nānāvīdhosadhehi, dhanena vā ti kotisatasaṃkhenāpi dhanena vā, idaṃ vuttaṃ hoti: yaṃ tvaṃ petam anusocasi etehi mantappayogādīhi pi ānetum na sakkā ti.

20 Rājā taṃ sutvā „yuttaṃ tāta sallakkhitam¹⁶“, mama soka-haraṇatthāya tayā idaṃ katan¹⁷ ti Ghatapaṇḍitaṃ vaṇṇento catasso gāthā abhāsi:

¹ Ck. jahati, Bđ vijahessasi. ² Bđ adds va. ³ Bđ -neyyakam. ⁴ Ck. va. ⁵ Ck. aññe. ⁶ Bđ adds ito. ⁷ Bđ evaṃ. ⁸ Bđ -mānassatthāya. ⁹ Bđ evaṃ. ¹⁰ Bđ amanussena. ¹¹ Bđ omits ya-. ¹² C. adds ce, Ck me.

11. Yassa etādisā assu amaccā purisapaṇḍitā
yathā nijjhāpaye ajja Ghato purisapaṇḍito—. 149.
12. Ādittam vata maṁ santam -pe- (cfr. supra p. 61.) 150.
13. Abbahi vata me sallam -pe- 151.
14. So 'ham' abbūḥhasallo 'smi vītasoko anāvilo 5
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māṇavā 'ti 152.

Tattha paṭhamagāthāya ayaṁ saṁkhepattho: yathā yenākārena² ajja maṁ
puttasakṣaparetam Ghato purisapaṇḍito sokaharaṇatthāya nijjhāpaye nijjhāpesi
bodhesi yassa aññassāpi etādisā purisapaṇḍitā amaccā assu tassa kuto soko ti,
sesagāthā vuttatthā yeva. 10

Avasāne

15. Evaṁ³ karonti sappaṇṇā ye honti anukampakā
vinivattayanti sokamhā Ghato jeṭṭham va bhātaran ti 153.
ayaṁ abhisambuddhagāthā.

Evaṁ Ghatakumārena visoke kate Vāsudeve rajjam anu- 15
sāsente dīghassa addhuno accayena dasabhātikaputtā⁴ kumārā
cintayimsu: „Kaṇḍapāyanaṁ 'dibbacakkhuko' ti vadanti,
vīmaṇissāma tāva nan⁵ ti ete⁶ ekaṁ daharakumāraṁ alaṁ-
kaṇṭitvā gabbhiniākārena⁶ dassetvā udare masūrakam⁷ bandhitvā
tassa santikam netvā „bhante ayaṁ kumārikā kiṁ vijāyissatīti“ 20
pucchiṁsu. Tāpaso⁸ „dasabhātikarājūnaṁ vināsakālo patto,
mayham nu kho āyusaṁkhāro kīdiso“ ti oloṅkento „ajj' eva
me maraṇam bhavissatīti“ natvā „kumārā iminā tumhākam ko
attho“ ti vatvā „katheth' eva no⁹“ ti nibaddho „ayaṁ ito
sattame divase khadiraghaṭikam vijāyissati, tāya Vāsudeva- 25
kulam nassissati, api¹¹ kho pana tumhe khadiraghaṭikam gahetvā
jhāpetvā chārikam nadiyam pakkhipeyyāthā¹² 'ti āha. Atha
nam te „kūṭajātīla puriso vijāyanako nāma n' atthīti“ vatvā
tantarajjukam¹³ nāma kāraṇam katvā tatth' eva jīvitakkhayaṁ
pāpayimsu. Rājāno kumāre pakkosāpetvā „kimkāraṇā tāpasam 30

¹ Ck so aham. ² Bā yena kāraṇena. ³ Bā etam. ⁴ Bā -kānam puttā. ⁵ Bā
te. ⁶ Bā -ram. ⁷ Bā massu-, Bā mayū-. ⁸ Bā adds dibbacakkhunā oloṅkento.
⁹ Bā adds hoti. ¹⁰ Ck -tha va no, Bā -tha bhante. ¹¹ Bā api ca. ¹² Ck
-peyyāthā. ¹³ Bā -rajju.

- mārayitthā“ ‘ti pucchitvā sabbaṃ sutvā bhītā tassa ārakkham datvā sattame divase tassa¹ kucchito nikkhantaṃ khadiragha-
 5 tikaṃ jhāpetvā chārikaṃ nadiyā pakkhipiṃsu. Sā nadiyā vuyhamānā mukhadvāre ekapasse laggi, tato erakaṃ nibbatti.
 10 Ath’ ekadivasam te rājāno „samuddakīḷikaṃ² kīḷissāmā“ ‘ti mukhadvāraṃ gantvā mahāmaṇḍapaṃ kāretvā alaṃkatamaṇḍape khādantā pivantā kelivasen’ eva pavattahatthapādaparāmāsā³ dvidhā bhijjitvā mahākalahaṃ karīṃsu. Ath’ eko aññaṃ mug-
 15 garaṃ alabhanto erakavanato ekaṃ erakapattaṃ gaṇhi, taṃ gahitamattam eva khadiramusalaṃ ahosi, so tena mahājanam potheti. Ath’ aññehi⁴ sabbehi gahitagahitaṃ⁵ musalam eva ahosi, te aññamaññaṃ paharitvā vināsaṃ pāpuṇiṃsu. Tesu vinassantēsu Vāsudevo Baladevo bhaginī Añjanadevī purohito⁶ ti cattāro janā rathaṃ abhirūhitvā palāyiṃsu, sesā sabbe pi vinatthā.
 20 Te pi cattāro rathena palāyantā Kālamattikāṭavam⁷ pāpuṇiṃsu. Muṭṭhikamallo patthanam katvā yakkho hutvā tattha nibbatto Baladevassa āgatabhāvaṃ ūtvā tattha gāmaṃ māpetvā mallavesam gahetvā „ko yujjhitukāmo“⁸ ti vagganto gajjanto appo-
 25 ṭhento⁹ vicari. Baladevo taṃ disvā va „bhātika aham iminā saddhim¹⁰ yujjhissāmīti“¹¹ vatvā Vāsudeve vārente vārente yeva rathā oruyha tassa ṣantikaṃ gantvā¹² appothesi¹³. Atha naṃ so pasārītaḥatthe yeva gahetvā mūlakakandaṃ viya khādi. Vāsudevo tassa matabhāvaṃ ūtvā bhaginiṃ ca purohitaṃ ca ādāya sabbarattim gantvā suriyodaye ekaṃ paccantagāmaṃ patvā¹⁴ „āhāraṃ
 30 pacitvā āharathā“ ‘ti bhaginiṃ ca purohitaṃ ca gāmaṃ pahīnitvā sayam ekasmiṃ gacchantare paṭicchanno nipajji. Atha naṃ Jarā nāma eko luddo gacchaṃ calantaṃ disvā „sūkaro¹⁵ ettha bhavissatīti“¹⁶ saññāya sattiṃ khipitvā pāde vijjhitvā¹⁷ „ko maṃ vijjhīti“¹⁸ vutte manussassa viddhabhāvaṃ ūtvā bhīto palāyitaṃ

¹ Pa tessa ² Bā -kīlitaṃ. ³ Bā pavattā-. ⁴ Ck^a athamñño athamñño ti. ⁵ Ck^a sabbe gahitaṃ. C^a sabbehitagaḷitaṃ. ⁶ Bā has added cā. ⁷ Ck^a kāla-, Bā kāla-mattika atavi. ⁸ Bā omits saddhim. ⁹ Bā -tentto. ¹⁰ Bā has added vagganto gajjanto. ¹¹ Bā -tesi. ¹² Ck^a omits patvā ¹³ Bā sukkaro. ¹⁴ Bā vijjñi.

XI. EKĀḌASANIPĀTA.

1. Mātīposakajātaka.

Tassa nāgassa vippavāsenā 'ti. Idam S. J. v. mātuposa-
katheram ā. k. Paccuppannavatthum Sāmajātakavatthu-sadisam.
S. pana bhikkhū āmantetvā „mā bhikkhave etaṃ ujjhāyittha, porāṇa-
kapaṇḍitā tiracchānāyoniyam nibbattāpi mātaraṃ viyuttā sattāhaṃ nirā-
5 hāratāya sussamānā rājārahaṃ bhojanaṃ labhitvāpi 'mātaram' vinā
na bhuñjissāmā' 'ti mātaram disvā va gocaram gaṇhimsū" 'ti vatvā
ā. a.:

A. B. Br. r. k. Bo. Himavantapadese hatthiyoniyam
nibbattitvā saḅbaseto ahosi abhirūpo' asīti hatthisahassapari-
10 vāro², mātā pan' assa andhā. So madhuramadhuraṇi³ 'phalā-
phalāni hatthīnaṃ datvā mātu peseti⁴, hatthī⁵ tassā adatvā
attanaṃ va khādanti. So parigaṇhanto taṃ pavattim ṇatvā
„yūthaṃ chaḍḍetvā mātaram me⁶ posessāmīti“ rattibhāge
aññesaṃ hatthīnaṃ ajānantānaṃ mātaram gahe tvā Caṇḍorana-
15 pabbatapādaṃ gantvā ekaṃ naḷiniṃ upanissāya ṭhitāya pabbata-
guhāya mātaram ṭhapetvā posesi⁷. Ath' eko Bārāṇasi-vāsi⁸
vanacarako maggamūlho disaṃ vavatthapetuṃ asakkonto

¹ Bā -rā. ² Bā adds dassaniyo pāsādiko lakkhaṇasampanno, B² pāsādiko
manavaḷḍhikaro. ³ Bā adds so jarājīṇṇaṃ mātaram peseti. ⁴ C^k dhuramadhu-
raṇi. ⁵ C² peseti, Bā mātu santikaṃ peseti. ⁶ Bā hatthayo. ⁷ Bā -rameva.
⁸ C^k pe- ⁹ all three MSS. -si.

'mahantena saddena paridevi. B. tassa saddaṃ sutvā „ayaṃ
 pūriso anātho, na kho pana me taṃ patirūpaṃ yaṃ esa mayi
 t̥hite idha vinasseyyā“ 'ti tassa santikaṃ gantvā taṃ bhayena
 palāyantaṃ disvā „ambho purisa, n' atthi te maṃ nissāya
 bhayaṃ, mā palāyi, kasmā tvaṃ paridevanto vicarasīti“ puc- 5
 chitvā „sāmi ahaṃ maggamūlho, ajja me sattamo divaso“ ti
 vutte „bho purisa, mā bhāyi, ahan taṃ manussapathe t̥hapes-
 sāmīti“ taṃ attano piṭṭhiyaṃ nisīdāpetvā araṇṇā niharitvā
 nivatti. So pi pāpo „nagaraṃ gantvā raṇṇo ārocassāmīti“
 rukkhasaṇṇaṃ pabbatasāṇṇaṃ karonto va nikkhamitvā Bārā- 10
 ṇasim agamāsi. Tasmim kāle raṇṇo maṅgalahatthi' kālam
 akāsi. Rājā „sace kēnaci katthaci opavayhaṃ' kātuṃ yutta-
 rūpo hatthi' diṭṭho atthi so ācikkhatū“ 'ti bheriṃ carāpesi.
 So puriso rājānaṃ upasaṃkamitvā „mayā deva tumhākaṃ
 opavayho' bhavitum yuttarūpo sabbaseto sīlavā hatthirājā 20
 diṭṭho, ahaṃ maggaṃ desessāmi, mayā saddhiṃ hatthācariye
 pesetvā taṃ gaṇhāpethā“ 'ti āha. Rājā „sādhū“ 'ti vanacara-
 kēṇ' saddhiṃ mahantena parivārena hatthācariyaṃ pesesi.
 So tena saddhiṃ gantvā B-aṃ naḷiniṃ pavisitvā gocaraṃ
 gaṇhantaṃ passi. B. pi hatthācariyaṃ disvā „idaṃ bhayaṃ 25
 na aññato uppannaṃ, tassa purisassa' santiṇā uppannaṃ
 bhavissati, ahaṃ kho pana mahābalo hatthisahassam pi vid-
 dhaṃsetum' samattho pahomi' kujjhitvā raṭṭhakaṃ' senāvāha-
 naṃ nāsetum, sace pana kujjhissāmi sīlaṃ me bhijjissati, tasmā
 ajja satthi koṭṭiyamāno pi na kujjhissāmīti“ adhiṭṭhāya sīsaṃ 30
 nāmetvā niccalo' aṭṭhāsi. Hatthācariyo padumasaraṃ otaritvā
 tassa lakkhanasampattiṃ disvā „ehi puttā“ 'ti rajatadāma-
 sadisāya soṇḍāya gaḥetvā sattame divase Bārāṇasim pāpuṇi'.
 Bodhisattamātā¹⁰ putte anāgacchante „putto me rājamahāmattehi

¹ so all three MSS. ² B^d opaguyhaṃ. ³ B^d -guyho ⁴ B^d rājā sādhū imaṃ
 maggaḍesikaṃ katvā araṇṇaṃ gantvā iminā vuttaṃ batthināgaṃ ānethā ti tena.
⁵ B^d pāpapu-. ⁶ B^d homi. ⁷ B^d sara-. ⁸ B^d adds va. ⁹ B^d -pāti. ¹⁰ B^d
 -sattassa'mātā pana.

nīto bhavissati, idāni tassa vippavāsena ayaṃ vanasaṇḍo
vaḍḍhissatīti“ paridevamānā dve gāthā abhāsi:

1. Tassa nāgassa vippavāsena
virūḷhā sallakī ca kuṭajā ca
5 kuruvindakaravīrā¹ bhisasāmā ca
nivāte pupphitā kaṇikārā. 1.
2. Kocid eva suvaṇṇakāyūrā
nāgarājaṃ bharanti piṇḍena
yattha rājā² rājakumāro vā³
10 kavacam abhihessati asam bhīto ti. 2.

Tattha virūḷhā ti vaḍḍhitā nāma, n' atth' ettha saṃsāro ti āsāṃsāvasen'
evam āha, sallakī ca kuṭajā cā 'ti'⁴ indasālarukkhā kūṭajarukkhā⁵ ca,
kuruvindakaravīrā⁵ bhisasāmā cā 'ti' kuruvindarukkhā ca karavīraṇa-
makāni⁶ mahātiuāni ca bhisāni ca sāmākā cū 'ti' attho, ete ca sabbe idāni
15 vaḍḍhissantīti paridevatī, nivāte ti pabbatapāde, pupphitā ti mama puttena
sākhā⁷ bhañjitvā⁸ akhādīyamānā kaṇikārāpi pupphitā⁹ bhavissantīti vuttam
hoti, kocid eva 'ti' katthacid eva gāme vā nagare vā, suvaṇṇakāyūrā
ti suvaṇṇabharanā rājarājāmahāmattā, bharanti piṇḍena 'ti' ajja māti-
posakāṃ¹⁰ nāgarājānaṃ¹¹ rājarahassa bhojanassa suvaḍḍhitena piṇḍena
20 posenti, yatthā 'ti' yasmim nāgarāje rājā nisīditvā, kavacam abhihessatīti¹²
saṅgāmaṃ pavasi tvā paccāmittānaṃ kavacam abhihanissati bbindissati, idāni
vuttam hoti: yattha mama putte nisīno rājā vā rājakumāro vā asam bhīto
hutvā paccāmittānaṃ kavacam hanissati taṃ mañño¹³ nāgarājānaṃ suvaṇṇa-
bharanā ajja piṇḍena bharantīti.

- 95 Hatthācariyo pi antarāmagge¹⁴ va rañño sāsaṇaṃ pesesi¹⁵.
Rājā nagaraṃ alaṃkārapesi. Hatthācariyo B-aṃ katagandha-
paribhaṇḍaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ hatthisālaṃ netvā citrasāṇiyā¹⁶
parikkhipāpetvā rañño ārocesi. Rājā nānaggarasabhojanaṃ
ādāya gantvā B-assa dāpesi. So „mātaraṃ vinā gocaraṃ na
80 gaṇhissāmīti“ piṇḍaṃ na gaṇhi. Atha naṃ yācanto rājā tati-
yaṃ gātham āha:

¹ Bā -varā. ² Ck° Bā rāja. ³ Ck° omit vā. ⁴ Ck° ca, omitting ti. ⁵ Bā -varā
⁶ Bā -vara-, Ck° -vīraṇāmakāni. ⁷ Bā -khaṇi. ⁸ Ck° bhañjitvā. ⁹ Ck° add
vīya vaḍḍhitā. ¹⁰ Bā mātiposaka. ¹¹ Bā -rājāni. ¹² Bā -bhihanessa-. ¹³ Bā
me. ¹⁴ L. l. adda vattamāno. ¹⁵ Bā adds taṃ sutvā. ¹⁶ Bā vicitra-.

5. Gaṇhāhi nāga kabalaṃ, mā nāga kisako bhava,
bahūni rājakiccāni yaṇi¹ nāga karissasīti. 3.
Taṃ sutvā B. catuttham gātham āha:
4. Sā nūna sā kapaṇiyā² andhā aparināyikā³
khāṇuṃ pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇaṃ patīti. 4. 5

Tattha sā nūna sā ti mahārāja nūna sā esā⁴, kapaṇiyā⁵ ti puttaviyo-
gena kapaṇā, khāṇuṃ ti tattha tattha patitaṃ rukkhakalīṇagaram⁶, ghaṭṭetiti
paridevaṃ⁷ mā tattha tattha pādena⁸ pothenti⁷ nūna pādena. hanati⁹ can-
doranam patīti caṇḍoranapabbatābhimukhī, pabbatapāde periphandaṃānā ti
attho.

10

Atha naṃ, pucchanto rājā

5. Kā nu te sā mahānāga andhā aparināyikā⁹
khāṇuṃ pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇaṃ patīti 5.
pañcamam gātham vatvā¹⁰
6. Mātā me sā mahārāja andhā aparināyikā¹¹ 15
khāṇuṃ pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇaṃ patīti¹² 6.
chaṭṭhagāthāya¹³ tam attham sutvā muñcāpento sattamaṃ
gātham āha:

7. Muñcath' etaṃ mahānāgaṃ yo 'yaṃ bharati mātaraṃ,
sametu mātaraṃ nāgo saha sabbehi nātibhīti. 7. 20

Tattha yo yaṃ bharatīti yaṃ nāgo 'ahaṃ mahārāja andhamātaraṃ
posemi, mayā vinā mayhaṃ mātā jīvitakkhayaṃ pāpuṇissati, tāya vinā mayhaṃ
issariyena attho n' atthi, 'vija me mātu gocaraṃ agaṇhantiyā¹⁴ sattamo divaso'
ti vadati¹⁵, tasmā yo yaṃ mātaraṃ bharati etaṃ mahānāgaṃ khippaṃ muñ-
catha, sabbehi nātīhi¹⁶ saddhiṃ esa mātaraṃ sametu samāgacchatu 'ti.

25

Aṭṭhamanavamā abhisambuddhagāthā honti:

8. Mutto ca bandhanā nāgo mutto dāmāto¹⁷ kuñjaro
muhuttaṃ assasitvāna¹⁸ agamā¹⁹ yena pabbato. 8.

¹ Bā tāni. ² Bā kapaṇikā. ³ Bā -ṇā-. ⁴ Bā omits esā. ⁵ Ck -līṇgharam
Bā dukkharakalīkaram. ⁶ all three MSS. pāde. ⁷ Ck pothenti, Bā pothenti.
⁸ Ck -haranti. ⁹ Ck Bā -ṇā-. ¹⁰ Bā āha. ¹¹ Ck Bā -ṇā-. ¹² Bā adda rājā.
¹³ Ck chaṭṭham-, Bā chaṭṭhamagā-. ¹⁴ Bā alabhanīyā. ¹⁵ Ck omits va-.
¹⁶ Ck Bā nātībhīti. ¹⁷ Bā dāmāya. ¹⁸ Bā assasētvāna. ¹⁹ Ck āg-.

9. Tato so naḷiniṛū¹ gantvā sītaṃ kuṇḍjarasevitaṃ
sonḍāya udakam āhatvā² mātaraṃ abhisīncathā³ 'ti. 9.

So kira nēgo bandhanaṃ mutto thokaṃ vissamitvā raṇṇo dasarājadhamma-
gāthāya dhammaṃ desetvā 'appamatto hohi mahārājā' 'ti ovādān datvā mahā-
5 jaina gandhamālādīhi pūjīyamāno nagarā nikkhamitvā tadahe va tñān paduma-
saraṇi patvā 'mama mātaraṃ gocaraṃ gāhāpetvā va sayān gaṇhissāmīti' bahuni
bhisaṃuḷālan⁴ ādāya sonḍapūraṃ udakaṃ gahetvā guhālenato nikkhamitvā
guhādvāre nisinnāya mātu⁵ santikaṃ gantvā sattāhaṇi nirāhāratāya mātu
sarīraṃ⁶ phassapaṭilābhatthani⁷ upari udakaṃ siñci. Tam atthaṃ⁸ āvīkaronto
10 S. dve gāthā abhāsī.

Bodhisattamātāpi⁹ „devo vassatīti“ saṇṇāya taṃ akkosan-
ti¹⁰ dasamaṃ gātham āha:

10. Ko 'yaṃ anariyo devo akālen ativassati,
gato me atrajo putto yo mayhaṇi paricārako ti. 10.

15 Tattha atrajo ti attano¹⁰ jāto.

Atha naṃ samassāsento B. ekādasamaṃ gātham āha:

11. Uṭṭhehi amma, kiṃ sesi, āgato ty-āham atrajo,
mutto' mhi Kāsirājena Vedehena¹¹ yasassinā ti. 11.

Tattha āgato tyāhan ti āgato te ahaṇi, vedehena¹² 'ti nāpasampan-
20 nena¹³, yasassinā ti mahāparivārena, tena raṇṇā maṅgalahatthibhāvāya gahito
pi aham mutto idāni tava santikaṃ āgato, uṭṭhehi gocaraṃ gaṇhāṇīti.

Sā¹⁴ raṇṇo anumodanaṃ karonti osāṇagātham āha:

12. Ciraṃ jīvatu so rājā Kāsinaṃ raṭṭhāvaddhano¹⁵
yo me puttaṃ amocesi¹⁶ sadā vaddhāpacāyikan¹⁷ ti. 12

25 Rājā¹⁷ B-assa guṇe pasīditvā naḷiniyā avidūre gāmaṃ
māpetvā B-assa ca mātu c' assa¹⁸ nibaddhavattaṃ¹⁹ paṭṭha-
pesi. Aparabhāge B. mātari kālakatāya tassā samaparihāraṃ

¹ C^o nali-. ² C^o āhattha, C^o āhatva, B^o āharitvā, B^o -kaṃ gahetvā. ³ B^o -mū-, C^o -mūlā-. ⁴ B^o mātuyā. ⁵ B^o -ra. ⁶ C^o -ttaṇi, B^o samphassapaṭilābhattham. ⁷ B^o -sattassamā-. ⁸ all three MSS.- ti. ⁹ B^o sa. ¹⁰ B^o -nā. ¹¹ C^o vedena. ¹² C^o nānās-, C^o nānas-, B^o kātis-. ¹³ B^o adda tuṭṭhamānā. ¹⁴ B^o -vaḍḍhano. ¹⁵ B^o pamo-. ¹⁶ B^o vu-. ¹⁷ B^o tadā rājā. ¹⁸ C^o mātucassa, C^o mātussa ca, B^o mātuyā cassa. ¹⁹ C^o nibaddhavattaṃ.

katvā Karandakam¹ assamapadam² nāma gato. Tasmiṃ pana
 thāne Himavanta³ otaritvā pañcasatā isayo vasiṃsu, taṃ
 vattam⁴ tesam adāsi. Rājā B-assa samānarūpaṃ silāpaṭimaṃ⁵
 kāretvā mahāsakkāraṃ pavattesi. Jambudīpa-vāsino anusam-
 vaccharaṇṇa sannipatitvā hatthimaham nāma karimṣu. 5

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne mātīposaka-
 bhikkhu⁶ sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā rājā Anando ahoṣi⁷,
 hatthiṇi⁸ Mahāmāyā devī⁹, mātīposakanāgo¹⁰ pana aham evā¹¹“ ti.
 Mātīposakajātakaṃ.

2. Juhajātaka.

10

Suṇohi mayhaṃ yacanaṃ janindā¹² ti. Idam S. J. v
 Anandatherena laddhava¹³ ā. k. Paṭhamabodhiyaṃ hi¹⁴ vīsativas-
 sāni Bhagavato anibaddhaupaṭṭhākā¹⁵ ahesuṃ, ekadā thero Nāgasamālo
 ekado Nāgito¹⁶ Upavāṇo¹⁷ Sunakkhatto¹⁸ Cundo¹⁹ Sāgalo²⁰ ekadā
 Meghiyo Bhagavantaṃ upaṭṭhahi²¹. Ath²² ekadivasam Bhagavā bhik- 15
 khū āmantesi: „bhikkhave idāni mhi mahallako, ekacce bhikkhū
 imiṇā maggena gacchāmā²³“ ti vutte aṇṇena gacchanti, ekacce may-
 haṃ pattacivaraṃ bhūmiyaṃ nikkhipanti, nibaddhaupaṭṭhākam me²⁴
 ekaṃ bhikkhum jānāthā²⁵“ ti. „Bhante ahaṃ upaṭṭhahissāmi ahaṃ
 upaṭṭhahissāmīti“ sirasi añjaliṃ katvā utṭhite Sāriputtatherādayo „tum- 20
 hākaṃ patthanā²⁶ matakam patthā²⁷, alaṇ²⁸ ti paṭikkhipi²⁹. Tato
 bhikkhū Anandattheraṃ „tvam āvuso upaṭṭhākaṭṭhānam yacā³⁰“ ti
 āhaṃsu. Thero³¹ „sace me³² Bhagavā attanā laddham³³ cīvaraṃ na
 dassati piṇḍapātāṃ na dassati ekagandhakuṭiyāṃ vasitum na dassati
 maṃ gahetvā nimantanam na gamissati, sace pana Bhagavā mayā 25
 gahitaṃ³⁴ nimantanam gamissati sac³⁵ āhaṃ³⁶ tiroraṭṭhā tirojanapadā
 Bhagavantaṃ daṭṭhum āgataparisaṃ āgatakkhaṇe yeva dassetum

¹ Bā kadaṇḍaka. ² C^s -desam, Bā assamasapadamam. ³ C^s vaddham i, e. vattam. ⁴ C^s silāyapa-. ⁵ Bā mātu-. ⁶ Bā adda pāpapuriso devadatto ahoṣi hatthācariyo sārīputto ahoṣi mātā. ⁷ Bā omits devī. ⁸ Bā mātuposakahatthi. ⁹ Bā -yāhi. ¹⁰ Bā nābhito ekadā. ¹¹ C^s -no, Bā adda ekadā. ¹² Bā adda ekadā. ¹³ Bā sāgalo. ¹⁴ C^s -hiṃsu. ¹⁵ Bā mah. ¹⁶ C^s -nam. ¹⁷ C^s patvā. ¹⁸ C^s pari-. ¹⁹ Bā yācāhi. ²⁰ C^s add me. ²¹ Bā add bhante. ²² Bā laddha. ²³ C^s -ta. ²⁴ Bā saceham.

labhissāmi yadā me kamkhā uppajjati tasmiṃ khape¹ Bhagavantam
 upasamkamitum labhissāmi sace yaṃ Bhagavā mama parammukkhā
 dhammam katheti² tam āgantvā mayham kathessati³ ev'āham⁴ Bhaga-
 vantam upatṭhabhissāmi⁵ ime cattāro paṭikkhepe catasso ca⁶ āyā-
 5 canā ti⁷ aṭṭha vare yāci. Bhagavāpi⁸ ssa adāsi. So tato paṭṭhāya
 pañcaviśativassāni⁹ nibaddhaupatṭhāko ahoṣi. So pañcasu¹⁰ ṭhānesu¹¹
 etadagge ṭhapanam patvā āgamasampadā adhigamasampadā pubbahe-
 sampadā attatthaparipucchāsampadā¹² tithavāsasampadā yonisomanasikā-
 rasampadā Buddhūpanissayasampadā ti imāhi sattahi sampadāhi saman-
 10 nāgato Buddhassa¹³ santike aṭṭha vare dāyajjam labhitvā Buddhasāne
 paññāto gaganamajjhe¹⁴ cando viya pākaṭo ahoṣi. Ath¹⁵ ekadivasam¹⁶
 dhammasabhāyam¹⁷ katham samuṭṭhāpesum¹⁸: „āvuso Tathāgato Anandat-
 theram varadānena santappesi¹⁹“. Satthā āgantvā „kāya nu²⁰ ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinnā²¹“ ti pucchitvā „imāya nāmā²²“ ti vutte
 15 „na bhikkhave idān²³“ eva pubbe p'āham²⁴ Añandaṃ varena santappesiṃ,
 pubbe p'āham yaṃ yaṃ esa yāci tam tam adāsim evā²⁵“ ti vatvā
 a. ā.:

4

A. B. Br. r. k. tassa putto Juṇhakumāro nāma Takka-
 silāyam sippam uggahetvā ācariyassa anuyogam datvā rattibhāge
 20 andhakāre ācariyagharā nikkhamitvā attano nivāsanaṭṭhānam
 vegena gacchanto aññataram brāhmaṇam bhikkham caritvā
 attano nivāsanaṭṭhānam gacchantam apassanto bāhunā paha-
 ritvā tassa bhattapātim²⁶ bhindi. Brāhmaṇo patitvā viravi. Ku-
 māro kāruṇṇena nivattitvā tam hatthe gahetvā utṭhāpesi²⁷.
 25 Brāhmaṇo „tayā tāta mama bhikkhābhājajam bhinnam, bhatta-
 mūlam me dehiti²⁸“ āha. Kumāro „brāhmaṇa, idān²⁹ āham tava
 bhattamūlam dātuṃ na sakkomi, aham kho pana Kāsirañño
 putto Juṇhakumāro nāma, mayi rajje patitṭhite āgantvā maṃ
 dhanam yāceyyāsīti³⁰“ vatvā nitṭhitāsippo ācariyam vanditvā
 30 Bārāṇasim gantvā pitu sippam dassesi. Pitā „jīvantena me
 putto diṭṭho, rājabhūtam pi maṃ passissāmīti³¹“ rajje abhisīci.

¹ Bā adds yeva. ² Bā -thessati. ³ Bā -hantam. ⁴ C¹ Bā omit ca. ⁵ C¹
 -nāniti. ⁶ Bā vassādinī. ⁷ Bā adds te. ⁸ C¹ attatthapaṭi-. ⁹ C¹ tattā-,
 Bā titha-. ¹⁰ C¹ buddhānam. ¹¹ Bā -ṇa-. ¹² Bā add bhikkhū. ¹³ C¹
 pahaṃ. ¹⁴ C¹ upatṭhā-.

* So Junḥarājā nāma hutvā dhammena rajjam kāresi. Brāhmaṇo
tām pavattim sutvā „idāni mama bhattachamūlam āharissāmīti“
Bārāṇasim gantvā rājānam alamkatanagaram padakkhiṇam
karontam eva disvā ekasmiṃ unnatapadese² ṭhito hattham
pasāretvā jayāpesi. Rājā anoloketvā va atikkami³. Brāhmaṇo
tena adiṭṭhabbhavaṃ ñatvā katham samuṭṭhapento paṭhamam
gātham āha:

• 1. Suṇohi mayham vacanam janinda,
atthena Junḥ' amhi idhānupatto,
na brāhmaṇe addhike tiṭṭhamāne
gantabbam āhu dipadāna⁴ seṭṭhā 'ti. 13. 10

Tattha Junḥamhīti mahārāja tayi Junḥamhi aham eken⁵ atthena
idhānupatto, na nikkāraṇā idhāgato⁶ 'mhīti dīpeti, addhike ti addhānam āgate,
gantabbam ti tam addhikam⁷ addhānam āgataṃ yācamānaṃ brāhmaṇam
anoloketvā va gantabbam ti paṇḍitā na āhu na kathentīti. 15

Rājā tassa vacanam sutvā hatthim vajiramkusena niggahetvā
dutiyaṃ gātham āha:

• 2. Suṇomi tiṭṭhāmi, vadehi brahme
yenāsi⁸ atthena idhānupatto,
kam vā tvam⁹ attham mayi patthayāno
idhāgamo¹⁰ brahme tad imgha brūhīti. • 14. 20

Tattha imghā 'ti codanathe nipāto.

Tatoparam brāhmaṇassa ca rañño ca vacanapaṭivacana-
vasena sesagāthā kathitā:

3. Dadāhi me gāmavarāni pañca
dāsīsataṃ satta gavaṃ satāni
parosahassaṃ ca suvaṇṇanikkhe
bhariyā ca¹¹ me sādisi¹² dve dadāhi. 15. 25

¹ Bā āharāpessāmīti. ² Bā -ppa-. ³ Ck atikkami, C^o akkami. ⁴ Bā dvi-. ⁵
Bā -na. ⁶ Bā āgato omitting idh. ⁷ Bā omits addhi-. ⁸ Bāf yenāpi. ⁹ Ck
tam. ¹⁰ Ck -me, Bāf -mā. ¹¹ Bā va. ¹² all four MSS. -si.

4. Tapo nu te brāhmaṇa bhiṃsarūpo,
mantā nu te brāhmaṇa cittarūpā,
yakkhā va¹ te assavā santi keci,
atthaṃ vā² me abhijānāsi³ kattaṃ. 16.
5. Na me tapo atthi na cāpi mantā,
yakkhā ca me assavā n' atthi keci,
attham pi⁴ te⁵ nābhijānāmi kattaṃ,
pubbe ca kho saṅgati mattam āsi. 17.
6. Paṭhamam imaṃ dassanaṃ jānato me,
na t' abhijānāmi ito puratthā,
akkhāhi me pucchito etam atthaṃ,
kadā kuhiṃ vā ahu saṅgamo nō. 18.
7. Gandhārārājassa puramhi raṃme
avasimbhase Takkaṣilāya deva,
tatt' andhakāraṇhi⁶ timisikāyaṃ⁷
am̐sena am̐saṃ samaghaṭṭayimha. 19.
8. Te tattha ṭhatvāna ubho janinda
sārāṇiyaṃ vītisārimha⁸ tattha,
sā yeva no saṅgati mattam āsi
tato na pacchā na pure kadāci. 20.
9. Yadā kadāci manujesu brahme
samāgamo sappurisenā hoti
na paṇḍitā saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi vināsayanti. 21.
10. Bālā ca⁹ kho saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi vināsayanti,
bahum¹⁰ pi bālesu kataṃ vinassati,
tathā hi bālā akataññurūpā. 22.
11. Dhirā ca⁹ kho saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi na nāsayanti,

¹ C^a ca, B^d nu. ² B^d si. ³ B^d ā-. ⁴ B^d atthaṃ si. ⁵ C^k ce. ⁶ C^k B^d -hi.

⁷ C^a B^d am̐-. ⁸ B^d -sāramha. ⁹ B^d va. ¹⁰ C^k -ū.

appam pi dhīresu kataṃ na nassati,
tathā hi dhīrā sukataññurūpā. 23.

12. Dadāmi te gāmavarāni pañca
dāsīsataṃ satta gavaṃ satāni,
•parosahassaṇ ca suvaṇṇanikkhe 5
bhariyā ca te sādīsī dve dadāmi. 24.

13. Evaṃ sataṃ hoti samecca¹ rāja,
•nakkhattarājā-r-iva tārakānaṃ
āpūratī Kāsipatī yathā ahaṃ,
tayā hi² me saṅgamo ajja laddho ti. 25. 10

Tattha sādīsīti rūpevaṇṇajātikulapadesena mayā sādīsīyo³ dve mahā-
yasā bhariyā ca me dehīti attho, bhīṃsarūpo ti kin nu te brāhmaṇa bala-
varūpasilācāraguṇasaṃkhatāni tapkammaṃ atthīti pucchati, mantā nu te ti
udāhu vicitrarūpā sabbatthasādhakā mantā te atthi, assavā ti vacanakārakā⁴
icchiticchitadāyaka⁵ vā te keci santi, kattan ti kataṃ, udāhu tayā kataṃ, kiñci 15
mama atthaṃ abhijānāsīti pucchati, saṅgati mattan ti samāgamamattan tayā
saddhīm pubbe mama āsīti vadati, jānato me ti jānantassa mama imaṃ⁶
jathamaṃ kataṃ⁷ tava dassauaṃ, na⁸ tābhijānāmi⁹ na taṃ abhijānāmi⁹,
timīśikāyaṃ¹⁰ ti bahalatimīrūya¹¹ rattiyam, te tattha thatvānā¹² ti te
mayam tasmiṃ amsena amsam ghaṭṭitaṭṭhāne thatvā, vitisārimha tatthā¹³ ti 20
tasmiṃ yeva thāne sārītābbayuttakam katham sārāyima¹⁴, ahaṃ 'bhikkhābhājā-
naṃ me tayā bhinnam, bhattaniulāṃ me dehīti¹⁵, avacaṃ, tvaṃ 'idān' ahaṃ tava
bhattaniulāṃ dātuṃ na sakkomi, ahaṃ kho pana Kāsirañño putto Juphakumāro
nāma, mayi, rājje patiṭṭhite āgantvā maṃ dhanam yāceyyāsi¹⁶ avacā 'ti imaṃ
sārāyiam katham karimhā¹⁷ ti āha, sā yeva no saṅgati mattamāsīti deva 25
amhākaṃ sā yeva aññamaññam saṅgati mattam āsi ekamuhuttam ahoṣīti dīpeti,
tato ti tato pana¹⁸ muhuttikamittadhammato pacchā vā pure vā kadāci amhā-
kaṃ saṅgati nāma na bhūtapubbā, na paṇḍitā ti brāhmaṇa paṇḍitā nāma taṃ
muhuttikasaṅgatiṃ¹⁹ vā cirakālasanthavāni vā yaṃ kiñci pubbe katagunaṃ vā na
nassenti, bahum²⁰ pīti bahukam pi, akataññurūpā ti yasamā²¹ bālā aka- 30
taññusabhāvā tasamā tesu bahum²² pi kataṃ nassatīti attho, sukataññurūpā
ti suṭṭhukataññusabhāvā²³, etthāpi²⁴ tathā hīti hikāro kāraṇattho va, dadāmi
te ti brāhmaṇena yācitayācītaṃ²⁵ dadanto evam āha, evaṃ satan ti brāhmaṇo

¹ B^o samacca. ² B^o pi. ³ C^o -soyo. B^o -sā. ⁴ B^o -ikā. ⁵ B^o add yakkhā.
⁶ B^o omite ka-. ⁷ C^o omīti na. ⁸ C^o nābhī-. ⁹ C^o -mīti. ¹⁰ C^o B^o
timī-. ¹¹ B^o balawa-. ¹² B^o vitisā-. ¹³ C^o dehītaṃ. ¹⁴ C^o idam. ¹⁵ B^o
adds tam. ¹⁶ C^o -kē. ¹⁷ C^o -hū. ¹⁸ C^o yasavā. ¹⁹ C^o -vo. ²⁰ C^o etthā,
C^o etthāti. ²¹ B^o omits yācita.

rañño anumodanañ karonto vadati, satañ¹ sappurisaññāñ ekavāram pi samecca²
 sañgati nāma evaṃ hoti, rivā³ 'ti ettha rakāro⁴ nipātamattañ, tārakānañ⁵ tī
 tārakagaṇamajjhe, Kāsi patitī rājānañ ālapati, idaṃ vuttañ hoti: deva Kāsi-
 raṭṭhādhipati yathā cando tārakāmajjhe⁶ thito tārāgaṇaparivuto patipadato⁷
 5 patṭhāya yāva puṇṇamā āpūراتi tathā aham pi ajja tayā dinnehi gāmaṇārādhi
 āpūramitī, tayā hi⁸ me ti mayā pubbe tayā saddhim laddho pi saṅgamo
 aladdho⁹, ajja pana mama manorathassa nipphannattā mayā tayā saha saṅgamo
 laddho nāmā¹⁰ 'ti, nipphannañ me tayā saddhim mettaphalañ ti vadati.

Bodhisatto tassa mahantañ yasañ adāsi.

10 S. i. d. ā. „na bhikkhāve idān' eva pubbe p' āhañ Ānandañ
 vareña santappemi¹¹ yevā¹² 'ti vatvā j. s.: „Tadā brāhmaṇo Ānando
 ahosi, rājā¹³ aham evā¹⁴ 'ti. Juṇhajātakam.

3. Dhammajātakam.

Yasokaro puññakaro hamasmiti. Idañ S. J. v. Deva-
 15 dattassa paṭṭhavipavesanañ¹⁰ ā. k. Dhammasabhāyāñ¹¹ ka-
 thañ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto Tathāgatena saddhim paṭi-
 virujjhivā paṭhaviñ pavittṭho¹² ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinā¹³ 'ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁴ 'ti
 vutte „idāni tāv' esa bhikkhave mama Jina-cakke pahārañ datvā
 20 paṭhaviñ pavittṭho, pubbe pana¹⁵ dhammacakke pahārañ datvā pa-
 ṭhaviñ pavisitvā Avīci-parāyano jāto¹⁶ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. kāmāvacaraloke Dhammo nāma
 devaputto hutvā nibbatti, Devadatto Adhammo nāma. Tesu
 Dhammo dibbalaṃkārapatimaṇḍito dibbāñ rathavaram abhi-
 25 ruyha accharāgaṇaparivuto manusseṣu sāyamāsañ¹³ bhuñjitvā
 attano attano¹⁴ gharadvāre¹⁵ sukhakathāya nisinnesu puṇṇa-
 muposathadivase gāmanigamarājadhāniṣu¹⁶ ākāse ṭhatvā „pāṇā-
 tipātādhi dasahi akusalakammaṇapathēhi viramitvā, mātuṇ patṭhā-
 nadhammañ pituṇ patṭhānadhammañ tividhasucaritadhammañ¹⁷

¹ Ck om'te satañ. ² Bđ samacca. ³ Bđ rivakāro. ⁴ Bđ -kānañ ma-. ⁵ Cks
 patipā-. ⁶ Bđ hi corr. to pl. ⁷ Cks ajjaladdho, Bđ aladdho va. ⁸ Bds -esi. ⁹
 Bds add pana. ¹⁰ Bđ pathavippa-. ¹¹ Bđ tadā hi dham-. ¹² Bđ pl. ¹³ Bds
 sāyāñ bhattāñ. ¹⁴ Bđ only one a-. ¹⁵ Bđ -resu. ¹⁶ Bđ -gamaṇaparipatāṭhā-
 niṣu. ¹⁷ Bđ -dhamme ca.

pūretha, evaṃ sagga-parāyanā hutvā mahantaṃ yasaṃ anubha-
 vissathā“ 'ti manusse dasakusalakammapathe samādapento
 Jambudīpaṃ padakkhiṇaṃ karoti, Adhāmmo' „pāṇaṃ hanathā“
 'ti ādinā nayena² akusalakammapathe³ samādapento Jambudīpaṃ
 vāmaṃ karoti. Atha tesaṃ ākāse rathā sammukhā ahesuṃ, 5
 atha nesaṃ parisā „tumhe kassa tumhe kassā“ 'ti pucchitvā
 „mayāṃ Dhammassa, mayāṃ Adhammassā“ 'ti vatvā maggā
 ukkaṇṭitvā⁴ dvidhā jātā. Dhammo pi Adhammaṃ āmantetvā
 „samma tvaṃ Adhammo ahaṃ⁵ Dhammo, maggo mayhaṃ
 anucchaviko, tava rathaṃ okkāmetvā⁶ mayhaṃ maggaṃ dehiti“ 10
 paṭhamāṃ gāṭham āha:

1. Yasokaro puñṇakaro 'ham asmi
 sadatthuto⁷ saṃmaṇabrāhmaṇānaṃ,
 maggāraho devamanussapūjito
 Dhammo ahaṃ, dehi Adhamma maggan ti. 26. 15

Tattha yasokaro ti ahaṃ devamanussānaṃ yasodāyako, dutiyapade pi
 es' eva nayo, sadatthuto⁷ ti sadā thuto⁸ niccapasattho⁹.

Tatoparā:

2. Adhammayānaṃ daḷham āruhitvā
 asantasanto balavāhaṃ asmi, 20
 sa kissa hetumhi tav' ajja dajjaṃ¹⁰
 maggaṃ ahaṃ Dhamma adinnapubbaṃ. 27.
 3. Dhammo hāve pātur ahosi pubbe, (III, 4.)
 pacchā Adhammo udapādi loke,
 jeṭṭho ca seṭṭho ca sanantano¹¹ ca, 25
 uyyāhi jeṭṭhassa kaniṭṭha maggā. 28.
 4. Na yācanāya na pi pātirūpā
 na arahati vo¹² 'haṃ dadeyya maggaṃ,

¹ B^d adds pana devaputto. ² B^d adds dassa. ³ C^k adds hi, C^s hi ramitvā. ⁴
 B^d okk-. ⁵ C^k okkamitvā. ⁶ C^s -tthato. ⁷ C^k -tthato. ⁸ C^k sadatthato.
⁹ B^d niccaṃ-. ¹⁰ B^d rajjaṃ corr. to da-, C^k vajjaṃ. ¹¹ B^d -nandano. ¹²
 B^d te.

- yuddhañ ca no hotu' ubhinnam ajja,
yuddhasmi yo jessati tassa maggo. 29.
5. Sabbā disā anuvisaṭo 'ham asmi
mahabbalo amitayaso atullo',
5 guṇehi sabbehi upetarūpo
Dhammo, Adhamma tvañ kathañ vijessasi'. 30.
6. Lohenā ve haññati jātārūpañ,
na jātārūpena hananti lohañ,
sace Adhammo haññatī' Adhammam ajja
10 ayo suvaṇṇaṃ viya dassaneyyaṃ. 31.
7. Sace tvañ' yuddhabalo' s' Adhamma'
na tuyha vaddhā ca garū' ca atthi,
maggāñ' ca te dammi piyāppiyena
vācāduruttāni pi te khamāmīti 32.
- 13 imā cha' gāthā tesaṃ yeva¹⁰ vacanapaṭivacanavasena ṭhitā¹¹.

Tattha sa kiṣṣa hetumhi tavajjā 'ti¹² so 'mhi ahañ Adhammo,
Adhammayānañ rathañ¹² ārūḷho abbīto balavā kiṃkāraṇā ajja bho Dhamma
kassaci adinnapubbañ maggañ tuyhañ dammīti¹⁴, pubbe ti¹⁵ paṭhamakeppī-
kakāle imasmīñ loke dasakussalakammmapathadhammo¹⁶ ca pubbe pāturu ahoṣi
20 pacchā adhammo, jeṭṭho cā 'ti pure nibbattabhāvena ahañ jeṭṭho ca¹⁷ seṭṭho
ca porāṇako ca, tvañ pana kañiṭṭho, tasmā maggā uyyāhīti vadati, na pi pāti-
rūpā¹⁸ ti ahañ hi vo¹⁹ n' eva yācanāya na paṭirūpavacanena²⁰ maggāraha-
tāya maggañ dadeyyaṃ, anuvisaṭo²¹ ti ahañ catasso disā catasso anu-
25 disā ti sabbadisā attano guṇena patthaṭo paññāto, lohenā 'ti ayaṃ utṭhikena,
haññatīti²² hanissati, yuddhabalo sadhamma' ti sace tvañ yuddhabalo
si Adhamma, vaddhā²³ ca garū²⁴ cā 'ti yadi tuyhañ ime vuddhā²⁵
ime garupaṇḍitā²⁶ evaṃ n' atthi, piyāppiyenā 'ti piyena pi²⁶ appiyenāpi
dadanto²⁷ piyena viya te maggañ dadāmīti attho.

¹ Cks ti-. ² Bds atulyo. ³ Cks -ti. ⁴ Ck haññati, Cc haññatī Bds haññati. ⁵
Cks tvañ. ⁶ Ck saddhamma, Bds adhamma. ⁷ Bds guru? Cks garu. ⁸ Cks maggā.
⁹ Cks ca. ¹⁰ Bds tesaññeva. ¹¹ Bds kathitā. ¹² Bds tavajjā dajjanti. ¹³ Cc
omits rathañ. ¹⁴ Cc dammī pi, Ck dhammī pi. ¹⁵ Ck pi. ¹⁶ Cks -e. ¹⁷
Cks omīti ca. ¹⁸ Bds paṭirūpā corr. to paṭirūpā. ¹⁹ Bds te. ²⁰ Bds paṭi- corr.
to paṭi-. ²¹ Cks anuvisaṭo. ²² all three MSS. haññā-. ²³ Bds vuddhā. ²⁴ Bds
guru. ²⁵ Bds adds cā ti. ²⁶ Bds viya. ²⁷ Bds anto.

Bodhisattena pana imāya gāthāya kathitakhaṇe¹ yeva Adhammo rathe²thātum asakkonto avamsiro paṭhaviyaṃ patitvā paṭhaviyā vivare dinne gantvā Avicimhi yeva nibbatti.

Etam atthaṃ viditvā Bhagavā abhisambuddho hutvā sesagāthā abbhāsi: .

5

8. Idaṃ ca sutvā vacanaṃ Adhammo
avamsiro patito uddhapādo :

• • yuddhatthiko ce na labhāmi yuddhaṃ,
ettāvataṃ hoti hato Adhammo. • 33.

9. Khantibalo⁷ yuddhabalaṃ vijetvā
hantvā Adhammaṃ nihanitva³ bhūmyā⁴
pāyās⁵ vitto³ abhiruyha sandanaṃ
maggen⁶ eva atibalo saccaṇikkamo⁶. 34. 10

10. Mātāpitā samaṇabrāhmaṇā ca
asammānitā yassa sake agāre
idh⁹ eva nikkhippa sarīradehaṃ
kāyassa bhedā nirayaṃ vajanti⁷
yathā Adhammo patito avamsiro. 35. 15

11. Mātāpitā samaṇabrāhmaṇā ca
susammānitā yassa sake agāre
idh⁹ eva nikkhippa sarīradehaṃ
kāyassa bhedā sugatiṃ vajanti⁸
yathāpi Dhammo abhiruyha sandanaṃ ti. 36. 20

Tattha yuddhatthiko ce ti ayaṃ tassa vilāpo, so kir⁹ evaṃ vilapanto yeva patitvā paṭhaviṃ pavitt¹⁰ho, ettāvataṃ ti bhikkhave yāvataṃ paṭhaviṃ pavitt¹⁰ho 25
tāvata⁹ Adhammo¹⁰ hat⁹, nāma hoti, khantibalo¹¹ ti bhikkhave evaṃ Adhammo paṭhaviṃ pavitt¹⁰ho, adhiśāsanakhantibalo taṃ yuddhabalaṃ vijetvā vadhitvā bhūmyāṃ nihanitvā pāyās¹² vitto¹³ attano rathaṃ āruyha maggen⁶ eva⁹ saccaṇikkamo¹⁴ tathaparakkamo¹⁵ Dhammadevaputto pāyāsi, 30
asammānitā ti asakkatā, sarīradehaṃ ti imasmiṃ yeva loke sarīrasaṃ-
khātā dehaṃ nikkhipitvā, nirayaṃ vajantīti¹⁶ yassa pāpappuggalassa ete sakkārārahā¹⁷ gehe asakkatā tathārūpā¹⁸, yathā Adhammo patito avamsiro evaṃ

¹ B² -kkhaṇe. ² all four MSS. -ti-. ³ B² vihanetvā. ⁴ B² -yā corr. to -yaṃ

⁵ C² B² citto. ⁶ C² -kkhāmo. ⁷ B² add te. ⁸ B² add te. ⁹ B² ettā-. 10

B² adds patito. ¹¹ all three MSS. -ti-. ¹² C² vintijānatāya? C² vittijānatāya,

B² citta-jānatāya. ¹³ B² citto. ¹⁴ B² add ti. ¹⁵ C² tatha- corr. to tathā-. 20

¹⁶ C² vajanti. ¹⁷ C² -rarahā, B² -rārahe. ¹⁸ C² adds ti; C² tathārūpā ti yā-

thārūpā, B² yathā ti in the place of tathārūpā.

avaṃsiraṃ nirayaṃ vajantīti attho, sugatīṃ vajantīti yassa paṇ' ete sakkatā tādīsā paṇḍitā yathāpi Dhammo sandanaṃ abhiruḃha devalokaṃ gato evaṃ sugatīṃ vajanti¹.

S. evaṃ dhammaṃ desetvā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi

- 5 Devadatto mayā saddhiṃ paṭivirujjhivā paṭhavim pavittḥo“ ti vatvā j. s.: „Tadā Adhammo Devadatto ahoṣi, paṇḍāpi 'ssa Devadattapaṇḍā va², Dhammo paṇa ahaṃ³, paṇḍā⁴ Buddhapaṇḍā yevā“ 'ti, Dhamma jātakaṃ⁵.

4. Udayajātaka.

- 10 Ekā nisinnā ti. Idāṃ S. J. v.⁶ ukkaṇṭhiṭṭabbikkum ā. k. Vatthum Kusajātake āvibhavissati. S. paṇa taṃ bhikkhum āṇan-tetvā⁷ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti⁸ pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā kilesavasena evarūpe niyyānika-sāsane⁹ ukkaṇṭhasi, porāṇakapaṇḍitā samiddhe dvādasayojanike Su-
15 rundhananagare¹⁰ rajjāṃ kārentā¹¹ devaccharapaṭibhāgāya itthiyā sad-dhiṃ satta vassasatāni ekagabbhe vasantā indriyāni¹² bhinditvā lobhavasena na olokesuṃ“ ti vatvā a. ā.:

- A. Kāsiraṭṭhe Surundhananagare Kāsiraṭṭjā r. kāresi, tassa n' eva putto na dhītā ahoṣi. So attano deviyo 'putte
30 patthethā“ 'ti āha¹³. Tadā Bo. Brahmaloḃā cavitvā tassa¹⁴ aggamahesiyā¹⁵ kucchimhi¹⁶ nibbatti. Ath' assa mahājanassa hadayaṃ vadḍhetvā jātabhāvena Udayabhaddo¹⁷ ti nāmaṃ kariṃsu. Kumārassa pādacāraṃ¹⁸ caraṇakāle aṇṇo pi satto Brahmaloḃā cavitvā tass' eva raṇṇo aṇṇatarāya¹⁹ deviya²⁰ kuc-
95 chimhi²¹ kumārikā hutvā nibbatti, tassāpi Udayabhaddā²² ti nāmaṃ kariṃsu. Kumāro vayappatto sabbasippe²³ nipphattim

¹ Bā -titi. ² Cā yeva, Bā ca. ³ Bā shameva. ⁴ Bā adds paṇa. ⁵ Bā dham-madevaputtjā. ⁶ Bā add ekam. ⁷ Bā omits ā-. ⁸ Bā sīti. ⁹ Bā add pabbajitvā. ¹⁰ Cā surundana-. ¹¹ Bā -to. Cā -to. ¹² Bā āṇāpasi, Bā adds aggamahesi pi raṇṇo. vacanaṃ sampaṭṭochitvā tathā akāsi tassā sīlatejena. ¹³ Bā raṇṇo. ¹⁴ Bā -ismim. ¹⁵ Bā -bhaṭ- throughout. ¹⁶ Cā -vāraṇ, Bā pāda corr. to pādā, Bā padasā. ¹⁷ Cā -rā. ¹⁸ Cā -ismim. ¹⁹ Bā -bhaṭā. ²⁰ Bā -a.

pāpuṇi, jātibrahmacārī pana ahosi, supiṇantenāpi¹ methuna-
 dhammaṃ na jānāti, nāssa² kilesesu cittaṃ alliyi. Rājā
 puttaṃ³ rajje abhisiñcitvā „nātakāni⁴ ssa⁵ paccupaṭṭhāpessāmīti“
 sāsanaṃ pesesi. Bo. „na mayhaṃ rajjen⁶ attho, kilesesu
 cittaṃ me na alliyatīti“ paṭikkhipitvā punappuna vuccamāno⁷
 rattajambunadamayaṃ itthirūpaṃ kāretvā „evarūpaṃ itthiṃ
 labhamāno rajjaṃ paṭicchissāmīti“⁸ mātāpitunnaṃ pesesi. Te
 taṃ suvaṇṇarūpakam sakala-Jambudīpaṃ parihaṛāpetvā tathā-
 rūpaṃ itthiṃ alabhantā Udayabhaddaṃ alaṃkaritvā tassa
 santike ṭhapesuṃ, sā taṃ suvaṇṇarūpaṃ⁹ abhibhavitvā aṭṭhāsi.¹⁰
 Atha tesam¹¹ anicchamānānaṃ nēva vemātikabhaginiṃ Udaya-
 bhaddhakumārīṃ¹² aggamaheṣiṃ katvā B-aṃ rajje abhisiñcīṃsu.
 Te pana dve pi brahmācāriyavāsaṃ eva vasiṃsu. Aparabhāge
 mātāpitunnaṃ accayena B. rajjaṃ kāresi. Ubho¹³ ekagabbhe
 vasamaṇāpi lobhavasena indriyāni bhinditvā aññaṃaññaṃ na¹⁴
 olokesuṃ, api¹⁵ kho pana „yo amhesu paṭhamataraṃ kālāṃ
 karoti so nibbattaṭṭhānato āgantvā¹⁶ asuṇṇaṭṭhāne nibbatto
 'smīti' ārocetū“¹⁷ ti saṅgaram¹⁸ akāṃsu. Atha kho B. abhisekato
 sattavassasataccayena kālāṃ akāsi. Añño rājā nāhosi, Udaya-
 bhaddāya eva¹⁹ āṇā pavatti, amaccā rajjaṃ anusāsīṃsu. B.²⁰
 pi Tāvatiṃsabhavane Sakkattaṃ patvā yasamaṇantatāya satta-
 haṃ anussarituṃ nāsakkhi. Iti so manussagaṇanāya satta-
 vassasataccayena āvajjitvā „Udayabhaddharājadhītaraṃ²¹
 dhanena vīmaṇsitvā sihanādaṃ nadāpetvā²² dhammaṃ desetvā
 saṅgaram²³ mocetvā āgamissāmīti“ cintesi. Tadā kira manus-²⁴
 sānaṃ dasavassasahassāyukālo ahosi²⁵. Rājadhītā²⁶ taṃ di-
 vasaṃ rattibhāge supihitesu²⁷ dvāresu ṭhapite ārakkhe satta-
 bhūmakapāsādavaratale²⁸ alaṃkatasirigabbhe ekikā²⁹ niccalā at-

¹ Bā -napi. ² Bā na tassa. ³ Ck putte. ⁴ Bā -kāṇissa corr. to -kāṇissa.

⁵ Bā sampaṭi-. ⁶ Bā -rūpakam. ⁷ Bā nesaṃ. ⁸ Ck udayaku-. ⁹ Bā
 adds pi. ¹⁰ Bā adds ca. ¹¹ Bā saṅk-. ¹² Bā -bhaṭṭāyeva. ¹³ Bā -bhaṭṭam-.

¹⁴ Bā naṭṭa-, Ck vadā-. ¹⁵ Bā hoṭi. ¹⁶ Bā adds pi. ¹⁷ Bā pihī-. ¹⁸ Bā -mi-.

¹⁹ Bā adda-va.

tano silaṃ āvajjamāṇā nisīdi. Atha Sakko suvaṇṇamāsakapūraṃ
ekaṃ suvaṇṇapātiṃ ādāya āgantvā sayanagaḇbhe yeva pātu
bhavitvā ekamantaṃ ʘhito tāya saddhiṃ sallapanto paṭhamam
gātham āha:

- 5 1. Ekā nisinnā suci saṇṇatūrū
 pāsādam āruya aninditaṅgī,
 yācāmi taṃ kinnaranettacakkhu:
 im' ekarattiṃ ubhaya vasemā 'ti. 37.

Tattha sucīti sucivatthanivatthā, saṇṇatūrū ti suṭṭhapaṭitūrū triyā-
10 pathaṃ saṇṭhapetvā sucivatthā ekikā va nisinnaśi¹: vuttaṃ hoti, aninditaṅgīti
pādanata yāva kesantā² aninditasarīrā paramasobhaggappattaṣarīrā ti, kinna-
ranettacakkhū 'ti tihi maṇḍalehi paṇḍehi ca pasādehi upasobhitattā kinnaraṇaṃ
nettasaḍehi cakkhūhi samannāgate, imekarattiṃ ti imaṃ ekarattiṃ ajja imas-
miṃ alaṃkatasayanagaḇbhe ekato vaseyyamā 'ti yāceti.

- 15 Tato rājadhītā dve gāthā abhāsi:
 2. Ukkinnantaraparikhāṃ³ daḷhamattālakotṭhakaṃ⁴
 rakkhitaṃ khaggahatthehi duppavesam idaṃ puram. 38.
 3. Daharassa yuvino⁵ cāpi āgamo ca⁶ na vijjati,
 atha kena nu vaṇṇena saṅgamaṃ icchase mayā ti. 39.

Tattha ukkinntantaraparikhāṃ⁶ ti idaṃ dvādasayojanikaṃ Surun-
dhanapuram antamantarā udekarikhānaṃ kaddamaparikhānaṃ sukkhapa-
khānaṃ⁷ ca ukkinpattā⁸ ukkinntantaraparikhāṃ⁹, daḷhamattālakotṭhakaṃ¹⁰
ti thirehi attālakehi dvārakotṭhakehi ca samannāgataṃ, khaggahatthehi
āvudhahatthehi dasehi yodhasasasehi rakkhitaṃ, duppavesam idaṃ puran
25 ti idaṃ sakalapuram pi tassa anto māpitaṃ mayham nivāsapuram¹¹ pi ubha-
yāṃ¹² kassaci pavasitum na sakkā, āgamo cā¹³ 'ti idha imāya velāya taru-
passa¹⁴ vā yobbanappattassa vā thāmasampannayodhasa vā aññassa vā mahantam
pi paṇṇākāraṃ gaḇetvā āgacchantassa āgamo nāma n'atthi, saṅgaman ti
atha traṃ kena kārāṇena imāya velāya mayā saba samāgamaṃ¹⁵ icchasi¹⁶.

- 30 Atha Sakko catutthaṃ gātham āha:

¹ Bā kesaggā. ² C² ukkinṇ-, Bā okkhinṇ-, Bf okki-. ³ Bā daḷha attā-. ⁴ Bā
yūḍino, Bf yuddhino. ⁵ C⁵ va, Bā vā. ⁶ C⁶ ukkinṇ-, Bā okkhinṇ-. ⁷ C⁷
sukka-. ⁸ C⁸ ukkinṇa-, Bā ukkhinṇa-. ⁹ Bā ukkh-. ¹⁰ Bā daḷha attā-.

¹¹ Bā -sanapu-. ¹² Bā -yampi. ¹³ C¹³ Bā vā. ¹⁴ Bā saṅgamaṃ. ¹⁵ Bā -sīti.

4. Yakkho 'ham asmi kalyāṇi, āgato 'smi tamantikam',
tvaṃ maṃ nandaya' bhaddante, punṇakaṃsaṃ dadāmi te. 40.

Tass' attho: kalyāṇi sundaradassane, aham ev' eko³ devaputto devānubhā-
vena⁴ idhāgato, tvaṃ ajja maṃ⁵ nandaya tosehi, ahaṃ te imaṃ suvaṇṇa-
māsakapūṇaṃ⁶ suvaṇṇapātini⁷ dadāmi ti.

5

Taṃ sutvā rājadhītā pañcamaṃ gātham āha:

5. Devaṃ va yakkhaṃ atha vā manussaṃ

• , na patthaye Udayam aticca-m-aññaṃ,
gacch' eva tvaṃ yakkha mahānubhāva,

mā c' assu gantvā punar āvajjitthā 'ti. 41.

10

Tass' attho: ahaṃ devarāja devaṃ vā yakkhaṃ vā Udayaṃ atikkamitvā
aññaṃ na patthemī, so tvaṃ gacch' eva, mā idha aṭṭhāsi', na me tayā ābha-
tena⁸ paṇṇākarena attho, gantvā ca⁹ māssu imaṃ ṭhānaṃ punar āvajjitthā
'ti.

So tassā sīhanādaṃ sutvā aṭṭatvā gatasadiso hutvā tat- 15
th' ev' antarahito¹⁰ aṭṭhāsi. So punadivase tāyaṃ ava velāya
suvaṇṇamāsakapūraṃ rajatapātini ādāya tāya saddhiṃ sallapanto
chatṭhaṃ gātham āha:

6. Yā sā¹¹ ratī uttamā¹² kāmabhogināṃ

yamhetu sattā visamaṃ caranti¹³

20

mā taṃ ratiṃ jīyi tuvaṃ sucimhite¹⁴,

dadāmi te rūpiyaṃ kamsapūraṃ ti. 42.

Tass' attho: bhadde rājadhīte yā eṣā kāmabhogisattānaṃ¹⁵ rati sumethu-
naṃ¹⁶ kāmaratī nāma uttamaratī yassā ratiyā¹⁷ kāraṇā sattā kāyaduocaritādivi-
samaṃ caranti taṃ ratiṃ tvaṃ bhadde sucimhite manāpahasite mā jīyi, aham 25
pi āgacchanto na tucchahattho āgato, hiyyo suvaṇṇamāsakapūraṃ suvaṇṇapātini
āharāṃ ajja rūpiyapātini¹⁸, imaṃ te ahaṃ rūpiyapātini suvaṇṇapūraṃ dadāmi ti.

Rājadhītā cintesi: „ayaṃ kathāsallāpaṃ labhanto punap-
punāgamissati, na dāni tena saddhiṃ kathessāmīti“ sā kiñci

¹ Bā tavantike, B' bhavantike. ² Bā nandassa, B' nandassu. ³ Bā omits ev. ⁴ Bā devatānu-. ⁵ Ck^o mama. ⁶ Ck^o -kaṃ-, C^o suvaṇṇamāsakapūṇa. ⁷ C^o svaṇ-.
⁸ Ck^o āha-, Bā āga-. ⁹ Ck^o Bā va. ¹⁰ Bā tattheva. an-. ¹¹ Bā of omits sā. ¹² Bā
-ma, B' -māṃ. ¹³ Bā varanti. ¹⁴ Bā -to. ¹⁵ Bā -gīnaṃ satt-. ¹⁶ Bā -na,
Ck^o ratisuṃethuṃ. ¹⁷ Bā dutiyā. ¹⁸ Bā adds suvaṇṇapūraṃ.

na kathesi. Sakko tassā akathanabhāvaṃ¹ ūtvā tatth' ev'²
 antarahito³ t̥hatvā⁴ punadivase tāyam eva velāya lohapātīm⁵
 kahāpaṇapūraṃ ādāya „bhadde⁶ maṃ kāmaratiyā santappehi,
 imaṃ te kahāpaṇapūraṃ lohapātīm dassāmiti“ āha. Taṃ
 5 disvā rājadhītā sattamaṃ gātham āha:

7. Nārī naro nijjhapayaṃ⁷ dhanena
 ukkaṃsati yathā karoti chandaṃ,
 vipaccaniko tava devadhammo
 paccakkhato thokātarena esīti. 43.

10 Tass' attho: bho purisa tvaṃ jaḷo, naro h' nāma nāriṃ kilesaratikāraṇā
 dhanena nijjhāpento saññāpento yathā nāriyā chandaṃ karoti taṃ ukkaṃsati
 vaṇnetvā thometvā bahutarena dhanena palobhetti, t̥yhaṃ paṇ' eso devasaṅghāvo
 vipaccaniko, tvaṃ hi mayā paccakkhato thokātarena esi paṭhamadivase suvaṇṇa-
 pūraṃ suvaṇṇapātīm āharitvā dutiyadivase⁸ rūpiyapātīm tatiyadivase kahāpaṇa-
 15 pūraṃ lohapātīm āharasīti.

Taṃ sutvā M.⁹ „bhadde rājakumārī¹⁰, ahaṃ chekavāṇijo,
 na niraṭṭhakena atthaṃ nāsemi¹¹, sace tvaṃ āyunaṃ vā vaṇṇena
 vā vaddheyyāsi ahaṃ te paṇṇākāraṃ vaddhetvā āhareyyaṃ,
 tvaṃ pana parihāyas' eva, tenāhaṃ pi dhanam parihāpemi¹²“
 20 vatvā tisso gāthā abhāsi:

8. Āyūṇ ca vaṇṇaṃ ca manussaloke
 nihiyyati manujānaṃ sugatte,
 ten' eva vaṇṇena dhanam¹⁰ pi tuyhaṃ
 nihiyyati, jīṇṇatarāsi ajja. 44. 6'

25 9. Evaṃ me pekkhamānassa rājaṇṇi yasassini
 hāyat' eva tato vaṇṇo ahorattānaṃ accaye. 45.

10. Iminā ca¹¹ tvaṃ vayāsā¹² rājaṇṇi sumedhase
 brahmacariyaṃ careyyāsi, bhiyyo vaṇṇavati¹³ siyā ti. 46

30 Tettha nihiyyatīti parissāvane āsittandaṃ viya parihāyati, manussa-
 lokasmiṃ hi sattā jīvīṇa vaṇṇena cakkhupasādābhīti dīne dīne parihāyanti' eva¹³.

¹ B² akatana-, C² akathata-, B² akathita-. ² B² tattheva aṇ-. ³ B² hutvā. ⁴ B² adda tvaṃ. ⁵ B² nijjhā-. B² niṭṭhā-. ⁶ B² adda suvaṇṇapūraṃ. ⁷ B² sakko.
⁸ Ck² -rī. ⁹ B² nāsemi. ¹⁰ Ck² -ne. ¹¹ B² va. ¹² Ck² vassā. ¹³ Ck² -yateva.

ijñātarāsīti mama paṭhamam āgatadivase pavattam hi te āyuni¹ hiyyo-
divasam na pāpuṇi, kuṭhāriyā chinnaṃ viya tath' eva nirujjhi, hiyyo pavattam²
ajjadivasam na pāpuṇi, hiyyo³ kuṭhāriyā chinnaṃ viya⁴ nirujjhi, tasmā ajja
jñātarāsī⁵ jāta, evam me ti tiṭṭhatu hiyyo ca paramaho⁶ ca, ajj' eva pana may-
ham evam pekkhamānassa⁷ pekkhamānassa' eva, hāyat' eva tato vaṇṇo aho-
rattānam accaye ti ito paṭṭhāya pana⁸ rattindivesu vītivattesu ahorattānam
accayena apaṇṇattikabhāvam eva gamissasīti⁹ dasseti, iminā cā¹⁰ 'ti tasmā
bhadde sace tvaṃ iminā va vaye¹¹ imasmim suvaṇṇavaṇṇe sarīre jarāya avilutte
yeva seṭṭhacariyaṃ careyyāsi¹² pabbajitvā samaññadhammaṃ kareyyāsi¹³ bhiyyo
vaṇṇavasi¹⁴ sīlyā¹⁵ atirekataravaṇṇā¹⁶ bhaveyyasīti.

Tato rājadhītā itaraṃ gātham āha:

11. Devā na jīranti¹⁷ yathā manussā,
gattesu tesam valiyo na honti,
pucchāmi taṃ yakkha mahānubhāva¹⁸:
kathaṃ na¹⁹ devānaṃ sarīradeho ti. 47.

Tattha sarīradeho ti sarīrasamkhāto deho devānaṃ sarīraṃ kathaṃ na
jīrati, idam taṃ ahaṃ²⁰ pucchāmiti vadati.

Ath' assā kathento Sakko itaraṃ gātham āha:

- * 12. Devā na jīranti yathā manussā,
gattesu tesam valiyo na honti,
suve suve bhiyyataro va tesam
dibbo ca vaṇṇo vipulā ca bhogā ti. 48.

Tattha yathā manussā ti yathā manussā jīrantā²¹ rūpena vaṇṇena
bhogena cakkhupasādādihi ca jīranti na evam devā, tesam²² gattesu valiyo pi
na santi, maṭṭakañcaṇapaṭṭam eva vaṇṇasarīram²³ hoti, suve suve ti divase
divase, bhiyyataro vā 'ti atirekataro va tesam 'dibbo ca vaṇṇo vipulā ca
bhogā honti, manussesu hi²⁴ rūpaparīhāni²⁵ ciraṭābhāvassa²⁶ sakkhi, devesu²⁷
atirekarūpasampatti atirekavarārasampatti ca²⁸, evam aparīhānadhammo nāma²⁹

¹ Ck^o -u. ² Bā -ampi. ³ Bā adds va. ⁴ Bā adds tattheva. ⁵ Bā -rāpi. ⁶
Bā parato. ⁷ Bā omits pe-. ⁸ Bā omits pa-. ⁹ Ck^o -titi. Bā bhavissasīti. ¹⁰
Bā vā. ¹¹ Ck^o upāyena. ¹² Bā vadeyyasīti. ¹³ Bā -sīti. ¹⁴ Bā adds ti. ¹⁵
Bā -i, Ck^o -tarā-. ¹⁶ Ck^o jiyanti, Bā jīnanti, Bā jīranti. ¹⁷ Bā -vaṇ. ¹⁸ Ck^o -nu.
¹⁹ Bā idam ahaṃ taṃ. ²⁰ Ck^o -ti. ²¹ Bā adds hi. ²² so Ck^o; Bā maṭṭakañcaṇapatta-
venayamevasarīraṃ. ²³ Ck^o bhī. ²⁴ Ck^o rūpa-, Bā rūpaṃ-. ²⁵ Bā ciraṃjāti-. ²⁶
Bā pasakkhi-. ²⁷ Bā adds hoti. ²⁸ Bā nāmesa.

devaloko, tasmā tvaṃ jaraṃ apatvā¹ va nikkhamitvā pabbaja², evaṃ paribhāṇiyasabbhāvā³ manussalokā muccitvā⁴ aparibhāṇiyasabbhāvaṃ evarūpaṃ devalokaṃ gamissasīti.⁵

Sā devalokassa vaṇṇaṃ sutvā⁶ gamanamaggaṃ pucchanti⁷ itaraṃ gātham āha:

- 5 13. Kim sū 'dha bhītā janatā anekā,
 maggo ca nekāyatanāṃ⁸ pavutto,
 pucchāmi taṃ yakkha mahānubhāva:
 katthaṭṭhito paralokaṃ na bhāye ti. 49.

Tattha kim sū dha bhītā ti devarāje ayaṃ khattiyādibhedā anekā
10 janatā kimbhītā kassa⁹ bhayaṃ paribhāṇiyasabbhāvā⁸ manussalokā devalokaṃ na
gacchatīti pucchati, maggo⁸ ti devalokagāminimaggo idha paṇa kin ti āhagītvā
ko ti pucchā kātabbā, ayaṃ h ettha attho: nekatitthāyatanavasena¹⁰ paṇḍitehi
pavutto devalokamaggo¹¹ ko katara ti vuttaṃ Moli, katthaṭṭhito ti paralokaṃ
gacchanto katarasmiṃ magge ṭhito na bhāyati.

- 15 Ath' assā kathento Sakko itaraṃ gātham āha:

14. Vācaṃ manaṃ ca paṇidhāya sammā
 kāyena pāpāni akubbamāno
 bavhannapānaṃ¹² gharam āvasanto
 saddho mudū saṃvibhagī vadaññū
20 saṅgāhako sakhilo saṇhāvāco (III. ²⁶²/₂₁)
 etthaṭṭhito paralokaṃ na bhāye ti. 50.

Tass' attho: bhadde Udaye vācaṃ manaṃ ca sammā ṭhapetvā kāyena pi
pāpāni akaronto ime dasakusalakammapathe samādāya vattanto bahū annapāne
bahū vā¹³ deyyadhamme ghare vasanto 'dānassa vipāko atthīti' saddhāya saman-
25 nāgato muducitto dānasāṃvibhūgatāya¹⁴ saṃvibhagī¹⁵, pabbajitā bhikkhāya
caramānā vadanti¹⁶ nāma paccayadānena tesāṃ tassa vādassa jānanato vadaññū,
catūhi saṅgahavattūhi saṅgāhako¹⁷, piyavādītāya sakhilo, maṭṭavacanatāya¹⁸
saṇhāvāco, ettha etthake¹⁹ guṇarāsimhi ṭhito paralokaṃ gacchamo na bhāyati.

¹ Bā appatvā. ² Bā -jāhi. ³ Bā cavitvā. ⁴ Bā add tassa. ⁵ all three MSS.
-ti. ⁶ Ck -yatānaṃ, Bā -kāyanaṃ. ⁷ Bā kissa. ⁸ Ck adds nu. ⁹ Bā kim
ma-. ¹⁰ Ck nekā-, Bā anekā-. ¹¹ Bā adds ca. ¹² Bāf bahanna-. ¹³ Ck fa.
¹⁴ Ck -bhāgaṃatāya, B -bhāgatāyaṃ. ¹⁵ Ck -gi. ¹⁶ Bā caranti. ¹⁷ Ck -ga-,
C -gā- corr. to -ga-. ¹⁸ C maṭṭha-. Bā maṭṭha-. ¹⁹ so all three MSS.

Tato rājadhītā¹ tassa vacanam sutvā thutim karonti²
 itaram gātham āha:

15. Anusāsasi maṃ yakkha yathā mātā yathā pitā,
 ulāraṇṇa³ pucchāmi: ko nu tvam asi subrahā ti. 51.

Tass' attho: yathā mātāpitaro [puttake anusāsanti tathā maṃ anusāsasi; ⁵
 ulāraṇṇa⁴ sobhaggappattarūpa⁵ ko nu si tvan ti⁶ accuggatasariro⁷ ti

Tato B. itaram gātham āha:

16. Udayo 'ham asmi kalyāṇi saṅgaratthā⁸ idhāgato,
 āmanta kho taṃ gacchāmi, mutto 'smi tava saṅgarā⁹ ti. 52.

Tass' attho: kalyāṇadassane ahaṃ purimabhaye tava sāmiko Udayo nāma ¹⁰
 Tāvātimsabhavane Sakko hutvā nibbatto, idhāgacchanto na kilesavasenāgato, taṃ
 vīmaṇsitvā¹⁰ puna saṅgaṇaṃ¹¹ moccassamīti saṅgaratthāya¹¹ pubbe saṅga-
 rassa¹¹ katattā āgato 'smi, idāni taṃ āmantevā gacchāmi, mutto 'smi tava saṅ-
 garā¹¹ ti.

Rājadhītā assasitvā¹² „sāmi, tvam Udayabhaddarājā“ ti as- ¹⁵
 sudhārāya pavattamānāya¹³ „ahaṃ tumhe¹⁴ vinā vasitum na
 sakkomi, yathā tumhākaṃ santike vasāmi tathā maṃ anu-
 sāsathā“ 'ti vatvā itaram gātham āha:

17. Sace kho tvam Udayo si¹⁵ saṅgaratthā¹⁶ idhāgato
 anusāsa maṃ rājaputta yathāssu puna saṅgamo ti. 53. ²⁰

Atha naṃ anusāsanto¹⁷ catasso gāthā abhāsi:

18. Adhipatati¹⁸ vayo khaṇo tath' eva,
 thānaṃ n' atthi dhuvaṃ, cavanti sattā,
 pariṇiyati addhuvam sarīraṃ,
 Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 54. ²⁵

19. Kasinā¹⁹ paṭhavī dhanassa pūrā
 ekass' eva siyā anaññadheyyā,
 taṃ cāpi jahāti avitarāgo,
 Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 55.

¹ B^d adds taṃ. ² all three MSS. - ti ³ C^s -aṇ. ⁴ C^s -aṇ. ⁵ B^s -paṇ ⁶
 B^d asl. ⁷ B^d tvam evaṃ. ⁸ C^s -rā. ⁹ C^s -ratthā, B^d saṅkaratthā. ¹⁰ B^d adds
 ca. ¹¹ B^d saṅka-. ¹² C^s assā-, B^d assāsetvā. ¹³ B^d -dhārā -- mānā.
¹⁴ B^d -ohi. ¹⁵ C^s omit si. ¹⁶ C^s saṅgaratthā. B^d saṅgaratthā. ¹⁷ B^d adds
 mahāsatto. ¹⁸ all four MSS. -ti. ¹⁹ C^s kasinā.

20. Mātā ca pitā ca¹ bhātaro ca
bhariyā yāpi² dhanena hoti kitā
te cāpi jahanti aññamaññaṃ,
Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 56.
21. Kāyo parabhojanan ti ñatvā
saṃsāre sugatī ca³ duggatī ca³
ittaravāso ti jāniyā,
Udaye mā pamāda, carassu dhamman ti. 57.

Tattha adhipatati⁴ ativiya patati⁵ sīghaṃ atikkamati, vayo ti pathamavayādi
10 ti vidho pi, khaṇo⁶ tatheva⁷ 'ti uppādatthitibhāṇakhaṇo pi tath' eva adhi-
patati⁸, ubhayenāpi⁹ bhadde imesaṃ sattānaṃ āyusamkhāro nāma sīghasotanadi¹⁰
viya anivattanto sīghaṃ atikkamati¹¹ dasseti, thānaṃ natthi¹²ti uppannaṃ-
khārā¹³ abhijjivā tittāntu 'ti patthanāya pi tesāṃ thānaṃ nāma n' atthi, evaṃ
ekamsen eva Buddhān Bhagavantān ādīm kaṭvā sabbe pi sattācavanti, dhuvaṃ
15 maraṇaṃ, addhuvam jīvitān ti evaṃ maraṇasatiṃ bhāvebhīti dipeti, pariṇīyatīti
idaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ sariraṃ jīrat' eva, evaṃ jānāhi, mā pamāda¹⁴ 'ti tasmā tvaṃ
Udayabhadde mā pamādaṃ āpajji, appamattā hutvā dasakusalakammappathadhammaṃ
carāhīti, kaṣiṇā tisakalā, ekassa¹⁵ eva ti yadi ekassa¹⁶ eva raṇṇo va tasmīn ekasmiṃ
ñeva¹⁷ anaññadhīna¹⁸ assa, taṃ cāpi¹⁹ jaḥāti avītarāgo ti tanhāvasiko puggalo
20 ettakena pi yasena atitto maraṇakāle avītarāgo va taṃ vijahati, evaṃ taṇhāya
apūranīyabbhavaṃ²⁰ jānāhīti dipeti, te vāpi²¹ mātā puttān putto mātaraṃ
pitā puttān putto pitaraṃ bhātā bhaginīn bhaginī bhātaraṃ bhariyā sāmikam
sāmiko bhariyan ti ete aññamaññaṃ jahanti²², nānā honti, evaṃ sattānaṃ
vinābhavaṃ jānāhīti dipeti, parabhojanan ti vividhānaṃ kākādīnaṃ perasat-
25 tānaṃ bhojanan, ittaravāso ti yā esā imasmiṃ saṃsāre manussabhūta²³ sugatī²⁴
ca tiacchānabhūta²⁵ duggatī²⁶ ca etaṃ ubhayam pi ittaravāso ti jānitvā
mā pamāda, carassu dhammaṃ, imesaṃ sattānaṃ nānāthānato²⁷ āgantvā ekaṃ
thānaṃ samāgamo paritto, ime sattā appakam eva²⁸ kālān ekato vasanti, tasmā
appamattā hohīti.

- 30 Evam M. tassā ovādam adāsi. Sāpi tassa dhammakathāya pasāditvā thutim karonti²⁹ osānagātham āha:

¹ Cks omit ca, ² Bā cāpi, Bf bhariyāpi. ³ Bā -tiṇca, ⁴ Bā si. ⁵ Cks omit vā. ⁶ Bā ati. ⁷ Cks udayenā ti. ⁸ Bā -sotā-. ⁹ Cks -mitti. ¹⁰ Bā -nā-. ¹¹ Bā ovita va, ¹² Bā yeva. ¹³ Ck anaññadhīta corr. to anaññadhīta, Bā avinā, Ck ataññevadhīta. ¹⁴ Cks vāpi, Bā tathāpi in the place of taṃ cāpi. ¹⁵ Cks āp-
¹⁶ Bā paja-. ¹⁷ Cks -tiyaṇ. ¹⁸ all three MSS. -ti.

22. Sādhū bhāsat' ayaṃ¹ yakkho: appaṃ maccāna jīvitaṃ,
kasiraṇ ca parittaṇ ca taṇ ca dukkhena saṃyutaṃ,
sāhaṃ ekā pabbajissāmi hitvā Kāsiraṇ Surundhanan ti. 58.

Tattha sādhu 'ti² appaṃ maccāna jivitaṃ ti bhāsamāno ayaṃ devarāja
sādhū bhāsaṭi, kinikāraṇa: idaṃ hi kasiraṇ ca dukkhaṃ assādarahitaṃ parittaṇ³
ca na bahukaṃ ittarakālaṃ, sace hi kasiraṃ pi⁴ samānaṃ dīghakālaṃ pavatteyya
parittakam pi⁵ samānaṃ sukhaṃ bhavēyya vaṭṭeyya⁶, idaṃ pana kasiraṇ⁷ c' eva
parittaṇ ca sakaleṇa vaṭṭadukkhena⁸ saṃyutaṃ⁹ sannitaṃ¹⁰, sāhaṃ ti sā ahaṃ
Surundhanan ti Surundhananagaraṇ ca Kāsiraṭṭhaṇ¹¹ ca chaḍḍetvā¹² ekikā
pabbajissāmiti āha

B. tassa ovādaṃ datvā sakatṭhānaṃ eva gato. Sāpi pu-
nadivase amaṣṣe rajjaṃ paṭicchāpetvā attano¹³ nagare yeva
raṃaṇiye uyyāne isipabbajjaṃ pabbajitvā dhammaṃ caritvā
āyupariyosāne Tāvatisābhavane B-assa pūdaparicārikā hutvā
nibbatti.

S. i. dhammaḍesanaṃ ā. saccaṇi pakāsetvā j. s. (Saccapariyo-
sāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiṭṭhale patiṭṭhaṇi): „Tadā rājadhītā
Rāhulamātā ahoṣi, Sakko pana ahaṃ eva¹⁴ 'ti. Udayajātakaṃ.

5. Pāṇiyajātaka.

Mitto mittassā 'ti. Idaṃ S. J. v. kilesaniggaham ā. 20
k. Ekasmiṃ hi samaye Sāvatti-vāsino pañcasatā¹ gihi sahāyaka
Tathāgatassa dhammaḍesanaṃ sutvā pabbajitvā upasampannā auto-
koṭisanthāre vasantā adḍharattasamaye kāmavitakkaṃ vitakkesuṃ,
sabbam heṭṭhāvuttanayen² eva vitthāretabbam. Bhagavato āpattiya
panāyasmatā Ānandena bhikkhusaṃghe sannipatite S. paṇḍattāsane³
nisīditvā anodissakam katvā „kāmavitakkaṃ vitakkayitthā⁴ 'ti avatvā
sabbasaṅgāhikavaseṇ⁵ eva „bhikkhave, kilesa khuddako nāma n' atthi,
bhikkhunā nāma uppannuppannā⁶ kilesā niggaḍhetvā⁷ va⁸, porāṇa-
kapaṇḍitā anuppanne Buddhe kilese niggaḍhetvā paccekabodhiṇāṇam⁹
paṭṭa¹⁰ ti vatvā a. ā.:

¹ Ck -sathayaṃ, C² -satatiyaṃ, Bdf -satiyaṃ. ² Bdf adds bhadde. ³ Bdf omits
pi. ⁴ Bdf adds ca. ⁵ Ck² vaddheyya. ⁶ Ck² vaddha-. ⁷ Bdf -yuttam. ⁸ Bdf
-nibbitaṃ. ⁹ Bdf kāsikara-. ¹⁰ Ck² chaḍḍhe-. ¹¹ Bdf auto. ¹² Bdf uppanna. ¹³
Bdf omits va. ¹⁴ Bdf -buddha-.

- A. B. Br. r. k. Kāsiraṭṭhe ekasmiṃ gāmake dve
 sahāyaka¹ pāṇiyatumbāni ādāya khettaṃ gantvā ekamante
 ṭhapetvā khettaṃ koṭṭetvā² pipāsita-kāle āgantvā pāṇiyam
 pivanti. Tesu eko pāṇiyatthāya āgantvā attano pāṇiyam
 5 rakkhanto itarassa tumbato pivitvā sāyaṃ araṇṇā nikkhamitvā
 nahāyitvā ṭhito „atthi nu kho me kāyadvārādihi ajja kiñci
 pāpaṃ katan“ ti upadhārento thenetvā pāṇiyassa pītabhāvāni
 disvā³ saṃvegappatto hutvā „ayaṃ taṇhā vaḍḍhamānā maṃ
 apāyesu khipissati, imaṃ⁴ kilesaṃ niggaṇhissāmīti“ pāṇiyassa
 10 thenetvā pītabhāvaṃ ārammaṇaṃ katvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā
 paccekabodhiññaṃ nibbattetvā paṭiladdhaññaṃ⁵ āvajjanto⁶
 atṭhāsi. Atha naṃ itaro nahāyitvā⁷ utṭhito „ehi saṃma
 gharaṃ gacchāma“⁸ 'ti āha. „Gaccha tvaṃ, mama gharena
 kiccaṃ n' atthi, paccekabuddhā nāma mayan“ ti. „Pacceka-
 15 buddhā nāma tumhādisā⁹ hontīti“. „Atha⁷ kīdisā hontīti“.
 „Dvaṅgulakesā kāsāyavattavāsana¹⁰ Uttarahimavante Nanda-
 mūlakapabbhāre vasantīti“. So sīsaṃ parāmasi, taṃ khaṇaṃ
 yev' assa gihiliṅgaṃ antaradhāyi, surattadupattaṃ nivattham
 eva, vijjullatāya sadisaṃ kāyabandhanaṃ baddham eva,
 20 alattakapāṭalavaṇṇaṃ¹¹ uttarāsaṅgacīvaraṃ ekamsakatam eva,
 meghavaṇṇaṃ paṃsukūlacīvaraṃ aṃse¹² ṭhapitam eva, bhama-
 ravaṇṇo mattikāpatto¹³ vāmaṃsakūṭe¹⁴ laggito vā¹⁵ ahoṣi, so
 ākāse ṭhatvā dhammaṃ desetvā uppatitvā Nandamūlakapab-
 bhāre yeva otari. Aparo pi Kāsigaṃ¹⁶ yeva kuṭumbiko
 25 āpaṇe nisinno ekaṃ purisaṃ attano bhariyaṃ ādāya gacchan-
 taṃ disvā taṃ uttamarūpadharaṃ itthiṃ indriyāni bhinditvā
 oloketvā puna cintesi: „ayaṃ me lobho vaḍḍhamāno apāyesu
 khipissatīti“ saṃviggamānaso vipassanaṃ vaḍḍhetvā pacceka-
 bodhiññaṃ nibbattetvā ākāse ṭhito dhammaṃ desetvā

¹ Bā -ya. ² Ck khothetvā, C^o koṭṭetvā. ³ Bā adds so. ⁴ Bā -laddhaguraṃ.
⁵ Ck^o -jjanto. ⁶ Bā has added na. ⁷ Bā adds naṃ. ⁸ Bā vatthaniva-. ⁹
 Bā -pa-. ¹⁰ Bā aṃsakūṭe. ¹¹ Bā -ka-. ¹² Bā vāma aṃ-. ¹³ Bā -kāsika gā-.

Nandamūlakapabbhāram eva gato. Kāsigāmaṇāsino¹ yeva
dve pitāputtā, ekato maggaṃ paṭipajjimsu, aṭavimukhe
va² corā ṭhitā honti, te pitāputte labhitvā puttāṃ gahetvā
„dhanāṃ āharitvā tava puttāṃ gaṇhā“ i pitaraṃ vissaj-
jenti, dve bhātaro labhitvā kaniṭṭhaṃ gahetvā jeṭṭhaṃ³
vissajjenti, ācariyantevāsike labhitvā ācariyaṃ gahetvā
antevāsikaṃ vissajjenti, antevāsiko sippalobhena dhanāṃ
āharitvā ācariyaṃ gaṇhitvā gacchati. Atha te pitāputtā tattha
corānaṃ ṭhitabhāvaṃ ñatvā „tvam⁴ maṃ⁵ ‘pitā’ ti mā vadi,
aham pi taṃ ‘putto’ ti na vakkhāmi“ katikaṃ katvā corehi⁶
gahitakāle „tumhe aññamaññaṃ kiṃ hothā“ ‘ti puṭṭhā „na
kiñci homā“ ‘ti sampajānamusāvādaṃ karimsu. Tesu aṭavito
nikkhamitvā sāyaṃ nahāyitvā⁷ ṭhitesu putto attano sīlaṃ
sodhento taṃ musāvādaṃ disvā „idaṃ pāpaṃ vaḍḍhamānaṃ
maṃ apāyesu khippissati, imaṃ kilesaṃ niggaṇhissāmīti“⁸
vipassanaṃ vaḍḍhetvā paccekabodhiññaṃ nibbattetvā ākāse
ṭhito pitu dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāram eva gato.
Kāsigāmake⁹ yeva¹⁰ pana eko gāmaḥojako māghātāṃ kārāpesi,
atha naṃ balikammakāle mahājano sannipatitvā āha: „sāmi
mayāṃ migasūkarādayo māretvā yakkhānaṃ balikammaṃ¹¹
karissāma, balikammakālo eso“ ti. „Tumhākaṃ¹² pubbekaraṇa-
niyāmen’ eva karoṭhā“ ‘ti. Manussā bahuṃ pāṇātipātāṃ
akāmsu. So bahuṃ macchamaṃsaṃ disvā „ime manussā
ettake pāṇe mārentā maṃ’ ekassa¹³ vacanena mārayimsū“ ‘ti
kukkuccaṃ katvā vātapānaṃ nissāya ṭhitako va vipassanaṃ¹⁴
vaḍḍhetvā paccekabodhiññaṃ nibbattetvā ākāse ṭhito
dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāram eva gato. Aparo
pi Kāsiraṭṭhe¹⁵ yeva gāmaḥojako majjavikkayaṃ vāretvā
„sāmi, pubbe imasmiṃ kāle surācchāṇo¹⁶ nāma hoti, kiṃ
karomā“ ‘ti mahājanena vutte¹⁷ „tumhākaṃ porāṇakaniyāmen’¹⁸

¹ Bā aparo pi kāsikagāme. ² Bā ca. ³ Ck* mama. ⁴ Bā omits taṃ. ⁵ Bā -yitā.

⁶ Bā aparo pi kāsikagāme. ⁷ Bā adds ca. ⁸ Bā mamevekassa. ⁹ Bā adds va.

¹⁰ Bā kāsikagāme. ¹¹ Ck* -chano, C* -pāṇo. ¹² Bā -o.

karothā“ 'ti āha. Mānussā chaṇaṃ katvā suraṃ pivitvā
kalahaṃ karontā hatthapāde bhinditvā¹ sīsaṃ bhinditvā kaṇṇe
chinditvā bahudaṇḍe bajjhiṃsu. Gāmaḥojako te disvā
cintesi: „mayi ananujānante² ime etaṃ dukkhaṃ na vindeyyun“
5 ti so ettakena kukkuccaṃ katvā³ vipassanaṃ yaḍḍhetvā
paccekaboddhiñāṇaṃ nibbattetvā „appamattā hothā“ 'ti ākāse
ṭhatvā dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāraṃ eva gato.
Aparabhāge pañca paccekabuddhā bhikkhācārathāya Bārāṇasi-
dvāre otaritvā sunivatthā⁴ supārutā pāsādikhehi⁵ abhikkamādīhi
10 piṇḍāya carantā rājadvāraṃ pāpuṇiṃsu. Rājā te disvā va
pasannacitto rājanivesanaṃ pavesāpetvā⁶ pāde dhovitvā
gandhatelena makkhetvā paṇitena khādaniyena bhojanīyena
parivisitvā ekamantaṃ nisīditvā „bhānte tumbhākaṃ paṭhama-
vaye pabbajjā⁷ sobhati, imasmiṃ vaye pabbajjantā kāmesu
15 ādīnavaṃ passittha, kiṃ vo ārammaṇaṃ ahoṣitī“ pucchi. Te
tassa kathentā⁸

1. Mitto mittassa pāṇīyaṃ adinnaṃ paribhuñjisaṃ⁷,
tena pacchā vijigucchim taṃ pāpaṃ pakatam mayā,
mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ. 59.
- 20 2. Paradāraṃ ca disvāna chando me udapajjatha⁸,
tena pacchā vijigucchim taṃ pāpaṃ pakatam mayā,
mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ. 60.
3. Pitaraṃ me mahārāja corā agaṇḥuṃ kānane,
tes' āhaṃ pucchito jānaṃ aññathā naṃ viyākarim,
25 tena pacchā -pe-. 61.
4. Pāṇātipātāṃ akarūṃ somayāge upaṭṭhite,
tes' āhaṃ samanūñāsīm,
tena pacchā vijigucchim -pe-. 62.
5. Surāmerayamadhukā ye janā paṭham' āsu no
30 bahunnaṃ te anattāya majjapānaṃ akappayum,

¹ Bā bhañjitvā. ² C^{ks} anu-. ³ Bā adds vātapānaṃ nissāya-ṭhitako va. ⁴ C^s pā-. ⁵ Bā -setvā. ⁶ Bā adds gāthamāhaṃsu. ⁷ C^{ks} -jīyaṃ, Bāf -jīssaṃ. Bāf upapajj-.

tes' āhaṃ samanūññāsīm,
 tena pacchā vijigucchīm taṃ pāpaṃ pakatam mayā,
 mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ ti 63.
 imā¹ paṭipāṭiyā pañca gāthā abhāsimsu.

Rājāpi ekamekassa vyākaraṇaṃ sutvā „bhante ayaṃ 5
 pabbajjā tumhākam eva anucchavikā“ ti thutiṃ akāsi.

Tattha mitto mittassa¹ 'ti mahārāja ahaṃ ekassa mitto hutvā tassa
 mittassa² esantakaṃ pāṇiyaṃ iminā nāma niyāmena paribbuññīm, tasmā ti
 yasmā puthujjanā nāma pāpaṃ³ karonti tasmā ahaṃ pi, mā puna akaraṃ
 pāpaṃ ti taṃ pāpaṃ ārammanaṃ katvā pabbajito 'mhiti, chando ti mahārāja 10
 iminā nāma niyāmena mama parādāraṃ disvā kāme chando uppejji, ahaṃ hun
 ti gaṇhimsu⁴, jñānaṃ ti tesaṃ corānaṃ ahaṃ⁵ kin te ayaṃ⁶ hotīti pucchite⁶
 jānato yeva na kiñci hotīti aññathā vyākāsi, somayāge ti navachande utṭhite
 somayāgaṃ nāma yakkhabalīṃ⁷ karimsu, tasmiṃ upaṭṭhite, samanūññāsīṃ ti
 samanūñño āsīm, surāmerayaṃ⁸ adhukā ti piṭṭhasurādīṃ surāṃ ca pup- 15
 phāsavādīmerayaṃ ca pakkamadhu⁹ viya madhuraṃ maññamānā, ye janā
 paṭhamāsuṇo ti ye no⁹ gāme janā¹⁰ paṭhamāṃ evarūpā āsūṃ ahesuṃ,
 bahunnaṃ te ti te ekadivasaṃ ekasmiṃ chape¹¹ patte bahunnaṃ anathāya
 majjapānaṃ kappayimsu¹².

Rājā tesaṃ dhammaṃ sutvā pasannacitto cīvarasāṭake 20
 ca bhesajjāni ca datvā paccekabuddhe uyyojesi. Te pi tassa
 anumodanaṃ katvā tatth' eva agamaṃsu. Tato paṭṭhāya rājā
 vatthukāmesu viratto anapekho¹³ hutvā nānaggarasabhojanaṃ
 bhujjivā¹⁴ itthiyo anālapitvā¹⁴ anoloketvā virattacitto utṭhāya
 sirigabbhaṃ pavisitvā nisinno setabhittiyaṃ kaṣiṇaparikkammaṃ 25
 katvā jhānaṃ nibbattesi. So jhānappatto kāme¹⁵ garahanto

6. Dhi-r-atthu subahū kāme duggandhe bahukaṇṭake

ye ahaṃ¹⁶ patisevanto na labhiṃ tādisaṃ sukhaṃ ti 64.
 gātham āha.

Tattha bahukaṇṭake ti bahupaccāmitte, ye haṃ¹⁷ ti ye¹⁸ ahaṃ, ayaṃ 30
 eva vā paṭho, tādisaṃ ti etādisaṃ kilesarahitajhānasukhaṃ.

¹ Bā paccekabuddhā imā. ² Bā pāpakammaṃ. ³ Bā ag-. ⁴ Bā ayaṃ. ⁵ Bā
 omīte ayaṃ. ⁶ Bā -to. ⁷ Bā yakkhaṃ-. ⁸ Bā -uṃ. ⁹ Cks yo no, Bā ye janā.
¹⁰ Cks gāmajanā. ¹¹ Cks -no. ¹² Bā ak-. ¹³ Bā -pekkho. ¹⁴ Cks -petvā. ¹⁵ Cks
 -maṃ. ¹⁶ Bā yomāhaṃ, Bā yo ayaṃ. ¹⁷ Cā ye ahaṃ, Bā yo māhaṃ. ¹⁸ Bā yo.

Ath' assa aggamaheṣi "ayaṃ rājā paccekabuddhānaṃ dhammakathaṃ sutvā ukkaṇṭhitarūpo¹ amhehi saddhiṃ akathetvā² sirigabbhaṃ pavitṭho, parigaṇhissāmi tāva naṃ³ ti cintetvā sirigabbhadvāraṃ gantvā dvāre tṭhitā rañño kāme⁴ garahantassa udānaṃ sutvā „mahārāja, tvaṃ kāme garahasi,
 5 kāmasukhasadisāṃ nāma sukhaṃ n' atthīti⁵ kāme⁶ vaṇṇenti⁷ itaraṃ gātham āha:

7. Mahassādā⁸ sukhā kāmā, n' atthi kāmaram⁹ sukhāṃ,
 ye kāme patisevanti saggā te upapajjare ti. 65.

10 Tattha mahassādā ti mahārāja ete kāmā nāma mahāssādā, ito uttariṃ aññaṃ sukhāṃ n' atthi, kāmasevino hi apāye anupagamma pagge nibbantanti attho.

Taṃ sutvā B. tassā „nassa vaṣali, kiṃ kathesi, kāmesu⁷ sukhāṃ nāma kuto⁸, vipariṇāmadukkhā hi⁹ ete¹⁰ ti garahanto
 15 sesagathā abhāsi:

8. Appassādā dukkhā kāmā, n' atthi kāmaram¹⁰ dukhaṃ,
 ye kāme patisevanti nirayan te upapajjare. 66.

9. Asi¹¹ yathā sunisīto nettiṃso va supāyiko¹²
 sattīva urasī khitto¹³ — kāmā dukkhatarā¹⁴ tato. 67.

0 10. Aṅgārānaṃ va jalitaṃ kāsūṃ sādhipaporiṣaṃ¹⁵
 phālaṃ vā divasaṃtattaṃ — kāmā dukkhatarā tato. 68.

11. Visāṃ yathā halāhalaṃ telam ukkaṭṭhitaṃ¹⁶ yathā
 tambulohavilīnaṃ va — kāmā dukkhatarā tato ti. 69.

Tattha nettiṃso ti nikkarūpo, idaṃ pi ekassa khaggassa nāmaṃ, duk-
 95 khatarā¹⁷ ti evaṃ jalitaṅgārakāsūṃ vā divasaṃtattaṃ phālaṃ vā paṭicea yaṃ dukkhaṃ uppajjati tato pi kāmā yeva dakkhatarā ti attho, anantaragāthāya: yathā etāni viśādīni dukkhāvahanato dukkhāni evaṃ kāmāpi dukkhā, taṃ pana kāmādukhaṃ itarehi dukkhehi dukkhatarānaṃ ti attho.

¹ B^d adds ahoṣi. ² B^d adds va. ³ C^k -maṃ. ⁴ all three MSS. -ti. ⁵ B^d mahāssā-. ⁶ B^d f kāmā-. ⁷ C^k -ma. ⁸ B^d adds atthi. ⁹ B^d omits hi. ¹⁰ B^d kāmā-. ¹¹ C^k āsīṇ, C^s āsi. ¹² B^d -yito. ¹³ B^d -ā. ¹⁴ C^k -raṃ, C^s -raṇ. ¹⁵ B^d vātipaporiṣaṃ, B^f sākhitaporiṣaṃ. ¹⁶ so C^k; B^d f telam pakkudhitaṃ. ¹⁷ C^k -raṇ.

Evam M. deviyā dhammaṃ desetvā amacce sannipātetvā „bho amaccā tumhe rajjaṃ paṭipajjatha¹, ahaṃ pabbajissāmi²“ vatvā mahājanassa rodantassa paridevantassa³ utthāya ākāse thatvā ovādaṃ datvā anilapathen⁴ eva Uttarahimavantam gantvā ramaṇīye padese assamaṃ māpetvā isipabbajjam⁵ pabbajitvā āyupariyosāne Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

S. i. d. ā. „bhikkhave, kilesa khuddako nāma⁶ n' atthi, appa-mattaḥ⁷ pi paṇḍitena niggaheṭṭabbo yevā⁸“ 'ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne pañcasatā bhikkhū arahatte paṭiṭṭhahimsu): „Tadā paccekabuddhā parinibbāyimsu, devī Rāhulamātā ahoṣi, rājā⁹ 10 pana ahaṃ evā¹⁰“ 'ti. Pāṇiyajātakaṃ.

6. Yūvañjayajātaka.

Mittāmacca-paribbūḥhan ti. Idam S. J. v. mahābhiniḥkhamanaṃ ā. k. Ekadivasam hi dhamma-abhāyāṃ sannipatitā¹ bhikkhū „āvuso sace Dasabalo agāraṃ ajjhāvasissa² sakalacakkavāla- 15 gabbhe cakkavattirājā abhaviṣṣa³ sattaratanaṣamannāgato catuiddhi⁴ saniddho parosaḥasaputtaparivāro, so evarūpaṃ sirivibhavaṃ pahāya kāmesu dosaṃ disvā adḍharattasamaye Channasahāyo⁵ Kanthakam⁶ āruyha nikkhamitvā Anomanadīte¹⁰ pabbajitvā chavassāni dukkara-kārikam katvā sammāsambodhiṃ patto⁷“ ti Satthu guṇakathaṃ 20 kathayimsu. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁸“ ti pucchitvā „imāya nāmā⁹“ 'ti vutte „na bhikkhave idāṃ eva Tathāgato¹¹ mahābhiniḥkhamanaṃ nikkhanto, pubbe pi dvādasa-yojanike Bārāṇasīnagare¹² rajjaṃ pahāya nikkhanto yevā¹³“ 'ti vatvā a. ā.: 25

A. Rammanagare Sabbadatto nāma rājā ahoṣi. Ayaṃ hi Bārāṇasī Udayajātaka Surundhaṇanagaraṃ nāma jātaṃ¹⁴ Cullasutasomajātaka Sudassanaṃ nāma Soṇananda-jātaka¹⁵ Brahmavaddhanaṃ¹⁶ nāma Khaṇḍahārajātaka Puppha-

¹ Bā paṭicchhatha. ² Bā -sveva. ³ Bā nāma khuddako. ⁴ Bā repeats san-.

⁵ Bā -vassissaṃ. ⁶ Bā -vissaṃ. ⁷ Bā -iddhi. ⁸ Bā chanda-. ⁹ Bā kaṭṭha-.

¹⁰ Bā -mā-. ¹¹ Bā tathā- idāneva. ¹² Bā -tā. ¹³ Oks sona-. ¹⁴ Oks -nī.

vatī nāma¹, imasmim̐ pana Yuvañjayajātake Rammanagaram
 nāma ahoṣi, evaṃ assā² kadāci kadāci nāmaṃ parivattati³.
 Tattha⁴ Sabbadattarañño puttasaḥassaṃ ahoṣi. 'Yuvañjayassa'
 nāma jetṭhaputtassa uparajjaṃ adāsi. So⁵ ekadivasaṃ pāto vā
 5 rathavaram āruyaḥ mahantena sirivibhavena uyyānakīlaṃ gac-
 chanto rukkhaggaṭṭhaggaṣākhaggaṃakkaṭṭakasaṭṭajālādīsu muttā-
 jālakāre naḷagge ussāvabindum̐ disvā „samma sārathi kin nām'
 etan“ ti pucchitvā „etaṃ⁷ deva himasamaye patanaṃ ussāva-
 bindu⁸ nāmā“ 'ti sutvā divasabhāgaṃ uyyāne kiḷitvā sāyaṇhakālā
 10 paccāgacchanto⁹ te adisvā „samma sārathi, kahaṃ te¹⁰ ussāva-
 bindū, na te idāni passāmīti“ pucchi. „Deva te suriye
 uggacchante sabbe va¹¹ chijjitvā¹² paṭṭhaviyaṃ pavasantīti¹³“.
 Taṃ¹⁴ sutvā saṃvegappatto hutvā „imesaṃ sattānaṃ jīvita-
 saṃkhārāpi tiṇagge ussāvabindusadisā. mayā vyādhijārāma-
 15 raṇehi apīliten' eva mātāpitaro āpucchitvā pabbajitum̐ vaṭṭatīti“
 ussāvabindum̐ eva ārammaṇaṃ katvā āditte¹⁵ viya tayo bhava
 passanto attano gehaṃ agantvā¹⁶ alaṃkatapaṭṭiyattāya viniccha-
 yasālāya nisinnassa pitu santikam̐ eva gantvā pitaraṃ vanditvā
 ekamantaṃ tṭhito pabbajjaṃ yācanto

- 20 1. Mittāmacce paribbūḷhaṃ ahaṃ vande rathesabhaṃ,
 pabbajissaṃ mahārāja¹⁷, taṃ devo anumaññatū 'ti 70.
 paṭṭhamaṃ gātham̐ āha¹⁸.

Tattha paribbūḷhaṃ ti parivāritam̐, taṃ devo ti¹⁹ mama pabbajjaṃ devo
 anumaññatū 'ti attho.

- 25 Atha naṃ rājā vārento²⁰ dutiyaṃ gātham̐ āha:

2. Sace te ūnaṃ kamehi ahaṃ paripūrayāmi te
 yo taṃ himsati vāremi, mā pabbaji²¹ Yuvañjaya 'ti 71.

¹ B^d adds saṃkhabrahmañajātake molini nāma. ² C^k assa. ³ B^d -vatttīti. ⁴ C^s ttha. ⁵ B^d yudhañ- throughout. ⁶ B^d adds divase divase mahādānaṃ pāvata-
 tesā evaṃ gacchante kāle bodhisatto. ⁷ B^d etc. ⁸ B^d -nakamūsa-, C^s -nahima-
 bhindū. ⁹ C^k pacchā-. ¹⁰ B^d etc. ¹¹ B^d omits va. ¹² B^d bhijjitvā. ¹³ B^d
 patantīti. ¹⁴ C^k omīti taṃ. ¹⁵ B^d -o. ¹⁶ C^k gantvā. ¹⁷ B^k -jissa ma-. B^d
 -jissāmaṃ rāja, B/ -jissa. ¹⁸ C^k omīti p. g. āha. ¹⁹ B^d adds taṃ. ²⁰ B^d
 niva-. ²¹ C^k -jji, B^d -aja, B/ -jja.

Taṃ sutvā kumāro tatiyaṃ gātham āha:

- n. Na m' atthi ūnaṃ kāmehi, hiṃsitā me na vijjati,
dīpaṇ ca kātum icchāmi yaṃ jarā¹ nābhikīratīti. 72.

Tattha dīpaṇcā 'ti tāta n' eva mayhaṃ kāmehi ūnaṃ atthi na maṃ
hiṃsitā² koci vijjati, ahaṃ pana paralokagamanāya attano paṭiṭṭhaṃ kātum 5
icchāmiti, ³kidisaṃ³: yaṃ jarā nābhikīratī⁴ na viddhamseti tam ahaṃ kātum
icchāmi, amatamahānibbānaṃ gavesissāmi, na me kāmehi attho, anujāna maṃ
mahārājā 'ti vadati. Iti punappuna kumāro pabbajjaṃ yāci. rājā mā pabbajā 'ti
vāresi⁵.

Taṃ atthaṃ āvikaronto S. upaḍḍhagātham āha: 10

- 1.4 Putto vā pitaraṃ yāce pitā vā puttam orasan ti.

Tattha vākāro sampiḍḍanatto, idaṃ vuttam hoti: evaṃ bhikkhave putto
ca pitaraṃ yācati pitā ca oṭasaṃ puttam yācatīti.

Sesaṃ upaḍḍhagātham⁶ rājā āha:

- 1.5 Negamo⁶ yācate tāta: mā pabbaja Yuvañjaya⁷ 'ti. 73. 15

Tasa⁸ attho: ayaṃ te tata nigamayāsi mahājano yācati, nagarajano pi: mā
tvaṃ pabbajīti⁷.

Kumāro puna pi

5. Mā maṃ deva nivāresi pabbajantaṃ rathesabha,

māhaṃ kāmehi sammatto jarāya vasam anvagū⁹ ti 74. 20
imaṃ⁹ gātham āha.

Tattha vasamantaḡū⁹ ti māhaṃ¹⁰ kāmehi sammatto pamatto jarāya
vasagāmi¹¹. Nāma homi, vaṭṭadukkhāṃ pana khepetvā yathā sabbaññūtañāna-
paṭivijjhanako,¹² homi tathā maṃ olokehīti adhippāyo.

Evaṃ vutte rājā¹³ appaṭibhāno¹¹ ahosi, mātā pan' assa 25
„putto te devi pitaraṃ pabbajjaṃ anujānāpetīti“ sutvā “kiṃ
tumhe kathethā“ 'ti nirussāsena¹⁴ mukhena sovaṇṇasivikāya¹⁵
nisiditvā sīghaṃ vinicchayaṭṭhānaṃ gantvā yācamānā chaṭṭhaṃ
gātham āha.¹⁶

6. Ahaṃ taṃ tāta yācāmi, ahaṃ putta nivāraye, 30

ciran taṃ daṭṭhum icchāmi, mā pabbaji¹⁶ Yuvañjaya⁷ 'ti. 75.

¹ Bā janā. ² Bā hiṃsanto. ³ Ck² -sā. ⁴ Bā -titi yaṃ dīpaṇ jarā nābhikīratī. ⁵
Ck² -eti. ⁶ Ck² tegāmo. ⁷ Bā -jāti. ⁸ Ck² antagū. ⁹ Bā pañcamarū. ¹⁰ Bā mā ahaṃ. ¹¹
all three MSS -mi ¹² Ck² -paṇ pa-. ¹³ Bā -ṇo. ¹⁴ Ck² nira-. ¹⁵ Bā su-. ¹⁶ Bā -jja.

Taṃ sutvā kumāro sattamaṃ gātham āha :

7. Ussāvo va tiṇaggaṃhi suriyass' uggamanam pati
evam āyu manussānaṃ, mā maṃ amma nivāraye ti. 76.

Tass' attho: amma yathā tiṇagge ussāvabindu suriyass' uggamanam¹ pati
5 tthātum asakkoti² pathaviṇṇaṃ patati evaṃ imesaṃ ca³ sattānaṃ jīvitaṃ parittaṃ
tāvakkālikāṃ aciraṭṭhītikāṃ, evarūpe lokasannivāse⁴ kathaṃ su⁵ tvaṃ⁶ ciraṃ maṃ
passissasi, mā maṃ nivārehi ti.

Evaṃ vutte pi sā punappuna yāci yeva. Tato M. pitaraṃ
āmantetvā aṭṭhamam gātham āha.

- 10 8. Taramānā imaṃ yānaṃ āropentu rathesabha,
mā me mātā tarantassa antarāyakarā ahū ti. 77.

Tass' attho: tāta rathesabha imaṃ mama¹ mātaraṃ taramānā² purisā
sovaṇṇasivikāyānaṃ³ āropentu. mā me jātiya⁴ vādhimarapaṇakantāraṃ tarantassa
atikkamantassa mātā antarāyakarā ahū ti.

- 15 Rājā puttassa vacanaṃ sutvā „gaccha bhadde tava sivikāya
nisīditvā Rativaddhanapāsādaṃ yeva abhirūhā“⁵ 'ti āha. Sā
tassa vacanaṃ sutvā tthātum asakkonti⁶ nāriganaparivutā
gantvā pāsādaṃ āruya „kā“⁷ nu kho puttassa¹⁰ pavatṭhīti⁸
vinicchayadvāraṃ oloketi⁹ aṭṭhāsi. B. pi mātu gatakāle
20 puna pitaraṃ yāci. Rājā taṃ paṭibāhitaṃ asakkonto „tena
hi tāta tava manam matthakaṃ pāpehi, pabbajāhīti¹¹
anujāni¹². Anuññātakāle B-assa kaniṭṭho Yudhiṭṭhila-kumāro
nāma pitaraṃ vanditvā „tāta mayham pi¹³ pabbajjāṃ anujānāthā“
'ti anujānāpesi. Ubho pi bhātaro pitaraṃ vanditvā kāme
25 pahāya mahājanaparivutā¹⁴ vinicchayato, nikkhamimsu. Devī¹⁵
M-am oloketvā „mama putte pabbajite Rammahagaraṃ tuccham
bhavissatīti“¹⁶ paridevamānā gāthadvayam¹⁶ āha:
9. Abhidhāvatha, bhaddan te, suññaṃ hessati Rammakaṃ¹⁷,
Yuvañjayo anuññāto Sabbadattena rājinā. 78.

¹ B^d -yassa ug-. ² B^d na sak-. ³ B^d -saṃ, omittīng ca. ⁴ C^k -so, C^s -so
corr. to -se. ⁵ B^d omits su. ⁶ C^k omit mamā. ⁷ B^d su-. ⁸ all three MSS.
-ti. ⁹ C^k ko. ¹⁰ C^k omit pu-. ¹¹ all three MSS. -jjāhīti, B^d adds rājā.
¹² B^d adds rājā. ¹³ B^d -ham, omittīng pl. ¹⁴ C^k -to. ¹⁵ B^d adds pl. ¹⁶
C^s B^d gāthā-. ¹⁷ C^k -ko, B^d -naṃ.

10. Y' āhu seṭṭho sahasassa yuvā kañcanasannibho
so 'yaṃ kumāro pabbajito kāsāyavasano balīti'. 79.

Tattha abhidhāvathā 'ti parivāretvā tītanāriyo sabbā vegena dhāvatha
'ti āgāpeti, bhaddante ti etan gantvā bhaddam tava hotū 'ti vadatha²,
Rammakan³ ti Rammaganaram sandhāyāha, yāhu seṭṭho ti yo⁴ rañño⁵
puttasahasassa seṭṭho ahoṣi so⁶, pabbajito ti pabbajāya gacchantam sandhāy'
evam āha.

B. pi na tāva pabbajati, so hi mātāpitāro vanditvā ka-
niṭṭham⁷ Yudhiṭṭhilakumāram gahe⁸tvā nagarā nikkhamma
mahajānam nivattetvā ubho pi⁹ Himavantaṃ pavisitvā mano- 10
ramaṭṭhāne¹⁰ assamapadaṃ katvā isipabbajjāṃ pabbajitvā jhā-
nābhīññāṃ nābhattetvā vanamūlaphalādīhi yāvajīvaṃ yāpen-
tā¹¹ Brahmaloka-parāyanā ahesum.

Tam attham osāne abhisambuddhagāthā¹² dīpeti:

11. Ubho kumārā pabbajitā Yuvañjāyo ca Yudhiṭṭhilo 15
pahāya mātāpitāro saṅgam chetvāna maccuno ti. 80.

Tattha maccuno ti Mārassa, idaṃ vuttam hoti: bhikkhave {Yuvañjāyo
Yudhiṭṭhilo¹³ 'ti¹⁴ te ubho pi kumārā mātāpitāro pahāya Mārassa santakam
ragadāsamohasaññaṃ bhinditvā¹⁵ pabbajitā ti.

S. i. d. ā. ¹⁶ „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi Tathāgato rajjāṃ 90
chaddetvā¹⁷ pabbajito yevā¹⁸ 'ti vatvā j. s.: „Tadā mātāpitāro ma-
hārājakulāni ahesum, Yudhiṭṭhilakumāro Ānando¹⁹, Yuvañjāyo aham
evā²⁰ 'ti. Yuvañjaya-jātakaṃ²¹ 16.

'7. Dasarathajātaka.

Eṭṭhā Lakkhaṇā Sītā cā 'ti. Idam S. J. v. ekaṃ mata- 95
pitikam¹⁷ kuṭumbikam ā. k. So hi pitari kālakate sokābhībhūto
sabbakiccāni pahāya sokānuvattako¹⁸ ahoṣi. S. paccūsasamaye lokam
olokento tassā sotāpattiphalūpanissayaṃ disvā punadivase Sāvattiyam
piṇḍāya caritvā katabhattakieco bhikkhū uyyojetvā ekaṃ paccāsama-

¹ Cks balo ti. ² Bā -ti. ³ Cks -ko, Bā -kam. ⁴ Cks omit yo. ⁵ Cks omit so.
⁶ Cks -tṭha. ⁷ Bā adds bhātaro. ⁸ Bā -ramme thāne. ⁹ Bā -etvā. ¹⁰ Bā
-thāya. ¹¹ Bā ca. ¹² Bā chin-. ¹³ Bā adds saccāni pākāsetvā. ¹⁴ Cks chaddhe-
¹⁵ Bā adds ahoṣi. 7. Cfr. The Dasarathajātaka by V. Fausbell 1871. ¹⁶ Bā
yudhāñ- throughout. ¹⁷ Cks -pitikam, Bā -pitaram. ¹⁸ Bā adds va.

naṃ gahevā tassa gehaṃ gantvā vanditvā nisinnaṃ madhuravacanena ālapanto "socasi upāsakā" 'ti vatvā „āma bhante pitusoko maṃ bādhatitī" vutte „upāsaka porāṇakapaṇḍitā aṭṭha¹ loḍḍhamme tatvato² jānantā pitari kālakate appamattakam pi sokaṃ na karimsū" 'ti vatvā
 5 tena yācito a. ā.:

A. B. Dasaratha-mahārājā nāma agatigāmanam pahāya dhammena rajjam kāresi. Tassa³ soḷasannaṃ itthi-sahassānaṃ jeṭṭhikā⁴ aggamaheṣi dve putte ekaṃ ca dhṭtaram vijāyi, jeṭṭhaputto Rāmapaṇḍito nāma ahosi, dutiyo Lakkhaṇa-
 10 kumāro nāma, dhītā Sītā devī nāma. Aparabhāge aggamaheṣi kalam akāsi. Rājā tassā kālakatāya ciram⁵ sokavasam gantvā amaccehi saññāpito tassā kattabhāparihāram⁶ katvā aññam aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapesi. Sā raññā piyā ahosi manāpā. Sāpi aparabhāge gabbhaṃ gaṇhitvā laddhagabbhāparihārā puttam
 15 vijāyi, Bharatakumāro ti 'ssa nāmaṃ kariṇsu. Rājā puttasi-nehena „bhādde, varaṃ te dammi, gaṇhāhiti" āha. Sā gaṇhi-takaṃ katvā ṭhapetvā kumārassa saṭṭhavassakāle rājānaṃ upa-saṃkamitvā „deva, tumhehi mayhaṃ puttassa varo diṇno, idāni 'ssa naṃ⁷ dethā" 'ti āha. "Gaṇha bhādde" ti. „Deva
 20 puttassa me rajjam dethā" 'ti. Rājā accharaṃ paharitvā „nassa vasali, mayhaṃ dve puttā aggikkhandhā viya jalanti, te mārāpetvā tava puttassa rajjam yācasīti" tajjesi. Sā bhūṭā sirigab-bhaṃ pavisitvā aññesu⁸ divasesu rājānaṃ punappuna-rajjam eva yāci. Rājā tassā tam varaṃ adatvā va cintesi: „mātugāmo nāma
 25 akataññū mittadūbhī⁹, ayaṃ me kūṭapaṇṇam vā kūṭalaññam vā katvā putte ghātāpeyyā¹⁰" 'ti so putte pakkosāpetvā tam atthaṃ ārocetvā: „tāta tumhākaṃ idha vasantānaṃ antarāyo pi bhaveyya, tumhe sāmantarajjam vā araññaṃ vā gantvā mama dhūmakāle āgan-tvā kulasantakaṃ rajjam gaṇheyyāthā¹¹" 'ti vatvā puna nemittake¹¹
 30 pakkosāpetvā attano āyuparicchedaṃ pucchitvā „aññāni dvādasā-

¹ Bā aṭṭhavidhe. ² Bā tatthato. ³ Cā tatthassa. ⁴ Cā jeṭṭhikā. ⁵ Bā cirataraṇṇam.

⁶ Bā varaṃ. ⁷ Bā adda pi. ⁸ Cā -bhi, Bā -dubbhi. ⁹ Cā -yyasī. ¹⁰ Cā -yyathā, Cā gaṇhethā. ¹¹ Bā nī-

vassāni pavattissatīti¹“ sutvā „tāta ito dvādasavassaccayena
 āgantvā chattaṃ ussāpeyyāthā²“ 'ti āha. Te „sādhū“ 'ti vatvā
 pitaraṃ vanditvā rodantā pāsādā otarimsu. Sītā devī „aham
 pi bhātikehi saddhiṃ gamissāmīti“ pitaraṃ vanditvā rodantī³
 nikkhami. Te tayo pi mahājanaparivārā⁴ nikkhamitvā mahājanaṃ⁵
 nivattetvā anupubbena Himavantaṃ pavisitvā sampannodake
 sulabhaphalāphale padese assamaṃ māpetvā phalāphalena
 yāpentā⁶vasimsu. Lakkhaṇapaṇḍito pana⁷ Sītā ca Rāmapaṇḍitaṃ
 yācitvā „tumhe amhākaṃ pitutṭhāne ṭhitā, tasmā assame yeva
 hotha, mayaṃ phalāphalaṃ āharitvā tumhe possessāmā“ 'ti⁸
 paṭiññāṃ gaṇhimsu. Tato paṭṭhāya Rāmapaṇḍito tatth' eva
 hoti, itare⁹ phalāphalaṃ⁷ āharitvā taṃ paṭijaggsiṃsu. Evaṃ
 tesāṃ phalāphalena yāpetvā vasantānaṃ Dasarathamahārājā
 puttasokaṇa navame saṃvacchare kālam akāsi. Tassa sarira-
 kiccaṃ kāretvā devī attano puttassa Bharatakumārassa¹⁵
 „chattaṃ ussāpethā“ 'ti āha. Amaccā pana „chattasāmikā
 araṇṇe vasantīti“ na adaṃsu⁸. Bharatakumāro „mama bhātaraṃ
 Rāmapaṇḍitaṃ araṇṇā¹⁰ ānetvā chattaṃ ussāpessāmīti“ pañca
 rājakakudhabhaṇḍāni gahetvā caturaṅginiyā senāya tassa vasanaṭ-
 ṭhānaṃ patvā avidūre khandhāvāraṃ niyāsetvā¹⁰ katipayehi¹¹
 amaccehi saddhiṃ Lakkhaṇapaṇḍitassa ca Sītāya ca araṇṇaṃ
 gatakāle assamapadaṃ pavisitvā assamapadadvāre sutṭhutha-
 pitakañcanārūpakaṃ¹² viya Rāmapaṇḍitaṃ nirāsakaṃ¹³ sukha-
 nisinnaṃ upasāṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ ṭhito raṇṇo pavattim
 ārocetvā saddhiṃ amaccehi pādesu patitvā rodi. Rāmapaṇḍito²⁵
 n' eva soci na rodi¹⁴, indriyavikāramattam pi 'ssa nāhosi.
 Bharataassa pana roditvā nisinnakāle sāyaṇhasamaye itare dve
 phalāphalaṃ ādāya āgamiṃsu. Rāmapaṇḍito cintesi: „ime
 dhamā, mayhaṃ viya parigaṇhanapaṇṇā etesaṃ n' atthi,

¹ So all three MSS. & Cks -yyathā. ² all three MSS. -ti. ³ Bā adds nagarā. ⁴ Bā ca.

⁵ Cks -ro. ⁶ Cks -le. ⁷ Bā nād-. ⁸ Bā -ñato. ⁹ Cks nivāretvā. ¹⁰ Bā -pā-

¹¹ Bā omits sātṭhu. ¹² Ck nirāsakaṃ, Bā nirāsakaṃ. ¹³ Bā Paridevi.

sahasā 'pitā vo¹ mato' ti vutte sokam dhāretum' asakkontānam
 hadayam pi tesam phaleyya², upāyena te udakam otāretvā etaṃ
 pavattim sāveśsamīti³. Atha nesaṃ purato ekam udakaṭṭhānam
 dassetvā „tumhe aticirena āgatā, idaṃ vo daṇḍakammaṃ hotu:
 5 imam udakam otaritvā tiṭṭhathā“ 'ti upadḍhagātham tva āha:
 1.^a Etha Lakkhaṇa Sītā ca ubho otarathōdakan ti.

Tass' attho: etha Lakkhaṇa Sītā ca, āgacchantu⁴, ubho pi otaratha imam
 udakan ti.

Te ekavacanena otaritvā aṭṭhaṃsu. Atha nesaṃ tam
 10 pavattim ārocento sesam upadḍhagātham āha:

1.^b Evāyaṃ Bharato āha: rājā Dasaratho mato⁵ ti. 81.

Te pitu matasāsanaṃ sutvā va viṣaṇṇā⁶ ahesun. Puna pi
 nesaṃ kathesi, puna viṣiṇṇā⁷ ahesun ti evaṃ yāvatatiyaṃ
 visaṇṇitaṃ patte te amaccā ukkhipitvā udakā niharitvā thale
 13 nisīdāpetvā⁸ laddhassāsesu tesu⁹ sabbe aññamaññaṃ roditvā
 paridevitvā nisīdiṃsu. Tadā Bharatakumāro cintesi: „mayhaṃ
 bhātā Lakkhaṇakumāro bhaginī ca Sītā devī pitu“ matasāsanaṃ
 sutvā va sokam sandhāretum na sakkonti, Rāmapaṇḍito pana
 na socati na paridevati, kin nu kho tassa¹⁰ asocanakāraṇaṃ,
 20 pucchissāmi na¹¹ ti so tam pucchanto dutiyaṃ gātham āha:

2. Kena Rāma ppabhāvena¹² socitabbaṃ na socasi,
 pitaraṃ kālakataṃ sutvā na tam pasahate¹³ dukkhaṃ¹⁴ ti. 82.

Tattha ppabhāvenā 'ti ānubhāvena, na tam pasahate¹⁵ ti evarūpaṃ
 dukkhaṃ kena kāraṇena tam na piṇeti, kin te asocanakāraṇaṃ, kathehi tva
 25 na¹⁶ ti

Ath' assa Rāmapaṇḍito attāno asocanakāraṇaṃ kathento¹⁷

3. Yaṃ na sakkā pāletum¹⁸ posena lapataṃ¹⁹ bahum
 sa²⁰ kissa viññū medhāvī attānam upatāpaye. 83.

¹ Ck^o te. ² B^d sandhā-. ³ Ck^o phā-. ⁴ so Ck^o; B^d -ta. ⁵ B^d -ñi. ⁶ B^d omits
 thale ni-. ⁷ Ck^o omits tesu. ⁸ B^d pitussa. ⁹ Ck^o cassa. ¹⁰ B^d sabhāvena.
¹¹ B^d pi sūhate. ¹² all three MSS. dukkhaṃ. ¹³ B^d no. ¹⁴ B^d adds āha. ¹⁵
 B^d nipā-, B^f nivā-. ¹⁶ B^f labataṃ, Ck^o lapitāṃ. ¹⁷ B^d tam.

4. Daharā ca hi vuddhā¹ ca ye bālā ye ca paṇḍitā
aḍḍhā c' eva daliddā ca sabbe maccuparāyanā. 84.
5. Phalānam iva pakkānaṃ niccaṃ papatanā² bhayaṃ
evaṃ jātānaṃ maccānaṃ niccaṃ maraṇato bhayaṃ. 85.
6. Sāyaṃ eke na dissanti pāto diṭṭhā bahujjanā³, 5
pāto eke na dissanti sāyaṃ diṭṭhā bahujjanā. 86.
7. Paridevayaṃāno ce kañcid⁴ atthaṃ udabbahe
saṃmūlho hiṃsaṃ attānaṃ kayira⁵ c' enaṃ⁶ vicakkhaṇo. 87.
8. Kiso vivaṇṇo bhavati hiṃsaṃ attānaṃ attano,
na tena peṭā pāleti, niratthā paridevanā. 88. 10
9. Yathā saṇaṃ ādittam vāriṇā parinibbaye
evaṃ pi dhīro sūtavā medhāvī paṇḍito naro
khippam uppatitaṃ sokaṃ vāto tūlaṃ va dhamṣaye. 89.
10. Eko va macco acceti, eko va jāyate kule,
saññogaparamā tv-eva⁷ sambhogā sabbapāṇinaṃ. 90. 15
11. Tasmā hi dhirassa bahussutassa
sampaṣṣato lokam imaṃ paraṃ ca
aññāya dhammaṃ hadayaṃ manaṃ ca
sokā mahantāpi na tāpayanti. 91.
12. So 'haṃ⁸ dassaṃ ca bhokkhaṃ ca⁹ bharissāmi¹⁰ ca nātake, 20
sesaṃ sampālayissāmi, kiccaṃ evaṃ¹¹ vijānato ti 92.
imāhi gāthāhi aniccataṃ pakāsesi.

Tattha pāletun ti rakkhituṃ, lapatan¹² ti lapantānaṃ, idaṃ vuttam
hodi: tāta Bharata yaṃ sattānaṃ jīvitaṃ¹³ bahum pi vipalappantānaṃ¹⁴
purisaṇaṃ ekenāpi¹⁵ mā upacchijjīti na sakkā rakkhituṃ so dāni mādiso attha 25
lokadhamme tatvato¹⁶ jānanto viññū medhāvī paṇḍito maraṇapariyosānajiṇīsu¹⁷
satteṣu¹⁸ kissa attānaṃ upatāpaye, kiṃkāraṇaṃ anupakāreṇa¹⁹ sokadukkheṇa
attānaṃ santāpaya²⁰ 'ti, daharā cā 'ti gāthā 'maccu nāṃ' esa tāta Bharata n'

¹ Ck uddhā, Bābuddhā. ² Bf patānato, Cks papatato ³ Bā bahūjanā. ⁴ Bāf kl-.
⁵ C^o Bf -rā. ⁶ C^o ve- corr. to ce-, Bā vedam. ⁷ Cks -paramattheva. ⁸ Ck ahaṃ. ⁹ Bā
sattaṇa, Bf yassaṇa bhogaṇa. ¹⁰ Ck bhariyā, C^o bhariṇa, Bāf bhariyāpi. ¹¹ Bā
etaṃ, Bf esaṃ. ¹² Cks lapitan. ¹³ Bā adds taṃ. ¹⁴ Bā vilap-, ¹⁵ Bā -napi.
¹⁶ Ck -āto, Bā tattato. ¹⁷ Cks -neji-. ¹⁸ Ck adds matesu. ¹⁹ Bā anupāpāyena.

- eva suvaṇṇarūpakasadiśānāṃ daharānāṃ khattiyakumārakādīnāṃ na vuddhippat-
tānāṃ mahāyodhānāṃ na bālānāṃ puthujjanasattānāṃ na buddhādīnāṃ paṭ-
ḍitānāṃ na cakkavattīdānāṃ issarānāṃ na nirasanaśāsanānāṃ¹ daliddānāṃ²
lajjati³, sabbe p' ime sattā maccuparāyaṇā maraṇamukhe sambhaggā⁴ bhavanti
5 yeva⁵ 'ti dassanattāṃ vuttā⁶, papatānā⁷ ti papatanato⁸, idaṃ vuttāṃ hoti:
yathā⁹ tāta Bharata pakkānāṃ phalānāṃ pakkakālato paṭṭhāya idāni vaṇṭa
chijjivā paṭissanti idāni paṭissanti patanato bhayaṃ¹⁰ niccaṃ dhuvaṃ¹¹ ekamsikam
eva bhavati¹² evaṃ āsārikaniyabhāvato¹³ evaṃjātānāṃ¹⁴ maccaṇam pi ekamsikam yeva
maranato bhayaṃ¹⁵, na h' atthi¹⁶ so khaṇo vā layo vā¹⁷ yattha tesāṃ maraṇaṃ
10 na¹⁸ āsārikatabbāṃ bhaveyyā¹⁹ 'ti, sāyaṇ ti vikāle, imiṇā rattibhāge²⁰ dīghānam
divasabhāge²¹ divasabhāge ca dīṭṭhānāṃ rattibhāge adassanaṃ dīpeti, kañci-
dattāṇa²² ti pitā me putto me ti ādīhi paridevaya māno ca²³ poṣo sammamūḷho
attānāṃ hiṃsanto kilamanto appamattakam pi attāṃ āhareyya, kayira cetāṃ²⁴
25 paridevanto mataṃ vā ānetuṃ aṇṇam vā tasā vaḍḍhiṃ kātuṃ na sakkoti tesma
nirattakattā paridevitassa paṇḍitā na paridevanti²⁵, attānam attāno ti attāno
attabhāvāṃ sokaparidevadukkhena hiṃsanto, na tenā²⁶ 'ti tena paridevena para-
lokaṃ gatā sattā na pārenti na yāpenti, nirattā²⁷ ti tasmā tesāṃ matasattānaṃ
ayaṃ paridevena nirattakā, saraṇaṃ ti nivāsagehaṃ, idaṃ vuttāṃ hoti: yathā
20 paṇḍito puriso attāno vasaṇagāre āditte²⁸ muhuttaṃ pi voṣāṇaṃ anāpajjivā²⁹
ghatasatena ghaṭasahasena vārinā³⁰ na³¹ nibbāpayat³² eva evaṃ dhiro uppatītaṃ
sokaṃ khīpā³³ an³⁴ nibbāpaye, tūlaṃ viya ca vāto yathā³⁵ ṭhātuṃ³⁶ na sakkoti evaṃ
dhamṣaye viddhamṣayeyyā³⁷ 'ti attho, eko va macco ti ettha tāta Bharata, ime
sattā kammassakā nāma, tathā hi ito paralokaṃ gacchanto satto eko va acceti³⁸
25 atikkamati, khattiyādīkule jāyamāno pi eko va gantvā jāyati, tattha tattha pana
nātimittasāmyogavasena ayaṃ me pitā ayaṃ³⁹ mātā ayaṃ⁴⁰ mitto ti saṃyoga-
paramā tv-eva, sambhogā sabbapāpīnāṃ, paramatthena pana tīsu⁴¹
bhavesu kammassakā ve te sattā ti attho⁴², tasmā ti yasmā tesāṃ⁴³ sattānaṃ
nātimittasāmyogaṃ⁴⁴ nātimittaparibhogaṃ⁴⁵ thepetvā ito paraṃ aṇṇaṃ⁴⁶ n' atthi
30 tasmā sampassato⁴⁷ imaṃ ca paraṃ ca lokaṃ nānābhāvaṃ vinābhāvaṃ eva sammā
passato⁴⁸, aṇṇāya dhammaṃ ti aṭṭhavidhalokadhammaṃ jānitva, haḍayaṃ

¹ Ck nirasava-sa-, Bā nidhanānāṃ. ² Bā daliddādīnāṃ. ³ Ck lajjā ti. ⁴ Ck saṃ-, Bā bhaggapalibhaggā. ⁵ Ck vuttāṃ. ⁶ Ck patanato. ⁷ Bā adds hi. ⁸ Bā tesāṃ. ⁹ Ck bhavanti, Bā bhayanti. ¹⁰ Bā āsārikaniyato. ¹¹ Bā evajā. ¹² Ck bhaye. ¹³ Bā natthi. ¹⁴ Ck add yā. ¹⁵ Bā omits na. ¹⁶ Ck omits di-. ¹⁷ Bā kiñcid-. ¹⁸ Bā -devamāno va. ¹⁹ Ck kayirā me taṃ, Bā kayira ve daṃ. ²⁰ Ck omits ti. ²¹ Bā adds evaṃ. ²² Ck na. ²³ Bā -titi. ²⁴ Ck -tto. ²⁵ Ck pajjivā, C' pacchivā corr. to āditte mahantaṃ pi voṣāṇaṃ anāpajjivā. ²⁶ Bā omits naṃ. ²⁷ Bā khippameva. ²⁸ Bā saṇṭhituṃ. ²⁹ C' Bā -seyyā. ³⁰ Ck accayeti. ³¹ Bā adds me. ³² Bā adds pi. ³³ Ck omits attā. ³⁴ Bā tasā etessāṃ. ³⁵ Ck -sāmyogaṃ. ³⁶ Bā -gamattāṃ. ³⁷ Bā adds ti. ³⁸ Ck -anto.

* manañ cā 'ti¹ idam ubhayam pi cittaas' eva nāmañ, idam vuttañ hoti:
 Lābho alābho ayaso yaso ca (vol. III, 98, cfr. Alwis, Sīdath S. CVI.)
 nindā passyāsā ca sukhāñ ca dukkhāñ,
 ete aniccā manujesu dhammā,
 mā soca, kiñ socasi Poṭṭhapādā 'ti

imesaṃ aṭṭhannañ lokadhammānañ yena tena² cittaena nāyanti³ (— ?) tassa ca⁴
 aniccatañ ātvā tṭhassa dhīrassa pitiputtamaraṇādivatthukāpi⁵ mahantā⁶ sokā
 hadayaṃ na tāpayantīti⁷, etañ vā aṭṭhaviḍḍhañ lokadhammañ nātvā tṭhassa
 badayaṃvatthuñ ca manañ ca mahantāpi sokā na tāpayantīti evaṃ ettha⁸ attho
 datṭhabbo, sohañ dassaṇṇa bhokkhañcā⁹ 'ti gāthāya: tāta Bharata
 andhabālasattānañ viya mama rodanañ paṇḍevanañ nāma nānucchavikañ¹⁰,
 ahañ pana pitu accayena tassa thāne tathā kapapādīnañ¹¹ dānañ tṭhanantarā-
 rahānañ tṭhanantaraṃ yasārahānañ yasañ dassāmi, pitarā me paribhuttanayena
 issariyañ bhuñjissāmi, nātake¹² possessāmi, avasesaṃ ca attano¹³ parijanādikāni
 janāni pālayissāmi¹⁴, dhammikasamaṇabrāhmanānañ dhammikaṃ karakkhāvaṇa-
 gattāni karissāmi, evaṃ hi vijānato paṇḍitapurisassa anurūpakiccaṃ¹⁵
 ti attho.

Parisā imañ¹⁶ Rāmapaṇḍitassa aniccatāpakāsaṇiṃ dhamma-
 desanañ sutvā nissokā āhosi¹⁷. Tato Bharatakumāro Rāma-
 paṇḍitaṃ vanditvā „Bārāṇsirajjaṃ paṭicchathā“ 'ti āha.
 „Tāta Lakkhaṇaṃ ca Sītadeviñ ca gahetvā gantvā rajjaṃ
 anuśāsathā“ 'ti. „Tumhe pana devā“ 'ti. „Tāta, mama pitā
 'dvādasavassaccayena gantvā¹⁸ rajjaṃ kareyyāsīti¹⁹“ mañ avoca,
 ahañ idāñ eva gacchanto tassa vacanakaro nāma na homi²⁰,
 aññāni paṇā²¹ tīni vassāni atikkamitvā āgamiṣṣāmi²². „Etta-
 kaṃ kalam ko rajjaṃ kāressatīti“. „Tumhe karoṭhā“ 'ti.
 „Na mayam kāressāmā“ 'ti. „Tena hi yāva mama āgamaṇā²³
 imā pādukā kāressantīti“ attano tiṇapādukā omuñcitvā adāsi.
 Te tayo pi janā pādukā gahetvā paṇḍitaṃ²⁴ vanditvā mahājana-
 parivutā Bārāṇasiṃ āgamaṃsu. Tīni saṃvaccharāni pādukā
 rajjaṃ kāresuṃ. Amaccā tiṇapādukā rājapallāṃke tṭhapetvā
 attāṃ vinicchinanti, sace dubbinicchito hoti pādukā añña-

¹ Ck⁹ cāpi, Bā mananti. ² Bā kenaci. ³ Bā paññāyanti. ⁴ Bā omits ca. ⁵ Bā
 -kā. ⁶ Cā Bā -tāpi. ⁷ Bā bhāsayantīti. ⁸ Bā pettha. ⁹ Bā dayaṇṇa gottāñcā.
¹⁰ Bā na anu-. ¹¹ Bā adds dānarahānañ. ¹² Bā adds ca. ¹³ Bā anto. ¹⁴ Bā
 pālessāmi. ¹⁵ Bā -pañhi-. ¹⁶ Ck⁹ imā. ¹⁷ Bā ahesuṃ. ¹⁸ Bā -na āg-.
¹⁹ Bā kā-. ²⁰ Bā nāhosi. ²¹ Bā pi. ²² Bā mamāgamaṇā. ²³ Bā rāmapa-.

maññaṃ paṭihaññanti¹, tāya saññāya puna vinicchinanti,
 sammāvinicchitakāle pādukaṃ nissaddā sannisīdanti. Paṇḍito²
 tiṇṇaṃ saṃvaccharānaṃ accayena araṇṇā nikkhamitvā Bāraṇa-
 sinagaraṃ patvā uyyānaṃ pāvisi. Tassāgatabhāvaṃ³ ñatvā
 5 kumārā amaccaparivutā uyyānaṃ gantvā Sītaṃ aggamaheṣiṇi
 katvā ubhinnam pi abhisekaṃ karimsu⁴. Evaṃ abhisekappatto
 M. alaṃkatarathe tathā mahantena parivārena nagaraṃ pavi-
 sitvā padakkhiṇaṃ katvā Sucandakapāsādavarassa mahātalaṃ
 abhiruya⁵ tato paṭṭhāya⁶ soḷasa vassasahassāni⁷ dhammena
 10 rajjaṃ karetvā⁸ saggapadaṃ⁹ pūresi.

13. Dasa vassasahassāni satṭhi vassasatṭhi ca¹

kambugīvo mahābāhu Rāmo rajjaṃ akārayīti 93.

ayaṃ abhisambuddhagāthā tam atthaṃ vīpeti².

Tattha kambugīvo ti suvaṇṇaliṅgasadisagīvo¹⁰, suvaṇṇaṃ hi kambu¹¹
 15 ti vuccati.

S. i. d. ā. j. s. (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpattiphale
 paṭiṭṭhahi¹²): „Tadā Dasarathamahārājā Suddhodanamahārājā aho-
 mātā Mahāmāyā, Sītā¹³ Rāhulamātā, Bharato Ānando, Lakkhaṇo
 Sāriputto, parisa Buddhaparisā, Rāmapaṇḍito aham evā¹⁴ ti. Da-
 20 sarathajātakaṃ¹⁵.

8. Saṃvarajātaḥ.

Jānanto no mahārājā¹ ti. Idam 3. J. v. ekaṃ ossaṭṭha-
 viriyaṃ bhikkhuṃ ā. k. So kira Sāvattivāsikulaputto Satthu
 dhammadesanaṃ sutvā pabbajitvā² ācariyupajjhāyavattaṃ pūrento
 25 ubhayāni pātimokkhāni paṇḍāni katvā paripunṇapañcavasso „kam-
 maṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇe vasissāmi³“ ācariyupajjhāye āpucchitvā⁴.
 Kosalaratṭhe ekaṃ paccantagāmaṃ gantvā tattha iriyāpathe pasannehi⁵

¹ C^o -ati. ² B^d rāmapa-. ³ B^d tassa āgamanabbā-. ⁴ B^d akāmaṃ. ⁵ B^d
 -rubi. ⁶ B^d sodasa-. ⁷ B^d adda ayuhapariyosāne. ⁸ B^d saggapūraṃ. ⁹ B^d
 pakāseti. ¹⁰ B^d suvaṇṇā-, C^k -liṅhasagīvo, C^o -liṅgasadisagīvo. ¹¹ B^d kambu.
¹² B^d -paṭiṭṭhāsi. ¹³ B^d devīśīta. ¹⁴ B^d bharatarāmājā-. ¹⁵ B^d adda laddhupa-
 sampado. ¹⁶ B^d pasanna.

manussehi paṇṇasālaṃ katvā upaṭṭhiyamāno vassaṃ upagantvā yuṇ-
 jānto ghaṭanto¹ vāyamanto accāraddhena viriyena temāsāṃ kammaṭ-
 ṭhānaṃ bhāvetvā² obhāsamattam pi uppādetuṃ asakkonto cintesi:
 „addhā-m-aham³ Satthārā desitesu catūsu puggalesu padaparamo, kim
 me araṇṇavaseṇā⁴” ‘ti Jetavanaṃ gantvā „Tathāgataṃ rūpasirīṃ pas-
 santo madhuraṃ dhammiadesanaṃ suṇanto vītināmessāmiti⁵” so viriyaṃ ossa-
 jivā⁶ tato nikkhamanto anupubbena Jetavanaṃ gantvā ācariyupajjhāyehi
 c’ eva sandiṭṭhasambhattedhi. ca āgamānakāraṇaṃ puṭṭho tam atthaṃ
 kathetvā⁷ tehi⁸ „kasmā evam akāsi⁹” garahitvā Satthu santikaṃ netvā
 „kim bhikkhave aniccamānaṃ bhikkhuṃ ānayitthā¹⁰” ‘ti vutte „ayaṃ
 bhante viriyaṃ ossajivā¹¹ āgato¹²” ti ārocite S. „saccaṃ kira¹³” ‘ti
 pucchitvā „saccaṃ bhante¹⁴” ti vutte „kasmā bhikkhu viriyaṃ ossaji¹⁵,
 imasmiṃ hi sāṇe nibbiriyaṃ kusītapuggalaṃ aggaphalaṃ ara-
 hattaṃ nāma n’ atthi, āradhaviyā c’ imaṃ dhammaṃ āradhenti,
 tvaṃ kho pana pubbe viriyavā ovādakkhamo ten’ eva kāraṇena
 Bārāṇasiraṇṇo puttasaṭṭassa sabbakaṇiṭṭho pi¹⁶ hutvā¹⁷ paṇḍitānaṃ ovāde
 thatvā setacchattaṃ patto sīti¹⁸ vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Samvarakumāro nāma puttasaṭṭassa ka-
 niṭṭho ahoṣi. Rājā „ekekam puttāṃ sikkhitabbayuttakam¹⁹
 sikkhāpethā²⁰” ‘ti ekekassa amaccassa adāsi. Samvarakumārassa
 ācariyo amacco Bodhisatto ahoṣi paṇḍito vyatto rājaputtassa
 pitiṭṭhāne²¹ ṭhito. Amaccā sikkhitasikkhite rājaputte raṇṇo
 dassesuṃ. Rājā tesāṃ janapadaṃ datvā uyyojesi. Samvara-
 kumāro sabbasippe nipphattiṃ patvā Bodhisattaṃ pucchi:
 tāta²² sace imaṃ pitā janapadaṃ peseti kim karomīti²³. „Tāta,
 tvaṃ janapade diyyamāne taṃ agahetvā ‘deva aham sabba-
 kaṇiṭṭho, mayi pi gate tumhākaṃ pādamūlaṃ tucchāṃ hes-
 sati²⁴, aham pādamūle yeva vasissāmiti²⁵’ vadeyyāsīti²⁶. Ath’
 ekadivasaṃ Samvarakumāraṃ vanditvā ekamantaṃ ṭhitaṃ²⁷
 Rājā pucchi: „kim tāta sippaṃ te niṭṭhitaṃ²⁸” ti. „Āma devā²⁹
 ‘ti. „Tuyhaṃ janapadaṃ vārehīti³⁰. „Deva tumhākaṃ pāda-

¹ Bd -tento. ² Bd addhā aham. ³ C^s -ajji- corr. to -aji-, Bd -ajji-. ⁴ so all
 three MSS. instead of kathesi? ⁵ C^s -ajji- corr. to -aji-, Bd -ajje-. ⁶ Bd saccaṃ,
 omitting bhante. ⁷ Bd -ajji. ⁸ Bd omits pi. ⁹ Bd adds pi. ¹⁰ Bd adds sikkham.
¹¹ Bd pati-. ¹² C^s kim tāta ¹³ Bd bhavissati. ¹⁴ Bd nisinnaṃ. ¹⁵ Bd demiti.

mūlaṃ tuccham bhavissati, pādamūle yeva vasissāmīti¹. Rājā
tussitvā „sādhū“ 'ti sampaticchi. Tato² patthāya rañño pāda-
mūle yeva hutvā³ Bodhisattam pucchi: „tāta aññaṃ kiṃ karo-
mīti“. „Rājānaṃ ekaṃ purāṇauyyānaṃ⁴ yācāhīti“. So
5 „sādhū“ 'ti uyyānaṃ yācitvā tathā jātakehi pupphaphalehi
nagare issarajanaṃ saṃgaṇhitvā⁵ puna „kiṃ karomīti“ pucchi.
„Tāta rājānaṃ āpucchitvā antonagare⁶ bhattavetanam tvaṃ
eva dehīti“. So tathā katvā antonagare kassaci kiñci⁷ ahā-
petvā⁸ bhattavetanam datvā⁹ puna¹⁰ Bodhisattam pucchitvā rā-
10 jānaṃ viññāpetvā antonivesane dāsaporisānaṃ pi assānaṃ¹¹ pi
balakāyassāpi vaṭṭam¹² aparihāpetvā adāsi, tiṇjanapadehi¹³
āgatānaṃ dūtānaṃ¹⁴ nivesanattthānādīni¹⁵ vāṇijānaṃ sumkāni¹⁶
sabbakaraṇiyyāni attanā va akāsi. *Evaṃ so M-assa ovāde
thatvā sabbaṃ antojanaṃ ca bahijanaṃ ca nagare ca ratthū-
15 vāsino ca āgantuke ca ayapatten¹⁷ eva¹⁸ tena tena saṃgaha-
vatthunā ābandhitvā saṃgaṇhi¹⁹, sabbesaṃ piyo ahosi manāpo.
Aparabhāge rājānaṃ maraṇamañcake²⁰ nipannaṃ amaccā
pucchiṃsu: „deva tumhākaṃ accayena setacchattaṃ kassa
dassāmā²¹“ 'ti. „Tāta mama puttā sabbe pi setacchattassa
20 sāmīno va²², yo pana tumhākaṃ manam gaṇhāti tass²³ eva da-
deyyāthā²⁴“ 'ti. Te tasmim kālakate²⁵ tassa sarīraparihāraṃ
katvā sattame divase sannipatitvā „raññā 'yo tumhākaṃ manam
gaṇhāti tassa chattaṃ ussāpeyyāthā²⁶“ 'ti vuttaṃ, āmhākaṃ ca
ayaṃ Saṃvarakumāro manam gaṇhātīti²⁷ nātakehi parivāri-
25 taṃ²⁸ tassa kañcanamālasacetacchattaṃ²⁹ ussāpayiṃsu. Saṃvara-
mahārājā B-assa ovāde thatvā dhammena rajjaṃ kāresi. Itare
ekūnasatakumārā „pitā kira no kālakato, Saṃvarassa³⁰ kira

¹ Bā homīti. ² Bā so tato. ³ Bā adds puna. ⁴ Bā -ṇuyyā-. ⁵ Bā -hī-.
Bā attano na- ⁷ Ck kañci āhā-. ⁸ Bā punappunam-. ⁹ Bā hatthīnaṃ. ¹⁰
Ck vaṭṭam, Bā vattam. ¹¹ Ck -dema. ¹² Bā dūtādīnaṃ. ¹³ Bā sumkanti. ¹⁴
Ck ayapaṭṭaneva, Bā āyavattaneva. ¹⁵ Bā gaṇhi. ¹⁶ Bā -mañce. ¹⁷ Bā damma.
¹⁸ Bā ca. ¹⁹ Bā deyyāthā, Ck dadeyyāthā. ²⁰ Bā tālanhāse. ²¹ Ck -yyāthā.
²² Ck gaṇhatīti. ²³ Bā omits nā- pari-. ²⁴ Bā kuñcanamālaṃ-. ²⁵ Bā -rakū-
mārassa.

chattam ussāpesum, so sabbakaniṭṭho, tassa chattam na pā-
 punāti, sabbajettṭhakassa chattam ussāpessāmā“ 'ti sabbe va¹
 ekato āgantvā „chattam vā no detu yuddham vā“ ti Samvara-
 mahārājassa paṇṇam pesetvā nagaram uparundhimsu. Rājā
 B-assa tam pavattim ārocetvā „idāni kim karomā“ ti pucchi. 5
 „Mahārāja, tava bhātīhi² saddhim yujjhanakiccam³ n' atthi,
 tvaṃ pitu santakadhanam⁴ satakotṭhāse kāretvā ekūnasataṃ
 bhātīkām⁵ pesetvā 'imaṃ tumhākaṃ pitu santakaṃ koṭṭhāsaṃ
 gaṇhatha, nāhaṃ tumhehi saddhim 'yujjhissāmīti“ sāsanaṃ pa-
 hinathā“ 'ti. So tathā akāsi. Ath' assa sabbajettṭhabhātiko 10
 Upasathakumāro nāma sese āmantetvā „tāta, rājānaṃ nāma
 abhībhavitum samattho nāma n' atthi, ayaṃ ca no kaniṭṭha-
 bhātiko paṭisattu pi hutvā⁶ na tiṭṭhati, amhākaṃ pitu santakaṃ
 pesetvā 'nāhaṃ tumhehi saddhim 'yujjhāmīti' pesesi, na kho
 pana mayam sabbe⁷ ekakkhaṇe chattam ussāpessāma, ekass' 15
 eva chattam ussāpessāma, ayaṃ eva rājā hotu, etha tam pas-
 sitvā rājakūṭumbaṃ⁸ paṭicchāpetvā amhākaṃ janapadam eva
 gaṇchāmā“ 'ti āha⁹. Atha te sabbe pi kumārā nagaram¹⁰
 vivarāpetvā paṭisattuno ahutvā nagaram pavisiṃsu. Rājāpi
 tesam amaccehi sakkāraṃ gāhāpetvā paṭimaggam pesesi. Ku- 20
 mārā mahantena¹¹ parivārena pattikā va āgantvā¹² rājanivesanaṃ
 abhirūhitvā Samvaramahārājassa nipaccākāraṃ dassetvā nīcā-
 sane nisīdiṃsu. Samvaramahārājā setacchattassa heṭṭhā sī-
 hāsane nisīdi, mahanto yaso mahantaṃ sirisobhaggam ahosi,
 olokitolokitattṭhānaṃ kampati¹³. Upasathakumāro Samvara- 25
 mahārājassa siribhavaṃ oloketvā „amhākaṃ pitā attano acca-
 yena Samvarakumārassa rājabhāvaṃ ūtvā maññe amhākaṃ
 janapade datvā imassa na adāsīti“ cintetvā tena saddhim
 sallapanto tisso gāthā abhāsi:

¹ Bā pi. ² Bā bhātikehi. ³ Oks yuddhana-. ⁴ Bā santakam-. ⁵ Bā bhātīkām.

⁶ Bā yujjhāmīti. ⁷ Bā adde pi. ⁸ Oks -bā. ⁹ Oks āhaṃsu. ¹⁰ Bā -radvāram.

¹¹ Bā mātima-. ¹² Bā kampi.

1. Jānanto no mahārāja tava silaṃ janādhipo
ime kumāre pūjento na taṃ kenaci maññaṭṭha. 94.
2. Tiṭṭhante no mahārāje ādu¹ deve divaṃ gate
ñāti taṃ samanumaññimsu sampassaṃ attham attano. 95.
3. Kena Saṃvara vattena sañjāte adhitiṭṭhasi²,
kena taṃ nātivattanti nātisaṃghā samāgatā ti. 96.

Tattha jānanto no ti jānanto nu, janādhipo ti³ amhākaṃ pitā narindo, ime ti ime ekūnasate kumāre, Pālipothakesu⁴ pana aññe kumāre ti likhitaṃ⁵, pūjento ti tena tena janapadena mānento, na taṃ kenacīti khuddakena⁶ pi kenaci janapadena taṃ pūjetabbaṃ na maññittha, ayaṃ mama accayena rājā
10 bhavissatīti nātvā va⁷ maññe attano pādamūle vāsesīti⁸, tiṭṭhante no ti tiṭṭhante nu, dharamāne yeva nū 'ti pucchati⁹, ādu⁹ deve 4 udāhu amhākaṃ, pitari deve divaṃ gate attano atthaṃ vadḍhiṃ passantā¹⁰ saddhiṃ rājakārakehi negama janapadehi nātayo taṃ¹¹ rājā hotu 'ti samanumaññīlīnāsū¹² 'ti¹³, vat-
15 tenā 'ti sīlācarena, sañjāte adhitiṭṭhasīti¹⁴ samānājatike ekūnasatabhātaro¹⁵ abhibhavitvā tiṭṭhasi, nātivattanti¹⁶ nābhivhavanti.

Taṃ sutvā Saṃvaramahārājā attano guṇaṃ kathento cha
gāthā abhāsi:

4. Na rāja putta usuyyāmi samañānaṃ mahesinaṃ,
20 sakkaccaṃ te namassāmi, pāde vandāmi tādinaṃ. 97.
5. Te maṃ dhammaguṇe yuttaṃ sussūsam anusuyyakāṃ
samañā aṇusāsanti¹⁷ isi¹⁸ dhammaguṇe ratā. 98.
6. Tes' āhaṃ vacanaṃ sutvā samañānaṃ mahesinaṃ
na kiñci¹⁹ atimaññāmi, dhamme me nirato maṇo. 99.
7. Hatthārūhā²⁰ anikaṭṭhā rathikā pattikārikā²¹
tesu²² na-ppaṭibandhāmi nibaddhaṃ²³ bhattavetaṇaṃ. 100.
8. Mahāmattā ca me atthi mantino paricārakā²⁴,
Bārāṇasīṃ voḥaranti bahumaṃsasurodakaṃ²⁵. 101.

¹ C^o āhu, B^d ādu. ² B^d atitiṭṭhasi. ³ B^d pālipotha-. ⁴ B^d likkhi-. ⁵ B^d -na. ⁶ B^d omits va. ⁷ C^o -tīti, B^d ṭhapesīti. ⁸ B^d puechi. ⁹ C^o āhu, B^d anu. ¹⁰ B^d -to. ¹¹ C^o omits taṃ. ¹² B^d samanumaññīlīnāsū. ¹³ B^d omits ti. ¹⁴ B^d atitiṭṭh-. ¹⁵ B^d -re. ¹⁶ C^o nādhī-, C^o nādhivattanti. ¹⁷ C^o samanū-. ¹⁸ C^o isiṃ, B^d isi. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ C^o -rūhā, B^d -rohā. ²¹ B^d -rakā. ²² B^d tesu. ²³ B^d nivāṭhaṃ, B^d nimittāṃ. ²⁴ C^o B^d -ikā. ²⁵ C^o B^d bahum, C^o mahesin.

9. Atho pi vāṇijā phītā nānāratṭhāto āgatā,
tesu me vṛhitā rakkhā, evaṃ jānāh' Uposathā 'ti. 102.

Tattha na rājaṇputtā 'ti ahaṃ rājaṇputta kañci sattam² ayaṃ nāma sampatti imassa mā hotū 'ti na usuyyāmi³, tādinaṃ ti tādilakkhanayuttanam samitapāpātāya samaṇānaṃ mahantānaṃ silakkhandhādinaṃ guṇānaṃ esitatāya 5 mahesīnaṃ dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ pañcapaṭiṭṭhitena pāde vandāmi, dānaṃ daḍanto dhammikaṃ ca nesaṃ rakkhāvaranaguttim paccupatthapento sakkaaccaṃ te namassāmi, manena sampiyāyanto va puḷemiti attho, te maṇ ti te samaṇā⁴ ayaṃ dhammakotṭhāse yuttapayutto sussaṇaṃ anusuyyako⁵ ti tatvato ṇatvā maṇ dhammaguṇe yuttam⁶ sussaṇaṃ anusuyyakaṃ anusāsanti, 10 idaṃ kuru idaṃ⁷ mā karitī ovaḍantīti attho, tesāhaṇ ti tesāṃ ahaṃ, hatthāruḥa⁸ ti hatthī⁹ āruya yujjhanayodhā, anikaṭṭhā ti hatthānīkādisu ṭhitā, rathikā¹⁰ rathayodhā, pattikārikā¹¹ ti pattino va¹², nibaddhaṇ¹³ ti yaṃ tehi sajjitāṃ¹⁴ bhāṭṭāṇ ca vetanaṇ ca taṃ¹⁵ na paṭibandhāmi, aparibhāpetvā daḍamīti attho, maḥamattā ti bhāṭika mayhaṃ mahāpaṇṇā mantesu 15 kusalā mahāmacce c' eva¹⁶ avasesamantino ca paricārikā atthī, imiṇā idaṃ dasseti: tumhe mantasampanne paṇḍite ācariye na labhittha, amhakaṃ paṇa ācariyā paṇḍitā upāyakusālā, te no setacchattena¹⁷ yojesuṃ, Bārāṇasīn ti bhāṭika mama chattaṇ usāpitakālato paṭṭhāya amhakaṃ rājā dhammiko anuvaddhamāsaṃ¹⁸ devo vassati tena sassāni sampajjanitī¹⁹ Bārāṇasiyaṃ bahuni 20 khāditabbayuttakaṃ maṇsaṃmaccaṃ²⁰ pūtabbayuttakaṃ surodakaṃ ca²¹ jātaṇ ti²², evaṃ ratṭhavāsīno bahumaṇsasurodakaṃ²³ katva Bārāṇasīn vo haranti, phītā²⁴ ti hatthiratanasasaratanamuttaratanādīni āharitvā nirupaddavā vohāraṇ karoutā phītā samiddhā, evaṃ jānāhīti bhāṭika Uposatha ahaṃ imehi ettakehi kāraṇehi sabbakaniṭṭho pi²⁵ hutvā mama bhāṭike abhibhavitvā 25 setacchattāṃ patto, evaṃ maṇ jānāhīti.

Ath' assa guṇaṃ sutvā Uposathakumāro dve gāthā abhāsi:

10. Dhammena kira ṇātināṃ rajjaṃ kārehi Saṃvara
medhāvī paṇḍito cāpi²⁶ atho pi ṇātināṃ hito. 103.

11. Taṃ taṃ ṇātiparibbūḷhaṃ nānāratanaṃmocitaṃ 30
amittā na-ppasahanti²⁷ Indaṃ va asurādhipo ti. 104.

¹ Ck^s jānāhi. ² Ck^s kaṇvisattaṃ, C^s kaṇvisattaṃ, B^s kiñci mattaṃ. ³ Ck^s suyyāṃ.

⁴ B^s samaṇā maṇ. ⁵ B^s -kaṃ. ⁶ Ck^s imaṇ. ⁷ B^s -roha. ⁸ all three MSS.

-i. ⁹ B^s -rakā. ¹⁰ Ck^s B^s ca. ¹¹ B^s nivithaṇ. ¹² Ck^s addhitaṃ, C^s ajjitaṃ.

¹³ B^s ahaṃ taṃ. ¹⁴ Ck^s te ca. ¹⁵ B^s -ni. ¹⁶ Ck^s -jjatitī. ¹⁷ B^s macchamaṇ-

saṇ. ¹⁸ B^s -dakaṃ va, C^s -dakaṃ va corr. to - ca? Ck^s ti. ¹⁹ C^s jānaṇ ti.

²⁰ Ck^s bahuni-, B^s -maṇsaṃsurodakaṇti. ²¹ Ck^s titā, C^s jātāna. ²² B^s va. ²³

Ck^s ceṇi, B^s -sasi. ²⁴ Ck^s -sasyanti.

Tattha dhammena kirā 'ti tāta Samvaramahārāja dhammena kira tvaṃ
ekūnasatānaṃ nātinaṃ attano jeṭṭhabhātikānaṃ anubhāvaṃ abhibhavasī¹, iḍḍi
paṭṭhāya ca² tvaṃ eva rajjaṃ karehi, tvaṃ hi³ medhāvī⁴ c' eva paṇḍito ca
nātinaṃ ca⁴ hito ti attho, taṃ taṃ⁵ ti taṃ⁶ evaṃ vividhaguṇasampannāni
taṃ. Nātiparibbūhaṃ ti ambehi ekūnasatehi nātakehi parivāritaṃ, nānā-
3 ratanamocitaṃ ti nānāratanehi ocitaṃ sañcittaṃ bahuratanāsañcayanā, asurā-
dhipo ti yathā tāvatiṃsehi parivutaṃ Indaṃ asurarājā na tapati evaṃ ambehi
akkaṃ karoutehi⁷ parivāritaṃ tiyojanasatike Kāsiraṭṭhe dvādasayojanikāya
Bārāṇasīyā rajjaṃ karentaṃ amittā na tapissanti dīpeti.

Samvaramahārājā sabbeṣaṃ pi bhātikānaṃ mahantaṃ ya-
10 sam adāsi. Te tassa santike māsaddhamāsaṃ⁸ vasitvā „ma-
hārājā, janapadesu coṛesu uṭṭhahantesu mayāṃ jāniṣṣāma,
tvaṃ rajjasukhaṃ anubhavā“ 'ti vatvā attano 'tanno jana-
padaṃ gatā. Rājāpi B-assa ovāde, thatvā āyupariyosāne
devanagaraṃ pūrento agamāsi.

15 S. i. d. ā. „bhikkhu evaṃ tvaṃ pubbe ovādakkhama idāni
kasmā viriyaṃ na akāsīti“ vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapari-
yosāne so bhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi): „Tadā Samvaramahārājā
ayaṃ bhikkhu ahoṣi, Uposathakumāro Sāriputto, sesabbhātikā therā-
nuthērā, parisa Buddhaparisā, ovādadāyako amacco⁹ aham evā“ 'ti.
20 Samvarajātakam.

9. Suppārakajātaka.

Ummujjanti nimujjantīti. Idam S. J. v. paṇṇāpāra-
mim ā. k. Ekadivasam hi sāyaṇhasamaye 'Tathāgatassa dhammaṃ
desetum nikkhamanaṃ āgamayamānā bhikkhū dhammasabbhāyaṃ ni-
sīditvā „āvuso aho¹⁰ S. mahāpaṇṇo puthupaṇṇo hāsupaṇṇo javana-
25 paṇṇo tikkhapaṇṇo nibbedhikapaṇṇo tatra tatra upāyapaṇṇāya sam-
annāgato vipulāya paṭhavisamāya mahāsamuddo viya gāmbhīrāya
ākāso viya vitthiṇṇāya¹¹, sakala-Jambudīpasmiṃ hi uṭṭhitapaṇṇo Dasā-
balaṃ atikkamitvā gantum samattho nāma n' atthi, yathā mahā-
samudde uṭṭhitaūmi¹² velam nātikkamati¹³ velam patvā¹⁴ va bhijjati¹⁵.

¹ B^d -bhāvi. ² B^d omits ca. ³ B^d pi. ⁴ B^d va. ⁵ B^d taṃ taṃ, C^k omits taṃ.

⁶ B^d omits taṃ. ⁷ C^k -tu. ⁸ B^d -dḍha-. ⁹ B^d adds pana. ¹⁰ B^d adds am-
hākaṃ. ¹¹ C^k vitti-. ¹² B^d uṭṭhā-. ¹³ B^d -anti. ¹⁴ B^d patvā gāttā.

evaṃ na koci paññāya Dasabalaṃ atikkamati Satthu pādamūlaṃ
 patvā¹ bhijjat² evā³ 'ti Dasabalassa mahāpaññāpāramiṃ vaṇṇesuṃ⁴.
 S. āgantvā „kāyā nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"
 ti pucchitvā „imāya nāma"⁵ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Tathā-
 gato paññavā pubbe pi aparipakke⁶ nāne⁷ paññavā va, andho hutvā⁸ 5
 mahāsamudde udakasaññāya 'imasmiṃ⁹ samudde idaṃ nāma idaṃ
 nāma ratanan' ti aññāsīti¹⁰ vatvā a. ā.

A. Bharuraṭṭhe⁷ Bharurājā⁷ nāma r. kāresi. Bharu-
 kacchaṃ⁷ nāma paṭṭanagāmo⁸ ahoṣi. Tadā Bo. Bharukacche⁷
 niyyāmajetṭhassa⁹ putto hutvā nibbatti pāsādikō suvaṇṇavaṇṇo. 10
 Suppārakakumāro¹⁰ ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So mahan-
 tena parivāreṇa vaddhanto soḷasavassakāle yeva niyyāmaka-
 sippe nipphattiṃ patvā aparabhāge pitu accayena niyyāmaka-
 jetṭhako hutvā¹¹ niyyāmakakammaṃ akāsi, paṇḍito ñāpasampanno
 ahoṣi¹², tena ārūḷhanāvāya vyāpatti nāma n' atthi. Tassa 15
 aparabhāge loṇajalapahatāni¹³ dve pi cakkhūni nassimsu. So
 tato paṭṭhāya niyyāmakajetṭhako hutvāpi¹⁴ niyyāmakakammaṃ
 akatvā „rājānaṃ nissāya jīviṣṣāmiti¹⁵ rājānaṃ upasaṃkami.
 Atha naṃ rājā agghāpaniyakamme ṭhapesi. Tato paṭṭhāya
 rañño hatthiratanam¹⁵ assaratanam¹⁵ muttasāramaṇisārādini 20
 agghāpeti¹⁵. Ath' ekadivasam „rañño maṅgalahatthi bha-
 vissatīti¹⁶ 'bālapāsānakūṭavaṇṇam ekaṃ vāraṇam ānesuṃ. Tam
 disvā rājā „paṇḍitassa dassethā¹⁷ 'ti āha. Atha naṃ tassa
 santikaṃ nayimsu. So hatthena tassa sarīraṃ parimadditvā
 „nāyaṃ maṅgalahatthi bhavitum anucchaviko, pacchāvāmana- 25
 kadhātuko esa¹⁷, etaṃ hi mātā vijāyamānā amsena¹⁸ paṭi-
 chitum nāsakkhi, tasmā bhūmiyaṃ patitvā pacchimapādehi
 vāmanakadhātuko jāto¹⁹ ti āha. Hatthiṃ gahetvā āgate puc-
 chimsu. Te „saccaṃ paṇḍito kathetīti²⁰ vadiṃsu. Tam kāra-

¹ Id patthi patthā. ² Bā bhijjantevā. ³ Bā vaṇṇentā nissidisu. ⁴ Bā -kka. ⁵
 Bā -ena. ⁶ Bā repeats i-. ⁷ Bā garu. ⁸ Cks paddhana-. ⁹ Bā niyyāmaka-
 jetṭhakassa. ¹⁰ O¹⁰ niyyāmajetṭhakassa. ¹¹ Bā supā - throughout. ¹² Bā -tvāpi.
¹³ Cks omīti ahoṣi. ¹⁴ Cks loṇajalla-. Bā loṇakajalapahatāni. ¹⁵ Cks -tvā. ¹⁶
 Bā -na. ¹⁷ Bā -posi. ¹⁸ Bā -eso. ¹⁹ Bā āygena.

nam rājā sutvā tuṭṭho tassa aṭṭha kahāpaṇe dāpesi. Pun' ekadivasam „rañño maṅgalasso¹ bhavissatīti“ ekaṃ assaṃ ānayimsu. Tam pi rājā paṇḍitassa santikaṃ pesesi. So² hatthena parāmasitvā „ayaṃ maṅgalasso¹ bhavituṃ na yuttō,
 5 etassa hi jātadivase yeva mātā mari, tasmā mātu khīraṃ alabhanto na sammā vaḍḍhito“ ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va ahosi. Tam pi sutvā rājā tussitvā aṭṭh' eva kahāpaṇe³ dāpesi. Ath' ekadivasam⁴ „maṅgalaratho bhavissatīti“⁵ ratham āharimsu, tam pi rājā tassa⁶ santikaṃ pesesi. So tam⁷ hat-
 10 thena parāmasitvā „ayaṃ ratho susirarukkheṇa kato, tasmā rañño nānucchaviko“ ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va ahosi. Rājā tam pi sutvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi. Ath' 'ssa kambalaratanam mahaggham ānayimsu⁸. Tam pi tass' eva pesesi. So⁹ hatthena parāmasitvā „imassa mūsikacchinnam
 15 ekaṃ⁷ ṭhānam atthīti“ āha. Sodhentā tam disvā rañño ārocesuṃ. Rājā tussitvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi. So cintesi: „ayaṃ rājā evarūpāni pi⁸ acchariyāni disvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi, imassa dāyo nahāpitadāyo, nahāpitassa jātako⁹ bhavissati, kim me 'evarūpena rājupatṭhānena, attano
 20 vasanaṭṭhānam eva gamissāmīti“ so Bharukacchapattānam¹⁰ eva paccāgami. Tasmiṃ tattha vasante vāṇijā nāvaṃ sajjetvā „kaṃ¹¹ niyyāmakam karissāmā“¹² 'ti mantentā¹³ „Suppāraka-
 paṇḍitena ārūḥhanāvā na vyāpajjati, esa paṇḍito upāyakusālo, andho samāno pi Suppārakapaṇḍito va¹⁴ 'uttamo“ ti tam upa-
 25 samkamitvā „niyyāmakō no hohīti“ vatvā „tātā¹⁵, ahaṃ andho, katham niyyāmakakammaṃ karissāmīti“¹⁶ vutte „sāmi andhāpi tumhe yeva amhākaṃ uttamo“ ti¹⁷. Punappuna 'yāciyamāno „sādhu tātā¹⁸, tumhehi ārocitasāññāya niyyāmaḥ¹⁹ bhavissāmīti“²⁰

¹ Bā -laasso. ² Bā adds tam pi. ³ Bā aṭṭha k. yeva. ⁴ Bā adds rañño. ⁵ Bā tam pi. ⁶ Bā tassa mahagghakamalaratanam āharimsu in the place of athassa - -. ⁷ Bā -a. ⁸ Bā omits pi. ⁹ Bā jāti-. ¹⁰ Bā gary- corr. to bharm-. ¹¹ Bā tam. ¹² C^{ks} -to, Bā -tetvā, B² mantesuṃ. ¹³ Bā omits tātā. ¹⁴ so all three MSS., add ahaṃsu? ¹⁵ Bā -ā.

tesaṃ nāvaṃ abhirūhi. Te nāvāya¹ mahāsamuddaṃ pakkha-
diṃsu. Nāvā satta divasāni nirupaddavā agamāsi, tato akāla-
vātaṃ² uppātitaṃ uppajji, nāvā cattāro māse pakatisamudda-
piṭṭhe vicarivā Khuramālasamuddaṃ nāma pattā, tattha
macchā manussasamānasarīrā khuraṇāsā uḍaḍe ummujjani-
mujjam³ karonti. Vāṇijā te disvā M-aṃ tassa samuddassa
nāmaṃ pucchantā paṭhamam gātham āhaṃsu:

1. Ummujjanti nimujjanti manussā khuraṇāsikā,

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti. 105.

Evaṃ tehi puṭṭho M. attano niyyāmakasuttena saṃsandetvā⁴ 10
dutiyaṃ gātham āha:

2. Bharukacchā⁵ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ

nāvāya vippanaṭṭhāya⁶ Khuramālīti vuccatīti. 106.

Tattha payātānaṃ ti Bharukacchapattanaṃ nikkhamitvā gacchantānaṃ,
dhanesinaṃ ti tumhakaṃ vāṇijānaṃ dhanam pariyasantānaṃ, vippanaṭ- 15
ṭhāya⁷ ti tātā⁸ tumhakaṃ imāya videsaṃ pakkhantaṃ nāvāya kamma-
karakā⁹ pakatisamuddaṃ atikkamitvā sampatto ayaṃ samuddo Khuramālīti vuc-
catī. evaṃ etaṃ paṇḍitā kathenti¹⁰.

Tasmiṃ pana samudde vajiraṃ uppajjati¹¹. M., sac' āhaṃ
'ayaṃ vajirasamuddo' ti evaṃ etesaṃ kathessāmi lobhena 20
bahum¹² vajiraṃ gaṇhitvā nāvaṃ osidāpessanti¹³ tesam anā-
cikkhitvā¹⁴ va nāvaṃ laggāpetvā¹⁵ upāyen¹⁶ ekaṃ yottam gaḍetvā
macchagahaṇaniyāmena jālam khipāpetvā vajirasāraṃ uddha-
ritvā nāvāya¹⁷ pakkhipitvā aṇṇaṃ appagghabhaṇḍaṃ chaḍḍā-
pesi. Nāvā taṃ¹⁸ samuddaṃ atikkamitvā parato¹⁹ Aggimālaṃ 25
nāma gatā. So pajjalitaaggikkhandho viya majjhantikasuriyo
viya ca obhāsaṃ muñcanto²⁰ atṭhāsi. Vāṇijā

3. Yathā aggīva²¹ suriyo va²² samuddo patidissati,

Suppārakan²³ taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 107.

gāthāya²⁴ taṃ pucchimsu. M. pi tesam anantaragāthāya²⁵ kathesi: 30

¹ Ck^o nāvā. ² B^d ākula-. ³ B^d -nimujjani. ⁴ B^d garu-. ⁵ C^o B^d -u. ⁶ so
all three MSS. instead of -kānaṃ? ⁷ B^d kathenti. ⁸ B^d ussannaṃ hoti in the
place of up-. ⁹ B^d -u. ¹⁰ B^d ola-. ¹¹ B^d -yaṃ. ¹² Ck^o naṃ. ¹³ B^d purato.
¹⁴ B^d muccanto. ¹⁵ B^d aggī ca. ¹⁶ B^d ca. ¹⁷ B^d -kaṃ. ¹⁸ B^d adds vāṇijā.

4. Bharukacchā¹ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatṭhāya Aggimālīti vuccatīti. 108.

Tasmiṃ pana samudde suvaṇṇaṃ ussannaṃ ahoṣi. M.
purimanayen' eva tato pi suvaṇṇaṃ gāhāpetvā nāvāya pak-
5 khipi². Nāvā tam pi samuddaṃ atikkamitvā khīraṃ viya
dadhiṃ viya ca obhāsantaṃ Dadhimālaṃ³ nāma samuddaṃ pā-
puṇi Vāṇijā

5. Yathā dadhiṃ va khīraṃ va samuddo patidissati⁴,⁵

Suppārakaṃ taṃ pucchāma⁶: samuddo katamo ayaṃ ti 109.

¹⁰ gāthāya tassa nāmaṃ pucchimsu. M. anantaragāthāya ācikkhi:

6. Bharukacchā⁷ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatṭhāya Dadhimālīti vuccatīti. 110.

Tasmiṃ pana samudde rajataṃ⁸ ussannaṃ⁹. So tam pi
upāyena gāhāpetvā⁶ nāvāya pakkhipāpesi. Nāvā tam pi sam-
15 uddaṃ atikkamitvā nilakusatiṇaṃ viya sampannasassam iva
ca obhāsamānaṃ Nilavaṇṇakusamālaṃ¹⁰ nāma sammuddaṃ pā-
puṇi. Vāṇijā

7. Yathā kuso¹⁰ va sasso¹¹ va samuddo patidissati,

Suppārakaṃ taṃ pucchāma, samuddo katamo ayaṃ ti 111.

²⁰ gāthāya tassa pi nāmaṃ pucchimsu. So anantaragāthāya
ācikkhi:

8. Bharukacchā⁷ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatṭhāya Kusamālīti vuccatīti. 112.

Tasmiṃ pana samudde nilamaṇīratānaṃ ussannaṃ ahoṣi.

²⁵ So tam pi upāyena gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi. Nāvā
tam pi samuddaṃ atikkamitvā nilavanaṃ¹² viya ca veļu-
vanaṃ viya ca khāyamānaṃ Nalamālaṃ¹³ nāma samuddaṃ
pāpuṇi. Vāṇijā

¹ B^d garu- ² B^d pakkhipāpesi. ³ B^d -li. ⁴ B^d patibhāsati. ⁵ C^k -mi. ⁶
B^d garu- corr. to bharu-. ⁷ C^k uppannaṃ, B^d adds ahoṣi. ⁸ C^k gahetvā. ⁹ B^d
nilavaṇṇakusamāla. ¹⁰ C^k -e. ¹¹ C^k -e. ¹² C^k utta-, B^d naJa-. ¹³ C^k -di,
C^k naJamālī, B^d naJamālīn.

9. Yathā nalo¹ va veļu² va samuddo patidassati,

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 113.
gāthāya tassa³ pi nāmaṃ pucchimsu. M. anantaragāthāya
kathesi:

10. Bharukacchā payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ 5
nāvāya vippanatthāya Nalamālīti⁴ vuccatīti⁵. 114.

Tasmiṃ pana samudde vamsarāgaveḷuriyaṃ ussannaṃ⁶. So
tam pi⁷ gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi.

Aparo nayo: nalo⁸ ti vicchikanalo⁹ kakkaṭakanalo¹⁰ pi so rattavanno
hoti, veļu¹¹ 'ti¹² pavālass' etaṃ¹³ nāmaṃ, so¹⁴ samuddo pavāḷussanno ratto- 10
bhāso ahoṣi, tasmā yathā nalo¹⁵ va¹⁶ veļu¹⁷ vā¹⁸ ti pucchimsu. M. tato
pavāḷaṃ gāhāpesi.

Vāṇijā Nalamālīṃ atikkamantā Vaḷabhāmukhasamuddaṃ¹⁶
nāma passimsu, tattha udaḁaṃ kaḍḍhitvā kaḍḍhitvā¹⁷ sabbato-
bhāgena uggacchati, tasmiṃ sabbatobhāgena uggatodakaṃ¹⁸ 15
sabbatobhāgena chinnaṭaṭamahāsobbho¹⁹ viya paññāyati, ūmīyā
uggatāya ekato papātasadisāṃ hoti, bhayaajanano saddo up-
pajjati sotāni bhindanto viya hadayaṃ phārento viya, taṃ²⁰
disvā vāṇijā bhītatasitā

11. Mahābhayo²¹ bhīmasanako samuddo suyyat' amānuso²², 20
yathā.sobbho papāto ca²³ samuddo patidissati,

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 115.
gāthāya tassa nāmaṃ pucchimsu.

Tattha suyyatamānuso²⁴ ti suyyati amānuso mahūsamuddo²⁵.

12. Bharukacchā payātānaṃ-pe- Vaḷabhāmukhīti vuccatīti 116. 25
Bo. anantaragāthāya tassa nāmaṃ ācikkhitvā²⁷ „tātā²⁸ imaṃ

¹ Bā nalo. ² Cā Bā veļu ³ Bā -ā. ⁴ Bā nala-. ⁵ Cā -ati. ⁶ Bā masāra-
gallave- ahoṣi, Cā vamsarāgaveḷuriyussannaṃ. ⁷ Bā adds upāyena. ⁸ Bā -lo.
⁹ Bā adds pana. ¹⁰ Bā evetaṃ. ¹¹ Bā adds ca. ¹² Cā Bā nalo. ¹³ Bā ca.
¹⁴ Cā velo. ¹⁵ Bā cā. ¹⁶ Cā vala-, Cā vāla-, Bā balavā-. ¹⁷ Bā only one ka-
¹⁸ Bā ugacchante udaḁaṃ. ¹⁹ Bā uchinda-. ²⁰ Bā catāṃ, Cā naṃ. ²¹ Bā
mahābhābh-. ²² Cā suyyatimā- corr. to -tamā-. ²³ Cā Bā va. ²⁴ Bā suyyatimā-,
Cā suyyāta-. ²⁵ Cā adds ti; Bā has amānuso saddo mahāsatto. ²⁶ Cā -mu-
khanti, Bā bahāvāmukhīti. ²⁷ Bā adds tassa nāmaṃ ācikkhi evaṃ. ²⁸ Bā tāta.

Valabbhāmukhaṃ¹ samuddaṃ pattā nivattitum samatthā nāvā
 nāma n' atthi, ayaṃ sampattanāvaṃ² nimujjāpetvā vināsaṃ
 pāpeti³ "āha. Tañ ca nāvāṃ satta manussasatāni abhirūhiṃsu,
 te sabbe maraṇabhayabhītā ekappahāren' eva⁴ Avīcimhi
 5 paccamānā⁵ sattā viya atikaruṇasaraṃ⁶ muñciṃsu. M. „tha-
 petvā maṃ añño etesaṃ sotthibhāvaṃ kātuṃ samattho nāma
 n' atthi, saccakiriya tesāṃ sotthiṃ karissāmīti⁷ cintetvā te
 āmantetvā „tātā⁸ maṃ khippaṃ gandhodakena nahāpetvā
 ahatavatthāni⁹ nivāsāpetvā¹⁰ punṇapātiṃ¹¹ sajjetvā nāvāya dhure
 10 thapethā¹² "ti. Te vegena tathā karimṃsu. M. ubho hi hatthehi
 punṇapātiṃ¹³ gahe tvā nāvāya dhure thito saccakiriyaṃ karonto
 osānagātham āha:

12. Yato sarāmi attānaṃ yato patto¹⁴ smi viññutaṃ
 nābhijānāmi saṃcicca¹⁵ ekapāṇam pi hiṃsitaṃ¹⁶,
 15 etena saccavajjena sotthiṃ nāvā nivattatū¹⁷ 'ti. 117.

Tattha yato ti yato paṭṭhāya ahaṃ attānaṃ sarāmi yato paṭṭhāya c' amhi
 viññutaṃ patto ti attho, ekapāṇam pi hiṃsitaṃ¹⁸ ti etthantare saṃcicca
 ekaṃ kunthakipillakapāṇam pi vihiṃsitaṃ¹⁹ nābhijānāmi, desanāmatam²⁰ ev'
 etaṃ, Eo pana thasalākam pi upādāya mayā parasantakam na gahitapubbaṃ
 20 lobhena²¹ parādāraṃ na olokitaṃ pubbaṃ musā na bhāsitaṃ pubbaṃ²² tinaggena²³
 pi majjaṃ na pītaṃ pubbaṃ²⁴ ti evaṃ pañcasilavasena²⁵ saccakiriyaṃ akāsi, katvā
 ca pana punṇapātiṃ udakaṃ nāvāya dhure āsiñci²⁶.

Cattāro mase videsaṃ pakkhantā nāvā nivattitvā iddhiṃā
 viya iddhānubhāvena²⁷ ekadivaseṃ²⁸ eva Bhaṇukacchapattānaṃ²⁹
 25 agamāsi, gantvā ca pana thale pi aṭṭhūsabhamattaṃ thānaṃ
 pakkhanditvā nāvikaṃ gharadvāre³⁰ aṭṭhāsi. M. tesāṃ vāpi-
 jānaṃ suvaṇṇarajatamaṇipavāḷavajirāni bhājetvā adāsi, „etta-

¹ Cks valabbhā-, Bđ balavāmukha. ² Cks sampatti-, Bđ sampattā-. ³ Cks add ati-
 karunaṃ. ⁴ Bđ -na-. ⁵ Bđ atikāruṇiṇāṃ ravaṃ. ⁶ Bđ -a. ⁷ Cks Bđ āh-. ⁸ Bđ
 suvaṇṇapā-. ⁹ Cks saṃvicca. ¹⁰ Bđ pibisitum, Bđ vihiṃsitaṃ. ¹¹ Bđ -sitaṃ,
 Cks -sita. ¹² Bđ kundhakipillikaṃ pi pāṇaṃ hīsitum. ¹³ Bđ lobhavasena. ¹⁴
 Bđ -bbā, Cks omits musā - - bbaṃ. ¹⁵ Bđ -nā. ¹⁶ Bđ pīvita-. ¹⁷ Bđ adds parā.
¹⁸ Bđ abhiñci. ¹⁹ Bđ saccānu-. ²⁰ Bđ garu-. ²¹ Bđ adds yeva.

kehi vo ratanehi alam, mā puna samuddam pavisitthā¹ 'ti
cā² tesam ovādam datvā yāvajīvam dānādini puññāni katvā
devapuram pūresi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi Tathāgato mahāpaṇṇo
yevā³ 'ti⁴ vatvā j. s.: „Tadā² parisā Buddhaparisā³, Suppāraka-
paṇḍito pana aham evā⁴ 'ti. Suppārakajātakam. Ekāda-
sanipāta vaṇṇanā niṭṭhitā⁴.

¹ Bā omits ca. ² Bā adds sā. ³ Bā adds āhesun. ⁴ Bā -jātakam navamam.
Iti jātakathakathāya navajātakapaṭimaṇḍitassa ekādasanipātass' atthavaṇṇanā ni-
ṭṭhitā. So (yo?) therō sārasaddena ' dhammasadden' alaṅkito ' jātakam sodhitam
suthu ' tenattherena yaṁ idam ' iminā puññakammena buddho hessam anāgate '
sivam va neyyalokassa ' pāpemi amataṁ padaṁ ' nibbānapaccayo hotu ' niṭṭhitam '
Sakkarāj 1150 etc.

XII. DVADASANIPĀTA.

1. Cullakuṇāla-jātaka.

Khuddānaṃ lahucittānaṃ ti. Idam jātakam Kuṇāla-jātaka
āvibhavissati. Cullakuṇāla-jātakam.*

5

2. Bhaddasāla-jātaka.

Kā tvaṃ suddhehi vatthehīti. Idam S. J. v. nātatttha-
cariyam¹ ā. k. Sāvatthiyam hi Anāthapiṇḍikassa nivesane paṇ-
cannam bhikkhusatānaṃ nibaddhabhojanam² pavattati, tathā Vi-ā-
khāya ca Kosalarāṇṇo ca. Tattha pana³ kiñcāpi nānaggarasabho-
10 janam diyati bhikkhūnam pan' ettha koci vissāsiko n' atthi. tasmā
bhikkhū rājaniveṣane na bhuñjanti, bhattam gahetvā Anāthapiṇḍikassa
vā Visākhāya vā aṇṇesaṃ vā vissāsikānaṃ gharaṃ gantvā bhuñjanti.
Rājā ekadivasam „paṇṇākāraṃ āhaṭam, bhikkhūnaṃ dethā“ 'ti
bhattaggaṃ pesetvā „bhattagge bhikkhū n' atthīti“ vutte „kham
15 gatā“ ti pucchitvā „attano vissāsikagehesu nisīditvā bhuñjantīti“
sutvā bhuttapātārāso Satthu santikaṃ gantvā „bhante bhojanam nāma
kimpāmanam“ ti pucchi. „Vissāsaparamam⁴ mahārāja, kaṇṇika-
mattam⁵ pi hi⁷ vissāsikena dinnam madhuraṃ hotīti“. „Bhante kena
pana saddhim bhikkhūnaṃ vissāso hotīti“. „Nātihi vā Sakyakulehi⁶
20 vā mahārājā“ 'ti. Tato rājā cintesi: „ekam Sakyadhītaṃ ānetvā
aggamahesiṃ karissāmīti, evaṃ mayā saddhim bhikkhūnaṃ nātiko⁸

2. Cfr. Dhammapada p. 211. ¹ Bā nātakattha-. ² Cā -ddham-. ³ Bā adde
rājā. ⁴ Bā sarasan. ⁵ Bā visāsikāya sarasam. ⁶ Cā -kamahantaṃ. ⁷ Bā -rājā
ti kiñci kiñcikamattam, omitting pi hi. ⁸ Cā sekhaku-. ⁹ Bā -tā-.

viya vissāso¹ bhavissatī² so utthāyāsanaṃ attano nivesanaṃ gantvā
 Kūpilavatthum dūtaṃ³ pesesi: „dhītarāṃ kira⁴ me dentu, ahaṃ tum-
 hehi saddhiṃ nābhāvaṃ icchāmi⁵“. Sākiyā dūtavacanaṃ sutvā
 sannipatitvā mantayimsu⁶: „mayāṃ Kosalarāṇṇo āṇāpavattiṭṭhāne va-
 sāma, sace dārikaṃ⁷ na dassāma mahantaṃ veraṃ bhavissati, sace
 dassāma kulavaṃso no bhijjissati, kin nu kho kattabban⁸“ ti. Atha
 ne Mahānāmo āha: „mā cintayittha, mama dhīta Vāsabhakhattiyā⁹
 nāma Nāgamuṇḍāya nāma dāsiyā kucchismiṃ nibbattā soḷasa-vassapa-
 desikā¹⁰, uttamarūpadharā sobhaggappattā pitivaṃsena khattiyajātikā,
 tam assa¹¹ „khattiyakaṇṇā“ ti¹² pesessāma“. Sākiyā „sādhū“ ti sam-
 paṭicchitvā dūte pakkosāpetvā „sādhū, dārikaṃ dassāma¹³, idān’ eva
 taṃ gahetvā gacchathā“ ti āhaṃsu. Dūtā cintesum: „ime Sakya¹⁴
 nāma jātīm nissāya atimānino, ‘sadiṣi no’ ti vatvā asadisim pi¹⁵ da-
 deyyūṃ, etehi saddhiṃ ekato bhuñjamānaṃ eva gaṇhissāmā¹⁶“ ti
 te evaṃ āhaṃsu: „mayāṃ gahetvā gacchantā yā tumhehi saddhiṃ
 ekato bhuñjati taṃ gahetvā gaṇhissāmā¹⁷“ ti. Sākiyā¹⁸ tesāṃ
 nivāsanaṭṭhānaṃ dāpetvā „kiṃ karissāma“ ti cintayimsu. Mahānāmo
 āha: „tumhe mā cintayittha, ahaṃ upāyaṃ karissāmi, tumhe mama
 bhojanakāle Vāsabhakhattiyāṃ alāṃkaritvā ānetvā¹⁹ mayā ekasmiṃ
 kabale gahitamatte ‘deva, asuko rājā nāma paṇṇaṃ paṇiṇi, imaṃ
 tāva’ sāsanaṃ suṇāthā“ ti paṇṇaṃ dasseyyāthā²⁰“ ti. Te „sādhū“
 ti sampāṭicchitvā tasmiṃ bhuñjamāne kumārikaṃ alāṃkarimsu.
 Mahānāmo „dhītarāṃ me ānetha, mayā saddhiṃ bhuñjatū“ ti āha²¹.
 Atha naṃ „alāṃkaritvā²² tāvad evā“ ti²³ thokaṃ papaṇcaṃ katvā
 ānayimsu. Sā „pitarā saddhiṃ bhuñjissāmā²⁴“ ti ekapātiyā²⁵ hat-
 thaṃ otāresi. Mahānāmo tāya saddhiṃ ekaṃ²⁶ piṇḍaṃ gahetvā
 mukhe ṭhapesi, dutiyapiṇḍassa²⁷ hatthe pasāritamatte²⁸ „deva, asuka-
 raṇṇā nāma²⁹ paṇṇaṃ pūhitāṃ, imaṃ tāva sāsanaṃ suṇāthā“ ti
 paṇṇaṃ upanāmesum. Mahānāmo „amma tvaṃ bhuñjā³⁰“ ti dakkhiṇa-

¹ Bā omits viya vissāso. ² Bā -ssati. ³ Bā -te. ⁴ Bā omits ki-. ⁵ Bā cinta-
⁶ Bā dhītarāṃ. ⁷ Bā kāta-. ⁸ Bā -ttisā. ⁹ Ck^a -vassikapadesikā, Bā -vassade-
 sikā. ¹⁰ Bā vāsabha in the place of tamassa ¹¹ Bā taṃ. ¹² Bā dammihi. ¹³
 Bā sākiyā. ¹⁴ Ck^a -sī. Bā atimāno tesāṃ dhāsi no dhīta adhāsīti vatvā dāsimpi.
¹⁵ Bā gaṇhāmā. ¹⁶ Bā taṃ gaṇhissāmā. ¹⁷ Ck^a sākiyā corr. to sā mātiyā. ¹⁸
 Bā ānetha. ¹⁹ Ck^a Bā -yyāthā, C^a -yya corr. to -yyāthā. ²⁰ Ck^a omits āha. ²¹
 Ck^a -riyyati. ²² Bā eva, omitting ti. ²³ Bā -mi, C^a -mi corr. to -mā. ²⁴ Ck^a
 -miyā, C^a -niyā corr. to -tiyā, Bā -tiyāṃ. ²⁵ Bā -a. ²⁶ Bā -ḷāya. ²⁷ Bā -rite,
 omitting matte. ²⁸ Bā -raṇṇo, omitting nāma. ²⁹ Bā -āhi.

hatthaṃ pātiyā yeva katvā vāmahatthena paṇṇaṃ¹ gahetvā paṇṇaṃ olokesi. Tassa taṃ² sāsaṇaṃ upadhārentass' eva itarā bhuñji. So tassā bhuttakāle hatthaṃ dhovitvā mukhaṃ vikkhāsesi³. Dūtā⁴ nicchayen' eva⁵ „sā⁶ etassa dhītā⁷ ti nīṭṭhaṃ agamaṃsu⁸, na⁹ taṃ antaraṃ jānitum sakkhimsu. Mahānāmo mahantena⁹ parivārena dhītaraṃ¹⁰ pesesi. Dūtāpi taṃ¹¹ Sāvattim¹² netvā „ayaṃ kumārikā jātisampannā Mahānāmassa dhītā¹³ ti vadimsu. Rājā tussitvā sakalanagaraṃ alaṃkārapetvā taṃ ratanarāsimhi ṭhapetvā aggamaheṣiṭṭhāne abhisīncāpesi. Sā rañño piyā ahosi manāpā¹⁴. Ath' assā¹⁵ paṇṇaṃ¹⁶ eva gabbho patiṭṭhahi, rājā gabbhapharīhāraṃ dāpesi¹⁷, sā dasamāsaccayena suvaṇṇavaṇṇaṃ puttaṃ vijāyi. Ath' assa nāmagahana-divase rājā attano ayyakāya¹⁸ santikaṃ pesesi: „Sakyaṛājadhītā Vāsabhakkhattiyā puttaṃ vijāyi, kiṃ assa nāmaṃ karontū¹⁹ ti. Taṃ pana sāsaṇaṃ gahetvā gato amacco thokaṃ badhiradhātukū, so gantvā rañño ayyakāya²⁰ ārocesi. Sā²¹ taṃ sutvā „Vāsabhakkhattiyā puttaṃ avijāyitvāpi sabbaṃ janaṃ abhibhavi²², idāni pana ativiya rañño vallabhā bhavissatīti²³ āha. Badhirāmacco²⁴ „vallabhā²⁵ ti vacanaṃ dussutaṃ sutvā „viḍḍabho²⁶ ti sallakkhetvā rājānaṃ upagantvā „deva kumārassa kira 'Viḍḍabho' ti nāmaṃ karothā²⁷ ti āha. Rājā „porāṇakaṃ no kuladattikaṃ²⁸ nāmaṃ bhavissatīti²⁹ cintetvā „Viḍḍabho³⁰ ti nāmaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya kumāro kumārāparihārena vadḍhanto sattavassikakāle aññesaṃ kumārānaṃ mātāmahaikulato³¹ hatthirūpakaassarūpakādīni³² āhariyamānāni³³ disvā mātaraṃ pucchi: „amma, aññesaṃ mātāmahaikulato³⁴ paṇṇākāro āhariyyati, mayhaṃ koci kiñci na peseti³⁵, kiṃ tvaṃ nimmātāpitikā³⁶ ti. Atha naṃ sā³⁷ „tāta, tava³⁸ Sakyaṛājāno mātāmahā³⁹, dūre pana⁴⁰ vasanti, tena te kiñci na pesentīti⁴¹ vatvā vañcesi. Puna soḷasavassakāle⁴² „amma mātāmahaikulā⁴³ passitukāmo 'mhīti⁴⁴. „Alaṃ tāta, kiṃ tattha bhavaṃ⁴⁵ karissatīti⁴⁶ vāriyamāno pi punappunaṃ yāci. Ath' assa mātā „tena

¹ Bā omits pa-. ² Bā tassattharā. ³ Bā dadd taṃ diṇvā. ⁴ C^o duta, Bā dukā. ⁵ C^o niccayene. ⁶ Bā omits sā. ⁷ Bā nīṭṭhamakamsu. ⁸ Bā adds te. ⁹ Bā adds sakkārena. ¹⁰ Bā adds rañño. ¹¹ Bā naṃ. ¹² C^o Sīyā, Bā -i. ¹³ Bā ma- ahosi. ¹⁴ Bā -ramadasi. ¹⁵ C^o ayyi-, Bā -akassa. ¹⁶ Bā karomā. ¹⁷ Bā -kassa. ¹⁸ Bā so. ¹⁹ Bā -vati. ²⁰ Bā -raam-. ²¹ Bā viḍḍa- through. ²² Bā rājadatthiyasi in the place of no kula-. ²³ C^o -hā-. ²⁴ Bā -di. ²⁵ Bā -nādīni, C^o -mānā. ²⁶ Bā -si. ²⁷ Bā nimmātānimitāsīti. ²⁸ Bā mātā. ²⁹ Bā omits tava. ³⁰ Bā pitāmahā nāma te. ³¹ Bā omits pana. ³² Bā -saka-kāle. ³³ C^o -hā-, Bā pitāmahassa mahānāmassa kulāni. ³⁴ Bā adds vatvā. ³⁵ Bā tattha nto, C^o omits bhavaṃ.

hi gacchāhīti¹ sampaticchi. So pitu ārocetvā mahantena parivārena
 nikkhami. Vāsabhakkhattiyā puretarāṃ paṇṇaṃ pesesi: „ahaṃ idha
 sukhaṃ vasāmi, sāmīno māssa kiñci antaraṃ² dassayimsū“³ 'ti. Sā-
 kiyā Viḍḍabhabbassa āgamanāṃ nātvā „vanditūṃ na sakkā“⁴ ti⁵ tassa
 daharadaharakumārake⁶ janapadaṃ⁷ paṇiṃsu. Kumāre Kapila-
 vatthūṃ sampatte Sākiyā santhāgāre sannipatiṃsu. Kumāro santhā-
 gārāṃ gantvā aṭṭhāsi. Atha naṃ „ayan te tāta mātāmaho⁸, ayaṃ
 mātulo“⁹ ti vadimsu. So sabbe vandamāno vicari. So yāva piṭṭhiyā
 rujanappaṇāṇaṃ¹⁰ vanditvā ekam pi attānaṃ vandantaṃ¹¹ adisvā „kin
 nu kho maṃ vandantā n' atthīti“¹² pucchī. Sākiyā „tāta kaniṭṭha-
 kumārā janapadaṃ gatā“¹³ ti vatvā¹⁴ tassa mahantaṃ sakkārāṃ ka-
 rimsu. So katipāhaṃ vasitvā mahantena parivārena nikkhami. Ath'
 ekā dāsī tena¹⁵ santhāgāre nisinnaphalakaṃ „idaṃ Vāsabhakkhattiyādā-
 siyā puttassa nisinnaphalakaṃ“¹⁶ ti akkositvā khīrodakena dhovi.
 Eko puriso attano āvudhaṃ paṃussitvā¹⁷ nivatto taṃ gaṇhanto Vi-
 ḍḍabhabbukumārassa akkosanasaddaṃ sutvā taṃ antaraṃ pucchitvā¹⁸
 „Vāsabhakkhattiyā dāsiyā kucchismiṃ Mahānāmasakkassa jāta¹⁹“²⁰ ti nātvā
 gantvā balakāyassa²¹ kathesi. „Vāsabhakkhattiyā kira dāsiya dhītā“
 ti mahākolāhalaṃ ahosi. Kumāro taṃ sutvā „ete tāva²² mama nisinna-
 phalakaṃ khīrodakena dhovantu, ahaṃ pana rajje patiṭṭhitakāle ete-
 saṃ galalohitaṃ gaḥetvā mama nisinnaphalakaṃ dhovissāmi“²³ cittaṃ
 ṭhapesi. Tasmiṃ Sāvattthiṃ²⁴ gate amaccā sabbāṃ pavattiṃ raṇṇo
 ārocesuṃ. Rājā²⁵ „mayhaṃ dāsiddhitarāṃ adamsū“²⁶ 'ti Sākiyānaṃ
 kujjhivā²⁷ Vāsabhakkhattiyāya ca puttassa ca dinnaparihāraṃ²⁸ pac-
 chinditvā²⁹ dāsadāsihi laddhabbamattakam³⁰ eva dāpesi. Tato kati-
 pāhaccayena Ṣaṭthā rājanivesanaṃ gantvā³¹ nisīdi. Rājā āgantvā³²
 vanditvā „bhante tumhākaṃ kira nātakehi dāsiddhitā mayhaṃ dinnā,
 ten' assā ahaṃ saputtāya³³ parihāraṃ acchinditvā dāsadāsihi laddhabba-
 mattakam³⁴ eva dāpesin“³⁵ ti āha. Saṭthā „ayuttaṃ mahārāja Sāki-

¹ Ck^o māssu-, B^d sāmīno kiñci antara mā ² B^d sakkonti ³ B^d -re kumārike
⁴ B^d -de. ⁵ B^d pītāmahā. ⁶ B^d ruccamāno. ⁷ Ck^o -tā, B^d vandanaṃ. ⁸ B^d
 omits va-. ⁹ Ck^o te, B^d tene. ¹⁰ Ck^o paṃmu-, B^d paṃussitvā. ¹¹ vārena nikk-
 khami. ¹² - - pucchitvā wanting in C^o. ¹³ B^d dhītā. ¹⁴ B^d phalaṃ, C^o phala
 yassa, yassa being crossed out. ¹⁵ Ck^o ettova. ¹⁶ Ck^o -iyaṃ, B^d -l. ¹⁷ B^d
 adds sabbe. ¹⁸ B^d kucchitvā. ¹⁹ Ck^o dinnāṃ corr. to dinna. ²⁰ B^d acchi-
²¹ B^d laddhampparihāramattaṃ. ²² B^d āg-. ²³ B^d saṭthāraṃ in the place of
 āg-. ²⁴ Ck^o tenassa āhaṃ supu-, C^o tassā āhaṃ supu- corr. to tenassā ahaṃ
 supu-. ²⁵ B^d laddhabbaparihāyamattaṃ, Ck^o laddhabbamattakam.

- yehi kataṃ, dadantehi nāma samajātikā dātabbā, assa¹ taṃ² pana mahārāja vadāmi³: Vāsabhakkhattiyā rājadhitā⁴ khattiyarāṇṇo⁵ ghe abhisekaṃ labhi⁶, Viḍḍabho ti khattiyarājānaṃ⁷ eva paṭicca jāto, 'mātigottam'⁸ nāma kiṃ karissati, pitigottam⁹ eva pamāṇan¹⁰ ti porā-
- 5 nakaṇḍitā daḍḍiditthiyā kaṭṭhahārikāya¹¹ aggamaheṣiṭṭhānaṃ adāmiṃ, tassā ca kucchismiṃ¹² jātakumāro dvādasayojanikāya Bārāṇasiya¹³ rajjam patvā Kaṭṭhavāhanarājā nāma jāto¹⁴ ti vatvā¹⁵ Kaṭṭhaharī-jātaṃ¹⁶ kathesi. Rājā¹⁷ dhammakathaṃ sutvā 'pitigottam'¹⁸ eva kira pamāṇan¹⁹ ti tussitvā mātāputtānaṃ pakatiparihāraṃ eva dāpesi.
- 10 Raṇṇo pana Bandhulo²⁰ nāma senāpati Mallikāma²¹ nāma attano bhariyaṃ vaṃjhaṃ²² „tava kulagharaṃ eva gacchā²³“ ti Kusināraṃ eva pesesi. Sā²⁴ „Satthāraṃ disvā gacchissāmi²⁵“ Jētavanam pavasi tvā Tathāgataṃ vanditvā ekamante²⁶ thitā „kasmā²⁷ gacchasi²⁸“ ca puṭṭhā „sāmi ko me bhante kulagharaṃ pesesi²⁹“ vatvā „kasmā³⁰“ ti
- 15 vutte³¹ „vaṃjhā aputtikā ti³² bhante³³“ ti vatvā Satthārā „yadi evaṃ gamanakkiccaṃ n' atthi, nivattā³⁴“ ti vuttā³⁵ puṭṭhā³⁶ Satthāraṃ vanditvā nivesanam eva³⁷ agamāsi³⁸, „kasmā nivattāsi³⁹“ ca puṭṭhā Dasabalena nivattit⁴⁰ amhi sāmi⁴¹ āha. Senāpati „diṭṭhaṃ bhavissati Tathāgataṃ kārāṇaṃ“ ti āha. Sā nacirass⁴² eva gabbhaṃ
- 20 labhitvā⁴³ uppannadohajā „dohaḷo me uppanno⁴⁴“ ti ārocesi. „Kīma dohaḷo⁴⁵“ ti. „Vesālīnagare⁴⁶ gaṇarājakulānaṃ⁴⁷ abhisekamaṅgalapokkharāṇiṃ otaritvā nahātvā pāṇiyaṃ pātukāṃ⁴⁸ amhi⁴⁹ sāmi⁵⁰“ ti. Senāpati „sādhū⁵¹“ ti vatvā sahasasatthāmaṃ dhanuṃ gabetvā taṃ rathaṃ āro-petvā Sāvattṭhito nikkhamitvā rathaṃ vāhento⁵² Vesālīn⁵³ pavasi.
- 25 Tasmīṃ ca kāle Kosalaraṇṇo⁵⁴ Bandhulasenāpatinā⁵⁵ vaddhiṃ ekā-cariyakule ugghatissippo Mahāli nāma Licchavi andho Licchavinaṃ atthaṃ⁵⁶ dhammaṃ ca anusāsanto dvārasamipe yeva vasati⁵⁷, so ra-thassa ummāre paṭighātaṃ⁵⁸ sutvā „Bandhulamallassa rathavāhana-

¹ Bā yaṃ. ² Bā omits taṃ. ³ Bā dāsi in the place of va-. ⁴ Ck khattiyarā-. ⁵ Bā -yassara-. ⁶ Bā -kampattā. ⁷ Bā mātu-. ⁸ Bā pitu-. ⁹ Bā -yampi. ¹⁰ Bā -imhi. ¹¹ Ck -yaṃ. ¹² Bā omits vatvā. ¹³ Ck -rikejā-. ¹⁴ Bā kaṭṭhavāhanarājā-. cfr. J. I, p. 133. ¹⁵ Bā adds satthu. ¹⁶ Bā bandhuphalo. ¹⁷ Ck Bā -kā. ¹⁸ Bā vaṃjhā, Ck vandhaṃ corr. to vaṃjhaṃ. ¹⁹ Bā -āhi. ²⁰ Bā adds ca. ²¹ Bā -taṃ. ²² Bā -ā. ²³ Bā omits ti. ²⁴ Bā adds sā. ²⁵ Bā adds hattā. ²⁶ Bā adds puna. ²⁷ Bā āg-. ²⁸ Bā adds vuttā. ²⁹ Bā omits sāmi. ³⁰ Bā patṭha-. ³¹ Bā -liyaṇa-. ³² Ck narā-, Ck gaṇarā- corr. to gaṇara-. Bā Licchavirā-. ³³ Bā pīvitukāmaṃhi. ³⁴ Bā omits sāmi. ³⁵ Bā pārento. ³⁶ Ck -liyaṃ, Bā -li-. ³⁷ Ck -ññā ca. ³⁸ Bā -ñca. ³⁹ Bā vasi. ⁴⁰ Bā paṭighatanaṃ saddaṃ.

saddo¹, ajja Licchavīnaṃ bhayaṃ uppajjissatīti² āha. Pokkharaniyā
 anto ca bāhi ca ārakkho balavā³, upari lohajālaṃ patthaṃ⁴, sa-
 kupānaṃ pi okāso n' atthi. Senāpati pana rathā otaritvā ārakkhike
 khaggena paharanto palāpetvā lohajālaṃ chinditvā antopokkharaniyaṃ⁵
 bhariyaṃ⁶ nahāpetvā pāyevā sayam pi nahātvā Mallikaṃ rathaṃ āro- 5
 petvā nagarā nikkhamitvā āgatamaggen' eva pāyāsi. Arakkhikā
 gantvā Licchavīnaṃ ārocesuṃ. Licchavirājāno⁷ kujjhivā pañcasatā
 pañca rathasatāni āruya „Bandhulamallaṃ gaṇhissāmā“ 'ti nikkha-
 miṃsu. Tam pavatthi Mahālissa ārocesuṃ. Mahālī „mā gamittha,
 so hi vo sabbe ghātessatīti“ āha. Te pi „mayaṃ gamissāma yevā“ 10
 'ti vadiṃsu. „Tena hi cakkassa yāva nābhito pavittṭhaṭṭhānaṃ“ disvā
 nivatteyyātha, tato anivattantā purato asanisaddaṃ viya sunissatha,
 tamhā⁸ ṭhānā nivatteyyāthā, tato anivattantā tumhākaṃ rathadhure⁹
 chiddaṃ passissatha¹⁰, tamhā ṭhānā nivatteyyāth' eva¹¹, parato¹² mā
 gamitthā¹³ 'ti. Te tassa vacanena anivattitvā¹⁴ anubandhiṃsu yeva. 15
 Mallikā¹⁵ disvā „rathā sāmi paññāyantīti“ āha. „Tena¹⁶ hi ekasseva
 rathassa¹⁷ paññāyanakāle¹⁸ āroceyyāsīti“. Sā yadā sabbe eko viya hutvā
 paññāyiṃsu tadā „ekam eva sāmi rathasīsaṃ paññāyatīti“ āha. Bandhulo
 „tena hi imā rasmiyo gaṇhā¹⁹“ 'ti tassā rasmiyo datvā²⁰ rathe ṭhito²¹
 dhanuṃ āropesi. Rathacakkaṃ yāva nābhito paṭhaviṃ pāvisi, Licchavi²² 20
 gantvā taṃ ṭhānaṃ disvāpi na nivattiṃsu. Itaro thokaṃ gantvā jiyam
 poṭhesi²³, asanisaddo viya ahosi, tato²⁴ pi na nivattiṃsu, anubandhantā
 gacchant' eva. Bandhulo rathe ṭhitako va ekam saram khipi, so
 pañcannaṃ rathasatānaṃ rathasīsaṃ²⁵ chiddaṃ katvā pañca rājasatāni²⁶
 parikarabandhaṭṭhāne²⁷ vinivijjhivā paṭhaviṃ pāvisi. Te attano 25
 viddhabhāvaṃ ṭhānitvā „tiṭṭha re tiṭṭha re“ ti vadantā anubandhiṃsu
 yeva. Bandhulo rathaṃ ṭhāpetvā „tumhe matakā, matakahe saddhiṃ
 mayhaṃ yuddhaṃ nāma n' atthīti“ āha. „Matakā²⁸ nāma amhādisā²⁹
 hontīti³⁰“. „Tena hi sabbapurimassa³¹ parikaraṃ³² mocethā³³“ 'ti³⁴.

¹ B^d adds eso. ² B^d ārakkhāṃ thapetvā in the place of ā. b. ³ B^d upattha-
 tau. ⁴ C^k -ṇim. ⁵ B^d adds otaritvā. ⁶ B^d te lic-. ⁷ B^d ghaṭayissatīti. ⁸
 B^d paṭhavipavittṭhāṇāni. ⁹ B^d tasmā. ¹⁰ B^d -resu. ¹¹ C^k passissa. ¹²
 B^d -yyātha. ¹³ B^d pu-. ¹⁴ B^d adds taṃ. ¹⁵ B^d adds rathaṃ. ¹⁶ B^d ban-
 dhulotena. ¹⁷ B^d ekassa rathassa viya. ¹⁸ B^d adds mama. ¹⁹ B^d -āhi. ²⁰
 B^d adds so. ²¹ B^d adds va. ²² C^k -vi, B^d -vino. ²³ B^d potesi so. ²⁴ B^d
 te tato. ²⁵ so²⁵ all three MSS., Dh. -sise. ²⁶ B^d -naṃ. ²⁷ B^d parikkhāra-
 bandhana-. ²⁸ B^d te ma-. ²⁹ B^d -so na ve. ³⁰ B^d adds vadiṃsu. ³¹ C^k
 sabbe-, B^d sabbapacchimassa. ³² B^d -kkhāraṇi. ³³ B^d adds āha.

Te mocayimsu. So muttamatte¹ yeva maritvā patito. Atha, ne
 „sabbe pi tumhe evarūpā², attano gharāni gantvā samvidhātābbaṃ
 samvidahitvā puttadāraṃ³ anusāsitvā sannāhaṃ mocethā⁴“ ti āha. Te
 tathā katvā sabbe⁵ jīvitakkhayaṃ pattā. Bandhulo pi⁶ Mallikāṃ
 5 Sāvattim⁷ ānesi. Sā soḷasakkhattuṃ yamake⁸ putte vijāyi, sabbe
 pi sūrā thāmasampannā ahesuṃ, sabbasippe⁹ nipphattim¹⁰ pāpuṇimsu,
 ekekassa¹¹ purisasahassaparivāro ahosi, pitarā saddhim¹² rājanivesanaṃ
 gacchantehi te¹³ eva rājāṅgaṇaṃ paripūri. Ath¹⁴ ekadivasaṃ vinicchaye
 kūṭṭakaparājita¹⁵ manussā Bandhulaṃ āgacchantāṃ disvā mahāvīraṃ
 10 viravantā¹⁶ vinicchayāmaccaṇaṃ¹⁷ kūṭṭakāraṇaṃ tassa ārocesuṃ.
 So¹⁸ vinicchayaṃ gantvā¹⁹ attāṃ tīretvā²⁰ sāmikam eva sāmikaṃ²¹
 akāsi. Mahājano mahāsaddena sādhuakāraṃ pavattesi. Rājā „kim
 idan²²“ ti pucchitvā tam atthaṃ sutvā tuṣsitvā sabbe pi te amace
 hāretvā Bandhulass²³ eva vinicchayaṃ ziyyādesi, so tato paṭṭhāya
 15 sammā vinicchini²⁴. Tato²⁵ porāṇakavinicchayikā²⁶ lañcaṃ alabhantā
 appalābhā hutvā Bandhulaṃ²⁷ „rajjam²⁸ pattheti“²⁹ rājakule paribhin-
 dimsu. Rājā tesāṃ³⁰ kathaṃ gahetvā cittaṃ niggahetuṃ nāsakkhi.
 „Imasmim³¹ idh³² eva ghāṭiyamāne³³ garahā³⁴ uppajjissatīti“ puna
 cintetvā payuttapurisehi paccantaṃ paharāpetvā³⁵ Bandhulaṃ pakkosā-
 20 petvā „paccanto kira kupito³⁶, tava puttehi saddhim³⁷ gantvā³⁸ core
 gaṇhā³⁹“ ti pahīnitvā⁴⁰ „etth⁴¹ ev⁴² assa⁴³ dvattiṃsāya⁴⁴ puttehi saddhim⁴⁵
 sisāṃ chinditvā āharathā⁴⁶“ ti tena⁴⁷ saddhim⁴⁸ aññe pi samatthe mahā-
 yodhe pesesi. Tasmim⁴⁹ paccantaṃ gacchante yeva „senāpati kira
 āgacchatīti“⁵⁰ payuttakacorā palāyimsu. So tam padesaṃ āvāsā-
 25 petvā janapadaṃ santappetvā nivatti. Ath⁵¹ assa nagarato avidū-
 ratthāne⁵² te yodhā saddhim⁵³ puttehi⁵⁴ sisāṃ chindimsu. Tam divasaṃ
 Mallikāya pañcahi bhikkhusatehi saddhim⁵⁵ dve aggasāvākā nimantitā
 honti. Ath⁵⁶ assā pubbaṇhe⁵⁷ yeva⁵⁸ „sāmikassa te⁵⁹ saddhim⁶⁰ puttehi
 sisāṃ chinnaṃ⁶¹“ ti⁶² paṇṇaṃ āharitvā adamsu. Sā tam pavattim

¹ Bā -ā. ² Bā adds mataka yeva. ³ Bā -re. ⁴ Bā adds pi. ⁵ Bā omits pi.
⁶ Ck -jyaṃ, Bā -i. ⁷ Bā -ka. ⁸ Bā sabbe. ⁹ Bā -āpi. ¹⁰ Ck kūṭṭakam.
¹¹ Bā mahāraṇaṃ ravantā. ¹² Bā -yaam-. ¹³ Bā adds pi. ¹⁴ Bā adds tam.
¹⁵ Bā vicāretvā. ¹⁶ Bā adds asāmikameva asāmikam. ¹⁷ Bā vinicchindi. ¹⁸
 Bā adds te. ¹⁹ Bā -yakāmaccā. ²⁰ Bā -lo. ²¹ Bā tato rājā tam. ²² Bā ime.
²³ Ck Bā no. ²⁴ Bā adds me. ²⁵ Ck -hā-, Bā adds te palāpetvā nivattakāle
 antarāmagge puttehi sandim²⁶ māretuṃ vaṭṭatīti. ²⁷ Bā kuppi-. ²⁸ Bā -āhī. ²⁹
 all three MSS. -ni-. ³⁰ Bā tatthevassa. ³¹ Bā tehi. ³² Bā adds sutvā. ³³
 Bā -re thā. ³⁴ Bā pu- sa-. ³⁵ Bā -hasamaye. ³⁶ Bā omits yeva. ³⁷ Ck tehi,
 Cā no. ³⁸ Bā chindisū. ³⁹ Bā adds idam.

ñatvā kassaci kiñci avatvā paṇṇaṃ ucchaṅge katvā bhikkhusaṃghaṃ
 eva paricari¹. Ath' assā paricārikā² bhikkhūnaṃ bhattaṃ datvā
 sappicātiṃ āharantā³ therānaṃ purato cātiṃ bhindimsu. Dhamma-
 senāpati⁴ „bhedanadhammaṃ bhinnaṃ, na cintetabban“ ti āha. Sā
 ucchaṅgato paṇṇaṃ niharitvā „dvattiṃsāya puttehi saddhiṃ pitu sīsaṃ 5
 chinnaṃ“⁵ ñi me imaṃ⁶ paṇṇaṃ āharimsu, ahaṃ⁶ idaṃ sutvāpi na cin-
 temi, sappicātiyā bhinnāya kiṃ cintessāmi bhante“ ti āha. Dhamma-
 senāpati „animittam anaññātan“⁷ ti ādini vatvā utthāyāsanaṃ dhammaṃ
 desetvā⁸ vihāraṃ agamāsi. Sāpi dvattiṃsa suṇisāyo⁹ pakkosāpetvā
 „tumhākaṃ sāmikā niraparādhā attan¹⁰ purimakammaphalaṃ labhimsu, 10
 tumbe mā socittha¹⁰, rañño pi¹¹ upari manopadosaṃ mā karitthā“ ti
 ovadi. Rañño carapurisā naṃ¹² katham sutvā gantvā¹³ tesam niddo-
 sabhāvaṃ rañño¹⁴ kathesum¹⁴. Rājā saṃvegappatto tassā nivesanaṃ
 gantvā¹⁵ Mallikaṃ ca suṇisāyo c' assā khamāpetvā Mallikāya varaṃ
 adāsi. Sā „gahito me hotū“¹⁶ ti vatvā tasmiṃ gate¹⁶ matakabhattaṃ 15
 datvā nahātvā rājānaṃ upasaṃkamitvā „deva tumhehi me varo dinno,
 nayhaṃ ca aññen' attho n' atthi, dvattiṃsāya¹⁷ ca me suṇisānaṃ
 mamaṃ ca kulagharagamaṇaṃ¹⁸ anujānāthā¹⁹“ ti āha. Rājā sam-
 paṭicchi. Sā dvattiṃsa suṇisāyo²⁰ sakasakakulaṃ²¹ pesetvā sayam
 Kusināranagare attano kulagharaṃ agamāsi. Rājāpi Bandhulasenā- 20
 patino bhāgineyyassa Dīghakāraṇassa nāma senāpatitthānaṃ adāsi.
 So pana „mātulo²² iminā mārito“ ti rañño otāraṃ gavesako carati²³.
 Rājā²⁴ niraparādhassa Bandhulassa māritakālato paṭṭhāya vipaṭṭisārī
 hutvā cittassādaṃ na labhati, rajjasukhaṃ²⁵ nānubhoti. Tadā Satthā
 Sakyānaṃ²⁶ Uḷupamaṃ nāma nigamaṃ upanissāya viharati. Rājā 25
 tattha gantvā āramato avidūre khandhāvāraṃ nivesetvā²⁷ mandena²⁸
 parivārena „Satthāraṃ vandissāmi²⁹“ vihāraṃ gantvā pañca rāja-
 kakudhabhaṇḍāni Kārāyahassa³⁰ datvā ekako va gandhakutiṃ pāvīsi.
 Sabbam Dhammacetiyaṃ sutta-niyāmen' eva veditabbaṃ. Tasmiṃ gandha-
 kuṭiṃ pavitthe Kārāyano³⁰ tāni³¹ rājakakudhabhaṇḍāni gahetvā 30

¹ Ck -vari, C² B² -visi. ² B² -kāyo. ³ B² -tiyo. ⁴ B² adds upāika. ⁵ B² idaṃ.

⁶ B² ahañca. ⁷ Suttanipāta v. 574. ⁸ C² -nto, B² omits dh. de-. ⁹ Ck² -sā. ¹⁰ B² adds mā paridevittha. ¹¹ B² omits pi. ¹² B² taṃ. ¹³ B² omits ga-. ¹⁴ B² kathayimsu. ¹⁵ Ck² āg-. ¹⁶ B² adds tesam. ¹⁷ Ck² -sā. ¹⁸ Ck² -raṅga-.

¹⁹ Ck² -nathā. ²⁰ B² -sāya suṇisāyānaṃ. ²¹ Ck² sakyakulaṃ. ²² B² adds me.

²³ B² okāsaṃ vesanto vica-. ²⁴ B² adds pi; sā dvattiṃsa - - rāja wanting in C². ²⁵ B² adds ca. ²⁶ B² sākiyā-. ²⁷ B² nivā-. ²⁸ B² mahantena. ²⁹ B² B² -māti. ³⁰ B² dīghakā-. ³¹ B² adds pañca.

- Vidūḍabham rājānam katvā raṇṇo 'ekam assam ekaṇ c' upaṭṭhāna-kārikam¹ mātugāmaṃ nivattetvā² Sāvattim³ agamāsi. Rājā Satthāra⁴ saddhim piyakutham kathetvā nikkhamanto senam adisvā tam mātugāmaṃ pucchitvā tam pavattim sutvā bhāgineyyam ādāya gantvā⁵
- 5 „Vidūḍabham gahessāmiti⁶“ Rajagahanagaram gacchanto vikāle dvāresu pihitesu⁷ nagaram patvā⁸ ekissā sālāya nipaṭṭitvā vātāṭapakilanto rattibhāge tathā⁹ eva kalam akāsi. Vibhātāya rattiyā „deva Kosalanarindo¹⁰ anātho¹¹ jāto“ ti vilapantiyā tassā itthiyā saddam sutvā raṇṇo ārocesum. So mātulassa mahantena sakkārena¹² sarira-
- 10 kiccam kāresi. Vidūḍabho pi¹³ rajjam labhitvā tam veram saritvā „sabbe pi Sākiye māressāmiti¹⁴“ mahatiyā senāya nikkhami. Tam divasaṃ S. paccūsakāle¹⁵ lokam olokeno¹⁶ nātisaṃghassa vināsaṃ disvā „nātisaṃgham kātuṃ vaṭṭatīti“ cintetvā pubbaṃhasamaye piṇḍāya caritvā piṇḍapāṭapaṭikkanto gandhakuṭiyam sihaseyyam kappetvā
- 15 sāyaṃhasamaye ākāseṇa gantvā¹⁷ Kapilavatthusāmaṇṭe ekasmiṃ kabacchāye rukkhamaṇe nisīdi. Tato avidūre Vidūḍabhassa rajjasi-māya mahanto sandacchāyo¹⁸ nigrodharukkho atthi. Vidūḍabho Satthāram¹⁹ disvā upasamkamitvā vanditvā²⁰ „bhante kiṃkāraṇa evarūpāya uṇhavelāya imasmiṃ kabacchāye rukkhamaṇe nisīdittha²¹, etasmiṃ
- 20 sandacchāye²² nigrodhamule nisīdatha bhante“ ti vatvā „hotu mahārāja, nātakānaṃ chāyā nāma sītala“ ti vutte „nātakānaṃ rakkhaṇatthāya S. āgato bhavissatīti“ cintetvā Satthāram vanditvā nivattitvā Sāvattim eva paccāgami. Satthāpi uppatitvā Jetavanam eva gato. Rājā Sākiyānaṃ dosam saritvā dutiyam pi nikkhamitvā tathā²³ eva
- 25 Satthāram passitvā puna nivatti, tatiyavāre²⁴ nikkhamitvā²⁵ tathā²⁶ eva Satthāram passitvā nivatti, catutthavāre pana tasmim nikkhante S.²⁷ Sākiyānaṃ pubbakammaṃ oloketvā tesam nadiyam visapakkhepana-pāpakammaṃ²⁸ appaṭibāhiyabhāvaṃ natvā catutthavāraṃ na agamāsi²⁹. Vidūḍabharājā khīrapāyake dārake³⁰ ādim katvā sabbe Sā-
- 30 kiye ghātetvā galalohitena phalakaṃ³¹ dhovitvā paccāgamāsi³². Satthari pana tatiyavāre gamanato paccāgantvā punadvase piṇḍāya

¹ B⁴ ca upa-. ² B⁴ nivattāpetva; vīhāraṃ - - - nivattetvā wanting in C⁴. ³ B⁴ -i, C⁴ -jiyaṃ. ⁴ C⁴ āg-. ⁵ B⁴ adds so. ⁶ B⁴ pidāhi-. ⁷ B⁴ pavīyituma-sakkonto in the place of patvā. ⁸ B⁴ -rindam idāni. ⁹ B⁴ adds pi. ¹⁰ B⁴ -māti. ¹¹ B⁴ -samaye. ¹² B⁴ vo-. ¹³ B⁴ -nāgantvā. ¹⁴ B⁴ sītacchāyo. ¹⁵ sarira-kiccam - - - satthāraṃ wanting in C⁴. ¹⁶ B⁴ omits va-. ¹⁷ C⁴ -dāha. ¹⁸ B⁴ sītacchāye. ¹⁹ C⁴ adds pi. ²⁰ dosam - - - satthā waiting in B⁴. ²¹ B⁴ -kkhip-. ²² B⁴ nāg-. ²³ B⁴ nirahapāke, omitting dārake. ²⁴ B⁴ nisīnnapa. ²⁵ B⁴ -mi.

caritvā niṭṭhāpitabhattakicce gandhakutiyaṃ vissamante¹ disāhi² sanni-
 patitā bhikkhū dhammasabhāyaṃ nisīditvā „āvuso S. attānaṃ dassetvā
 rājānaṃ nivattetvā³ nātake maraṇabhayā mocesi, evaṃ nātakānaṃ
 atthacarako⁴ S.“ ti Bhagavato guṇakathaṃ kathesuṃ⁵. S. āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā 5
 „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave Tathāgato idān' eva nātakā-
 naṃ atthaṃ carati, pubbe pi cari⁶ yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Brahmadatto dasarājadhamme⁷ akopetvā dham-
 mena rajjaṃ kārento⁸ ekadivasaṃ ṇintesi: „Jambudīpatale rā-
 jāno bahutthambhesu pāsādesu vasanti, tasmā bahūhi thaṃ- 10
 bhehi pāsādakaraṇaṃ⁹ nāma anacchariyaṃ, yaṃ nūnāhaṃ
 ekatthambhakaṃ pāsādaṃ kareyyaṃ¹⁰, sabbarājūnaṃ¹¹ agga-
 rājā bhavissāmīti“ so. yaddhaki¹² pakkosāpetvā „mayhaṃ
 sobhaggappattaṃ ekatthambhakaṃ¹³ pāsādaṃ karothā“ 'ti āha.
 Te „sādhū“ 'ti sampaticchitvā araṇṇaṃ pavisitvā¹⁴ ujū ma- 15
 hante ekatthambhakaṃ pāsādārahe bahurukkhe disvā „ime ruk-
 khā santi, maggo pana visamo, na sakkā¹⁵ otāretuṃ, raṇṇo
 āciṅkhissāmā“ 'ti cintetvā tathā akaṃsu. Rājā „yena¹⁶ kenaci
 upāyena saṇikaṃ otārethā“ 'ti vatvā „deva¹⁷ kenaci pi upā-
 yena na sakkā“ ti vutte „tena hi mama uyyāne ekaṃ ruk- 20
 khaṃ upadhārethā“ ti āha. Vaddhaki uyyānaṃ gantvā ekaṃ
 sujātaṃ¹⁸ ujukaṃ gāmanigamaṇṇitaṃ rājakulato pi laddha-
 balikammaṃ maṅgalasālarukkhaṃ¹⁹ disvā raṇṇo santikaṃ gan-
 tvā tam atthaṃ ārocesuṃ. Rājā „uyyāne rukkho²⁰ nāma
 mama paṭiladdho, gacchatha²¹, naṃ²² chindathā“ 'ti āha. Te 25
 „sādhū“ 'ti sampaticchitvā gandhamālādihattā uyyānaṃ gan-
 tvā rukkhe gandhapāṇcaṅgulaṃ²³ datvā suttena parikkhipitvā
 pupphakaṇṇikaṃ bandhitvā dīpaṃ jāletvā balikammaṃ katvā

¹ Bā pavisante. ² Bā disādīhi. ³ Bā nivattapetvā. ⁴ Ck -rato, Bā atthāyacaro.
⁵ Bā kathayimsu. ⁶ Bā acari. ⁷ Bā -mañ. ⁸ Bā karonto. ⁹ Ck -karaṇaṃ
¹⁰ Ck kareyya, Ck kareyyaṃ. ¹¹ Ck sabbañ. ¹² Bā -kiñ. ¹³ Bā -ka. ¹⁴ Bā
 omits ar- pa-. ¹⁵ Ck sakkoma tañ idha. ¹⁶ Bā omits yena. ¹⁷ Bā adds yena.
¹⁸ Bā omits su-. ¹⁹ Bā -lā-. ²⁰ Ck -am. ²¹ Bā adds so ²² Bā tañ. ²³
 Bā -likam.

„ito sattame divase āgantvā rukkhāṃ chindissāma, rājā che-
dāpeti¹, imasmim rukkhe nibbattadevatā² aññattha gacchantu³;
amhākaṃ doso n' atthīti⁴ sāvesum. Atha tasmim nibbatto
devaputto taṃ vacanaṃ sutvā „nissamsayaṃ ime vaḍḍhaki
5 imaṃ rukkhāṃ chindissanti, vimānaṃ me nāsessanti⁵, vimāna-
pariyantikam eva kho pana mayhaṃ jīvitaṃ, imaṃ ca rukkhāṃ
parivāretvāpi⁶ tthitesu⁶ taruṇasālarukkhesu⁷ nibbattānaṃ mama
nātidevatānaṃ pi bahūni vimānāni nassissanti⁸, na kko⁹ pana
maṃ tathā⁹ attano vināso¹⁰ bādhati yathā¹⁰ nātinaṃ, tasmā
10 tesāṃ¹¹ mayā jīvitadānaṃ¹² dātuṃ vaṭṭatīti¹² cintetvā aḍḍha-
rattasamaye dibbālaṃkārapatimaṇḍi¹³o rañño sirigabbhaṃ pavi-
sitvā sakalagabbhaṃ ekobhāsaṃ katvā uṣṣisakapassee rodamaṇo
atthāsi. Rājā taṃ disvā bhītatasi¹⁴ tēna saddhim sallapanto
paṭhamam gātham āha:

- 13 1. Kā tvaṃ uddhehi vatthehi¹³ aghe vehāsayaṃ tthitā,
kena ty-assūni vattanti, kuto taṃ bhayaṃ āgatan ti. 1.

Tattha kā ti yakkhanāgasupapūpasakkādīsu¹⁴ kā¹⁵ nāma tvaṃ ti pucchati,
vatthehi¹³ vacanamattam etaṃ¹⁶, sabbe pi pana dibbālaṃkāre¹⁷ sandhāy¹⁸
evam¹⁸ āha, aghe ti appaṭighe ākāse, vehāsayaṃ ti tass' eva vevacanaṃ,
20 kena tyassūnīti¹⁹ kena kāraṇena tava assūni pavattanti²⁰, kuto ti nātīviyo-
gadhanavināsādī²¹ kiṃ nissāya tava bhayaṃ āgatan ti pucchati.

Taṃ sutvā devarājā dve gāthā abhāsi:

2. Tav' eva deva vijjite Bhaddasālo ti maṃ vidū
saṭṭhim vassasahassāni tiṭṭhato pūjassa me 2.
25 3. Kārayantā nagarāṇi agāre ca disampati
vividhe cāpi pāsāde na man te accamaññīsum²²,
yath' eva man te pūjesuṃ tath' eva tvaṃ pi pūjayā 'ti. 3.

¹ Bā chindāpesi. ² Bā -ttā-. ³ Bā -atu. ⁴ Bā nassissatīti. ⁵ Bā omitt' pi.
⁶ Ck' tthi-. ⁷ Bā -lā-. ⁸ Bā adds vimānapariyantikameva mama nātinaṃ
devatānaṃ jīvitaṃ. ⁹ Bā yathā. ¹⁰ Bā tathā. ¹¹ Bā nesaṃ. ¹² Bā -taṃ,
omitting dānaṃ. ¹³ Ck' Bāf vatte-. ¹⁴ Ck' -sakkā- corr. to -sakkhā-. ¹⁵ Ck'
ko. ¹⁶ Bā evetaṃ. ¹⁷ Bā sabbehi pana vatthadib-. ¹⁸ Bā -ya, omitt'ing evaṃ.
¹⁹ Ck' tthāssunīti, Ck' tthāssunīti. ²⁰ Bā omitt' pa. ²¹ Ck' -di, Bā dinā. ²² Ck'
te maṃ amaññīsum.

Tattha tiṭṭhato ti sakala-Bārānasi-nagarena c' eva¹ gāmanigamehi ca² tayā³ ca pūjitassa niccān balikkammañ ca sakkārañ ca labhantassa mayham imasmim uyyāne⁴ tiṭṭhantassa ettako kālo⁵ gato ti dasseti, nagarān'ti nagarapaṭisaṃkhārakammāyī⁶, agāre ti bhūmigeḥānī⁷, disampatīti disānain pati mahārāja⁸, na⁹ mante ti te nagarapaṭisaṃkhārakaraṇādīni¹⁰ karontā¹¹ 5 imasmim, nagare porānakarājāno mañ nātimaññimisu nātikkamimisu na viheṭṭhayimisu¹², mama nivāsarukkhañ¹³ chinditvā attano kammāni na karimisu, mayham pana sakkāram eva karimisu 'ti avava, yatheva 'ti tasmā¹⁴ yath' eva ne¹⁵ porānakarājāno mam puṇyāyisus eko pi imain rukkhañ na chindāpesi, tvañ¹⁶ cāpi¹⁷ māñ¹⁸ tath' eva puṇjaya mā me rukkhañ chedayīti 10

Tato rājā dve gāthā abhāsi:

1. Tañ ca¹⁷ ahañ na passāmi thullam¹⁸ kāyena te dumañ,
2. ārohaparīṇāhena abhirūpo si¹⁹ jātiyā. 4.
3. Pāsādañ kārayissāmi ekatthambhañ manoramam,
tattha tañ upanessāmi, cirañ te yakkha jīvitañ ti. 5. 15

Tattha kāyena 'ti pamānena²⁰, idañ vuttam hoti: tava pamānena²¹ tam²² viya thūlañ mahantañ ahañ aññāñ dumañ na passāmi, tvañ ñeva pana ārohaparīṇāhena sujātasamkhātātāya²³ susaṇṭhānaujubhāvappakārāya²⁴ jātiyā ca abhirūpo sobhagappatto ekatthambhapāsādāraho ti, pāsādañ ti tasmā tañ chedāpetvā²⁵ ahañ pāsādañ kārapessāmi²⁶ eva, tattha tañ ti tañ pañāhañ²⁷ samma devarāja²⁸ tattha pāsāda upanessāmi²⁹ vasāpessāmi, so³⁰ tvañ mayā saddhim ekato vasanto agga-gandhamālādīni labhanto sakkārapatto sukhañ jivissasīti³¹ nivāsanaṭṭhānābhāvena³² me vināso bhavissatīti mā cintesi³³, cirañ te yakkha jīvitañ bhavissatīti.

Taṃ sutvā devarājā dve gāthā abhāsi:

6. Evañ h' etañ³⁴ udapādi sarīrena vinābhāvo
puthuso mañ vikkantetvā khaṇḍaso avakantatha. 6.

¹ Ck veva, Cs vevā, Rd -rehideva. ² Bā tathā. ³ Bā adds manussānam pūjitassa. ⁴ Bā adds va. ⁵ Ck -parisaṃbhāra-, Cs -parisaṃkhāra-, Bā -patisaṃkhāra-. ⁶ Bā bhūmibhāgegeḥānī. ⁷ Bā -jā. ⁸ Bā nañ. ⁹ Ck -patisaṃbhāra-, Bā nagarapaṭisaṃbharaṇādīni. ¹⁰ Bā -to, Cs -ti. ¹¹ Bā vihevesuñ. ¹² Bā nivāsanañ. ¹³ Bā kasmā. ¹⁴ Bā omits ne. ¹⁵ Cs tvañ. ¹⁶ Bā omits mañ. ¹⁷ Bf tvañ vā, Bā katañ vā in the place of tañca. ¹⁸ Bf tulañ, Bā tulañ. ¹⁹ Ck ti. ²⁰ Bā tava vimānena. ²¹ Bā vimānena. ²² Bā samānatañ. ²³ Ck sujātasāsañ-, Cs sujāto sañ-, Bā sujātasamkhātātāya. ²⁴ Bā samasaṇṭhānauju-, Cs susaṇṭhānañ-. ²⁵ Bā ekatthambhapāsādantañ chedā-, omitting raho ti pāsādanti tasmā. ²⁶ Ck Bā -jā. ²⁷ all three MSS. upani-. ²⁸ Bā omits so. ²⁹ Ck -sīy, Cs -ssasi, Bā jivassatīti. ³⁰ Ck -nañbhāvena, Cs Bā -nabbāvena. ³¹ Bā -tayi. ³² so Cs for cetañ? Bāf evañ cittañ

7. Agge ca chetvā majjhe ca pacchā mūlaṃ vichindatha¹,
evaṃ me chiḍḍamānassa na dukkhaṃ² maraṇaṃ siyā ti. 7.

Tattha evaṃ hetuṃ³ udapāḍīti yadi evaṃ etaṃ cittaṃ tava uppannaṃ, sarīreṇa vinābhāvo ti yadi te mama sarīreṇa bhaddasālarukkheṇa saddhiṃ⁴
5 mama vinābhāvo patthito⁵, puthuso ti aha naṃ bahudhā⁶ vikaṇṭhitva
ti⁷ chinditvā, khaṇḍaso ti⁸ khaṇḍākkhaṇḍaṃ⁹ katvā avakantatha, agge eā¹⁰
'ti avakantantā¹¹ pana paṭhamam agge¹² tato majjhe¹³ chinditvā sabbapaccā
mūle chindatha, evaṃ hi me chiḍḍamānassa¹⁴ na dukkhaṃ maraṇaṃ bhaveyyā
'ti yāceti.

- 10 Tato rājā dve gāthā abhāsi:

8. Hatthapādaṃ¹⁵ yathā chinde¹⁶ kaṇṇanāsaṃ ca jīvite
tato pacchā siro chinde¹⁷, taṃ dukkhaṃ maraṇaṃ¹⁸ siyā. 8.
9. Sukhaṃ nu khaṇḍaso chinnaṃ¹⁹ bhaddasāla vanaspati,
kiṃ hetu kaṃ upādāya khaṇḍaso chinnaṃ²⁰ icchāsīti. 9.

15 Tattha hatthapādaṃ¹⁵ ti hatthe ca pāde ca, taṃ dukkhaṃ ti taṃ
evaṃ paṭipāṭiyā chiḍḍantassa¹⁶ corassa¹⁷ maraṇaṃ dukkhaṃ siyā, sukhaṃ
no²⁰ ti samma Bhaddasāla vajjhapattā²¹ corā²² sukhena maritukāmā sīsacche-
daṃ yācanti na²³ khaṇḍaso chedanaṃ, tvaṃ pana etaṃ²⁴ yācasi, tena taṃ
pucchāmi: sukhaṃ nu²⁵ khaṇḍaso chinnaṃ ti, kiṃ hetu 'ti khaṇḍaso²⁶ chin-
20 naṃ nāma na sukhaṃ, kāraṇena paṇ' ettha bhavittabbaṃ ti taṃ pucchanto
evaṃ āha.

Ath' assa āyikkhanto Bhaddasālo dve gāthā abhāsi:

11. Yaṃ ca hetuṃ upādāya hetuṃ dhammūpasamhitam²⁷
khaṇḍaso chinnaṃ icchāmi mahārāja suṇohi me: '10.
25 11. Nāti me sukhasamvaddhā²⁸ mama paṭṭhe nivātajā
te pi 'haṃ²⁹ upahimseyyaṃ, paresaṃ assa dumocitaṃ³⁰ ti. 11.

¹ Ck vivin-, Bd mūlambhi chindatha. ² Ck dukkha ³ Bd citta. ⁴ Bd sama. ⁵
C^o pattiko, Bd patthito. ⁶ Bd pahūdā, Ck bahuvidhā. ⁷ Ck omit ti: ⁸ Ck omits
ti. ⁹ Ck khaṇḍa-. ¹⁰ Ck vā. ¹¹ Bd avakantantā ca. ¹² Bd -am. ¹³ Bd -nāya.
¹⁴ Bd -de. ¹⁵ Bd -nne. ¹⁶ Ck jinnaṃ, C^o einnaṃ. ¹⁷ Bd chindam, B^o chiudā.
¹⁸ Bd chindantassa. ¹⁹ Bd tassa. ²⁰ Bd dukkhaṃ in the place of no. ²¹ C^o
-tto, Ck vajjappattā, Bd vajjappatto. ²² Bd te. ²³ C^o nā. ²⁴ Bd evaṃ. ²⁵ Bd
sukhaṃdukkhaṃ, omitting nu. ²⁶ Ck -to. ²⁷ Ck sammūpasamhitam, Bd dham-
mūpasamhitam corr. to dhamma-. ²⁸ Bd -vaddhā. ²⁹ Ck ahaṃ. ³⁰ Ck -cinaṃ,
Bd assamukkhovitaṃ, B^o asukkhukhitaṃ.

Tattha hetum dhammūpasamhitan¹ ti mahārāja yañ² hetusabbhū-
 eva³ yuttam eva na hetupatirūpakam⁴ hetum upādāya ārabba sandhāyāha
 khaṇḍaso chinnañ icchāmi tañ⁵ ohitasoto sunāhīti⁶ attho, nāti me ti mama
 Bhaddasālarukkhasa chāyā⁷ sukhasamvaddhā⁸ mama passe⁹ taruṇasāla-
 rukkesu¹⁰ nibbattā mayā katavātaparittāṇattā¹¹ nivātajā mama nātakā deva-
 saṅghā atthi te¹² ahañ visālasākhaviṭapo mūle chinditvā patanto upahin-
 seyyaṃ, sambhaggavimāne karonto vināseyyaṃ ti attho, paresaṃ assa dūmo-
 citan¹³ ti evaṃ sante mayā tesam paresam nātidevasaṅghānañ assa¹⁴ duk-
 khañ ocitañ vaddhitañ, na cāhañ¹⁵ tesam dukkhakāmo¹⁶, tasmā bhaddasālaṃ
 khaṇḍaso chinnañ icchāmi¹⁷ ayaṃ ettha adhippāyo¹⁸.

10

Taṃ sutvā rājā „dhammiko¹ vatāyaṃ devaputto, attano
 vimānavināsato¹⁹ pi²⁰ nātinaṃ vimānavināsaṃ²¹ na icchati,
 nātinaṃ attacariyaṃ carati²², abhayaṃ assa dassāmi²³“ tus-
 sitvā osānagātham āha:

12. Cetabbarūpaṃ cetasi¹ bhaddasāla vanaspati,

15

hitakāmo si nātinaṃ, abhayaṃ samma dadāmi te ti. 12.

Tattha cetabbarūpaṃ cetasi¹ nātiso muducittatāya cintento cinte-
 tabbayuttakam eva cintesi samma bhaddasāla² 'ti, chedassa rūpaṃ chedasīti³ pi
 pātho, tass' attho: khaṇḍaso chinnañ icchanto chedetabbayuttakam eva chedesīti⁴,
 'abhayaṃ ti etasmiñ te sabbagūṇe⁵ pasīditvā abhayaṃ dadāmi, na me pā-
 sāden' attho, nāhañ tañ chedāpessami, gaccha nātisaṅghaparivuto sakkatagaru-
 karo sukhañ jīvā⁶ 'ti⁷ āha.

20

Devarājā rañño dhammañ desetvā agarañsi. Rājā tass'
 ovāde ṭhatvā dānādini puññāni katvā saggapadaṃ²⁷ pūresi.

So i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi Tathāgato nātattacariyaṃ²⁵
 caratīti²⁶ vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahoṣi, taruṇasālesu nibbatta-
 devatā Buddhaparisā, Bhaddasāladevarājā²⁸ ahañ evā²⁹ 'ti. Bhadda-
 sālajātakaṃ.

¹ Bā dhammapa-. ² Bā omits yañ. ³ Bā hetum sabhāva. ⁴ Bā adds tañ
⁵ Bā ti. ⁶ Bā suṇohiti. ⁷ Bā chāya. ⁸ Bā -vadhā. ⁹ Bā adds ti. ¹⁰ Ck
 -kkhe. ¹¹ Bā -natthā. ¹² Bā omits te. ¹³ Ck -citan, Bā assu mukho citan.
¹⁴ Bā assumukhañ. ¹⁵ Bā nevāhañ. ¹⁶ Ck dukkhakāmo. ¹⁷ Bā chindāpemitī
¹⁸ Bā adds ti. ¹⁹ Cā Bā -sano. ²⁰ Bā -vināsaṃ icchati. ²¹ Bā vimānavāsaṃ.
²² Bā titi rājā. ²³ Bā cetayyarūpaṃ cetasi, Bā ceteyyarūpaṃ cetasi. ²⁴ Bā
 dātho tattha ceṇḍeso chinnañ icchanno chedetabbayuttakameva chedesiti. ²⁵ Bā
 omits sabbu. ²⁶ Bā jivhātīti. ²⁷ Bā saggapūrañ. ²⁸ Bā adds pana.

3. Samuddavāṇijajāṭaka.

Kasanti vapanti te janā ti. Idam S. J. v. Devadattassa¹
 pañcakulasatāni gahetvā niraye pavitṭhabhāvaṃ² ā. k. So hi agga-
 sāvakesu parisam gahetvā pakkantesu sokaṃ sandhāretum asakkonto
 5 uṇhalohite³ mukhato nikkhante⁴ balavarogapīlito⁵ Tathāgatassa guṇaṃ
 anussaritvā „aham eva navamāse Tathāgatassa anattamaṃ cintesi, Satthu
 pana mayi pāpacittam nāma n' atthi, asītimahātherānam pi mayi āghāto⁶
 nāma n' atthi, mayā katakammena aham eva idāni anātho jāto, Satthā-
 rāpi 'mhi⁷ viṣṣaṭṭho mahātherehi pi nātiseṭṭhena Rāhulatherena⁸ Sakya-
 10 rājakulehi⁹ pi¹⁰, gantvā Satthā¹¹ khamāpessāmīti¹²“ parisāya saññaṃ
 datvā attānaṃ mañcakena gāhāpetvā rattim rattim¹³ gacchanto Kosala-
 nagaram¹⁴ sampāpuṇi. Anandatthero Satthu ārocesi „Devadatto kira
 bhante tumhākaṃ khamāpetum āgacchatīti¹⁵. „Ānanda Devadatto mama
 dassanaṃ na labhissatīti¹⁶. Atha tasmiṃ Sāvattinagaram¹⁷ sampatte
 15 puna thero ārocesi. Bhagavāpi tath' eva āvaca. Tassa Jetavanadvāre¹⁸
 Jetavanapokkharāṇisaniṇi¹⁹ āgatassa pāpaṃ matthakam pāpuṇi: sarīre
 dāho²⁰ uppajji, nahātvā pāṇiyam pivitukāmo hutvā „mañcakam²¹ āvuso
 otāretha, pāṇiyam pivissāmīti²² āha. Tassa otaritvā²³ bhūmiyam thapita-
 mattassa cittassāde²⁴ aladdhe²⁵ yeva mahāpaṭṭhavi vivaram adāsi, tāvad
 20 eva taṃ²⁶ Avicito jālā²⁷ vuṭṭhāya²⁸ parikkhipi²⁹. So „pāpakammaṃ
 me matthakam pattan³⁰ ti T-assa guṇaṃ³¹ anussaritvā
 „imehi atṭhīhi³² taṃ aggapuggalaṃ (Dhp. p. 148.)
 devātidevaṃ naradammaśārathim³³
 samanta³⁴ cakkhum satapuññalakkhaṇaṃ
 25 pāṇehi Buddham saraṇaṃ upemīti³⁵“
 imāya gāthāya saraṇe³⁶ patitṭhahanto va³⁷ avicīparāyano aho³⁸! Tassa
 pana pañca upatṭhākakulasatāni³⁹ ahesum, tāni kulāni pi⁴⁰ tappakkhi-
 kāni⁴¹ hutvā Dasabalaṃ akkositvā paribhāsītvā Avicimhi yeva nib-
 battimsu. Evaṃ so⁴² pañca kulasatāni gahitvā Avicimhi patitṭhito⁴³.
 30 Ath' ekadivasam dh.⁴⁴ k. s.: „āvuso Devadatto pāpo lābhagiddha-

¹ Bā patitabhā-. ² Ck -to, Bā -taṃ. ³ Bā -to. ⁴ Bā phalavaveḍanāpīlito. ⁵ Bā omits na-. ⁶ Bā -to. ⁷ Bā amhi. ⁸ Bā adds pi. ⁹ Bā sākyarājā-. ¹⁰ Bā adds saddhīm. ¹¹ Bā na sāvatti in the place of r. r. ¹² Bā -jaratham. ¹³ Bā -radvāraṃ. ¹⁴ Bā omits je-. ¹⁵ Bā jetavane pokkharāṇiyāsa-. ¹⁶ Bā dā-. ¹⁷ Bā mañcakato maṃ. ¹⁸ Bā obhāretvā. ¹⁹ Ck -do, Bā -daṃ. ²⁰ Cā alado corr. to aladdhe? Bā aladde. ²¹ Bā omits taṃ. ²² Bā aggjālā. ²³ Cā Bā u-. ²⁴ Bā -pitvā gaṇhi. ²⁵ Bā -ṇe. ²⁶ Ck -ehi. ²⁷ Ck -dhamma, Cā -dhamma- corr. to -damma-. ²⁸ Bā gatasmiti. ²⁹ Ck -no, Cā -po corr to -ṇe. ³⁰ Bā omits va. ³¹ Bā -sīti. ³² Bā -kusalatāni. ³³ Ck tāpi in the place of tāni k. pi. Cā tāni pi. ³⁴ Ck nampa-. ³⁵ Bā adds tāni. ³⁶ Bā paṭhito. ³⁷ Bā adds bhikkhu-

tāya¹ Sammāsambuddhe aṭṭhāne² kopam bandhetvā anāgatabhayaṃ
 anoloketvā pañcahi kulasatehi saddhim avicparāyano jāto³ ti. S.
 āgantvā „kāya na ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
 pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „bhikkhave“ Devadatto lābha-
 sakkāragiddho⁴ hutvā anāgatabhayaṃ na olokesi, pubbe pi anāgata-
 bhayaṃ pa oloketvā⁵ paccuppannasukhagedhena⁶ saddhim parisāya
 mahāvināsaṃ patto⁷ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bārāpasito avidūre kulasahassanivāso⁷
 mahāvaḍḍhakigāmo ahoṣi. Tattha vaḍḍhakī „tumbhakaṃ mañ-
 caṃ karissāma, piṭhaṃ karissāma, gehaṃ karissāmā“ ti⁸ 10
 manussānaṃ hatthato bahuṃ iṇaṃ gaṇhitvā⁹ kinti¹⁰ kātum na
 sakkhimsa. Manussā diṭṭhadiṭṭhavaḍḍhakī¹¹ codenti pali-
 buddhanti¹². Te iṇāyikehi¹³ upaddutā¹⁴ vasitum asakkontā
 „videsam gantvā yatthakaṭṭhaci vasissāmā“ ti araññaṃ pavi-
 sitvā rukkhe¹⁵ chinditvā mahatiṃ¹⁶ nāvaṃ bandhitvā nadiṃ 15
 otāretvā āharitvā¹⁷ gāmato gāvutaḍḍhayanāmatte ṭhāne ṭha-
 petvā aḍḍharattasamaye gāmaṃ āgantvā puttadāraṃ ādāya
 nāvaṭṭhānaṃ gantvā taṃ nāvaṃ abhiruyha anukkamena mahā-
 samuddaṃ pavisitvā vātavasena¹⁸ vicarantā samuddamajjhe
 ekaṃ dīpakaṃ pāpuṇiṃsu. Tasmim pana dīpake sayam- 20
 jātāni¹⁹ sāliucchukadaliambajambupanasanālikarādīni²⁰ vi-
 vidhāni phalāphalāni²¹ atthi. Aññaṭaro pi bhānanaṃ puriso
 paṭhamataraṃ taṃ dīpakaṃ patvā sālibhattaṃ bhuñjamāno
 ucchuādīni²² khādamāno tasmim paṭivasati thullasariro naggo
 parulhakesamassu²³. Vaḍḍhakī cintayimso: „sace ayaṃ dīpo“ 25
 rakkhasapariggahito bhavissati sabbe²⁴ vināsaṃ pāpuṇissāma²⁵,
 parigaṇhissāma tāva naṃ“ ti. Atha²⁶ satta²⁷ purisā sūrā

¹ Bā labhasakkāragi-. ² Bā adds ca. ³ Bā na bhikkhave idāneva. ⁴ Ck -rāngi-.

⁵ Bā anālo-. ⁶ Bā -giddhena. ⁷ Bā -ssaparivāro. ⁸ Bā adds vatvā. ⁹ Bā

gaḥitvā. ¹⁰ Bā kiñci. ¹¹ Bā diṭṭhadiṭṭhā-. ¹² Bā omits pa-. ¹³ Bā -yakehi

janehi. ¹⁴ Bā adds sukhaṃ. ¹⁵ Bā -am. ¹⁶ Ck -ti, Bā -mahantaṃ. ¹⁷ Bā

avāhitvā. ¹⁸ Bā -vegana. ¹⁹ Bā -jāta. ²⁰ Ck add ca. ²¹ Bā vividhaphalāni.

²² Bā -no thullasariyo n. p. tasmim dīpake pativasati aha te pi. ²³ Bā -pako.

²⁴ Bā adds hi ambe. ²⁵ Bā -piṇṇanti. ²⁶ Bā vatvā in the place of aha. ²⁷

Bā sattaṭṭha. .

balavanto sannaddhapañcāvudhā hutvā otaritvā dīpakam pari-
gaṇhimsu. Tasmim khape so puriso bhuttapātārāso ucchurasam
pivitvā sukhappatto ramaṇiye padese rajatapāṭṭasadise¹ vālu-
katale sītalāya² chāyāya uttānako nipajjitvā „Jambudīpavāsino
5 kasantā vapantā evarūpaṃ sukhaṃ na labhanti, Jambudīpato
mayhaṃ ayam eva dīpo³ varan“ ti gāyamāno udānam udānesi.

S.⁴ bhikkhū āmantetvā „so bhikkhave puriso⁵ udānam udānesīti“
dassento paṭhamam gātham āha:

1. Kasanti vapanti te janā
10 manujā kammaphalūpajjivino,
na-y-imassa raṭṭhassa⁶ bhāgino;
Jambudīpā idam eva no varan ti. 13.

Tattha te ti Jambudīpavāsino janā, kammaphalūpajjivino ti nāna-
kammānam phalūpajjivino sattā.

15 Atha te dīpakaṃ parigaṇhamānā purisā tassa gītasaddam
sutvā „manussasaddo viya suyyati, jānissāma naṃ“ ti saddā-
nusārena gantvā taṃ purisaṃ disvā „yakkho bhavissatīti“
bhītā sare sannahimsu. So pi te disvā attano vadhabhayena
„nāhaṃ sāmi yakkho, puriso 'mhi, jīvitadānam me dethā“ ti
20 yācanto „purisā nāma tumhādisā naggabhoggā hontīti“⁷ vutto⁸
punappuna yācitvā manussabhāvaṃ nāpesi. Te taṃ⁹ upasaṃ-
kamtvā sammodanīyaṃ kathaṃ katvā¹⁰ tassa tattha¹¹ āgatani-
yāmaṃ pucchimsu. So pi tesam saccaṃ¹² kathetvā „tumhe
attano puññasampattiya idhāgatā¹³, ayam eko¹⁴ uttamadipo, na
25 h' ettha¹⁵ sahatthena kammaṃ katvā jīvanti, sayamjātasālīnaṃ
c' eva ucchodādinam c' ettha anto n' atthīti anukkaṇṭhantā¹⁶
vasatha“ ti āha. „Idha pana vasantānam amhākaṃ añño

¹ Bā -paṭasadisa. ² C* silānalāya, C² silānalāya corr. to sītalāya, Bā sīta. ³ Bā -pako. ⁴ Bā aṭha satthā. ⁵ Bā adds imaṃ. ⁶ C* rathasassa, C² radassa corr. to raṭṭhassa, B' dipassa. ⁷ bhītā - hontīti wanting in Bā. ⁸ Bā vutto. ⁹ Bā te pi taṃ purisaṃ. ¹⁰ Bā sutvā. ¹¹ C* omits tattha. ¹² Bā sabbaṃ tesam. ¹³ C* -to. ¹⁴ Bā omits eko. ¹⁵ Bā na e-. ¹⁶ Bā anukkaṇṭhā hutvā.

paripantho¹ n' atthīti². „Aññaṃ bhayaṃ ettha n' atthi:
 ayaṃ pana amanussapariggahito, amanussā tumhākaṃ uccārā-
 passavaṃ disvā kujjheyyaṃ, tasmā taṃ karontā vālukaṃ viyū-
 htvā vālukāya paṭicchādeyyātha, ettakaṃ idha bhayaṃ, aññaṃ
 n' atthi, niccaṃ appamattā bhaveyyāthā³ 'ti. Te tattha vā- 5
 saṃ upagañchiṃsu⁴. Tasmīṃ pana kulasahassee⁵ pañcannaṃ
 pañcannaṃ kulasatānaṃ jeṭṭhakā dve vaḍḍhakī ahesuṃ, tesu
 eko bālo ahoṣi rasagiddho, eko paṇḍito rasesu anallīno.
 Aparabhāge sabbe pi⁶ te tattha⁷ sukhaṃ vasantā thūlasarirā
 hutvā cintayimṃsu: „ciraṃ pi te⁸ no sūrā ucchurasena merayaṃ 10
 katvā pivissāma⁹“ 'ti te merayaṃ kāretvā pivitvā madavasena
 gāyantaṃ naccantā kiṇṇāntā pamattā tattha tattha uccārapassā-
 vaṃ katvā apaṭicchādetvā dīpakaṃ jegucchaṃ¹⁰ paṭikkūlaṃ
 kariṃsu. Devatā „ime amhākaṃ kiṇṇamaṇḍalaṃ paṭikkūlaṃ
 karontīti“ kujjhitvā „samuddaṃ¹¹ uttarāpetvā dīpadhovaṇaṃ¹² 15
 karissāma¹³“ 'ti mantetvā¹⁴ „ayaṃ kālapakkho, ajj' amhākaṃ
 samāgamo ca bhinno, ito dāni pannarasame¹⁵ divase puṇṇamu-
 posathe¹⁶ candassa uggaṭavelāya¹⁷ samuddaṃ ubbattetva sabbe
 p' ime ghāteṣṣāma¹⁸“ 'ti divasaṃ ṭhapayimṃsu. Atha tesāṃ¹⁹
 antare eko dhammiko devaputto „mā ime mama passantassa 20
 nassimṃsu“ 'ti anukampāya tesu sāyamāsaṃ bhṇṇijitvā ghara-
 dvāre sukhakathāya nisinnesu²⁰ sabbābharaṇapatimaṇḍito²¹ sa-
 kaladīpaṃ ekobhāsaṃ katvā uttarādisāyaṃ²² ākāse ṭhatvā
 „ambho vaḍḍhakī, deva²³ tumhākaṃ kuddhā, imasmiṃ ṭhāne
 mā vasittha, ito addhamāsaccayena²⁴ hi devatā samuddaṃ 25

¹ Bā paṭibandho. ² Bā natthi. ³ Bā -gacchi-. ⁴ Bā kulasamasse. ⁵ Bā adda
 tattha tasitā saṃ saṇṭhahimṃsu so te disvā attano vadhabbhayena nāhaṃ samī
 yakkho pūriso mhi jīvitaṃ me dethā ti yācanto pūrisā nāma tumhādisā nagga
 na hontittha. ⁶ Bā omīte te tattha. ⁷ so Ck; Bā vasitā in the place of pi
 te, read: pipāsītā? ⁸ Bā ji-. ⁹ Bā mahāsa-. ¹⁰ Bā dīpaka-. ¹¹ Bā cintetvā.
¹² Bā -rasa-. ¹³ Bā -miuposasadvase. ¹⁴ Bā candassuggamanave-. ¹⁵ Bā sa-
 mīne ghāteṣṣāma. ¹⁶ C Bā ne-. ¹⁷ Bā sanni-. ¹⁸ Bā sabbālaṃkārapaṭi-. ¹⁹
 Bā -rāyadissāya. ²⁰ Bā adḍha-.

ubbattetvā sabbe va tumhe ghāteṣṣanti¹. ito' nikkhamitvā²
palāyathā³ 'ti' dutiyaṃ gātham āha:

2. Tipaṇṇacarattūpagamamhi cando,
vego mahā hohiti⁴ sāgarassa⁵

5 uplāpayam⁶ dīpam imam ulāram,
mā vo vadhī, gacchatha lenam aññan ti. 14.

Tattha uplāpayam⁷ ti imam dīpaṃ ajjhottharutto⁸ abhibhaviṣṣati. mā
vo vadhīti so sāgaravego tumhe ma vadhī⁹.

Iti so tesam ovādam datvā attano ṭhānam eva gato. Tas-
10 miṃ gate aparo saḥāyiko kakkhaḷo devaputto „imassa va-
canam gahetvā palāyeyyūm pi¹⁰, aham teṣaṃ¹¹ gamanam vāretvā
sabbe p' ime mahāvināsaṃ pāpeseññīti¹² cintetvā dibbalaṃ-
kārapatimaṇḍito¹³ sakalagāmaṃ¹⁴ ekobhāsaṃ karonto āgantvā
dakkhiṇādisāya¹⁵ ākāse ṭhatvā „eko devaputto idhāgato no¹⁶“
15 'ti pucchitvā¹⁶ „āgato¹⁷ ti vutte „so vo kiṃ kathesīti¹⁸“ vatvā
„imam nāma sāmīti¹⁹“ vutte „so tumhākaṃ idhanivāsaṃ¹⁷ na
icchatī, rosenā¹⁸ katheti¹⁹, tumhe aññattha agantvā idh'eva
vasathā²⁰ 'ti vatvā dve gāthā abhāsi:

3. Na jā't' ayaṃ sāgaravārivego

20 uppāṭṭaye²⁰ dīpam imam ulāram,
taṃ me nimittehi bahūhi dīṭṭham,
mā bhetha²¹, kiṃ socatha, modathavho²². 15.

4. Pahūtabhakkham bahuṇṇapāpam

25 patattha²³ āvāsaṃ imam ulāram,
na vo bhayaṃ paṭipassāmi²⁴ kiñci,
āputtaputtehi pamodathavho²⁵ ti. 16.

¹ Bā -te-. ² Ck^o omīti ito. ³ Bā addh vatvā. ⁴ Ck^o hohi, C^o hohiti, Bā hos-
sati, Bf^o hehiti. ⁵ Bā -rāya. ⁶ Ck^o upalāpayam, Bā uplāvassam, Bf^o uppāvassam.
⁷ Ck^o upalā-, Bā uplāvassam. ⁸ Ck^o ujjhotta-. ⁹ Bā vadi. ¹⁰ Bā -yeyyunti. ¹¹
Bā ne-. ¹² Bā -ti-. ¹³ Bā -dīpaṃ. ¹⁴ Bā -ṇāya di-. ¹⁵ Bā omīti no. ¹⁶
Bā pucchi. ¹⁷ Bā idanivāsanam. ¹⁸ Bā doseṇa. ¹⁹ Bā -si. ²⁰ Bāf^o uplāvassam.
²¹ Ck^o hetha, Bf^o lātha. ²² Bā pamodatha vo. ²³ so Ck^o; C^o patattha, Bā
vattha²⁴, Bf^o patatta; read: passatha? ²⁴ Bā pati-. ²⁵ Ck^o paco-, Bā mamodatha vo.

Tattha na jātayan¹ ti na jātu ayam, mā bhetthā² ti mā bhāyittha, pamodathavho³ ti pamuditā pītisomanassajātā hotha, āputtaputtehīti yāva puttānam pi puttehi modatha⁴, n' atthi vo⁵ imasimiṃ ṭhāne bhayan ti.

Evam so imāhi dvīhi gāthāhi te assāsetvā pakkāmi. Tassa pakkantaṭṭakāle dhammikadevapputtassa vacanaṃ anādiyitvā⁶ bāla-
vaḍḍhakī „supantu me⁷ bhonto vacanan“ ti⁸ sesavaḍḍhakī
āmantetvā pañcamāṃ gātham āha:

• 6. Yo tv-ev' ayam⁹ dakkhiṇāyaṃ¹⁰ disāyaṃ
khemaṃ paṭikkosati¹¹ tassa saccam,
na uttaro vedi bhayābhayassa,
mā bhettha, kiṃ socatha, modhavho ti. 17.

Tattha dakkhiṇāyaṃ¹² ti dakkhiṇāya¹³, ayam eva vā pātho.

Taṃ sutvā rasagiddhā pañcasatā vaḍḍhakī tassa bālassa
vacanaṃ ādiyimsu. Itaro pana paṇḍitavaḍḍhakī taṃ vacanaṃ
anādāya¹⁴ te vaḍḍhakī āmantetvā catasso gāthā abhāsi:

6. Yathā ime vippravadanti yakkhā
eko bhayam saṃsati khemaṃ eko,
tad iṃgha mayhaṃ vacanaṃ suṇātha:
khippaṃ lahuṃ mā vinasimha¹⁵ sabbe. 18.
7. Sabbe samāgama karoma nāvaṃ
dōṇiṃ dāhaṃ sabbayantūpapannaṃ,
sace ayam dakkhiṇo¹⁶ saccam āha
moghaṃ paṭikkosati uttar' āyaṃ¹⁷. 19.
8. Sā¹⁸ c' eva no hohiti¹⁹ āpadatthā²⁰
imaṃ ca dīpaṃ na pariccajema,
sace va kho uttaro saccam āha²¹
moghaṃ paṭikkosati dakkhiṇ' āyaṃ²².

¹ Ck jāta-. ² Bā -tha vo. ³ Bā pamo-. ⁴ Bā na kiñci in the place of natthi vo. ⁵ Bā -yanto. ⁶ C' ma, Bā omits me. ⁷ Bā adds te. ⁸ Ck tvevāyaṃ vā, Bā devāya, Bf yo cetassam. ⁹ Bā -nāvā. ¹⁰ Ck khemantipakkosasi, C' khemanti-pakkosasi, Bf khemantimaṃ pakkosati, Bā khemantipakkoti. ¹¹ Bā dakkhiyaṃ. ¹² Bā -yaṃ. ¹³ Bā¹⁴-diyanto. ¹⁴ Bā vinasasi-. ¹⁵ Bā mayam dakkhiṇā, Bf ayam dakkhiṇā. ¹⁶ Ck -ro ayam. ¹⁷ Ck Bf sa. ¹⁸ Ck hoti, C' hohiti. ¹⁹ Bf aparattā, C' āpadatvā. ²⁰ Ck āhu. ²¹ Ck -yo ayam.

tam eva nāvaṃ abhiruyha sabbe
evaṃ mayāṃ sotthi taremu¹ pāraṃ. 20.

9. Na ve sugaṇhaṃ paṭhamena seṭṭhaṃ
kaṇiṭṭhaṃ, āpāthagataṃ gaheṭvā
yo c' idha majjhaṃ paviceyya gaṇhati
sa ve' naro seṭṭhaṃ upeti ṭhānaṃ ti. 21.

Tattha vippavandanīti aññaṃaññaṃ vadanti, lahuṃ ti purimassa
atthadīpanaṃ, donuṃ ti gambhīraṃ mahānāvaṃ, sabbayanūpapannaṃ ti
sabbehi piyārittādīhi² yantehi upaṇṇaṃ, sā ceva no hohiti⁴ āpadattha⁵
10 ti sā ca⁶ no nāvā pacchāpi uppaṇṇāya āpadāya āpadattha⁵ bhavissati imaṃ ca dīpaṃ
na⁷ paricejjissāma, taremu⁸ 'ti tarissāma, na ve sugaṇhaṃ ti na ve su-
khena gaṇhitabbaṃ, seṭṭhaṃ ti uttamaṃ tathaṃ⁹ saccaṃ, kaṇiṭṭhaṃ ti pa-
thamaṃ vacanaṃ upādāya pacchimaṃ vacanaṃ kaṇiṭṭhaṃ nāma, idhāpi¹⁰ na ve
sugaṇhaṃ ti anuvattane va¹¹, idam vuttaṃ hoti ambho vaddhakī yena kenaci
15 paṭhamena vuttaṃ¹² vacanaṃ idam eva seṭṭhaṃ tathaṃ saccaṃ ti na¹³ su-
khaṃ¹⁴ gaṇhitabbam eva yathā¹⁵ taṃ evaṃ kaṇiṭṭhaṃ paṇḍavuttavaca-
naṃ¹⁶ pi¹⁷ idam eva tathaṃ ti na¹⁸ gaṇhitabbam¹⁹, yaṃ pana sotavisayaṃ²⁰
āpāthaṃ²¹ gataṃ hoti taṃ āpāthagataṃ²² gaheṭvā yo²³ idha paṇḍitapuriso
purimaṃ ca pacchimavacanaṃ ca²⁴ paviceyya vicinivā tīretvā upaparikkhitva²⁵
20 majjhaṃ²⁶ gaṇhati²⁷ yam tattha²⁸ saccaṃ sabhāvaḥkūtaṃ tad eva paccakkhaṃ
katvā gaṇhati²⁹ sa ve³⁰ naro seṭṭhaṃ upeti ṭhānaṃ³¹ so puriso³² uttamaṃ ṭhā-
naṃ upeti adhigacchati vindati patilabbati.

So³³ evaṃ ca pana vatvā āha³⁴: „ambho mayāṃ dvinnam
pi devaputtānaṃ³⁵ vacanaṃ³⁶ karissāma, nāvaṃ tāva sajjey-
25 yāma³⁷, tato³⁸ sace paṭhamassa vacanaṃ saccaṃ bhavissati
taṃ nāvaṃ³⁹ abhirūhitvā palāyissāma, atha itarassa vacanaṃ
saccaṃ bhavissati⁴⁰ nāvaṃ ekamante thapetvā idh' eva vasis-
sāma⁴¹ 'ti evaṃ vutte bālavaḍḍhaki⁴² „ambho tvaṃ udaka-

¹ Cks tā. ² Cks re. ³ Bā phi-. ⁴ Ck -hiti, C* hoti corr. to hohiti or hotiti?
Bā hotiti. ⁵ Bā aparatthā. ⁶ Bā sacceva. ⁷ Ck dīpanaṃ, C* imacāḍīpanaṃ.
⁸ Cks tā-. ⁹ Bā tatha. ¹⁰ Bā idha pi ca. ¹¹ Ck -vattateva, Bā anuttare carāma.
¹² C* Bā -a. ¹³ Bā omits na. ¹⁴ Cks add gaṇhaṃ na. ¹⁵ Bā adds ca. ¹⁶
so all three MSS. ¹⁷ Bā adds hi. ¹⁸ Ck omits na. ¹⁹ Bā idhameva thakam
saccanti na gaṇhitabba. ²⁰ Cks soti-. ²¹ Ck āpātaṃ, Bā -tha. ²² Bā omits ā-.
²³ Cks so. ²⁴ Cks pacchimaṇṇaṃ ²⁵ Cks -kkhipitvā. ²⁶ Bā pacchimaṇṇaṃ. ²⁷ Bā
-hiti. ²⁸ Bā tathaṃ. ²⁹ Bā gaṇhiti ³⁰ Cks re. ³¹ Bā -nanti. ³² Bā omits
pu-. ³³ Bā omits so. ³⁴ Bā omits āha. ³⁵ Bā dinnam pi devatānaṃ. ³⁶ Bā
-naṇṇa. ³⁷ Cks sajjā-. ³⁸ Bā omits ta-. ³⁹ C* omits nāvaṃ, Ck taṃ nāvaṃ.
⁴⁰ Bā -titi. ⁴¹ Cks -lā.

pātiyaṃ suṃsumāraṃ passasi¹, atidīghasutto si², paṭhamadeva-
 pūto amhesu rosenā³ kathesi pacchimo⁴ sinehena⁵, imaṃ eva-
 rūpaṃ pavaradīpaṃ⁶ pahāya kuhiṃ gamissāma, sace pana
 tvaṃ gantukāmo tava parisāṃ gaṇhitvā nāvaṃ karoḥi, am-
 hākaṃ nāvāya kiccaṃ n' atthīti⁷ āha. Paṇḍito attano pari-
 saṃ gaṇetvā nāvaṃ sajjetvā sabbūpakaraṇāni āropetvā sa-
 pariso nāvāya aṭṭhāsi. Tato puṇṇamadivase canduggamana-
 velāya⁸ samuddato ūmi⁹ uttaritvā jaṇṇukapamāṇā⁹ hutvā dīpa-
 kaṃ dhovitvā gatā¹⁰. Paṇḍito samuddassa uttarānabhāvaṃ
 natvā nāvaṃ vissajjesi. Bālavadḍhakīpakkkhikāni pañcakula-
 satāni, samuddato¹¹ ūmi¹² dīpaṃ¹³ dhovanatthāya āgatā¹⁰, etta-
 kaṃ eva etan¹⁴ ti kaṭhentā¹⁰ nisīdimsu. Tato kaṭippamāṇā¹⁴
 purisappamāṇā¹⁵ tālappamāṇā¹⁶ sattatālappamāṇā¹⁷ sāgaraūmi
 dīpakam pi vahanānā¹⁸ āgañchi¹⁹. Paṇḍito upāyakusalatāya
 rase alaggo sotthinā gato, bālavadḍhakī rasalobhena²⁰ anāgata-
 bhayaṃ anoloketvā²¹ pañcahi kulasatehi saddhiṃ vināsaṃ patto.

Itoparā sānusāsani²² taṃ atthaṃ dīpayamānā tisso abhisam-
 buddhagāthā honti:

10. Yathāpi te sāgaravārimajjhe
 sakammanā²³ sotthi vahiṃsu vāṇijā
 anāgatatthaṃ paṭivijjhiyānaṃ
 appam pi²⁴ nāceti²⁵ sa²⁶ bhūripaṇṇo. 22.
11. Bālā ca mohana rasānugiddhā
 anāgataṃ appativijjhiy' atthaṃ
 paccuppanne sīdanti²⁷ atthe jāte²⁸
 samuddamajjhe yathā te manussā. 23.

¹ Cks -ti. ² Ck -yuttosi, Bđ ativadīgham passasi. ³ Bđ dosavasena. ⁴ Bđ adda
 pi so. ⁵ Bđ -neva. ⁶ Ck paridī-, C' caradī-. ⁷ Bđ candassa ug-. ⁸ Bđ ummi-
 vego. ⁹ so Cks; Bđ kaṭippa-. ¹⁰ Bđ -to. ¹¹ Bđ samudda. ¹² Cks ūmi, Bđ
 ummi. ¹³ Bđ dīpa. ¹⁴ Ck -no, C' -no. ¹⁵ Ck -pe, C' -ṇo. ¹⁶ Cks -ṇo. ¹⁷
 Ck -nā, Bđ omits satta-. ¹⁸ Cks sāgara dīpakam pi dāha-, Bđ ti uddhā ummi
 dīpakam pi vuyumānā. ¹⁹ Bđ āgacchantā. ²⁰ Bđ rasānugiddhena. ²¹ Bđ -ento.
²² Bđ tu tassānusāsanaṃ in the place of ito - - nī. ²³ Bđf -unā. ²⁴ Ck appavi,
 C' appappi. ²⁵ C' nāveti, Bf nāceti, Bđ nacceti. ²⁶ Cks ca, Bđf so. ²⁷ so all
 four MSS. for sīdanti paccuppanne? ²⁸ Cks jāte, Bf atthajāte.

19. Anāgataṃ paṭikayirātha kiccaṃ :

mā maṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhesi¹,taṃ tādisaṃ paṭikatakkicakārīṃ²na taṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhetīti³. 24.

- 5 Tattha sakammanā⁴ ti anāgatabhayaṃ⁵ disvā puretaram katena attano kammena, sotthim⁶ vahiṃsū 'ti khemena⁷ gamiṃsu, vāpijā⁸ 'ti samudde vicaraṇabhāvena vadḍhaki vuttā, pativijjhiyānaṃ ti evaṃ bhikkhave patha-
- 10 mataraṃ⁹ kattabbhaṃ anāgataṃ atthaṃ paṭivijjhivā¹⁰ idhaloke bhūripaṇṇo kulaputto appamattakam pi attano atthaṃ na acceti¹¹ nātivattati na hāpēti¹² attho, appaṭivijjhiyatthaṃ¹³ ti appaṭivijjhivā atthaṃ, paṭhamam eva kattabbhaṃ akatvā¹⁴ ti attho. paccuppanne ti yadā taṃ anāgataṃ¹⁵ atthajātāṃ uppajjati tadā tasmim paccuppanne sīdanti, atthe jāte¹⁶ attano paṭiṭṭhaṃ na labhanti, samudde te bālavadḍhaki manussā viya viṇṇasaṃ pāpunanti, anāgataṃ ti¹⁷ bhikkhave paṇḍitapuriso¹⁸ anāgataṃ¹⁹ pathamatarāṃ kattabbhakiccaṃ saṃparā-
- 15 yikaṃ vā hotu dīṭṭhadhammikaṃ vā paṭikayirātha²⁰ puretaraṃ kareyya²¹, kimkāraṇā: mā maṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhesi, pure²² kattabbhaṃ hi pure akariyamānaṃ²³ pacchā²⁴ paccuppannabhāva-pattaṃ²⁵ attano kiccakāle kāyacittābādheṇa vyādhetī²⁶, taṃ maṃ²⁷ mā vyādhesīti, pathamam eva maṃ paṇḍito kareyya, taṃ tādisaṃ yathā²⁸ paṇḍitaṃ purisaṃ, paṭikatakkicakārīṃ²⁹
- 20 ti paṭigacce³⁰ eva³¹ kattabbhakicakārīnaṃ³², taṃ kiccaṃ ti³³ kiccakāle paccuppannakāle tādisaṃ purisaṃ na vyādhetī na bādhetīti³⁴, kasmā: pure yeva³⁵ katattā ti.

- S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi Devadatto paccuppannasukhe laggo anāgataṃ³⁶ anoloketvā sapaṇṇo vināsaṃ patto³⁷
- 25 ti vatvā j. s.: „Tadā bālavadḍhaki Devadatto ahoṣi, dakkhiṇya³⁸ disāya ṭhito adhammiko³⁹ devaputto Kokāliko, uttaradisāya ṭhito⁴⁰ devaputto Sāriputto, paṇḍitavadḍhaki⁴¹ aham evā⁴² 'ti. „Samudda-vāpijajātakaṃ.

¹ Bā byādesi, B' byatesi. ² Bā paṭigataṃ-, B' paṭikathaṃ-. ³ Bā byādhesīti B' byatesīti. ⁴ Bā -unā. ⁵ C' -taṃ-, Bā anāgataṃ anā-. ⁶ Bā -i. ⁷ Bā sukkena pana. ⁸ Bā pathamaṃ. ⁹ Bā vajjhivā. ¹⁰ Bā nacceti. ¹¹ Cks -yathā. ¹² Bā āvikatvā. ¹³ Bā omite anā-. ¹⁴ Bā adda vinā. ¹⁵ Bā omite anāgataṃ. ¹⁶ Bā -sā. ¹⁷ Bā -to. ¹⁸ Bā -kariyātha. ¹⁹ Bā -reyyuṃ. ²⁰ Bā adda ti. ²¹ Ck akl-. ²² yadā - - - pacchā wanting in C. ²³ Cks -vaṃ. ²⁴ Bā -si. ²⁵ Bā tasmim in the place of taṃ maṃ. ²⁶ Bā tathā. ²⁷ Cks paṭigatakkicakārī, Bā paṭikatakkicakārīn. ²⁸ Ck -gacce, Bā -kacceva. ²⁹ Cks -ritān. ³⁰ Bā kiccaṃ omitting ti. ³¹ Ck bādha-. ³² Bā pūraṇakasseva. ³³ Bā -tabbhayaṃ. ³⁴ Bā -ṇa. ³⁵ Bā -ka. ³⁶ Bā adda dhammika. ³⁷ Bā adda pana.

4. Kāmajātaka.

Kāmaṃ kāmaya mānassā 'ti. Idam S. J. v. aññataram
brāhmaṇaṃ ā. k. Eko kira Sāvattvivāsi-brāhmaṇo Aciravattitire
khetakāraṇatthāya¹ araṇṇaṃ koṭṭesi². S. tassa upanissayaṃ disvā
Sāvattthim³ piṇḍāya pavisanto maggā okkamma tena saddhiṃ paṭi- 5
santhāraṃ⁴ katvā „kiṃ karosi brāhmaṇa“ 'ti vatvā „khettaṭṭhānaṃ
koṭṭāpemi⁵ bho Gotamā“ 'ti vutte „sādhu brāhmaṇa kammaṃ karo-
hiti“ vatvā agamāsi. Eten⁶ ev⁷ upāyena⁸ chinnarukkhe⁹ hāretvā
khettaṣṣā¹⁰ sodhanakāle¹¹ kasanakāle¹² kedārabandhanakāle¹³ cā¹⁴ ti
punappunā gantvā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ¹⁵ akāsi. Vapana- 10
divase¹⁶ pana brāhmaṇo „ajja bho Gotama mayhaṃ vappamañ-
galaṃ¹⁷, ahaṃ¹⁸ imasmiṃ sasse nippanne Buddha-pamukhassa saṃ-
ghassa mahādānaṃ dassamīti“ āha. S.¹⁹ adhiṇasetvā pakkāmi. Pun²⁰
ekadivasam brāhmaṇam²¹ sassaṃ olokentaṃ²² gantvā „kiṃ karosi
brāhmaṇa“ 'ti pacchitvā²³ „sassaṃ olokemi bho Gotamā“ 'ti vutte 15
„sādhu brāhmaṇa“ 'ti vatvā pakkāmi. Tadā brāhmaṇo cintesi: „sa-
maṇo Gotamo abhiṇham āgacchati, nissamsayaṃ bhattena atthiko,
dassāmi²⁴ ssa²⁵ bhattan²⁶ ti tass²⁷ evaṃ cintetvā gehaṃ gatadivase Sat-
thāpi tattha²⁸ agamāsi. Atha brāhmaṇassa ativiya vissāso uppajji²⁹.
Aparabhāge pariṇate sasse „sve khettaṃ lāyissamā“ 'ti sanniṭṭhānaṃ 20
katvā nipanne brāhmaṇe Aciravatiyā upari sabbarattinī karukavassam³⁰
vassi, mahogho³¹ āgantvā ekaṇālamattam³² pi asesetvā³³ sabbam sas-
sam samuddam pavesesi. Brāhmaṇo oghambi³⁴ otarite³⁵ sassavināsaṃ³⁶
oloketvā sakabhāvena saṇṭhātuṃ na sakkhi³⁷, baḷavasokābhībhūto
hatthena uraṃ sandhāretvā³⁸ paridevamāno gehaṃ gantvā³⁹ vipḍala- 25
panto⁴⁰ nipajji. S. paccūsasamaye sokābhībhūtaṃ brāhmaṇaṃ disvā
„brāhmaṇassa avassayo⁴¹ bhavissamīti“ punadivase Sāvattthiyam piṇ-
ḍāya caritvā⁴² piṇḍapātapaṇikkanto bhikkhū vihāraṃ pesetvā pacchā-
samaṇena saddhiṃ tassa gehadvāraṃ agamāsi. Brāhmaṇo⁴³ āgatabhā-

¹ Bds khetattatthāya. ² Cks koṭṭh-. ³ Cks -iyaṃ, Bds -i. ⁴ Bds evupā-. ⁵ Bds patie-
channa-. ⁶ Bds sodhāpana-. ⁷ Ck kedhāra-, Bds dāra-. ⁸ Cks ca and add vapanakāle,
Bds omits cā. ⁹ Bds punadivase. ¹⁰ Bds -lakiriya. ¹¹ Bds omits a-. ¹² Bds adds tuṇhi-
bhāvena. ¹³ Bds -po. ¹⁴ Bds -kento satthāpi tattha. ¹⁵ Cks dassamāham tassa. ¹⁶ Ck
tassa. ¹⁷ Bds ahoṣi. ¹⁸ Bds ghanikavassam. ¹⁹ Bds mahāmegho. ²⁰ Bds -nālamattam.
²¹ Bds anavassam katvā. ²² Ck oghampi. ²³ Bds patita. ²⁴ Ck sassam-. ²⁵
nāsakkhi, Bds bhāvaṃ sandhāretu nāhoṣi. ²⁶ Bds paharitvā. ²⁷ Bds omits
g. g. ²⁸ Bds rodento. ²⁹ Bds -ṇassāva-. ³⁰ Bds adds pacchābhattam. ³¹ Bds
adds satthu.

- vaṃ sutvā „paṭisanthāratthāya me sahāyo āgato bhavissatīti“ laddhas-
 sāso¹ āsanam paṇṇāpesi. S. pavisitvā paṇṇattāsane nisiditvā „brāh-
 maṇa kasmā dummano² si, kin te aphāsukan“ ti pucchi. „Bho Go-
 tama Aciravatītiṃ mayā³ rukkhe chedanato⁴ paṭṭhāya katakamman
 5 tumhe jānātha, ahaṃ imasmim sasse nippanne⁵ tumhākam dānam dassā-
 mīti vicarāmi, idāni me sabbam taṃ sassam mahoghena samuddam eva
 pavesitam, kiñci avasittham n' atthi, sakatasatamattam⁶ dhañṇam vi-
 nattham, tena me mahāsoko uppanno“ ti. „Kiṃ pana brāhmaṇa so-
 cantassa nattham punāgacchatīti“. „No h' etam bho Gotama⁷“ ti.
 10 „Evaṃ sante⁸ kasmā socasi, cimesam sattānam dhanadhañṇam nāma
 uppajjanakāle uppajjati nassanakāle nassati, kiñci samkhāragatam
 anassanadhammam nāma n' atthi, mā cintayīti⁹“. Iti nam S. samassā-
 setvā¹⁰ tassa sappāyadhammam¹¹ desento Kāmasuttam¹² etatthesi. Sutta-
 pariyoṣāne¹³ socanto¹⁴ brāhmaṇo sotāpatti-phale patiṭṭhahi. S.
 15 nam¹⁵ nissokam katvā utthāyāsanaṃ vikkhāraṃ agamāsi. „S. asukam
 nāma brāhmaṇam sokasallasamappitam nissokam katvā sotāpatti-phale
 patiṭṭhāpesīti“ sakalanagaram aṇṇāsi. Bhikkhū dh. hi¹⁶ k. s.:
 „āvuso Dasabalo brāhmaṇena saddhim¹⁷ mettīm¹⁸ katvā vissāhiko hutvā
 upāyen' eva tassa sokasallasamappitassa dhammam desetvā tam nisso-
 20 kam katvā sotāpatti-phale patiṭṭhāpesīti“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha
 bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁹ ti
 vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āham etam nissokam akā-
 sin²⁰“ ti vatvā a. ā.:

- A. B. Brahmadattassa rañño dve puttā aheṣum. So
 25 jetṭhassa²⁰ uparajjam adāsi, kaniṭṭhassa senāpatiṭṭhānam.
 Aparabhāge Brahmadatte kālakate amaccā²¹ jetṭhaṃ²⁰ abhi-
 sekam paṭṭhapesum. So „na mayham rajjen' attho, kaniṭṭhassa
 me dethā“ ti vatvā punappuna yāciyamāno pi paṭikkhipitvā
 kaniṭṭhassa abhiseke kate „na me issariyen' attho“ ti uparajjā-
 30 dīni pi²² na icchi, „tena hi sādūni²³ bhojanāni bhuñjanto idh'
 eva vasāhīti“ vutte pi „na me imasmim nagare kiccāṃ atthīti“

¹ Bā paṭiladdhasaso. ² Ck dubballo. ³ Bā mapa. ⁴ Bā rukkhaṇṇe. ⁵ Ck
 nipph-. ⁶ Bā pasatamattam. ⁷ Ck -ma, omitting ti. ⁸ Bā adds pi. ⁹ Bā
 -yittha. ¹⁰ Bā sampahamsitvā. ¹¹ Ck -yamdhāma-. ¹² Ck -nam. ¹³ Ck ga-
 chanto, Cā gacchante. ¹⁴ Bā tam. ¹⁵ Ck -tthāsi. ¹⁶ Bā omits hi. ¹⁷ Bā
 adds pi. ¹⁸ Bā mittam. ¹⁹ all three MSS. -si. ²⁰ Bā jetṭhakassa. ²¹ Ck
 -cce. ²² Bā omits pi. ²³ Ck sādūni, Bā sārassa.

Bārāṇasito nikkhamitvā paccantaṃ gantvā ekaṃ seṭṭhikulaṃ
 nissāya sahatthena kammaṃ karonto vasi. Te aparabhāge
 tassa rājakumārābhāvaṃ ñatvā kammaṃ kātuṃ na adāmsu¹,
 kumārāparihāren' eva taṃ pariharimsu². Aparabhāge rāja-
 kammikā³ khetṭappamāṇagahanatthāya⁴ taṃ gāmaṃ agamimsu⁵. 5
 Seṭṭhi rājakumāraṃ upasaṃkamitvā „sāmi mayāṃ tumhe po-
 sema, kaniṭṭhabhātikassa paṇṇaṃ pesetvā amhākaṃ baliṃ
 hārethā⁶ 'ti. So „sādhū“ 'ti sampaticchitvā „ahaṃ“ asuka-
 seṭṭhikulaṃ nāma upanissāya vasāmi⁷, maṃ 'nissāya etesaṃ
 baliṃ vissajjehīti“ paṇṇaṃ pesesi. Rājā „sādhū“ 'ti vatvā 10
 tathā kāreṣi. Atha naṃ sakalagāmaṃvāsino pi janapadavāsino
 pi upasaṃkamitvā „mayāṃ tumhākaṃ ñeva baliṃ dassāma,
 amhākaṃ vissajjāpehīti“⁸ āhamsu. So tesam pi atthāya paṇ-
 ṇaṃ pesetvā vissajjāpesi. Tato paṭṭhāya te tass' eva baliṃ
 adāmsu. Ath' assa mahālābhasakkāro nibbatti⁹, tena saddhiṃ 15
 ñev' assa¹⁰ taṇhāpi mahatī jātā. So aparabhāge sabbam pi
 taṃ¹¹ janapadaṃ yāci, uparajjāṃ yāci, kaniṭṭho pi tassa adāsi
 yeva. So taṇhāya vaḍḍhamānāya uparajjena pi asantutṭho
 „rajjāṃ gaṇhissāmīti“ janapadaparivuto¹² gantvā bahinagare
 ṭhatvā „rajjāṃ vā me detu yuddhaṃ vā“ ti kaniṭṭhassa paṇ- 20
 ṇaṃ pahīni. Kaniṭṭho cintesi: „ayaṃ bālo pubbe rajjāṃ pi
 uparajjādīni pi¹³ paṭikkhipitvā idāni 'yuddhena gaṇhāmīti'
 vadati, saṭṭe kho paṇāhaṃ imaṃ¹⁴ yuddhena¹⁵ māressāmi
 garahā me bhavissati, kiṃ me rajjena“ 'ti. Ath' assa „alaṃ
 yuddhena, gaṇhāhīti“¹⁶ pesesi. So rajjāṃ gahetvā¹⁷ kaniṭ- 25
 ṭhassa uparajjāṃ datvā tato paṭṭhāya rajjāṃ kārento taṇhā-
 vasiko hutvā ekena rajjena asantutṭho dve tīṇi rajjāni patthe-

¹ Bānādāmsu. ² Bā -raparivāreṇeva taṃ parivāresuṃ. ³ Bā adds paccantaṃ gantvā. ⁴ Cks -paṇṇagahanatthāya. ⁵ Bā āgamaṃsu. ⁶ Ck ahaṃsu, Cs ahaṃ corr. to āha. ⁷ Bā vasissāmīti. ⁸ Bā amhākaṃ pi suñkaṃ vissajjehīti. ⁹ Bā āhosi. ¹⁰ Bā tenassa, omittīng saddhiṃ ñev. ¹¹ Bā omits taṃ. ¹² Cks -dāmsu pa-, adding taṃ nagaraṃ. ¹³ Bā rajjaoparajjādīni. ¹⁴ Bā omits imaṃ. ¹⁵ Bā adds naṃ. ¹⁶ Cks -hatūti. ¹⁷ Bā gaṇhitvā.

tvā taṇhāya koṭim nāddasa. Tadā Sakko devarājā „ke nū¹
 kho loke mātāpitāro upatṭhahanti, ke dānādini puññāni karonti,
 ke taṇhāvasikā“ ti olokento tassa taṇhāvasikabhāvaṃ ñatvā
 „ayaṃ bālo Bārāṇasirajjena pi² na tussati³, sikkhāpessāmi
⁵ nan“ ti māṇavakavesena rājadvāre ṭhatvā „eko upāyakusalo
 māṇavo dvāre ṭhito“ ti ārocāpetvā „pavisatū“ 'ti vutte pavi-
 sitvā rājānaṃ jayāpetvā „kiṃkāraṇā āgato sīti“ vutte „ma-
 hārāja, tumhākaṃ kiñci vattabbaṃ atthi, raho paccāsimsāmiti“⁴
 āha. Sakkānubhāvena tāvad eva manussā paṭikkamīsu.
¹⁰ Atha naṃ māṇavo „ahaṃ mahārāja phitāni⁵ ākiṇṇamanussāni
 sampannabalavāhanāni tīpi nagarāni passāmi, ahaṃ te⁶ attano
 ānubhāvena tesu rājānaṃ⁷ gahetvā dassāmi, papañcaṃ akatvā
 siṅhaṃ gantum vaṭṭatīti“ āha. So lobhavasiko⁸ rājā „sādhū“
 'ti sampatichhitvā⁹ Sakkānubhāvena pana taṃ¹⁰ „ko va¹¹ tvaṃ
¹⁵ kuto vā¹² āgato¹³ kiṃ vā te laddhum vaṭṭatīti“ na pucchī.
 So pi ettakaṃ vatvā Tāvatisabhabhavanam eva āgamāsi. Rājā
 amacce pakkosāpetvā „eko māṇavo amhākaṃ tīpi rājāni
 gahetvā 'dammīti¹⁴ āha, taṃ¹⁵ pakkosatha, nagare bheriṃ
 carāpetvā balakāyaṃ sannipātetha¹⁶, papañcaṃ akatvā tīni
²⁰ rājāni gaṇhissāmiti“ vatvā „kiṃ pana te mahārāja tassa
 māṇavassa saṅkāro vā kato nivāsanaṭṭhānaṃ vā pucchitan“ ti
 vutte „n' eva sakkāraṃ akāsim na nivāsanaṭṭhānaṃ pucchim,
 gaṇhetha naṃ upadhārethā“ 'ti āha. Upadhārentā naṃ
 adisvā¹⁷ „mahārāja sakalanagare māṇavaṃ na passāma“ 'ti
²⁵ ārocayīsu¹⁸. Taṃ sutvā rājā domanassajāto „tīsu nagaresu
 rājānaṃ naṭṭhaṃ¹⁹, mahanten' amhi²⁰ yasena parihiṇo, 'n' eva
 me paribbayaṃ adāsi na²¹ nivāsanaṭṭhānaṃ' ti mayhaṃ kujjhitvā

¹ Ck omits kenu, Cs has konu, Bd tenanu. ² Bd omits pi. ³ Bd adds ahaṃ.

⁴ Cks pacchā-, Bd pacā-. ⁵ Cks thīnāni, Bd pīnāni. ⁶ Bd omits te. ⁷ Bd te rājje. ⁸ Bd taṇhāva-. ⁹ Bd -echi. ¹⁰ Bd omits pana taṃ. ¹¹ Bd omits te.¹²

¹³ Bd omits ā-. ¹⁴ Bd dassāmiti. ¹⁵ Bd bhāse taṃ. ¹⁶ Bd -pātāpetha. ¹⁷ Bd upadhāretha tīpi rājāni gaṇhissāmi ti vatvā ca pana te. ¹⁸ Bd ārocayīsu.

¹⁹ Bd rājje, omitting naṭṭhaṃ. ²⁰ Cks -tenampi. ²¹ Bd adds ca.

māṇavo gato¹ bhavissatīti² punappuna cintesi. Ath' assa
 taṇhāvasikassa kāye³ dāho uppajji, sarīre pariḍayhante udaraṁ
 khobhetvā lohitāpakkhandikā udapādi, ekaṁ bhojanaṁ pavi-
 sati ekaṁ nikkhamati, vejā tikicchitum na sakkonti, rājā
 kilamati. Ath' assa vyādhitabhāvo⁴ sakalanagare pākaṭo ahosi. 5
 Tadā Bo. Takkasilato sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasinagare
 mātāpitunnaṁ santikaṁ āgato. Taṁ rañño⁵ pavattim sutvā
 „ahaṁ tikicchissāmīti“ rājadvāraṁ⁶ gantvā „eko kira māṇavo⁷
 tumhe tikicchitum āgato“ ti āroṇāpesi⁸. Rājā „mahanta-
 mahantā⁹ disāpāmokkhavejjāpi maṁ tikicchitum na sakkonti, 10
 taruṇamāṇavo kim¹⁰ sakkhissati¹¹, paribbayaṁ datvā vissaj-
 jetha na¹² ti āha. Taṁ sutvā māṇavo „mayhaṁ vejja-
 vetanena kammaṁ n' attā¹³, ahaṁ tikicchissāmi¹⁴, kevalaṁ
 bhesajjamūlamattaṁ detū¹⁵ ti āha. Taṁ sutvā rājā „sādhū“
 ti¹⁶ pakkosāpesi. Māṇavo rājānaṁ vanditvā¹⁷ „mā bhāyi 15
 mahārāja, ahaṁ te tikicchāmīti¹⁸, api ca kho pana me rogassa
 samutṭhānaṁ ācikkhā¹⁹ ti. Rājā harāyamāno²⁰ „kin te²¹
 samutṭhānena, bhesajjam eva karohīti“ āha. „Mahārāja vejā
 nāma 'ayaṁ vyādhi imaṁ nissāya samutṭhito' ti nātvā tada-
 nucchavikaṁ²² bhesajjam karontīti“. Rājā „sādhū tātā“ ti 20
 samutṭhānaṁ kathento tena māṇavena āgantvā „tisu nāgaresu
 rajjaṁ gahetvā dassāmīti“ ādim katvā sabbam kathetvā²³
 „iti²⁴ me tāta taṇhaṁ nissāya vyādhi uppanno, sace tikicchi-
 tum sakkosi tikicchāhīti“ āha. „Kim pana²⁵ mahārāja soca-
 nāya tāni nagarāni²⁶ sakkā laddhun²⁷ ti. „Na sakkā tātā“ ti. 25
 „Evaṁ sante kasmā socasi mahārāja, sabbam eva hi saviññā-
 ṇakāviññāṇakavatthum²⁸ attano sarīraṁ²⁹ ādim katvā pahāya

¹ Bā anāgato. ² Bā adds so. ³ Bā sarīre. ⁴ Bā byādhibhāvo. ⁵ Bā omits ra-.

⁶ Bā rājānaṁ. ⁷ Bā taruṇamā-. ⁸ Bā ārocesi. ⁹ Bā omits mahanta. ¹⁰ Bā

kim taruṇa-. ¹¹ Bā -titi. ¹² Bā mayhaṁ vajjena kammena vettanaṁ natthi.

¹³ Bā -mīti. ¹⁴ Bā omits sādhū ti. ¹⁵ Bā disvā. ¹⁶ Bā -cchissāmīti. ¹⁷ Bā

-titi. ¹⁸ Bā rājā bhāyaṁ sayamāno. ¹⁹ Bā tena. ²⁰ Bā omits tad. ²¹ Bā -esi.

²² Bā ito. ²³ Bā omits pana. ²⁴ Bā tīpīrajjāni. ²⁵ C* avinīṇāṇakavatthum,

C* avinīṇāṇaka avinīṇāṇakavatthum. ²⁶ Bā sakkāraṁ.

gamanīyaṃ¹, catūsu nāgaesu rajjaṃ gahetvāpi tvaṃ² ekappa-
hāren' eva na catasso bhattapātiyo paribhuñjissasi, na catūsu
sayanesu sayissasi, na cattāri vatthayugāni³ acchādessasi⁴,
taṇhāvasikena nāma bhavituṃ na vaṭṭati, ayaṃ hi taṇhā nāma
5 vaḍḍhamānā catūhi apāyehi muñcituṃ na detīti⁵. Iti⁵ naṃ
M. ovaditvā ath' assa dhammaṃ desento

1. Kāmaṃ kāmayamānassa tassa ce taṃ samijjhati
addhā pītimano hoti laddhā macco yad icchati. 25.
2. Kāmaṃ kāmayamānassa tassa ce taṃ samijjhati
10 tato naṃ aparaṃ kāme ghamme taṇhaṃ va vindati. 26.
3. Gavaṃ va siṅgino siṅgaṃ vaḍḍhamānassa vaḍḍhati
evaṃ mandassa posassa bālassa aviññato
bhiyyo taṇhā pipāsā ca vaḍḍhamānassa vaḍḍhati. 27.
4. Pathavyā sāliyavakaṃ gavāssaṃ dāsaporisaṃ
15 datvā vā nālaṃ ekassa, iti vidvā samaṃ care. 28.
5. Rājā pasayha paṭhaviṃ⁶ vijetvā
sasāgarantaṃ mahim āvasanto
oraṃ samuddassa atittarūpo
pāraṃ samuddassāpi patthayetha⁷. 29.
6. Yāva⁸ anussaraṃ kāme manasā titti nājjhagā⁹
20 tato nivatṭā¹⁰ paṭikkamma¹¹ disvā
te ve tittā ye paññāya tittā¹². 30.
7. Paññāya tittinaṃ¹³ seṭṭhaṃ, na so kāmehi tappati,
paññāya tittaṃ purisaṃ taṇhā na kurute vasaṃ. 31.
8. Apacineth' eva¹⁴ kāmāni, appicch' assa alolupo,
25 samuddamatto puriso na so kāmehi tappati
rathakāro va cammesa parikantaṃ upāhanaṃ. 32.

¹ Bā sahāyaṃ nāma nīssaṃ in the place of pahāya gamanīyaṃ. ² Ck saṃ.
³ Bā vatthābharaṇāni. ⁴ Bā chā-. ⁵ Bā omits iti. ⁶ all four MSS. -vī. ⁷ Bā sa-
muddamabhīpatthayeta. ⁸ Bā ye ca, B' yevaṃ. ⁹ Bā nagā. ¹⁰ so B'; Bā tato
cittinivattena, Ck tato ti vatvā, C' tato nivatvā. ¹¹ Bā adḍa ādinavaṃ. ¹²
Ck disvā te ce tittā ye paññāya tittā, C' disvā te ve tittā ye paññāya tittā,
Bā disvā ye te titti sapaññā. ¹³ Bā tittinaṃ. ¹⁴ Ck -neteva.

9. Yaṃ yaṃ cajati¹ kāmānaṃ taṃ taṃ sampajjate sukhaṃ,
sabbhañ ce² sukham iccheyya sabbe³ kāme pariccaje ti 33.
imā gāthā āha⁴.

Tattha kāmān ti vatthukāmam pi⁵, kāmayaṃānassa⁶
'ti patthayaṃānassa, tassa ce taṃ⁶ samijjhatīti tassa puggalassa taṃ⁷ 5
kāmitaṃ⁸ vatthum samijjhati ce va⁹, nippajjati ce¹⁰ ti attho, tato naṃ
aparaṃ¹¹ kāme ti ettha naṃ ti nīpātamaṃ, aparān ti parabhāgadīpanaṃ¹²,
kāme ti upayogabahuvaṇaṃ¹³, idaṃ vuttaṃ hoti: sace¹⁴ kāmān kāmayaṃā-
nassa taṃ kāmitaṃ vatthum samijjhati tasmiṃ samiddhe tatoparaṃ so pug-
galo¹⁵ yatha nāma ghamme¹⁶ gimhakāle vātāpene kilanto¹⁷ tanhaṃ vindati 10
pāṇiyapīpāsān paṭilabhati¹⁸ evaṃ bhiyyo bhiyyo¹⁹ kāmānāhāsāṃkhāte kāme
vindati paṭilabhati²⁰, rūpatānāhādikāmānāhā v' assa vaḍḍhanti yevā 'ti, gavaṃ
vā 'ti goruṇṇassa²¹ siṅgaṃ ti matthakaṃ padāletvā utthitasīṅgassa, maṇ-
dasā²² 'ti mandapaṇṇassa, bālassā 'ti bāladhamme yuttassa, idaṃ vuttaṃ
hoti: yathā vacchakassa vaḍḍhāvasa sarīren' eva saddhīm siṅgaṃ vaḍḍhati²³ 15
evaṃ andhabālassāpi appattakāmānāhā ca²⁴ pattakāmapīpāsā ca²⁵ aparāparaṃ
vaḍḍhatīti, sāliya vakaṇ ti sālikkhettaṃ yavakhettaṃ, etena sāliya vādikaṃ sab-
baṃ dhaṇṇaṃ dasseti, duttiyapadena sabbān dipadacaruppadān dasseti, paṭhama-
padena vā sabbān aviññānakaṃ itarena saviññānakaṃ, datvā²⁶ ti datvāpi²⁷,
idaṃ vuttaṃ hoti: titthantu tūhi rajjāni, sace so mānava añño²⁸ vā²⁹ sakalam pi 20
pathaviṃ³⁰ saviññāṇakaṃ aviññāṇakaṃ vā paṇa kassaci³¹ datvā gaccheyya idaṃ pi
ettakaṃ vatthum ekass' eva apariyantaṃ³², evaṃ duppūrā eṣā tanhā nāma, iti vidvā
samañcare ti³³ evaṃ jānanto puriso tanhāvasiko ahutvā³⁴ kāyasamācārādini³⁵
pūrento samañ careyyā 'ti, oraṇ ti orimakotthāsān³⁶ patvā tena³⁷ attitarūpo
puna samuddassa³⁸ pāram pi pattheyya³⁹, evaṃ tanhāvasikasattā nāma dup- 25
pūrā ti dasseti, yāvā 'ti aniyāmitaparicchēdo⁴⁰, anussaraṇ ti anussaranto,
nājjhagā⁴¹ ti na vindati, idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja puriso ariyante pi⁴²

¹ Ck yacchati, Bdf jahati. ² Bd ca. ³ Bd sabba. ⁴ Bd abhāsi. ⁵ Bd omits pi
ki -- pi. ⁶ Ck se taṃ. ⁷ Ck satān, Cc ssata. ⁸ Bd kāmitava. ⁹ Ck te in the
place of ceva. ¹⁰ Bd cā, Ck nippajjati ce. ¹¹ Ck add pi. ¹² Bd -ge, omitting
dīpanaṃ. ¹³ Bd -gebahū-. ¹⁴ Bd omits sace. ¹⁵ Bd adds tato paraṃ. ¹⁶ Ck gamhe,
Bd ghamhe. ¹⁷ Ck -pe ki-, Bd vātāpamenaphakilamanti. ¹⁸ Bd omits paṭi. ¹⁹ Bd
only one bhiyyo. ²⁰ Bd omits pa-. ²¹ Bd yaṃ vaḍḍhamānassa vaḍḍhati yeva
evaṃ sarīreneva saddhīm siṅgaṃ vaḍḍhati in the place of yathā --. ²² Bd
appattakāmānāhā ca, Ck appamattakāmānāhā va. ²³ Bd omits patva -- ca. ²⁴
Bd adds cā. ²⁵ Bd omits pi. ²⁶ Ck amānā. ²⁷ Bd te or vo? ²⁸ Bd omits
pa-. ²⁹ Bd saviññāṇakaṃ aviññāṇakaṃ vā na paṇa kassaci, Ck -kaaviññāṇa-
nāpanapūraṃ kassaci. ³⁰ Bd ādiyati in the place of ap-. ³¹ Ck omit ti.
³² Bd samañ hutvā. ³³ Bd -rādina. ³⁴ Ck otarita-, Cc orita-. ³⁵ Bd sa-
muddassa in the place of patvā tena. ³⁶ Bd -dda. ³⁷ Bd patthayethā. ³⁸ Ck
ati-, Bd aniyātaparicchēdo. ³⁹ Bd na-. ⁴⁰ Bd -to, omitting pi.

kāme manasā¹ anussaranto tittim na vindati² pattukāmo³ va hoti. evaṃ
 kāmesu sattānaṃ tanhā vadḍhat' eva, tato nivattitvā⁴ ti tato pana⁵ vatthu-
 kāmākilesakamato⁶ nivattitvā kāyena patikkamma⁷ nāhena ādinavam disvā
 ye paññāya tittā paripunnā⁸ te va⁹ tittā nāma, paññāya tittinaṃ.¹⁰
 5 seṭṭhan ti paññāya ayaṃ¹¹ tittinaṃ paripūritaṃ¹² seṭṭhaṃ¹³, ayaṃ eva vā
 pātho, na so kāmehi tappatīti, na hīti pi pātho, yasmā paññāya titto
 puriso kāmehi na paridayhatīti attho, na kurute vasaṃ ti tādisaṃ hi purisaṃ
 taṇhāvasaṃ¹⁴ kātūṃ vasa vattetuṃ na sakkoti, sv-eva¹⁵ pana taṇhāya ādinavaṃ
 disvā Gaṅgamālo¹⁶ viya Adḍhamā-akarājā¹⁷ viya ca tanhāve na pavattatīti¹⁸
 10 attho, a pacinethevā 'ti viddhamseyyath' eva¹⁹, samuddamatto²⁰ 'ti maha-
 tiyā paññāya samannāgatattā²¹ samuddappamāṇo, so mahantena²² aggināpi sa-
 muddo viya kilesakāmehi na tappati na dayhati, rathakāro ti cammakāro,
 parikantān ti parikantanto²³, idaṃ vuttam hoti: yathā cammakāro upāhanam
 parikantanto²⁴ yaṃ yaṃ cammasa aḡayhupakatthānaṃ hoṇi, taṃ taṃ caṇḍito
 15 upāhanam katvā upāhanamūlam labhivā sukhito²⁵ hoti evaṃ eva²⁶ paññito
 cammakārasatthasadiṇḍiyo paññāya kantanto²⁷ yaṃ yaṃ odhīm kāmānaṃ caṇḍitaṃ²⁸
 tena tena assa kāmodhinā rāhitāṃ²⁹ taṃ taṃ kāyakammaṃ³⁰ caṇḍikammaṃ mano-
 kammaṃ³¹ ca sukham sampajjati³² vigatadaratham, sace pana sabbam pi kāya-
 kammanādisukham vigataparilāham eva iccheyya kasinaṃ bhāvetvā jhānaṃ nib-
 20 battetvā sabbe kāme paricraje ti

Bodhisattassa³¹ pana imaṃ gātham kathentassa³² rañño
 setacchattaṃ ārammaṇaṃ katvā odātakasiṇajjhānaṃ udapādi.
 Rājāpi arogo ahosi, so tuṭṭho sayanā vuṭṭhāya³³ „ettakā vejjā
 maṃ tikicchitum nāsakkhimsu, pañḍitamāṇavo pana attano
 25 nāṇosadhena maṃ nirogaṃ³⁴ akāsīti“ tena saddhim³⁵ sallapanto
 dasamaṃ gātham āha:

¹ Bā omits ma-. ² Bā janeti. ³ Bā patta-. ⁴ Bā nivattitvā. ⁵ Bā parāṃ. ⁶ Ck add cittaṃ. ⁷ Ck -mmaṃ. ⁸ Bā adds ca. ⁹ Bā omits va. ¹⁰ Bā tittī. ¹¹ so Bā; Ck paññāyaṃ, Ck paṇḍayaṃ. ¹² Ck -naṃ, Ck -purinaṃ, Bā -punnāṃ. ¹³ Bā seṭṭho. ¹⁴ Bā taṇhāya vasaṃ. ¹⁵ Ck sve or sa ve. Bā so. ¹⁶ Bā sarabhaṅgamāṇavo. ¹⁷ Ck addha-. ¹⁸ Bā taṇhā na vadḍhatīti. ¹⁹ Bā -seyyameya. ²⁰ Ck samuddhamanto, Ck samuddamanto. ²¹ Bā sampannattā. ²² Bā himavanta. ²³ Ck -kantato, Bā -tento. ²⁴ Bā -tento. ²⁵ Ck evaṃ. ²⁶ yaṃ yaṃ cammasa - - - kantanto wanting in Bā. ²⁷ Ck vajati, Bā vijahati. ²⁸ Bā kāmāvinodati. ²⁹ Bā paccekaṇḍi. ³⁰ Bā -ta. ³¹ Bā pavesanaṃ sabbakāyakammādisukhaṃ vigatam paricratameva iccheyya jhānaṃ vā bhāveyya jhānaṃ pana nibbattheyya in the place of sace pana - - - bodhisattassa. ³² Ck add kathentasseva. ³³ Bā vuṭṭhābhitvā. ³⁴ Bā paññātiṇḍiṇi kāmānaṃ nānā ādinava in the place of nāṇo - - - nirogaṃ

10. Attha te bhāsītā gāthā, sabbā¹ honti sahasiyo,
patigaṇha² mahābrahme, sādha³ etaṃ tava bhāsitan ti. 34.

Tattha atthā 'ti dutiyaṃ gātham adin katvā kāmādinavapatisaṇṇuttā⁴
attha, sahasiyo ti sahasirahā, patigaṇhā⁵ 'ti attha sahasāni gaha.
sādhetaṃ tava bhāsitan ti sādhu etaṃ tava varanam. 5

Taṃ⁶ sutvā M. ekādasamaṃ gātham āha:

11. Na me attho sahassehi satehi nahutehi vā⁷,
pacchimaṃ bhāsato⁸ gātham kāme me na rato mano ti. 35.

Tattha pacchimaṃ ti rathakūro va cammassā⁹ 'ti gātham, kāme me
na rato¹⁰ mano ti imaṃ gātham bhāsamānass' eva mama vatthukāme pi kile- 10
sakāme pi mano¹¹ nābhiraṃsi¹², ahaṃ hi imaṃ gātham bhāsamāno attano va¹³
dhammadesanāya jhānaṃ nibbattesiṃ mahārāja 'ti.

Rāja¹⁴ bhiyyosomattāya tussitvā M-aṃ vaṇṇento osāna-
gātham āha:

12. Bhaddako¹⁵ vat' ayaṃ¹⁶ māṇavako sabbalokavidū muni 15
yo¹⁷ imaṃ tanhaṃ dukkhajananin paṇḍanāti paṇḍito ti. 36.

Tattha dukkhajananin ti sakalavaṭṭadukkhajananin, paṇḍanāti ti
paṇḍani paricchindi luṇḍitvā niharati¹⁸ B-aṃ vaṇṇento evaṃ āha.

B. pi „mahārāja appamatto hutvā dhammaṃ carā“ 'ti
rājānaṃ āvāditvā ākāseṇa Himavantaṃ gantvā isipabbajjaṃ 20
pabbajitvā yāvataṃyukaṃ¹⁹ brahmavihāre²⁰ bhāvetvā²¹ Brahma-
loka-parāyano²² ahoṣi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi hi²³ etaṃ brāhmaṇaṃ
nissokaṃ akāsin“ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā esa brāhmaṇo ahoṣi,
paṇḍitaṃ māṇavo²⁴ ahaṃ evā“ 'ti. Kāmajātakaṃ. 25

¹ Ck¹ saccā. ² B² paṭi-. ³ Ck³ -navaṃ-, B⁴ -navesaṃyuttā. ⁴ Ck⁴ omits taṃ.
⁵ B⁵ nahutehi pl. ⁶ Ck⁶ -te. ⁷ Ck⁷ ca kammassā, C⁸ ca cammassā-, B⁸ -ro
cammakūrasā. ⁸ B⁸ mama kāmehi vatthukāmehi me mano nābhiraṃsāmi. ⁹
B⁹ bhāsamānassa kāmehi nirato mano arati mano in the place of -māno attano
va. ¹⁰ B¹⁰ adds ph. ¹¹ B¹¹ bhādra-. ¹² B¹² vatā-. ¹³ B¹³ so. ¹⁴ B¹⁴ niharati.
¹⁵ B¹⁵ adds thatvā. ¹⁶ B¹⁶ -raṃ. ¹⁷ B¹⁷ adds aparihinajjhāno hutvā. ¹⁸ B¹⁸
-lokūpago. ¹⁹ B¹⁹ pāhaṃ. ²⁰ B²⁰ adds pana.

5. Janasandhajātakam.

Dasa khalū 'ti. Idam S. J. v. Kosalarauṇṇo ovādatthāya
 kathesi. Ekasmiṃ hi kāle rājā issariyamadamatto kilesasukhanissito¹
 vinicchayam pi na² paṭṭhapesi. Buddhupaṭṭhāne³ pamajji. So eka-
 5 divasaṃ⁴ Dasabalam anussaritvā⁵ „vandissāmīti“ bhutta-pātārāso ratha-
 varam āruya vihāraṃ gantvā Sathhāraṃ vanditvā nisīdi. 'Atha nam
 S. „kim mahārāja ciraṃ⁶ na paṇṇāyasīti⁷“ vatvā „bahukiccatāya no
 bhante Buddhupaṭṭhānassa okāso na jāto“ ti vutte „mahārāja, mādisse
 nāma ovādadāyake⁸ sabbaññūbuddhe⁹ dhuravihāre vasante¹⁰“ dyuttam
 10 tava pamajjitum, raṇṇā nāma¹¹ rājakiccesu¹² appamattena paṭṭhavāsinaṃ
 mātāpitasamena¹³ agatigamanam pahāya dasarājadhamme akopentena
 rājjaṃ kāretum vaṭṭati, raṇṇe hi dhammikabhāve sati parisā pi 'ssa
 dhammikā hoti, anacchariyaṃ kho¹⁴ pan' etaṃ yaṃ māyī ānusāsante¹⁵
 tvaṃ dhammena rājjaṃ kareyyāsi, porāṇakapaṇḍitā anusāsakaācariye
 15 avijjamāne pi attano matiyā¹⁶ va tividhasucaritā¹⁷ dhamme patitṭhāya
 mahājanassa dhammaṃ desetvā sapisā saggapadam¹⁸ pūrayamāna
 agamimsū¹⁹ 'ti vatvā²⁰ tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. tassa²¹ aggamahesiyā kucchimhi nib-
 batti. Janasandhakumāro²² ti 'ssa nāmaṃ karimsu.
 20 Ath' assa vayappattassa Takkasilato sabbasippāni uggahetvā²³
 āgatakāle rājā sabbāni bandhanāgārāni sodhāpetvā uparajjaṃ
 adāsi. So aparabhāge pitu accayena rajje patitṭhāya catūsu
 nagaradvāresu²⁴ nagaramajjhe²⁵ rājadvāre²⁶ ti cha dāṇasālāyo
 kāretvā²⁷ divase divase²⁸ cha satasahassāni pariccajjitvā sakala-
 25 Jambudīpaṃ khobhetvā²⁹ mahādānaṃ pavattento³⁰ bandhanā-
 gārāni niccaṃ vivaṭāni³¹ kāretvā dhammagandhikam³² bhedā-
 petvā³³ catūhi saṃgahavatthūhi³⁴ lokaṃ saṃganhanto pañca

¹ Bā kilesaratisukham-. ² Ck omits na. ³ Bā -nacapi. ⁴ Bā -se. ⁵ Bā adds
 sathhāraṃ. ⁶ Bā cīvaraṃ. ⁷ Ck -rāja pana paṇṇāyatīti. Ck -rāja na paṇṇā-
 yatīti. ⁸ Bā -o. ⁹ Bā viharanto. ¹⁰ Bā dasarā-. ¹¹ Ck Bā -piti-. ¹² Ck
 anacchariyaṃ ko, anacchariyaṃ ko corr. to -kho. Bā rājadhamme thito bhonti
 yaṃ kho. ¹³ Bā manussāsante. ¹⁴ Bā pakati. ¹⁵ Bā saggapatha. ¹⁶ Bā omits
 va-. ¹⁷ Bā omits ta-. ¹⁸ Ck -dhavaku-, Bā -sandaku. ¹⁹ Ck -hi-, Bā uggan-
 hitvā. ²⁰ Bā adds ceva. ²¹ Bā adds ca. ²² Bā adds cā. ²³ Bā kārapetvā.
²⁴ Bā only one di-. ²⁵ Bā saṃkho. ²⁶ Bā pattanto. ²⁷ Ck niccavivaṭāni-
 dhāni. ²⁸ Bā -bhandhikam. ²⁹ Bā sodhāpetvā. ³⁰ Bā saṃgavatthūhi.

silāni rakkhanto uposathavāsaṃ vasanto dhammena rajjam
kāresi, antaranārā ca raṭṭhavāsino sannipādetvā¹ „dānaṃ
deṭṭha, silaṃ samādiyaṭṭha“, dhammena kammaṃte ca² vohāre
ca payojetha, daharakāle yeva sippāni uggaṇṇhatha, dhanam
uppādetha, gāmakūṭakammam pi⁴ supākamam⁵ mā karittha, 5
caṇḍā⁶ pharusā mā ahuvattha, mātupatṭhānaṃ pitupatṭhānaṃ
pūretha, kule jeṭṭhāpacāyino bhavathā⁷ ‘ti dhammaṃ desetvā
mahājānaṃ⁸ sucaritadhamme patitṭhāpesi. So ekadivasam
paṇṇarasiuposathadivase⁹ samādinuuposatho „mahājanassa
bhiyyo · bhiyyo“ hitasukhatthāya appamādavihārathāya dham- 10
maṃ desessāmi¹⁰“ cintetvā¹⁰ bheriṃ carāpetvā attano orodhe
ādim katvā sabbaṃ¹¹ nagaṇaṇaṃ sannipāṭāpetvā¹² rājāṇaṇe¹³
alamkataratananandapamajjhe paññattavarapallamke nisīditvā
„ambho nagaṇavāsino, tumhākaṃ tapaniye ca atapaniye ca
dhamme desessāmi, appamattā hutvā ohitasotā sakkaccaṃ¹⁴ 15
suṇothā¹⁵“ ‘ti vatvā dhammaṃ desesi.

•S. saccaparibhāvitaṃ mukharatanaṃ vivaritvā¹⁶ tam desanaṃ
madhurena sarena Kosalarāṇṇo āvikaronto¹⁷

1. Dasa khalu imāni ṭhānāni yāni pubbe akaritvā
sa pacchā-m-anutappati, iccāha¹⁸ rājā Janasandho. 37. 20
2. Aladdhā cittaṃ tapati pubbe asamudānitaṃ¹⁹,
‘na pubbe dhanam esissam’ iti pacchānutappati. 38.
3. ‘Sakyaṇupamā purē santaṃ mayā sippam na sikkhitaṃ,
kicchā vutti²⁰ asippassa’ iti pacchānutappati. 39.
4. ‘Kūṭavedi pure āsim piṇḍo piṭṭhimamsiko, 25
caṇḍo pharusso cāsim²¹’ iti pacchānutappati. 40.

¹ Ck² -teva. ² C² -dhiyittha, C³ -diyittha, B⁴ adds bhāvanam bhāveṭṭha. ³ B⁴
kamam ceva. ⁴ B⁴ kuṭasakkhikammam vāpi. ⁵ B⁴ supavācakkammam vā, C²
suna-. ⁶ B⁴ -a. ⁷ B⁴ -ne. ⁸ C² B⁴ paṇṇa-. ⁹ B⁴ only one bhi-. ¹⁰ B⁴
addo nagaṇe. ¹¹ B⁴ -a. ¹² B⁴ -tetvā. ¹³ B⁴ adds alamkaritvā. ¹⁴ C² -ā, ¹⁵
B⁴ -nā. ¹⁶ C² -vā. B⁴ vavaretvā. ¹⁷ B⁴ adds gāthamāha. ¹⁸ B⁴ icceva-
saha. ¹⁹ B⁴ appamudānitaṃ, B⁴ asamuddhitam. ²⁰ C² -im, B⁴ kaocāvutti.
²¹ B⁴ caṇḍo ca pharusso cāpi

1. 'Pāṇātipātī pure āsīm, luddo cāsim' anāriyo,
bhūtānaṃ nāvadāyissam¹ iti pacchānutappati. 41.
6. 'Bahūsu vata santāsu² anāpādāsu itthisu
paradāraṃ aseviṣsam³ iti pacchānutappati. 42.
- 5 7. 'Bahumhi vata santamhi annapāne upatṭhite
na pubbe adadaṃ dānaṃ' iti pacchānutappati. 43.
8. 'Mātaraṃ pitaraṃ cāpi jinṇake⁴ gatayobbane⁵
pahu' santo na posissam⁶ iti pacchānutappati. 44.
9. 'Ācariyaṃ anusatthāraṃ sabbakāmarasāharaṃ
10 pitaraṃ accamaññissam⁷ iti pacchānutappati. 45.
11. 'Samāṇe brāhmaṇe cāpi silavante bahussut⁸
na pubbe payirupāsissam⁹ iti pacchānutappati. 46.
12. 'Sādhu hoti tapo ciṇṇo santo ca payirupāsito,
na ca pubbe tapo ciṇṇo' iti pacchānutappati. 47.
- 15 12. Yo¹⁰ ca etāni ṭhānāni yoniso paṭipajjati
karaṃ purisakiccāni sa pacchā nānutappatīti 48.
imā gāthā āha.

Tattha ṭhānānīti kārāṇāni, pubbe ti paṭhamam eva akaritvā, sa pacchāmanutappatīti¹⁰ so paṭhamam kattabbānaṃ akārako puggalo pacchā idha-
20 loke pi paraloke pi¹¹ tappati¹² kilamati, pacchā¹³ tappatīti pi pāṭho, iccāhā¹⁴
'ti evaṃ¹⁵ rājā Janasandho avoca, iccassuhā¹⁶ 'ti pi pāṭho, tattha sukāro ti
nipātamatthaṃ, icc' assu āhā¹⁷ 'ti padacchedo; idāni¹⁸ tāni dasa ṭīpar. 7. kārāṇāni
pakāsetum B-assa dhammakathā hoti, tattha pubbe ti paṭhamam eva taruna-
kāle parakkammaṃ katvā¹⁹ asamudānitam²⁰ asambhataṃ dhanam²¹, mahallaka-
25 kāle alaḍḍhitvā tappatī socatī²², pare ca sukhite diṣvā sayam dukkhaṃ jīvanto
pubbe dhanam na pariyesissan ti evaṃ pacchā²³ anutappati, tasmā mahallaka-
kāle sukhaṃ jīvītukāmaṃ dāharaḥkāle yeva dhammikāni kasikammādiṇi katvā
dhanam pariyesathā 'ti²⁴ dasseti, pure santan ti pure dāharaḥkāle ācariye pa-
yirupāsītva²⁵ mayā kātum sakya rūpaṃ samānaṃ hatthiṣippādikaṃ kiṇṇo ajjappam

¹ B^d luddho cāpi. ² C^k nava-, B^d nānukampiyaṃ. ³ B^d santīsu. ⁴ B^d -rañcassevi-. ⁵ B^d -kaṃ. ⁶ B^d -naṃ. ⁷ B^d bahu. ⁸ C^k -pāsentī, B^d parirū-
pāsissam. ⁹ C^k so. ¹⁰ B^d pacchā anu-. ¹¹ B^d pacchākāle, omittitvā idha -- pi
¹² B^d atīta-. ¹³ C^k paṭipacchā. ¹⁴ B^d iccāvāhā. ¹⁵ B^d ti itī evaṃ. ¹⁶ C^k
iccassābhā, C^k iccassābhā corr. to -hā, B^d iccassūhā. ¹⁷ C^k iccassu ābhā, C^k
iccassu ābhā corr. to -hā. ¹⁸ B^d yāni. ¹⁹ B^d parakkammaṃ aka-. ²⁰ B^d asa-
muddhiṇanti. ²¹ B^d omits āha-. ²² C^k -si. ²³ B^d etam. ²⁴ B^d -yesentīti.
²⁵ C^k payur-.

na sikkhitaṃ, pacchā¹ mahallakakāle asippassa dukkhā jīvita-vutti, n' eva sakkā tadā sippaṃ sikkhituṃ, tasmā² mahallakakāle sukhaṃ jivitukamā tarupakāle yeva sippāni sikkhethā³ 'ti dasseti⁴, kūṭavedīti⁵ kūṭajānanaḥ gāmakūṭo vā lokassa anattakārako vā⁶ tulakūṭādikārako⁷ vā kūṭaṭṭakārako vā⁸ ti attho, āsin ti evarūpo ahaṃ pubbe ahoṣiṃ, piṣuṇo ti pesuññakārako, piṭṭhi- 5 maṃsiko pi lañcaṃ gabhetvā asāmiḥ sāmiko karonto paresaṃ piṭṭhimaṃs-sakhādako iti, pacchā ti evaṃ maraṇamañce nipauno anutappati, tasmā sace nīraye na⁹ vasitukāsm' atthā mā evaṃ¹⁰ pāpakammaṃ karitthā 'ti ovadati, luddo¹¹ ti dārūpo, anariyo ti na ariyo¹² nīcasamācāro, nāvadāyissaṃ¹³ ti khaṇṭhmettānuddayavasena na nīcavuttiko ahoṣiṃ, sesaṃ purimaṇayen' eva 10 yojetabbam, anāpādāsū 'ti apādānam āpādo pariggaho ti attho, n' atthi yāsaṃ¹⁴ apādo na anāpāda¹⁵, aññehi akatapariggahāsū¹⁶ ti attho, upaṭṭhite ti paccupaṭṭhite¹⁷, na pubbe ti¹⁸ ito¹⁹ pubbe dānaṃ na adadaṃ, pahu²⁰ santo ti dhaṇabalaṃ pi²¹ kāyabalena pi posituṃ samattho paṭibalo²² samāno, ācāriyaṃ ti ācāre²³ sikkhāpanato²⁴ piṭā ācariyo ti adhippeto, anusatthāraṇa 15 ti anusāsakaṃ, sabbakāmarasāhāraṇa ti sabbe²⁵ vatthukāmarase āharitvā positarāṃ²⁶, accamaññissan²⁷ ti tassa ovāde aganhanto atikkamitvā maññissan, na pubbe ti ito pubbe dhammikasamaṇabrāhmaṇe²⁸ hi gilānāgilāne pi²⁹ cīvarādīni datvā apaṭijagganena³⁰ payirupāsissan ti³¹, tapo ti sucaritapato, santo ti³² kāyādīhi³³ dvārehi upasanto silavā, idaṃ vuttam hoti: tividhesu- 20 sucaritasaṃkhāto tapo ca³⁴ cīṇo evarūpo ca upasanto payirupāsito³⁵ nāma sādhu sundaro, na pubbe ti mayā dāharakāle evarūpo tapo na cīṇo, iti pacchā jarājīṇo maraṇabbhayatajjito anutappati socati, sace tumhe evaṃ na socitukamā tapokammam karoṭhā 'ti vadati, yo³⁶ ca etānīti yo³⁷ pana³⁸ etāni dasakāraṇāni paṭhamam eva upāyena paṭipajjati samādāya vattati purisehi 25 kattabbāni³⁹ dhammikakiccāni karonto⁴⁰ appamādaṭṭhāripuriso pacchā nānu-tappati somaṇassappatto va hotīti⁴⁰.

¹ Bā kicchāti. ² Bā omits ta-, Ck^o kasmā. ³ Bā sippaṃ sikkhathā. ⁴ Ck^o -enti, Bā omits dasseti. ⁵ Bā kūṭamveritī. ⁶ Ck^o omit vā. ⁷ Bā lākūṭā-. ⁸ Bā omits kūṭaṭṭa-vā. ⁹ Bā a. ¹⁰ Bā evarūpaṃ. ¹¹ Bā luddho-. ¹² Ck^o na anariyo, Bā anariyo, Bā anariyo, omitting na. ¹³ Ck^o -yissa, C^o nāvadāssisi corr. to -dāyissa, Bā nāpācārissan. ¹⁴ Bā omits natthiyāsaṃ. ¹⁵ so Ck^o; C^o apādāna an-, Bā omits na. ¹⁶ Bā -hesu. ¹⁷ Bā paṇcupa-. ¹⁸ Ck^o pi. ¹⁹ Bā omits pubbe ti ito. ²⁰ Bā pahu. ²¹ Ck^o omit pi. ²² Bā pati-. ²³ C^o ākāre, Bā ācāre. ²⁴ Bā -nako idha. ²⁵ Bā -a. ²⁶ Ck^o posito. ²⁷ Ck^o amaccamaññi-, Bā atimaññi-. ²⁸ Ck^o -mo, C^o mano corr. to -ne? ²⁹ Bā gihno in the place of hi - - pi. ³⁰ Ck^o apati-, Bā paṭijagganena. ³¹ Bā -sissa, omitting ti. ³² Ck^o pante hi, C^o santo hi, Bā santo titi. ³³ Bā omits kā-. ³⁴ Bā omits ca. ³⁵ Bā -pāsako. ³⁶ Ck^o so. ³⁷ Bā ca. ³⁸ Bā kātā-. ³⁹ Bā adds yo. ⁴⁰ Ck^o ahoṣitī, Bā pacchānu-tappati somaṇassappatto hotīti.

Iti M. anvaddhamāsaṃ iminā va¹ niyāmena mahājanassa dhammaṃ desesi. Mahājano pi 'ssa ovāde² thatvā tāni dasa thānāni pūretvā sagga-parāyano³ ahoṣi.

S. i. d. ā. „evam mahārāja porāṇakapaṇḍitā anācariyakā attano
5 va matiya dhammaṃ desetvā mahājanam sagga-pade³ patiṭṭhāpesun“
ti vatvā j. s.: „Tadā parisā Buddhapariṣā ahoṣi⁴, Janasandharājā⁵
aham evā“ ti. Janasandhajātakaṃ.

6. Mahākāṇḍhajātaka.

Kaṇho kaṇho cā 'ti. Idaṃ S. J. v. lokatthacariyaṃ
10 ā. k. Ekadivasam hi bhikkhū dhammasabhāyaṃ nisīditvā⁶ „āvuso S.
bahujaṇahitāya paṭipanno⁷ attano phāsuvihāraṃ pahāya lokassa⁸ eva
atthaṃ carati, paramābhisambodhiṃ patvā sayam paccacivaram ādāya
aṭṭhārasayojanamaggaṃ gantvā pañcavaggiyatherānaṃ dhammacakkaṃ
15 pavattetvā pañcamiyā pakkhassa Anattalakkaṇasuttaṃ kathetvā
sabbesaṃ arahattaṃ adāsi, Uruvelāṃ gantvā⁹ jaṭilānaṃ addhuddhāni
pāṭihāriyasahassāni dassetvā pabbajetvā⁹ Gayāsīse¹⁰ Ādittapariyāyam¹¹
kathetvā jaṭilasahassassa¹² arahattaṃ adāsi, Mahākassapassa¹³ tīṇi
gāvutāni paccuggamanam gantvā¹³ tīhi ovādehi upasampadaṃ adāsi,
eko paccābhātte¹⁴ pañcacattālisayojanamaggaṃ gantvā Pukkusaṭi-
20 kulaputtaṃ anāgāmiphale patiṭṭhāpesi, Mahākappinassa viṣaṃ yojana-
sataṃ paccuggamanam katvā arahattaṃ adāsi, eko paccābhātte¹⁴
timsayojanamaggaṃ gantvā tāva kakkhalaṃ¹⁵ pharusam Aṅgulimalāṃ
arahatte patiṭṭhāpesi, timsayojanam eva¹⁶ maggaṃ gantvā Ālavakaṃ¹⁷
sotāpatti-phale patiṭṭhāpetvā kumārassa sotthiṃ akāsi, Tāvatisa-
25 bhavane temāsam vasanto asītiyā va devatākoṭṭinā¹⁸ dhammābhisama-
yaṃ sampādesi¹⁹, Brahmaloḥkaṃ gantvā Bakabrāhmuno diṭṭhiṃ bhin-
ditvā dasannaṃ²⁰ Brahmasahassānaṃ arahattaṃ adāsi, anusaṃ-
vaccharaṃ tīsu maṇḍalesu cārikaṃ caramāno upanissayasampannānaṃ
manussānaṃ saraṇāni c' eva²¹ silāni ca magga-phalāni ca deti.

¹ Bā omits va. ² Bā adds va. ³ Bā sagga-puram. ⁴ Bā ahoṣun. ⁵ Bā adds
pana. ⁶ Ck^o add yāvañcidam. ⁷ Bā paṭippanno. ⁸ Bā adds tebhātikānaṃ.
⁹ Bā omits pab-. ¹⁰ Bā -sena. ¹¹ Bā anattapa-. ¹² Bā -hassānaṃ. ¹³ Bā
katvā. ¹⁴ Bā ekaṃ paccābhāttarū. ¹⁵ Ck^o -ja. ¹⁶ Bā -nā, omitting eva. ¹⁷
Bā -kayakkharū. ¹⁸ Bā asītiḥkoṭṭinā devatānaṃ. ¹⁹ Bā -samyayo ahoṣi. ²⁰
Bā dassa. ²¹ Bā ca.

nāgasupannādīnaṃ pi nānappakāraṃ atthaṃ caratīti¹ Dasabalassa lokatthacariyagūṇavaṇṇaṃ vaṇṇayimsu². S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna³ ti pucchitvā „imāya nāmā⁴ 'ti vutte „anacchariyam bhikkhave, yv-āham⁵ idāni abhisambodhim patvā lokassa atthaṃ carēyyam⁶ so⁷ pubbe sarāgākāle pi lokattha- 3 caryam eva carin⁸ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Kassapasammāsambuddhakāle Usīnaro nāma rājā r. kāresi. Kassapasammāsambuddhe catusaccadesanāya mahājanam bandhanā⁹ mocetvā nibbānanagaraṃ pūretvā parinibbute dighassa āddhuno accayena sāsanaṃ osakki: bhikkhū ekavī- 10 satiya anesanāhi jīvikaṃ kappenti bhikkhunisaṃsaggam¹⁰ karonti puttadhītāhi vaḍḍhanti, bhikkhū bhikkhudhammaṃ¹¹ bhikkhuniyo bhikkhunidhammaṃ upāsakā upāsakadhammaṃ upāsikā upāsikadhammaṃ brāhmaṇā brāhmaṇadhammaṃ vissajjesuṃ, yebhuyyena manussā dasākusalakammapathe samādāya pavattiṃsu¹², matamatā 15 apāyesu pūriṃsu¹³. Tadā Sakko devarājā nave devaputte¹⁴ apasanto manussalokaṃ oloketvā manussānaṃ apāyesu nibbattiṃ¹⁵ natvā Satthu sāsanaṃ osakkitaṃ disvā¹⁶ „kin nu karissāmīti“ cintento¹⁷ „atth' eko upāyo¹⁸ ti „mahājanaṃ bhāyetvā tāsetvā¹⁹ bhūtabbhāvaṃ natvā²⁰ assāsetvā dhammaṃ desetvā²¹ osakkita- 20 sāsanaṃ²² paggayha aparaṃ vassasahassaṃ²³ pavattana-kāraṇaṃ karissāmīti“ sannitthānaṃ katvā Mātālīdevaputtaṃ mocappamaṇādāṭṭhaṃ catūhi dāṭṭhehi viniccharantar aemi²⁴ bhayānakaṃ²⁵ gabbhinnaṃ²⁶ dassanaṃ²⁷ eva gabbhapātanappa-kāraṇaṃ²⁸ ghorarūpaṃ ajāṇeyyappamaṇaṃ kālāvaṇṇaṃ Mahākapa- 25 hasunakhaṃ²⁹ katvā³⁰ pañcaṅgikabandhanaṃ bandhitvā ratta-

¹ „gūṇaṃ kathayimsu ² Bā so haṃ, Ck² svāhaṃ. ³ Bā lokatthacariyaṃ caranto. ⁴ Bā omits so. ⁵ Bā lokassa atthaṃ carāmi yevā. ⁶ Bā kilesa-bandhanaṃ. ⁷ Ck² -niṃsaṃ-, Bā bhikkhugāhi-. ⁸ Bā adde visajjesuṃ. ⁹ Bā -ttayimsu. ¹⁰ so Ck²; Bā paripūsesuṃ saggamaggā tucchanti. ¹¹ Bā nave nave deve. ¹² Bā -ttitabbhāvaṃ. ¹³ Ck² omits di-. ¹⁴ Bā -tetvā. ¹⁵ Bā omits tā-. ¹⁶ Bā adde pacchā. ¹⁷ Bā omits dh. d. ¹⁸ Bā -taṃ sā-. ¹⁹ Bā divasaṃ in the place of va-. ²⁰ Bā vicinipātaraṃmiṃyo. ²¹ Bā adde katvā. ²² Bā gabbhinnaṃ. ²³ Bā -pātanassamattham. ²⁴ Bā mahākappa-. ²⁵ Bā mēpetvā.

mālassa¹ pilandhetvā rajjukotiyam² ādāya sayam dve kāsāyāni
 nivāsetvā pacchāmukhe³ kesse bandhitvā rattamālam pilandhetvā
 āropitapavālavannaññam⁴ mahādhanum gahetvā vajiragganārā-
 cam⁵ nakhamukhe⁶ parivattento vanacarakavesam⁷ gahetvā
 5 nagarato yojanamatte⁸ thāne otarivā „nassati loko, nassati”
 loko“ ti tikkhatum saddam¹⁰ anusāvetvā¹¹ manusse¹² ūtrāsetvā¹³
 nagarūpacāram patvā puna saddam akāsi. Manussā sunakham
 disvā utrastā¹⁴ nagaram pavisitvā tam pavattim rañño, āroca-
 yimsu¹⁵. Rājā siḅham nagaradvārāni pidhāpesi¹⁶. Sakko pi
 10 atthārasahattham pākāram¹⁷ lamghetvā¹⁸ sunakhena saddhim
 antonagare¹⁹ patitthahi. Manussā bhītatasitā palāyitvā gehāni
 pavisitvā dvārāni pidahimsu²⁰. Mahākapho²¹ pi ditthadittha-
 manusse²² upadhāvitvā santāseno²³ rājanivesanam agamāsi.
 Rājāṅgaṇe manussā bhayena palāyitvā rajanivēsanam pavisitvā²⁴
 15 dvāram pidahimsu. Usinaraṇajāpi²⁵ orodhe gahetvā pāsādam
 abhirūhi²⁶. Mahākapho purimapāde ukkhipitvā kavāte tha-
 petvā²⁷ mahābhusitam bhusi. Tassa bhusitasaddo²⁸ hetthā
 avicim upari bhavaggaṃ gaṇhi²⁹, sakalacakkavālam ekaṇin-
 nādam ahoṣi. Puṇṇakajātake³⁰ Puṇṇakaraṇṇo³¹ Bhūridatta-
 20 jātaka Sudassananāgaraṇṇo imasmim Mahākaphajātaka³² ayaṃ
 saddo ti ime tayo³³ saddā Jambudīpe mahāsaddā nāma ahesum.
 Nagaravāsino bhītatasitā hutvā ekapuriso pi Sakkeṇa³⁴ saddhim
 kathetum nāsakkhi³⁵. Rājā yeva pana³⁶ dhitim³⁷ upatthapetvā
 vātapānam³⁸ nissāya Sakkaṃ āmantetvā „ambho ludda³⁹ kasmā

¹ Bā -mālam kappe. ² C^o -koṭṭivīyam corr. to -viya, Bā -bhoṭṭiyam. ³ Bā pañcadhā. ⁴ C^o -tam-pavālavannaññam. ⁵ Bā -raggakhuramam. ⁶ Bā nakkena
⁷ Bā -cārīka-. ⁸ Bā -a-. ⁹ C^o -sina-. ¹⁰ C^o -am. ¹¹ C^o -sāsetvā. ¹² Bā
 -sacittam. ¹³ Bā uttā-. ¹⁴ Bā utrāsā. ¹⁵ Bā -cesum. ¹⁶ Bā nagaradvāram
 pidahatthā ti dvārāni pitakkesi. ¹⁷ Bā dvāram. ¹⁸ Bā ullughitvā. ¹⁹ C^o -ra,
 C^o -ram. ²⁰ Bā nittiyimsu in the place of dvā- pida-. ²¹ Bā ditthadittho. ²²
 Bā mahābhūmigeḅhāni, apavisitvā dvāram patvā in the place of rājani- pavi-
²³ C^o usinakarā-, Bā osinakarā-. ²⁴ Bā -rūyhi. ²⁵ Bā vātapāne thatvā in the
 place of ka- tha-. ²⁶ Bā omits bhusita. ²⁷ Bā patvā. ²⁸ Bā vidūrajā-. ²⁹
 Bā -kayakkharaṇṇo, adding kusa-jātaka kusaraṇṇo. ³⁰ Bā -cattasā. ³¹ Bā pak-
 kena. ³² Bā sakkoti. ³³ Bā omits pana. ³⁴ Bā satim. ³⁵ Bā luddha.

te¹ sunakho bhūṣitī² āha. „Chātabhāvenā³“ 'ti. „Tena hi
'ssa⁴ bhattam dāpemi⁵“ antojanassa ca attano ca pakka-
bhattam⁶ sabbam⁷ dāpesi. Tam sabbam sunakho ekaṃ⁸ ka-
balam⁹ viya katvā puna saddam akāsi. Puna rājā pucchitvā
idāni „me sunakho chāto yevā¹⁰“ 'ti sutvā hatthiassādīnam¹¹ 5
pakkabhāṭam sabbam āharāpetvā dāpesi. Tasmim pi¹² ekappa-
hāren' eva nittāpīte sakalanagarassa pakkabhāṭam¹³ dāpesi.
Tam pi, so tath' eva bhūñjitvā puna saddam akāsi. Rājā
„na esa sunakho, nissamsayam yakkho esa¹⁴, āgamanakāraṇam
pucchissāmīti¹⁵“ bhitatasito hutvā pucchanto paṭhamam gā- 10
tham āha:

1. Kaṇho¹⁶ kaṇho ca ghero ca sukkadātho patāpavā¹⁷ 10

baddho pañcahi rajjāhi kiṃ dhīra sunakho tavā¹⁸ 'ti. 49.

Tattha Kaṇho¹⁹ kanho ti bhayavasena²⁰ dāhakkammavasena²¹ vā āmen-
jitam²², ghero ti passantānam bhayajanako²³, patāpavā²⁴ ti dāṭhehi 15
nikkhamantena raṇisipatāpena patāpavā²⁵, kiṃ dhīrā²⁶ 'ti dhīra viriyavanta tav'
esa²⁷ evarūpo kakkhalo sunakho kiṃ karoti, kiṃ mige²⁸ gaṇhāti udāhu te
amitte; kin te²⁹ iminā, viṣṣajjehi nan ti adhippāyen' evam āha.

* Tam sutvā Sakko dutiyam gātham āha:

2. Nāyam migānam atthāya Usīnara³¹ bhavissati, 30
manussānam anayo hutvā tadā Kaṇho pamokkhatīti. 50.

Tass' attho: ayam³² hi migamaṇesam khādissāmīti idh³³ nāgato, tasmā³⁴
migānam attho na bhavissati, manussamaṇesam pana khādītum³⁵ āgato, tasmā³⁶
nesam³⁷ anayo mahāvīnāsakārako hutvā yadā nena³⁸ manussā vināsam pāpīti³⁹
bhavissanti tadā ayam kaṇho pamokkhati⁴⁰ mama hatthato muccissatīti⁴¹. 25

Atha nam rājā „kiṃ pana te⁴² bho luddaka⁴³ sunakho
sabbesam yeva manussānam maṃsam khādissati udāhu tava

¹ Bā mā mahārājā. ² Bā hi tassa. ³ Bā -essāmīti. ⁴ Bā omits anto- bhattam.
Bā eka. ⁵ C^o -līm. ⁶ C^o tasmim vapi, Bā tampi. ⁷ Bā pakkam-. ⁸ Bā
-yam esa rakkho bhavissati. ⁹ Bā -dāṭhā pabbāsavā. ¹⁰ C^o tavan. ¹¹ Bā
ubhayavacane. ¹² Bā omits kammā. ¹³ Bā ālapati. ¹⁴ Bā -janako. ¹⁵ Bā pa-
bhāsavā. ¹⁶ Bā dāṭhā nikkhantaramsibhāsena pabbāsavā. ¹⁷ Bā viravan ti viravi
yathā vuttāvesānam in the place of kiṃ dhīrā - - -. ¹⁸ Bā mitte. ¹⁹ Bā ti,
omitting te, C^o omits kinte. ²⁰ Bā -naka. ²¹ C^o aham. ²² Bā na tesam pi
in the place of tasmā. ²³ Bā aditum. ²⁴ Bā kattha. ²⁵ Bā te-. ²⁶ Bā te. ²⁷
Bā pāpitakārā. ²⁸ Bā -tīti. ²⁹ Bā muñcet-. ³⁰ Bā omits te. ³¹ Bā luddaka.

amittānaṃ yevā¹ 'ti pucchitvā „amittānaṃ yeva maharājā“² ti
vutte „ke pana te idha³ amittā“ ti pucchitvā „adhammā-
bhiratā asamacārino⁴ mahārājā“⁵ 'ti vutte „kathēhi tāva ne
amhākaṃ“ ti pucchi⁶. Ath' assa kathento devarājā dasa

5 gāthā abhāsi:

a. Pattabhatthā samaṇakā muṇḍā⁷ saṃghātipārutā
naṅgalehi kaṣissanti tadā Kaṇho pamokkhati. 51.

4. Tapassiniyo⁸ pabbajitā muṇḍā saṃghātipārutā
yadā⁹ loke gamissanti -pe-. 52.

10 5. Dīghuttaroṭṭhā jaṭilā¹⁰ paṃkadantā rajassirā
iṇaṃ vodāya¹¹ gacchanti tadā -pe-. 53.

6. Adhicca¹² vede¹³ sāvittim yaññatantraṇ ca¹⁴ brāhmaṇā,
bhatikāya¹⁵ yajissanti tadā -pe-. 54.

7. Mātaraṃ pitaraṃ cāpi¹⁶ jinnake¹⁷ gatayobbane¹⁸
15 pahu santo¹⁹ na bharanti²⁰ tadā -pe-. 55. (Suttanip. v. 98, 194.)

8. Mātaraṃ pitaraṃ cāpi²¹ jinnake gatayobhane
'balā tumhe' ti vakkhanti²² tadā -pe-. 56.

9. Ācariyabhariyaṃ sakhābhariyaṃ²³ mātulanīpitucchasaṃ²⁴
yadā loke gamissanti -pe-. 57.

20 10. Asicammaṃ gahetvāna khaggaṃ paggayha brāhmaṇā
panthaghātāṃ²⁵ karissanti tadā -pe-. 58.

11. Sukkacchāvī²⁶ vedhaverā thullabāhū²⁷ apāṭubhā²⁸
mithubhedam²⁹ karissanti tadā -pe-. 59.

12. Māyāvino nekatikā asappurisacintakā

25 yadā loke gamissanti tadā Kaṇho pamokkhatīti. 60.

¹ Bā pana idha ke. ² Bds adhammaviesamacārino in the place of adhammā-

³ C omits pucchi, Bds vutte. ⁴ Cks muṇḍa-. ⁵ Bāapaniyo. ⁶ Bācapalā. ⁷ Cks ināvodāya, Bdf codāya. ⁸ Ck Bā adicca. ⁹ Bā vedam.

¹⁰ C omits yañña: Ck has saṃnātantaṇṇa, Bdf yaññatantraṇ, B yañña aṭṭha.

¹¹ C bhattāya, Ck hatakāya, B bhatikāya. ¹² Cks cāpi, Bā ca pi. ¹³ Bā

-kaṃ. ¹⁴ Bā -naṃ. ¹⁵ Cks pahu santā. Bā bahusanto. ¹⁶ Cks bharissanti.

¹⁷ Cks vāpi. ¹⁸ Bā na balā tumhe dadanti. ¹⁹ B sakhī-, Bā omits bhariyaṃ.

²⁰ C -nīpitucchasaṃ, B -nīpituechā, Bā mātulanībhariyaṃ mātucchayaṃ dhi-

bhagintimātriṇa. ²¹ B paṇḍa-, Bā pantagghātāṃ. ²² Bā sukkacchavī. ²³ Cks -u,

Bā thūlapātu. ²⁴ C apāṭi-, Bā only ā. ²⁵ Bā mita-.

• Tattha samaṇakā ti, mayam saman' ambhā¹ 'ti paṭiññatā², yadā hi loka-
 vohāren' evam³ āha, kaṁsaṁsaṁti⁴ ti kadāpi⁵ kasanti⁶ yeva, ayam pana ajā-
 nanto viya evam āha, ayam hi 'ssa adhippāyo: ete dussilā mama⁶ amittā, yadā
 mama sunakho⁷ ete māretvā maṁsaṁ khādītum bhavissati⁸ tadā esa Kaṇho ito
 pañcārājubbandhanā mokkhatīti, iminā upāyena sabbagāthāsu adhippāyo ca
 5 yojanā ca⁹ veditabbā, pabbajitā ti Buddhasāsane pabbajitā, gamissanti¹⁰
 agāramajjhe pañca kāmagaṇe paribhuñjantiyo vicariṁsaṁti¹¹, dīghuttaroṭṭhā
 ti dāṭhikānaṁ vadḍhātā¹² dīghuttaroṭṭhā, paṁkadanā¹³ ti paṁkena¹⁴ malena
 samannāgatadantā¹⁵, inam vādāyā¹⁶ 'ti bhikkhācariyā¹⁷ dhanam saṁgharitvā¹⁸
 vadḍhiyā¹⁹ inam payojetvā tam codetvā²⁰ tato laddhena jivikaṁ kappentā yadā
 10 gacchanēti²¹ attho, sāvittin ti sāvittin ca²² adhīyitvā, yaññatantrañcā²³
 'ti yaññavidhāyakaṁ²⁴ tantra²⁵, yaññasuttañ²⁶ adhīyitvā ti attho, bhatikāyā
 ti²⁷ te te²⁸ rājārajamahūmatte upasaṁkamitvā tumhākaṁ yaññam yaññasāma
 dhanam dethā²⁹ 'ti evam bhatiatthāyā³⁰ yadā³¹ yaññam yaññasanti, pahu santo³²
 ti bharitum³³ positaṁ³⁴ samatthā³⁵ samānā, bālā tumhe ti tumhe³⁶ bālā na
 15 kiñci gānāthā³⁷ 'ti yadā vaḍḍhanti, gamissanti³⁸ lokadhammasēvanavasena
 gamissanti, panthagātan³⁹ († panthe ṭhatvā manusse māretvā tesam bhaṇḍaka-
 gahanam⁴⁰, sukhaḍḍhaviṭi kāsāvacunḍādigamaṇasena samutṭhāpitā⁴¹ sukha-
 chavivaṇṇā⁴², vedhaverā ti vidhavā apatikā⁴³, tehi vidhavā sarantīti⁴⁴ ti vidha-
 verā ca⁴⁵ vedhaverā⁴⁶, thullabāhū ti pādāparimaddanādīti⁴⁷ samutṭhāpitamaṁ-
 20 satāyā⁴⁸ mahābāhū⁴⁹, apātubhā⁵⁰ ti apātubhāvā dhanuppadavirahitā⁵¹ ti attho,
 mithubhedanā⁵² ti mittabhedanā⁵³, ayam eva vā pātho, idam vuttam hoti:
 yadā evārūpā itthidhuttā imā⁵⁴ amhe na jahiṁsaṁti⁵⁵ sahirāññavidhava⁵⁶ upa-
 rantā⁵⁷ saṁvāsam kappetvā tāsam santakaṁ khādītva⁵⁸ tāhi⁵⁹ saddhīm mitta-

¹ Bā samitamhā. ² Cks paṭiññamattā. ³ so Bā; Ck sarāhīlītamohā-, C^o sara-

hīlīnevam. ⁴ Bā tadā. ⁵ Bā kaṁsaṁsaṁti. ⁶ Bā omits mama. ⁷ Cks -khena.

⁸ Cks -vissanti, Bā vissatīti. ⁹ Bā -ppāyo ete dussilā amittā ti yojanā.

¹⁰ Bā paribhuñjantiṁti. ¹¹ Bā dīgha thāne ṭhifattā. ¹² Bā dānta. ¹³ Bā -ga-

tattā. ¹⁴ Bā codāyā. ¹⁵ Cks -cariya. ¹⁶ Bā saṁghari-. ¹⁷ Bā vadhetā. ¹⁸ Bā

bhadetvā or codetvā. ¹⁹ Bā -tam kappanto gacchatīti. ²⁰ Bā savittināmapa-

karanam. ²¹ Ck samānattrañcā, C^o yaññattrañcā, Bā aññasattrañcā. ²² Bā

yubhaviddhassa. ²³ Ck tantra, Bā tatra. ²⁴ Ck yaññasuttam, Bā yaññam. ²⁵ Bā

bhatikāyavati, Cks hatakāyati. ²⁶ Bā adds brahmanā. ²⁷ Bā bhatikāthāyā.

²⁸ Bā omits yadā. ²⁹ Bā bahusanto. ³⁰ Bā omits po-. ³¹ Cks -ṭhāyā. ³²

Cks add ti. ³³ Cks -na-. ³⁴ Ck -ssanti, Bā na kiñci dhanam no dethā ti ga-

miṁsaṁti. ³⁵ Bā pantagāṭṭabhan. ³⁶ Cks -kaṁga-, Bā bhaṇḍagaha-. ³⁷ Cks

am, Bā -cūṇāṇiyamaṇasena samatthacittā. ³⁸ Bā sukka. ³⁹ Cks vidhava-

patikā, Bā vidhapā apatikā. ⁴⁰ so Ck; C^o samrantīti, Bā vidhapā hi veranti.

⁴¹ so Cks; Bā omits ti - ca. ⁴² Bā adds vivo itthiyo vuccanti, Bā vidhavā

itthiyo vuccanti. ⁴³ Cks thullabahu pāda-, Bā thullabāhuti pādapariṇānārihi.

⁴⁴ Ck -satā, Bā samutṭhāpitamahākāyā. ⁴⁵ Ck adds patvāyū. ⁴⁶ Bā -tu-. ⁴⁷

Ck -vādanu-, Bā apātubhāvā anupādārahitā. ⁴⁸ Bā mittabhe-. ⁴⁹ Bā omits

mitta. ⁵⁰ Bā idha. ⁵¹ Bā pahinanto-vidhavā. ⁵² Bā upasaṁkamati. ⁵³ Cks

santikaṁ-, Bā santakaṁ dhāretvā. ⁵⁴ Bā tāyā.

bhedam karissanti¹ viśśaṣam bhinditvā aññesaṃ hiraññakoṭṭham² gamissaṃti
tadā esa te core³ sabbe va⁴ khādītva mucclissaṃti⁵, asappurisa cintakā
ti asappurisa cittaṃ⁶ para dukkha cittaṃ⁷ cintana silā, taḍā ti tadā sabbe p'
ime⁸ ghātetvā⁹ khādītamaṃso¹⁰ Kapo pamokkhatīti¹¹.

- 5 Evañ ca¹² pana vatvā „ime mayham mahārāja amittā“
ti te te amittakārake¹³ pakkhanditvā khādītukāmatam¹⁴ viya
katvā dasseti. Tato¹⁵ mahājanassa utrastakāle¹⁶ sunakham
rajjuyā ākaḍḍhitvā ṭhapitam viya katvā luddakavesam vijahitvā
attano ānubhāvena ākāse jalamāno viya¹⁷ ṭhatvā „mahārāja
10 aham Sakko devarājā ‘ayam loko vinassatīti’ āgato, sampati
hi matamatā adhamme vattitvā apāye¹⁸ pūrenti, devaloko
tuccho viya jāto, ito paṭṭhāya adhammikesu kaṭṭabbam¹⁹ aham
jānissāmi²⁰, tvaṃ appamatto hohīti²¹“ catūhi satārahagāḥhi
dhammam desetvā manusse²² dānāsīlesu paṭiṭṭhāpetvā osak-
15 kitasāsanam²³ aparaṃ²⁴ vassasahassam²⁵ pavattanasamattham
katvā Mātalin ādāya sakatṭhānam eva gato²⁶.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe p' aham²⁷ lokassa attham
eva carāmi²⁸“ vatvā j. s.: „Tadā Mātali ānando aho si, Sakko²⁹ aham
evā“ ti. Mahākapañhajātakam.

20

7. Kosiyajātaka.

Kosiyajātakam Sudhābhajanajātake āvibhavissati. Kosiya-
jātakam²⁹.

8. Meṇḍakajātaka.

Meṇḍakapañham³⁰ Ummaggajātake³¹ āvibhavissati. Meṇḍaka-
25 pañhajātakam³².

¹ Bā addh' ti. ² Ck^o -koṭṭhanam, Bā aññam ṭhānam. ³ Bā vere in the place
of te core. ⁴ Bā omits va. ⁵ C^o -ssantīti, Bā puñcissaṃti, B^o muñcissaṃti.
Bā omits as-. ⁶ Bā dukkham. ⁷ Bā omits me. ⁸ Bā -te-. ⁹ Bā khādītva.
tato. ¹⁰ Bā -kkhatīti, Ck^o -kkhātī. ¹¹ Bā evam, omitting ca-. ¹² Bā adham-
makā-. ¹³ Bā -kamo. ¹⁴ Bā omits tato. ¹⁵ Bā utrasana-. ¹⁶ Bā omits eviya.
¹⁷ Bā āgato pamattā hi mahājanā adhammam vattetvā matamatā apāye. ¹⁸ Bā
omits ka-. ¹⁹ Bā adāpessāmi. ²⁰ Bā hohi mahārājā ti. ²¹ Bā -ssānam. ²²
Ck^o osakkana-. ²³ Bā añña. ²⁴ Bā -ssa. ²⁵ Bā adds mahājano dānāsīlādini pañ-
ñāni katvā devaloke nibbattīmsu. ²⁶ Bā pāham. ²⁷ Bā addh' pana-. ²⁸ Ck^o omit
āvi - - karā. ²⁹ Bā meṇḍakajātakam. ³⁰ Bā mahāumañña-. ³¹ Ck^o omit me-.

9. Mahāpadumajātaka.

Nādatṭhā¹ parato dosan ti. Idam S. J. v. Ciñcamāṇa-
vikaṁ ā. k. Paṭhamabodhiyaṁ hi Dasabalassa puthubhūtesu sāva-
kesu aparimānesu devamanussesu² ariyabhūmim okkantesu patthaṭṭe
guṇasamvādaye³ mahālābhasakkāro udapādi. Titthiyā suriyuggamane⁴
khaḍḍipānakasadisā aheṣum, hatalābhasakkārā⁵ te⁶ antaravithiyam
ṭhatvā „kiṁ samaṇo Gotamo va⁷ Buddhho, mayam pi Buddhā, kiṁ
tass⁸ dinnam⁹ mahapphalam amhākaṁ pi dinnam¹⁰ mahapphalam
eva, amhākaṁ pi detha karothā¹¹“ ‘ti evam manusse viññāpetāpi¹²
lābhasakkāram alabhitvā¹³ raho sannipatitvā „kena nu kho upāyena¹⁴
samaṇassa Gotamassa manussānam antare avaṇṇam uppādetvā¹⁵ lābha-
sakkāram¹⁶ nāsesāma¹⁷“ ‘ti mantayimsu. Tadā Sāvatthiyaṁ Ciñca-
māṇavikā nām ekā paribbajikā uttamarūpadharā sobhaggappattā
devaccharā viya, tassā¹⁸ sarīrato raṁsiyo¹⁹ niccharanti. Ath²⁰ eko
kharamanti evam āha: „Ciñcamāṇavikaṁ paṭicca samaṇassa Gota-
massa avaṇṇam uppādetvā lābhasakkāram nāsesāma²¹“ ‘ti²². Te
„atth²³ eso upāyo²⁴“ ti sampatiṇṇimsu. Atha sā Titthiyārāmaṁ
āgantvā²⁵ vanditvā aṭṭhāsi. Titthiyā tāya saddhim na kathesum. Sā
„ko nu kho me doso ti, yāvatatiyaṁ vandāmi ayyā²⁶“ ti vatvā „ayya
ko nu kho me doso ti, kiṁ²⁷ mayā saddhim na kathethā²⁸“ ‘ti āha.
„Bhagini samaṇam Gotamaṁ amhe viheṭhentaṁ hatalābhasakkāre
katvā vicarantaṁ na jānāsīti²⁹“. „Na jānāmi ayyā³⁰“, kiṁ pan³¹ ettha
mayā³² katabban³³ ti. „Sace tvaṁ bhagini amhākaṁ sukhaṁ iṇṇhasi
attākaṁ³⁴ paṭicca samaṇassa Gotamassa avaṇṇam uppādetvā lābha-
sakkāram nāsehi³⁵“. Sā „Sādhu ayyā, mayh³⁶ eso³⁷ bhāro, mā
cintayitthā³⁸“ ‘ti vatvā pakkamitvā³⁹ itthimāyākusalatāya⁴⁰ tato paṭṭhāya
Sāvattthivāsinaṁ⁴¹ dhammakathaṁ sutvā Jetavanā nikkhamāṇasamaye⁴²
indagopakavaṇṇam paṭam⁴³ pārupitvā gandhamālādīhatthā⁴⁴ jetavanā-

¹ B² naditthā. ² B² omits deva. ³ B² patharantesu guṇodayesu. ⁴ B² te hi
alabha-. ⁵ B² omits te. ⁶ C² ca. ⁷ B² jānam. ⁸ B² omits mahap - - din-
nam. ⁹ B² dethā, omitting karothā. ¹⁰ C² hi, B² viññāpetvāpi. ¹¹ P² ala-
bhanto. ¹² B² pakāsetvā tassa. ¹³ B² -seyyāma. ¹⁴ C² viyassā, C² visassā,
B² devaccharapaṭibhāgā viya tassā. ¹⁵ B² rasmiyo. ¹⁶ B² nikkhamanti. ¹⁷ B²
vināseyyāthā ti, C² add mantayimsu. ¹⁸ B² gantvā. ¹⁹ B² kisse. ²⁰ B² ayye.
²¹ B² mayā kiṁ panettha. ²² C² kase-. ²³ B² ayaṁ me. ²⁴ B² pakkāmi.
²⁵ C² itthiyamāyā. ²⁶ B² -sino. ²⁷ B² -ne nikkhamantassa-. ²⁸ B² omits pa-
²⁹ C² -dhi hatthā, B² mandhamālādīhi, omitting hatthā.

bhimukhī¹ gacchati „imāya velāya kuhiṃ gacchasīti“ ca² vutte „kiṃ tumbhākam mama³ gamanaṭṭhānenā“⁴ 'ti vatvā Jetavanasaṃpīpe Tittthiyārāme vasitvā pāto va „aggavandanam vandisgāmā“⁵ 'ti nagarā nikkhamante upāsakajane⁶ Jetavane vutthā⁷ viya hutvā nagaram pavisanti⁸ „kuhiṃ vutthāsīti“ vutte „kiṃ tumbhākam mama vutthattṭhānenā“⁹ 'ti vatvā māsaddhamāsaccayena¹⁰ pucchiamānā „Jetavane samānena Gotamena saddhiṃ ekagandhakuṭṭiyā vutth' ambhiti“¹¹ „puthujjanānam „saccam nu kho etaṃ no“ ti kamikham uppādetvā temāsa-catumāsaccayena¹² pilotikāhi¹³ udaram veṭhetvā gabbhinivannaṃ dasse-
 10 tvā upari rattapaṭaṃ¹⁴ pārupitvā „samanam Gotamam paṭicca gaḍḍho“¹⁵ laddho¹⁶ ti andhabāle¹⁷ gahetvā aṭṭhanavamāsaccayena udare dāru-
 maṇḍalam bandhitvā¹⁸ upari rattapaṭaṃ pārupitvā hatthapāda-
 pitthiyo gohanukena¹⁹ koṭṭhāpetvā²⁰ ussade dassetvā²¹ kilatindriyā
 ti²² hutvā sāyaṇhasamaye Tathāgate alamkatadhammāsane²³ nisīditvā
 15 dhammam desente dhammasabham²⁴ gaṭtvā Tathāgatassa purato
 ṭhatvā „mahāsamaṇa mahājanassa tāva dhammam dāsesi, madhuro te
 saddo supphassitaṃ“²⁵ dantāvaranāṃ, ahaṃ pana taṃ paṭicca gabbhaṃ
 labhitvā paripuṇṇagabbhā jātā, n' eva me sūtigharam jānāsi na
 sappitelādini, sayam akaronto upaṭṭhāyakānam pi aṇṇatarāṃ²⁶ Kosala-
 20 rājānaṃ vā Anāthapiṇḍikam²⁷ vā Visākhā mahāupāsikam vā²⁸
 'imissā māṇavikāya²⁹ kattabbayuttakam karohīti na vadasi, abhira-
 mitum yeva jānāsi gabbhaparihāram na jānāsīti“ gūthapiṇḍam gahetvā
 candamaṇḍalam dūsetum vāyamanā viya parisamajjhe³⁰ Tathāgataṃ
 akkosi³¹. Tathāgato dhammakatham ṭhapetvā siho viya abhinadanto³²
 25 „bhagīni tayā kṛthitassa“³³ tathabhāvaṃ vā vitathabhāvaṃ³⁴ vā ahaṃ
 c' eva tvaṃ ca jānāmā“³⁵ 'ti āha. „Āma samaṇa tayā ca māyā ca
 nātabbhāven' ev' etaṃ jātan“³⁶ ti. Tasmim khane Sakkassa āsanam³⁷
 unbhākaram dassesi, so āvajjamāno „Ciṇcamānavikā Tathāgataṃ abhū-
 tena akkosatīti“³⁸ natvā „idaṃ“³⁹ vatthum soddhessāmiti⁴⁰ catūhi deva-
 30 puttehi saddhiṃ āgami⁴¹. Devaputtā musikapotikā hutvā dāru-

¹ B^d -khā va. ² B^d omits ca. ³ C^k omits mama. ⁴ B^d -mī. ⁵ B^d -R^k. ⁶ B^d jetavanaganasaddisā, C^k vuttā. ⁷ B^d adds kuto. ⁸ B^d catumāsaccayena. B^d -hātāha. ¹⁰ B^d omits temāsa. ¹¹ C^k -kādi, B^d pīlekikāya. ¹² B^d omits ratto. ¹³ B^d adds me. ¹⁴ B^d -athamā. ¹⁵ B^d ṭhapetvā. ¹⁶ B^d -nu-. ¹⁷ B^d koṭṭhā. ¹⁸ B^d ussāretvā in the place of us-. ¹⁹ C^k -driyāni, B^d kilithindriyāni. ²⁰ B^d -bhāyam. ²¹ B^d supphassa. ²² B^d upaṭṭhākam pakkosāpetvā, omitting aṇṇa-
 tarāṃ. ²³ B^d mahānātha-. ²⁴ C^k omits vā. ²⁵ B^d ciṇcamā-. ²⁶ C^k adds na. B^d yeva. ²⁷ B^d abbācikkhī. ²⁸ B^d vijārubhijamāno. ²⁹ B^d katassa, omitting tayā. ³⁰ B^d ata-. ³¹ B^d ceva. ³² B^d -bhāvena jāto. ³³ B^d bhavanam. ³⁴ B^d imaṃ. ³⁵ B^d āgami.

maṇḍalakassa bandhanarajjukāni¹ ekappahāren' eva chindirūsu², pāruta-
 paṭaṇi³ vāto ukkūpi, dārumaṇḍalakaṃ patamānaṃ tassā pādapiṭṭhi-
 yaṃ pati, ubho aggapādā ucchindirūsu⁴. Manussā⁵ „kālakaṇṇi
 Sammāsambuddhaṃ akkoṣasiti“⁶ sīse khelaṃ pātetvā leḍḍudaṇḍa-
 hatthā Jetavanā niharirūsu. Ath' assā Tathāgatassa cakkhupathaṃ⁷
 atikkantakāle mahāpaṭhavi bhijjivā vivaram adāsi, Avicito jālā⁸
 utṭhahi, sā kuladattiyakambalaṃ⁹ pārupamānā viya gantvā Avicimhi
 nibbatti. Aññatitthiyānaṃ lābhasakkāro parihāyi, Dasabalassa bhiyyo-
 somattāya vadḍhi. Punadvase¹⁰ dh. k. s.: „āvuso Ciuccamānavikā
 evaṃ¹¹ ulāraguṇaṃ aggadakkhiṇeyyaṃ Sammāsambuddhaṃ abhūtena¹²
 akkositvā mahāvināsaṃ pattā“¹³ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
 khave e. k. s.“¹⁴ ti pucchitvā „imāya nāmā“¹⁵ 'ti vutte „na bhikkhave
 idāṃ“¹⁶ eva pubbe p' esā¹⁷ maṃ abhūtena akkositvā vināsaṃ¹⁸ pattā
 yevā“¹⁹ 'ti vatvā a. ā.: „.

A. B. Br. r. k. Bc. tassa aggamahesiyā kucchismiṃ²⁰ nib- 15
 batti, phullapadumasassirikamukhattā pan' assa Paduma-
 kumāro²¹ tv-ev' assa nāmaṃ karirūsu²². So vayappatto²³
 sabbasippāni uggaṇhi²⁴. Ath' assa mātā kālam akāsi. Rājā
 aññaṃ aggamahesiṃ katvā puttassa uparajjaṃ adāsi. Aparā-
 bhāge rājā paccantaṃ kupitaṃ vūpasametum gacchanto agga- 20
 mahesiṃ²⁵ „bhadde idh' eva vasa, ahaṃ paccantaṃ vūpa-
 metum gacchāmīti“²⁶ vatvā „nāhaṃ deva nivattissāmi, ahaṃ pi
 āgamissāmīti“²⁷ vutte yuddhabhūmiyaṃ²⁸ ādinavaṃ dassetvā
 „yāva mamāgamaṇā“²⁹ anukkaṇṭhamāna vaṣa, ahaṃ Paduma-
 kumāraṃ³⁰ yathā tava kattabbakiccesu appamatto hoti evaṃ³¹
 āṇāpetvā gamissāmīti“³² vatvā tathā katvā gantvā³³ paccāmitte
 palāpetvā³⁴ janapadaṃ santappetvā³⁵ paccāgantvā³⁶ bahinagare
 khaṇḍhāvāraṃ³⁷ nivāsesi³⁸. Bo. pitu āgatabhāvāni nātvā

¹ Ck^o -ko, B^d bandhanarajjukāni. ² B^d pacchirūsu. ³ B^d pārumpānapaṭaṇi. ⁴ so
 Ck^o for -jjirūsu? B^d chinirūsu. ⁵ B^d adds utṭhāyāni. ⁶ B^d -sesitī. ⁷ B^d ag-
 gijā-. ⁸ B^d -yānka-. ⁹ B^d adds bhikkhave. ¹⁰ B^d omits evaṃ. ¹¹ B^d pi esā.
¹² B^d mahāvi-. ¹³ B^d -imhi. ¹⁴ mahāpa-. ¹⁵ Ck^o kari. ¹⁶ B^d adds takkaṣiṇā-
 yaṃ gantvā. ¹⁷ B^d -hivā āgami. ¹⁸ B^d adds āha. ¹⁹ B^d nāhaṃ idheva
 vasissāmīti in the place of deva - - āgamissāmīti. ²⁰ B^d -yā. ²¹ B^d -naṃ.
²² B^d mahāpa-. ²³ B^d omits ga-. ²⁴ B^d assāsetvā. ²⁵ B^d ṭhapetvā. ²⁶ B^d
 omits pa-. ²⁷ B^d -re. ²⁸ B^d -setvā.

nagaram alamkārapetvā rājageham paṭijaggāpento¹ ekako va
 tassa santikam agamāsi². Sā tassa³ rūpasobham⁴ disvā paṭi-
 baddhacittā ahoṣi. Bo.⁵ tam vanditvā „amma tumhākam⁶
 kim kattabban⁷“ ti pucchi. Atha nam „ammā⁸ ‘ti’ mam vada-
 5 sīti“ utthāya hatthe gahetvā „sayanam abhirūhā“, ‘ti āha.
 „Kimkāraṇa⁹“ ti. „Yāva rājā āgacchati tāva ubho pi kilesa-
 ratiyā ramissāmā“ ‘ti. „Amma tvaṃ mama mātā ca sassā-
 mikā ca, mayā¹⁰ sapariggahamātugāmo¹¹ nāma kilesāvāsena
 indriyāni bhinditvā na olokitapubbo pi¹², katham tayā¹³ saddhim
 10 evarūpaṃ kilīṭṭhakammaṃ karissāmīti“. Sā dve tayo vāre
 kathetvā tasmiṃ anicchamāne „mama vacanam¹⁴ na¹⁵ karosīti“
 āha. „Āma na karomīti“. „Tena hi rañño kathetvā sīsam
 te¹⁶ chindāpessāmīti¹⁷“. M. „tāva rucim karohīti¹⁸“ tam
 lajjāpetvā pakkāmi. Sā bhītatasi¹⁹ cintesi: „sa²⁰ āyaṃ
 15 paṭhamataram²¹ pitu²² āroccati jīvitam me n’ atthi, aham
 eva puretaram kathessāmīti²³“ bhattam abhuñjitvā²⁴ kilīṭṭha-
 lomavattham²⁵ nivāsetvā sarīre nakharājiyo dassetvā „kuhiṃ
 devīti’ raññā pucchitakāle²⁶ ‘gilānā’ ti katheyyāthā“ ‘ti paṛi-
 cārikānam saññaṃ datvā gilānālayam katvā²⁷ nipajji. Rājāpi
 20 nagaram padakkhipam katvā nivesanam²⁸ āruhya tam apas-
 santo „kuhiṃ²⁹ devīti“ pucchitvā³⁰ „gilānā“ ti sutvā³¹ siri-
 gabbham pavisitvā „kim te devi aphāsukan³² ti pucchi. Sā
 tassa vacanam asuṇanti viya hutvā dve tayo vāre pucchitā³³
 „mahārāja, kasmā³⁴ kathesi, tuṇhī hohi³⁵, sassāmikaitthiyo³⁶
 25 nāma mādisā³⁷ hontīti“ vatvā „kena viheṭhitā³⁸, sīgham me

¹ Bā -petvā. ² Ck āg-. ³ Ck tassa, Bā pī tam. ⁴ Bā -sobhaggappattam. ⁵ Bā omits ahoṣi bo-. ⁶ Bā amhākam. ⁷ Ck -bbā. ⁸ Bā omits a-. ⁹ Bā kim. ¹⁰ Ck sayā, Bā payā ca. ¹¹ Bā -ho-. ¹² Ck hi, Bā omits pi. ¹³ Bā mayā. ¹⁴ Bā te sīsam. ¹⁵ Bā adde āha. ¹⁶ Bā kathehīti vatvā. ¹⁷ Bā omits bhī-. ¹⁸ Bā pathamam. ¹⁹ Bā pituno. ²⁰ Bā -mi nantī. ²¹ Bā bhutvā. ²² Bā -lāma-kavattham. ²³ Bā puechanakāle. ²⁴ Bā omits gilā- katvā. ²⁵ Bā nāgarā-
 gantvā āsanam. ²⁶ Ck pucchi. ²⁷ Bā omits gi - - sutvā. ²⁸ Bā pucchitvā tāpi
 tuṇhī ahoṣi devī kasmā na kathesi tuṇhī ahoṣīti. ²⁹ Bā kim. ³⁰ Bā omits
 tuṇhī hohi. ³¹ Bā asāmi-. ³² Bā adde nā. ³³ Bā kenaci heḍhitā.

kathehi, sīsam assa chindissāmīti“ vutte „kañ si¹ tvañ ma-
hārāja nagare ṭhapetvā gato“ ti „Padumakumārañ“ ti „so
mayhañ vasanaṭṭhānañ āgāntvā² ‘tāta mā evaṃ kārōhi³, ahañ
tava mātā’ ti vuccamāno⁴ pi ‘ṭhapetvā mañ añño rājā nāma
atthi⁵, ahañ tañ gehe karitvā⁶ kilesaratiyā ramissāmīti’ mañ
kesesu⁷ gahetvā āparāparañ luñcitvā attano vacanañ akaron-
tiñ⁸ vadhitvā⁹ koṭṭetvā gato“ ti āha. Rājā anupaparikkhitvā¹⁰
āsiviso¹¹ viya kuddho purise ānāpeṣi: „gacchatha, Paduma-
kumārañ bandhitvā ānethā“ ti. Te nagarañ avattharanta
viya tassa gehañ gantvā tañ bandhitvā paharitvā pacchā-
bhañ gāḥabandhanañ¹² bandhitvā rattakapaṇaveramālañ¹³
givaṃ paṭimuñcitvā vajjhañ katvā paharanta¹⁴ ānayaṃsu. So
„deviyā idaṃ kamman“ ti nātvā „bho purisa, nāhañ
rañño dosakārako, niraparādhho ‘hañ asmīti’ vilapanto āgac-
chati. Sakalanagarañ saṃkhubhitvā¹⁵ „rājā kira mātugā-
massa vacanañ gahetvā Mahāpadumakumārañ ghātāpetīti¹⁶
sannipatitvā kumārassa¹⁷ pādamūle patitvā „na te¹⁸ idaṃ sāmi
anucchavikañ¹⁹“ ti mahāsaddena paridevi²⁰. Atha mañ netvā
rañño dassesuñ. Rājā²¹ disvā va cittañ niggaṇḥituñ asak-
konto „ayañ arājā va²² rājaliḥhañ karoti, mama putto hutvā²³
aggamahesiyā aparajjhi²⁴, gacchatha mañ corapaṇāte pātetvā
vināsañ pāpethā“ ti āha. M. „na mayhañ tāta evarūpo
aparādhho²⁵ atthi, mā mātugāmassa kathañ²⁶ gahetvā mañ
nāsehi²⁷“ pitarañ yāci. So tassa kathañ na gañhi. Tato
soḷasasahassā antepurikā „tāta Mahāpadumakumāra attano²⁸
ananucchavikañ idaṃ laddhañ“ ti mahāviraṇṇa viraviṃsu.

¹ Bā kassa. ² Bā puttāñ me pa-. ³ Bā adda evamakāsi. ⁴ tāta - - karōhi
wanting in Bā. ⁵ Cks -ne. ⁶ Bā natthi in the place of nāma atthi. ⁷ Bā
ayañ mañ gahetvā in the place of ahañ - - karitvā. ⁸ Bā me keso. ⁹ Cks -ti,
Bā mañ akaronatthi. ¹⁰ Bā patitvā. ¹¹ Bā adda va. ¹² Bā -haṃba-. ¹³ Bā
rattakuramālañ. ¹⁴ Bā omits vajjhañ - - tā. ¹⁵ Bā -bbhi. ¹⁶ Bā ghātāpesīti.
¹⁷ Bā rājaku-. ¹⁸ Bā omits nate. ¹⁹ Bā ananucchavikañ, omitting ti. ²⁰ Bā
vīṃsu. ²¹ Bā -jāpi. ²² Bā omits arājāva. ²³ Bā -tvāpi. ²⁴ Bā -rajjhati.
²⁵ Bā doso. ²⁶ Bā vacanañ.

Sabbe khattiyamahāsālādayo pi amaccaparijano pi „deva,
kumāro silācāraguṇasampanno vaṁsānurakkhako¹ rajjadāyādo,
mā nam² mātugāmassa vacanam gahetvā anupaparikkhitvā
vināsesi³, raññā nāma nisammakārīnā bhaviṭṭabban“ ti vatvā

5 satta gāthā abhāsimsu:

1. Nādatṭhā⁴ parato dosaṁ anumthūlāni⁵ sabbaso (Dhp. p. 311)
issaro panaye daṇḍaṁ sāmaṁ appaṭivekkhiya. 61.
2. Yo ca appaṭivekkhitvā daṇḍaṁ kubbatī khattiyō
sakaṇṭakaṁ so gilati jaccandho va samakkhikaṁ. 62.
- 10 3. Adaṇḍiyaṁ daṇḍiyati daṇḍiyaṁ ca adaṇḍiyaṁ,
andho va visamaṁ maggaṁ na jānāti samāsaṁ. 63.
4. Yo ca etāni ṭhānāni anumthūlāni sabbaso
suddiṭṭhaṁ anusāseyya sa ve vohātum arāhati⁶. 64.
5. N' ekantamudunā sakkā ekantatikhiṇena vā
15 attāṁ mahante⁷ ṭhāpetum, tasmā ubhayaṁ ācare. 65.
6. Paribhūto mudu hoti atitikkho ca veravā,
etaṁ ca ubhayaṁ nātva anumajjhaṁ samācara. 66.
7. Bahum pi ratto bhāseyya duṭṭho pi bahu bhāsati,
na itthikāraṇā rāja puttaṁ ghātetum arahasīti. 67

20 Tattha nādatṭhā⁸ ti na adievā, parato ti parassa, sabbaso ti sab-
bāni anumthūlāni⁹ khuddakamahantāni¹⁰ vajjāni, sāmaṁ appaṭivekkhiyā
'ti¹¹ paravacanāni¹² pahāya attano paccakkhaṁ akatvā¹³ paṭhavissaro rājā dan-
ḍaṁ na panaye¹⁴ na¹⁵ paṭṭhapeyya, Mahāsammatarājakulasmiṁ¹⁶ hi satato¹⁷
uttaridaṇḍo nāma n' atthi, tālanagaraṇapabbājanato¹⁸ uddhaṁ¹⁹ hattha-
25 pādacchedanaḥātanaṁ²⁰ nāma n' atthi, pacchā kakkhalarājūnaṁ kāle etaṁ
uppannaṁ, taṁ sandhāya te amaccā ekanten²¹ eva parassa dosaṁ sāmaṁ adievā
kātum na yuttan ti khetutā evam āhamsu, yo ca appaṭivekkhitvā ti ma-
hārāja evaṁ paṭivekkhitvā dosānucchaviko²² daṇḍo²³ paṇetabbo²⁴, y rājā²⁵
agatigamme ṭhito²⁶ taṁ dosaṁ appaṭivekkhitvā hatthacchedadāṇaṁ²⁷ karoti

¹ B^d -rakkhito. ² B^d omits mānaṁ. ³ B^d va mā nāsesi. ⁴ B^d naditṭhā. ⁵
B^d anuthū-. ⁶ C^k sa ce, B^d sa ve kārītumarahasi, B^e - - - hatī. ⁷ B^f mahatthe,
B^d atthaṁ mahatto. ⁸ B^d na viṭṭhā, B^e na diṭṭhā. ⁹ B^d -ta. ¹⁰ C^k -ya, omitting ti.
¹¹ B^d parassa va-. ¹² B^d katvā. ¹³ C^k papa-. ¹⁴ B^d adde ca. ¹⁵ B^d -kālasmiṁ.
¹⁶ B^d paccakkhato. ¹⁷ B^d pabbājanīyato, omitting tālanagaraṇa. ¹⁸ B^d udari.
¹⁹ B^d -taṁ. ²⁰ C^k -e. ²¹ C^k -pe-. ²² B^d sabbe rājāno, C^k so rājā. ²³
B^d -ā. ²⁴ B^d sabbache-.

so attano dukkhakāraṇaṃ¹ karonto sakaṇṭhakabhojanaṃ² gilati nāma jaccandho viya ca³ samakkhikaṃ bhuñjati nāma, adaṇḍiyaṃ ti yo adaṇḍetabbaṃ daṇḍeti daṇḍetabbaṃ⁴ ca daṇḍiyaṃ⁵ adaṇḍetvā⁶ attano rucim eva karoti so andho va⁷ vīsamāṃ⁸ maggaṃ paṭipanno⁹ na jānāti, samāsamaṃ tato pāsānādisu pakkhalanto andho viya catūsu apāyesu mahādukkhaṃ pāpupātīti attho, e tānīti etāni¹⁰ daṇḍiyadaṇḍiyakāraṇāni¹¹ c' eva daṇḍiyakāraṇesu pi anuṃthūlāni ca¹² sabbāni uditthahi diṣvā anusāseyya¹³, sa ve¹⁴ rājā vohātum¹⁵ voharitum¹⁶ rajjam¹⁷ anusāsītum arahatīti attho, attāṃ mahante¹⁸ thāpetun ti evarūpo¹⁹ anuppanne bhoge uppadetvā uppanne thāvare katvā attānaṃ mahante uḷāre issariye thāpetum²⁰ na²¹ sakkotīti²² attho, mudū²³ ti mudurājā raṭṭhāvāsikānaṃ pari-²⁴ bhuto hoti²⁵ avaṇṇāto so²⁶, rajjam niccoraṃ²⁷ kātum na sakkoti, veravā ti atikkhassa²⁸ pana sabbe pi ratthavāsino²⁹ verino hontīti savaṇvā nāma hoti, anumaḍḍhanti anubhūtaṃ mudutikkhābhāvānaṃ³⁰ majjhaṃ samācāre, amudu anatikkho hutvā rajjaṃ kārāya³¹ ti attho, na itthikāraṇā³² ti pāpaṃ lāmaṃ māṭugāmaṃ³³ hiṣṣāya vaṃsānurakkhaṃ³⁴ chattadāyādaṃ³⁵ puttāṃ ghāṭe-³⁶ tum³⁷ nārahasi mahārājā³⁸ ti.

Evam nānākāraṇehi kathentāpi amaccā attano kathaṃ gāhāpetum nāsakkhimsu. B. pi yācanto attano pi³⁹ kathaṃ gāhāpetum nāsakkhi, andhabālo pana so⁴⁰ rājā „gacchatha, naṃ corapapāte khipathā⁴¹ ti āṇāpento aṭṭhamaṃ⁴² gātham āha: 20
„Sabbo⁴³ ca loko ekanto⁴⁴ itthi ca ayam ekikā,
tenāhaṃ paṭipajjissam, gaccha pakkhipath' eva⁴⁵ na ti. 68.

Tattha tenāhaṃ ti yena kārāṇaṃ sabbo loko ekanto⁴⁶ kumārass' eva pakkho hutvā thito ayaṃ ca itthi ekikā va tena kārāṇaṇāhaṃ imissā vacanaṃ paṭipajjissam gacchatha naṃ pabbataṃ āropetvā papāte khipath' eva⁴⁷ ti. 25

Evam vutte soḷasasahassāsu rājittihīsu⁴⁸ ekāpi sakabhāvena aṇṭhātum⁴⁹ nāsakkhi, sakalanagaravāsino bāhā paggayha⁵⁰ kese parikiriya⁵¹ vilapiṃṣu. Rājā „ime⁵² imassa papāte

¹ Bā anattakā-. ² Cā Bā -kaṃbho-. ³ Bā omits ca. ⁴ Cā ad-. ⁵ Cā ad-, Bā omits daṇḍiyaṃ. ⁶ Bā viya. ⁷ Bā samāsamaṃ. ⁸ Bā adds pi. ⁹ Bā daṇḍakā-. ¹⁰ Cā va, Cā Bā omits ca. ¹¹ Cā manu-. ¹² Cā sa ce. ¹³ Bā cakāritum. ¹⁴ Bā omits voharitum. ¹⁵ Bā rajje. ¹⁶ Bā mahatte. ¹⁷ Bā -pe. ¹⁸ Bā omits na. ¹⁹ Cā sakkomīti. ²⁰ Cā hotu. ²¹ Bā sā. ²² Bā rajjanivāraṇaṃ. ²³ Bā atikkhāya. ²⁴ Bā sabbesaṃ - vāsikānaṃ. ²⁵ Bā mudutikkhabhāvānaṃ. ²⁶ Bā bhāreyyā. ²⁷ Cā itthiyākā-. ²⁸ Bā -rakkhitaṃ. ²⁹ Bā attano dāyāda. ³⁰ Bā -te-. ³¹ Bā omits pi. ³² Bā omits so. ³³ Cā paṭhamaṃ. ³⁴ Cā -e. ³⁵ Bā ekato. ³⁶ Bā rājattihīsu. ³⁷ Bā sandhāretum. ³⁸ Bā adds kandeṭvā. ³⁹ Bā -yamānā. ⁴⁰ Bā omits ime.

khipanam paṭibāheyyum pīti¹“ saparivāro² mahājanassa pari-
 devantass’ eva³ tam⁴ uddhapādam adhosiram⁵ katvā gāhāpetvā
 papāte khipāpesi. Ath’ assa mettābhāvanānubhāvena pabbate
 adhivatthā devatā „mā bhāyi Mahāpadumā“ ‘ti tam samassā-
 5 senti ubholi hatthehi gahetvā hadaye ṭhapetvā dibbaphassam⁶
 pharāpetvā⁷ otaritvā pabbatapāde pabbataṭṭhakanāgabbhavane⁸
 nāgarājassa phaṇagabbhe ṭhapesi. Nāgarājā B-am nāgabha-
 vanam netvā attano yasam majjhe bhinditvā adāsi. So tattha
 ekasamvaccharam vasitvā „manussapatham gamissāmīti“⁹“ vatvā
 10 „kataratṭhānan“¹⁰“ ti vutte „Himavantam gantvā pabbajissā-
 mīti“ āha. Nāgarājā „sādhū“ ‘ti tam gahetvā manussapathe
 patiṭṭhāpetvā pabbajitaparikkhāre datvā sakatṭhānam eva¹¹ gate.
 So pi Himavantam pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā jhānā-
 bhiññam¹² nibbattetvā vanamūlaphalāhāro tattha paṭivasi¹³.
 15 Ath’ eko Bārāṇasivāsivanacarako¹⁴ tam ṭhānam patto M-am
 sañjānitvā „nanu tvaṃ deva Mahāpadumakumāro“ ti vatvā
 „āma sammā“ ‘ti vutte tam vanditvā katipāham tattha vasitvā
 Bārāṇasim gantvā rañño ārocesi: „deva putto te“¹⁵ Himavanta-
 padese isipabbajjam pabbajito¹⁶ paṇṇasālāyam vasati, aham
 20 tassa santike vasitvā āgato“ ti¹⁷. „Paccakkhan te diṭṭho“
 ti. „Āma devā“ ‘ti. Rājā mahābalakāya pariṇuto tattha
 gantvā vanapariyante khandhāvaram bandhitvā amaccaparivuto¹⁸
 paṇṇasālam kañcanarūpasiriyā¹⁹ paṇṇasāladvāre nisiñnam M-am²⁰
 vanditvā ekamantam nisīdi, amaccāpi vanditvā paṭisanthāram
 25 katvā nisiḍḍimsu. B. pi rājānam phalāphalena²¹ paṭipucchitvā
 paṭisanthāram akāsi. Atha nam rājā „tāta mayā tvaṃ gam-

¹ Cks -yyunpīdī, Bđ -yyunti. ² Bđ adds gantvā. ³ Bđ tassa, omitting eva.

⁴ Bđ nam. ⁵ Bđ uddham - - avam-. ⁶ Cks -phassa, Bđ -samphassam. ⁷ Bđ panāmetvā. ⁸ Bđ patiṭṭhita in the place of pabbataṭṭhaka - - . ⁹ Bđ -ssāmī maharājāti. ¹⁰ Bđ -ram ṭhā-. ¹¹ Bđ -ñā. ¹² Bđ pativasati. ¹³ Bđ -cāriko.

¹⁴ Cks omit te. ¹⁵ Bđ -itvā. ¹⁶ Bđ adds tam utvā rājā. ¹⁷ Bđ amaccaganā-

¹⁸ Bđ pasadīsam. ¹⁹ Bđ adds disvā. ²⁰ Bđ omits pha-.

bhīre papāte khipāpito¹, kathaṃ sañjivito² sīti³“ pucchanto
navamaṃ gāthaṃ āha:

9. Anekatāle⁴ narake gambhīre suduruttare
pātito gīriduggasmim kena tvaṃ tattha nāmaritī⁵. 69.

Tattha, anekatāle⁶ ti anekatālapamāne⁷, nāmaritī⁸ na mari. 5
Tatoparā:

10. Nāgo jātabalo⁹ tattha thāmaṃ girisānujo
pāccaggahi¹⁰ maṃ bhogehi tenāhaṃ tattha nāmarim¹¹. 70.

11. Ehi taṃ paṭinessāmi¹² rājaputta sakaṃ gharaṃ,
rajjam kārehi, bhaddan te, kiṃ araṇṇe karissasi¹³. 71. 10

12. Yathā¹⁴ giṇṇavā baliṣaṃ uddhareyya salohitaṃ
uddharitvā¹⁵ sukhī aṣṣa sukhāṃ¹⁶ passāmi attani¹⁷. 72.

13. Kin nu tvaṃ baliṣaṃ brūsi, kiṃ tvaṃ brūsi salohitaṃ,
kin nu¹⁸ tvaṃ ubbhataṃ brūsi, tam me akkhāhi pucchito¹⁹. 73.

14. Kām²⁰ āhaṃ baliṣaṃ brūmi, hatthiassaṃ²¹ salohitaṃ, 15
ṇatt²² āhaṃ ubbhataṃ brūmi, evaṃ jānāhi khattiyā²³ 'ti 74.
imāsu²⁴ pañcasu ekantarikā tisso gāthā B-assa dve raṇṇo.

Tattha paccaggahi²⁵ pabbatapatanakāle devatāya paṇḍitvā dībba-
phassena²⁶ samassāsetvā upanītaṃ²⁷ maṃ paṇḍitvā gahetvā²⁸ pana²⁹ nāga-
bhavanam netvā³⁰ mahantaṃ yassaṃ datvā manussapathaṃ maṃ nehiti vutto³¹ 20
maṃ manussapathaṃ ānesi sv-āhaṃ³² idhāgantvā pabbajito itī, tena³³ devatāya
ca nāga-³⁴ cānubhāvenāhaṃ³⁵ tattha na mariṃ ti sabbam³⁶ ārocesi,
ehitī³⁷ rājā tassa vacanaṃ sutvā somanassappatto hutvā tāta ahaṃ bālabhāvena
itthiyā vacanaṃ³⁸ gahetvā evaṃ ācāraguṇena taṃ³⁹ aparajjhiṃ khamāhi me⁴⁰
ti padesu patitvā utthēhi mahārāja khamāmi te⁴¹ itoparam puna mā evaṃ 25
anissammakārī bhavēyyasīti vutto⁴², tāta tvaṃ attano kulasantakaṃ⁴³ setacchattaṃ
ussāpetvā rajjam anusūsanto⁴⁴ mayhaṃ khamasi nāmā⁴⁵ 'ti evaṃ āha, uddha-

¹ Bd -pewā. ² Bd assaji-, B* sajī-. ³ Bd -kāle. ⁴ Bds na marasīti. ⁵ Bd
lāmpamāne kāle. ⁶ Ck* na-, Bd marasīti. ⁷ Ck -bale, Bd -phaṇṇe, Bf -phalo.
⁸ Ck* -bhi, Bd/ paccaggahi. ⁹ Ck* -ri, Bd namari. ¹⁰ Ck* -ni-, Bd/ patine-.
¹¹ Bds add kumāro āha. ¹² Ck* uggari-. ¹³ Ck* evaṃ. ¹⁴ Bd attanīti, and
adds rājā āha, Ck* attanā. ¹⁵ Ck* kiṃ, omitting nu. ¹⁶ Ck* -assa. ¹⁷ Ck* imāsa,
Bd imissā. ¹⁸ Bd paccaggahimanti. ¹⁹ Bd -sappassena. ²⁰ Bd saṇḍikaṃ. ²¹
Bd paṇḍitvā in the place of paṇḍitvā. ²² Bd omits pana. ²³ Bd āne-. ²⁴
Bd -pathaṃ pahīṇa M vutte. ²⁵ Bd ahaṃ. ²⁶ Bd teneva. ²⁷ Bd ca a -- na a-.
²⁸ all three MSS. maritī, Bd so in the place of sabbam. ²⁹ Bd omits ehiti. ³⁰
Ck -gunante taṃ, Bd sīlācārasampanne tayi. ³¹ Bd adds dosaṃ. ³² Bd adds
dosaṃ. ³³ Bd, -e. ³⁴ Bd kulavettikarī. ³⁵ Ck* -te.

ritvā ti hadayaṃakkādīni asampattam eva taṃ¹ uddharitvā, sukhāṃ pas-
sāmi attanīti² attānaṃ mahārāja evam aham pi puna soṭṭhibhāvappattāni
gilitabaliapuriṣam iṃ attānaṃ³ passāmi, kiṃ nu tvaṃ ti idaṃ rājā taṃ
atthaṃ vitthāro⁴ sotuṃ pucchati, kāmāhaṃ ti pañcākāmaguṇe ahaṃ, hatthi
5 assaṃ salohitaṃ ti⁵ evaṃ [hatthiassaraṭṭhāvāhanaṃ sattaṭṭanādibhedāni⁶
vibhavaṃ salohitaṃ ti brūmi⁷, cattāhaṃ cattāni ahaṃ yadā taṃ sabbam pi
cattāni hoti pariccattāni taṃ dānaṃ ahaṃ ubbhatāni ti brūmi.

„Iti kho mahārāja mayhaṃ rajjena kiccaṃ n' atthi, tvaṃ
pana dasa rājadhamme akopetvā agatigamaṇaṃ pahāya dham-
10 mena rajjaṃ karehīti“ M. pitu ovādaṃ adāsi. So⁸ roditvā
kanditvā⁹ nagaraṃ gacchanto antarāmagge amacce pucchi:
„ahaṃ kaṃ¹⁰ nissāya evarūpena ācārasampanṇena¹¹ puttena
viyogaṃ patto“ ti. „Aggamahesiṃ¹² devā“ ti. Rājā taṃ
uddhapādaṃ gāhāpetvā corapapāte¹³ khipāpetvā, nagaraṃ pavi-
15 sitvā dhammena rajjaṃ karesi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe p' esā maṃ akkositvā
mahāvīnaṣaṃ pattā“ ti vatvā

13. Cīncamāṇavikā mātā Devadatto ca me pitā
Anando¹⁴ paṇḍito nāgo Sāriputto ca devatā
20 ahaṃ tadā rājaputto¹⁵, evaṃ dhāretha jātakan ti 75.
osānagāthāya j. samodhānesi¹⁶. Mahāpadumajātakam.

10. Mittāmittajātika.

Kāni kammāni kubbānīti. Idaṃ S. J. v. Kosalarañño
atthacaraṃ¹⁷ amaccaṃ ā. k. So kira rañño bahūpakāro āhosi.
25 Ath' assa rājā atirekasammānaṃ karesi. Avasesā naṃ asahamānā
„deva asuko amacco tumhākaṃ anattakārako“ ti paribhindiṃsu.
Rājā taṃ parigaṇhanto kiñci dosaṃ adisvā „ahaṃ massa kiñci dosaṃ
na passāmi, kathaṃ nu kho sakkā mayā imassa mittabhāvaṃ¹⁸
amittabhāvaṃ vā jānitun“ ti cintetvā „imaṃ pañhaṃ tṭhapetvā

¹ Bā omits taṃ. ² Bā attanīti, C^{ks} sukhamaṣa attanīti. ³ Bā balisameva
attanīti. ⁴ Bā -rito. ⁵ all three MSS. atthi assa, C^{ks} -taṃ hi. ⁶ Bā omits
bhedaṃ. ⁷ Bā omits brūmi. ⁸ Bā adds rājā. ⁹ Bā paridevītvā. ¹⁰ C^{ks} taṃ.
¹¹ Bā ācāraguṇasam-. ¹² all three MSS. -si. ¹³ C^{ks} add ca. ¹⁴ Bā rājaputto
ahaṃ āsi, B/ r. a. tadā. ¹⁵ C^{ks} -dhanī, C^{ks} -dhāni. ¹⁶ Bā -carīyam.

Tathāgataṃ añño jānitum na sakkhissati, gantvā pucchissāmīti¹ so
bhuttapātārāso S-raṃ upasāṃkamitvā „bhante kathaṃ nu kho sakkā
purisena attano mittabhāvaṃ vā amittabhāvaṃ vā jānitum“ ti pucchi.
Atha naṃ S. „pubbe pi mahārāja paṇḍitā imaṃ pañhaṃ cintetvā
paṇḍite pucchitvā tehi kathitavasena nātvā amitte vajjetvā² mitte 5
sevimisū“ ti vatvā tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. tassa atthadhammānusaśako amacco
ahosi. „Tadā Bārāṇasirañño ekaṃ atthacarakaṃ amaccaṃ sesā
paribhindiṃsu. Rājā tassa dosaṃ āpassanto „kathaṃ nu kho
sakkā amittaṃ vā mittaṃ vā nātun“ ti M-aṃ pucchanto 10
paṭhamam, gātham āha:

1. Kāni kammāni kubbānaṃ kathaṃ viññū parakkame
amittaṃ⁴ jāneyya medhāvī disvā sutvā va⁵ paṇḍito ti. 76.

Tass' attho: kāni kammāni karontaṃ medhāvī paṇḍito puriso cakkhunā
disvā sotena vā sutvā ayaṃ mayhaṃ amitto ti jāneyya tassa jānanatthāya 15
kathaṃ viññū parakkameyyā 'ti.

Ath' assa amittalakkhaṇaṃ kathento⁶

2. Na naṃ umhayate⁷ disvā na ca naṃ paṭinandati (vol. II ¹³¹/₂₂)
cakkhūni c' assa⁸ na dadāti paṭilomaṇ ca⁹ vattati. 77.
3. Amitte tassa bhajati mitte tassa na sevati 20
vaṇṇakāme nivāreti akkosante pasaṃsati. 78.
4. Guyhaṇ ca tassa n' akkhāti tassa guyhaṃ na gūhati
kammaṇ tassa na vaṇṇeti paññ' assa na-ppasaṃsati. 79.
5. Abhave nandati tassa bhava tassa na nandati
acchariyaṃ bhojanaṃ¹⁰ laddhā tassa n' uppajjate sati, 80. 25
tato naṃ nānukampati, aho¹¹ so pi labheyy' ito¹¹.
6. Īcc-ete soḷasākārā amittasmīṃ patiṭṭhitā (vol. II ¹³¹/₂₄)
yehi amittaṃ jāneyya disvā sutvā va¹² paṇḍito ti 81.

M.¹³ imā pañca gāthā vatvā puna

¹ B¹ -mā ti. ² C² vaji-. ³ B² sakkomi taṃ nātun in the place of sakkā --.

⁴ B² mitte. ⁵ B² ca. ⁶ B² adds gāthamāha. ⁷ B² ummeyate, B² umbhayate.

⁸ C² tassa. ⁹ C² -māca. ¹⁰ B² āhī, B² ahā. ¹¹ C² -yyato, C² labheyyakotā,

B² labheyto. ¹² B² ca. ¹³ B² omits mahāsatto.

7. Kāni kammāni kubbānaṃ kathaṃ viññū parakkame
mittaṃ jāneyya medhāvī disvā sutvā va¹ paṇḍito ti² 82.
imāya gāthāya mittalakkhaṇaṃ puṭṭho sesagāthā abhāsi:
8. Pavutthaṃ taṃ taṃ³ sarati āgataṃ abhinandati
5 tato kelāyito⁴ hoti vācāya paṇinandati. 83.
9. Mitte tass⁵ eva⁶ bhajati amitte tassa na sevati
akkosante nivāreti vaṇṇakāme pasamsati. 84.
10. Guyhaṇ ca tassa akkhāti tassa guyhaṇ ca gūhati⁷ •
kammaṇ ca tassa vaṇṇeti paññaṃ tassa⁸ pasamsati. 85.
10 12. Bhave ca nandati tassa abhave tassa na nandati,
acchariyaṃ bhojanaṃ laddhā tassa uppajjate⁹ sati,
tato naṃ anukampati, aho⁷ so pi labheyy⁷ ito⁸. 86.
11. Icc-ete soḷasākārā mittasmiṃ suppatiṭṭhitā
yehi mittāṃ su⁹ jāneyya disvā sutvā va¹ paṇḍito ti. 87.

- 15 Tattha na naṃ umhayate¹⁰ ti taṃ mittāṃ¹¹ mittapaṭirūpako¹² sitam
na karoti pahaṭṭhākāraṃ na dasseti, na ca naṃ paṇinandatīti tassa kathaṃ
pagganḥanto na paṇinandati na tussati¹³, cakkhūni tassa na dadātīti
olokentaṃ na oloketi, paṭilomaṇicā¹⁴ 'ti tassa kathaṃ patippharati paṭisattu
hoti, vaṇṇakāme ti tassa vaṇṇaṃ bhaṇante¹⁵, nākkhātīti¹⁶ attano guyhaṇ
20 tassa nācikkhati, kammaṇ tassā¹⁷ 'ti tena katakammaṇ na¹⁸ vaṇṇayati¹⁷, pañ-
ñassā¹⁸ 'ti tassa paññaṃ¹⁹ na-ppasamsati nāpasampadaṃ na sahati²⁰, abha-
ve ti²¹ avuḍḍhiyā²², tassa nuppajjate²³ ti tassa mitte²⁴ paṭirūpakassa
mama²⁵ mittassa pi ito dassāmiti sati na uppajjati, nānukampatīti mudu-
cittena na cintesi, labheyyito²⁵ ti labheyya ito, ākāra²⁶ ti kāraṇāni, pa-
25 vutthan ti videsagataṃ, kelāyito²⁶ ti kelāyati mamāyati pattheti piheti
icchatīti attho, vācāya²⁷ 'ti madhuravacanena taṃ samudācaranto nandati
tussati²⁷, sesaṃ vuttapaṭipakkhanayen²⁸ eva vedītabbhaṃ.

¹ Edf ca. ² Bd adds bodhisatto. ³ C^o pavutthantaṃ taṃ? C^k pavutthaṃ 4. B^d paṭhaṃ tassa, B^f pavutthum tassa. ⁴ B^d -iko. ⁵ C^{ko} tassa. ⁶ C^{ko} paññātaṃ. ⁷ B^d ahā, F^f mahā. ⁸ C^{ko} -yyato, B^d labheyyito. ⁹ C^{ko} omit su. ¹⁰ B^d ummayyate. ¹¹ B^d omite mittāṃ. ¹² B^d -kam. ¹³ B^d dussati. ¹⁴ B^d tassa vaṇṇente. ¹⁵ C^{ko} na khamati. ¹⁶ C^o taṃ. ¹⁷ B^d nandiyati. ¹⁸ B^d paññamassā. ¹⁹ C^{ko} paññaṃ, B^d assa paññaṃ. ²⁰ C^o nayhati, B^d na bhāsati. ²¹ C^{ko} abhaṇenā, B^d abhave nandatīti. ²² B^d avuḍḍhiyā. ²³ B^d adds satī. ²⁴ B^d omite mama. ²⁵ C^o labheyyato, C^k labheyyakan, B^d labheyyito. ²⁶ C^{ko} -yino, B^d -yiko. ²⁷ B^d paṇinandati na dussati.

Rājā M-assa kathāya attamano hutvā tassa mahantaṃ
yasaṃ adāsi.

S. i. d. ā. „evaṃ mahārāja pubbe p' esa pañho samuṭṭhahi¹,
paṇḍitā vacanaṃ² kathayimsu³, imehi dvattimsāyākārehi⁴ amitto ca⁵
mitto ca⁶ jānitaḃbo“ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahosi, paṇ-
ḍitāmacco⁷ aham evā“ 'ti. Mittāmittajātakaṃ. Dvādasani-
pāta vaṇṇanā niṭṭhitā⁸.

¹ Ed samuṭṭhito. ² Bā pana. ³ Bā -sū ti. ⁴ Bā dvikāraṇehi. ⁵ Bā omits
amitto ca. ⁶ Bā omits ca. ⁷ Bā -taamacco pana. ⁸ Bā iti dassajātakavattu-
patimanditaṃ dvādasanipātajātakaṃ niṭṭhitaṃ.

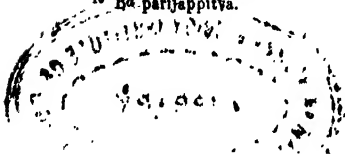
XIII. TERASANIPĀTA.

1. Ambajātakā.

Ahāsi me ambaphalāni pubbe ti. Idam S. J. v. Deva-
dattaṃ ā. k. Devadatto pi „ahaṃ” Buddho bhāvissāmi, mayhaṃ
5 samaṇo Gotamo n’ evācariyo na upajjhāyo” ti ācariyaṃ paccakkhāya
jhānaparihīno saṃghaṃ bhinditvā anupubbena Sāvathim āgacchanto
bahi-Jetavane paṭhaviyā vivare dinne¹ Avicim pāvisi. Tadā dh.² k. s.:
„āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya³ mahāvināsaṃ patto Avici-
mahāniraye nibatto” ti. S. āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave e. k.
10 s.” ti pucchitvā „imāya nāmā” ’ti vutte „na bhikkhave idān’ eva
pubbe pi Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya mahāvināsaṃ patto yevā”
’ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa purohitakulaṃ ahivātakaṃ gena
vinassi. Eko va⁴ putto bhiṭṭim bhinditvā palāto, so Takka-
15 silaṃ gantvā disāpāmoikkhassa ācariyassa sāntikā⁵ vede ca
sesasippāni ca uggaṇhitvā ācariyaṃ vanditvā nikkhanto, „desa-
cārittaṃ⁶ carissāmīti”⁷ vicaranto ekaṃ paccantanagaraṃ pā-
puṇi. Taṃ nissāya mahācaṇḍālagāmaṃ ahoṣi⁸. Tadā Bo.
tasmiṃ gāme paṭivasati paṇḍito vyatto, akāle phalaṃ gaṇhā-
20 panamantaṃ jānāti, so pāto va kācaṃ⁹ ādāya tato gāma
nikkhamitvā araṇṇe ekaṃ ambarukkhaṃ upasamkamitvā saṭṭa-
padamatthake ṭhito taṃ mantaṃ parivattetvā¹⁰ ambarukkhaṃ

¹ Bā dente. ² Bā adda bhikkhu. ³ Cā ariyapa-. ⁴ Bā omīte vā. ⁵ Bā adda
tayo. ⁶ Bā -cārikaṃ. ⁷ Bā jānissāmīti. ⁸ Cā omīte ahoṣi. ⁹ Cā Bā kājaṃ.
¹⁰ Bā parivattetvā.

ekena udakapasatena paharati, rukkhato taṃ khaṇaṃ ñeva
 purāṇapaṇṇāni paṭanti navāni utṭhahanti, pupphāni pupphitvā
 patanti, ambaphalāni utṭhāya muhuttan' eva paccitvā madhu-
 rāni ojavantani dibbaphalasadisāni¹ hutvā rukkhato patanti.
 M. tāni uccinitvā yāvadatthaṃ khāditvā kācam² pūretvā³ gehaṃ 5
 gantvā tāni vikkīṇitvā puttadāraṃ posesi. So brāhmaṇakumāro
 M-aṃ akāle ambapakkāni āharitvā vikkīṇantaṃ disvā „nissam-
 sayena⁴ 'tehi mantabalena⁵ uppannehi bhaviṭabbaṃ⁶, imaṃ
 purisaṃ nissāya etaṃ anagghamaṇṭaṃ labhissāmi⁷“ cintevā
 M-assa ambāni āharaṇaniyāmaṃ pariggaṇhanto tatvato⁸ ñatvā 10
 tasmim̐ aṇṇiṇṇato anāgate va⁹ tassa gehaṃ gantvā aṇanta
 viya¹⁰ hutvā tassa bhariyaṃ „kuhiṃ¹¹ ācariyo¹²“ ti pucchitvā
 „araññaṃ gato¹³“ ti vutte „taṃ¹⁴ āgamayamāno¹⁵“ ṭhatvā āga-
 chantaṃ disvā paccuggantvā hatthato kācam¹⁶ gahetvā¹⁷ āha-
 ritvā gehe ṭhapesi. M. taṃ oloketvā bhariyaṃ āha: „bhadde 15
 ayaṃ māṇavako¹⁸ mantatthāya āgato, na paṇ' assa hatthe
 manto ṭhassati, asappuriso eso¹⁹“ ti. Māṇavo pi „ahaṃ imaṃ
 maṇṭaṃ ācariyassa upakārako hutvā labhissāmi²⁰“ cintevā tato
 paṭṭhāya tassa gehe kattabbakiccāni²¹ karoti: dārūni āharati
 vihiṃ koṭṭeti²² pacati mukhadhovanādini²³ deti pāde dhovati. 20
 Ekadivasaṃ M-ena „tāta māṇava mañcam²⁴ pādānaṃ me upa-
 dhānaṃ dehīti²⁵“ vutte aññaṃ apassitvā sabbarattaṃ ūrumhi
 ṭhapetvā nīsi. Aparabhāge M-assa bhariyā puttaṃ vijāyi,
 tassā pasūtikāparikammaṃ²⁶ sabbam̐ akāsi. Sā ekadivasaṃ
 M-aṃ āha: „sāmi, ayaṃ māṇavo jātisampanno hutvāpi²⁷ 25
 mantatthāya amhākaṃ veyyāvaccam̐ karoti, etassa hatthe manto
 ṭṭhatu vā mā vā deth' assa²⁸ mantan²⁹“ ti. So „sādhū³⁰“ ti sampa-

¹ B² dibbarasa sa-. ² C² B² kājam. ³ B² pūrāpetvā. ⁴ B² mantaphalena.
 C² -sayenetaṃ mantabalehi. ⁵ B² -bbanti. ⁶ B² tathato, C² tatvato. ⁷
 B² yeve. ⁸ B² adds ayye. ⁹ B² adds āgataṃ. ¹⁰ B² adds va. ¹¹ C² kāmaṇi,
 C² kājam. ¹² B² disvā hatthato paccuggahetvā. ¹³ B² -vo. ¹⁴ B² sabbaki-
¹⁵ B² adds bhattāni. ¹⁶ B² dantakaṭhamu-. ¹⁷ all three MSS. mañca. ¹⁸ C² omits
 pari, B² reads tassā sutikāle parik -. ¹⁹ B² omits pi. ²⁰ B² deth' assa

ticchitvā tassa mantam datvā tam evam āha: „tāta, anaggho¹
 manto, tava imam nissāya mahālābhasakkāro bhavissati, raññā
 vā rājamahāmatteṇa vā ‘ko te ācariyo’ ti puṭṭhakāle mam mā
 nigūhittho, sace hi ‘caṇḍālassa me santikā’ manto gahito’ ti
 5 lajjanto² ‘brāhmaṇamahāsālo me ācariyo’ ti kathessaṇi³ imassa
 mantassa⁴ phalaṃ na labhissasīti⁵“. So „kimkāraṇā’ nigūhis-
 sāmi⁶, kenaci puṭṭhakāle tumhe yeva kathessāmīti⁷“ vatvā
 vanditvā caṇḍālagāmato nikkhamitvā mantam⁸ vīmaṃsītvā anu-
 pubbena Bārāṇasim⁹ patvā ambāni vikkīṇitvā bahum dhanam
 10 labhi. Ath’ ekadivasaṃ uyyānapālo tassa hatthato amban
 pi kiṇitvā¹⁰ rañño adāsi. Rājā tam paribhuñjityā, kuto¹¹ tayā
 evarūpaṃ ambaṃ laddhan¹²“ ti pucchi. „Deva eko māṇavo
 akālaambaphalaṇi¹³ ānetvā vikkīṇāti, tato me gahitaṃ“ ti.
 „Ito paṭṭhāya idh’ eva ambāni āharatū’ ti tam vadehīti¹⁴“. So
 15 tathā akāsi. Māṇavo pi tato paṭṭhāya ambāni rājakulam
 harati raññā ca „mam upaṭṭhahā’¹⁵ ‘ti¹⁶ vutte rājānam upaṭṭha-
 hanto bahum dhanam labhitvā kamena¹⁷ vissāsiko jāto. Atha
 nam ekadivasaṃ rājā pucchi: „māṇava, kuto akāle evam
 vaṇṇagandharasasampannāni ambāni labhasi¹⁸, kin te nāgo vā
 20 supanno vā devo vā koci deti udāhu mantabalaṃ¹⁹ etan²⁰“ ti.
 „Na me mahārāja koci deti²¹, anaggho pana me manto atthi,
 tass’ etan²² balan²³“ ti. „Tena hi mayam pi ekadivasaṃ
 mantabalaṃ²⁴ dattukāmā²⁵“ ti. „Sādhū deva, dassessāmīti²⁶.
 Rājā punadivase tena saddhim uyyānam gantvā „dassehīti²⁷
 25 āha. So „sādhū²⁸‘ ti ambarukkhāṃ upagantvā sattapada-
 matthake tṭho mantam parivattetvā rukkhāṃ udakena pahari,
 tam khaṇam nēva ambarukkho hetṭhāvuttaniyāmena²⁹ phalaṃ

¹ Bā adds yaṃ. ² Bā puṭṭho pana mayham ācariyo caṇḍālo tassa santikā.
 Bā lajjito ti. ³ Bā ti ce kathessaṇi. ⁴ Bā omits ma-. ⁵ Bā bhavissasīti.
 Bā adds tam. ⁶ Bā -mīti. ⁷ Bā -te. ⁸ Ck^s -siyam; Bā -sī. ⁹ Ck^s vikkī-
 Bā viki- in the place of pīki-. ¹⁰ Bā adds samma. ¹¹ Bā -po ambo laddho.
¹² Ck^s omits amba. ¹³ Bā atha raññā upaṭṭhahīti no. ¹⁴ C^s & ammena, Bā anuk-
 kamena. ¹⁵ Bā āharasi. ¹⁶ Bā -phalaṃ. ¹⁷ Bā adds atthano paññāphalena.
¹⁸ Bā tasseva. ¹⁹ Bā -phalaṃ. ²⁰ Bā -neva.

gahetvā mahāmegho viya ambavassam vassi, mahājano sādhu-
kāraṃ adāsi, ceḷukkhepā pavattiṃsu¹, rājā phalāni khādītva
tassa bahum dhanam datvā „māṇava“, evarūpo te acchariya-
manto kassa santike gahito“ ti pucchi. Māṇavo „sac“ āhaṃ
‘caṇḍālaṣṣa santike’ ti vakkhāmi lajjitabbakaṃ² bhavissati mañ
ca garahissanti³, manto kho pana me paṇo idāni na nassis-
sati⁴, disāpāmokkhācariyaṃ⁵ apadisāmīti⁶“ cintetvā musāvādaṃ
katvā⁷ „Takkasilāya“ disāpāmokkhācariyassa santike gahito
me“ ti vadanto⁸ ācariyaṃ paccakkhāsi, taṃ khaṇaṃ űeva
manto antaradhāyi. Rājā somanassajāto taṃ ādāya nagaraṃ
pavisitvā „puṇa“, ekadivasam¹⁰ „ambāni khādissāmīti“ uyyānaṃ
ganḍāva maṅgalasilāpaṭṭe nisinna¹¹ „māṇava ambāni āharā“¹² ti
āha. So „sāḍhū“ ti aṇhaṃ upagantvā sattapadamatthake
ṭhito „mantaṃ parivattessāmīti“ mante anupaṭṭhahante¹³ antara-
hitabhāvaṃ űatvā lajjito atṭhāsi. Rājā „ayaṃ pubbe parisa-
majjhe yeva ambāni āharitvā amhākaṃ deti, ghanameghavassam
viya ambaṃ vassāpeti, idāni thaddho viya ṭhito, kin nu kho
kāraṇaṃ“ ti cintetvā taṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Ahāsi me ambaphalāni pubbe

aṇṇi thūlāni ca brahmacārī,

teḥ¹⁴ eva mantehi na dāni tuyhaṃ ,

dumaphalā pātubhavanti brahme ti. 1.

Tattha ahaṣīti āharī, dumapphalānīti rukkhaphalānīti.

Taṃ sutvā māṇavo „sace ‘ajja ambaphalaṃ na gaṇhāmīti’¹⁵
vakkhāmi rājā me kujjhissati, musāvādena vañcessāmīti’¹⁶“
dutiyaṃ gātham āha:

2. Nakkhattayogaṃ patimānayaṃ¹⁷,

khaṇaṃ muhuttaṃ na maṃ tosayanti¹⁸,

¹ Bā -ttayīṃsu. ² Bā adds ko. ³ Ck lajja-, Bā -taṃ. ⁴ Bā maṃ garahissati.
⁵ Ck nassissanti, Bā nassati. ⁶ Ck -kkha āc-, Bā -kkho ācariyo me ti. ⁷ Ck
-disāti. ⁸ Bā -yaṃ. ⁹ Bā vadati. ¹⁰ Bā punadivase. ¹¹ Bā nīlādi. ¹² Bā
anupha-. ¹³ Bā gaṇhāpessāmīti. ¹⁴ Bā ācikkhissāmīti. ¹⁵ Bā paṭi-, Ck pati-
māṇa-. ¹⁶ Bā -ttaṇca mantenapassam, Bā khaṇaṃ muhutte na manto passanti.

nakkattayogañ ca khaṇaṇ ca laddhā
athāhariss¹ ambaphalaṇ pahūtan² ti. 2.

Tattha athāharissambaphalan³ ti atha⁴ ambaphalaṇ āharissāmi⁵.

Rājā „ayaṇ aññadā nakkhattayogaṇ na vadati, kin nu
5 kho etan“ ti pucchanto dve gāthā abhāsi:

1. Nakkhattayogaṇ na pure abhāni,
khaṇaṇ muhuttaṇ na pure asaṇsi⁶,
athāhari⁷ ambaphalaṇ pahūtaṇ⁸
vaṇṇena gandhena rasena upetaṇ. 3.

10 4. Mantābhijappena pur' assa⁹ tuyhaṇ
dumapphalā pātubhavanti brahṇe,
sv-ājja na pāresi¹⁰ japam pi mante¹¹,
ayaṇ so ko nāma tav' ujja dhammo ti. 4.

Tattha na pāresi¹² na sakkosi, japampiti¹³ jappanto pi parivattento
15 pi, ayaṇ so ti ayaṇ eva so tava sabhāvo ajja ko nāma jāto ti.

Taṇ sutvā māṇavo¹⁴ „na sakkā rājānaṇ musāvādena
vañcetum, sace pi me sabhāve kathite ānaṇ karoti¹⁵ karoth,
sabhāvaṇ eva kathessāmi“ cintetvā dve gāthā abhāsi:

20 5. Caṇḍālaputto mama sampadāsi,
dhammena mante pakatiṇ ca saṇsi:
mā c' assu 'me pucchito nāma gottaṇ
guyhittho mā taṇ vijaheyya manto¹⁶. 5.

6. So 'haṇ janindena janam pi¹⁷ puttḥo
makkhābhībhūto alikaṇ abhāṇim,
25 mantā ime brāhmaṇassa 'ti micchā
pahīnamanto kapaṇaṇ rudāmi. 6.

Tattha dhammena 'ti samena kapaṇena appaṭicchādetvā va adāsi,
pakatiṇca saṇsiṇ mā 'me pucchito nāma gottaṇ guyhittho sace guyham

¹ Bā addhāha-. ² C° pahu-, Bā bahu-, Ck papan-. ³ Bā addhaha-. ⁴ Bā addhā-
mayam. ⁵ Bā harissāmi. ⁶ Bā pas-. ⁷ Bā sayamhari. ⁸ Bā muhuttaṇ. ⁹
so Ck; C° parassa, Bā pureti. ¹⁰ Bā svajja na pādesi. ¹¹ Bā jap-
paṇ samantaṇ, B° jappamantaṇ. ¹² Bā pāde-. ¹³ Bā jappanti. ¹⁴ Bā
adda pi. ¹⁵ Bā kareyya. ¹⁶ Ck mantā. ¹⁷ Ck hi, Bā pi?

pi¹ mantā² te nassissantīti³ tesam nassanapakatīn⁴ ca mayham saṁsi, brāh-
manassā 'ti micchā ti brāhmaṇassa santike mayā ime mantā gahitā ti
micchā abhāvīni, tenā me te mantā naṭṭhā, sv-āham pabhinamanto idāni ka-
paṇaṁ rodāmi.

Taṁ sutvā rājā „ayaṁ pāpadhammo evarūpaṁ ratanaṁ⁵ 5
na olokeṣi, evarūpasmiṁ hi uttamaratane⁶ laddhe jāti kiṁ
karissatīti“ kujjhivā⁷

7. Eṇḍā pucimandā vā atha vā pālibhaddakā⁸

madhuṁ madhutthiko⁹ vinde, so hi tassa dumuttamo. 7.

8. Khattiyā brāhmaṇā¹⁰ vessā suddā caṇḍāla pukkusā 10

yasmā¹¹ dhammaṁ vijāneyya so hi tassa naruttamo. 8.

9. Imassā daṇḍaṁ ca vadhaṁ ca datvā¹²

gale gahetvā khalayātha¹³ jammaṁ

yo uttamattīhaṁ kasirena laddhaṁ

mānātimānena vināsayitthā¹⁴ 'ti 9. 15

imā gāthā āha.

Tattha madhutthiko ti madhuatthiko puriso araṇṇe madhuṁ olovento etesaṁ
rukkhānaṁ yato madhuṁ labhati so hi¹⁵ dumo tassa dumuttamo¹⁶ nāma, tato
c' eva khattiyādāsu yamhā purisā dhammaṁ kāraṇaṁ¹⁷ y' uttamattīhaṁ¹⁸ vijā-
neyya so tassa uttamanaro¹⁹, imassa daṇḍaṁ cā 'ti imassa pāpadhammassa 20
sabbappaharanadaṇḍaṁ²⁰ ca velupesīhi²¹ piṭṭhicammaṁ uppāṭentā²² vadhaṁ
ca datvā imaṁ ca jammaṁ gale gahetvā khalayātha²³ khalikāraṁ²⁴ pāpetvā
niddhamattha²⁵ kiṁ iminā idha vasantenā 'ti.

Rājapurisā tathā katvā „tavācariyassa santikaṁ²⁶ gantvā
taṁ ārādhetvā²⁷ sace puna mante²⁸ labhasi²⁹ idhāgaccheyyāsi, 25
no ce imaṁ disaṁ mā olokeyyāsitī“ taṁ nibbisayam akaṁsu.
So anātho hutvā „ṭhapetva ācariyaṁ na me aññaṁ paṭi-
saraṇaṁ atthi, tass' eva santikaṁ gantvā taṁ ārādhetvā
Puna mantāṁ yācissāmīti“ rodanto taṁ gāmaṁ agamāsi.

¹ B² guhasi. ² B² -o. ³ B² -ssati. ⁴ C² tassana-, B² anassanaṁ-. ⁵ B² -namantaṁ. ⁶ B² -ramante. ⁷ B² add tassa garahanto. ⁸ B² paṭhali-. ⁹ B² -ttiko, C² -ttikā. ¹⁰ C² -ṇa. ¹¹ B² yambā. ¹² C² natvā. ¹³ B² gala-. ¹⁴ C² -yittho. ¹⁵ C² so ca. ¹⁶ C² mudutta-. ¹⁷ B² kāla. ¹⁸ B² yuttaṁ mattaṁ. ¹⁹ B² so va tassa uttamo nāma. ²⁰ C² sabbassaharanadaṇḍo. ²¹ B² -pesikāḍini. ²² B² upanetvā. ²³ C² -āyātha, B² galayātha. ²⁴ so C²; B² khalanikāraṇaṁ. ²⁵ B² add nikaḍḍhatha. ²⁶ B² -ke. ²⁷ B² add va. ²⁸ C² -to. ²⁹ C² labhisi, B² labhissasi.

Atha naṃ āgacchantāṃ disvā M. bhariyaṃ āmantetvā „bhadde passa taṃ¹ pāpadhammaṃ parihīnamantaṃ puṇa āgacchantān²“ ti āha. So M-aṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ ni-sinno „kiṃkāraṇā āgato sīti“³ puttḥo „ācariya musāvādaṃ
5 katvā ācariyaṃ paccakkhitvā mahāvīnāsaṃ patto 'mhiṭi⁴“ vatvā accayaṃ desetvā puna mante⁵ yācanto

10. Yathā samaṃ maññamāno pateyya
sobbhaṃ guhaṃ narakāṃ pūtipādaṃ
rajjū 'ti vā⁶ akkaṃ⁷ kaṇhasappaṃ
andho⁸ yathā jotim adhiṭṭhaheyya
10 evaṃ pi maṃ tvaṃ khalitaṃ sapaññā⁹,
pahīnamantassa puna-ppasīdā¹⁰ 'ti 10.
gātham āha.

Tattha yathā samaṃ ti yathā puriso idaṃ samaṭṭhānaṃ⁹ ti maññamāno
15 sobbhaṃ vā guhaṃ vā bhūmiyā phalitaṭṭhānasaṃkhiṭāṃ¹⁰ narakāṃ vā pūtipādaṃ
vā pateyya, pūtipāde ti Himavantapadese mahārakkhesu¹¹ sukkhitvā¹² matesu
samūlesu¹³ pūtikesu jātesu¹⁴ tasmiṃ thāne mahā āvāṇo hoti tassa nāmaṃ,
jotimadhiṭṭhaheyyā 'ti agglīṃ akkameyya, evaṃ pīti evaṃ ahaṃ pi
paññācakkhuṃ abhāvā andho¹⁵ tumbhākaṃ viśesaṃ ajānanto tumbhesu khalito
20 tvaṃ maṃ khalitaṃ viditvā¹⁶ sapaññā¹⁷ .ñāṇasampanna¹⁸ pahīnamantassa
mama puna pasīdatha¹⁹.

Atha²⁰ naṃ ācariyo „tāta, tvaṃ kiṃ kathesi, andho²¹ hi
dinnāya saññāya²¹ sobbhādīni pariharati, mayā paṭhamāṃ eva
kathitaṃ, idāni kimatthaṃ mama santikaṃ āgato sīti“ vatvā
25 11. Dhammena mante²² tava sampadāsīṃ,
tvam pi dhammena paṭiggahesi,
pakatim pi te attamaṇo asaṃsiṃ²³:
dhamme ṭhitaṃ taṃ na jaheyya manto²⁴. 11.

¹ Bā tha. ² Ck āgacchanti, Cs āgacchati. ³ Bā omits mante. ⁴ Ck rajjūni cā, Bā jotim vā, Bf rujjuti vā. ⁵ Bā -meya. ⁶ Bā anto. ⁷ so Bf: Cks Bā sapaññāni. ⁸ Bā punasampadāhi, Bā -sampaṭṭhā. ⁹ Bā saman. ¹⁰ Bā khalita-. ¹¹ Cks -rakkhe. ¹² Bā sūsiṭvā. ¹³ Cks matetassamūle. ¹⁴ Bā vā in the place of jātesu. ¹⁵ Bā anto. ¹⁶ Bā vanditvā. ¹⁷ Bā sapaññānti. ¹⁸ Bā -nnath. ¹⁹ Bā pidethā ti. ²⁰ Cks omits aha. ²¹ Bā paññāya dinnāya in the place of d. ²² Bā nantaṃ. ²³ all four MSS. -si. ²⁴ Cks Bf -tā.

12. Yo¹ bāla mantaṃ kasirena laddhaṃ
 yaṃ dullabhaṃ ajja manussaloke
 kicchāpi² laddhā jīvikam³ appaṇṇa⁴
 vināsayi⁵ alikaṃ bhāsamāno 12.

13. Bālassa mūḷhassa akataññuno ca⁶ 5
 musā bhaṇantassa asaṇṇatassa
 mante mayam tādīsake na dema,

• • kuto mantā, gaccha na mayha⁷ ruccasīti 13.

imā gāthā āha.

Tattha dhammenā 'ti aham pi tava ācariyabhāgaṃ hiraṇṇaṃ vā su- 10
 vannaṃ vā agahetvā dhammen' eva mante⁸ sampadāsiṃ, tvaṃ pi kiñci adatva
 dhammena samena' eva paṭiggahehi, dhamme tṭhitaṃ ti ācariyapūjake dhamme
 tṭhitaṃ, tādīsake ti tathārūpe akāle⁹ phalagaṇhāpake¹⁰ mante na dema,
 gaccha na me ruccasīti.

So evaṃ ācariyena uyyojito¹¹ „kim mayhaṃ jīvitenā“ 'ti 15
 araṇṇaṃ pavisitvā anāthamarāṇaṃ mari.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi Devadatto ācari-
 yaṃ paccakkhāya mahāvināsaṃ patto“ ti vatvā j. s. „Tadā akataññū¹²
 māṇavo Devadatto ahoṣi. rūjā Anando, caṇḍālaputto¹³ aham evā“ 'ti.
 Ambajātakaṃ. 20

2. Phandana-jātaka.

Kuṭṭhārihattho puriso ti. Idaṃ S. Rohiṇīnaditīre¹⁴ nāta-
 kānaṃ kalahaṃ ā. k. Vatthum¹⁵ Kuṇḍalajātaka āvibhavissati.
 Tadā pana S. nātaka āmanetvā mahārāja¹⁶

A. B. Br. r. k. bahinagare vadḍhakīgāmo ahoṣi. Tatth' 25
 • 17 brāhmaṇavadvadḍhakī araṇṇā¹⁸ dārūni āharitvā rathaṃ katvā
 jīvikam¹⁹ kappesi. Tadā Himavanta-padese mahāphandanurukkho

¹ Ck^o so. ² B^d kiñcāpi. ³ C^o B^d jīvitam. ⁴ B^d -paṇṇo. ⁵ C^k -sasi, B^d vinā-
 sayi. ⁶ B^d omits ca. ⁷ B^d mayham. ⁸ B^d omits mante. ⁹ B^d -la. ¹⁰ B^d
 phalaṃ. ¹¹ B^d uyyojetvā. ¹² Ck^o omits ak-. ¹³ B^d adds pana. ¹⁴ B^d jeta-
 vane viharanto in the place of Ro-. ¹⁵ B^d adds pana. ¹⁶ B^d omits mahā.
¹⁷ B^d tatteko. ¹⁸ B^d -ññato. ¹⁹ B^d -tam.

ahosi. Eko¹ kālasīho gocaraṃ pariyesitvā āgantvā tassa mūle
nīpajji. Ath' assa ekadivasam vāte paharante eko sukkha-
daṇḍako patitvā khandhe avatthāsi². So thokaṃ khandhena
rujantena bhītatasi to utthāya pakkhanditvā puna nivatto āgata-
5 maggaṃ³ olokento kiñci adisvā „aṇño me⁴ sīho vā vyaggho
vā anubandhanto n' atthi, imasmiṃ pana rukkhe nibbatta-
devatā maṃ ettha nīpajjantaṃ na sahati maññe, hotu jānissā-
miti“ atthāne kopam⁵ bandhitvā rukkhaṃ paharitvā „a' eva
tava rukkhe⁶ pattaṃ khādāmi na sākhaṃ bhañjāmi⁷, aṇṇe
10 mige idha vasante sahasi maṃ na⁸ sahasi, ko mayhaṃ doso
atthi⁹, katipāhaṃ āgamehi, samūlan¹⁰ te rukkhaṃ uppātāpetvā¹¹
khaṇḍākhaṇḍikam chedāpessāmīti“ rukkhadevataṃ tājjetvā
ekam purisaṃ upadhārento vicari. Tādā so brāhmaṇavaddhakī
dve tayo manusse ādāya rathadārūnaṃ atthāya yānakena taṃ
15 padesaṃ gantvā ekasmiṃ thāne yānakaṃ thapetvā vāsiphara-
suhatto rukkhe upadhārento phandanarukkhasamīpaṃ¹² aga-
māsi. Kālasīho taṃ disvā „ajja mayā paccāmittassa piṭṭhiṃ
datthum vaṭṭatīti“ gantvā rukkhamūle atthāsi, vaddhakī ca ito
o' ito ca olokento¹³ phandanasamīpena pāyāsi. So¹⁴ „yāva
20 eso nātikkamati tāvad ev' assa kathessāmīti“ cintetvā paṭha-
maṃ gātham āha:

1. Kuthāribhattho puriso vanam ogayha¹⁵ tiṭṭhasi¹⁶,
putṭho me samma akkhāhi, kiṃ dāruṃ chetum icchasīti¹⁷. 14.

Tattha puriso ti tvam¹⁸ kuthāribhattho eko puriso, imam vanam
25 ogayha¹⁵ tiṭṭhasīti

So tassa vacanam sutvā „acchariyam bho, na vata me¹⁹
ito pubbe migo²⁰ mānusiṃ vācam bhāsanto diṭṭhapubbo, esa²¹

¹ B¹ tatteko. ² so C²; B² khante atthāsi. ³ B² āgamaṇa-. ⁴ B² maṃ. ⁵ C² khopam, B² kova. ⁶ B² rukkhaṇa. ⁷ C² B² bhu-. ⁸ B² sahasī ma na, C² omits sah-. ⁹ C² aṇṇa, C² aṇṇe. ¹⁰ B² -lakam. ¹¹ B² -tetvā. ¹² B² bay-
danasamīpena ¹³ B² -ketvā. ¹⁴ B² adds pi. ¹⁵ B² ogga-. ¹⁶ C² -ti. ¹⁷
C² hetthamlechatīti. ¹⁸ B² kiṃ tvam. ¹⁹ B² vatato māṇavaka in the place
of bho - . ²⁰ C² add vā.

rathānucchavikam dāruṃ jānissati¹, pucchāmi tan² ti cintetvā
dutiyaṃ gātham āha:

2. Īso vanāni carasi samāni visamāni ca,
puṭṭho me samma akkhāhi, kiṃ dāruṃ nemiyā dāhan ti. 15.

Tattha, īso ti tvam pi eko kālasīho vanāni carasi, tvam rathānucchavikam 5
dāruṃ² jānissasi.

Taṃ sutvā³, ito dani me manoratho matthakam pāpuṇis-
satīti⁴ "cintetvā tatiyaṃ gātham āha;

3. N' eva sālo na khadiro n' assakaṇṇo kuto dhavo,
rukkho va⁴ phandano nāma, taṃ dāruṃ nemiyā dāhan ti. 16. 10

So⁵ taṃ sutvā soṇanassajāto „sudivasena vat' amhi⁶ ajja
araññāṃ pavitṭho, tiracchānagato me rathānucchavikam dāruṃ
ācikkhati, aho sādhu⁷ "ti pucchanto catuttham gātham āha:

4. Kīdisāni 'ssa pattāni, khandho vā pana kīdiso,
puṭṭho me samma akkhāhi, yathā jānemu phandanam ti. 17. 15
Ath' assa ācikkhanto dve gāthā āphāsi:
5. Yassa sākā palambanti⁷ namanti na ca bhañjare
so rukkho phandano nāma yassa mūle ahaṃ⁸ ṭhito. 18.
6. Arānam cakkanābhīnam isānemirathassa ca
sabbassa te kammaniyo ayaṃ hessati phandano ti. 19. 20

Tattha arānam ti idaṃ so kadāc' esa imaṃ rukkhaṃ na gaṇheyya
guṇam assa kathessāmi ti cintetvā evam āha, tattha isānemirathassa cā
'ti rathasāya cā⁹ nemiyā ca sesassa ca rathassa sabbassa te esa¹⁰ kammaniyo
kammakkhamo bhavissatīti.

So evaṃ ācikkhitvā tūṭṭhamānaso ekamante cari¹¹. Vaḍ- 25
ḍhaki pi rukkham chinditum ārabhi. Rukkhadevatā cintesi:
"Yayā etassa upari na kiñci pātitaṃ, ayaṃ atṭhāne āghātaṃ¹²
bandhitvā mama vimānaṃ nāseti, ahaṃ ca nassissāmi, eken'

¹ B^d -tīti vatvā. ² B^d rathamrukkham. ³ B^d adda kālasīho. ⁴ C^k ca. ⁵ B^d
om so. ⁶ C^k sudivasopavanamhi, B^d -jāto na purimadivaso va imaṃ. ⁷
C^k pha-, B^d pathappanti. ⁸ B^d mūlesvāhaṃ. ⁹ B^d omits ratha and ca. ¹⁰
B^d nemiyā ca rathassa ca sesaṇṇa sabbassa rathassa esa. ¹¹ B^d vicari. ¹²
B^d -tāh.

upāyena imaṇ ca īsaṃ nāsessāmīti¹ sā² vanakammikapuri³so
 viya hutvā tassa santikaṃ āgantvā pucchi: „bho⁴ purisa,
 manāpo te rukkho laddho, imaṃ chinditvā kiṃ karissasīti⁵.
 „Rathe⁶ nemiṃ karissāmīti⁷. „Iminā rukkheṇa ratho bha-
 5 vissatīti kena te akkhātan⁸ ti. „Ekena kālasīheṇa⁹ ti.
 „Sādhu, sutṭhu tena akkhātaṃ: iminā rukkheṇa ratho sundaro
 bhavissatīti, kālasīhassa pana galacammaṃ¹⁰ uppāṭetvā catu-
 raṅgulamatte thāne ayapaṭṭena viya nemimaṇḍale parikkhitte
 nemi ca thirā bhavissāti, bahū¹¹ dhanāṃ labhissasīti¹².
 10 „Kālasīhacammaṃ kuto lacchāmīti¹³. „Kiṃ lālako si, ayaṃ
 tava rukkho vane thito¹⁴ na palāyati, tvaṃ yena¹⁵ te rukkho
 akkhāto tassa santikaṃ gantvā ‘sāmi tayā dassitarukkhaṃ
 kataratthāne chindāmīti¹⁶ vañcetvā¹⁷ ānehi, atha naṃ nirāsāṃkaṃ
 ‘idha ca ettha ca chindā¹⁸ ti tuṇḍaṃ¹⁹ pasāretvā ācikkhantaṃ
 15 tikhiṇeṇa mahāpharasunā koṭṭetvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā cam-
 maṃ ādāya varamāsaṃ khāditvā rukkhaṃ chindā²⁰ ti
 veraṃ appesi.

Tam atthaṃ pakāsento S. imā gāthā āha:

7. Iti phandanarukkho pi tāvade²¹ ajjhabhāsatha:
 20 mayham pi vacanaṃ atthi, Bhāradvāja suṇohi me. 20.
 „Issassa²² upakhandhamhā okkacca²³ caturaṅgulaṃ
 tena nemiṃ pariharesi²⁴, evaṃ dāhataṃ siyā. 21. “
 9. Iti phandanarukkho pi veraṃ appesi²⁵ tāvade
 jātānaṃ ca ajātānaṃ īsānaṃ dukkhaṃ²⁶ āvahīti. 22.
 25 Tattha Bhāradvājā²⁷ ti taṃ gottanāpatī²⁸, upakhandhamhā ti
 khandhato, okkaccā²⁹ ti okkantitvā³⁰.

Vaddhakī rukkhadavatāya vacanaṃ sutvā „aho ajja
 mayhaṃ maṅgaladivaso³¹ ti kālasīhaṃ ghādetvā rukkhaṃ chir-
 ditvā pakkāmi.

¹ Bā imassa va ime vināse-. ² Bā omits sā. ³ Bā -a. ⁴ Bā omits pana Qala
⁵ Bā adds ca. ⁶ Cks vanatthato. ⁷ Bā mukhacu-. ⁸ Bāf devatā, Cs tāvadeva.
⁹ so Cks; Bāf imassa. ¹⁰ Bāf ukk-. ¹¹ so Cks; Bā pasāresi, Bf pasādesi. ¹²
 Bā appeti. ¹³ Bā rukkham, Bf rukkha. ¹⁴ Bā -na ā-. ¹⁵ Bā ukkacā ti upagantvā.

Tam atthañ pakāsento S.

10. Icc-eva phandāpo īsañ īso ca pana phandanāñ
aññamaññāñ vivādena aññamaññāñ aghāṭayum. 23.
11. Evam eva manusseṣu¹ vivādo yathā jāyati
mayūranaccāñ naccanti² yathā ne³ īsaphandanā. 24. 5
12. Tam vo vadāmi, bhaddāñ vo⁴, yāvanta⁵ ettha samāgatā:
sammōdatha mā vivadittha, mā hotha īsaphandanā. 25.
13. Sāmaggiñ eva⁶ sikkhetha, buddheh⁷ etañ pasamsitañ,
sāmaggirato⁸ dhammaṭṭho yogakkhemā na dhamasatī āha. 26.

Tattha aghāṭayun ti ghātāpesum, mayūranaccāñ naccantīti ma- 10
hārāja yathā hi manussānañ vivādo hoti tattha yathā nāma mayūrā naccantā
paṭicchādetabbāñ⁷, rahassaṅgañ pakāṭaṅ karonti evaṃ te manussā añña-
maññassa randhañ pakāsenta⁸ mayūranaccāñ naccanti⁹ nāma, yathā te īsa-
phandanā aññamaññassa randhañ⁹ pakāsenta¹⁰ naccāmsu nāma, tam vo ti tena
kāraṇena tumhe vadāmi, bhaddāñ vo¹¹ ti bhaddāñ tumhākāñ hotu, yāvanta- 15
tetthā¹² ti yāvanta ettha īsaphandanasadisā mā ahuvattha, sāmaggimevā¹³
ti samaggaḥbhavam¹³ eva tumhe sikkheyyātha¹⁴, idañ paññāvuddhehi paññitehi
pasamsitañ, dhammaṭṭho ti sucariṭṭhadhamme (hito, yogakkhemā ti yogehi
khemā nibbānā¹⁵ na dhamasati na parihāyatīti nibbānena desanāya kūṭaṅ gāṇhi.

•Rājāno¹⁶ dhammukathañ sutvā samaggā jātā. 20

S. i, d. ā. j. s.: „Tadā tañ kāraṇaṃ disvā¹⁷ tasmiṃ vanasaṇḍe¹⁸
devatā¹⁹ ahañ“ ti. Phandana-jātakaṃ.

3. Javanahamsajātakaṃ.

Idheva hamsa nipatā²⁰ ti. Idam S. J. v. Daḥhadhamma'sut- 25
tantaḍesanaṃ²⁰ ā. k. Bhagavatā hi „seyyathāpi bhikkhave cattāro daḥ-
hadhammā dhanuggahā susikkhitā²¹ katahatthā katūpāsana²² catuddisā
ṭhitā asu atha²³ puriso āgaccheyya 'ahañ imesaṃ catunnaṃ daḥha-
dhammānaṃ dhanuggahānaṃ susikkhitānaṃ katahatthānaṃ katūpāsa-

¹ Bā -ssānaṃ. ² Bā -rānaccāñ naccantā. ³ Bāf te. ⁴ Bā bhaddante, Bf bhadante.
⁵ Bāf sāmagyameva. ⁶ Ck Bā sāmagya-, C maggaratho. ⁷ Bā -bba. ⁸ all three
MSS. -to. ⁹ Bā -tā. ¹⁰ all three MSS. -to. ¹¹ Ck ho, Bā bhadanto. ¹² Bā
sāmagyam-. ¹³ Bā sāmaggi-. ¹⁴ Bā tumhehi sikkhatha. ¹⁵ Bā -na. ¹⁶ Bā
sakyarā-. ¹⁷ Bā viditvā. ¹⁸ Bā adds vutte. ¹⁹ Bā adds pana. ²⁰ Bā -dham-
madhanuggahasu-. ²¹ Ck omī su. ²² Ck -sakā. ²³ Bā atheke.

nānaṃ catuddisā kaṇḍe khitte appatitṭhite puthaviyaṃ¹ gahetvā āgamissāmiti² taṃ kiṃ maññatha bhikkhave³ 'javano'⁴ puriso paramena javena samannāgato⁵ ti alaṃ vacanāyā⁶ 'ti evaṃ bhante, yathā ca⁷ bhikkhave tassa purisassa javo yathā ca⁸ candimasuriyānaṃ javo tato
 5 sīghatara yathā ca bhikkhave tassa purisassa javo yathā ca⁹ candi-
 masuriyānaṃ javo yathā ca yāva devatā va¹⁰ candimasuriyānaṃ pu-
 rato dhāvanti tāsāṃ devatānaṃ javo tato sīghatara yathā ca bhik-
 khave tassa purisassa -pe- tāsāṃ devatānaṃ javo tato sīghataraṃ¹¹
 āyusamkhārā khiyanti tasmā ti ha bhikkhave evaṃ sikkhitabbaṃ
 10 'appamattā bhaviṣṣamā'¹² ti evaṃ¹³ hi vo bhikkhave sikkhitabbaṃ¹⁴ ti (—?).
 Imassa suttassa kathitadivasato¹⁵ dutiyadvase¹⁶ dh. k. s.: „āvuso S.
 attano Buddhavisaye ṭhatvā imesaṃ sattānaṃ āyusamkhāre ittare¹⁷
 dubbale katvā paridīpento puthujjanabhikkhū ativiya¹⁸ Saṃtāsaṃ pāpesi,
 aho Buddhabalaṃ nāmā¹⁹ 'ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
 15 e. k. s.²⁰ ti pucchitvā „imāya nāmā²¹ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhik-
 khave, sv-āhaṃ idāni sabbaññutaṃ patto, āyusamkhārānaṃ ittara-
 bhāvaṃ dassetvā bhikkhū samvejetvā dhammaṃ desemi²², mayā hi
 pubbe ahetukaṃ²³ haṃsayoniyaṃ nibbattenāpi²⁴ āyusamkhārānaṃ
 ittarabhāvaṃ dassetvā Bārāṇasirājānaṃ ādiṃ katvā sekalarājaparisaṃ
 20 samvejetvā dhammo desito²⁵ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. M. javanahaṃsayoniyaṃ nibbattitvā na-
 vutihaṃsasahassaparivuto Cittakūṭe paṭivasati. So ekadivasam
 Jambudīpatale ekasmiṃ sare saparivāro sayamjātasālīṃ khā-
 ditvā ākāse suvaṇṇakilaṇjaṃ pattharanto viya mahāntend²⁶ pari-
 25 varena Bārāṇasinagarassa matthakamatthakena²⁷ manda-
 mandāya²⁸ vilāsagatiyā Citrakūṭaṃ gacchati. Atha naṃ
 Bārāṇasirājā disvā „imināpi mādisseṇa raññā bhavitabbaṃ²⁹ ti
 amaccānaṃ vatvā tasmīṃ sinehaṃ uppādetvā mālāgandhavile-
 panaṃ gahetvā M-aṃ olokento³⁰ sabbaturiyāni paggaḥhāpesi.
 30 M. taṃ³¹ attano sakkāraṃ karontaṃ disvā haṃse³² pucchi:

¹ Bā pa-. ² Cks -o. ³ Bds javena dhāvanto. ⁴ Bā omits ca. ⁵ Cks omits ca.
⁶ Ck yāvatādeva, Bā devatā in the place of yāvadavatāva. ⁷ Bā -rā. ⁸ Bā
 viharissamā. ⁹ Bā evaṃ. ¹⁰ Bā adds paṭhāya. ¹¹ Bā adds bhikkhū. ¹² Bā
 omits i-. ¹³ Bā dhamme desesi. ¹⁴ Bā -ka. ¹⁵ Bā -tṭe pi. ¹⁶ Bā omits
 matthaka. ¹⁷ Bā omits manda. ¹⁸ Bā -ketvā. ¹⁹ Bā omits taṃ. ²⁰ Cks
 haṃseu.

„rājā mama evarūpaṃ sakkāraṃ karonto kiṃ paccāsiṃsatīti“.
 „Tumhehi saddhiṃ mittabhāvaṃ devā“¹ ti. „Tena hi rañño
 amhehi saddhiṃ mittabhāvo hotū“² ti raññā saddhiṃ mitta-
 bhāvaṃ katvā pakkāmi. Ath³ ekadivasaṃ raññā⁴ uyyānaṃ
 gatakāle Anotattadahaṃ⁵ gantvā ekena pakkhena udakaṃ⁶
 ekena candanacunṇaṃ ādāya gantvā rājānaṃ tena udakena
 nahāpetvā candanacunṇena okiritvā mahājanassa passantass⁷
 eva saparivāro Cittakūṭaṃ agamāsi. Tato paṭṭhāya rājā
 M-aṃ daṭṭhukāmo hutvā „sahāyo me⁸ ajja āgamiṃsatīti“ āga-
 manamaggaṃ olokeno va⁹ acchati. Tadā M-assa kaniṭṭhā dve¹⁰
 haṃsapotakā „suriyena saddhiṃ javissāmā“¹¹ ti mantetvā M-assā-
 rocesuṃ¹²: „mayā suriyena saddhiṃ javissāmā“¹³ ti. „Tāta
 suriyavego¹⁴ nāma, siḅho¹⁵, suriyena saddhiṃ javitū na sak-
 khissatha, antarā va vinassissatha, mā gamitthā“¹⁶ ti. Te
 dutiyam pi tatiyam pi yāciṃsu. B.¹⁷ te yāva tatiyaṃ vāresi¹⁸
 yeva. Te mānathaddhā attano balaṃ ajānantā M-assa anā-
 cikkhitvā va „suriyena saddhiṃ javissāmā“¹⁹ ti suriye anug-
 gate²⁰ yeva gantvā Yugaṇḍharamatthake nisīdiṃsu. M. te adisvā
 „kahan nu kho gatā“²¹ ti pucchitvā taṃ pavattiṃ sutvā cintesi:
 „te suriyena saddhiṃ javitū na sakkhissanti, antarā va²²
 vinassissanti, jīvitāṃ tesāṃ dassāmīti“²³ so pi²⁴ gantvā Yugaṇ-
 ḍharamatthake yeva nisīdi. Ath²⁵ uggate²⁶ suriyamaṇḍale haṃ-
 sapotakā uppatitvā suriyena saddhiṃ pakkhandiṃsu. M. pi
 tehi saddhiṃ pakkhandi. Kaniṭṭhabhātiko yāva pubbaṇḍa-
 samayā javitvā kilami, pakkhasandhīsu aggiuṭṭhānakālo viya²⁷
 ahosi. So B-assa saññaṃ adāsi: „bhātika²⁸ na sakkomīti“.
 Atha naṃ M. „mā bhāyi, jīvitāṃ te dassāmīti“²⁹ pakkhapañ-
 jarena parikkhipitvā assāsetvā Cittakūṭapabbataṃ netvā haṃ-
 sānaṃ majjhe ṭhapetvā puna pakkhanditvā suriyaṃ patvā
 itarena saddhiṃ pāyāsi. So pi³⁰ yāva upakṭṭhamajjhantikā³¹

¹ Bā -o. ² Bā -he. ³ Bā omits va. ⁴ Bā m-assa āro-. ⁵ Bā -javo. ⁶ Bā
 siḅhataro. ⁷ Bā adds pi. ⁸ Bā omits pi. ⁹ Bā aṭṭha u-. ¹⁰ Ck -liya. ¹¹ Bā
 esāpi. ¹² Bā upakṭṭhakā maj-.

suriyena saddhim¹ javitvā kilami, pakkhasandhīsu aggiuṭṭhāna-
 kālo viya ahosi. Tato B-assa saññam² adāsi: „bhātika' na
 sakkomīti“. Tam pi M. tath' eva samassāsetvā pakkhapañ-
 jarenādāya Cittakūṭam eva agamāsi. Tasmim³ khaṇe suriyo
 5 nabhamajjham⁴ pāpuṇi. Atha M. „ajja mama sarīrabalaṃ vī-
 mainissāmmīti“ cintetvā ekavegena pakkhanditvā Yūgandhara-
 matthake nisīditvā tato uppatitvā ekavegen' eva' suriyam⁵
 pāpuṇitvā kālena purato kālena pacchato javitvā cintesi: „may-
 ham⁶ suriyena saddhim⁷ javanam⁸ nāma niraṭṭhakaṃ ayoniso-
 10 manasikārasambhūtam, kim me iminā, Bārāṇasim⁹ gantvā mama
 sahāyassa' rañño atthadhammayuttam¹⁰ katham¹¹ kṛtessānīti“
 so nivattitvā suriye nabhamajjham¹² aṇatikkante yeva sakala-
 cakkavālam¹³ antantena anusaṃyāyitvā¹⁴ vegam¹⁵ parihāpento sa-
 kala - Jambudīpaṃ antantena anusaṃyāyitvā¹⁶ Bārāṇasim¹⁷ pā-
 15 puṇi. Dvādasayojanikaṃ sakalanagaram¹⁸ haṃsacchannaṃ¹⁹
 viya ahosi, chiddam²⁰ nāma na paññāyati²¹, anukkamena vege
 parihāyante²² ākāse chiddāni²³ paññāyimsu. M. vegam²⁴ pari-
 hāpetvā ākāsa²⁵ otaritvā sihapañjarassa abhimukhaṭṭhāne
 atṭhāsi. Rājā „āgato me sahāyo“, ti somanassappatto tassa
 20 nisīdanatthāya kañcanapīṭham²⁶ paññāpetvā „samma pavisa,
 idha nisidā“ 'ti vatvā paṭhamam²⁷ gātham²⁸ āha:

1. Idh' eva haṃsa nipata, piyam²⁹ me tava dassanam³⁰,
 issaro si anupatto: yam³¹ idh' atthi pavedayā 'ti. 27.

Tattha idhā 'ti kañcanapīṭham³² sandhāyāha, nipatā 'ti nisīda, issaro
 25 s' ti tvaṃ imassa ṭhānassa issaro sāmī hutvā āgato ti vadati, yam³³ idhatthi
 yam³⁴ imasmim³⁵ nivesane atthi tam³⁶ aparisaṃkanto ambhakaṃ kathehi³⁷.

M. kañcanapīṭhe nisīdi. Rājā satapākasaḥsapākehi
 telehi tassa pakkhantarāni makkhetvā kañcanaṭṭṭhake madhu-
 30 lāje ca³⁸ sakkarodakaṃ ca dāpetvā³⁹ madhurapaṭisaṃthāram⁴⁰

¹ Cks -tiya. ² Bā -na, omitting eva. ³ Cks omīti saddhim. ⁴ Bā -yaṭṭassa.
⁵ Bā anuyāyitvā. ⁶ Cks -sacha-. ⁷ Cks -yasi. ⁸ Ck ajja parihāyante, C
 parihāyante. ⁹ Bā chiddāpi. ¹⁰ Bā -sato. ¹¹ Bā -hiti. ¹² Bā madhulā-
 medhurodakakaṃ. ¹³ Bā khādāpetvā.

katvā „samma tvaṃ¹ ekako va āgato si, kuhiṃ² āgamitthā“
 ti². So taṃ pavattim vitthārena kathesi. Atha naṃ rājā
 āha: „samma mama pi suriyena saddhim javitavegaṃ dasse-
 hīti“. „Mahārāja na sakkā so vego⁴ dassetun“ ti. „Tena hi
 sarikkhakamattaṃ dassehīti“. „Sādhū mahārāja, sarikkha-
 kamattaṃ dassessāmi, akkhaṇavedhidhanuggahe sannipātehi“.
 Rājā sannipātesi. M. cattāro⁵ gahetvā rājanivesanā⁶ oruyha
 rājaṅgaṇe silāthambhaṃ nikhaṇāpetvā attano gīvāya ghaṇṭaṃ
 bandhāpetvā silāthambhamatthake⁷ nisīditvā cattāro dhanug-
 gahe silāthambhaṃ nissāya cātuddisābhimukhe ṭhapetvā „ma-
 hārāja imo cattāro janā⁸ ekappahāren⁹ eva cātuddisābhimukhā
 cattāro kaṇḍāni khipantu, tān¹⁰ āhaṃ¹¹ paṭhaviṃ appattān¹² evā-
 haritvā¹³ etesaṃ, pādāmūle¹⁴ pātesāmi¹⁵, mama kaṇḍatthā¹⁶
 gatabhāvaṃ ghaṇṭāsaddasaññāya¹⁷ jāneyyāsi, ahaṃ pana na
 paññāyissāmīti“ vatvā teli¹⁸ ekappahāren¹⁹ eva khittakaṇḍāni²⁰
 āharitvā tesaṃ pādāmūle pātetvā silāthambhake nisinnam eva
 attānaṃ dassetvā „diṭṭho te mahārāja mayhaṃ vego“ ti vatvā
 „mahārāja, ayaṃ vego mayhaṃ n²¹ eva uttamo na²² majjhimo,
 paritto lāmakavego esa, evaṃsīgho mahārāja amhākaṃ²³
 vego“ ti āha. Atha naṃ rājā pucchi: „samma atthi pana
 tumhākaṃ²⁴ vegato añño sīghataro vego“ ti. „Āma samma²⁵
 amhākaṃ uttamavegato pi satagūṇena sahaṣṣagūṇena sata-
 sahaṣṣagūṇena imesaṃ sattānaṃ āyusaṃkhārā kkhīyanti bhijjanti
 khayāṃ gacchantīti“ khaṇikanirodhavasena rūpadhammaṇaṃ
 bhedaṃ dassesi. Rājā²⁶ M-assa kathaṃ sutvā maraṇabhaya-
 bhīto satim paccupatṭhāpetuṃ asakkonto bhūmiyaṃ papati²⁷.
 Mahājāno utrāsappatto ahosi, rañño mukhaṃ udakena siñcitvā
 satim paṭilabhāpesuṃ. Atha naṃ M. „mahārāja, mā bhāyi,

¹ C² omīti tvaṃ. ² C² -sīti, all three MSS. kuhiṃ. ³ B^d adds pucchi. ⁴
 B^d sakkomi vegaṃ. ⁵ B^d cattāro dhanuggahe, C² tesaṃ sabbajettāka cattāro.
⁶ B^d omīti rāja. ⁷ B^d dhanuggahajānā. ⁸ B^d tāni ahaṃ. ⁹ B^d eva ā-. ¹⁰
 B^d -mitti. ¹¹ B^d vāya. ¹² B^d ghaṇḍānusadda-. ¹³ B^d tesaṃ. ¹⁴ B^d nāpi.
¹⁵ B^d omīti a-. ¹⁶ B^d mahārāja. ¹⁷ B^d dasseti tato nāmadhammaṇaṃ rājā.
¹⁸ B^d pati.

maraṇasatiṃ bhāvehi¹, dhammaṃ cara², dānādini puññāni
karohi³, appamatto hohitī⁴ ovadi⁵. Tam⁶ rājā „sāmi mayam
tumhādisena nāṇasampannenācariyena⁷ vinā vasitum⁸ na sak-
khissāmi, Cittakūṭapabbataṃ āgantvā mayham dhammaṃ de-
sento mayham ovādācariyo hutvā idh⁹ eva vasā¹⁰ ‘ti yācanto
dve gāthā abhāsi:

2. Savanena c’ ekassa¹¹ piyā bhavanti,

disvā pan’ ekassa viheti chando¹²,

disvā ca sutvā ca piyā bhavanti,

10 kaccin¹³ nu me piyyasi¹⁴ dassanena. 28.

3. Savanena piyo me si bhiyyo cāgama dassanaṃ,

evam piyadassano samāno vasa hamsa mama santike t¹⁵ 29.

Tāsam attho: samā hamsarāja savane¹⁶ eva¹⁷ ekas¹⁸ ekacce piyā honti¹⁹,
evamguṇā²⁰ nāmā ti sutvā savanena²¹ piyāyati, ekassa pan’ ekacce²² disvā
15 chando vigacchati pemaṃ²³ antarābhāyati khādītum āgatā yakkhā viya upatthā-
hanti²⁴, ekassa ekacce disvā ca²⁵ sutvā cā ‘ti ubhayatthāpi piyā honti²⁶, tena
tari pucchāmi: kaccin²⁷ nu me piyyasi²⁸ dassanena, kaccin²⁹ nu tvaṃ maṃ
piyāyasi, mayham pana tvaṃ savanena piyo dassanaṃ paṇāgama atipiyo va,
evam mama piyadassano samāno³⁰ Cītrakūṭam³¹ āgantvā idha mam’ eva³²
20 santike vasā ‘ti³³.

B. āha:

4. Vaseyyāma tavāgāre niccam sakkatapūjita,

mattō va³⁴ ekadā vajjā³⁵ ‘hamsarājā³⁶ pacantu me.’ 30.

Tattha matto va³⁷ ekadā ti mahārāja mayam tavāgāre³⁸ niccam pūjita
25 vaseyyāma, tvaṃ pana kadāci surāmadamatto maṇṣakkhādanattham hamsarājā³⁹
pacantu me ti vaseyyāsi, aha tavānujivino⁴⁰ maṃ māretvā paccеyyum, tadā-
ham kiṃ karissāmi.

¹ B^d maraṇānussati bhāveṭṭha. ² B^d carātha. ³ B^d karoṭṭha. ⁴ B^d hotha dāvā
ti āha. ⁵ B^d atha. ⁶ B^d nāṇaphalasampanna ā-. ⁷ B^d vattitum. ⁸ B^d
vasāhi. ⁹ B^d savanekassa. ¹⁰ B^d disvā ekassa piyo vigacchauto. ¹¹ B^d kicci,
B^f kiñci. ¹² B^d piyāsi, B^f piyassi. ¹³ B^d savanena. ¹⁴ B^d piyo hoti. ¹⁵ B^d -o.
¹⁶ C^k savane, B^d savanana. ¹⁷ B^d pana e-. ¹⁸ B^d khemaṃ. ¹⁹ B^d āgatayakkho
viya upatthāhanti. ²⁰ C^k va. ²¹ C^k vā. ²² B^d -ttha pi pahoti. ²³ B^d kiñci.
²⁴ B^d piyāti. ²⁵ B^d -nāti kiñci. ²⁶ B^d omite sa-. ²⁷ B^d citta-. ²⁸ B^d mama.
²⁹ B^d cehitū. ³⁰ C^k ca. ³¹ B^d majjāṃ, B^f vajje. ³² B^d -ja. ³³ C^k ca. ³⁴ B^d
-rāṇajānaṃ. ³⁵ B^d -yyā ti ettha evam tava anu-.

Ath' assa' rājā „tena hi majjam eva na pivissāmīti“
patiññāṃ dātum²;

5. Dhi-r-atthu taṃ annapānaṃ yaṃ me piyataraṃ tayā,
na cāpi majjam pāyāmi yāva me vacchasī ghare ti³ 31.
gātham āha. Tatoparaṃ B. cha gāthā abhāsi: 5
6. Suvijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ ca vassitaṃ,
manussavassitaṃ rāja dubbijānataraṃ tato. 32.
7. Api ce maññati poso 'nātimitto' 'sakhā' ti vā
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso. 33.
8. Yasmiṃ mano nivisati avidūre sahāpi so⁴, 10
santike hī pi so dūre yasmā vivasate mano. 34.
9. Anto pi yo⁵ hoti pāsannacitto⁶
pāraṃ samuddassa pāsannacitto.
anto pi yo⁷ hoti paduṭṭhacitto⁸
pāraṃ samuddassa paduṭṭhacitto. 35. 15
10. Saṃvasanto vivasanti ye disā te rathesabha⁹,
ārā santo¹⁰ saṃvasanti manasā raṭṭhavaḍḍhana¹¹. 36.
11. Aticiraṃnivāsena piyo bhavati appiyo,
āmanā kho taṃ gacchāma purā te homa¹² appiyā ti. 37.

Tattha vassitaṃ ti mahārāja tiracchānagatā hi¹³ ujuhadayā, tena tesāṃ 20
vassitaṃ suvijānaṃ, manussā pana kakkhalā¹⁴, tasmā tesāṃ vacanaṃ dubbijānataṃ ti attho, yo pubbe ti yo puggalo paṭhamam eva attamano hutvā tvaṃ mayhaṃ nātako mitto pāpasamo sakhā ti api evaṃ¹⁵ maññati sv-eva pacchā diso¹⁶ verī sampajjati¹⁷, evaṃ durājānāni¹⁸ manussahadayāni, nivisatīti mahārāja yasmiṃ puggale pemavasena mano nivisati so dūre vasanto pi 25
avidūrena¹⁹ so vasati yeva²⁰ nāma, yasmā pana puggalā²¹ mano vivasati²² apeti so santike vasanto pi dūre yeva, anto pi yo²³ hotīti mahārāja yo sahāyo pāsannacitto so cittaṃ allinattā²⁴ pāraṃ samuddassa vasanto

1. Bā only atha. 2. Bā adds imaṃ gāthamāha. 3. Bā nā cāpi rajjaṃ pivissāmi yāva me vagaccharighati. 4. Cks yo. 5. Cā Bā so. 6. Cks B/ paduṭṭha-. 7. Bāf so. 8. Cks B/ pāsannacitto. 9. Bā saṃvasanti ye tādīsā rathessa? 10. Bā ārodhitā. 11. Ck -naṃ, Bā -vaḍḍhana, Bā -vaḍḍhanaṃ. 12. Bā parato ahoṣi. 13. Bā omits hi. 14. Cks -lattā, Bā -la. 15. so Cks; Bā abhi in the place of api evaṃ. 16. Bā tā-diso. 17. Cks -ri-, Bā veraṃ sammajjati. 18. Bā duvijānaṃ nāma. 19. Bā -re, Cks add kevalaṃ avidūre sahāpi. 20. Bā yo. 21. Bā yasmiṃ pana puggale. 22. Bā na vīsatī. 23. Ck Bā so. 24. Ck allinattā corr. to anallī-, Bā aliyamattā.

pi anto yeva hoti, yo pana duṭṭhacitto so citta anallinattā¹ anto vasanto²
pi pārāṇi samuddassa hoti nāma, ye disā te ti³ ye va verino paccatthikā
ekato⁴ vasantāpi te dūre⁵ vasanti yeva, santo⁶ pana paññitā ārā ṭhitāpi mettā-
bhāviteṇa manasā āvajjantā saṁvasanti yeva, purā te homā⁷ 'ti yāva appiṇṇa
5 na homa⁸ tāvad eva taṁ āmantetvā gacchāmā⁹ 'ti vadati.

Atha naṁ⁹ rājā āha:

12. Evaṁ ce yācamānānaṁ añjaliṁ nāvabujjhasi
paricārakānaṁ sattānaṁ vacanaṁ na karosi no
evaṁ taṁ abhiyācāma⁸: puna kayirāsi pariyāyaṇ⁸ ti. 38.

10 Tattha evaṁ ce ti sace¹⁰ haṁsarāja evaṁ añjaliṁ paggayha yācamāna-
naṁ ambhākaṁ imaṁ añjaliṁ nāvabujjhasi tava paricārakānaṁ samānānaṁ¹¹
vacanaṁ na karosi atha naṁ evaṁ¹² yācāma⁹, puna kayirāsi pariyāyaṇ
ti kālānukūle¹³ idha gamanāya¹⁴ vāraṁ kareyyāsi¹⁵ attho.

Tato B. āha:

15 13. Evaṁ ce no viharataṁ antarāyo na hessati
tuyhaṁ vāpi¹⁵ mahārāja mayhaṁ vā raṭṭhavaddhana¹⁶
app-eva nāma passema¹⁷ ahorattānaṁ accaye ti. 39.

Tattha evaṁ ce no ti mahārāja mā cintayi¹⁸, sace ambhākaṁ evaṁ
viharaṇtānaṁ jīvitantarāyo na bhavissati app-eva nāma ubho aññamaññaṁ
20 passissāma, api ca tvaṁ mayā dinnam¹⁹ ovādam eva mama ṭhāne ṭhapetvā²⁰ evaṁ
ittarajīvite²¹ lokasaṁnivāse appamatto hutvā dānādīni puññāni karonto dasarāja-
dhamme akopetvā dhammena rajjaṁ kāresi, evaṁ hi me²² ovādāni karonto maṁ
passissasi²³ yevā²⁴ ti.

Evaṁ M. rājānaṁ ovaditvā Cittakūṭam eva gato.

25 S. i. d. ā. „evaṁ bhikkhave pubbe²⁴ tiracchānāyoniyaṁ nib-
battenāpi mayā āyusaṁkhārānaṁ dubbalabhāvaṁ, dassetvā dhammo
desito²⁵ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānandō ahosi, kaṁiṭṭho Moggallāno,
majjhimo Sāriputto, sesaṁsagaṇo²⁶ Buddhapaṇisa, javanahaṁso pana
aham evā²⁷ ti. Javanahaṁsajātakaṁ²⁸.

¹ Bā analliyatthā. ² Ck ava-. ³ Bā ye tādīsā ti. ⁴ Ck ekako. ⁵ Bā dure, omitting te; Ck te, omitting dūre. ⁶ Bā ye. C⁹ sananto. ⁷ Bā purato homi. ⁸ Bā -mi. ⁹ Bā omits naṁ. ¹⁰ Ck omits sace. ¹¹ Ck samānaṁ. ¹² Ck etam. ¹³ Bā kālānukūlaṁ. ¹⁴ Bā idhāga-. ¹⁵ Ck cāpi, Bā tumhākaṁ. ¹⁶ Bā -vā-
dhana. ¹⁷ Ck passeva. Bā assemaṁ. ¹⁸ Bā cittayittha. ¹⁹ Ck dinna-. ²⁰
Bā ṭhatvā. ²¹ Ck -rā-. ²² Ck cime. ²³ Ck -ti, Bā passati. ²⁴ Bā adds pi.
²⁵ Bā sesā - gaṇā. ²⁶ Bā haṁsa-.

4. Cullanāradajātaka.

Na te kṣṭhāni bhiṇṇānīti. Idam S. J. v. thullakumārikapalobhanam ā. k. Sāvattvivāsino kir' ekassa kulassa soḷasavassikā¹ dhītā ahoṣi² sobhaggappattā, na pana tam koci vāresi³. Ath' assā⁴ mātā cintesi: „mama dhītā vayappattā na ca nam koci vāreti⁵, āmisena maccham viya etāya ekam Sākiyabhikkhum palobhetvā uppabbajetvā tam nissāya jivissāmā“⁶ 'ti. Tadā ca Sāvattvivāsi⁶ eko kulaputto sāsane uram datvā pabbajitvā upasampannakālo⁷ patthāya⁸ sikkhākāmatam pahāya ālasiyo sarīramaṇḍanānuyutto⁸ vihāsi. Mahāupāsikā gehe yāgukhādaniyabhojāniyāni sampādetvā dvāre thatvā¹⁰ antarāvithiyā⁹ gacchantesu bhikkhūsu¹⁰ rasatanhāya bandhitvā gahetum sakkuṇeyyarūpaṁ ekam upadhārenti Tepitakaabhidhammikavinayadharānam mahantena parivārena gacchantānam antare kañci gayhūpakam adisvā¹¹ tesum pacchato gacchantānam madhuradhammakathikānam¹¹ chinnavālāhakasaṁsānam¹² piṇḍapātikānam pi antare kañci adisvā¹³ vā ekam yava bahiapaṅgā akkhini añjetvā¹³ kese oṣaṇhetvā¹⁴ dukūlantaravāsakam nivāsetvā ghaṭṭitamattacīvaram pārupitvā maṇivannaṇapattam ādāya manoramam chattam dhārayamānam¹⁵ vissatthindriyam¹⁶ kāyadaḍḍhibahulam¹⁷ puggalam āgacchantam disvā „imam sakkā gaṇhitum“¹⁸ ti vatvā¹⁸ vanditvā pattam gahetvā¹⁹ „etha bhunte“¹⁹ ti gharam atinetvā²⁰ nisidā²⁰ petvā yāguādihi parivisitvā katabhattakiccam „bhante ito patthāya idh“²¹ evāgaccheyyāthā²¹ 'ti āha. So pi tato patthāya tatth' eva gantvā²¹ aparabhāge vissāsiko²² ahoṣi. Ath' ekadivasam mahāupāsikā tassa savanapathe thatvā „imasmim gehe upabhogamattā²³ atthi, tathārūpo pana me putto vā jāmāto²⁴ vā geham vicāretum²⁵ 25 samatto n' atthīti“ āha. So tassā vacanam sutvā „kimattham nu kho kathetīti“²⁶ thokam hadayaviddho²⁷ viya ahoṣi. Sā dhītaram āha: „imam palobhetvā tava vase vattāpehīti“²⁸. Sā tato patthāya maṇḍitapasādhitā itthikuttāvilāsehi²⁸ tam palobhesi. Thullakumārikā

¹ Bā pannarasasoḷasavassuddesikā. ² Bā adds sā. ³ C^s parivā-, Bā nam na koci nivā-. ⁴ all three MSS. assa. ⁵ Bā nivāresi. ⁶ C^s -si, Bā -siko. ⁷ Bā upasampada-. ⁸ Bā -nāmanu-. ⁹ Bā -ravattiyā-. ¹⁰ Bā ekabhikkhum. ¹¹ Bā -rakathākaṭṭhikānam. ¹² Bā accannā loha sasānam. ¹³ Bā bahi āṅga-paṇcaṅgaṇi añjetvā. ¹⁴ Bā omits kese-. ¹⁵ C^s chatta dhāriya-, Bā chattam dhāriya-. ¹⁶ Bā visatthindriya. ¹⁷ Bā kāḍaḍḍhi phabunam. ¹⁸ C^s gantvā. ¹⁹ Bā omits vanditvā-. ²⁰ Bā omits ati. ²¹ Bā evā-. ²² Bā visāsiko, C^s vissāso. ²³ Bā paribhogamattā. ²⁴ Bā cāmābhāro, B^s jāmātarō. ²⁵ Bā vitire-. ²⁶ Bā -sīti. ²⁷ Bā hadare vaddho. ²⁸ C^s kuttha-, Bā kuṭam vi-.

ti na ca thullasarirā ti daṭṭhabbā, thulā vā hotu kisā vā pañca-
 kāmagaṇikarāgena' thulatāya thullakumārikā ti vuccati. So dāha-
 rako² kilesavasiko hutvā „na dān' āham Buddhasāsane paṭiṭṭhātum
 sakkhissāmīti“ cintetvā vihāram gantvā³ pattacīvaram niyyādetvā⁴
⁵ „ukkaṇṭhito smīti“ ācariyupajjhāye āha. Te taṃ ādāya Satthu
 santikam netvā⁵ „bhante ayaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti „ārocesuṃ.
 S. „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito sīti“ pucchitvā „saccam
 bhante“ ti „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ „thullakumārikāya bhante“ ti
 vutte „bhikkhu pubbe p' esā tava araṇṇe vasantassa brahmācariya-
¹⁰ tarāyaṃ katvā mahantaṃ anāttham akāsi, puna tvaṃ etam eva
 nissāya kasmā ukkaṇṭhito sīti“⁶ vatvā⁷ bhikkhūhi yacito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. Kāsiratṭhe mahābhoge, brāhmaṇa-
 kule nibbattitvā uggahitasippo⁸ kuṭumbam saṇṭhapesi. Ath'
 assa bhariyā ekam puttam vijāyitvā⁹ kalam akāsi. So „yath'
¹⁵ eva me piyabhariyāya evam mayi pi maraṇam na lajjissati⁹,
 kim me gharāvāsena, pabbajjissāmīti“ cintetvā kame pahāya
 puttam ādāya Himavantaṃ pavisitvā tena saddhim isipabbajjam
 pabbajitvā jhānābhinnam nibbattetvā vanamūlaphalāhāro araṇṇe
 vihāsi. Tada paccantavāsino corā janapadam pavisitvā gāmaṃ
²⁰ paharitvā¹⁰ karamare¹¹ gahetvā bhaṇḍikā ukkhipāpetvā puna
 paccantam pāyesuṃ¹². Tesam¹³ antare ekā abhirūpā kumārikā
 kerāṭikapaññāya¹⁴ samannāgatā cintesi¹⁵: „ime amhe netvā¹⁶
 dāsibhogena¹⁷ bhuñjissanti¹⁸, ekena upāyena palāyitum vaṭṭa-
 titi“ sā „sāmi sarīrakiccaṃ kātukam' amhi¹⁹, thokaṃ paṭikka-
²⁵ mitvā²⁰ ṭhitā“ ti vatvā core vañcetvā palāyitvā araṇṇe vi-
 carantī B-assa puttam assame katvā phalāphalatthāya gata-
 kāle pubbaṇhasamaye taṃ assamaṃ pāpunivā taṃ tāpasā-

¹ Bā adds pana. ² Bā hadayo. ³ Ck omits vihāram gantvā. ⁴ Ck add asukaṭṭhānaṃ nāma gamissāmīti tatra me vatthāni pesethā“ ti vatvā vihāram gantvā pattacīvaram gaṇhatha gaṇhatha. ⁵ Bā gantvā. ⁶ Ck omits sī. ⁷ Bā adds tuṃhi abosi. ⁸ Bā uggaṇṭhita-. ⁹ Bā lajjassatīti. ¹⁰ Bā hāretvā. ¹¹ Bā kumārake. ¹² Bā pāpayisu. ¹³ Bā atha tāsam. ¹⁴ Ck karo-, Bā kira tikkha- paññāya. ¹⁵ Bā -tettvā. ¹⁶ Bā gahetvā. ¹⁷ Bā dāsa-. ¹⁸ Bā paribhu-. ¹⁹ Ck kātum-, Bā -māmihi. ²⁰ Bā attikk-.

kumāraṃ kāmaraṭṭiyā palobhetvā sīlaṃ assa bhinditvā attano vase vattetvā¹, „kin te araṇṇe vāseṇa, ehi gāmaṇāsaṃ gacchāma”, tatra hi rūpādayo kāmagaṇā sulabbhā² ti āha. So³ „sādhū” ‘ti sampaticchitvā „pitā tāva” me araṇṇato phalāphalaṃ āharitum gato⁴, taṃ disvā ubho pi ekato va gamissāmā”⁵ ‘ti āha. Sā cintesi: „ayaṃ taruṇadārako kiñci na⁶ jānāti, pitarā paṇ’ assa mahallakakāle pabbajitena bhavitabbaṃ”, so āgantvā ‘tvaṃ idha kiṃ karosīti’ maṃ pothetvā pāde gahetvā kaḍḍhetvā araṇṇe khipissati⁷, taṃsim anāgate yeva palāyissāmīti⁸ atha naṃ „ahaṃ purato gacchāmi, tvaṃ pacchā⁹ āgaccheyyāsīti”¹⁰ vatvā maggasaṇṇaṃ ācikkhitvā pakkāmi. So tassā gatakalato paṭṭhāya uppannadomanasso yathā pure kiñci vattaṃ¹¹ akatvā sasīsaṃ¹², pārupitvā antopannaśālāya pajjhāyanto¹³ nipajji. M. phalāphalaṃ ādāya āgantvā¹⁴ tassā pādavalaṇṇaṃ¹⁵ disvā „ayaṃ mātugāmaṇassa pādavalaṇṇo¹⁶”,¹⁷ puttassa me¹⁸ sīlaṃ bhinnaṃ bhavissatīti¹⁹ cintento paṇṇasālaṃ pavisitvā phalāphalaṃ otāretvā puttaṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakam ābhataṃ,
aggī pi²⁰ te na hāpito, kin nu mando va jhāyasīti. 40. ²¹

• Tattha, aggī pi te na hāpito ti aggī pi te na jalito, mando vā ‘ti nippaṇṇo andho bālo viya.

So pitu kathaṃ sutvā utṭhāya pitaraṃ vanditvā gāraven²² eva araṇṇavāse anussāhaṃ²³ pavedento gāthadvayaṃ āha:

2. Na ussahe vane vatthum, Kassapāmantayāmi taṃ, ²⁴
dukkho vāso araṇṇasmiṃ²⁵, raṭṭhaṃ icchāmi gantave. 41.
3. Yathā ghaṇ²⁶ ito gantvā²⁷ yasmiṃ janapade vasaṃ
ācāraṃ brahme²⁸ sikkheyyaṃ taṃ dhammaṃ anusāsaṃti. 42.

¹ Bā vasaṃ katvā. ² Bā gāmaṇāsaṃ katvā vassissāma. ³ Bā adds pi. ⁴ Bā ca. ⁵ Ck āharatu. ⁶ Bā na kiñci. ⁷ Bā -nti. ⁸ Bā khipissatīti. ⁹ Bā omits va-. ¹⁰ Bā omits sa. ¹¹ Ck Bā pajjā-. ¹² Ck gantvā. ¹³ Bā pādavalaṇṇaṃ, Bā pādavalaṇṇaṃ. ¹⁴ Ck pādavalaṇṇo, Bā pādavalaṇṇo. ¹⁵ Bā mama. ¹⁶ Bā aggisi. ¹⁷ Bā āṇāraṇṇavāse manussa vāsa gamanatthāya taṃ. ¹⁸ Bā -amhi. ¹⁹ Bā yathāhaṃ. ²⁰ Bā -tvāna. ²¹ Bā brahma, Bā ācāriddhammaṃ.

Tattha Kassapāmantayāmitan ti Kassapa āmantayāmi taṃ, gantave ti gantuṃ, ācāraṇ¹ ti yasmiṃ janapade vasāmi tatra² vasanto yathā ācāraṇ janapadacārittaṃ sikkheyyaṃ jāneyyaṃ³ taṃ dhammaṃ anusāsa ovaḍā⁴ 'ti vadati.

5 M. „sādhu tāta, desacārittaṃ te kathessāmīti“ vatvā gāthadvayaṃ āha:

4. Sace araṇṇaṃ hitvāna vanamūlaphalāni ca

raṭṭhe rocayase⁵ vasaṃ taṃ dhammaṃ nisāmehi me; 43.

5. Viṣaṃ mā patisevittho,⁶ papātaṃ parivajjaya⁶,

10 paṇke⁷ ca mā visīdittho yatto⁸ cāsivise⁹ care ti. 44.

Tattha dhamman ti sace raṭṭhe vasaṃ rocesi tena¹⁰ ti tvaṃ janapada-cārittaṃ dhammaṃ nisāmehi, yatto cāsivise¹⁰ ti āsivisassa santike yatta-paṭiyatto careyyāsi, sakkonto¹¹ āsivisaṃ pariyaṭṭheyyāsi ti attho.

Tāpasakumāro saṃkhittena bhāsitaṃ atthaṃ ajānanto

15 pucchi:

6. Kin nu viṣaṃ papāto vā paṇko vā brahmacāriṇaṃ,
kaṃ tvaṃ¹² āsivisaṃ brūhi, taṃ me akkhāhi pucchito ti. 45.
Itaro pi 'ssa vyākāsi:

7. Āsavo tāta lokasmiṃ surā nāma pavuccati

20 manuññā¹³ surabhī vaggū sādukkhuddarasūpāmā¹⁴,
viṣaṃ tad āhu ariyāse¹⁵ brahmacariyassa Nārada. 46.

8. Itthiyo tāta lokasmiṃ pamattaṃ pamathenti tā
haranti yuvino¹⁶ cittaṃ tūlaṃ bhaṭṭhaṃ va māluto,
papāto eso akkhāto brahmacariyassa Nārada. 47.

25 9. Lābho siloko sakkāro pūjā paraḥkulesu ca
paṇko eso va¹⁷ akkhāto brahmacariyassa Nārada. 48.

10. Sasatthā¹⁸ tāta rājāno āvasanti mahiṃ imaṃ,
te tādise¹⁹ manussinde²⁰ mahante tāta Nārada; 49.

¹ Bā ācariyaṇ. ² Bā tattha. ³ Bā omi's jā-. ⁴ Bā -dāhi. ⁵ Ck corācayase, C socayase. ⁶ Bā -jjeja. ⁷ Ck -o, Bf pako, Bā paṇge. ⁸ Ck satto, C yanto, Bā rattho, Bf yattho. ⁹ Ck cāsivise, Bdf vāsivise. ¹⁰ Ck Bā vā-. ¹¹ Bā sakkonto. ¹² Ck omi tvaṃ. ¹³ Ck -aṇ, Bf -ñño. ¹⁴ Bf -mo. ¹⁵ so Bdf; Ck ariyāyo. ¹⁶ Bf yatino; āsavā - - yuvino wanting in Bā. ¹⁷ Bf ca, Ck omi va. ¹⁸ Bdf mahantā. ¹⁹ Bā mā tādise. ²⁰ Ck -do.

11. Issarānaṃ adhipatīnaṃ na tesāṃ pādato care,
āsīviso so¹ akkhāto brahmacāriyassa Nārada. 50.
12. Bhattattho² bhattakāle yaṃ yaṃ gehaṃ upasaṃkame³
yad' ettha kusalaṃ jaññā tattha ghāsesanaṃ care. 51.
13. Pavisitvā parakulaṃ⁴ pānattho bhojanāya vā⁵ 5
mitaṃ khāde mitaṃ bhuñje na ca rūpe manāṃ care. 52.
14. Goṭṭhaṃ majjaṃ⁶ kirāsaṃ vā⁷ sabbhāni kiraṇāni⁸ ca
āra⁹kā parivajjehi yān iva⁹ visamaṃ pathan ti. 53.

Tattha āsavo ti pupphāsavādivisaṃ¹⁰, tadāhū 'ti taṃ āsavaṃ khātāṃ
suraṃ ariyā brahmacāriyassa viṣaṇ ti vadanti, paṃattan ti muṭṭhassatiṃ¹¹, 10
tūlaṃ bhaṭṭhaṃ va 'ti rukkha¹² bhassitvā patitatūlaṃ viya, akkhāto ti
Buddhādīhi kathito, siloko, ti kittivanno, sakkāro ti añjalikammādi, pū jā
ti gaṇṭhamāladīhi pūjā, paṃko ti esa osidāpanatthena paṃko ti akkhāto,
mahante ti mahaṇṭabhāvappatte,¹³ na tesāṃ pādato care ti tesāṃ san-
tike na care¹³, rājakulupako na siya¹⁴ ti attho, rājāno hi āsivisā¹⁵ viya mu- 15
huten' eva kujjhitvā anayavyasaṇaṃ pāpentī api ca anto purappavesane vuttā-
dinavavaseṇa p' ettha attho¹⁶ veditabbo, bhattattho¹⁷ ti bhattena atthiko
hutvā, yadettha kusalaṇ ti yaṃ tesu¹⁸ upasaṃkamitabbhogesu¹⁹ kusalaṇ
anavajjaṇ paṇcaagocararāhiṇaṃ jāneyyāsī tattha ghāsesanaṃ careyyasīti attho.
na ca rūpe manāṃ kare ti parakule²⁰ mattaññū hutvā bhojanaṃ bhuñjanto 20
pi tattha itthirūpe manāṃ mā careyyasi²¹, cakkhuṃ ummiletvā itthirūpe ni-
mittaṃ mā gaṇheyyāsīti vadati, guṭṭhimacchaṇ gharāsavā²² ti yaṃ pottha-
kesu pāṭho atthakathāyaṃ pana goṭṭhimajjakirāsavā²³ ti vatvā goṭṭhiṇ ti²⁴
gunnaṃ thitaṭṭhānaṃ majjaṇ ti pānāgāraṇ kirāsaṇ ti dhuttakerātīkajanaṇ²⁵
ti vuttaṇ, sabbhāni kiraṇāni cā²⁶ 'ti sabbhāyo ca hiraññasūvaṇṇaṇaṃ kara- 25
ṇaṭṭhānāni ca²⁷, āra⁹kā ti etāni sabbhāni durato parivajjeyyāsī, yāni vā 'ti
sappitelayāneṇa gacchanto visamaṃ maggaṃ viya.

Māṇavo pitu kathentassa²⁸ kathentass' eva satim paṭi-
labhitvā „tāta alaṃ me²⁹ manussapathenā“ 'ti āha. Ath' assa

¹ Ck^s B^s omit so. ² B^s attattho, Ck^s bhattattho. ³ B^s -kalo ca sa ghesuṇ pa-
saṃkame. ⁴ B^s -le. ⁵ B^s pānatā bhodhanatthā vā. ⁶ Ck^s guṭṭhimajjaṇ, C^s
guṭṭhimacchaṇ. ⁷ B^s -saṇca. ⁸ Ck^s kiraṇāni, C^s karaṇāni, B^s karaṇāni. ⁹ Ck^s
ca. ¹⁰ B^s -savāsitaṇ. ¹¹ B^s muṭṭhissati, Ck^s muṭṭhimattaṇ. ¹² B^s rukkha.
¹³ Ck^s add ti. ¹⁴ B^s bhavēyyāsī. ¹⁵ C^s B^s -so. ¹⁶ B^s vuttāntina catasena
ayametta, attho. ¹⁷ Ck^s bhattattho. ¹⁸ B^s te. ¹⁹ B^s -tabbesu ghesu, Ck^s -tabbe
yogesu. ²⁰ B^s paraloke. ²¹ Ck^s B^s -siti. ²² so Ck^s; B^s gothaṇ majjaṇ kirāsaṇ.
²³ Ck^s -kirāsicā, C^s guṭṭhimajjakirāsavā, B^s gothaṇ majjakirāsācā. ²⁴ Ck^s goṭṭhiti,
B^s goṭṭhanti. ²⁵ B^s vuttakerādika-. ²⁶ Ck^s vā, B^s kara-. ²⁷ Ck^s tikinaṭṭhā-,
C^s nikinaṭṭhā-, B^s karaṇaṭṭhānaṃ. ²⁸ B^s omits ka-. ²⁹ B^s alameva.

pitā mettādibhāvanam¹ ācikkhi. So tass' ovāde thatvā na-
cirass' eva jhānābhīññam nibbattesi. Ubho pi² pitāputtā³
aparihīnajjhānā⁴ Brahmaloce nibbattiṃsu.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā sā dārikā⁵ ayam thullakumārikā⁶ ahoṣi,
5 tāpasakumāro ukkaṇṭhitabhikkhu, pitā⁷ aham eva“ 'ti, Culla-
nāradajātakaṃ.

5. Dūtajātaka.

Dūte te brahme pāhesin ti. Idam S. J. v. attano paññā-
pasaṃsanaṃ ā. k. Dh.⁸ k. s.: „pasathāvuso⁹ Dasabalassa upāya-
10 kosallaṃ, Nandassa kulaputtassa¹⁰ accharāgaṇaṃ¹¹ dassetvā¹² arahattaṃ
adāsi, cullapanthakassa pilotikaṃ datvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ
adāsi, kammāraputtassa padumaṃ dassetvā¹² arahattaṃ adāsi, evaṃ
nānāupāyehi satte vinetīti“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Tathā-
15 gato idān' eva 'iminā idam hotīti' upāyajānana¹³ upāyakusalo, pubbe
pi upāyakusalo yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. janapado ahirañño¹⁴ ahoṣi. So hi¹⁵ jana-
padaṃ piḷetvā dhanam¹⁶ eva saṃkaḍḍhi. Tadā B. Kāsigāme
brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkaṣilaṃ gantvā
20 „pacchā dhammena bhikkhaṃ caritvā ācariyadhanaṃ āharissā-
mīti“ vatvā sippaṃ paṭṭhapetvā niṭṭhitasippo anuyogaṃ datvā
„ācariya tumhākaṃ ācariyadhanaṃ āharissāmi“, āpucchitvā
nikkhamma janapade caranto dhammena samena pariyesiṭvā
satta nikkhe labhitvā „ācariyassa dasṣāmi“ gacchanto antarā-
25 magge Gaṅgaṃ taritum¹⁷ nāvaṃ abhirūhi¹⁸. Tassa tattha nāvāya
viparivattamānāya¹⁹ taṃ suvaṇṇaṃ udae pati²⁰. So eintesi:
„dullabbhahirañño janapado²¹, puna ācariyadhaṃ²² pariyesiṭ-

¹ B² -bhāvaṃ. ² C² omīti pi. ³ C² -o. ⁴ B² adde kālaṃ katvā. ⁵ B² ku-
mārikā. ⁶ B² omīti thulla. ⁷ B² adde pana. ⁸ B² adde bhikkhū. ⁹ B² -tha
ā-. ¹⁰ B² sakyapu-. ¹¹ C² -rāpaṇi, C² -rānaṃ, B² acchare. ¹² B² datvā. ¹³
C² -ne. ¹⁴ B² sahi-. ¹⁵ B² omīti hi. ¹⁶ B² janaṃ. ¹⁷ B² ota-. ¹⁸ B²
-rūyhi. ¹⁹ B² vicari-, B² omīti vipari. ²⁰ B² -tiṭṭhi. ²¹ B² -bhārahiraññaṃ
janapade. ²² B² ācariyassatāgaṃ.

yamāne papaṇco bhavissati, yan nūnāhaṃ Gaṅgātīre yeva nirā-
hāro nisīdeyyaṃ, tassa me nisinnabhāvaṃ anupubbena rājā
jānissati, tato amacce pesessati, ahaṃ tehi saddhiṃ na man-
tessāmi¹, tato rājā sayāṃ āgamissati, iminā upāyena tassa
santikā² ācariyadhaṇaṃ labhissāmi³“ so⁴ Gaṅgātīre uttarisāṭa- 5
kaṃ pārūpitvā yaññasuttaṃ bahi ṭhapetvā rajatapaṭṭavaṇṇe
vālukātale suvaṇṇapaṭimā viya nisīdi. Taṃ nirāhāraṃ ni-
sinnaṃ⁵ disvā mahājano „kasmā nisinno sīti“ pucchati. Kas-
saci na kathesi. Punadivase dvārāgāmavāsino tassa tattha ni-
sinnabhāvaṃ sutvā āgantvā pucchiṃsu, tesam pi na kathesi, 10
te tassa kilaṃpaṭhaṃ⁶ disvā paridevantā⁷ pakkamiṃsu. Tatiya-
divase nagaravāsino āgamiṃsu, catutthadivase nagarato issara-
jano⁸, pañcamadivase rājāparisā⁹, chaṭṭhe divase rājā amacce
pesesi, tehi pi saddhiṃ na kathesi. Sattame divase rājā bha-
yappatto hutvā tassa santikaṃ gantvā pucchanto paṭhamāṃ 15
gāthā āha:

1. Dūte te brahme pāhesiṃ Gaṅgātīrasmiṃ jhāyato,

* tesam puṭṭho na vyāhāsi¹⁰, dukkhaṃ gūyha¹¹ mataṃ nu te. 54.

Tattha gūyha¹⁰ mataṃ nu te ti kin nu kho brāhmaṇa yaṃ tava¹²
dukkhaṃ uppannaṃ taṃ te gūyhaṃ ti mataṃ¹³ na aññassa ācikkhitabbaṃ ti. 20

Taṃ sutvā M. „mahārāja dukkhaṃ nāma ṇarituṃ sam-
atthass¹⁴ evācikkhitabbaṃ, na aññassā¹⁵“ ti vatvā satta gāthā āha¹⁶:

2. Sace te dukkhaṃ uppajji Kāsīnaṃ raṭṭhavaddhana¹⁷

mā kho no tassa¹⁸ akkhāhi yo taṃ dukkhā na mocaye. 55.

3. Yo ca tathā¹⁹ dukkhajātassa ekantam api bhāsato²⁰ 25

vippamoceyya²¹ dhammena kāmaṃ tassa pavedaya²². 56.

4. Sūvijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ²³ ca vassitaṃ (supra 217)

manussavassitaṃ rāja dubbijānataraṃ tato. 57.

¹ C¹⁰-mīti, B⁴ lapessāmīti. ² B⁴ -ke. ³ B⁴ omits so. ⁴ B⁴ -mantattaṃ. ⁵ B⁴ -vitvā. ⁶ B⁴ imassaraḷaṇā. ⁷ B⁴ rājāpūrisā. ⁸ B⁴ byākāsi. ⁹ B⁴ tuyhaṃ. ¹⁰ B⁴ tuyhaṃ dukkhaṃ. ¹¹ B⁴ kiñci. ¹² B⁴ tuyhameva maṃ taṃ. ¹³ B⁴ abbāsi. ¹⁴ B⁴ -vaḷḷhana. ¹⁵ B⁴ mā na kho tassa. ¹⁶ C¹ ca tathā, C² va taṃ, B⁴ tathā? B⁴ yo tassa. ¹⁷ B⁴ ekaññhamāti āgato, B⁴ ekaññagamahibhāgato. ¹⁸ C¹ so vi-, B⁴ vippamuñceyya, omitting so. ¹⁹ B⁴ -deyya, B⁴ mavedayaṃ. ²⁰ B⁴ -nānaṃ. 15

5. Api ce maññati poso 'ñātimitto' 'sakhā' ti vā (= supra ^{2.8}/₈)
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso. 58.
6. Yo attano dukkham anānuputṭho
pavedaye¹ jantu akālarūpe
5 ānandino² tassa bhavanti³ amittā
hitesino tassa dukkhī bhavanti. 59.
7. Kālañ ca ñatvāna tathāvidhassa
medhāvinañ ekamanāñ viditvā
akkheyya tippāni paṭassa dhīro,
10 saṇhañ giram atthavatiñ pamuñce. 60.
8. Sace ca 'jaññā avisayhañ attano
'nāyañ nīti' mayha sukhāgamāya⁴
eko va tippāni saheṭṭha⁵ dhīro⁶
saccam hirottappam apekkhamāno⁷ ti. 61.

- 15 Tatha uppajjatīti sace tava uppajjeyya, mā akkhāhīti mā kathayi.
dubbijānatarāñ tato ti⁸ tiracchānagatavassitato⁹ dubbijānatarāñ, tasam
tatvato¹⁰ ajānitvā haritum asamatthassa attano dukkham na kathetabbañ devā
'ti, api ce ti gāthāya kathitattā¹¹, anānuputṭho ti punappuna putṭho¹²,
pavedaye ti katheti¹³, akālarūpe akāle, kālan ti attano guyhassa kathana-
20 kālañ¹⁴, tathāvidhassa¹⁵ 'ti paṇḍitapurisassa¹⁶ attanā saddhiñ ekamanāñ¹⁷
viditvā tathāvidhassa ācikkheyya, tippānīti kharāñ¹⁸, sace ti yadi¹⁹
attano dukkham avisayhañ attano vā parassa vā purisakārena atikicchañ²⁰
jāneyyā²¹ ti²², nīti²³ lokapaveñi²⁴, aṭṭhalokadhammā²⁵ ti attho, idañ yuttam
hoti: atha²⁶ ayañ lokapaveñi²⁷ na mayhañ eva²⁸ sukhagamāya uppannā.
25 aṭṭhahi²⁹ lokadhammehi parimutto nāma n' atthi, evañ sanṭe sukham eva
patthentena parassa dukkhāropanaṃ³⁰ ayuttam, n' etañ hirottappasampannena
kattabbañ, atthi ca me hirottappan ti saccam samvijjamañ attanī³¹ hiro-
tappañ apekkhamāno³² va aññassa anārocetvā eko va³³ tippāni saheṭṭha³⁴
dhīro ti.

¹ Cks -yañ. ² Cks -ditto, Bā ānandino. ³ Ck -tu, Bā -ti. ⁴ Bāf va. ⁵ nīti? Cks
neti, Bā na tehi in the place of nāyañ nīti, Bā nāyañ tehi. ⁶ Bāf saheyyā.
⁷ Cks -ppasamokkha-, Bā -ppapamokkha-. ⁸ Cks add tato. ⁹ Bā -gatassāpi.
¹⁰ Bā tattato. ¹¹ Bā gāthāvuttatā. ¹² Bā anupu-. ¹³ Bā -si. ¹⁴ Cks -la. ¹⁵
Cks -sañ. ¹⁶ Ck ekamanāñ. ¹⁷ Ck carāñi, Bā dukkhāñi. ¹⁸ Cks yadidañ.
¹⁹ Bā atikicca. ²⁰ Cks -yyanti. ²¹ Ck ti. ²² Ck tinīti, Bā tehi ti teeva. ²³ Ck
-pameñi. ²⁴ Bā kā aṭṭha-. ²⁵ Bā aṭṭhavidhā. ²⁶ Bā evañ. ²⁷ Bā uppannehi,
omitting aṭṭhahi. ²⁸ Bā adda nāma, Cks -rocanāñ. ²⁹ Bā -nō. ³⁰ Cks samekkh-
³¹ Cks vā. ³² Bā -heyya.

Evam M. sattahi gāthāhi rañño¹ dhammaṃ desetvā attano ācariyadhanassa, pariyesitabhāvaṃ dassento catasso gāthā abhāsi:

9. Ahaṃ raṭṭhāni vicaranto² nigame rājadhāniyo
bhikkhamāno mahārāja ācariyassa dhanatthiko 62. 5
10. Gahapati rājapurise mahāsāle ca brāhmaṇe
alatthaṃ satta nikkhāni suvaṇṇassa janādhīpa,
te³ me raṭṭhā mahārāja, tasmā socāmi⁴ ahaṃ bhusaṃ⁵. 63.
11. Purisā te mahārāja manasānuvicintitā⁶
nālaṃ dukkhā pamocetuṃ, tasmā tesāṃ na vyaḥharim. 64. 10
12. Tvaṇi⁷ ca⁸ kho⁹ me mahārāja manasānuvicintito⁷
alaṃ dukkhā pamocetuṃ, tasmā tuyhaṃ pavedayin ti. 65.

Tattha bhikkhamāno ti ete gahapatiādayo yācamāno, te me ti satta nikkhā mama Gaṇḍaṃ tarantassa raṭṭhā, Gaṇḍiyya⁸ patitā, purisā te ti mahārāja tava dūtapurisā manasā⁹ anucintitā ti nālaṃ ime maṃ¹⁰ dukkhā¹¹ mocetuṃ ti mayā nātā, tasmā ti tena kāraṇena tesāṃ attano dukkhaṃ nā-cikkhim, pavedayin ti kathesiṃ.

Rājā tassa dhammakathaṃ¹¹ sutvā „mā cintayi brāhmaṇa, ahaṃ te ācariyadhanam dassāmi¹²“ diguṇaṃ¹³ adāsi.

Tam atthaṃ pakāseto S. osānagātham āha: 20

12. Tassācāsi pasannatto¹³ Kāsīnaṃ raṭṭhavaddhana¹⁴
jātarūpamaye nikkhe suvaṇṇassa catuddasā¹⁵ ti. 66.

Tattha jātarūpamaye ti te suvaṇṇassa cūddasa nikkhe pi¹⁵ jātarūpamaye yeva adāsi, na yassa vā tassa vā suvaṇṇasā¹⁶ ti attho.

M. rañño ovādaṃ datvā¹⁴ ācariyassa dhanam datvā dānā- 25
dīpi puññāni katvā rājāpi¹⁷ tass' ovāde ṭhito dhammena rājama
kāretvā ubho pi yaṭhākammaṃ gatā.

¹ Bā omits rañño. ² Bā raṭṭho vaca-. ³ Bā tena. ⁴ Bā tuyhaṃ. ⁵ Cks -sā anu-. ⁶ Bā tvaṇi jano. ⁷ Cks -sā anu-, Bā so mayā anu-. ⁸ Bā -yaṃ. ⁹ Bā omits ma-. ¹⁰ Bā me in the place of ime maṃ. ¹¹ Bā omits dhamma. ¹² Bā dviguṇam. ¹³ Bāf pasannacitto. ¹⁴ Bāf -vaḍḍhana. ¹⁵ Bā omits pi. ¹⁶ Cā nātā. ¹⁷ Bā omits pi.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. upayakusaalo yevā" 'ti vatvā j. s.: Tādā rājā Ānando ahoṣi, ācariyo Sāriputto, māṇavo¹ aham evā" 'ti. Dūtajātakaṃ.

6. Kālīṅgabodhijātaka.

- 5 Rājā Kālīṅgo cakkavattīti. Idam S. J. v. Ānandattherena² kataṃ mahābodhipūjaṃ ā. k. Veneyya-saṃgahattāya hi³ T-te⁴ janapadacārikaṃ pakkante Sāvattvivāsino gandhamālādīhatthā Jetavanam gantvā aññam pūjaniyaṭṭhānam alabbhivā gandhakuṭṭidvāre pātetvā gacchanti. Tena⁵ vārapāmojjā honti. Tam kāraṇam nūtvā
- 10 Anāthapiṇḍiko T-assa Jetavanam āgatakalē Ānandattherassa santikaṃ gantvā „bhante ayaṃ vihāro T-te cārikaṃ pakkante nippaccayo⁶ hoti, manussānam gandhamālādīhi pūjaniyaṭṭhānam na hoti, sādhu bhante T-assa imam atthaṃ ārocetvā ekassa⁷ pūjaniyaṭṭhānassa sakkuṇeyyabhāvaṃ vā asakkuṇeyyabhāvaṃ vā jānāthā" 'ti. So „sādhū" 'ti sam-
- 15 paṭicchitvā T-am pucchi: „kati nu kho bhante cetiyāniti". „Tīpi Ānandā" 'ti. „Katamāni bhante⁸". „Sārikaṃ paribhogikaṃ udde-sikan" ti. „Sakkā pana bhante tumhesu dharantesu yeva cetiyam⁹ kātun" ti. „Ānanda, sārikaṃ na sakkā¹⁰, tam hi Buddhānam parinibbutakalē¹¹ hoti¹², uddesikaṃ avatthukaṃ manamatthena hoti¹³,
- 20 Buddhēhi pana¹⁴ paribhutto Mahābodhi¹⁵ dharantesu pi parinibbutesu pi¹⁶ cetiyam evā" 'ti. „Bhante tumhesu cārikaṃ¹⁷ pakkantesu Jetavanamahāvihāro appatisaraṇo hoti, manussā¹⁸ pūjaniyaṭṭhānam na labhanti¹⁹, Mahābodhito bijam āharitvā Jetavanadvāre ropemi²⁰ bhante" ti. „Sādhu Ānanda, ropehi²¹, evaṃ sante Jetavane mapa nibaddha-
- 25 vāso viya bhavissatīti". Thero Anāthapiṇḍikassa ca Visākhāya ca rañño ca ārocetvā²² Jetavanadvāre bodhiropanattāhāne āvātam sodhāpetvā²³ Mahāmoggallānatheram āha: „Bhante aham Jetavanadvāre bodhim ropessāmi²⁴, Mahābodhito me²⁵ pakkam āharathā" 'ti. Thero „sādhū" 'ti sampatiṭṭhitvā ākāseṇa Bodhimandam gantvā vāṇṭato²⁶

¹ Bā brāhmaṇa mā-. ² Cā Bā -dathe-. ³ Bā omits hi. ⁴ Cā -to. ⁵ Bā te. ⁶ Bā apa-. ⁷ Bā atassa. ⁸ Bā adds tiṇi. ⁹ Bā tesam. ¹⁰ Bā adds kātun. ¹¹ Bā parinibbāna-. ¹² Bā sakkā kātun. ¹³ so Cā; Cā manamatthane hoti, Bā uddesikaṃ paribhogikaṇa sakkā hoti. ¹⁴ Bā omits pana. ¹⁵ Bā adds rukkhā buddhesu. ¹⁶ Bā omits par- pl. ¹⁷ Bā omits cā-. ¹⁸ Bā mahājano. ¹⁹ Bā labhati. ²⁰ Bā ropessāmi. ²¹ Bā -hiti. ²² Bā -ceṣi. ²³ Bā khaṇāpetvā. ²⁴ Bā -mā ti. ²⁵ Bā adds bodhi. ²⁶ Bā vāṇḍā.

parigalantuṃ¹ pakkam² bhūmiṃ appattam³ eva cīvarena paṭicchitvā
 āharitvā adāsi⁴. ,Ānandatthero ,ajja bodhiṃ ropessāmiti⁵ Kosala-
 rājānaṃ ārocesi. Rājā sāyaṇhasamaye mahantena parivārena sabbū-
 pakaraṇāni⁶ gāhāpetvā āgami⁷, tathā Anāthapiṇḍiko Visākhā ca añño
 ca saddho jano⁸. Thero mahābodhiropanaṭṭhāne⁹ mahantaṃ suvaṇṇa-
 kaṭāhaṃ ,ṭhapetvā heṭṭhā¹⁰ chiddaṃ kāretvā gandhakalalassa pūrā-
 petvā¹¹ ,idaṃ¹² bodhipakkam ropehi mahārājā¹³ 'ti rañño adāsi. So
 cintesi: ,rajjam nāma na sabbakālaṃ amlhākaṃ batthe tiṭṭhati, idaṃ
 mayā ,anāthapiṇḍikena¹⁴ ropāpetuṃ¹⁵ vaṭṭatīti¹⁶ so taṃ pakkam mahā-
 seṭṭhiṃ hatthe ṭhapesi. Atha naṃ Anāthapiṇḍiko gandhakalalaṃ¹⁷
 viyūhivā tattha pātesi, tasmīṃ tassa¹⁸ hatthato muttamatte¹⁹ sabbe-
 sam passantānaṃ nēva naṅgalasissappamāṇo bodhirukkho²⁰ paṇṇāsa-
 hatthubbedho²¹ ,ṭṭhahi, cātūsu disāsu uddhaṃ cā²² 'ti pañca mahāsākhā
 paṇṇasahatthā va²³ nikkhamiṃsu, iti so taṃ khaṇaṃ nēva vanaspati-
 jettako²⁴ hutvā ,ṭṭhāsi, mahantaṃ paṭihāriyam ahosi²⁵. Rājā aṭṭha-
 satamatte²⁶ suvaṇṇarajataghaṭe gandhodakapūre²⁷ nīluppalahattakādi-
 patimaṇḍite²⁸ mahābodhiṃ parikkhipitvā punṇaghaṭapantiṃ nāma
 ṭhapāpesi²⁹, sattaratanamayaṃ vedikāṃ kāresi, suvaṇṇamissikāṃ³⁰
 vālukaṃ okiri, pākāraparikkhepaṃ kāresi, sattaratanamayaṃ dvāra-
 koṭṭhakaṃ kāresi. Sakkāro mahā³¹ ahosi. Thero T-aṃ upasaṃ-
 kamitvā ,bhante tumhehi Mahābodhimūle samāpannasamāpattim mayā
 ropitabodhimūle³² nisīditvā mahājanassa hitatthāya samāpajjathā³³ 'ti.
 ,Ānanda, kiṃ kathesi, mayi Mahābodhimande³⁴ samāpannasamāpattim
 samāpajjitvā nisīdante³⁵ añño padeso dhāretuṃ na sakkotīti³⁶. ,Bhante
 mahājanassa hitatthāya³⁷ imassa bhūmippadesassa vahananiyāmena³⁸
 samāpattisukkhena taṃ bodhimūlaṃ paribhuñjathā³⁹ 'ti. S. ekarattim
 samāpattisukkhena taṃ paribhuñji. Thero Kosalarājādīnaṃ katheṭvā
 bodhimahaṃ nāma kāresi. So pi kho Ānandattherena ropitattā
 ,Ānandabodhi⁴⁰ yevā⁴¹ 'ti paññāyittha⁴². Tadā dh. k. s.: ,āvuso
 āyasmā Ānando dharante yeva T-te bodhiṃ ropāpetvā⁴³ mahāpūjaṃ⁴⁴

¹ Ck parigalhanam, Bd -galanta. ² C adds phalam. ³ Bd asampattam. ⁴
 Bd gahetvā adāya ānandatherassa adāsi. ⁵ Bd -kārāni. ⁶ Bd āgacchati. ⁷ Bd
 saṃpo mahājano jāti. ⁸ Ck -dhiṃ. ⁹ Bd omits he-. ¹⁰ Bd pūretvā. ¹¹ C
 idha. ¹² Bd -kassa. ¹³ Bd ropetum, ¹⁴ C tatthassa, Bd omits tassa ¹⁵ Bd
 adds yeva. ¹⁶ Bd bodhikkhandhe. ¹⁷ Ck ca. ¹⁸ Bd vanappati. ¹⁹ Bd omits
 mahantaṃ -. ²⁰ Bd aṭṭhasamatte. ²¹ so Ck; Bd -kena pūretvā. ²² Bd
 -paṭi-. ²³ Bd -ghaṭe paṭipāṭiyā ṭhapesi. ²⁴ Bd -ssa-. ²⁵ Bd mahāsakkāro.
²⁶ Bd ropite. ²⁷ Bd -mūle. ²⁸ Bd nisīdane. ²⁹ Bd hitasukkhāya. ³⁰ so Ck;
 Bd caniyāmenā. ³¹ Bd paññāyi. ³² Bd ropetvā.

kāresi, aho mahāguṇo therō¹ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vuṭṭhe „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Ānando saparivāresu² catūsu mahādīpesu manusse gahetvā bahugandhamālaṃ āharāpetvā³ Mahābodhimande bodhimahaṃ
 5 kāresi yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

Attīte Kālīngaratṭhe⁴ Dantapuranagare Kālīṅgo⁵ rajjāṃ
 kāresi. Tassa Mahākālīṅgo Cullakālīṅgo ti dve puttā ahesuṃ.
 Tesu⁶ nemittā jeṭṭhaputtāṃ⁷ „pitu accayena rajjāṃ kāressa-
 tīti“⁸ vyākariṃsu, kaniṭṭhaṃ⁹ pana „ayaṃ isipabbajjāṃ pabba-
 10 jītvā bhikkhaṃ¹⁰ carissati, putto pan' assa cakkavattī bha-
 vissatīti“ vyākariṃsu. Aparabhāgo jeṭṭhaputto¹¹ pitu accayena
 rājā ahosi, kaniṭṭho¹² uparājā. So „pūtto kira me¹³ cakkavattī bhavissatīti“ puttāṃ nissāya mānaṃ¹⁴ akāsi. Rājā asa-
 hanto¹⁵ „Cūlakālīṅgaṃ gaṇhā“ 'ti ekaṃ atthacarakaṃ āpāpesi.
 15 So gantvā „kumāra, rājā taṃ gaṇhāpetukāmo, tava jīvitāṃ
 rakkhā¹⁶“ 'ti āha. So attano lañchanamuddikaṃ ca sukhuma-
 kambalaṃ ca khaggaṃ cā 'ti imāni tīni atthacarakaamaccassa¹⁷
 dassetvā „imāya saññāya mama puttassa rajjāṃ dadeyyāthā“
 'ti vatvā araṇṇaṃ pavisitvā ramaṇīye bhūmibhāge assamaṃ
 20 katvā isipabbajjāṃ pabbajitvā nadītīre vāsaṃ kappesi. Madda-
 ratṭhe pi Sāgalanagare Maddaraṇṇo dhītā jāyi¹⁸, taṃ pi ne-
 mittikā „ayaṃ bhikkhaṃ caritvā jīvissati¹⁹, putto pan' assā
 cakkavattī bhavissatīti“ vyākariṃsu. Sakala-Jambodīpe²⁰ rā-
 jāno taṃ pavattiṃ sutvā ekappahāren' eva āgantvā nagaraṃ²¹
 25 rundhiṃsu. Maddarājā cintesi: „acc' āhaṃ imaṃ ekassa
 dassāmi sesarājāno kujjhissanti, mama dhītaraṃ rakkhissāmīti“
 dhītaraṃ ca bhariyaṃ ca gahetvā aṇṇātakavesena²² pālāyitvā
 araṇṇaṃ pavisitvā Kālīṅgakumārassa²³ assamato²⁴ Uparigaṇḍe²⁵

¹ Ck^o -re. ² Pā āharī. ³ Pā ka - throughout. ⁴ Bā omits tesu. ⁵ Bā -putto.
⁶ Bā sīti. ⁷ Bā -niṭṭho. ⁸ Ck^o bhikkhā, Bā bhikkhāya. ⁹ Bā adds pana. ¹⁰
 Bā omits me. ¹¹ Bā pana kalahaṃ. ¹² Bā apasādentō. ¹³ Pā -āhi. ¹⁴ Bā
 -rikāma-. ¹⁵ Bā -ñō aggamahesi dhītaraṃ vijāyi. ¹⁶ Pā vītaṃ kappessati.
¹⁷ Bā omits sakala. ¹⁸ Pā sāgalāna-. ¹⁹ Ck^o aṇṇāta-. ²⁰ Bā cūlaka-. ²¹
 Bā -mapadato. ²² Bā uparibhāge.

assamañ katvā pabbajitvā uñchācariyāya jivikañ kappento
 tattha paṭivasi¹. Mātāpitaro „dhītarañ rakkhissāmā“² 'ti tañ
 assamapade katvā phalāphalattāya gacchanti. Sā tesañ gatakāle
 nānāpupphāni gahetvā pupphacumbaṭakañ katvā - Gaṅgātīre³
 ṭhapitasqṇānapantī viya jāto⁴ supupphito ambarukkho atthi -
 tañ abhirūhitvā⁵ kīlītvā pupphacumbaṭakañ uduke khipati. Tañ
 ekadivasañ gantvā Gaṅgāya nahāyato Kālīṅgakumārassa⁶ sise
 laggi.⁷ So tañ oloketvā „idañ ekāya⁸ itthiyā katañ, no ca
 kho mahallikāya⁹ taruṇakumārīkāya katakammañ¹⁰, tañ vīmañ-
 sissāmi tāva nañ“ ti kilesavasena Uparigaṅgañ gantvā tassā¹¹
 ambarukkhe. anisīditvā madhurena sareña gāyantiyā saddaṃ
 sutvā rukkhamūlañ gantvā tañ disvā „bhaddhe tvañ kā nāmā“
 ti āha. „Māṇasi ahañ¹² 'asmi sāmīti“¹³. „Tena hi otarāhīti“¹⁴.
 „Na sakkā sāmī, ahañ khattiyā“¹⁵ ti. „Bhadde, ahañ pi
 khattiyō“¹⁶, otarāhīti“¹⁷. „Na sakkā sāmī, na vacanamatten“¹⁸
 eva¹⁹ khattiyō hoti²⁰, yadi si²¹ khattiyō khattiyamāyañ kathethā“
 'ti²². Te ubho pi aññamaññāñ khattiyamāyañ kathayimsu²³.
 Rājadhītā otarati²⁴. Te aññamaññāñ ajjhācarimsu²⁵. Sā
 mātāpitūsu āgatesu tassa Kālīṅgarājaputtabhāvañ c' eva arañ-
 ñāñ²⁶ pavitṭhakāraṇaṃ ca vitthārena tesāñ kathesi. Te „sā-
 dhū“²⁷ 'ti sampatichitvā tañ tassa adaṃsu. Tesāñ piyasañ-
 vāsena vasantānañ rājadhītā gabbhañ labhitvā dasamāsacca-
 yena dhaññapuññalakkhaṇaṃ²⁸ puttāñ vijāyi, Kālīṅgo ti 'ssa
 nāmam akaṃsu. So vayappatto pitu c' eva ayyakassa ca
 santike sabbasippe nipphattim pāpuni. Ath' assa pitā nak-
 khattayogavasena bhātu matabhāvañ ñatvā „tāta mā tvañ
 araññe vasa“²⁹, peteyyo te³⁰ Mahākālīṅgo kālakato, tvañ
 Dantapurañ gantvā kulasantakañ rajjañ³¹ gaṇhā³² 'ti vatvā

¹ Bā pativasati. ² Ck^o omitt gaṅgātīre. ³ C^o jste, Bā eko. ⁴ Bā -rūyhi-. ⁵
 Bā vatvā gaṅgāyañ nahāyantañ cūlaka-. ⁶ Bā adda taruṇiyā kumārīkāya. ⁷
 Bā adda katañ. ⁸ Bā katañ. ⁹ Bā manussī hañ. ¹⁰ Bā adda yeva. ¹¹ Ck^o
 vacanena mattenega. ¹² Bā ahoṣi. ¹³ Bā omitt si. ¹⁴ Ck^o paṭṭhāhīti. ¹⁵ Ck^o
 paṭṭhāyimesu. ¹⁶ C^o Bā otari. ¹⁷ Bā ajjhācārañ carṇu. ¹⁸ Bā -a. ¹⁹ Ck^o -pa,
 Bā -vasampaññañ. ²⁰ Bā vasi. ²¹ Bā mettayo rājā. ²² Bā sakara-. ²³ Bā gaṇhābī.

attanā ānitañ muddikañ ca kambalañ ca khaggañ ca datvā
 „tāta, Dantapurānagare asukavīthiyañ amhākañ atthacarako
 amacco atthi, tassa gehe sayanamajjhe otarivā imāni tīni¹
 tassa dassetvā mama puttabhāvañ ācikkha, so tañ rajje
 5 patitṭhāpessatīti“ uyyojesi. So mātāpitāro ca ayyake² ca van-
 ditvā puññamayiddhiyā ākāse³ gantvā amaccassa sayana-
 pitṭhe yeva otarivā „ko si tvañ“ ti puttṭho „Cullakālīṅgassa
 putto 'mhīti“ ācikkhitvā tāni ratanāni dassesi. Amacco⁴ rāja-
 parisāya ārocesi, amaccā nāgaram alaṃkārapetvā tassa chat-
 10 tañ⁵ ussāpayimsu. Ath' assa Kālīṅgabhāradvājo⁶ nāma puro-
 hito dasa⁷ cakkavattivattāni ācikkhi, so tañ vattan pūresi.
 Ath' assa paṇṇarasauposathadivase Cakkādahato cakkaratanañ
 Uposathakulato⁸ hatthiratanam Valāhassarājakulato⁹ assarata-
 nam Vepullato¹⁰ maniratanam āgami¹¹, itthigahapatiparināya-
 15 karatanāni pātubhaviṃsu¹². So¹³ sakalacakkavālagabbhe rajjam
 gaṇhitvā ekadivasaṃ chattimsayojanāyāmaparisāya parivuto
 sabbasetam Kelāsakūṭa-paṭibhāgam hatthim abhiruyha¹⁴ ma-
 hāntena sirivilāse¹⁵na mātāpitunnam santikam payāsi. Ath' assa
 sabbabuddhānam jayapallaṅkassa puthavinābhībhūtassa¹⁶ Mahā-
 20 bodhimaṇḍassa uparibhāgena gantum nāgo nāsakkhi¹⁷, rājā
 punappuna coḍesi¹⁸, so nāsakkhi¹⁹ yeva.

Tam attham pakāsento S. paṭhamam gātham āha:

1. Rājā Kālīṅgo cakkavattī
 dhammena paṭhavim anusāsam¹⁸
 25 agamā¹⁹ Bodhisamīpam
 3 nāgena mahānubhāvenā²⁰ 'ti. 67.

Atha²⁰ rañño purohito raññā saddhim gacchanto „ākāse
 āvaranam nāma n' atthi, kin nu kho rājā hatthim pesetum na²¹

¹ Bā adds ratanāni. ² Bā ayyikāyyakañ. ³ Bā -nā. ⁴ Bā setaccha-. ⁵ Bā
 -gassa bhā-, Bā kālībhāra-. ⁶ Bā tassa. ⁷ Bā -thakusalo. ⁸ Bā valāhahakulako.
⁹ Bā vepūla pappatato. ¹⁰ Bā adds uttarakuruto. ¹¹ Bā -vanti. ¹² Bā adds ca
¹³ Bā āyuyha. ¹⁴ Cā jayamaṅgalassa-, Bā jayapallaṅkassa ca pathayī-. ¹⁵ Bā
 -bhāge nāgo gantum na sakkhi. ¹⁶ Bā -ti. ¹⁷ Bā na-. ¹⁸ Cā āyayam, Bā pa-
 thavim manussāti, Bā pathavimanussāti. ¹⁹ Cā āgamā, Bā āgamāsi, Bā āgamāsi.
²⁰ Bā atthassa.

sakkoti, vīmaṁsissāmiti“ ākāśā¹ oruḥa ‘sabbabuddhānaṁ²
 jayapallamaṁ puthavinābhīm³ . Mahābodhimaṇḍaṁ⁴ passi.
 Tada kira tattha⁵ rājakaṛisamattatṭhāne⁶ sasakamassumattam⁷
 pi tiṇaṁ nāma n⁸ atthi, rajatapattavaṇṇavālukā vippakinnā va
 hoti, samantā tiṇalatāvanaspatiyo⁹ Bodhimaṇḍaṁ padakkhiṇaṁ¹⁰
 katvā āvattitvā bodhimaṇḍābhimukhā va aṭṭhaṁsu. Brāhmaṇo
 taṁ bhūmibhāgaṁ oloketva „idaṁ¹¹ sabbabuddhānaṁ sabba-
 kilesaviḍḍhaṁsanatṭhānaṁ, imassa upariḥbhāgena¹² Sakkādīhi pi
 na sakkā guntun“ i cintetvā Kālīṅgarañño santikaṁ gantvā
 Bodhimaṇḍassa vaṇṇaṁ kathetvā rājānaṁ „otarā“¹³ ‘ti āha. 10

Tam atthaṁ pakāseṁto S. imā gāthā āha :

1. Kālīṅgabhāradvājo¹¹ rājānaṁ Kālīṅgaṁ¹² samaṇakolaṇṇaṁ
 cakkam vattayato¹³ pariṇetvā¹⁴ pañjali idam avoca: 68.
2. Paccoroha mahārāja, bhūmibhāgo yathā samanugīto,
 idha anadhivarā Buddhā abhisambuddhā virocanti. 69. 15
3. Padakkhiṇato āvattā¹⁵ tiṇalatā asmiṁ bhūmibhāgasmiṁ.
 puthaviyāyaṁ maṇḍo¹⁶, iti no sutam¹⁷ mahārāja. 70.
4. Sāgarapariyantaḥ mediniyā sabbabhūṭadharaniyā
 puthaviyāyaṁ¹⁸ maṇḍo¹⁹, orohitvā namo karohi. 71.
5. Ye te bhavanti nāgā²⁰ abhijātā mātito ca²¹ pitito ca
 ettāvata padesaṁ te nāgā n⁸ eva-m-upayanti. 72. 20
6. Abhijāto te²² nāgo, kāmam pesehi kūṇjaraṁ dantiṁ²³
 ettāvata padeso sakkā nāgena-m-upagantum²⁴. 73.
7. Tam sutvā rājā Kālīṅgo veyyañjaniyavaco nisāmetvā
 sampesesi nāgaṁ, ṇassāma mayam²⁵ yathā idam²⁶ vacanam. 74. 25
8. Sampesito va²⁷ rañṇā nāgo koṇco va ānaditvā²⁸
 paṭisakkitvā²⁹ nisīdi gaṭubhāram asahamāno ti. 75.

¹ Bā -so. ² Bā adds yeva. ³ Bā pathavinābhībhūta. ⁴ Bā maṇḍalabhūtaṁ
 bhūmibhāgaṁ. ⁵ Bā āha. ⁶ Bā -matte ṭhāne. ⁷ Bā kesamassu-. ⁸ Bā -va-
 nappā. ⁹ Bā adds hi. ¹⁰ Bā -go. ¹¹ Ck² kālībhā-, Bā kālīṅgo bhāradvāco ca,
 Bā alīṅgo bhāradvājo va. ¹² Bā kālīṅge, Bā kālīṅga. ¹³ Bā -yatto, Bā cakkā-
 vattayato. ¹⁴ Bā parigahetvā. ¹⁵ C² avattā. ¹⁶ C² puthaviyānaṁ, C² -macco,
 Bā pathaviyā nābhīya maṇḍo, Bā -paṇḍo. ¹⁷ Bā add mante. ¹⁸ Bā pa. ¹⁹ C² !
 macco. ²⁰ Bā add ca. ²¹ Bā omits ca. ²² Bā omits te. ²³ Ck² Bā danti, Bā
 pesesikuṇṇaranti. ²⁴ Bā ettāvata va padeso ca na sakkā nāgena mupagantum.
²⁵ Ck² manyan. ²⁶ Bā yathideṁ. ²⁷ C² ca. ²⁸ Ck² anādayitvā, Bā abhinaditvā,
 Bā abhinittvā. ²⁹ Bā paṭikkamitvā.

Tattha samapākolāññaṃ ti tāpasānaṃ puttāṃ, cakkāṃ vattayato ti cakkāṃ vattayamānaṃ, cakkavattin ti attho, pariṇetvā¹ 'ti bhūmibhāgaṃ vīmaṃsitvā, anugīto² ti sabbabuddhehi vaṇṇito, anādhiparā ti atulā appameyyā, virocantīti vigatasabbakilesandhakārā³ taruṇasuriyo viya idha nisinnā virocanti, tiṇalatā ti tiṇāni ca latāni ca, maṇḍo ti catunahutādhikadviyojana-satasahassabahalāya⁴ puthaviyā⁵ maṇḍo⁶ sāro nābhībhuṭo acalaṭṭhānaṃ, kappe saṇṭhahante paṭhamāṃ saṇṭhahati vinassante pacchā vinassati, 'ti no sutan ti evaṃ amhehi lakkhaṇamantavasena sutarū⁷, orohitvā ti ākāśa otaritvā, imassa sabbabuddhānaṃ kilesapañjaravidhānaṃsaṇṭhānaṃ⁸ namakkārāṃ⁹ karohi, pūja-sakkārāṃ anuvidehi¹⁰, ye te ti ye te cakkavattirañño hatthiraṇasamākhātā uposathakule nibbattā nāgā, ettāvata ti sabbe pite ettakaṃ padesaṃ n'eva-m-upayanti, koṭṭhiyamānāpi¹¹ na upagacchanti yeva, abhi jāto ti gocarīyādīni aṭṭhahatthikulāni abhibhavitvā atikkamitvā uposathakule jāto, kuñjaraṃ ti uttamaṃ, ettāvata ti ettako¹² padeso¹³ sakkā¹⁴ etena nāgena upagantun, ito uttarinṃ na sakkā, ākaṃkhanto vajiraṃkusena¹⁵ aññaṃ datvā peseḥīti, veyyañ-janiyakavaco¹⁶ nisāmetvā ti bhikkhave so rājā tassa lakkhaṇapāṭhassa¹⁷ veyyañjanikassa¹⁸ Kālīṅga-Bhāradvājassa vaco nisāmetvā upadhāretvā āsāsāma mayāṃ yathā imassa vacanaṃ yadi vā saccaṃ yadi vā alikaṃ ti vīmaṃsanto nāgaṃ pesesīti¹⁹ attho, koṭṭo ca ānaditvānā²⁰ 'ti bhikkhave so nāgo tena rañña²¹ vajiraṃkusena²² codetvā pesito koṇcasakuṇo viya naditvā paṭiosakkī-tvā²³ soṇḍaṃ ukkhipitvā gīvāṃ unnāmetvā²⁴ garubhāvaṃ vahitum asakkonto viya ākāse yeva nisīdi.

So tena punappuna vijjhiyamāno²⁵ vedanaṃ sahitum asak-konto kālaṃ akāsi. Rājā pan' assa matabbhāvaṃ ajānanto tathā²⁶ nisinnō²⁷ va ahoṣi. Kālīṅgabhāradvājo „mahārāja tava nāgo niruddho, aññaṃ hatthiṃ saṃkamā" 'ti avoca²⁸.

Tam atthaṃ pakāsento S. dasamaṃ gātham āha:

10. Kālīṅgabhāradvājo nāgaṃ khīṇāyukaṃ²⁹ viditvā
rājānaṃ Kālīṅgaṃ taramāno ajjhabhāsīttha³⁰;
80 aññaṃ saṃkama³¹ nāgaṃ, nāgo khīṇāyuko mahārājā ti. 76.

¹ Bā pariṇahitvā. ² Bā samanagito, Bā samanuggato. ³ Bā -kāraṇavidhānaṃ. ⁴ Bā -dhikāya dvi-, Bā -sahasāya ba-, Ck -sahasāba-. ⁵ Bā -pa. ⁶ Ck macco. ⁷ Bā vuttam. ⁸ Ck -sañjara-, Bā kilesavidhānaṃsaṇṭhānaṃ. ⁹ Bā namo. ¹⁰ Bā karohi. ¹¹ Bā koṭṭi-. ¹² Ck -o. ¹³ Bā na sakkā. ¹⁴ Bā ati-janta jiraṇkusena. ¹⁵ Bā veyyañcanti-. ¹⁶ Bā -pāṭhassa. ¹⁷ Ck peseḥīti, Bā pesesīti. ¹⁸ Ck ānadhi-, Bā abhinaditvā, Bā abhinaditvā. ¹⁹ Ck omits rañña. ²⁰ Bā adda rañña. ²¹ Bā paṭiosakkamitvā. ²² Bā upanā-. ²³ Bā vija-māno. ²⁴ Bā pīthe. ²⁵ Ck omits tathā nisinnō. ²⁶ Bā āha. ²⁷ Ck khīṇā-māyu-, Ck khīṇāmāyu-. ²⁸ Bā -bhāsata. ²⁹ Bā saṃgammā.

Tattha nāgo khipāyuko ti nāgo te jīvītakkhayaṃ patto, yañ kiñci karontena pi na sakkā¹ hatthipīṭṭhe nisinnena bodhimaṇḍamatthakena gantum, aññam pāgam samkamā² ti.

Raṇṇo puññiddhibalena añño nāgo uposathakulato āgantvā piṭṭhīm upanāmesi. Rājā taṣṣa piṭṭhiyaṃ nisīdi. Tasmim khane maḥatthi bhūmiyaṃ pati.

Tam atthaṃ pakāsento S. itaraṃ gātham āha:

11. Taṃ sutvā Kālīṅgo taramāno
samkami³ nāgaṃ, samkante ca⁴ raṇṇo
nāgo tatth' eva pati bhūmyā⁵,
veyyañjaniyavaco yathā tathā ahu nāgo ti. 77. 10

Atha rājā ākāsa⁶ eruyha Bodhimaṇḍam⁷ oloketvā pāṭihariyaṃ disvā Bhāradvājassa chutim karonto

12. Kālīṅgabhāradvājā⁸ Kālīṅgo brāhmaṇaṃ idam avoca:
tvam evāsi sambuddho sabbaññū sabbadassāvīti. 78. 15

Brāhmaṇo taṃ anadhivāsento attānaṃ nīcatṭhāne ṭhapetvā buddhe yeva ukkhipivā vaṇnesi.

. Tam atthaṃ pakāsento S. imā gāthā āha:

13. Taṃ vacanaṃ¹⁰ anadhivāsento Kālīṅgabrahmaṇo idam avoca:
veyyañjaniyā¹¹ mayam, buddhā sabbaññūno va¹² mahārāja. 79. 20
14. Sabbaññū sabbavidū ca buddhā lakkhaṇa na jānanti,
āgamapurisā¹³ mayam, buddhā sabbaṃ pajānantī¹⁴. 80.

Tattha veyyañjanikā ti mahārāja mayam vyañjanaṃ disvā vyākaraṇa-samatthā sutabuddhā nāma¹⁵, buddhā pana sabbaññū sabbavidū, buddhā hi atitādibhedam sabbaṃ jānanti e' eva vadanti¹⁶ ca, sabbaññūtañāpen' ete¹⁷ sabbaṃ jānanti na lakkhaṇena, mayam pana āgamapurisā¹⁸ attano sippabalen' eva jānāma, tam¹⁹ ekadesam eva, buddhā pana sabbaṃ pajānanti²⁰. 25

Rājā Buddhagūṇe sutvā somanassappatto hutvā sakala-cakkavāḷavāsikehi bahum gandhamālaṃ āharāpetvā Mahābodhi-maṇḍe sattāhaṃ bodhipūjaṃ²¹ kāresi. 30

¹ B¹ karonto pi na sakkā, B² karonte pi na-, C³ karonto na hi-, C⁴ karonte na hi-

² C⁵ saññamā, B⁶ saṅgammā ti. ³ B⁷ saṅgammī. ⁴ B⁸ sakante na, F⁹ samkante va. ⁵ B¹⁰ bhūmyā, F¹¹ patitā bhūmyā. ⁶ B¹² -sato. ⁷ C¹³ -maṇḍalaṃ.

⁸ C¹⁴ kālībhāra-, C¹⁵ kālī-, B¹⁶ kālīngo-. ⁹ B¹⁷ abhāsi. ¹⁰ B¹⁸ omīte va-. ¹¹ B¹⁹ veyyañjanikā hi, F²⁰ veyyañjanikā ni. ¹² B²¹ omīte va. ¹³ B²² āgamabalasāhi.

¹⁴ B²³ sabbapajānantī. ¹⁵ B²⁴ adda mahārāja. ¹⁶ B²⁵ passanti. ¹⁷ B²⁶ -na te.

¹⁸ B²⁷ āgamapabalasā. ¹⁹ B²⁸ tañca. ²⁰ B²⁹ -titi. ²¹ B³⁰ -pūjaṃ.

kārapaṇṇaṃ khādamanāpi sampattayācakānaṃ yāvadatthaṃ datvā
sayāṃ pitisukhena yāpayimsū¹ 'ti vatvā „bhante idaṃ tava sabba-
parikkhāradānaṃ mahājanassa pākataṃ tumhehi vuttaṃ apākataṃ,
taṃ¹ no kathethā²“ 'ti tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. asītikoṭivibhavassa brāhmaṇamahā- 5
sālassa kule nibbatti. Akittīti 'ssa nāmaṃ karimsu. Tassa
padasāgamanakāle bhaginī jāyī³. Yasavatīti tassā⁴ nāmaṃ
karimsu.⁵ M. soḷasavassakāle Takkaṣilaṃ gantvā sabbasippāni
uggaṇhitvā paccāgamāsi. Ath⁶ assa mātāpitara kālam akaṃsu.
So tesāṃ petakiccāni⁷ kāretvā ratanavolokaṇaṃ⁸ karonto 10
„asuko nāma⁹ ettakaṃ dhanāṃ saṇṭhapetvā atīto, asuko etta-
kan¹⁰ vacanaṃ sutvā saṃviggamānaso hutvā „idaṃ¹¹ dhanam
eva paññāyati¹² na dhanassa saṃhārakā¹³, sabbe¹⁴ imaṃ dhanāṃ
pahāy¹⁵ eva gatā, ahaṃ pana taṃ¹⁶ ādāya gamissāmīti“ bhagi-
niṃ pakkosāpetvā „tvaṃ imaṃ dhanāṃ paṭipajjā¹⁷“ ti. „Tuy- 15
baṃ¹⁸ pana ko ajjhāsaya¹⁹“ ti. „Pabbajitukāmo 'mhīti²⁰.
„Tāta, ahaṃ tumhehi chaḍḍitakheḷaṃ sirena na paṭicchissā-
mīti²¹, na me iminā attho, ahaṃ pi pabbajissāmīti“. So rājā-
naṃ āpucchitvā bheriṃ carāpesi: „dhanen²² atthikā²³ paṇḍi-
tassa²⁴ gehaṃ gacchantū²⁵“ 'ti. So sattāhaṃ mahādānaṃ 20
pavattetvā dhane akkhīyamāne cintesi: „mayhaṃ āyusaṃkhārā
khīyanti, kim me dhanakīlāya, atthikā²⁶ gaṇhissantīti“ nivesana-
dvāraṃ vivāritvā „dinnaṃ nēva²⁷ harantū²⁸“ 'ti sahiraññasu-
vaṇṇaṃ gehaṃ pahāya nātimaṇḍalassa paridevantassa bhagi-
niṃ gaḥetvā Bārāṇasito yena dvārena nikkhami taṃ Akitti- 25
dvāraṃ nāma jātaṃ yena titthena nadim otiṇṇo tam pi Akitti-
titthaṃ nāma jātaṃ. So dve tṇi yojanāni gantvā ramaṇīye
thāne paṇṇasālaṃ katvā bhaginiyā saddhim pabbaji, tassa²⁹

¹ Bā omits taṃ. ² Bā vijāyī. ³ Bā ssā. ⁴ Bā mata-. ⁵ Bā dhanavilo-. ⁶
Bā adda naṃ. ⁷ Bā imaṃ. ⁸ Ck² -yatīti. ⁹ Bā -ko. ¹⁰ Bā omits sa. ¹¹
Ck² naṃ? ¹² Bā -jāhi. ¹³ Bā tumhākaṃ. ¹⁴ Bā -kāmamhīti. ¹⁵ Bā -taṃ
kheḷaṃ na siso sampatichhāmīti. ¹⁶ Bā -na a-. ¹⁷ Bā akattipaṇḍi-. ¹⁸ Bā
ag-. ¹⁹ Bā adda taṃ. ²⁰ Bā adda dhana me. ²¹ Bā omits tassa.

pabbajitakālato paṭṭhāya bahugāmanigamarājadhānivasino¹ pi
 pabbajimsu, mahāparivāro ahosi, mahālābhāsakkāro nibbatti,
 Buddhuppādo viya pavatti². Atha M. „ayaṃ mahālābhāsakkāro,
 atimahāparivāro pi mahanto³, mayā ekaken⁴ eva⁵ viharitum
 5 vaṭṭatīti“ cintetvā avelāya antamaso bhaginim pi ajānāpetvā
 ekako va nikkhamitvā anupubbena Daṃḍarāṭṭhaṃ patvā Kā-
 vīrapaṭṭanasamīpe uyyāne viharanto jhānābhīṇṇaṃ nib-
 batesi, tatrāpi⁶ 'ssa mahālābhāsakkāro uppajji. „So taṃ
 jigucchanto⁷ chaḍḍetvā ākāseṇa gantvā Nāgadiṇḍasamīpe Kāra-
 10 dipe⁸ otari. Tadā Kāradīpo Ahidīpo nāma hoti⁹. So tattha
 mahantaṃ kārarukkhaṃ upanissāya paṇṇasālaṃ upāpetvā vāsaṃ
 kappesi. Tassa tattha vasaṇabhāvaṃ¹⁰ na koci jānāti. Ath'
 assa bhaginī bhātaraṃ gavesamānā anupubbena Daṃḍa-
 rāṭṭhaṃ patvā taṃ adisvā tena vasitaṭṭhāne yeva vasi,
 15 jhānaṃ pana¹¹ nibbattetum nāsakkhi¹². M. appicchatāya kat-
 thaci¹³ agantvā¹⁴ tassa rukkhassa phalakāle phalāni khādati
 pattakāle pattāni udakasittāni¹⁵ khādati. Tassa silatejēna Sak-
 kassa Paṇḍukambalasilāsaṇaṃ upāhāraṃ dassesi. Sakko¹⁶, ko
 nu kho maṃ ṭhānā cāvetukāmo¹⁷ ti āvajjanto paṇḍitaṃ¹⁸ disvā
 20 „kimatthaṃ nu kho esa tāpaso silaṃ¹⁹ rakkhati, Sakkattaṃ
 nu kho pattheti udāhu aññaṃ²⁰, vīmaṃsissāmi naṃ, ayaṃ hi
 dukkhena jīvikāṃ kappeti, udakasittāni²¹ kārapattāni khādati,
 sace Sakkattaṃ pattheti attano sittāni²² pattāni²³ mayhaṃ
 dassati no ce na dassatīti“ brāhmaṇavapaṇṇena tassa santikaṃ
 25 āgami²⁴. B. pi kārapattāni²⁵ sedetvā otāretvā „sītalabhūtāni
 khādissāmīti“ paṇṇasāladvāre nisīdi. Ath' assa purato Sakko
 bhikkhatthāya aṭṭhāsi. M. taṃ disvā somanassappattō hutvā
 „lābhā vata me, yācakaṃ²⁶ passāmi, ajja mama manorathaṃ

¹ Bā -ttati. ² Bā lābhāsakkāro mahāparivāro pi mahanto. ³ Bā ekako va.
⁴ Bā jigucchitvā. ⁵ Cā kāra-. ⁶ Bā ahosi. ⁷ Bā tattha tassa paṇṇa-
 bhāvaṃ. ⁸ Bā omits pana. ⁹ Bā na-. ¹⁰ Cā kacchati. ¹¹ Cā -āg-. ¹²
 Cā -sinnāni, Bā -sīthāni. ¹³ Bā akatti paṇḍi-. ¹⁴ Bā silāni. ¹⁵ Bā aṇ-
 ṇanti. ¹⁶ Cā sinnāni, Bā sīthāni. ¹⁷ Bā omits pa-. ¹⁸ Bā āgāmaṇi. ¹⁹ Bā
 -paṇṇāni. ²⁰ Bā me yo haṃ yācaka.

matthakam pāpetvā dānam dassāmiti“ pakkabhājanen’ evā-
 dāya¹ gantvā „idam me dānam, sabbannūtaññassa paccayo
 hotū“² ti attano asesetvā va tassa bhikkhāya³ bhājane pakkhipi.
 Brāhmaṇo dānam⁴ gahetvā thokam gantvā antaradhāyi. M. pi
 tassa datvā puna apacitvā pītisukhen’ eva vitināmetvā puna-
 divase pi⁵ pacitvā tatth’ eva⁶ paṇṇasāladvāre nisīdi. Sakko
 puna brāhmaṇavesena āgami⁷, puna pi tassa⁸ datvā M. tath’
 eva vitigāmesi. Tatiyadivase pi tath’ eva datvā „aho⁹ me
 lābhā, kārapattāni¹⁰ nissāya mahantaṁ puññaṁ pasavāmiti“¹¹
 somanassappatto tayo divase anāhārātāya dubbalo pi samāno¹²
 majjhantikasamaye paṇṇasālato nikkhamitvā dānam āvajjanto¹³
 paṇṇasāladvāre nisīdi. Sakko pi cintesi: „ayaṁ brāhmaṇo
 tayo divase nirāhāro hūtvā evaṁ dubbalo pi dānam dento
 tuṭṭhacitto va deti, cittassa aññatattamattaṁ¹⁴ n’ atthi, ahaṁ
 imaṁ¹⁵ idam nāma patthetvā dānam detīti’ na jānāmi,
 pucchitvā ajjhāsayaṁ assa sutvā dānakāraṇaṁ¹⁶ jānissāmiti“ so
 majjhantike vitivattento mahantena sirisobhaggena¹⁷ taruṇa-
 suriyo viya jalamāno āgantvā M-assa purato ṭhatvā „ambho
 tāpasa evaṁ¹⁸ unhavāte paharante evarūpe¹⁹ loṇajalaparikkhitte²⁰
 araṇṇe²¹ kimatthaṁ tapokammaṁ karosīti“ pucchi.
 20

Tam atthaṁ pakāsento S. paṭhamam gātham āha;

1. Akittim disvā¹⁸ sammataṁ¹⁹ Sakko bhūtapati bravi:
 kimatthiyaṁ²⁰ mahābrahme eko sammasi²¹ ghammanāti. 83.

Tattha kimatthiyaṁ²² ti kiṁ manussasampattiṁ patthento²³ udāhu
 Sakkasampattiādinaṁ aññataran ti.
 25

M. taṁ sutvā Sakkabhāvaṁ c’ assa ñatvā „nāhaṁ etā
 sampattiyo patthemī, sabbaññūtaṁ pana patthento tapokammaṁ
 karomīti“ pakāsetuṁ dutiyaṁ gātham āha:

¹ B bhājaneneva ādāya, omitting pakka. ² C bhikkhā, B omits bhi-. ³ B d
 taṁ. ⁴ C tatheva. ⁵ B agamāsi. ⁶ B ssa. ⁷ B adds vada. ⁸ B pa-
 ṇāni. ⁹ B pasutanti. ¹⁰ C -jento. ¹¹ C aññatattattha mātthamattaṁ, B
 aññatattampi. ¹² B omits imaṁ. ¹³ B adds gagaṇatale. ¹⁴ B evarūpe. ¹⁵
 B omits evarūpe. ¹⁶ B kārarukkhe pari-. ¹⁷ so C; C B aññe. ¹⁸ C
 add na, B has disāna. ¹⁹ C sammantaṁ, B sampati. ²⁰ C kimatthiyaṁ,
 B kipaṭṭhayaṁ. ²¹ B sampati. ²² C kimatthiyaṁ, B kimattiyaṁ, B kiṁ
 paṭṭhayaṁ. ²³ B paṭṭhayaṁ.

2. Dukkho punabbhavo Sakka sarīrassa ca bhedanam,
sammohamarāṇaṃ dukkhaṃ, tasmā sammāmi Vāsavā¹ ti. 85.

Tattha tasmā ti yasmā punappuna jāti punappuna khandhānaṃ bhedanam
sammohamarāṇaṃ ca dukkhaṃ tasmā yatth² etāni n' atthi taṃ nibbānaṃ pat-
5 thento idha sammāmiti evaṃ attano nibbānajjhāsayataṃ³ dīpesi⁴.

Taṃ sutvā Sakko tuṭṭhamānaso „sabbabhaveṣu kirāyaṃ
ukkaṇṭhito nibbānatthāya araṇṇe viharati, varam assa dassā-
mīti“ varena taṃ nimantento tatiyaṃ gātham āha: 6.

3. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte (. p. 10, 4 etc.)
10 varam Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasi⁵ ti. 85.

Tattha manasicchasi ti yaṃ kiñci manasā icchasi taṃ dammi⁶, varam
gaṇḍhīti.

M. varam gaṇḥanto catutthaṃ gātham āha:

4. Varam ce me ado⁷ Sakka sabbabhūtānaṃ issara
15 yena putte ca dāre ca dhanadhaññaṃ piyāni ca
laddhā narā na tappanti⁸ so lobho na mayi vase ti. 86.

Tattha varam ce me ado⁷ ti sace mayhaṃ varam deṣi, piyāni cā⁹ ti
aññāni ca yāni piyabhaṇḍāni, na tappantiti⁸ punappuna puttādayo pathenti
yeva, na tittin upagacchanti⁷, na mayi vase ti mayi mā vasatu mā uppajjatu.

- 20 Ath' assa Sakko tussitvā uttarim pi varam dento Mahā-
satto ca gaṇḥanto imā gāthā abhāsimsu:

5. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte
varam Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasi. 87.
6. Varam ce me ado⁷ Sakka sabbabhūtānaṃ issara
25 khettaṃ vatthum hiraññaṃ ca gavāssaṃ dāsaporisaṃ
yena jātena jīyanti⁸ so doso na mayi vase ti. 88.
7. Etasmiṃ te sulapite -pe-. 89.
8. Varam ce me ado⁷ Sakka sabbabhūtānaṃ issara
bālaṃ na passe na suṇe na ca bālena saṃvase,
bālen' allāpasallāpaṃ⁹ na kare na ca rocaye. 90.

¹ Ck -yanaṃ, B^d -jjhāsayataṃ. ² B^d -ti. ³ B^d adds tatth. ⁴ C^o aññ. ⁵ B^d
laddhā nuññāni na tappenti, B^f laddhā nanutappenti. ⁶ B^d tappe-. ⁷ B^d omits
upa. ⁸ B^d khiyanti. ⁹ C^o bālena allāpa-.

9. Kin nu te akaraṃ¹ bālo², vada Kassapa kāraṇaṃ
kena Kassapa bālassa dassanaṃ nābhikaṃkhasi. 91.
10. Anayaṃ nayati dummedho adhurāyaṃ niyuñjati,
dunnayo seyyaso hoti, sammā vutto pakuppati³,
vinayaṃ so na jānāti, sādhu tassa adassanaṃ. 92. 5
11. Etasmim te sulapite -pe-. 93.
12. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
dhīraṃ passe suṇe dhīraṃ dhīrena saha saṃvase,
dhīren⁴ allāpasallāpaṃ⁵ taṃ ka⁶re taṃ ca rocaye. 94.
13. Kin nu te akaraṃ¹ dhīro, vada Kassapa kāraṇaṃ 10
kena Kassapa dhīrassa dassanaṃ abhikaṃkhasi. 95.
14. Nayaṃ nayati medhāvī adhurāyaṃ na yuñjati,
sunayo seyyaso hoti, sammā vutto na kuppati,
vinayaṃ so pajānāti, sādhu tena samāgamo. 96.
15. Etasmim te sulapite -pe-. 97. 15
16. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
tato ratyā vivasane suriyass⁷ uggamanam pati
‘dibbā⁸ bhakkhā pātubhaveyyuṃ silavanto ca yācakā. 98.
17. Dadato ca⁹ me na khīyetha, datvā nānutapeyy¹⁰ ahaṃ,
dadaṃ cittaṃ pasādeyyaṃ, etaṃ Sakka varaṃ vare. 99. 20
18. Etasmim te sulapite patirūpe subhāsīte ,
varaṃ Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas¹¹ icchasi. 100.
19. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
na maṃ puna upeyyāsi¹², etaṃ Sakka varaṃ vare. 101.
20. Bahūhi vatacariyāhi¹³ parā ca atha nāriyo 25
dassanaṃ m¹⁴ ābhikaṃkhanti, kin nu me dassane bhayaṃ. 102.
21. Taṃ tādisaṃ devavaṇṇim¹⁵ sabbakāmasamiddhinaṃ¹⁶
disvā tapō pamajjeyyaṃ¹⁷, etaṃ te dassane bhayaṃ ti. 103.

Tattha yena jātenā¹⁸ ti yena cittaṇa jātena kuddhā sattā pāpavadhā-
dinaṃ vā katattā¹⁹ rājadapavasena vīsaṃ khādanādīhi vā attano²⁰ maraṇa- 30

¹ so all four MSS. ² Bā tato. ³ Bā viku-. ⁴ Cks dhīrena allā-. ⁵ Bā -a.
⁶ Bā omits ca. ⁷ Bā mameva ujjhīdheyam. ⁸ Bf vatta, Bā bahu vatta-. ⁹ Bāf
-vappam. ¹⁰ Cks -itam? ¹¹ all four MSS. -yya. ¹² Cks attānaṃ.

vasena etāni khetṭādāni jīyanti so doso mayi na vaseyyā 'ti yācati, na sūṇe
 ti asukaṭṭhāne nāma vasattī pi¹ imehi kaṇṇehi² na suṇeyyaṃ, kinnu te
 akaraṇa ti³ tava bālena mātā maritā⁴ udāhu⁵ pitā aññuṃ vā pana te kin
 nāma bālo anatham akariṃ⁶, anayaṃ nayattī akāraṇaṃ kāraṇa ti gaṇ-
 hāti⁷, pāpātipātādāni katvā jīvikaṃ kappessāmiti evarūpaṇi anathakammāni⁸
 cinteti, adhuraṇa ti saddhādurasiladhurapaññādhuresu ayojetvā ayoge
 niyuṇṇati, dunnayo seyyaso hotīti dunnayo va⁹ tassa seyyo, hoti, pañca
 dussīlakammāni samādāya vattanam eva seyyo ti gaṇhāti, hitapaṭṭipattiyā vā
 dunnayo hoti¹⁰ netum¹¹ asakkuṇeyyo, sammā vutto ti hetunā kāraṇena
 na jānāti, ovādaṃ¹² na sampaticchati, sādhu tassā 'ti etehi kāraṇehi tassa
 adassanam eva sādhu, suriyassuggamaṇaṃ patīti suriyass'uggamanavelāya,
 dibbā bhakkhā ti dibbabbhojanam, yācakā ti tassa dibbabbhojanassa paṭiggā-
 hakā, vatacarīyāhīti¹³ dānasīlauposathakammehi, dassanaṃ mābhikaṃ-
 15 khaṇṭīti dassanaṃ mama abhikaṃkhaṇṭīti, tam, tādisaṃ¹⁴ ti byasantaṃ¹⁵
 evarūpaṃ dibbālaṃkāravibhūsitam, pamajjeyyaṃ¹⁶ ti pamādam āpajjeyyaṃ¹⁷,
 tava sirisampattim pattheyyaṃ evaṃ nibbātaṭṭhāya pavattite tapokamme Sak-
 kaṭṭhānaṃ patthento pamatto nāma bhaveyyaṃ, etaṃ¹⁸ tava dassane¹⁹ mayhaṃ
 bhayaṃ ti.

20 Sakko „sādhu bhante, na te ito paṭṭhāya santikaṃ āga-
 missāmiti“²⁰ tam abhivādetvā khamāpetvā pakkāmi. M. yāva-
 jivam tatth' eva vasanto brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloke
 nibbatti.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā Sakko Anuruddho ahoṣi, Akittipaṇḍito²⁰
 25 aham evā“ 'ti, Akittijātakam²¹.

8. Takkāriyajātaka.

Ahameva dubbhāsitaṃ bhāsim bālo ti, Idam S. J. v.
 Kokālikam ā. k. Ekasmim hi antovasse dve aggasāvaka gāṇam
 vihāya²² vivittakāvāsam²³ vasitukāmā S-ram āpucchitvā Kokālikaraṭṭhe
 30 Kokālikassa²⁴ vasanaṭṭhānam gantvā evam āhaṃsu: „āvuso Kokālika

¹ B^d omits pi. ² B^d kārāṇehi. ³ so all three MSS., B^d adds ki nu. ⁴ B^d nibhātā. ⁵ B^d adds tava. ⁶ so C^k; B^d -raṃ, B^s -ri. ⁷ B^d akaraṇena kharonti gaṇhīti. ⁸ B^d akāraṇaṃ kammāni. ⁹ C^k ca, B^d ga. ¹⁰ B^d ti. ¹¹ C^k netam. ¹² B^d -dañca. ¹³ B^d vatta-. ¹⁴ B^d omits ā-. ¹⁵ B^d -yyā. ¹⁶ B^d -yya pa. ¹⁷ B^d evaṃ. ¹⁸ B^d -naṃ. ¹⁹ B^d -mā ti. ²⁰ B^d akatti- and adds pana. ²¹ B^d akatti-, cfr. Morris, B. & C. p. 73. ²² B^d pahāya. ²³ B^d -ttāvāsam. ²⁴ B^d -ka.

taṃ nissāya ambhākaṃ amhe ca nissāya taṃ¹ eva¹ phāsuvihāre sati²
 imaṃ temāsāṃ idha vaseyyāma³ 'ti. „Ko paṇāvuso maṃ nissāya
 tumhākaṃ phāsuvihāro“ ti⁴. „Sace tvaṃ āvuso 'dve aggasāvaka
 idha viharantīti' kassaci na āroceyyāsi mayāṃ sukhaṃ vihareyyāma,
 ayaṃ taṃ nissāya ambhākaṃ phāsuvihāro“ ti. „Atha tumhe nissāya 5
 mayhaṃ ka phāsuvihāro“ ti. „Mayaṃ tuyhaṃ antotemāse⁵ dham-
 maṃ vācessāma dhammakathaṃ kathessāma, esa tuyhaṃ amhe nis-
 sāya phāsuvihāro“ ti. „Vasatha āvuso⁶ yathājjhāsayaṇā⁷ 'ti so tesāṃ
 paṇītasenūsanāṃ⁸ adāsi. Te phalasamāpattisukhena sukhaṃ vasiṃsu,
 na koci tesāṃ tattha vasanabhāvaṃ jāndti⁹. Te vutthavassā pavāre- 10
 tvā¹⁰, āvuso, taṃ nissāya vutth¹¹ amha, S-raṃ vanditūṃ gacchāma¹² 'ti
 taṃ āpucchīṃsu. So „sādhū“ 'ti sampaticchitvā te ādāya dhura-
 gāmaṃ¹³ piṇḍāya¹⁴ cāri¹⁵. Therā katabhattakiccā gāmato nikkhamīṃsu.
 Kokāliko te uyyojetvā nivattitvā manussānaṃ ārocesi: „upāsakā,
 tumhe tiracchānasadjsā, dve aggasāvake temāsāṃ dhuravihāre vasante 15
 na jānittha¹⁶, idāni te gatā¹⁷“ ti. Manussā „kasmā pana bhante
 ambhākaṃ na ārocayitthā¹⁸“ 'ti vatvā bahūṃ sappitelādiḥhesajjaṇā¹⁹ c'
 eva vatthacchādanāṃ ca gahetvā there upasamkamitvā vanditvā „kha-
 matha no bhante, mayaṃ tumhākaṃ aggasāvakabhāvaṃ na jānāma,
 ajja no Kokālikabhadantassa vacanena nātā, ambhākaṃ anukampāya 20
 imāni²⁰ bhesajjavatthacchādanāni gaṇhathā²¹“ 'ti. Kokāliko „therā
 appicchā santuṭṭhā, imāni vatthāni attanā²² agahetvā mayhaṃ dassan-
 tīti²³ cintetvā upāsakehi saddhiṃ yeva therānaṃ santikaṃ gato. Therā
 bhikkhuparipācitattā²⁴ tato kiñci n' eva²⁵ attanā gaṇhīṃsu na Kokāli-
 kassa²⁶ dāpesuṃ. Upāsakā „bhante idāni agaṇhantā²⁷ puna ambhākaṃ 25
 anuggahatthāya²⁸ idhāgaccheyyāthā²⁹“ 'ti yācīṃsu. Therā adhi-
 vetvā³⁰ Satthu santikaṃ agamīṃsu³¹. Kokāliko „ime therā attanā³²
 na³³ gaṇhantā mayhaṃ pi na dāpesun³⁴ ti āghātāṃ bandhi. Therāpi
 Satthu santike thokaṃ vasitvā attano parivāre pañcasate bhikkhū
 ādāya bhikkhusahassena saddhiṃ cārikaṃ caramānā Kokālikaratṭhaṃ 30
 pattā. Te upāsakā paccuggamanāṃ katvā there ādāya taṃ eva
 vihāraṃ netvā³⁵ devasikaṃ mahāsakkāraṃ karīṃsu. Pahūtabhesajja-

¹ B² tava, C² tatheva. ² B² -ro bhavissati. ³ C² omīti ti.. ⁴ B² -saṃ. ⁵
 B² -thāvuso. ⁶ B² paṭirūpas-. ⁷ B² koci nesaṃ - - - na jānāti. ⁸ B² -me.
⁹ B² -ritvā. ¹⁰ C² -nitvā. ¹¹ B² āga-. ¹² B² nāroceṭthā. ¹³ B² -jje. ¹⁴
 B² omīti 1-. ¹⁵ P² -no. ¹⁶ B² imaṃ bhikkhūṃ paṭicca dinnattā. ¹⁷ B²
 gaṇhantā, C² ga- corr. to aga-. ¹⁸ B² anukammāya. ¹⁹ B² idha āg-. ²⁰ B²
 anadhi-. ²¹ C² āg- corr. to ag-, B² āgamīsuṃ. ²² B² -no. ²³ B² a.

- vatthacchādanam¹ uppajjati². Therehi saddhim gatabhikkhū³ cīvarāni vicārentā saddhim āgatabhikkhūnañ űeva denti Kokālikassa na denti, therāpi tassa na⁴ dāpenti. Kokāliko cīvaraṃ na⁵ labhivā „pāpicchā Sāriputta-Moggallānā, pubbe diyyamānalābham agahetvā idāni gaṇhanti,
- 5 pūretuṃ na sakkā, aññaṃ⁶ na oloketi⁷“ there akkosati paribhāsati. Therā „ayaṃ amhe nissāya akusalaṃ pasavatīti“ saparivārā nikkhamitvā „aññaṃ bhante katipāham vasathā“⁸ ‘ti manussehi yāciyamānāpi nivattitūṃ na icchimsu. Ath’ eko daharabikkhu⁹ āha: „upāsakā, kathaṃ therā vasissanti, tumhākaṃ kulūpakathero¹⁰ imesaṃ wīsaṃ na
- 10 sahatīti¹¹. Te tassa santikaṃ gantvā „bhante, tumhe kira therānaṃ idha vasaṃ¹² na sahatha, gacchatha, ne khamāpetvā vā¹³ nivattetha palāyitvā vā aññattha vasathā“¹⁴ ‘ti. So upāsakānaṃ bhayena gantvā there yāci. Therā „gacchāvuso, na mayaṃ nivattā¹⁵“¹⁶ ‘ti pakkamimsu. So¹⁷ nivattetuṃ asakkonto vihāraṃ eva paccāgato. Atha
- 15 naṃ¹⁸ upāsakā pucchimsu: „nivattitā te bhante therā“¹⁹ ti. „Nivattetuṃ nāsakkhiṃ“. „Kiṃ āvuso“²⁰ ti. Atha naṃ „imasmiṃ pāpadhamme idha vasante²¹ pesalā bhikkhū na vasissanti, nikkadḍhāma naṃ“²² ti cintetvā „bhante, mā tvaṃ idha vasi, amhe nissāya tuyhaṃ kiñci n’ atthīti“²³ āhaṃsu. So²⁴ tehi abahumānakato²⁵ puttacīvaram ādāya
- 20 Jetavanaṃ gantvā S-rāṃ upasaṃkamitvā „pāpicchā bhante Sāriputta-Moggallānā pāpakānaṃ icchānaṃ vasaṃ gatā“²⁶ ti²⁷ āha. Atha naṃ S. „mā h’ evaṃ Kokālika²⁸, pasādehi Kokālika²⁹ Sāriputta-Moggallānesu cittaṃ, ‘pesalā, bhikkhū’³⁰ ‘ti dhārehi³¹“. Kokāliko „tumhe bhante tumhākaṃ aggasāvakaṇaṃ saddahatha, ahaṃ paccakkhato
- 25 addasaṃ, pāpicchā ete paṭicchannakamantā dussilā“³² ti vatvā jāvatatiyaṃ S-rā vārito pi tath’ eva vatvā uṭṭhāyāsanaṃ pakkāmi. Tassa pakkantamattass’ eva³³ sakalasarīre³⁴ sāsapamattā pīlakā uṭṭhahitvā anupubbena vadḍhitvā beluvapakkamattā hutvā bhijjivā pubbalohitaṃ³⁵ paggharimsu. So nitthananto³⁶ vedanāmaṭṭo³⁷ Jetavanadvārakotṭhake
- 30 nipajji. „Kokālikena dve aggasāvakā akkuṭṭhā³⁸“³⁹ ti yāva Brahma-lokā ekakolāhalaṃ ahosi. Ath’ assa upajjhāyo Tudū⁴⁰. nāma

¹ C^o pahūtaṃ-, B^d bahutaṃ-. ² B^d -jji. ³ B^d āg-. ⁴ B^d na tassa. ⁵ B^d na. ⁶ B^d -e. ⁷ B^d robhi-. ⁸ B^d -kothe-, and add^e idha. ⁹ B^d vasaṇaṃ. ¹⁰ B^d omits vā. ¹¹ B^d add^e there. ¹² B^d omits naṃ. ¹³ B^d vasante idha. ¹⁴ B^d omits so. ¹⁵ B^d nikkadḍhito. ¹⁶ B^d add^e ca. ¹⁷ B^d -lika and add^e avacā. ¹⁸ C^o -liya. ¹⁹ B^d vāreṭṭi vārito pi. ²⁰ B^d pakkantasseva. ²¹ B^d omits sakala. ²² B^d -loh’ānā, ²³ B^d nitthu-. ²⁴ B^d -patto. ²⁵ B^d ikuddhā. ²⁶ B^d tūriya. ²⁷ B^d tūriya.

Brahmā tam kāraṇam nātvā gantvā¹ „there khamāpessāmiti“ āgantvā ākāse thatvā „Kokālika, pharusam te kammaṃ kataṃ, aggasāvake pasādehīti“ āha. „Ko pana tvaṃ āvuso“ ti. „Tudu² Brahmā nām’ ahan³“ ti. „Nanu tvaṃ⁴ āvuso Bhagavatā anāgāmīti⁵ vyākato, anāgāmī⁶ anāvattidhammo tasmā⁷ lokā ti vuttam⁸, tvaṃ saṃkāraṭṭhāne 5 yakkho bhavissasīti⁹“ Mahābrahmānam¹⁰ apasādesi. So¹¹ tam attano vacanam gūhāpetum asakkonto „tava vācāya tvaṃ eva paccassū“¹² ti¹³ suddhavāsam eva gato. Kokāliko pi kālam katvā Padumaniraye uppajji. Tassa tattha nibbatta bhāvaṃ nātvā Sahampati Mahābrahmā¹⁴ Tathāgatassa ārocesi¹⁵. S. bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū tassa 10 agunam kathentā dh. k. s.: „āvuso Kokāliko kira Sāriputta-Moggallāne akkositvā attano mukhaṃ nissāya Padumaniraye uppanno“ ti. S. āgāntvā¹⁶, kāya pu ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya¹⁷ nāmā“ ti vutte „na, bhikkhave Kokāliko idān’ eva vacanena hatto attano mukhaṃ nissāya“ dukkhaṃ anubhoti, pubbe p’ esa¹⁸ 15 mukhaṃ nissāya dukkhaṃ anubhavi¹⁹ yevā“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa purohito Piṅgalo nikkhantadāṭho ahoṣi. Tassa brāhmaṇī aññena brāhmaṇena saddhim aticari. So pi tādiso va purohito brāhmaṇim¹⁷ punappuna vārento pi vāretum asakkonto cintesi: „imaṃ mama verim sahatthā mā- 20 retum na sakkā, upāyena naṃ māressāmiti“ so rājānaṃ upa-saṃkamitvā āha: „mahārāja, tava nagaraṃ sakala-Jambudīpe aggaṇagaraṃ, tvaṃ aggarājā, evaṃ aggarañño nāma tava dakkhiṇadvāraṃ duyuttaṃ amaṅgalan¹⁸“ ti. „Ācariya idāni kim katabban“ ti. „Maṅgalam¹⁹ katvā yojetabban“ ti. „Kim 25 laddhum vaṭṭatīti“. „Purāṇadvāraṃ hāretvā²⁰ maṅgalayuttāni dārūni²¹ gahetvā nagaraṇariggāhakānaṃ²² bhūtānaṃ baliṃ datvā maṅgalanakkhattena paṭiṭṭhāpetum²³ vaṭṭatīti“. „Tena hi evaṃ karothā“ ti. Tadā B. Takkāriyo nāma māṇavo

¹ Bā omits ga-. ² Bā turisa. ³ Bā nāmāhan. ⁴ Ck mahūtvaṃ, C^o nanutvā, Bā nanu ca. ⁵ Cks -mi, Bā -miti. ⁶ all three MSS. -mi, Bā adds ca. ⁷ Bā asmi. ⁸ Bā -e-. ⁹ all three MSS. -tīti. ¹⁰ Bā -hman. ¹¹ Bā omits so. ¹² Bā tvaññeva paññāyissasīti vatvā. ¹³ Bā omits mahā. ¹⁴ Bā -tassāro-. ¹⁵ Bā adds attano. ¹⁶ Bā -bhoṣi. ¹⁷ Cks -ṇi, Bā -ṇi. ¹⁸ Bā duruttaṃ avama-. ¹⁹ Cks -lo. ²⁰ Bā -niharitvā. ²¹ Cks -rum, Bā -runti. ²² Bā paṭi-. ²³ Bā pari-.

huvā tassa santike sippam uggaṇhāti¹. Purohito purāṇa-
dvāraṃ hāretvā² navam niṭṭhāpetvā rājānaṃ āha: „niṭṭhitam
deva dvāraṃ, sve bhaddanakkhattam³, tam anatikkamitvā⁴
balim katvā dvāraṃ patiṭṭhāpetum vaṭṭatīti⁵. „Ācariya bali-
5 kammattāya kim laddhum vaṭṭatīti⁶. „Deva mahesakkham
dvāraṃ mahesakkhadevatāhi⁷ adhiggaḥitam⁸, ekaṃ piṅgalaṃ
nikkhandadāṭham ubhato visuddham brāhmaṇam māretvā tassa
maṃsalohitena balim⁹ katvā sariraṃ heṭṭhā khipitvā¹⁰ dvāraṃ
patiṭṭhāpetabbam, evaṃ tumhākaṃ ca nagarassa ca sotthim¹¹
bhavissatīti¹². „Sādhu ācariya, eva rūpaṃ brāhmaṇam māretvā
10 dvāraṃ patiṭṭhāpehīti¹³. So tuṭṭhamānaso „sve paccā-
mittassa piṭṭhim passissāmiti¹⁴ ussāhajāto attano gehamogantvā
mukham rakkhitum asakkonto turitaturitq bhariyaṃ āha:
„pāpacaṇḍālī¹⁵, ito paṭṭhāya kena saddhim abhiramissasi, sve
15 te jāraṃ māretvā balikammaṃ karissāmiti¹⁶. „Niraparādham
kimkāraṇā māressasīti¹⁷. „Rājā ‘kaḷārapiṅgalassa brāhma-
ṇassa maṃsalohitena balim¹⁸ katvā¹⁹ nagaradvāraṃ patiṭṭhā-
pehīti²⁰ āha, jāro te kaḷārapiṅgalo, tam māretvā balim²¹
karissāmiti²². Sā jārassa santikaṃ²³ pāhesi: „rājā kira kaḷāra-
20 piṅgalaṃ brāhmaṇam māretvā balim kātukāmo, sace jivitu-
kāmo aññe pi tayā sadise brāhmaṇe gahetvā sve²⁴ kālass²⁵ eva
palāyassū²⁶ ‘ti. So tatthā akāsi. Tam nagare pākataṃ ahoṣi.
Sakalanagarato sabbe kaḷārapiṅgalā palāyimsu²⁷. Purohito
amittassa²⁸ palātabhāvaṃ ajānitvā pāto va rājānaṃ upasaṃ-
25 kamitvā „deva asukaṭṭhāne kaḷārapiṅgalo brāhmaṇo atthi,
tam gaṇhāpethā²⁹ ‘ti āha. Rājā manusse³⁰ pesesi, te apassantā
āgantvā „palāto kira³¹ ‘ti ārocesum. „Aññattha upadhāreṭṭhā³²

¹ Bā omite ug. ² Bā nīhā-. ³ Bā -ddakaṃ na-. ⁴ C^o -kkamemitvā C^o
-kkamētvā, Bā -kkhamitvā. ⁵ Bā adds āha. ⁶ Bā -kkhāhi de-. ⁷ Bā pari-.
⁸ Bā balikammaṃ. ⁹ C^o -i. ¹⁰ katva -- pehīti wanting in Bā. ¹¹ Bā pāpe-.
¹² Bā adds sariraṃ heṭṭhā khipitvā dvāraṃ patiṭṭhāpetabba evaṃ tumhākaṃ
nagarassa vuddhi bhavissatīti so sādhu ācariya eva rūpaṃ brāhmaṇam māretvā
nagaradvāraṃ patiṭṭhāpehīti. ¹³ Bā -ke. ¹⁴ Bā aa. ¹⁵ Bā palāyāntīti. ¹⁶ Bā
paccāmiti. ¹⁷ Bā amacce.

'ti. Sakalanagare upadhārentāpi na passimsu¹. Tato „saṇi-
kam upadhārethā“² 'ti vutte „deva ṭhapetvā purohitam añño
evarūpo n' atthiti“³ vadiṃsu. Purohitam na sakkā māretun⁴
ti. „Deva kiṃ vadetha“⁵, purohitassa kāraṇā ajja dvāre apa-
tiṭṭhāpite⁶ nagaram aguttam bhavissati, ācariyo kathento 'ajja'⁷
atikkamētvā⁸ ito samvaccharaccayena nakkhattam labhissatīti⁹
kathesi, samvaccharam¹⁰ nagare advārake¹¹ paccatthikānam okāso
bhaviṣṣati¹², yaṃ kañci¹³ māretvā aññena vyattena brāhmaṇena
balikammaṃ¹⁴ kāretvā dvāram patiṭṭhāpessāmā¹⁵ 'ti. „Atthi
pana añño¹⁶ ācariyasadiṣo paṇḍito brāhmaṇo“¹⁷ ti¹⁸. „Atthi¹⁹
deva tassa²⁰ eva²¹ antevāsī Takkāriyamāpavo nāma, tassa puro-
hitatṭhānam datvā dvāre²² maṅgalam karoṭhā“²³ 'ti. Rājā tam
pakkosāpetvā sammānam²⁴ kāretvā purohitatṭhānam datvā tathā
kātuṃ āpāpesi. So mahantena parivārena nagaradvāram aga-
māsi. Purohitam rājānubhāvena bandhitvā ānayaṃsu. M.²⁵
dvāram patiṭṭhāpanatṭhāne²⁶ āvātam khaṇāpetvā sānim²⁷ parik-
khipāpetvā²⁸ ācariyena saddhim antosāniyam atṭhāsi. Ācariyo
āvātam oloketvā attano patiṭṭham alabhanto „attho tāva me
nipphādito²⁹ ahoṣi, bālatāya pana mukham rakkhituṃ asakkonto
vegena pāpitthiyā kathesiṃ ti attanā va me³⁰ attano vadho³¹
ābhato³²“³³ ti M-am ālapanto paṭhamam gātham, āha:

1. Aham eva dubbhāsitaṃ bhāsi³⁴ bālo
vheko³⁵ v' araṇṇe ahim avhayāno³⁶,
Takkāriye³⁷ sobbham imaṃ patāmi³⁸,
na kir' eva sādhu³⁹ ativelabbhānti. 104.

95

¹ Bā adds sadisaṃ. ² Bā omits n. ³ Bā kathetha. ⁴ Bā -ṭhite. ⁵ Bā omits
ajja. ⁶ Bā -mi-. ⁷ Ck -re. ⁸ Ck dvārake, Bā dvārike anīṭhite. ⁹ Bā -tīti.
¹⁰ Ck yaṃ kiñci, Bā tam in the place of yaṃ kañci. ¹¹ Ck kamme. ¹² Ck
rañño. ¹³ Bā omits ti. ¹⁴ Bā tassa. ¹⁵ Bā omits dvāre. ¹⁶ Bā dvāratha-
panatṭhāne. ¹⁷ Bā sāniya. ¹⁸ Bā adds āvāte. ¹⁹ Bā attano atthāya niyyābyādito
in the place of attho -. ²⁰ Bā omits va me. ²¹ Ck āha-, Bā āga-. ²² Ck
-sini. ²³ Bā pālabhake. ²⁴ Bā avhāyamāno. ²⁵ Ck -yo. ²⁶ Bā takkāriye
sobbhamhi aham pahāmi. ²⁷ Bā -dhu ti.

Tattha dubbhāsitaṃ bhāsīti dubbhāsitaṃ bhāsīn¹, bheko vā 'ti yathā araññe maṇḍuko vassanto attano khādakaṃ abhiṃ² avhayamāno dubbhāsitaṃ bhāsati³ nāma evaṃ aham eva dubbhāsitaṃ bhāsīn⁴, Takkāriye⁵ ti tassa Takkāriyā ti itthiliṅgaṃ nāma.

5 Ten⁶ etaṃ⁷ ālapanto gātham āha:

2. Pappoti macco ativelabbhānī

evaṃ vadham⁸ sokapariddavaṇ⁹ ca,

attānaṃ yeva garahāsi ettha¹⁰

ācera yan taṃ¹¹ nikkhaṇanti¹² sobbhe ti. 105.¹³

10 Tattha ativelabbhānīti velātikantaṃ¹⁴ pamāṇātikantaṃ¹⁵ katvā kathanāṃ nāma na sādhu kira¹⁶, ativelabbhānī puriso na sādhu 'ti pi¹⁷ attho, sokapariddavaṇ¹⁸ cā 'ti ācariya evaṃ eva¹⁹ ativelabbhānī puriso vadha-bandhanaṃ²⁰ ca sokaṃ ca mahantena saddena paridevaṇ²¹ ca pappoti, garahāsīti paraṃ agarahitvā attānaṃ yeva garaheyyāsī²², etthā²³ 'ti etasmiṃ kārāṇe, 25 ācera yantaṃ ti ācariya²⁴ yena kārāṇena taṃ nikkhaṇanti²⁵ sobbhe²⁶ taṃ taya va kataṃ²⁷, tasmā attānaṃ eva garaheyyāsīti vadati.

Evaṇ ca²⁸ naṃ vatvā „ācariya vācaṃ arakkhitvā na kevalaṃ tvam eva dukkhappatto aññe pi pattā yevā²⁹ 'ti vatvā attitaṃ āharitvā dassesi.

30 Pubbe kira Bārāṇasiyaṃ Kālī nāma gaṇikā ahoṣi, tassā Tuṇḍilo nāma bhātā. Kālī³¹ ekadivasaṃ sahasaṃ gaṇhāti. Tuṇḍilo pana itthidhutto surādhutto akkhadhutto va³², sā tassa dhanam deti, so laddham laddham vināseti. Sā taṃ vārenti³³ vāretum nāsakkihi. So ekadivasaṃ dūtaparājito³⁴ nivattha- 35 vatthāni datvā kaṭasāṭakakhaṇḍam³⁵ nivāsetvā tassā geham āgami. Tāya va³⁶ dāsiyo ānattā³⁷ honti: „Tuṇḍilassa āgata-

¹ Bā abhāsi. ² Ck add avheti viya so taṃ. ³ Bā -si. ⁴ Bā abhāsi. ⁵ Ck -yo. Bā -yena. ⁶ Bā itthiliṅgaṇāmaṃ parivaṇṇanaṃ. ⁷ Ck evaṃ dham, Bā bandham taṃ. ⁸ Bā sokaṃ-. ⁹ Ck etto. ¹⁰ Bā ācariyataṃ. ¹¹ Ck nikkhaṇ-, Bā nikkhaṇ-. ¹² Ck -ta, Bā -pīti bhaṇanto ti velato atikkantaṃ, Ck -tikkaṇaṃ. ¹³ Ck hā added pa-, Bā omits it. ¹⁴ Bā omits kira. ¹⁵ Bā omits pi. ¹⁶ Bā sokaṃ-, Ck -vā, omitting cā. ¹⁷ Ck etaṃ. ¹⁸ Bā vadham-. ¹⁹ Ck -yyāsīti, Ck -yya ²⁰ Ck etto. ²¹ Ck ācari. ²² Bā adds ti. ²³ Bā taṃ tathā kataṃ re. ²⁴ Bā adds pana. ²⁵ Bā sā. ²⁶ Bā omits va. ²⁷ Ck -ti, Bā omits vā-. ²⁸ Bā jāto parā-. ²⁹ Ck -sarakhaṇḍam, Ck -sarakakhaṇḍam, Bā -sāṭakakhaṇḍā. ³⁰ Bā ayaṃ ca in the place of tāya va. ³¹ Ck ānantā, Bā ānāpesi.

kāle kiñci¹ adatvā gīvāya nam gahetvā nīhareyyāthā² 'ti. Tā³ tathā karimān. So dvāramūle rodanto atṭhāsi. Ath' eko seṭṭhiputto niccakālaṃ Kāliyā sahaṣsaṃ āharanto⁴ taṃ divasaṃ taṃ disvā „kasmā Tuṇḍila rodasīti“ pucchi. „Sāmi, jūte⁵ parājito mama bhaginiyā santikaṃ āgato 'mhi, taṃ⁶ maṃ⁷ dāsiyo gīvāya gahetvā nīharimsū“ 'ti. „Tena hi⁸ tiṭṭha, bhaginiyā te kathessāmīti“ so gantvā⁹ „bhātā te kaṭasāṭakakhaṇḍaṃ¹⁰ nivāsetvā ṭhito, vatthāni 'ssa¹¹ kimattham na desiti“ āha. „Ahaṃ tāva¹² na demi, sace¹³ pana te sineho atthi tvaṃ dehi¹⁴“. Tasmim pana gaṇikāghare¹⁵ idaṃ¹⁶ cārittaṃ: ābhataṃ¹⁷ sahaṣsato, paṇḍa satāni gaṇikāya honti¹⁸, pañca satāni vatthagandhamālāmūlaṃ¹⁹ honti, āgatapurisā²⁰ tasmim ghare laddhavatthāni nivāsetvā rattim²¹ vasitvā punadvase gacchantā²² nivāsetvā²³ ābhatavatthān' eva²⁴ nivāsetvā gacchanti²⁵. Tasmā so seṭṭhiputto tāya dinnam vattham²⁶ nivāsetvā attano sātaka²⁷ Tuṇḍilassa dāpesi. So nivāsetvā nadanto gantvā surāgehaṃ pāvisi. Kālī pi dāsiyo ānāpesi: „sve etassa gamanakāle vatthāni accchindeyyāthā“ 'ti. Tā tassa nikkhamanakāle ito c' ito ca upadhāvitvā vilumpamānā viy' assa²⁸ sātaka gahetvā „idāni yāhi kumārā“ 'ti naggam katvā vissajjesuṃ. So naggo²⁹ va nikkhami, jano parihāsaṃ karoti, so lajjitvā „mayā v' etaṃ³⁰ kataṃ, ahaṃ eva attano mukhaṃ rakkhituṃ nāsakkhin³¹ ti paridevi. Idaṃ tāva dassetuṃ tatiyaṃ gātham āha:

a. Kim ev' ahaṃ³² Tuṇḍilam ānupuccheyyaṃ³³

Kareyya³⁴ saṃ³⁵ bhātaraṃ Kālikā yaṃ³⁶,

naggo v' ahaṃ³⁷ vatthayugaṇ ca jīno³⁸,

• ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 106.

¹ Ck ka-. ² Ck Bā tāta. ³ Bā -rāpento. ⁴ Ck dūta, Bā jute. ⁵ Bā i. ⁶ Bā so pi in the place of tena hi. ⁷ Bā āg-. ⁸ Ck -sārākaṇḍaṃ, Bā -sāṭarakakhaṇḍaṃ. ⁹ Ck yassa. ¹⁰ Ck va, Bā omits tāva. ¹¹ Bā avi ca, omitting pana. ¹² Bā -kāyagha-. ¹³ Bā imam. ¹⁴ Ck hoti, C' hoti. ¹⁵ Bā vattamālamūlāni. ¹⁶ Bā -o. ¹⁷ so Ck; Bā taṃ thapetvā in the place of ni-. ¹⁸ Ck āgata-. ¹⁹ Bā -ati. ²⁰ Bā dinnavatthān. ²¹ Bā omits viyassa. ²² Ck cetam. ²³ all three MSS. evāhaṃ. ²⁴ Bā anupucchaṃ. ²⁵ C' kareyyaṃ. ²⁶ Bā ta. ²⁷ Bā kālikāya, C' kālikāya, C' kālikāliya. ²⁸ Bā vāhaṃ. ²⁹ Ck jito, Bā vattayuggaṇa jano.

Tattha bahu tādiso vā 'ti seṭṭhiputto pi¹ hi attanā katen' eva² dukkham³ patto, tvam pi⁴ tasmā ayam pi tuyham dukkhuppatṭi⁵ attho bahūhi kāraṇehi tādiso vā⁶.

Aparo pi: Bārāṇasīyaṃ ajapālānaṃ pamādena gocara-
 5 bhūmiyaṃ dvīsu meṇḍesu yujjhantesu eko kulīṅgasakuno⁷ „ime
 idāni bhinnehi sīsehi marissanti, vāressāmi vata no“⁸ 'ti⁹ „mātula
 mā yujjhathā“¹⁰ 'ti vāretvā tesam¹¹ katham agahetvā yujjhantānaṃ
 yeva piṭṭhiyaṃ¹² pi sīse pi nisīditvā yācitvā vāretum asakkonto
 „tenā hi maṃ māretvā yujjīṭhā“¹³ 'ti ubhinnaṃ¹⁴ sīsamantaraṃ¹⁵
 10 pāvīsi. Te aññamaññaṃ pahariṃsu yeva. So saṇhakarāṇiyaṃ¹⁶
 piṃsito¹⁷ viya attanā katen' eva vināsaṃ patto. Idam¹⁸ aparaṃ
 kāraṇaṃ dassento¹⁹ cattuthaṃ gātham āha:

4. Yo yujjhamānānaṃ ayujjhāmāno
 meṇḍantaraṃ accupatī kulimko
 15 so piṃsito meṇḍasirehi tattha,
 ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 107.

Tattha meṇḍantaraṃ ti meṇḍānaṃ antaraṃ, accupatīti¹⁷ atigantvā
 uppati, ākāse sīsaṇaṃ vemajjhe atṭhāsīti attho, piṃsito ti pīlito.

Aparo pi: Bārāṇasivāsino vā¹⁸ gopālakapālitaṃ¹⁹ tāla-
 20 rukkham disvā ekaṃ phalattṭhāya²⁰ rukkham āropesum, tasmim
 phalāni pātente eko kaṇhasappo vammikā nikkhamitvā tālaṃ
 abhirūhi²¹, heṭṭhā ṭhitā daṇḍādihi paharantāpi taṃ vāretum
 nāsakkhiṃsu. Te „sappo tālaṃ abhirūhatīti“²² itarassa ācik-
 khiṃsu, so²³ bhīto mahāvīravaraṃ viraviḷ, heṭṭhā ṭhitā ekaṃ
 25 thirasāṭakaṃ catūsu kaṇhesu gahetvā „imasmin sātake patā“
 'ti taṃ āhaṃsu. So parigalitvā²⁴ catunnam pi antare sātake-
 majjhe pati, tassa vātavegena sandhāretum asakkontā añña-

¹ Bā omits pi. ² Bā katena. ³ Bā dukkha. ⁴ Bā adds hi. ⁵ Ck² -ppatitvā Bā
 dukkhapatto ti. ⁶ Ck² ca. ⁷ Bā adds nāma. ⁸ Bā vāriṣṣamīd, omittitvā vata
 no. ⁹ Bā adds tam. ¹⁰ Bā piṭṭhe. ¹¹ Bā adds pi. ¹² Bā sisanta-. ¹³ Ck²
 -nīyaṃ, Bā saṇhakarāṇiyaṃ. ¹⁴ Bā piṣito, Ck² piṃsato. ¹⁵ Bā idampi. ¹⁶
 Bā dassetum. ¹⁷ C² adds accūpapatīti, Ck² accūpapatīti accūpapatīti. ¹⁸ Bā
 omits va. ¹⁹ Ck² gopālakapālitaṃ, C² gopālitaṃ, Bā gopālakāphalitaṃ. ²⁰
 Bā tāla pha-. ²¹ Bā āruya. ²² Ck² -hīṭṭi, Bā -hīti. ²³ Bā puriso. ²⁴ Ck²
 -gilittvā, C² -gilittvā, Bā patanto.

maññaṃ sīsehi paharitvā bhinnehi sīsehi jīvitakkhayaṃ pattā.
Idaṃ kāraṇaṃ dassento pañcamaṃ gātham āha:

5. Caturō janā potthakaṃ aggahesum,
ekaṃ ca posaṃ anurakkhamānā
sabbe va te bhinnasirā sayimsu,
ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 108.

5

Tattha potthakan ti ghanasātakam¹, sabbeva te ti te pi cattāro janā
attanā katen' eva bhinnasirā sayimsu.

Apare: Bārāṇasivāsino eḷakacorā rattiṃ ekaṃ ajaṃ thene-
tvā² „arañña³ khādissāmā“ 'ti tassā avassanattathāya mukhaṃ 10
bandhitvā veḷugumbe⁴ ṭhapesum. Punadivase taṃ khādituṃ
gacchantā āvudhaṃ pammussitvā⁵ agamaṃsu. Te „ajaṃ māretvā
maṃsaṃ pacitvā khādissāma, āharathāvudhan“ ti ekassāpi hatthe
āvudhaṃ adisvā „vinā āvudhena etaṃ māretvāpi maṃsaṃ ga-
hetuṃ na sakkā“ ti⁶ „vissajjetha naṃ⁷, puññaṃ⁸ assa 15
atthīti“ vissajjesum. Tadā eko veḷukāro⁹ veḷuṃ gahetvā „puna
pi āgantvā gahessāmīti“ nalakārasatthiṃ veḷupattantare ṭha-
petvā pakkāmi. Ajā „mutt' amhīti“¹⁰ tussitvā veḷumūle kīḷa-
mānā¹¹ pacchimapādehi paharitvā taṃ satthiṃ pātesi. Corā
satthisaddaṃ sutvā upadhāretvā taṃ disvā tuṭṭhamānasā ajaṃ 20
māretvā maṃsaṃ khādīmsu¹². Iti sāpi ajā¹³ attanā katen' eva
matā ti idaṃ dassetuṃ chaṭṭhamaṃ gātham āha:

6. Ajā yathā veḷugumbasmiṃ baddhā
avekkhipantī¹⁴ asik' ajjhagañchi¹⁵
ten' eva tassā galak' āvakantaṃ¹⁶,
ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 109.

25

Tattha avekkhipantīti¹⁴ kīḷamānā pacchimapāde khipantī.

¹ C² sapāṇā-, C³ ghaṇa-, B⁴ omits ghaṇa. ² B⁴ adda divā. ³ B⁴ pamusetvā.
⁴ B⁴ omits ti. ⁵ C² add aṇṇamaññaṇṇassa. ⁶ C² puññaṃ. ⁷ B⁴ nalakāro. ⁸
B⁴ -o muttomhīti. ⁹ B⁴ -no. ¹⁰ B⁴ khādanti bhūjanti kira. ¹¹ C² -i. ¹² C²
-gañji, B⁴ -penti asimacche gacchi, B⁷ asimajjhagacchi. ¹³ C² -kāvantaṃ, B⁴
-kāvikantī, B⁵ -kāyavikantī, B⁷ galayāvavikantaṃ. ¹⁴ B⁴ -penti.

Evañ ca pana vatvā „attano vacanañ rakkhivā mitabhā-
nino nāma maraṇadukkhā muccantīti“ dassetvā kinnaravatthum
āhari:

Bārāṇasivāsī kir'eko luddaputto¹ Himavantañ gantvā eken'
5 upāyena jayampatike dve kinnare gahetvā ānetvā rañño adāsi.
Rājā adiṭṭhapubbe kinnare disvā² „ludda imesañ ko guṇo“ ti
pucchi. „Deva, ete madhurena sarena³ gāyanti, manuññañ
naccanti, manussā evaṃ gāyituñ ca naccituñ ca na jāñantīti“.
Rājā luddassa bahuñ dhañāñ datvā kinnare „gāyatha naccathā“
10 'ti āha. „Sace⁴ mayaṃ gāyanta vyañjanañ paripuṇṇaṃ kātum
na sakkissāma duggītañ hoti“, amhe garahissañ⁵ vadhissanti,
bahuñ kathentānañ ca pana musāvādo hotīti“ musāvāda-
bhayena rañño punappuna vuttāpi 'na bhāsinaṃ na naccimsu.
Rājā kujjhivā „ime māretvā maṃsañ pacitvā āharathā“ 'ti
15 āpāpento sattamañ gātham āha:

7. Na-y-ime⁷ devā na pi gandhabbaputtā,
migā ime atthavasābhatā⁸ ime,
ekañ ca nañ sāyamāse pacantu
ekañ ca nañ⁹ pātārāse pacantū 'ti. 110.

20 Tattha migā ime ti sace devā vā gandhabbā vā bhaveyyuñ nacceyyuñ
c' eva gāyeyyuñ ca, ime pana migā tiracchānagatā, atthavasābhatā¹⁰ ime ti
attham paccāsiṃsantena luddenāñitattā¹¹ atthavasena mama ābhatā¹², etesu
ekam sāyamāse ekam pātārāse pacantū 'ti.

Kinnarī cintesi: „rājā kuddho, nissamsayañ māressati,
25 idāni kathetuñ kālo“ ti anantarañ gātham āha:

8. Satañ sahasaṃ¹³ dubbhāsitañāñ
kalam pi nāgghanti¹⁴ subhāsitaṃsa,
dubbhāsitañ saṃkamāno kilesa,
tasmā tuñhi kimpurisa, na balyā¹⁵ ti. 111.

¹ B¹ luddako. ² B² adds tusitvā. ³ B³ saddena. ⁴ C⁴ gāye - - nacco-. ⁵ B⁵
kinnarā sace. ⁶ C⁶ koti, B⁶ duggitake ti, B⁷ duggitake ti. ⁷ B⁷ na i-. ⁸ B⁸
-vasagatā, B⁹ vasagathā. ⁹ C⁹ omīti nañ, all three MSS. add puna. ¹⁰ C¹⁰
-ābhatā, B¹⁰ -sañ gatā. ¹¹ B¹¹ -na anivattā ca. ¹² C¹² āhatā, B¹² hattham gatā.
¹³ B¹³ sahasasāni, B¹⁴ sattañ māsāmi. ¹⁴ B¹⁴ naggh-. ¹⁵ C¹⁵ kimpuriso balyā, C¹⁶
kimpurise na balyā, B¹⁶ kimpurisa nalyā.

Tattha saṅkamāno kilēso ti kadāci ahaṃ bhāsamāno dubbhāsitaṃ bhāseyyaṃ ti¹ evaṃ dubbhāsitaṃ saṅkamāno² kilissati³ kilamati, tasmā ti tena kīraṇena tumbhākaṃ nāgāyinaṃ na⁴ bālabbhāvenā⁵ 'ti.

Rājā kinnariyā tussitvā anantaraṃ gātham āha:

9. Yā mēsā vyāhāsi⁶ pamuñcath' etaṃ⁶,
giriṇ ca naṃ⁷ Himavantaṃ nayantu,
imaṃ ca kho dentu mahānasāya
pāto ca naṃ pātarāse pacantū⁸ 'ti. 112.

Tattha yā mēsā ti yā me esā, dentū⁹ 'ti mahānasatthāya dentu.

Kinnaro rañño vacanaṃ sutvā „ayaṃ maṃ akathentaṃ¹⁰ avassaṃ māressati, idāni kathetum vaṭṭatiti“ itaraṃ gātham āha:

10. Pajjunnānāthā pasāvo, pasunāthā ayaṃ pajā,
tvamnātho¹¹ 'smi¹² mahārāja, nātho 'haṃ bhariyāya ca¹⁰,
dvinnam aññātaraṃ ñatvā mutto gaccheyya pabbatan ti. 113.

Tattha pajjunnānāthā ti tīṇabhakkhā pasavo meghanāthā¹¹ nāma, pasunāthā ti ayaṃ pana manussapajā pañcagorasena upajīvanta¹² pasunāthā pasupatiṭṭhā, tvamnātho¹³ smiti¹⁴ ahaṃ pana tvamnātho, tvam mama patiṭṭhā¹⁵, nātho haṃ ti¹⁶ mama pana bhariyāya¹⁷ ahaṃ¹⁸ nātho¹⁹, ahaṃ assā patiṭṭhā²⁰, dvinnamaññātaraṃ ñatvā mutto gaccheyya pabbatan ti amhākaṃ dvinnam antare eko²¹ ekaṃ mataṃ ñatvā sayam²² maraṇato mutto pacchā²³ Himavantaṃ gaccheyya, jīvamānā pana mayaṃ aññamaññaṃ na jāhāma, tasmā sace si²⁴ imaṃ Himavantaṃ pesetukāmo paṭhamam maṃ māretvā pacchā posehīti.

Evāṃ ca pana vatvā „mahārāja, na mayaṃ tava vacanaṃ akātukāmatāya tuṇhī ahoṣimha²⁵, kathāya pana dosaṃ disvā²⁶ na kathayimhā“ 'ti dīpento imaṃ gāthadvayaṃ āha:

11. Na ve nindā suparivajjayā ce²⁶

nānā janā sevitabbā janinda,

¹ B^d -yyaṃ, omittāṃ ti. ² B^d bhāsamānā. ³ C^k kilē-. ⁴ C^k nāgāyinaṃ, B^d bālāsi na amhākaṃ in the place of nā-. ⁵ B^d byākāsi. ⁶ B^d pamuñcathetu. ⁷ C^k omits naṃ, B^d reads giriṇ ravam, B^e giriṇ varam. ⁸ C^k tam-. ⁹ B^d si. ¹⁰ C^k mama nāthā mama bhariyā mama nāthā in the place of nāthohaṃ --, C^k only mama bhariyā. ¹¹ B^d meghā-, B^e megho-. ¹² C^k -to, B^d uppañjato. ¹³ C^k tum-. ¹⁴ B^d sīti. ¹⁵ B^d -tiṭho. ¹⁶ C^k mama nāthā ti. ¹⁷ C^k bhariyā. ¹⁸ C^k mama, ¹⁹ C^k nāthā. ²⁰ C^k -tiṭho, B^d tvam mama patiṭho asi nātho hanti mama bhariyā ahaṃ nātho ahamassa patiṭho in the place of ahaṃ pana --. ²¹ B^d omits eko. ²² B^d ahaṃ. ²³ B^d omits pa-. ²⁴ B^d pi. ²⁵ C^k aho-simha, B^d aḥimha. ²⁶ so C^k; B^d -jjayetha.

yen' eva eko labhate pasamsam
ten' eva añño labhate ninditāram. 114.

12. Sabbo loko paracitto' acitto²,
sabbo loko cittavasamhi³ citto⁴,

5 paccekacittā puthu sabbasattā,
kass' idha cittassa vase na vatte ti⁵. 115.⁶

Tattha suparivajjayā co⁶ ti mahārāja nindā nāma sukhena parivaj-
jetum na sakkā, nānā janā ti nānā chandajanā, yenevā 'ti yena silādigupen'
eko pasamsam labhati ten' eva añño ninditāram labhati, ambhākam⁷ kinnārānam
10 antare akathanena pasamsam labhati, manussānam antare nindam, iti nindā
nāma dupparivajjayā, ev-āham katham tava santikā pasamsam labhissāmi⁸,
sabbo loko paracitto⁹ acitto¹⁰ ti mahārāja asappuriso¹¹ hi pāpātipātādi-
cittena sappuriso pāpātipātā veramanādicittena acitto ti¹², evam¹³ sabbo loko
paracittena acitto¹⁴ ti attho, cittavasamhi citto¹⁴ ti sabbo pana¹⁵ attano
15 hīnena vā paṇītena vā cittena cittaṃ jānāti¹⁶, evam paccekacittā ti¹⁷ pāṭi-
yekacittā puthuppabhedā sabbe sattā, tesu kass' ekassa tava¹⁸ vā aññassa vā
citte na¹⁹ mādiso vā añño vā vatteyya, tasmā ayaṃ²⁰ mama cittavasena na
vattatīti²¹ mā mayham kujjhi, sabbasattā hi attano cittavase na gacchanti devā
'ti kimpuriso rañño dhammaṃ desesi.

20 Rājā „sabhāvam eva katheti, paṇḍito kinnaro“ ti soma-
nassappatto hutvā osānagātham āha:

13. Tuṇhī ahū kimpuriso sabhario²²,
yo dāni vyāhāsi²³ bhayassa bhīto
so dāni mutto sukhito arogo,

25 vācā kir' ev' atthavati narānan ti. 116.

Tattha vācā kirevatthavati narānan ti vācā kir' eva imesaṃ sattā-
nam atthavati hitāvahā hotīti attho.

Rājā kinnare²⁴ suvaṇṇapañjare nisīdāpetvā tam eva luddam
pakkositvā²⁵ „gacch' ime²⁶ gahitaṭṭhāne yeva viassajjehitū“
so viassajjāpesi.

¹ Ck -citta, Cc -citto corr. to -e, Bc paricitto. ² Ck amitto, Bc aticitto. ³ Ck
-vā-. ⁴ Ck citte, Cc citto? Bc patto. ⁵ Bc kariyā dha cittavasena vatthi, Cc
Cc omits ce; Bc -yethā. ⁶ Bc adds hi. ⁷ Bc -mīti. ⁸ Bc pari-. ⁹ Bc omits
a-. ¹⁰ Bc adds nāma. ¹¹ Bc vs. ¹² Bc paracitto atic-. ¹³ Ck citte, Bc
patto. ¹⁴ Bc adds loko. ¹⁵ so Bc: Ck citta vā nāma in the place of cittaṃ
jānāti. ¹⁶ Ck -citta, omitting ti. ¹⁷ Bc nātassa in the place of kass-. ¹⁸
Bc adds vā kinnarā vā. ¹⁹ Bc aham. ²⁰ Bc -vase na vatthissāmi. ²¹ Bc añ-
gāhīni. ²² Bc byākāsi. ²³ Ck rājākinaro, Cc rājākinaro. ²⁴ Bc -sāpetvā.
²⁵ Bc gaccha bhaye.

M. pi „passācariya', evaṃ kinnarā⁸ vācam rakkhitvā patta-kāle kathitena sabhāsiten' eva muttā⁹, tvaṃ pana dukkathitena mahādukkhaṃ patto“ ti idaṃ udāharaṇaṃ das-setvā „ācariya, mā bhāyi, jīvitā te dassāmīti“ assāsesi, „api¹⁰ kho pana tumhe maṃ rakkheyyāthā“ ti vutte „na tāva 5 nakkhatta' yogo labbhatīti“ divasaṃ vītināmetvā majjhima-yāmasamanantare mataṃ eḷakaṃ āharāpetvā „brāhmaṇa yattha katthacj' gantvā jīvāhīti“ kiñci ajānāpento¹¹ uyyojetvā eḷaka-māmsena balim katvā dvāraṃ patiṭṭhāpesi.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko vācā- 10 hato yevā¹² ti¹³ vatvā j. s.: „Tadā kaḷārapīṅgalo Kokāliko ahoṣi, Takkāriyapaṇḍito¹⁴ ahaṃ evā¹⁵ ti. Takkāriyajātakāṃ.

9. Rurujātaka.

Kassa¹⁶ gāmaṇaṃ dammīti. Idaṃ S. Veḷuvane v. 15 Devadattaṃ ā. k. So kira bhikkhu „bahūpakāro te āvuso Devadatta S., tvaṃ Tathāgataṃ nissāya pabbajjāṃ labhi, tīṇi piṭakāni uggaṇhi, lābhasakkāraṃ pāpuṇīti“ vutto¹⁷ „āvuso S-rā mama tiṇagga-matto pi upakāro na kato, ahaṃ sayāṃ eva pabbajjāṃ sayāṃ tīṇi piṭakāni uggaṇhiṃ sayāṃ lābhasakkāraṃ pāpuṇi“ ti kathesi. Bhik- 20 khū dh. k. s.: „akataññū āvuso Devadatto akatavedīti¹⁸“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva akataññū pubbe pi akataññū yeva, pubbe p' esa mayā jīvite dinne pi mama guṇamattaṃ na jānātīti“ vatvā a. ā.: 25

A. B. Br. r. k. eko asītikoṭivibhavo seṭṭhi puttāṃ labhitvā Mahāddhanako ti 'ssa nāmaṃ katvā „sippaṃ uggaṇhanto me putto kilamissatīti“ kiñci sippaṃ na uggaṇhāpesi¹⁹. So gītanacakkhādanabhojanato uddhaṃ na kiñci aññāsi. Taṃ vayappattāṃ patiṇupena dārena saṃyojetvā mātāpitāro kālaṃ akaṃsu. So 30 tesāṃ accayena itthidhuttasurādhuttaakkhadhuttādīhi²⁰ parivuto

¹ Bā omīti pass. ² Bā -o. ³ Bā adda ca. ⁴ Cks -yyathā. ⁵ Bā adda taṃ. ⁶ Bā -petvā. ⁷ C -hatevā, Bā vācārahato yevā. ⁸ Bā adda pana. ⁹ Cfr. Morris, B. & C. p. 87. ¹⁰ Bā tassa. ¹¹ Bā -e. ¹² Bā adda tasseeva agunakathaṃ katha-suṃ. ¹³ Bā uggaṇhā-. ¹⁴ Cks -suradhattāhi.

- nānāvyasanamukhehi sabbam dhanam viddhamsetvā inam ādāya⁹ tam datum asakkonto ināyikehi codiyamāṇe cintesi: „kim mayham jivitena, ten' ev' amhi¹ attabhāvena añño viya jāto, matam seyyo“ ti so ināyike āha: „tumhākam inapaṇṇāni gahetvā
- 5 āgacchatha, Gaṅgātīre me nihitam kulasantakam dhanam atthi, tam vo dassāmīti“. Te tena saddhim agamaṃsu. So „idha dhanam idha dhanan“ ti nidhiṭṭhānam ācikkhanto viya „Gaṅgāya patitvā marissāmīti“ palāyitva Gaṅgāya pati. So andasotena vuyhanto kārūṇāravaṃ viravi. Tadā M. rurumigayoniyaṃ nibbattitvā parivāram chaḍḍetvā ekako va Gaṅgani-
- 10 vattane ramaṇīye sālamiṣṣake supupphitambavanā² vasati³, tassa sarīracchavi sumajjitakañcanapaṭṭavaṇṇo⁴ ahosi, batthapādāḷakkhā parikkammakatā viya⁵, naṅguṭṭham⁶ camarinaṇḍuṭṭham⁷ viya, siṅgāni rajatadāmaṇṇāni⁸, akkhīni sumajjitamaṇigulikā viya,
- 15 mukham odahitvā ṭhapitarattakambalabhenḍukā⁹ viya¹⁰. So aḍḍharattasamaye tassa karuṇasaddam sutvā „manussasaddo sūyati, mā mayi dharante maratu, jivitam assa dassāmīti“ cintetvā sayanagumbā utṭhāya naditīram gantvā „ambho purisa, mā bhāyi, jivitam te dassāmīti“ assāsetvā sotam chindanto¹¹
- 20 gantvā tam piṭṭhiyaṃ āropetvā tīram pāpetvā attano vasaṇaṭṭhānam netvā¹² palāphalāni datvā dvīhatihaccayena „bho purisa, aham tam ito araṇṇā¹³ nīharitvā Bārāṇāsimagge ṭhapessāmi, tvaṃ sotthinā gamissasi, api kho pana asukaṭṭhāne nāma kañcanamigo vasatīti¹⁴ dhanakāraṇā maṃ raṇṇo vā rājamahā-
- 25 mattassa vā mā ācikkhā¹⁵“ ti āha. So „sādhū sāmīti“ sampatīcchi. M. tassa paṭiññam gahetvā tam attano piṭṭhe āropetvā Bārāṇāsimagge otāretvā nivatti. Tassa Bārāṇasim¹⁶ pavisaṇadivase yeva Khemā nāma raṇṇo aggamahe¹⁷ paccūsakāḷe supinantena suvaṇṇavaṇṇam migam attano dhammam desentaṃ

¹ Bā etenamhi. ² Bā adda uposātham upavutthāya. ³ Bā sumajjitakāṇḍanakaḥphalakavappa. ⁴ Bā rasaparikkammagatāpi. ⁵ Bā cā-. ⁶ Bā -dāmasadāsiṇi. ⁷ Bā -lakeṇḍu. ⁸ Bā adda evarūpaṃ tassa rūpaṃ ahosi. ⁹ Bā adda viya. ¹⁰ Bā adda assāsetvā. ¹¹ Bā -ato. ¹² Bā -asīti. ¹³ Bā -iyaṃ.

disvā cintesi: „sace evarūpo migo na¹ bhaveyya nāhañ su-
pinena passeyyañ, addhā bhavissati², rañño ārocessāmīti“ sā
rājānañ upasañkamitvā „mahārāja, ahañ suvaṇṇavaṇṇassa
migassa dhammañ sotukāmā, labhissāmi ce jīvissāmi, no ce
n' atthi me jivitan“ ti āha. Rājā nañ assāsetvā „sace ma- 5
nussaloke atthi labhissasīti“ vatvā brāhmaṇe pakkosāpetvā
„suvaṇṇavaṇṇamigā nāma hontīti“ pucchitvā „āma deva hon-
tīti“ sutvā alaṃkatabhatthikkhandhe suvaṇṇacaṇḍoṭake sahas-
satthavikañ ṭhapetvā yo suvaṇṇamigañ ācikkhissati tassa sad-
dhiñ sahasatthavikasuvaṇṇacaṇḍoṭakehi³ tañ ca hatthiñ tato 10
va uttarim dātukāmo hutvā suvaṇṇapaṭṭe gātham likhāpetvā ekam
amaccam pakkositvā⁴ „ehi tvañ tāta, mama vacanena imañ
gātham nagaravāṣiṇaṃ kathēhīti“ imasmiñ jātake paṭhamam
gātham āha:

1. Kassa⁵ gāmavaraṃ dammi nāriyo ca alaṃkatā, 15

ko me taṃ migam akkhāti migānaṃ migam uttaman ti. 117.

Amacco suvaṇṇapaṭṭaṃ gahe tvā sakalanagare vācāpesi. Atha
so sēṭṭhiputto Bārāṇasīṃ pavisanto va taṃ katham sutvā
amaccassa santikaṃ gantvā „ahañ rañño evarūpaṃ migam
ācikkhissāmi, mañ rañño dassēhīti“ āha. Amacco hatthito 20
otaritvā taṃ rañño santikaṃ netvā „ayaṃ kira deva taṃ migam
ācikkhissatīti“ dassesi. Rājā „saccaṃ bho purisā“ 'ti pucchi.
So „saccaṃ mahārāja, tvañ etaṃ yasaṃ mayhaṃ dassasīti“
vadanto dutiyaṃ gātham āha: .

2. Mayhaṃ gāmavaraṃ dehi nāriyo ca alaṃkatā, 25

ahañ te migam akkhissam migānaṃ migam uttaman ti. 118.

Taṃ sutvā rājā tassa mittadūbhissa tussitvā „ambho kuhiṃ
so migo vasatīti“ pucchitvā „asukaṭṭhāne nāma devā“ 'ti
vuttaṃ tam eva maggadesakaṃ katvā mahantena parivārena
taṃ ṭhānaṃ agamāsi. Atha nañ so mittadūbhī „senam deva 30

¹ Ck omits na, C² evarūpe na. ² B^d -titi. ³ Ck² -vikaṃsu-, B^d -kenaca. ⁴
B^d -sāpetvā. ⁵ B^d -tassa-. ⁶ Ck² -titi, B^d dehīti.

sannisīdāpehīti¹“ vatvā² sannisināyā³ senāya „eso⁴ so deva
suvannamigo etasmiñ ṭhāṇe⁵ vasatīti⁶“ haṭṭhaṃ pasāretvā
ācikkhanto tatiyaṃ gātham āha:

a. Etasmiñ vanasaṇḍasmiñ ambā sālā ca pupphitā

5 indagopakasañchannā, etth' eso⁶ tiṭṭhati⁷ migo ti. 119.

Tattha indagopakasañchannā ti etassa vanasaṇḍassa bhūmi indago-
pakavanāya rattāya sukkasamphassāya tinajātiyā sañchannā tivassikasasakassa⁸
kucchi viya mudukā, ettha evaṃ⁹ ramaṇīye vanasaṇḍe so tiṭṭhatīti¹⁰ dāsesi.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā amacce āṇāpesi: „tassa mi-
10 gassa palāyituṃ adentā khippaṃ āvudhahattthehi purisehi sad-
dhiṃ vanasaṇḍaṃ parivārethā¹¹“ 'ti. 'Te tathā¹² katvā unna-
dimsu. Rājā katīhi¹³ pi janehi¹⁴ 'saddhiṃ ekamante atṭhāsi.
So pi 'ssa¹⁵ puriso avidūre atṭhāsi. M. taṃ saddaṃ sutvā
cintesi: „mahato balakāyassa saddo, tamhā me¹⁶ purisā bha-
15 yena uppannena bhavitabban¹⁷“ ti so uṭṭhāya sakalapariśaṃ
oloketvā rañño ṭhitatṭhānaṃ disvā „rañño ṭhitatṭhāne yeva me
sotthiṃ bhavissati, etth' eva mayā gantuṃ vaṭṭatīti¹⁸“ cintetvā
rājābhimukho pāyāsi. Rājā taṃ āgacchantaṃ disvā „nāga-
balo migo avattharanto¹⁹ āgaccheyya²⁰, saraṃ sannahitvā
20 imaṃ migaṃ santāsetvā sace palāyati vijjhivā²¹ dubbalaṃ
katvā gaṇhissāmīti²²“ dhanuṃ āropetvā bodhisattābhimukho
va ahoṣi:

Taṃ atthaṃ dassento S. gāthadvayam āha:

1. Dhanuṃ adejjhaṃ²³ katvāna usum sandhāy' upāgami²⁴, (III²⁷⁴)
25 migo ca disvā rājānaṃ dūrato ajjhabhāsatha: 120.
5. Āgamehi mahārāja, mā me vijjhi rathesabha,
ko nu te idhaṃ²⁵ akkhāsi: etth' eso tiṭṭhatī migo ti. 121²⁶

¹ Bā sannipātehi. ² Bā omits va. ³ Bā adds ca. ⁴ Bā ehiṭi vatvā in the
place of eso. ⁵ Bā vane. ⁶ C² Bā etthaso. ⁷ Bā vasati. ⁸ Bā only sasa.
⁹ Bā etasmiñ. ¹⁰ C² katīhi. ¹¹ Bā katipayehi. ¹² Bā omits so. ¹³ Bā
omits me. ¹⁴ Bā adds viya. ¹⁵ Bā -yyā ti. ¹⁶ Bā viśajjhivā. ¹⁷ Bā
sarejjhaṃ. ¹⁸ Bā sannāy-. ¹⁹ so all three MSS.

Tattha adejjhan¹ ti jiyāya ca sarena ca saddhim² ekam eva katvā, sandhāyā³ 'ti sandahitvā⁴, āgamahehīti tiṭṭha mahārāja mā mañi vijjhi jīvāgāham eva mañi gaṇhā⁵ 'ti madhurāya manussavācāya abhāsī.

Rājā tassa madhurakathāya bajjhivā⁶ dhanum otāretvā gāravena atṭhāsī. M. pi rājānañ upasamkamitvā madhura- 5 patisanthārāñ katvā ekamantañ atṭhāsī. Mahājano pi sabbāvudhāni chaḍḍetvā āgantvā rājānañ parivāresi. Tasmim⁷ khañe M. suvaṇṇakimkīkañ cālento viya madhurassarena rājānañ pucchi: „ko nu te idham⁸ akkhāsī: etth' eso tiṭṭhati migo“ ti. Tasmim⁹ khañe so pāpapuriso thokañ paṭikkamitvā 10 sotapathe atṭhāsī. Rājā „iminā me tvañ dassito“ ti kathento chaṭṭhañ gātham āha: ¹

6. Esa pāpacaro⁵ poso sātama tiṭṭhati ārakā,
so hi me idham akkhāsī: etth' eso tiṭṭhate migo ti. 122.

Tattha pāpacaro⁵ ti visaṭṭhācāro⁶.

15

Taṃ sutvā M. tañ mittadūbhiñ garahitvā raññā saddhim⁷ sallapanto sattamañ gātham āha:

7. Saccañ kir' evaṃ āhañsu: narā ekacchiyā idha, (I. 326)
kaṭṭhañ viplāvitam⁷ seyyo na tv-ev' ekacchiyo naro ti. 123.

Tattha viplāvitam⁸ ti uttāritam⁹, ekacchiyo ti ekaṇṇo pana mitta- 20 dūbhi¹⁰ pāpappuggalo udaye patanto¹⁰ pi uttārito⁹ na tv-eva seyyo, kaṭṭhañ hi nānapakkārena upakārāya samvattati, mittadūbhī pana vināsāya, tasmā tato¹¹ kaṭṭhañ eva vaṭṭatan¹² ti porāṇakapaṇḍitā kathayimisu, mayā pana na tesam¹³ vacanañ katan ti.

Taṃ sutvā rājā itarañ gātham āha:

25

8. Kip nu¹³ rurū¹⁴ garahasī¹⁵ migānañ
• kiñ pakkhinam¹⁶ kiñ pana mānusañam,

¹ Bā² arejjha katvānā. ² Ck³ sandhiyā, Bā⁴ omits sandhāyā ti. ³ Bā⁵ sanhayitvā, Bā⁶ bandhetvā. ⁴ so Bā; Ck⁵ pādaoro; C⁶ pādacaro. ⁵ Bā⁷ visaṭṭhācāro. ⁶ Ck⁸ vipālā-, Bā⁹ nippabbhavitam? B¹⁰ viplapatañ. ⁷ Ck¹¹ viphalā-, C¹² vipalā-, Bā¹³ niplavi-, B¹⁴ viplapatañ. ⁸ Bā¹⁵ uddharī. ⁹ Ck¹⁶ maranto. ¹⁰ Bā¹⁷ tesam. ¹¹ Bā¹⁸ varan. ¹² Bā¹⁹ adda tvañ. ¹³ Ck²⁰ rūru, C²¹ rurū, Bā²² nunu. ¹⁴ Ck²³ -si, Bā²⁴ garaha. ¹⁵ Ck²⁵ pakkhinam, Bā²⁶ pakkhina.

bhayaṃ¹ hi maṃ vindati napparūpaṃ
sutvāna taṃ mānuṣiṃ bhāsamānaṃ. 124.

Tattha migānaṃ ti migānaṃ aññatarāṃ garahasi udāhu pakkhīnaṃ ādu²
manussānaṃ ti pucchī, bhayaṃ³ maṃ vindatīti bhayaṃ maṃ paṭilabhati,
5 abhiṃ attani⁴ anissaro bhayasantako viya homi, anapparūpaṃ ti mahantaṃ.

Tato M. „mahārāja, na migāṃ na pakkhīṃ⁵ garabhāmi,
manussaṃ pana garahāmīti“ dassento navamaṃ gātham āha:

9. Yam uddharinṃ vahane vuyhamānaṃ
mahodake salile śighasote
10 tatonidānaṃ bhayaṃ āgataṃ mama.
dukkho have rāja asabbhi saṅgamo ti, 125.

Tattha vahane ti patitapatite⁶ vahituṃ samatthe Gaṅgāvahe⁶, mahodake salile ti mahāudake⁷ mahāsalile⁸ ti⁹ attho, ubhayenāpi Gaṅgāvahass⁹ eva⁸ bahūdakatam dasseti, tatonidānaṃ ti mahārāja ‘yo mayhaṃ tayā dassito puriso⁹ mayā¹⁰ Gaṅgāya vuyhamāno aḍḍharattasamaye karuṇaṃ¹¹ viravanto uttārīto¹² tatonidanaṃ me va¹³ idaṃ ajja¹⁴ bhayaṃ āgataṃ, asappurisehi samāgamo nāpa dukkho mahārājā¹⁵ ti

Taṃ sutvā rājā tassa kujjhitvā „evaṃ bahūpakārassa
nāma guṇaṃ na jāni¹⁶, vijjhitvā naṃ jīvitakkhayaṃ pāpeṣā-
20 mīti“ dasamaṃ gātham āha:

10. So ‘haṃ catuppattam idaṃ¹⁶ vihaṅgamaṃ
tanucchidaṃ hadaye ossajāmi,
hanāmi mittadduṃ¹⁷ akiccekāriṃ
yo tādisaṃ kammakataṃ na jānātīti. 126.

25 Tattha catuppattān ti ‘catūhi vājapattehi¹⁸ samannāgataṃ, vihaṅgaman ti ākāśagāmiṃ, tanucchidan ti saṅgachindanaṃ, ossajāmīti etassa hadaye vissajjemi.

Tato M. „mā esa maṃ nissāya nassatū¹⁹“ ti cintetvā ekādasamaṃ gātham āha:

¹ Ck^o -yā. ² C^o āhu, B^d ca. ³ Ck^o omīti bhayaṃ. ⁴ B^d attano. ⁵ B^d omīti patita. ⁶ Ck^o gaṅgāyavahe. ⁷ Ck^o omīti salile ti mahāudake. ⁸ Ck^o vahass⁹ va omīti gaṅgā, B^d gaṅgāvatassa ca. ⁹ B^d adda eso. ¹⁰ B^d mahā. ¹¹ B^d kāruṇāra. ¹² B^d uddhīrito. ¹³ C^o omīti va. ¹⁴ B^d omīti idamajja. ¹⁵ B^d jānāti. ¹⁶ Ck^o idamā, B^d imā. ¹⁷ B^d taṃ mittadubbhi. ¹⁸ B^d omīti vāja.

11. Dhī-r-assa bālassa have janinda,
santo vadhañ na-ppasaṃsanti jātu',
kāmañ gharañ gacchatu pāpadhammo,
yañ c' assa bhaṭṭhañ' tad etassa dehi,
ahañ ca te kāmakaro bhavāmiti. 127.

5

Tattha kāmañ ti kāmena yathāruciya attano gharañ gacchatu, yañ cassa bhaṭṭhañ' tadetassa dehiti yañ c' assa idaṃ nāma te dassāmiti taya kathitāñ, tassa dehi, kāmakaro³ ti icchakaro, yañ icchasi tañ karohi maṃsañ vā me khāda kāmīgāmañ vā karohi, sabbattha te⁴ anukūlavattāñ bhaviṣṣāmiti attho.

10

Taṃ sutvā rājā tuṭṭhamānaso M-assa thutim karonto anantarañ gāthāñ āha:

12. Addhā rurū aññataro sgaṃ so⁵
yo dūbhato⁷ mānussa⁷ na⁶ dubbhi,
kāmañ gharañ gacchatu pāpadhammo,
yañ c' assa bhaṭṭhañ tad⁹ etassa dammi,
ahañ ca te kāmācārañ¹⁰ dadāmiti. 128.

15

⁶ Tattha satañ so¹¹ tī addhā tvaṃ satañ pañḍitānañ aññataro, kāmācārañ¹² ti ahañ tava dhammakathāya¹³ paṣidivā tuyhañ¹⁴ kāmācārañ¹⁵ abhayañ dadāmi, ito paṭṭhaya tumhe nibbhaya yathāruciya viharathā¹⁶ ti M-assa varam adāsi.

20

Atha sañ M. „mahārāja, mañussa nāma aññāñ mukhena bhaṇanti¹⁶ aññāñ karontīti“ parigaṇhanto¹⁷ dve gāthā abhāsi:

13. Suvijānañ sigālānañ sakuntānañ¹⁸ ca vassitañ, (=supra²²⁵)
mañussavassitañ rāja dubbijānatarañ tato. 129.

25

14. Api ce maññatī poso 'ñātimitto¹⁹ 'sakhā' ti vā (=supra²²⁶)
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso ti. 130.

• Taṃ sutvā rājā „migarāja, mā mañ evañ maññi, ahañ hi rajjañ jahanto pi tuyhañ dinnavaram na vijahissañ, saddaha²⁰

¹ Bā kātuñ. ² Bā bhattañ. ³ Cks kāmāñ-. ⁴ Cks to, Bā tenu. ⁵ Cks sey. ⁶ Bā dubbalo. ⁷ Bā mañussa; read: mānussa dūbhato? ⁸ Bā omits na. ⁹ Cks Bā dad. ¹⁰ Bā gāmavarañ. ¹¹ Cks satañ, Cks satañ se. ¹² Bā gāmavarañ. ¹³ Bā dhammañ. ¹⁴ Bā tamhākāñ. ¹⁵ Bā gāmavarañ ca. ¹⁶ Bā bhāsanti. ¹⁷ Bā parigga-. ¹⁸ Bā sakyañāñ. ¹⁹ Cks -tta, Bā -ttā. ²⁰ Bā saddahatha.

mayhan⁴ ti varaṃ adāsi. M. tassa santikā varaṃ gaṇhanto attānaṃ ādiṃ katvā sabbasattānaṃ abhayadāṇaṃ varaṃ gaṇhi. Rājāpi taṃ varaṃ¹ datvā B-aṃ nagaraṃ netvā nagaraṃ ca M-aṃ ca alaṃkārapetvā deviyā dhammaṃ desāpesi. M. devin²
 5 ādiṃ katvā rañño ca rājaparisāya ca madhurāya, manussa-
 bhāsāya dhammaṃ desetvā rājānaṃ dasahi rājadhammehi
 ovaditvā mahājanaṃ anusāsetvā araṇṇaṃ pavisitvā miga-
 gaṇaparivuto vāsaṃ kappesi. Rājā „sabbasattānaṃ³ abhayaṃ
 dammūti“ nagare bheriṃ carāpesi. Tato paṭṭhāya migapakkhī-
 10 naṃ koci hatthaṃ pasāretuṃ samattho nāma na hosi. Miga-
 gaṇo manussānaṃ sassāni khādanti, koṇi vāretuṃ na sakkoti⁴.
 Mahājano rājāṇaṇaṃ⁵ gantvā upakkosi⁶.

Tam atthaṃ pakāseto S.⁶ imaṃ gātham āha⁷:

15. Samāgatā jānapadā⁷ negamā ca samāgatā:

15 migā dhañṇāni khādanti, taṃ devo paṭisedhatu⁸ 'ti. 131.

Tattha taṃ devo ti taṃ migaganam devo paṭisedhetu.

Taṃ sutvā rājā gāthadvayam āha:

16. Kāmaṃ janapado māsi, raṭṭhaṃ cāpi vinassatu,
 na tv-evāhaṃ rurūṃ dubbhe datvā abhayadakkhiṇaṃ. 132.

20 17. Mā me janapado āsi, raṭṭhaṃ cāpi vinassatu⁹,
 na tv-evāhaṃ migarājassa varaṃ datvā musā bhaṇe ti. 133.

Tattha māsi kāmaṃ mayham janapado mā⁹ mā hotu¹⁰, rurūṃ ti na
 tv-eva ahaṃ suvaṇṇavajrasa rurūmigarājassa abhayaṃ datvā dubbhissāmi.

Mahājano rañño vacanaṃ sutvā kiñci vattuṃ avisahanto
 25 paṭikkami¹¹. Sā kathā vitthārikā¹² abosi. Taṃ sutvā M.
 migagaṇaṃ sannipādetvā¹³ „ito paṭṭhāya manussānaṃ sassāni¹⁴
 mā khādithā¹⁵“ 'ti ovaditvā „attano khettesu paṇṇasaṇṇaṃ

¹ Bā omits t v. ² Bā sabbevaṃ sa-. ³ Bā khādanto kenaci nivāretuṃ na sakkhissasi. ⁴ Bā -pe. ⁵ Bā -siu. ⁶ Bā omits satthā. ⁷ Bā ja-. ⁸ Ck mā

maṃ janapado aluṃ in the place of mā maṃ - -. ⁹ Ck mā, Bā omits one mā.

¹⁰ Bā hosi. ¹¹ Bā paṭipakkāmi. ¹² Ck vitthārikatā, C -kathā, Bā vitthāritā.

¹³ Bā -pātāpetvā ¹⁴ Bā sassāni. ¹⁵ Bā -dathā.

bañdhantū“ 'ti manussānaṃ pesesi. Manussā tathā karimsu¹.
Tāya saññāya nṇgā yāvaṃ ajjakālā² sassam na khādanti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva³ Devadatto akataññū yevā“
'ti vatvā j. s.: „Tadā seṭṭhiputto Devadatto ahosi, rājā Ānando, ruru-
migo⁴ aham evā“ 'ti. Rurumigajātakaṃ.

5

10. Sarabhamigajātaka.

Asimsetheva puriso ti. Idān S. J. v. attanā⁵ saṅkhittena
pucchitassa pañhassa dhammasenāpatino⁶ viṭṭhārena vyā-
karaṇaṃ ā k. Tadā pana S. therā saṅkhittena pañhaṃ pucchi.
Devorohaṇe⁷ tatvāyaṃ saṅkhepato anupubbikathā: Rājagahe seṭṭhino
hi saptike caudanappatte⁸ āyasmatā Piṇḍola-Bhāradvājena iddhiyā
gahite S. bhikkhūnaṃ iddhipāṭihāriyakāraṇaṃ paṭikkhipi. Tadā tit-
thiyā „paṭikkhittāṃ samaṇena Gotamena iddhipāṭihāriyakāraṇaṃ, idāni
sayam pi na karissatiti“ cintetvā maṃkubhūtehi attano sāvakehi
„kiṃ bhante iddhiyā pattaṃ na gaṇhitthā“⁹ ti vuccamānā „n' etaṃ“
āvuso ambhākaṃ dukkaraṃ, chavassa pana dāruppattass' atthāya¹⁰
attano saṃhasukhumaguṇaṃ¹¹ ko gihīnaṃ pakāsesatiti¹² na gaṇ-
himha¹³, samaṇā pana Sakyaputtiyā lolabālatāya¹⁴ iddhiṃ dassetvā
gaṇhimsu, mā 'ambhākaṃ iddhikāraṇaṃ bhāro' ti cintayittha. mayāṃ
hi, tiṭṭhantu samaṇassa Gotamussa sāvakā. ākaṃkhamānā pana
samaṇena Gotamena eva saddhiṃ iddhiṃ pi dasseyyāma, sace
hi¹⁵ samaṇo G. ekaṃ pāṭihāriyaṃ karissati mayāṃ¹⁶ diguṇaṃ¹⁷
karissāmā¹⁸ 'ti kathayimsu. Taṃ sutvā¹⁹ bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ:
„bhante titṭhiyā kira pāṭihāriyaṃ karissantiti“. Satthā²⁰ „bhik-
khave²¹, karontu, aham pi karissāmīti“²². Taṃ sutvā Bimbisāro
āgantvā Bhagavantaṃ pucchi: „bhante pāṭihāriyaṃ²³ karissathā“ 'ti.
„Āma mahārājā“ 'ti. „Nanu bhante sikkhāpadaṃ puññattan“ 'ti. „Mahā-
rāja, taṃ mayā sāvakaṇaṃ paññattaṃ, Buddhānaṃ pana sikkhāpadaṃ

¹ Bā phupphasaññānaṃ bandhāpetvā manussānaṃ ghoṣāpesi te tathā bandhimsu.

² Bā yāvajjatanāya. ³ Bā adds pubbe pi. ⁴ Bā -migarājā. ⁵ Bā omits attanā.

⁶ Ck -nā. ⁷ Bā -o. ⁸ C -ttena pucchitassa. ⁹ Bā gaṇhathā. ¹⁰ Bā natāni. ¹¹

¹² Bā dārupattattāya. ¹³ Bā -ya. ¹⁴ Bā pakāsesatiti. ¹⁵ Ck gaṇhimahā, Bā gaṇ-

himāma. ¹⁶ Bā omits bāla. ¹⁷ Bā pi. ¹⁸ Ck add dve karissāma tatīyaṃ sa-

maṇo G. karissati. ¹⁹ Bā diguṇaṃ. ²⁰ Ck omits sutvā. ²¹ Ck vissatthā.

²² Bā sace karontu. ²³ Bā adds āha. ²⁴ Bā adds kira.

nāma n' atthi, yathā hi mahārāja tava uyyāne pupphaphalaṃ aññe-
 sam¹ cāritam² na tava evaṃ sampadam idam datṭhabban³ ti. „Ka-
 haṃ⁴ pana bhante pāṭihāriyaṃ karissathā⁵“ ti. „Sāvattihinagare gaṇ-
 ḍambarukkhamūle“ ti. „Amhehi⁶ tattha kiṃ kattabban⁷ ti. „Na
 5 kiñci mahārājā⁸“ ti. Punadivase S. katabbattakieco cārikaṃ pakkāmi.
 Manussā „kuhiṃ bhante S. gacchatīti“ pucchanti. „Sāvattihināgara-
 dvāre gaṇḍambarukkhamūle titthiyamaddanaṃ⁹ yamakapāṭihāriyaṃ
 kātun¹⁰ ti tesam bhikkhū kathayanti¹¹. Mahājano „acchariyarūpaṃ¹²
 kira¹³ pāṭihāriyaṃ bhavissati¹⁴, passissāma nan¹⁵ ti gharadvārāṇi chaḍ-
 10 detvā Satthārā saddhiṃ ñeva agamāsi. Aññatitthiyā „mayam pi
 samaṇassa G-assa pāṭihāriyakaraṇatṭhāne pāṭihāriyaṃ karissāmā¹⁶“ ti
 upatṭhākehi saddhiṃ S-am eva anubandhiṃsu. S. anupubbenā pana
 Sāvatthiṃ gantvā raṇṇā¹⁷ „pāṭihāriyaṃ kira bhante „karissathā¹⁸“ ti
 pucchito „karissāmīti“ vatvā „kadā bhante“ ti vutte „ito sattame
 15 divase, āsāhipuṇṇamāsiyan“ ti āha¹⁹. „Maṇḍapaṃ karomi bhante“
 ti. „Alaṃ mahārāja, mama pāṭihāriyakaraṇatṭhāne Sakko²⁰ dvādasa-
 yojanikaṃ ratanamaṇḍapaṃ karissatīti“. „Etaṃ kāraṇaṃ nagare
 ugghosāpemi bhante“ ti. „Ugghosāpehi mahārājā²¹“ ti. Rājā dhamma-
 ghosakaṃ alaṃkatakatahatthipitthiṃ āropetvā „S.²² kira Sāvatthidvāre
 20 gaṇḍambarukkhamūle titthiyamaddanaṃ pāṭihāriyaṃ karissati ito sat-
 tame²³ divase“ ti devasikaṃ ghosanaṃ kareti²⁴. Titthiyā „gaṇḍam-
 barukkhamūle kira karissatīti“ sāmikānaṃ dhanam datvā²⁵ Sāvatti-
 sāmante ambarukkhe chindāpayiṃsu. Dhammaghosako puṇṇadivase²⁶
 „pāto va aṇṇa²⁷ pāṭihāriyaṃ bhavissatīti“ ugghosesi²⁸. Devatānu-
 25 bhāvena sakala-Jambudīpe dvāre tṭhatvā ugghositani viya ahosi, ye ye
 gantūṃ cittaṃ uppādentī te te Sāvatthiṃ pattaṃ²⁹ eva attānaṃ pus-
 siṃsu, dvāda-ayojanikā parisā ahosi. S. pāto va Sāvatthiṃ piṇḍava
 pavasiṭuṃ nikkhami. Gaṇḍo nāma³⁰ rājuyyānapālo piṇḍipakkam eva
 kumbhappanāṇaṃ mahantaṃ ambapakkam raṇṇo haranto S-raṃ nagara-
 30 dvāre disvā „idaṃ T-ass³¹ eva anucchavikaṃ“ ti³² adāsi. S. paṭigga-
 hetvā³³ tatth³⁴ eva ekamante³⁵ nisinna paribhuñjitvā³⁶ „Ananda, imaṃ
 atṭhiṃ³⁷ uyyānapālassa imasmiṃ tṭhāne ropanatthāya ahehi, esa gaṇ-

¹ Bā aññam. ² Cā vāri. ³ Bā kattha. ⁴ Bā omits a-. ⁵ Bā -na. ⁶ Bā thesaṃ bhikkhunaṃ kathāṃ sutvā. ⁷ Bā anacchariyaṃ evarūpaṃ. ⁸ Bā omits kira. ⁹ Bā -titi. ¹⁰ Ck raṇṇo, Bā araṇṇā. ¹¹ Bā ahāṃ. ¹² Bā adds devarājā. ¹³ Bā bhagavā. ¹⁴ Bā -ma. ¹⁵ Bā -si. ¹⁶ Bā adds sāmikā. ¹⁷ Bā punadivase. ¹⁸ Bā ohagavato. ¹⁹ Bā -ti. ²⁰ Ck pattham, Bā sāvattipattāṃ. ²¹ Bā pana. ²² Bā adds tam. ²³ Ck -ggahāpetvā. ²⁴ Bā -taṃ. ²⁵ Bā -janto. ²⁶ Bā ampaṭhi.

dāmbho nāma bhavissatīti¹ āha. Thero tathā akāsi. Uyyānapālo
 paṁsum viyūhitvā² ropesi. Taṁ khaṇaṁ nēva aṭṭhiṁ³ bhijjitvā mūlāni
 otarīmsu, naṅgalisappamāṇo rattaṁkuro utṭhahi⁴, mahājānassa olo-
 kentass⁵ eva paṇṇāsahatthakkhandho paṇṇāsahatthasākhā⁶ ubbedhena
 ca hatthasatiko ambarukkho sampajji⁷, tāvad ev⁸ assa pupphāni ca
 phalāni ca utṭhahiṁsu, so madhukaraparivuto⁹ suvaṇṇavaṇṇaphala-
 bharito¹⁰ nabhaṁ pūretvā aṭṭhāsi, vāṭappaharaṇakāle madhukara-
 pakkāni¹¹ patiṁsu, pacchā āgacchantaṁ bhikkhū paribhuñjitvā va āga-
 miṁsu¹². Sāyaṇasamaye devarājā āvajjanto „sattaratanaṁaṇḍapakara-
 ṇaṁ¹³ ambhākaṁ bhāro¹⁴ kato“ ti nātvā¹⁵ Vissakammaṁ pesetvā dvādasas-
 10 yojanikaṁ niluppalaśāhannaṁ sattaratanaṁaṇḍapaṁ kāresi. Evaṁ
 dasasahasacakkavāladavatū sannipatiṁsu. S. titthiyamaddanaṁ asā-
 dhāraṇaṁ āvaka¹⁶hi yamaṇapāṭihāriyaṁ katvā bahuno¹⁷ janassa pasanna-
 bhāvūṇi nātvā oruyha Buddhāsane nisīno dhammaṁ desesi. Vīsati-
 pāṇakoṭiyo amatapānaṁ pivīṁsu. Tato „purīṇabuddhā pana pāṭi-
 15 hāriyaṁ katvā kattha gacchantīti“ āvajjanto „Tāvatiṁsabhavanaṁ“ ti
 nātvā Buddhāsanaṁ utṭhāya dakkhiṇapādaṁ Yugandharamuddhaṁ ṭha-
 petvā vāmapādena Sinerumattakaṁ akkamitvā Pāricchattakamūle
 Paṇḍukambalaśilāya vassaṁ upagantvā antotemāsāṁ devānaṁ Abhi-
 dhammakathaṁ¹⁸ katheti¹⁹. Parisaṁ Satthu gataṭṭhānaṁ ajānanti²⁰
 disvā²¹ va „gamissāmi“ ti tatthi²² eva temāsāṁ vasi. Upakaṭṭhāya
 pavāraṇāya Mahānoggallānatthero gantvā Bhagavato ārocesi. Atha
 naṁ S. pucchi: „kahaṁ pana etarahi Sāriputto“ ti. „Esa bhante
 pāṭihāriye pasiditvā pabbajitehi pañcahi bhikkhusatehi saddhim Saṁ-
 25 kassanagare²³ vasatīti“. „Moggallāna, ahaṁ ito sattāme divase Saṁ-
 kassanagaradvāre otarissāmi, Taṁ daṭṭhukāmā Saṁkassanagare sanni-
 patantū“ ti. Thero „sādhū“ ti paṭisupitvā āgantvā²⁴ parisaṁ āro-
 cetvā²⁵ sakalaparisāṁ Sāvattitho timsayojanaṁ Saṁkassanagaraṁ eka-
 muhuttaṇ²⁶ eva pāpesi. S. vutthavasso²⁷ pavāretvā „mahārāja manussa-
 lokaṁ gamissāmi“ ti Sakkassa ārocesi. Sakko Vissakammaṁ āmantetvā²⁸
 30 „Dasakalassa manussalokagamanatṭhāya sopānaṁ²⁹ karohīti“ āha. So
 Sinerumattake sopānasāsaṁ Saṁkassanagaradvāre dhurasopānaṁ katvā
 majjhe maṇimayaṁ ekasmiṁ passe rajatamayāṁ ekasmiṁ passe so-

¹ Ck Bā -i. ² Cks utṭahitva. ³ so all three MSS. ⁴ Bā sampajjetvā.
⁵ Bā madhurapattaparipuṇṇo. ⁶ Bā -bhā-. ⁷ Bā madhura-? ⁸ Ck satthārā-
 maṇḍapaṁ, C² satthārāmaṇḍapa-, Bā satthuratanamaṇḍampa-. ⁹ Bā kīro,
 omitting kato. ¹⁰ Bā bahu. ¹¹ Bā -mapitakāni. ¹² Bā -i. ¹³ Cks -ti. Bā -tā
¹⁴ Bā adl-. ¹⁵ Bā radvāre. ¹⁶ so all three MSS. ¹⁷ Bā -cesi. ¹⁸ Bā vuttha-
 vasso, Cks omīti vu-. ¹⁹ Bā tiṇi sopānāni.

vaṇṇamayan ti tiṇi sopānāni māpesi, sattaratanamayā vedikāparikkhepā
 ti¹. S. lokavivaraṇaṃ pāṭihāriyaṃ katvā majjhe maṇimayena sopā-
 nena otari. Sakko pattacīvaraṃ aggaheṣi, Suyāmo vālavijaniṃ. Sa-
 hampati Brahmā² chattaṃ dhāresi, dasasahassacakkavāladavatā dibba-
 5 gandhamālādīhi pūjayiṃsu. S-raṃ dhurasopāne patitṭhitam³ paṭhamam
 eva Sāriputtatthero vandi, pacchā sesaparisā. Tasmim̐ saṃāgame, S.
 cintesi: „Moggallāno iddhinā ti pākaṭo, Upāli vinayadharo ti, Sāri-
 puttassa pana mahāpaṇṇāguṇo na pākaṭo, thaṭetvā⁴ imam⁵ aṇṇo etena
 sadiso samapaṇṇo⁶ nāma n⁷ atthi, paṇṇāguṇam̐ assa pākaṭam̐ karissā-
 10 mīti⁸“ paṭhamam̐ tāva puthujjamaṇṇam⁹ pucchi, tam̐ puthujjanā va
 kathayiṃsu¹⁰. Tato sotāpannānaṃ visaye paṇṇam̐ pucchi, tam̐ pi
 sotāpannā va kathayiṃsu, puthujjanā na jāniṃsu. Evaṃ¹¹ sakadā-
 gāmiṃvisaye anāgāmiṃvisaye khināsaraviṣaye mahāsāvakaṃvisaye ca paṇ-
 ṇam̐ pucchi. tam̐ pi heṭṭhimā heṭṭhimā¹² na jāniṃsu. uparimā upari-
 15 niā¹³ kathayiṃsu¹⁴, aggasāvakaṃvisaye pūṭṭhapāṇam̐ pi aggasāvaka
 va kathayiṃsu¹⁵, aṇṇe na jāniṃsu. Tato Sāriputtattherassa visaye
 paṇṇam̐ pucchi, tam̐ thero va kathesi. aṇṇe na jāniṃsu. Maussū
 „ko nāma esa thero S-rā saddhim̐ kathesi¹⁶“ pucchitvā „dhamma-
 senāpati Sāriputto nāmā“¹⁷ ti sutvā „aho mahāpaṇṇo“ ti vadiṃsu.
 20 Tato paṭṭhāya devamanussānaṃ antare therassa mahāpaṇṇāguṇo pā-
 kaṭo jāto. Atha nam̐ S.

Ye ca saṃkhatadhammāse ye ca sekhā puthū idha
 tesam̐ n upako iriyaṃ puṭṭho pabrūhi mārissā¹⁸ ti
 Buddhavisaye paṇṇam̐ pucchitvā imassa nu kho Sāriputta saṃkhitteṇa
 25 bhāsitaṃ kathaṃ vitthārena attho daṭṭhabbo¹⁹ ti āha. Thero paṇ-
 ṇam̐²⁰ oloketvā „S. maṇi sekhāsekhānaṃ²¹ bhikkhūnaṃ āgamanāpaṭi-
 padam̐ pucchati²²“ paṇhe nikkam̐kho²³ hutvā „āgamanāpaṭipadam̐²⁴
 nāma khandhādivasena bahūhi mukhehi sakkā kathetum̐, katarākāreṇa²⁵
 nu kho kathento Satthu ajjhāsayaṃ gaṇḍhitum̐ sakkhissāmīti“ ajjhāsaye
 30 kam̐khi²⁶. S. „Sāriputto paṇhe nikkam̐kho, ajjhāsaye pana me kam̐-
 khati, mayā naye adinne kathetum̐ na sakkhissati, nayagā assu

¹ Bā parikkemā, omitting ti ² Bā mahābra- ³ Bā paṭṭihahantam̐. ⁴ Bā add
 kira ⁵ Bā sammācambuddham̐ ⁶ Bā sārīputtaterassa paṇṇā pāpunitu = sa-
 mattho in the place of etena - - ⁷ Bā -jjanānaṃ visaye paṇṇam̐. ⁸ Bā patha-
 mam̐ tāva puthujjanā kath- ⁹ Bā tato. ¹⁰ Bā only one he-. ¹¹ Bā only one
 u- ¹² Bā vakathetum̐. ¹³ puthujjanā - kathayiṃsu wanting in C. ¹⁴ Bā
 so thero-. ¹⁵ Bā satthāra brūhi mārissā ti. ¹⁶ Ck^o pucchati. ¹⁷ Bā nikkam̐khā.
¹⁸ Ck^o -dā. ¹⁹ Bā kathaṃ keṇa kāraṇena ²⁰ Ck^o -i

dassāmīti¹ nayaṃ dassento¹ „bhūtaṃ idan ti², Sāriputta samanupassā³“ ti āha. „Evam kir’ assa ahoṣi. „Sāriputto maṃ’ ajjhāsayāṃ gaheṭvā kathento khandhavasena kathessatīti⁴ therassa saha nayadānena so pañho nayasatena nayasahassena upatthāsi⁵, so S-rā dinnanaye⁶ thatvā Buddhavisaye pañhaṃ kathesi. S. dvādasayojanikāya⁷ 5
parisāya dhammaṃ desesi. tiṃsapāṇakoṭṭhiyo amatapāṇaṃ piviṃsu. S.⁸ parisāṃ uyyojetvā cārikāṃ caranto anupubbena Sāvattihīṃ⁹ gantvā punadivase Sāvattihīyaṃ piṇḍāya caritvā piṇḍapāṭapaṭikkanto bhikkhūhi vatte dassite gandhakuṭṭhīṃ pāvisi. Sāyaṇhasamāye bhikkhū therassa guṇakatham kathentā dhammasabbhāyaṃ nisīdiṃsu: „mahāpaṇṇo āvuso 10
Sāriputto puthupaṇṇo javanapaṇṇo tikkhapaṇṇo nibbedhikapaṇṇo, Dasabalena saṃkhitteṇa pucchitapaṇṇaṃ vitthārena kathesi¹⁰“ ti. S. āgantvā „kāyā¹¹ nu ‘ttha bhikkhave c. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā¹²“ ti vutte „na bhikkhave idāṃ eva pubbe p’ esa saṃkhitteṇa bhāsitaṃ vitthāreṇ“ atthaṃ katheti¹³ yevā¹⁴“ ti vatvā a. ā. 15

A. B. Br. r. k. Bo. sarabhamigayoniyaṃ nibbattitvā¹⁵ araṇṇe paṭivasati¹⁶. Rājā migavittako ahoṣi thāmasampanno, aññaṃ manussaṃ manusso ti pi¹⁷ na gaṇeti¹⁸. So ekadivasam migavaṃ gantvā amacce āha: „yassa passena migo palāyati ten’ eva so daṇḍo¹⁹ dātabbo“ ti. Te cintayīṃsu: „kadāci 20
gehamajjhe tthitāpi koṭṭhakaṃ virajjhanti²⁰, utthitamigaṃ²¹ yena kenaci upāyena raṇṇo tthitaṭṭhānaṃ eva āropessāmā²²“ ti cintetvā²³ ca pana katikaṃ²⁴ katvā raṇṇo dhuramaggaṃ adāsiṃsu. Te mahantaṃ gumbaṃ parikkhipitvā mugarādīhi bhūmiṃ hanāpesuṃ²⁵. Paṭhamam eva sarabhamigo utthāya tikkhattuṃ gumbaṃ anuparigantvā²⁶ palāyanokāsaṃ olovento sesadisāsu manusse bāhāya bāhaṃ dhanunā dhanuṃ āhacca nirantere²⁷ tthe disvā raṇṇo tthitaṭṭhāne yeva okāsaṃ addasa. So ummīlitesu²⁸

¹ Bā dadanto. ² Bā idan, omitting ti. ³ Ck -passasi. C^o passasi. ⁴ Bā upa-
thāpesi. ⁵ Bā -yena. C^o -yena corr. to -ye. ⁶ Bā devalokato otaritvā saṃ-
kassanagaradvāre tthito satthā. ⁷ Ck^o -iyaṃ. ⁸ Bā -rena kathesi. ⁹ Ck Bā -etvā.
¹⁰ Bā omite paṭi. ¹¹ Bā añṇe manusse, omitting manusso ti pi. ¹² Ck^o bhaṇeti.
¹³ Ck^o omitt daṇḍo. ¹⁴ so C^o; Ck^o virajjhanti, Bā vemajhe tthitamigavaṃ viru-
jjhanti, B^o vemajjhe tthitagavaṃ virajjhanti. ¹⁵ Bā uruddhitaṃ pi. ¹⁶ Bā -eṭṭā.
¹⁷ Bā kathitaṃ. ¹⁸ Bā pothayāsu. ¹⁹ Bā anuvivaranto, B^o anuparicaranto. ²⁰
Bā nicarante. ²¹ Bā ummīlitta tesam.

- akkhisu vālukaṃ khipamāno viya rājānaṃ abhinukho agamāsi. Rājā taṃ lahusampattaṃ¹ disvā saraṃ khipitvā virajjhi. Sara-
bhanigā nāma saraṃ vañcetuṃ chekā honti: sare abhinukhaṃ
āgacchante vegaṃ gāhāpetvā² tiṭṭhanti, pacchato āgacchante
5 vegena purato va⁴ javanti⁵, uparibhāgena āgacchante⁶ piṭṭhiṃ
nāmenti, passen āgacchante thoḃaṃ apagacchanti, kucchimajjhaṃ⁷
sandhāyāgacchante⁸ parivattitvā patanti, sare atikkantē vāta-
chinnavalāhakavegena palāyanti. So pi rājā tasmīṃ parivattitvā
patite „sarabho me viddho“⁹ ti nādaṃ muñci. Sarabho utṭhāya
10 vātavegena palāyi balamaṇḍalaṃ bhijjitvā, ubhosu passesu ṭhitā⁹
amaccā sarabhaṃ palāyamānaṃ disvā ekato hutvā pacchimisū:
„migo kassa¹⁰ ṭhitaṭṭhānaṃ abhirūhīti“¹¹. „Raṇṇo ṭhitaṭṭhā-
naṃ“ ti. „Rājā ‘viddho me’ ti vāḍati, ko nena¹² viddho ti,
nibbiraṃjho¹³ bho amhākaṃ rājā, bhūmi nena viddho“¹⁴ ti iti tenā-
15 nappakārena raṇṇā saddhiṃ kelīṃ karimsu. Rājā cintesi:
„ime maṃ paribāsanti“¹⁵, mama pamāṇaṃ na jānantīti“ gālhaṃ
nivāsetvā pattiko va khaggaṃ ādāya „sarabhaṃ gāhissāmīti“
vegena pakkhandi. Atha naṃ disvā tiṇi yojanāni anubandhi.
Sarabho araṇṇaṃ pāvisi, rājāpi pāvisi yeva. Tattha¹⁶ sara-
20 bhamigassa gamanamagge saṭṭhihatthamatto¹⁷ mahāpūtipāda-
narakāvāṇo¹⁸ atthi, so tiṃsaḥatthamattaṃ¹⁹ udakeṇa puṇṇo
tiṇehi⁹ paṭicchanno. Sarabho udakagandhaṃ ghāyitvā va
āvāṭabhāvaṃ²¹ nātvā thoḃaṃ osakkitvā gato²². Rājā pana
ujukaṃ eva āgacchanto tasmīṃ papati. Sarabho tassa pada-
25 saddaṃ asuṇanto nivattitvā taṃ apaṇṇanto „narakāvāṇe patito
bhavissatīti“ nātvā āgantvā²³ olokeno naṃ gambhīraudake
appatiṭṭhaṃ kilamantaṃ disvā tena kataṃ aparāḍhaṃ nādaye

¹ B^d phalasampanna. ² B^d khaṇḍetvā vijhi. ³ B^d hāpetvā. ⁴ B^d omits purato va
⁵ B^d jahanti. ⁶ B^d -gena. ⁷ C^k kucchima ajjhaṃ, B^d only kucchi. ⁸ B^d sa-
niyāgacchante. ⁹ B^d -ta. ¹⁰ B^d adds passe. ¹¹ B^d -rūhīti. ¹² B^d tena.
¹³ B^d nibbiraṃjho. ¹⁴ B^d viddhā, C^k vijjho. ¹⁵ so all three MSS. ¹⁶ B^d so
tattha. ¹⁷ I d saṭṭhihattattho. ¹⁸ C^k -kaāvāṇo, B^d -pāḍakāpāto. ¹⁹ B^d -hatta-
patto. ²⁰ P^d adds ca. ²¹ B^d avāṭaṃ. ²² B^d okkamaṃ in the place of o. g.
²³ P^d omits ā.

akātvā sañjātakāruṇṇo „mā mayi passante va rājā' nassatu,
 imamhā naṃ dukkhā mocessāmīti“ āvāṭatīre t̥hito „mā bhāyi
 mahārāja, ahaṃ taṃ dukkhā mocessāmīti“ vatvā attano piya-
 puttāṃ uddharitum ussāhaṃ karonto viya tass' uddharaṇatthāya
 silāya yoggaṃ² katvā va „vijjhissāmīti“ āgataṃ³ rājānaṃ saṭṭhi-
 hatthā narakā uddharitvā assāsetvā piṭṭhiṃ āropetvā araṇṇā
 niharitvā senāya avidūre otāretvā ovādam assa datvā pañcasu
 silesu⁴ patitṭhāpesi. Rājā M-aṃ viḥāya gantum⁵ asakkonto
 āha: „sāmi sarabharāja', mayā saddhiṃ Bārāṇasīṃ ehi, dvāda-
 sayojanikāya te⁶ Bārāṇasīyā⁷ rajjaṃ dammi. taṃ karohīti“⁸.
 „Mahārāja, mayāṃ tiracchānagatā, na no rajjen' attho, sace te mayi
 sineho atthi mayā dinnāni silāni rakkhanto raṭṭhavāsino pi silāni⁹
 rakkhāpehīti“ taṃ ovaditvā araṇṇaṃ eva pāvīsi. So assu-
 punṇehi nettehi tassa guṇe saranto va senaṃ saṃpāpupitvā
 senaṅgaparivuto nagaraṃ gantvā „ito paṭṭhāya sakalaraṭṭhavāsino
 pañcasilāni rakkhantū“¹⁰ ti dhammabheriṃ carāpesi. M-ena pana
 attano katagūṇaṃ kassaci akathetvā sāyaṃ nānaggarasabhojanaṃ
 bhūñjitvā alaṃkatasayane¹¹ sayitvā paccūsakāle M-assa guṇaṃ
 saritvā utṭhāya sayanaṇipitṭhe pallaṃkena nisīditvā pītipuṇṇena
 hadayena chahi gāthāhi udānaṃ udānesi:

1. Āsimsēth' eva¹¹ puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 267.)
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchiṃ tathā ahu. 134.
2. Āsimsēth' eva¹¹ puriso, na nibbindeyya paṇḍito,
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ udakā thalam ubbhataṃ. 135.
3. Vāyameth' eva puriṣo, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 450.)²⁵
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchiṃ tathā ahu. 136.
4. Vāyameth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 268.)
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ udakā thalam ubbhataṃ. 137.
5. Dukkhūpanīto pi naro sapaṇṇo
 āsaṃ na chindeyya sukhāgamāya,

30

¹ Cks add ko. ² Bā silayogaṃ. ³ Bā āgantvā. ⁴ Bā vinā vasitum ⁵ Bā
 -bhamigārāja. ⁶ Bā taṃ. ⁷ Cks -siyaṃ. ⁸ Bā karehīti ⁹ Cks pañcasilāṃ.
¹⁰ Bā -nena. ¹¹ Bā āsisattheva.

bahū hi phassā ahitā hitā ca.

avitakkitā maccum upabbajanti. 138.

6. Acintitam pi bhavati, cintitam pi vinassati,

na hi cintāmayā bhogā itthiyā purisassa vā ti. 139.

- 5 Āsīnsethevā¹ 'ti āsacchedakakammañ akatvā attano kamme āsāñ ka-
roth' eva, na ukkaṇṭheyya, yathā icchīñ ti ahañ hi saṭṭhihatthā narakā
uṭṭhānañ icchīñ, so 'mhi tath' eva jāto, tato uṭṭhito yevā 'ti dīpeti, ahitā
hitā eā 'ti dukkhaphassā ca sukhaphassā ca maranaphassā ca jīvītapassā eā
'ti pi attho², sattānañ hi maranaphasso ahito jīvītapassō hito, tesāñ avitakkito
10 aciṇṭito pi³ maranaphasso⁴ va āgacchatīti dasseti, acintitampīti mayā āvāḷe
patissāmiti na cintitāñ, sarabhañ māressāmīti⁵ cintitāñ, idāñi pana me cintitāñ
naṭṭhañ, acintitam eva jātañ, bhogā ti yasaparivārā, ete cintāmayā na honti,
tasmā nānavatā viriyam eva kātabbāñ, viriyavato hi acintitamēpi hēti yeva.

- Tass' evañ udānentass' eva aṇuṇaṃ uṭṭhahi. Puḷohito
15 pāto va sukhasēyyapucchanatthañ āgantvā dvāre⁶ ṭhito tassa
udānagītasaddaṃ sutvā cintesi: „rājā hīyo migavañ agamāsi,
tatha sarabhamigañ viraddho bhavissati, tato amaccehi ava-
hasiyamāno „māretvā tañ ānessāmīti“⁷ khattiyamānen' eva
tañ anubandhanto saṭṭhihatthe narake patito bhavissati, da-
20 yālunā sarabharājena rañño dosañ acintetvā rājā⁸ uddhaṭo
bhavissati, tena maññe udānañ udānetīti⁹. Evañ brāh-
maṇassa rañño paripuṇṇavyañjanañ udānañ sutvā sumajjite
ādāse mukhañ olkentassa chāyā viya raññā ca sarabheṇa ca
katakāraṇaṃ¹⁰ pākatañ ahoṣi. So nakhaggena dvārañ koṭ-
25 ṭhesi¹¹. Rājā „ko eso“ ti pucchi. „Ahañ deva pūrohito“ ti.
Ath' assa dvārañ vivaritvā „ito eh' ācariyā“¹² 'ti āha. So
pavisitvā rājānañ jayāpetvā ekamantañ ṭhito „ahañ mahārāja
tayā araññe katakāraṇañ jānāmi, tvañ ekañ sarabhamigañ
anubandhanto narake patito, atha nañ so sarabho silāya yoggañ“¹³

¹ Bā āsīsethevā. ² Bā pi pātho attho. ³ Bā upamaranaphasena ahitā jīvīta-
marāṇa hitā tesāñ vitakkīto pi cintito in the place of sattānañ ---. ⁴ Bā
-ssa. ⁵ Bā rājadvāre. ⁶ Bā āharissāmīti. ⁷ Ck^o rājānañ. ⁸ Bā uddharittho.
⁹ Bā -nesīti. ¹⁰ Bā katakammañ. ¹¹ Bā C^o sakoṭesi. ¹² Bā ito evaṭṭha ā-. ¹³
Bā silāyoggañ.

katvā narakato uddhari, so tvaṃ tassa guṇaṃ saritvā¹ udānaṃ
udānesīti² vatvā³ dve gathā abhāsi:

7. Sarabhaṃ giriduggasmiṃ yaṃ tvaṃ anusaṃ pure
alīnacittassa tvaṃ² vikkantaṃ anujīvasi³. 140.

8. Yo taṃ viduggā narakā samuddhari⁴ 5
silāya yoggaṃ⁵ sarabho karitvā
dukkhūpanītaṃ maccumukhā pamocayi
alīnacittaṃ ta migāṃ vadesīti⁶. 141.

Tattha anusaṃ⁷ anubandhi, vikkantaṃ ti uddharanattāya⁸ kata-
parikammaṃ, anujīvasi⁹ upajīvasi¹⁰, tassānubhāvena tayā¹¹ jīvitaṃ laddhaṃ 10
ti attho, samuddharīti¹² uddhari¹³, ta migāṃ vadesīti⁶ taṃ suvaṇṇa-
sarabhamigāṃ idhā sirisayasaṃ nisinno vānesi.

6
Taṃ sutvā rājā „ayāṃ mayā saddhiṃ na¹⁴ migavaṃ
āgato¹⁵ sabbaṃ pavattiṃ jānāti, kathaṃ nu kho jānāti¹⁶, puc-
chissāmi na¹⁷“ ti cintetvā navamaṃ gātham āha: 15

9. Tvaṃ nu¹⁷ tatth¹⁸ eva¹⁹ tadā ahosi
udāhu te koci naṃ¹⁹ etad akkhā²⁰,
vivattacchaddo²¹ nu si sabbadassī,
ñāṇaṃ nu te brāhmaṇa bhīṃsarūpaṃ ti. 142.

Tattha bhīṃsarūpaṃ ti kin nu te²² ñāṇaṃ balavajātikaṃ²³, ten²⁴ 20
etaṃ²⁴ jānāsīti.

Brāhmaṇo „nāhaṃ sabbaññū Buddhō, vyañjanaṃ amakkhe-
tvā²⁵ tayā kathita-gāthānaṃ pana mayhaṃ attho upaṭṭhātīti²⁶“
dīpento dasamaṃ gātham āha:

10. Na c' ev' ahaṃ tattha tadā ahosiṃ, 25
na cāpi me koci naṃ etad akkhā,

1 Bā anussaretvā. 2 Ck^s tvaṃ, Bā tuva. 3 Bā -taṃ jīvitaṃ labhi. 4 Ck^s ya
uddhari, C^s uddhari only. 5 Bā yoggaṃ. 6 Bā tamevadesīti in the place
of ta -. 7 Bā anussasariṭi. 8 Bā uttara-. 9 Bā jivita labhissatīti. 10
Bā omits u-. 11 Bā tava. 12 Bā -rīnti, Ck^s uddharīti. 13 Bā uttāresi.
14 Ck^s add ca. 15 Bā gato. 16 Bā omits kathaṃ -. 17 Bā kin tvaṃ. 18
Ck^s talava? Bā tatteva. 19 Bā ta. 20 Ck^s akkho 21 Bā vivaṭacchādo, C^s vi-
vattacchaddā. 22 Bā bhīṃsarūpaṃ tava in the place of kinute. 23 Ck^s -jāni-
taṃ. 24 Bā kenetaṃ. 25 Bā samekkhītvā. 26 Bā -hīti.

gāthāpadānañ ca subhāsītānañ

atthañ tad ānenti janinda dhīrā ti. 144.

Tattha subhāsītānañ ti vyañjanañ amakkhervā¹ sutthu bhāsītānañ,
atthañ tadānenti² so tesañ attho, tañ ānenti³ upadhārentīti

- 5 Rājā tassa tussitvā bahun dhanāñ adāsi. Tato patthāya
ca dānādipuññābhirato ahosi, manussāpi³ puññābhiratā hutvā
matamatā saṅgapadam eva pūrayimsu. Ath' ekadivasāñ rājā
„lakkhañ vijjhissāmīti“ purōhitañ ādāya uyyānañ gato.⁴ Tadā
Sakko devarājā bahū¹ nave deve ca⁵ devakaññāyo ca⁶ disvā
10 „kin nu kāraṇa“ ti āvajjanto sarabhamigena narakā uddha-
ritvā rañño silesu patitthāpitabhāvañ⁷ ñatvā „rañño ānubhāvena
mahājano puññāni karoti, tena devaḷoko paripūراتi. idāñ kho
pana rājā lakkhañ vijjhituñ uyyānañ gato“, ti⁸ vīmañsitvā
„sihanādañ nadāpetvā sarabhamigassa guṇañ kathāpetvā attano
15 ca Sakkabhāvañ jānāpetvā ākāse tthito dhammañ desetvā
mettāya c' eva pañcaunāñ ca silānañ guṇañ kathāpetvā⁹ āga-
missāmīti“ cintetvā uyyānañ agamāsi. Rājāpi „lakkhañ vijjhissā-
mīti“ dhanuñ āropetvā sarañ sandahi¹⁰. Tasmiñ khaṇe Sakko
rañño ca lakkhassa ca antare attano ānubhāvena sarabhañ
20 dassesi. Rājā tañ disvā sarañ na muñci. Atha nañ Sakko
purohitassa sarīre adhimuccitvā¹¹ gāthāya ajjhahāsīti¹²:

11. Ādāya pattin¹³ paraviriyaghātin¹⁴

cāpe sarañ kiñ vicikicchase tuvañ,

nunno¹⁵ saro sarabhañ hantu khippañ,

- 25 annañ hi etañ varapañña rañño ti. 144.

Tattha pattin¹⁶ ti vājapattehi¹⁷ samanūgatañ, paraviriyaghātin¹⁸ ti
paresañ viriyaghātakañ, cāpe sarañ ti etañ pattisañkhātāñ¹⁹ sarañ cāpe
ādāya sannahitvā²⁰ idāñ tvañ vicikicchasi, hantu 'ti tayā vissattho hutvā esa

¹ Bā spekkhivā. ² Bā tesañ atthañ jānanti in the place of so tesāñ --. ³ Ck^o -ssāhi, Bā omits puññā --. ⁴ C^o -u. ⁵ Ck^o na vedo ce va, Bā pahu pāhuna ke deve. ⁶ Bā omits deva-. ⁷ Bā patthita-. ⁸ Bā pi, Ck^o tañ. ⁹ Bā kathetvā. ¹⁰ Bā saṅghayī. ¹¹ Bā -muñjitvā. ¹² Bā gāthā abhāsi. ¹³ Bā pattāñ. ¹⁴ Bā ghātī. ¹⁵ Ck^o nunno, C^o nunne, Bā tunno, B^o tunne. ¹⁶ Bā pattāñ. ¹⁷ Bā vāca-. ¹⁸ Bā pattasahitāñ. ¹⁹ C^o sannayhitvā, Bā saṅghayitvā.

saro khippaṃ imaṃ sarabhaṃ hantu¹, annaṃ hi etaṃ ti varapaṇṇa ma-
hārāja sarabho nāma haṇṇo āhāro bhakkho ti attho

Tato rājā gātham āha:

12. Addhā pajānāmi ahaṃ pi etaṃ:
aṇṇaṃ migo brāhmaṇa khattiyassa, 5
pubbe kataṇ ca apacāyamāno,
tasmā migaṃ sarabhaṃ no hanāmiti: 145.

Tattha pubbekataṇcā 'ti brāhmaṇa ahaṃ etaṃ² ekasinsena jānāmi yathā
migo khattiyassa annaṃ, pubbe pana iminā mayhaṃ katagunaṃ pūjemi, tasmā
na hanāmiti.

Tato Sakko gāthadvayam āha:

13. N' eso³ migo mahārāja, asur' eso⁴ disampati,
etaṃ hantvā manussinda bhavassu amarādhipo. 146
14. Sace ca⁵ rāja⁶ vicikicchase tuvaṃ
nantuṃ migaṃ sarabhaṃ 'sahāyakaṃ me' 15
saputtadāro nara viriyasetṭha
gantā tuvaṃ⁷ Vetaraṇiṃ Yamassā 'ti. 147.

Tattha asureso⁸ ti asuro esa⁹ asurajetṭhako Sakko¹⁰ eso ti adhippā-
yena vadati, amarādhipo ti tvaṃ etaṃ Sakkaṃ māretvā sayāṃ Sakko deva-
rāja hohiṭi vadati, Vetaraṇiṃ Yamassā 'ti sace etaṃ sahāyo me ti cintetvā 20
na hanissasi¹¹ saputtadāro¹² Yamassa Vetaraṇiṃ nirayaṃ¹³ gato¹⁴ bhavissa-
sti¹⁵ taṃ¹⁶ tasesstī.

Tato rājā dve gāthā abhāsi:

15. Kāmaṃ ahaṃ jāṇapadā ca sabbe
puttā ca dārā ca sahāyasaṃghā 25
gacchemu taṃ Vetaraṇiṃ Yamassa
na tv-eva haṇṇo¹⁷ yo mama pāṇad' assa¹⁸. 148.

¹ Bā hanatu. ² Bā petam. ³ Bā naso. ⁴ Ck^s -roso. ⁵ Ck^s va. ⁶ Bā -jā. ⁷
Bā gantvā-, Ck^s gantvā tvaṃ. ⁸ Ck^s -roso. ⁹ Bā eso. ¹⁰ Bā omits sakko. ¹¹
Bā māressasi. ¹² Bāo-rena. ¹³ Ck^s -pi nirayaṃ, C^s -pi-, Bā -ranyam. ¹⁴ Bā
gantvā. ¹⁵ all three MSS. -tīti. ¹⁶ Bā naṃ. ¹⁷ Bā haṇhi. ¹⁸ Bā pāṇādado.

16. Ayaṃ migo kicchagatassa¹ mayhaṃ
ekassa kattā vivanasmiṃ² ghore³,^d
taṃ tādisaṃ pubbakiccaṃ saranto
jānaṃ mahābrahme⁴ kathaṃ haneyyaṃ⁵ ti. 149.

5 Tattha yo mama pānadassā⁶ 'ti brāhmaṇa yo mama jānado⁶ assa
yena me piyaṃ⁷ jīvitaṃ dinnāṃ narakāṃ pavisaṇṇāpi mayā so⁸ na tv-eva
hañño⁹ na haṇṭabbo¹⁰, avajjo eso ti vadati, ekassa kattā vivanasmiṃ¹¹
ghore ti dārune araṇṇe paccatthikassa¹² sato ekassa asaha¹³ssa¹³ vāma kattā
kāraḷo jīvitaṃ dāyako, sv-āhaṃ¹⁴ taṃ iminā kataṃ¹⁴ tādisaṃ pubbekiccaṃ
10 saranto taṃ guṇaṃ jānanto yeva kathaṃ haneyyaṃ¹⁵

Atha Sakko purohitassa sarirato apagantvā¹⁶ Sakkatta-
bhāvaṃ māpetvā ākāse thatvā rañño guṇaṃ pakāseto

17. Mittābhīrādhi¹⁷ ciraṃ eva¹⁸ jīva,
rajjāṃ imaṃ¹⁹ dhammaguṇe²⁰ pasāsa²¹,
15 nārīgaṇehi paricārayanto
modassu raṭṭhe tidive Vāsavo. 150.

18. Akkodhano niccapasannacitto
sabbātithiyācayogo [ca] bhavitvā²²
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
20 anindito saggam upehi ṭhānaṃ ti 151.
gāthadvayam āha.

Tattha mittābhīrādhi²³ mitte ārādhento toseto tesu adubbhamāno,
sabbātithīti²⁴ sabbe dhammikasamaṇabrāhmaṇe²⁵ atithipāhūnake yeva katvā
pariharaṇto²⁶ yācittabbayuttako²⁷ hutvā, anindito ti dānādini puṇṇāni²⁸ ka-
25 raṇena pamudito deva-lokena²⁹ abhinandito³⁰ hutvā saggatṭhānaṃ upehiti³¹.

¹ C^o kicchā-, B^d kicchakātassa. ² B^d vivarasmiṃ. ³ C^k -rā. ⁴ C^k -ma. ⁵
C^k bhaṇe-, C^o bhane-. ⁶ B^d -dado. ⁷ B^d piya. ⁸ C^o yo. ⁹ C^k hañño, B^d
tatheva. ¹⁰ B^d haṇi, omitting na. ¹¹ B^d piva-. ¹² B^d pavithassa. ¹³ B^d
-yakassa. ¹⁴ C^k add taṃ. ¹⁵ C^k haneyyaṃ, C^o bhaṇeyya, B^d pāhaneyyaṃ.
¹⁶ B^d -gato. ¹⁷ C^o -dhi. C^k mittāhivarādhi, B^d mittādhīrāvi. ¹⁸ B^d cīhame.
¹⁹ B^d rajjavimaṃ, C^k rajjaṃvulmaṃ. ²⁰ B^d imassagane? ²¹ B^d vassāsā. ²²
B^d -tittipāhūnake katvāni. ²³ B^d mittādhīrā. ²⁴ B^d -tittiti. ²⁵ B^d -ṇā, C^k
-po. ²⁶ B^d paricārayanto. ²⁷ B^d sāmicittabba-. ²⁸ C^k puṇṇā-. ²⁹ C^k meva-
lokena, C^o cadeva-, B^d parato ceva loke ca. ³⁰ B^d anindito. ³¹ B^d upeti.

Evam vatvā Sakko devarājā „aham mahārāja tam pariganhitum āgato, vām attānam pariganhitum¹ nādāsi, appamatto hohīti“ tam ovaditvā sakaṭṭhānam eva gato.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Sāriputto saṃkhittena bhāsitaṃ vitthārena atthaṃ jānāti yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahosi, purohito Sāriputto, sarabho² aham evā“ 'ti. Sarabhamigajātakaṃ³. Terasanipātaṃ naṇṇā niṭṭhitā⁴.

¹ Cs pariggahi-, B^d pariggahetabbam. ² B^d -bhamigo pana. ³ B^d adds dasamam yattha yattha bhava jāto puriso homi paṇḍito abhirūpo mahāpaṇḍo dharemi pitakattayam labhitvāna metteyo karaṇam bhaveyyam. ⁴ B^d omits terasa --.

XIV. PAKIṆṆAKANIPĀTA.

1. Sālikedārajātaka.

Sampannam sālakedāraṇ ti. Iḍam S. J. v. mātiposaka-
bhikkhum¹ ā. k. Vatthum² Sāmajātaka āvibhavissati. S. pana
tam bhikkhum pakkosāpetvā „saccam kira tvaṃ bhikkhu gihī⁴ pose-
sīti“ pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kin te hontīti“ „mātā-
pitaro⁵ bhante“ ti vutte „sādhū bhikkhu porāṇakapaṇḍitā tīracchānā
hutvā⁶ suvayoniyam⁷ nibbattitvāpi⁸ jīṇṇake⁹ mātāpitaro kulāvake ni-
pajjāpetvā mukhatuṇḍakena gocaram¹⁰ āharitvā posesun¹¹“ ti
10 vatvā a. ā.:

A. Rājagahe Magadharājā nāma rajjam kāreti¹². Tadā
nagarato pubbuttarāya¹³ disāya Sālindiyo¹⁴ nāma brāhmaṇa-
gāmo ahosi. Tassa pubbuttaradisāya Magadhakhettaṃ¹⁵.
Tattha Kosiyagotto nāma Sālindiyavāsī¹⁶ brāhmaṇo sahassa-
15 karisamattaṃ khettaṃ gahetvā sālim vapāpesi¹⁷. Utthite¹⁸
sasse¹⁹ vatim thiram kāretvā kassaci pañṇāsakarīsamattaṃ
kassaci satthikarīsamattaṃ ti evaṃ pañcakarīsasatamattaṃ²⁰
kattikhettaṃ²¹ attano purisānañ űeva ārekkhattāya datvā.

¹ Bds mātu-. ² Bds paccuppannam vatthu-. ³ Bds gihīno. ⁴ Cks honti. ⁵ Bds
adds me. ⁶ Bds hutvāpi. ⁷ Bds suvakayo-. ⁸ Cks nibbattitvāpi, Bds nippattitvā.
⁹ Bds jīṇṇa. ¹⁰ Bds adds āharam. ¹¹ Bds posesu. ¹² Bds -si. ¹³ Bds -ra. ¹⁴
Bds sāliddi-. ¹⁵ Bds add atthi. ¹⁶ Cks -si, Bds sāliddiyavāsī. ¹⁷ Bds vappesi.
¹⁸ Bds adds ca pana. ¹⁹ Cks vasse. ²⁰ Bds pañcasatakarīsamattaṃ. ²¹ Cks
kanti-, Bds omits katti.

sesaṃ pañcakarīsasatamattaṃ¹ bhatim katvā² ekassa bhata-
 kassa adāsi, so tattha kuṭim katvā rattimdivaṃ vasati. Khet-
 tassa pana pubbutarabhāge³ ekasmiṃ sānupabbate mahantaṃ
 simbalivanaṃ⁴, tattha⁵ anekāni suvasatāni vasanti. Tadā B.
 tasmim suvasaṃghe suvaraṇṇo pūṭṭo hutvā nibbatti, so va-
 yappatto abhirūpo thāmaṃvā⁶, sakataṇābhippamaṇo sarīro ahoṣi. 5
 Ath' assa pitā mahallakakāle „ahaṃ idāni dūraṃ gantuṃ na
 sakkomaṃ, tvaṃ imaṃ gaṇaṃ pariharā“⁷ 'ti rajjaṃ⁸ niyyādesi.
 So punadivasato paṭṭhāya mātāpitunnaṃ gocarathāya gantuṃ
 nādāsi, suvagaṇaparivuto⁹ Himavantaṃ gantvā sayamjāta- 10
 sālivanesu¹⁰; yāyadatthaṃ sālim khādītva āgamanakāle mātā-
 pitunnaṃ pahonakaṃ goçaraṃ ādāya gantvā¹¹ mātāpitaro
 poseti¹². Ath' assa ekaḍivasam suvā ārocesuṃ: „pubbe
 imasmiṃ kāle Magadhakhette sāli paccati¹³, idāni kin nu kho
 jātan ti¹⁴ tena hi jānāthā“¹⁵ 'ti dve suve pahinimsu. Suvā¹⁶ 15
 gantvā Magadhakhette otarantā tassa bhatiyā rakkhaṇaka-
 purisassa khetto otaritvā¹⁷ sālim khādītva ekaṃ sālisīsaṃ
 ādāya simbalivanaṃ gantvā¹⁸ sālisīsaṃ M-assa pādamūle pā-
 tetvā¹⁹ „evarūpā tattha²⁰ sāli²¹“ vadimsu. So punadivase
 suvagaṇaparivuto tattha gantvā tasmim khetto otari. So²² 20
 puriso suve sālim khādante²³ ito c' ito ca dhāvitvā vārento pi
 vāretuṃ na sakkoti. Sesā suvā²⁴ sālim khādītva tucchamukhā
 va gacchanti²⁵, suvarājā pana bahūni sālisīsāni ekato katvā
 haritvā²⁶ mātāpitunnaṃ deti. Suvā punadivasato paṭṭhāya
 tatth' eva sālim khādimsu. Atha so puriso²⁷ „sace ime 25

¹ Ck tesari - -, Wc sesaṃ pañcakarīsamattāni, Bc sesapañcasatakarīsamattāni
 khettaṃ attano purisosaṇaṃ. ² Ck datvā. ³ Bc -radisā bhāge. ⁴ Ck sibba-,
 Bc sippa- and adda atthi. ⁵ Bc attha. ⁶ Bc thāmasampanno. ⁷ Bc omits
 rajjaṃ. ⁸ Bc -gaṇaṃ pariharanto. ⁹ Ck jātassaresusāli-, Bc sayamjātasālivana.
¹⁰ Bc āharitvā in the place of ā. g. ¹¹ Bc -si. ¹² Bc paccanti. ¹³ Ck kathanti.
¹⁴ Bc te. ¹⁵ Bc otarissu. ¹⁶ Bc āg-. ¹⁷ Bc thapetvā. ¹⁸ Bc tattha evarūpā.
¹⁹ Bc adds pana. ²⁰ Bc adds diāvā. ²¹ Bc adds yāvadatthaṃ. ²² Bc gac-
 chissu. ²³ Bc tehi parivuto hutvā āharitvā. ²⁴ Bc adds suve sāli khādente
 diāvā ito cito ca dhāvitvā vārento pi vāretuṃ nāsakkhi.

aññaṃ katipāhaṃ evaṃ khādissanti kiñci na bhavissati, brāhmaṇo sāliṃ agghāpetvā mayhaṃ iṇaṃ¹ tarissati, gantvā tassa ārocemīti² so sālimuṭṭhinā saddhim tathārūpaṃ paṇṇā-kāraṃ gahetvā³ brāhmaṇaṃ passitva vanditvā⁴ ekamantaṃ
5 t̥hito „kiṃ bho purisa sampannaṃ sālikhettaṃ“ ti puṭṭho „āma brāhmaṇa sampannaṃ“ ti vatvā dve gāthā abhāsi:

1. Sampannaṃ sālikedāraṃ, suvā bhuñjanti Kosiya,
paṭivedemi⁵ te brahme: na naṃ⁶ vāretum ussahe. - 1.

2. Eko va⁷ tattha sakunō, so⁸ tesaṃ sabbasundaro
10 bhutvā sāliṃ yathākāmaṃ tuṇḍenādaya gacchatīti. 2.

Tattha sampannaṃ ti paripunnāṃ avikāsaṃ⁹, ke-jāraṃ ti khettaṃ, sabbasundaro ti sabbehi kotṭhāsehi sundaro rattatunḍo jhūṇukasanni-bhakkhi rattapādo¹⁰ tīhi rājihi parikkhittagīvo mahāmayūrapamāno so yāva-dattaṃ sāliṃ khādītva aññaṃ¹¹ tuṇḍena gahetvā gacchatīti.

3. Brāhmaṇo tassa kathaṃ sutvā suvarāje sinehaṃ uppādetvā
khettapālaṃ pucchi: „ambho purisa pāsaṃ oḍḍetum jānāsīti“.
„Āma jānāmīti“. Atha naṃ gāthāya ajjhabhāsi:

3. Oḍḍentu¹² vālapāsāni yathā bajjetha¹³ so diyo,
jīvaṃ ca naṃ gahetvāna ānayetha¹⁴ maṃ antike ti. 3.

20 Tattha oḍḍentū¹⁵ ti oḍḍayantu, vālapāsānīti assavālādīrajjunaya pāsā, jīvaṃ ca naṃ ti jīvaṃ naṃ¹⁶.

Taṃ sutvā khettapālo sāliṃ agghāpetvā iṇassa akata-bhāvena tuṭṭho gantvā assavāle¹⁷ vaṭṭetvā „ajja imasmiṃ t̥hāne otarissatīti“ sutvā suvaraṇṇo otaraṇaṭṭhānaṃ sallakkhetvā
25 punadivase pāto va cātippamāṇaṃ pañjaraṃ¹⁸ katvā pāsaṃ¹⁹ oḍḍetvā suvaṇaṃ āgamaṇaṃ olokeno kuṭiyaṃ nisīdi. Suvarā-jāpi suvagaṇaparivuto āgantvā aloluppacārātāya hiyyo²⁰

¹ Bā -cessāmīti. ² Bā adda sātiddhiyagāmaṃ gantvā. ³ Bā paṇṇākāraṃ datvā.

⁴ Bā -va-. ⁵ Bā taṃ. ⁶ Bā ca. ⁷ Bā yo. ⁸ Bā avekallaṃ. ⁹ Ck^o -sanni-bhakkhi, Bā -sannibho bhakkhi. ¹⁰ Bā añña. ¹¹ Bā -tīti. ¹² Bā ujhantu. ¹³ Bā bajjheyya. ¹⁴ Bā -yehi. ¹⁵ Bā ujhantū. ¹⁶ Bā adda ānayehitī ānehi. ¹⁷ Bā -la. ¹⁸ Ck^o -se vātappabāre tesaṃ carajjakāni. ¹⁹ Bā -saṇṇa. ²⁰ Bā vi-hiyyo, Ck^o bhiyyo, C^o hiyyo.

khāditatṭhāne¹ odḍitapāse² pādam³ pavesento va otari. So attano baddharāvaṃ⁴ nātvā ciutesi: „sac' āhaṃ' idān' eva baddharāvaṃ ravissāmi nātakā' bhayatajjitā gocaraṃ agahetvā va palāyissanti, yāva etesaṃ gocaragahaṇaṃ' adhivāsessāmīti“ so tesam suhitabhāvaṃ nātvā maraṇabhayatajjito hutvā tik-⁵ khattuṃ baddharāvaṃ ravi. Sabbe⁶ palāyimsu. Suvarājā „ettakesu me⁷ nātisu⁸ nivattitvā olokeno pi n' atthi, kin nu kho mayā⁹ pāpaṃ¹⁰ katan“ ti vilapanto

4. Ete bhutvā ca¹¹ pītvā ca pakkamanti vihaṅgamā,

eko baddho 'smi pāsena, kiṃ pāpaṃ pakatam mayā ti 4. 10
gātham āha., Khettapālo suvarājassa baddharāvaṃ suvānaṃ
ca ākāse pakkhandanaśaddam sutvā „kin nu kho“ ti kuṭito¹²
oruyha pāsataṭṭhānaṃ gantvā suvarājānaṃ¹³ disvā „yass' eva
me¹⁴ pāso odḍito so eva¹⁵ baddho“ ti tuṭṭhamānaso suvarā-
jānaṃ pāsato mocetvā dve pāde ekato¹⁶ bandhitvā¹⁷ Sālinḍiya-¹⁸
gāmaṃ¹⁹ gantvā suvapotaṃ brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo²⁰
balavasinehena M-aṃ ubhohi hatthehi dālhaṃ gahetvā aṃke
niśīdāpetvā tena saddhiṃ sallapanto dve gāthā abhāsi:

5. Udaṃ nūna aññesaṃ suva accodaraṃ tava,

bhutvā sāliṃ yathākāmaṃ tuṇḍenādāya gacchasi¹⁹. 5. 20

6. Koṭṭhan nu tattha pūresi, suva veran nu te mayā,

putṭho me samma akkhāhi: kuhiṃ sāliṃ nidhiyasīti²⁰. 6.

Tattha udaṃ nūna 'ti aññesaṃ udaṃ udaṃ eva maññe tava
udaṃ pana attudaṃ, tatthā 'ti tasmiṃ simbalivane, pūresiṃ vassā-
ratattathāya pūresi, nidhiyasīti nidhesi. 25

Taṃ sutvā suvarājā madhurāya manussabhāsāya sattamaṃ
gātham āha;

¹ Bā odḍiyaṃ. ² Bā pāsaiṃ pāse. ³ Bā sace haṃ. ⁴ Bā adds me. ⁵ Bā -ṇā
tāva. ⁶ Bā atha sabbe te suvā. ⁷ Bā omits me. ⁸ Bā nātakesu. ⁹ Bā me.
¹⁰ Bā paramapāsa. ¹¹ Bā pi. ¹² Bā -ṭṭiya. ¹³ Cks -jā. ¹⁴ Bā omits me. ¹⁵
Bā aveva. ¹⁶ Bā adds katvā. ¹⁷ Bā adds dālhaṃ adāya. ¹⁸ Bā adds taṃ
disvā. ¹⁹ Cks -ti. ²⁰ Bā nidhiyasīti. Cks -titi.

7. Na me veraṃ tayā saddhiṃ, koṭṭho mayha² na vijjati,
 iṇaṃ muñcāṃ³ iṇaṃ⁴ dāmi sampatto ko⁵asimbalim,
 nidhim pi tattha nidahāmi, evaṃ jānāhi Kosiya⁶ 'ti. 7.

Tattha iṇaṃ muñcāmiṇaṃ dāmi⁷ tava sālīṃ haritvā iṇaṃ muñ-
 5 cāmi c⁸ eva⁹ dāmi ca 'ti vadaṭṭi¹⁰, nidhimpitī ekaṃ tattha simbalivane
 anugāmiṇidhim pi nidahāmi.

Atha naṃ brāhmaṇo pucchi:

8. Kīdisan te iṇadānaṃ, iṇamokkho te kīdiso,
 nidhimnidhānaṃ akkhāhi, atha pāsā pamokkhasīti. 8.

10 Tattha iṇadānaṃ ti iṇassa dānaṃ, nidhimnidhānaṃ ti nidhino
 nidhānaṃ.

Evaṃ brāhmaṇena puṭṭho suvarājā tassa vyākaraṇto
 catasso gāthā abhāsi:

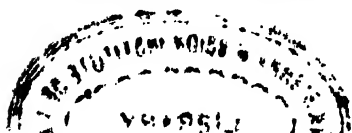
9. Ajātapakkhā taruṇā puttakā mayha Kosiya,
 15 te maṃ tathā⁵ bharissanti, tasmā tesaṃ iṇaṃ dade. 9.
 10. Mātāpitā ca me vuddhā⁶ jīṇakā gatayobbanā,
 tesaṃ tuḍḍena⁷ hātūna muñce⁸ pubbakataṃ⁹ iṇaṃ. 10.
 11. Aññe pi tattha sakuṇā khīṇapakkhā sudubbalā,
 tesaṃ puññatthiko dāmi, taṃ nidhim āhu paṇḍitā. 11.
 20 12. Edisaṃ¹⁰ me iṇadānaṃ, iṇamokkho me ediso¹¹,
 nidhimnidhānaṃ akkhātāṃ¹², evaṃ jānāhi Kosiya¹³ 'ti. 12.

Tattha hātūnā¹⁴ 'ti haritvā, taṃ nidhim ti taṃ puññakammaṃ paṇḍitā
 anugāmiṇidhim nāma kathaṃti, nidhimnidhānaṃ ti nidhino nidhānaṃ,
 nidhānaṇidhim¹⁵ ti pi pāṭho, ayam eva attho.

- 25 Brāhmaṇo M-assa dhammakathaṃ sutvā pasannacitto dve
 gāthā abhāsi:

12. Bhaddako vat' ayam¹⁴ pakkhī¹⁵ dijo paramadhammiko;
 ekaccesu manussesu ayam dhammo na vijjati. 13.

¹ C² -miṇaṃ, B² muñjāmiṇa. ² C² -miṇa. B² muñjāmiṇaṃ. ³ B² adda
 iṇaṃ. ⁴ B² omīta va-. ⁵ C² te ma hātā, C² te maṃ bhātā. ⁶ B² vuddhā
⁷ C² tuḍḍena. ⁸ C² pubbe ca, B² pañce. ⁹ B² pubbe-. ¹⁰ B² idisaṃ. ¹¹
 B² ca idīyo. ¹² B² akkhāmi. ¹³ so B²; C² nidhimnidhānaṃ for. nidhimni-
¹⁴ B² vatāya. ¹⁵ all three MSS. -i.

14. Bhuñja sālin yathākāmaṃ saha sabbehi nātibhi',
puna pi suva passemu, piyaṃ me tava dassanan ti. 14.

Tattha bhuñja sālin ti ito paṭṭhāya nibbhayo hutvā bhuñjā² 'ti karisa-
sahassam pi tass' eva niyyādentō evam āha, passemū 'ti attano ruciya āgataṃ
aññesu divasesu taṃ passeyyāma³ 'ti.

Evam⁴ M-aṃ yācitvā piyaputtaṃ viya muducittena olo-
kento pādato bandhanaṃ mocetvā satapākatelena pāde mak-
khetvā, bhaddapīṭhe nisīdāpetvā kañcanatattake madhulāje
khādāpetvā sakkarodakam⁵ pāyesi. Ath' assa suvarājā
„appamatto hohi brāhmaṇā“ 'ti vatvā ovoidanto 10

15. Bhuttañ ca pītañ ca tav' assamamhi
ratī' ca no Kosiya' te sakāse,
nikkhattadaṇḍesu dadāhi dānaṃ,
jiṇṇe ca mātāpitara bharassū 'ti gātham āha. 15.

Tattha tavassamamhīti tava nivesane, ratīti abhirati. 15

Taṃ sutvā brāhmaṇo tuṭṭhahadayo⁶ udānaṃ udānento

16. Lakkhī vata me udapādi ajja
yo' addasāsīm pavaram dijanam,
suvassa sutvāna subhāsītāni
kāhāmi puññāni anappakānīti gātham āha. 16. 20

Tattha lakkhīti siri pi puññam pi paññāpi.

M. brāhmaṇena attano dinnam karisasahassam paṭikkhi-
pitvā aṭṭhakarisaṃmattam eva gaṇhi. Brāhmaṇo thambhe
nikhanītvā tassa taṃ khettaṃ niyyādetvā añjalim paggayha
„gaccha sāmi, assumukhe⁷ matāpitara assāsehīti“ vatvā⁸ taṃ 25
uyyoesa So tuṭṭhamānaso sālisīsam ādāya gantvā mātā-
pitūnnaṃ purāto nikkhipitvā „amma tāta utṭhethā“ 'ti āha.
Te assumukhā va bhāsamānā⁹ utṭhahimsu. Tāvad eva suva-

¹ C¹ -hi. ² B² -jāhiti. ³ B³ adds brāhmaṇo. ⁴ B⁴ sakkāro-. ⁵ C⁵ ratīñ.
B⁴ ratti. ⁶ B⁶ tuṭṭhamānaso. ⁷ C⁷ so. ⁸ C⁸ assāsetvā, B⁸ niyyādetvā
gandhamālādīhi pūjētvā khamāpetvā pacchāmi suvarājā ti assumukhe rodamaṇe
matāpitara assāgehiti. ⁹ C⁹ hasamānā, B⁹ rodamānā.

gaṇā sannipatitvā „kathaṃ mutto si devā“ ¹ti tucchiṃsu'. ²So nesam' sabbam vitthārato kathesi. Kosiyo pi suvaraṇṇo ovādam datvā tato paṭṭhāya dhammikasamaṇabrāhmaṇānam mahādānam paṭṭhapesi.

5 Tam attham pakāsento S. osānagātham āha:

17. So Kosiyo attamano udaggo
annaṃ ca pānaṃ ca bhisam karitvā
annena pānena pasannacitto
santappayī samane³ brāhmaṇe cā 'ti. 17.

10 Tattha santappayitvā gahitāni bhājanāni pūrento santappesi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhu mātāpitipesanam⁴ hāma⁵ paṇḍitānam vamsa“ ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā suvagaṇo⁶ Buddhaparisa ahoṣi⁷, mātāpitāro mahārājakulāni, khettapālo Channo, brāhmaṇo Ānando, suva-
15 rāja aham eva“ 'ti. Sālikedārajātakaṃ⁸.

2. Candakinnarajātaka.

Upaniyatidam mañṇe ti. Idam S. Kapilapuram⁹ nissāya nigrodhārāne viharanto rājanivesane Rāhulamātaram ā. k. Idam pana jātakam Dūrenidānato paṭṭhāya kathetabbam. Sā pan' esā Nidāna-
20 kathā yāva¹ Laṭṭhivane Uruvelakassapassa sīhanādā¹⁰ Apāṇṇakajātake kathitā, tatoparam yāva Kapilavatthugamanā Vessantarajātake āvi-bharissati. S. pana pitu nivesane nisīditvā antarabhattachamayā Mahā-dhammapālajātakaṃ kathetvā katabhattakicco „Rāhulamātu vasanaṭ-
ṭhāne¹¹ nisīditvā tassā¹² guṇam vaṇṇento¹³ Candakinnarajātakaṃ¹⁴ ka-
25 thessāmīti“ rājanam pattam gāhāpetvā 'dvihi aggasāvakehi saddhim Rāhulamātu vasanaṭṭhānam pāyāsi. Tadā tassā pamukhe¹⁵ cattālisasahassā¹⁶ nātakitthiyo vasanti, tāsū¹⁷ khattiyakaṇṇānaṃ pēva navutiaghi-kasahassam. Sā T-assa āgamanam natvā „sabbā¹⁸ kāsāvaṇ' eva¹⁹ nivaśentū“ 'ti tasmaṃ ārocāpesi, tā tathā karimsu. S. āgantvā paṇṇattā-

¹ Bā -tsu, Ck -i. ² Bā te-. ³ Ck -ṇa. ⁴ C -tupo-, Bā -tūnaṃ po-. ⁵ Bā -hā.

⁶ Bā ahesuṃ. ⁷ Bā kedāra-. ⁸ Bā -lavatthupu-. ⁹ Ck omiṭṭi yāva. ¹⁰ Bā -dam.

¹¹ Bā nivesane. ¹² Bā omiṭṭi tassā. ¹³ Bā guṇe kathento. ¹⁴ Bā -ji-. ¹⁵ Bā

-khā. ¹⁶ Bā -ssa. ¹⁷ Bā jāsam. ¹⁸ Bā sabba. ¹⁹ C -vaneva; Bā -sāve

sane nisīdi. Attha tā¹ sabbāpi ekappahāren' eva viraviṃsu, mahā
paridevasaddo ahoji. Rāhulamātā² paridevitvā sokam vinodetvā S-ram
vanditvā rājagatena³ bahumānena sagāravena nisīdi. Rājā tassā⁴
guṇakatham ārabhi: „bhante mama suṇhā 'tunhehi kāsāvāni nivatthā-
niti' sutvā kāsāvān' eva nivāsesi, 'mālādīni pariccattānīti' sutvā⁵ mālā- 5
dīni pariccajivā bhūmisayanā va jāta⁶ 'tunhākaṃ pabbajitakāle vidhavā
hutvā aūnehi rājūhi pesitaṃ paṇṇākāraṃ na gaṇhi, evaṃ tunhesu
asamhīracittā esā⁷ ti nānappakārehi tassā guṇakatham kathesi. S.
„anacchēriyam mahārāja yaṃ esā idāni mama pacchime attabhāve
mayi sasneha⁸ asamhīracittā anaññaneyyā⁹ bhaveyya¹⁰, sā¹⁰ tiracchā- 10
nayoniyāṃ nibbattāpi mayi asamhīracittā anaññaneyyā¹¹ ahoṣīti¹² vatvā
tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. M. Himavantapadese kinnara yoniyāṃ
nibbatti. Candā nām' aṣṣa bhariyā. Te ubho pi Candanā-
make¹² rajatapabbate vasimsu. Tadā Bārāṇasirājā amaccānam 15
rajjam niyyādetvā dve kāsāyāni nivāsetvā sannaddhapañcā-
vudho ekako va Himavantam pāvisi. So migamanamsam khā-
danto ekaṃ khuddakanadiṃ anussaranto¹³ uddham abhirūhi¹⁴.
(āṇḍapabbatavāsino kinnarā vassārattasamaye¹⁵ anotaritvā
pabbate yeva vasanti nidāghe¹⁶ otaranti. Tadā¹⁷ so Canda- 20
kinnaro attano bhariyāya saddhim otaritvā tesu tesu ṭhānesu
gandhe viḷimpanto¹⁸ pupphareṇuṃ khādanto¹⁹ pupphapaṭe²⁰
nivāsento pārumpanto latādolāhi²¹ kilanto madhurassarena
gāyanto tam khuddakanadiṃ patvā ekasmim²² nivattaṭṭhāne²³
otaritvā uduke pupphāni vikiritvā udakakilaṃ kilitvā puppha- 25
paṭe²⁰ nivāsetvā pārupitvā rajatapattavannāya vālukāya puppha-
sayanam²⁴ paññāpetvā ekaṃ veṇudaṇḍam²⁵ gahetvā sayane

¹ C^o Bā sā. ² Bā - tāpi. ³ Bā rājagehe, B^o rājagehe ⁴ C^o Bā tassa ⁵ C^o
omits mālādīni - - . ⁶ so C^o; Bā pariccajji bhūmiyaṃ sayatīti sutvā bhūmi-
sayanāvajātā ⁷ C^o - ho, Bā sinehā. ⁸ C^o anaññeṃya, C^o anaññeṃya, Bā
ānaññaneyyā, B^o anaññaneyyā. ⁹ C^o omits bhaveyya. ¹⁰ C^o esā, Bā omits sā.
¹¹ C^o ān-. ¹² C^o candānāmā, C^o candānāmāya. ¹³ Bā anusāṇaranto. ¹⁴ Bā
- rūhi. ¹⁵ C^o vassa-, Bā vassavutthāsa-. ¹⁶ Bā - ghasamaye. ¹⁷ Bā adds ca.
¹⁸ Bā adds tesu tesu ṭhānesu. ¹⁹ C^o omits pūkhā-. ²⁰ Bā - paṭakena. ²¹ C^o
- lāhi, Bā - lādhi. ²² C^o eta-. ²³ Bā nivattanāṭhāne. ²⁴ Bā puppāsanaṃ. ²⁵
Bā veḷudaṇḍakam.

nisidimsu¹. Tato Candakinnaro veṇum² vā³nto madhura-
saddena⁴ gāyi, Candakinnari muduke hatthe⁵ nāmetvā tassā-
vidūre t̥hitā nacc' eva⁶ gāyi ca. So rājā tesam saddam sutvā
padasaddam asāvento sanikam āgantvā⁷ paṭicchanne t̥hatvā te
5 kinnare disvā kinnariyā⁸ paṭibaddhacitto hutvā „tam kinna-
ram vijjhivā jīvitakkhayaṃ pāpetvā imāya saddhim saṃvāsam
kappessāmīti“ cintetvā⁹ Candakinnaram vijjhi. So vedanā-
matto¹⁰ paridevamāno catasso gāthā āha¹¹:

1. Upaniyatīdam¹¹ maññe, Cande lohitamadena¹² majjāmi¹³,
10 vijahāmi¹⁴ jīvitam, pāṇā me Cande¹⁵ nirujjhanti. 18.
2. Osadhi¹⁶ me, dukkham me¹⁷, hadayaṃ me dayhata, itammāmi
tava Candiya socantiyā na naṃ aññehi sokehi. 19.
3. Tiṇam iva vanam iva miyyāmi¹⁸ nādi¹⁹ aparipunṇiyā va sussāmi
tava Candiya socantiyā na naṃ aññehi sokehi. 20.
- 15 4. Vassam va sare²⁰ pabbatapāde²¹ imāni assūni vattare mayham
tava Candiya socantiyā na naṃ aññehi sokehi. 21.

Tattha upanīyatīti²² santatīvecchedam upanīyati²³. idam ti jīvitam.
pāṇā me ti bhaddo Cande mama jīvitapāṇā²⁴ nirujjhanti, osadhi¹⁶ me ti
jīvitam me osidati, nitaumāmīti atikilamāmi, tava Candiya ti idam mama
20 dukkham, na naṃ aññehi sokehi²⁵ atha kho tava Candiya socantiyā
sokahetu, yasmā tam mama viyogena socissasi²⁶ tasmā ti attho, tiṇam iva
vanam iva²⁷ ti tattha pāsāṇe khittatiṇam iva mūle chinnavanam iva ca milā-
yāmīti vadati, sare pabbatapāde²⁷ ti yathā nāma pabbatapāde patitani
vassam saritvā acchinuadhāram vattati

- 25 M. imāhi catūhi gāthāhi paridevitvā pupphasayane²⁸ ni-
panno²⁹ va satim vissajjetvā parivattitvā sayi³⁰, rājā patit̥thito³¹
va, itarā Mahāsatte paridevante pi attano ratiyā mattā hutvā

¹ Bā nīdīdvā. ² Bā veḷu. ³ Bā manuñña-. ⁴ Bā mudubathena. ⁵ Bā nicci
ceva. ⁶ Bā gantvā. ⁷ Ck^o -riyaya. ⁸ Bā t̥hatvā. ⁹ Bā -patto. ¹⁰ Bā abhāsi.
¹¹ Ck^o Bā -tidam. ¹² Bā -maddane. ¹³ Bā paññāmi. ¹⁴ Bā jahāmi. ¹⁵ Ck^o
-do. ¹⁶ so Ck^o; Bā osathī. ¹⁷ Bā omīte me. ¹⁸ Bā miḷāyāmi. ¹⁹ Ck^o
nadim. Bā nadi. ²⁰ Bā vassam va, omitting sare. ²¹ Bā pabbate-, Ck^o omīte
pabbata. ²² Ck^o -yantīti. ²³ Bā upanīyati, Ck^o niyyasi. ²⁴ Bā -te-. ²⁵ Bā
-hiti, Ck^o -hi. ²⁶ Ck^o -ti. ²⁷ Bā pabbatapāde, Ck^o omīte pabbata. ²⁸ Bā
pubbāsane. ²⁹ Bā nisīnno. ³⁰ Bā omīte sayi. ³¹ Bā patit̥thito, Ck^o pi t̥thito.

tassa viddhabhayaṃ na jānāti, visaññaṃ pana naṃ¹ parivattitvā nipannaṃ disvā „kin nu kho me sāmikassa² dukkhaṃ“ ti upadhārenti³ pahāramukhato⁴ paggharantaṃ lohitaṃ disvā piyasāmike uppannaṃ⁵ balavasokaṃ sandhāretuṃ asakkonti mahāsaddena paridevi. Rājā „kinnaro mato bhavissatīti“⁶ 5
nikkhamitvā attānaṃ dassesi. Candā taṃ⁷ disvā „iminā me corena piyasāmiko viddho bhavissatīti“⁸ kampaṃāṇā palāyitvā pabbatamatthake thatvā rājānaṃ aribhāsenti⁹ pañca gāthā āha¹⁰:

5. Pāpo kho¹¹ rājaputto yo me icchitapatim varākiyā 10
vijjhi¹² vaṇṇamūlasmiṃ¹³, so yaṃ¹⁴ viddho chamā seti¹⁵. 22.
6. Imaṃ mayhaṃ hadayaṣokaṃ paṭimuñcatu rājaputta tava mātā
yo mayhaṃ hadayasoko¹⁶ kimpurisaṃ apekkhamānāya¹⁷. 23.
7. Imaṃ mayhaṃ hadayaṣokaṃ paṭimuñcatu¹⁸ rājaputta tava jāyā
yo mayhaṃ hadayasoko kimpurisaṃ apekkhamānāya¹⁹. 24. 15
8. Mā ēa putte mā ca patim addakkhi rājaputta tava mātā
yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhi²⁰. 25.
9. Mā ca putte²¹ mā ca patim²² addakkhi²³ rājaputta tava jāyā
yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhiti. 26.

Tattha varākiyā ti kapaṇāya, paṭimuñcatu²⁴ ti paṭilabhatu phusatu²⁵
pāpuṇṇaṃ, mayhaṃ kāmāhiti mayhaṃ kāmena.

Rājā naṃ²⁶ pañcahi gāthāhi paridevitvā²⁷ pabbatamatthake thatvā yeva assāsento

10. Mā tvaṃ²⁸ Caude rodi²⁹, mā soci vanatimiramattakkhi,
mama tvaṃ hohisi bhāriyā rājakule pūjitā nārīti 27. 25
gātham āha.

¹ Ck paṇṇaṃ. ² Bā piya sā-. ³ all three MSS. -ti. ⁴ Bā mahāsattassa dukkhaṃ. ⁵ Cks -nna. ⁶ Ck naṃ. ⁷ Bā abhāsī. ⁸ Bā adda si. ⁹ Bā vijjhasi.
¹⁰ Ck cinaṃ-, Bā thanaṃ-. ¹¹ Bā yāha in the place of so yaṃ. ¹² Bā sesi. ¹³ Cks -kaṃ. ¹⁴ Cks ave-. ¹⁵ Cks -muccatu, Bā -muñjatu. ¹⁶ this verse is wanting in Bā. ¹⁷ Bā -aṃ. ¹⁸ Bā puttī. ¹⁹ Bā tamayī. ²⁰ Cks -muccatū, Bā muñjatū. ²¹ Bā taṃ. ²² Bā paribhāsetvā. ²³ Bā tvaṃ. ²⁴ Ck ruci, Ck ruci.

Tattha Candā ti M-assa paridevanakāle nām¹ assā² sutattā evam āha, vanatimīramattakkhīti vanatimīrapupphasamānakkhī³, pūjītā ti solasannam itthisahassannam jetthikā aggamahesi⁴ hessasi.

Candā tassa vacanam sutvā „tvam kim mam⁴ vadesīti“⁵
5 sīhanādam nadantī anantaraṃ gātham āha:

11. Api nūnāham marissam na ca panāham rājaputta tāva hessam
yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayham kāmāhīti. 28.

Tattha api nūnāham ti api ekamsen⁶ eva aham marissam.

So tassā vacanam sutvā nicchandarāgo hutvā itaram
10 gātham āha:

12. Api bhīruke api jīvitukāmi ke kimpurisi gacchā⁷ H⁸navantam,
tālissatagarabhojane⁶ araṇṇe tam⁷ migā ramissantīti⁹. 29.

Tattha api bhīruke ti bhīrujātike⁹, tālissatagarabhojane¹⁰ ti tvam
tālissapattatagarabhojanā¹¹ migā¹², tasmā araṇṇe tam migā va¹³ ramissantī, na
15 tvam rājakulārāhā¹⁴, gacchā¹⁵ ti nam¹⁵ avaca

Vatvā ca pana nirapekkho hutvā pakkāmi. Sā tassa
gatabhāvam¹⁶ ñatvā oruyha M-am āliṅgitvā pabbatam¹⁷atthakam
āropetvā pabbatatale nipajjāpetvā sīsam assa attano ūrusu kāvā
balavaparidevam¹⁶ paridevamānā dvādasa gāthā abhāsi:

20 18. Te pabbatā tā¹⁷ ca kandarā tā ca¹⁸ giriguhāyo,
tattha tam¹⁹ apassantī kimpurisa katham aham kāsam²⁰, 30.

14. Te paṇṇasanthatā²¹ ramaṇiyā vālamigehi anuciṇṇā,
tattha²² tam apassantī kimpurisa katham aham kāsam²⁰. 31.

15. Te pupphasanthatā²³ ramaṇiyā vālamigehi anuciṇṇā,
25 tattha tam -pe-²⁴. 32.

¹ Ck² nāmassa. ² Ck² -pupphamānakkhī, C² -pupphapamānakkhī, B² -samānā
akkhī. ³ all three MSS. -si. ⁴ Ck² kimam, B² kim, omitt²ig mam. ⁵ Ck²
-hīti. ⁶ Ck² -no, C² -nagarabhojano, B² tālissatagarabhojanāntasmā. ⁷ B² tvam.
⁸ Ck² rasmīnti, C² ramissantī, B² ramissantīti. ⁹ B² atibhīrukaṇṇā, H² api
atibhīru-. ¹⁰ B² tālissatagarabhojanā. ¹¹ B² tālissapattatagarapattabho-. ¹²
B² sīti. ¹³ B² omits va. ¹⁴ B² -le arāhā. ¹⁵ B² omits nam. ¹⁶ Ck² omitt
paridevam. ¹⁷ B² omits tā. ¹⁸ B² omits tā ca. ¹⁹ B² yo ca tattheva tiṭṭanti
tattheva tam. ²⁰ B² akāsi. ²¹ B² -sandātā? ²² B² tattheva. ²³ Ck² -santha,
C² -santharā, B² -santhatā. ²⁴ B² tattheva tam apassantam kimpurisa katham
aham akāsi.

16. Acchā¹ sa²ṇṇanti giricaranadiyo³ kusumābhikinnasotāyo,
tattha -pe-⁴. 33.
17. Nilāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁵,
tattha -pe-⁶. 34.
18. Pītāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni¹,
tattha -pe-⁵. 35.
19. Tambāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴ -pe-. 36.
20. Tuṅgāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴ -pe-. 37.
21. Setāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴ -pe-,
tattha -pe-. 38.
22. Citrāni Himavato -pe-. 39.
23. Yakkhagaṇasevite Gandhamādane osadhehi sañchanne,
tattā taṃ aṇassanti kimpurisa katham ahaṃ kāsāṃ. 40.
24. Kimpurisaevite Gandhamādane osadhehi sañchanne,⁷
tattā taṃ aṇassanti kimpurisa katham ahaṃ kāsāṃ ti. 41. 15

Tattha te pabbatā ti yesu mayāṃ ekato⁶ abhiraminhā⁷ ime te pabbatā
tā ca kandarā tā ca giriguhāyo, tatth' eva⁸ thitā tesu ahaṃ idāni taṃ aṇassanti⁹,
katham kāsāṃ ti¹⁰ kiṃ karissāmi, tesu pupphaphalapallavādisobhaṃ taṃ¹¹
aṇassanti¹² katham adhiṇṇasetaṃ sakkhissāmi¹³ paridevati, paṇṇasantharā¹⁴
ti tālisa, attādigaṇḍhapappasantharā¹⁴, acchā ti paṇṇanodika¹⁵, nilāniti¹⁶
maṇimayāni, pītāniti sovaṇṇamayāni, tambāniti manosiḷāmayāni, tuṅgā-
niti uccāni yakkhagaṇāni, setāniti rajatamayāni, citrāniti¹⁶ satratatana-
missakāni, yakkhagaṇasevite ti bhummadevatāsevi¹⁷.

Iti sā dvādasahi gāthāhi paridevitvā M-assa ure hattham
ṭhapetvā santāpabhāvaṃ ñatvā „Cando jīvati yeva, tāvad 25
eva¹⁸ ujjhānakammaṃ¹⁹ katvā jīvitam assa dassāmi²⁰“ cintetvā
„kin nu kho lokapālā nāma n' atthi, udāhu vippavutthā ādu

¹ Bā accā. ² Bā girivananadiyo. ³ Bā tatheva taṃ ete ⁴ Bā -niyāni. ⁵ Bā
tattāeva taṃ etc. ⁶ Bā adde va. ⁷ Bā -ruhimhā. ⁸ Cā natheva. ⁹ Bā ta-
theva. ¹⁰ all three MSS. -ti. ¹¹ Cā katham tāsaṃ. ¹² Cā -bhaṃ, omitting
taṃ, Bā -bhantaṃ taṃ. ¹³ Cā passanti, Bā aṇassanti ¹⁴ Bā -saṇḍatā. ¹⁵
Bā -gandharasaddappasantharā. ¹⁶ Bā vippasannodakā. ¹⁷ Cā vici-. ¹⁸ Cā
bhummā - tā, Bā -tāhi sevite. ¹⁹ Bā devatāni in the place of tāvadeva, Bā
devatā. ²⁰ Bā uccāna-.

matā me¹ piyasāmikaṃ na rakkhantīti² devu³hānakammaṃ⁴ akāsi. Tassā sokavegena Sakkassāsanaṃ⁵ uṇhaṃ ahoṣi. So⁶ āvajjanto taṃ kāraṇaṃ ñatvā brāhmaṇavaṇṇenāgantvā⁷ kuṇḍikato⁸ udakaṃ gahetvā M-aṃ siñci⁹. Tāvad eva viṣaṃ¹⁰ an-
 5 taradhāyi, vaṇṇo rūhi, „imāsmiṃ ṭhāne viddho“ ti pi¹¹ na paññāyi¹², M. sukhito utthāsi¹³. Candā arogaṃ piyasāmikaṃ disvā somanassappattā Sakkassa pāde vandantī anantaraṃ gātham āha:

25. Vande te ayirabrahme¹⁴ yo me icchitapatiṃ¹⁵ varākiyā
 10 amatenā abhisiñci samāgatasmim piyatamenā¹⁶ 'ti. 42.

Tattha amatenā 'ti udakaṃ amataṃ maññamānā M-aṃ āha, piya-
 tamenā 'ti piyatarena, ayam eva vā patho.

Sakko tesāṃ ovādam adāsi: „ito paṭṭhāya Candapabbha-
 tato¹⁷ oruṃha maussapathaṃ mā gamittha, idh' eva vasathā“
 15 'ti evaṇ ca pana ovaditvā sakatṭhānam eva gato. Candāpi
 „kin no sāmi iminā paripanthatṭhanena¹⁸, ehi Candapabbha-
 tam eva gacchāma¹⁹“ 'ti vatvā osānagātham āha:

26. Vicarāma²⁰ dāni girivaranadiyo²¹ kusumābhikiṇṇasotāyo²²
 nānādumasavanāyo²³ piyaṃvadā aññamaññassā²⁴ 'ti. 43.

20 S. i. d. ā. „na idān' eva pubbe p' esā mayi asāmhiraṇacittā
 anaññaneyyā yevā²⁵“ 'ti vatvā j. s. „Tadā rājā Anuruddho ahoṣi²⁶,
 Candā Rāhulāmātā, kinnaro aham evā²⁷“ 'ti. Candakinnara-
 jātakaṃ²⁸.

3. Mahāukkusa-jātaka.

25 Ukkā milācā²⁹ bandhantīti. Idam S. J. v. Mitta-
 gandhakaupāsakaṃ³⁰ ā. k. So kira Sāvatthiyaṃ parijjā-

¹ C¹ tename. ² B² devatā uccānā-. ³ B³ -ssa ās-. ⁴ B⁴ sakko. ⁵ B⁵ -na ag-. ⁶ B⁶ tuṇhigato. ⁷ B⁷ āsañci. ⁸ B⁸ adds nivattetvā. ⁹ B⁹ omits pl. ¹⁰ B¹⁰ -yati. ¹¹ B¹¹ adds pl. ¹² B¹² ayyare-. ¹³ B¹³ -taṇṇa-. ¹⁴ C¹⁴ candā-. ¹⁵ C¹⁵ imināya, C¹⁶ paripatta-, C¹⁷ parinata-, B¹⁷ paripañhā-. ¹⁶ C¹⁶ gacchā. ¹⁷ C¹⁷ B¹⁷ vicarāma. ¹⁸ C¹⁸ -diya, B¹⁸ girivaranadiyo. ¹⁹ B¹⁹ -sotayo, C¹⁹ -sotāye. ²⁰ B²⁰ -dumavasanāyo. ²¹ B²¹ evā. ²² B²² rājā devadatto ahoṣi sakko anuruddho. ²³ B²³ -ri-. ²⁴ C²⁴ vi-, B²⁴ ci-. ²⁵ B²⁵ mittabandha-.

kulassa putto s¹hāyāṃ pesetvā aṇṇataraṃ kuladhītarāṃ vārāpetvā
 „atthi pan' assa uppannakiccaṃ² nittharaṇasamattho mitto vā sahāyo
 vā“ ti „n' atthīti³“ „tena hi mitte tāva ganthetū⁴“ 'ti vutte tasmiṃ
 ovāde tathavā paṭhamāṃ tāva catūhi dovārikehi saddhīm mettīm akāsi.
 Athānupubbena nagaraguttikagaṇakamghāmattādīhi⁵ saddhīm mettīm 5
 katvā senāpatināpi uparājenāpi saddhīm⁶, tehi pana saddhīm ekato
 hutvā raṇṇā saddhīm akāsi, tato asītiyā mahātherehi⁷ Anandattherena⁸
 saddhīm ekato hutvā T-ena saddhīm mettīm⁹ akāsi. Atha nam S.
 saraṇesu ca sīlesu ca paṭiṭṭhāpesi, rājāpi 'ssa issariyaṃ adāsi, so
 Mittagandhako¹⁰ yevā 'ti pākaṭo jāto. Ath' assa rājā mahantaṃ 10
 gehaṃ datvā āvāhamāṇalaṃ kāresi, rājānaṃ ādīm katvā mahājano
 paṇṇākāre¹¹ paṇi. Ath' assa bhariyā raṇṇā pahitaṃ paṇṇākāraṃ
 uparājassa āpāraṇa pahitaṃ senāpatissā 'ti eten' upāyena sakala-
 nagaravāsino ābandhitvā gaṇhi. Sattame divase mahāsakkāraṃ
 katvā¹² Dasabalāni nimantetvā pañcasatasamkhātassa¹³ Buddha- 15
 pamukhassa saṃghassa¹⁴ mahādānaṃ datvā bhattakiccāvasāne S-rā
 katānumodanaṃ¹⁵ sutvā ubho pi jayampatikā sotāpattiphale paṭiṭṭha-
 hīmsu. Dh. k. s.: „āvuso Mittagandhakaupāsako¹⁶ attano bhariyaṃ
 nissāya tassā vacanaṃ sutvā¹⁷ sabbehi mettīm¹⁸ katvā raṇṇo santikā
 makāsakkāraṃ labhi, S-rā¹⁹ saddhīm pana mettīm katvā ubho pi 20
 jayampatikā sotāpattiphale paṭiṭṭhitā“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha
 bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhik-
 khave idān' ev' esa etaṃ²⁰ mātugāmaṃ nissāya mahantaṃ yasam
 patto, pubbe²¹ tiracchānayoniyaṃ nibbatto pi pan' esa etissā vaca-
 nena 'bahūhi²² saddhīm²³ mettīm²⁴ katvā puttasokato mutto“ ti 25
 vatvā²⁵ a. ā.:

A. B. Br. r. k. eke²⁶ paccantavāsino yattha yattha²⁷
 bahum māmsaṃ labhanti, tattha tattha gāmaṃ nivesetvā²⁸
 araṇṇe vicaritvā²⁹ migādayo māretvā māmsaṃ āharitvā

¹ C² B² -nnaṃ. ² B² natthīti. ³ B² bandhetū. ⁴ B² omit aganaka. ⁵ B² adds
 mitti, B² mettī. ⁶ B² adds saddhīm. ⁷ B² adds pi. ⁸ B² mitti. ⁹ B² mid-
 dhabaṇ-. ¹⁰ B² -raṇ. ¹¹ B² ābandhitvā bho jayampatī sotaṭpattiphale pati-
 tthavā in the place of ābandhitvā gaṇhi - - katvā. ¹² B² pañca satassa. ¹³
 B² -pamukha bhikkhusaṅghassa. ¹⁴ B² kathitaṃ anu-. ¹⁵ B² -bandhaka-. ¹⁶
 B² katvā. ¹⁷ B² mīsaṃ. ¹⁸ B² tathāgatena. ¹⁹ B² ekaṃ. ²⁰ B² adds pi.
²¹ C² omit aa-. ²² B² mitti. ²³ B² tehi yācīto. ²⁴ B² ekacce. ²⁵ B²
 uivā-. ²⁶ B² omitti vi. • •

- puttadāraṃ¹ posenti. Tesāṃ gāmato avidūre / anahājātassaro²,
tassa dakkhiṇapasse eko senasakuṇo pacchimāpasse ekā sena-
sakuṇī uttarapasse siho migarājā pācīnapasse ukkusaṣakuṇa-
rājā vasati. jātassaramajjhe pana unnatattṭhāne kacchapo vasati.
- 5 Tadā so seno seniṃ „bhariyā me hohīti“ vāresi³. Atha naṃ
sā āha: „atthi pana te koci mitto“ ti. „N’ atthi bhaddo“ ti.
„Amhākaṃ uppannabhayaṃ vā dukkhaṃ vā haraṇasamattamaṃ⁴
sahāyakaṃ⁵ laddhuṃ vaṭṭati, mitte tāva gaṇhāhīti“. „Kena⁶
saddhiṃ mettiṃ⁷ karomi bhaddo“ ti. „Pācīnapasse vasa-
10 tena ukkusaṣarājena uttarapasse sihena jātassaramajjhe kaccha-
pena saddhiṃ⁸ karohīti“. So tassā vacanaṃ sampaticchitvā
tathā akāsi. Tadā te ubho saṃvāsaṃ kappetvā - tasmīṃ yeva
sare ekasmiṃ dīpake kalambarukkho⁹ atthi samantā udakena
parikhitto tasmīṃ - kulāvakaṃ katvā paṭivasimsu. Tesāṃ
- 15 aparabhāge dve potakā jāyimsu, tesāṃ pakkhesu asaṃjātesu
yeva ekadivasaṃ te jānapadā divasaṃ¹⁰ araṇṇe varanta¹¹
kiñci alabhivā „na sakkā tucchahatthehi gharaṃ gantuṃ, mac-
che vā kacchape vā gaṇhissāma¹² ‘ti“ saraṃ otarivā taṃ dīpakaṃ
gantvā tassa kalambassa¹³ mūle nipajjitvā makasādihi khajja-
20 mānā tesāṃ palāpanatthāya¹⁴ araṇṇiṃ manthetvā¹⁵ aggiriṃ nib-
battetvā¹⁶ dhūmaṃ kariṃsu. Dhūmo uggantvā¹⁷ sakuṇe pa-
hari¹⁸, sakuṇapotakā viraviṃsu. Jānapadā taṃ sutvā
„ambho sakuṇapotakānaṃ saddo, uttṭhetha ukkā bandhatha,
chātā sayitum na sakkoma, sakuṇamaṃsaṃ khādītva va sa-
25 yissāma¹⁹ ‘ti vatvā aggiriṃ jāletvā²⁰ ukkā bandhiṃsu. Sakuṇikā
tesāṃ saddaṃ sutvā „ime amhākaṃ potake khādītukāma,
mayā evarūpassa bhayassa haraṇatthāya mitte gaṇhimha,
sāmikaṃ ukkusaṣarājassa santikaṃ pesessāmi²¹“ cintetvā „gaccha

¹ B² -re. ² B² adde atthi. ³ B² vadati. ⁴ B² nīṭharaṇa-. ⁵ B² mittani vā, sahāyaṃ vā. ⁶ B² kehi. ⁷ B² mittiṃ. ⁸ B² adde mitti. ⁹ B² kadappa-. ¹⁰ B² tisāṃ. ¹¹ B² caritvā. ¹² B² kadappassa. ¹³ C² palāyana-, B² palāpanatthā. ¹⁴ C² mante-, B² bandhitvā. ¹⁵ B² adde na sakkā tuccha. ¹⁶ B² dhume uggatte. ¹⁷ B² smiṃs s. p. ¹⁸ C² jalitvā.

sāmi, puttāna¹ no uppannabhayaṃ ukkusarājassa ārocehi²“
paṭhamam gātham āha:

1. Ukkā milācā³ bandhanti dīpe³,
pajā mamaṃ⁴ khāditum patthayanti,
mittam sahāyaṃ ca vadehi⁵ senaka⁶,
ācikkha nātivasyanam dijanam ti. 44.

5

Tattha milācā⁷ ti jānapadā, dīpe ti dīpakamhi, pajā mamaṃ ti
mama paṭtake, senakā⁸ ti senakasakunam nāmenālapati, nātivasyanam ti
puttassa vyasanam, dijanam ti ambhakaṃ nātīnam dijanam, idam⁹ vyasanam
ukkusarājassa santikam gantvā ācikkhāhi vadati.

10

So vegen¹⁰ tassa vasaṇatthānam gantvā vassitvā¹⁰ attano
āgataḥḥvaṃ jānāpetvā katokāso upasamkamitvā vanditvā
„kimkāraṇa āgato sīti“ puṭṭho¹¹ dutiyaṃ gātham āha:

2. Dijo dijanam pavaro si pakkhi¹²,
ukkusarāja saraṇam tam upemi,
pajā mamaṃ khāditum patthayanti
luddā milācā¹³, bhava me sukhāyā¹⁴ ti. 45.

15

Tattha dijo ti tvaṃ dijo c' eva dijo¹⁴ pavaro ca.

Ukkusarajā senakam „mā bhāyīti“ assāsetvā tatiyaṃ
gātham āha:

20

3. Mittam sahāyaṃ ca karonti paṇḍitā
kāle akāle sukham āsayānā¹⁵,
karomi te senaka etam attham,
ariyo hi ariyassa karoti kiccam ti. 46.

Tattha kāle akāle ti divā ca rattin¹⁶ ca, ariyo ti idha ācāraariyo
adhippeto, ācārasampanno hi ācārasampannassa kiccam karoti-eva, kim ettha
ācariya¹⁶ ti vadati.

¹ Bā adda vatvā. ² Bā cīlabha, Bā ci-. ³ Bā raṭhādīpe. ⁴ Bā mama. ⁵
Ckā parehi. ⁶ Bā -kam. ⁷ Bā tīlācā, Bā ci-. ⁸ Bā mamā. ⁹ Bā imam. ¹⁰
Bā vassetvā. ¹¹ Bā āgatakaraṇam dassento. ¹² Ck pakkhira, Bā pakkhima.
¹³ Bā cīlā. ¹⁴ Ck dije, Bā dijanam. ¹⁵ Bā esamānam. ¹⁶ Bā karapiyan.

Atha naṃ pucchi: „kiṃ samma rukkhāṃ ājāhā¹ milācā²“
 ti. „Na tāva abhirūhanti³, ukkā yeva bandhantīti⁴. „Tena hi tvaṃ
 sīghaṃ gantvā⁵ mama sahāyikaṃ assāsetvā mama āgamana-
 bhāvaṃ ācikkhā⁶“ ti. So tathā akāsi. Ukkusarājāpi gantvā⁷
 5 kalambassāvidūre⁸ milācānaṃ⁹ abhirūhanaṃ olokento ekasmiṃ
 rukkhagge nisīditvā ekassa milācassa¹⁰ abhirūhanakāle tasmiṃ
 kulāvakassa avidūraṃ¹¹ abhirūlhe sare nimujjitvā pakkhehi ca
 mukhehi ca udakaṃ āharitvā ukkāya upari āsiñci, sā cūbbāyi.
 Milācā „imaṃ ca senakasakuṇaṃ¹² potake c' assa¹³ khādissāmā“
 10 'ti otaritvā puna ukkaṃ jālapetvā¹⁴ abhirūhimsu¹⁵, puna ukkuso
 vijjhāpesi¹⁶. Eten' upāyena baddhabaddhaṃ¹⁷ vijjhāpentass'
 ev' assa¹⁸ adḍharatto jāto. So ativiya 'kilami¹⁹, heṭṭhā udare
 kilomakaṃ tanuttagataṃ²⁰, akkhīni²¹ ṛatīāni jātāni. Tam' disvā
 sakunikā sāmikaṃ āha: „sāmi atikilanto²² ukkusarājā, etassa
 15 thokaṃ vissamanatthāya gantvā kacchaparājassa kathehīti²³.
 So tassā vacanaṃ sutvā ukkusaṃ upasaṃkamitvā gāthāya
 ajjhabhāsi:

1. Yaṃ hoti kiccaṃ anukampakena
 ariyassa ariyena kataṃ tava-y-idam²⁴,
 20 attānurakkhī bhava mā aḍayha,
 lacchāma putte taya jīvamāne ti. 47.

Tattha kataṃ tavayidan²⁵ ti tayā idaṃ, ayaṃ eva vā pātho.

So tassa vacanaṃ sutvā sīhanādaṃ nadanto²⁶ pañcamam
 gātham āha:

25 :. Tav' eva²⁷ rakkhāvaraṇaṃ karonto
 sarīrabhedāpi na santasāmi,
 karonti h' ete²⁸ sakhinaṃ²⁹ sakhāro:
 pāpaṃ cajanti, satān' esa³⁰ dhammo ti. 48.

¹ Bā abhirūlā. ² Ck Bā cl-. ³ Bā -ruḷā. ⁴ Bā katvā. ⁵ Bā āg-. ⁶ Bā kad-.
⁷ Bā -re. ⁸ Bā senaka sakuna, Ck kāraṇasakuna. ⁹ Bā ca. ¹⁰ Bā jā-. ¹¹
 Bā abhirūhī, Ck abhirūhimsu. ¹² C' vijjha-, Bā vijjā-. ¹³ Ck baddhabaddha,
 Bā bandhabandha. ¹⁴ Bā -matī. ¹⁵ Bā anukamgataṃ. ¹⁶ Bā ativiya, kilamanto.
¹⁷ so Ck for tavēdaṃ, Bā tayidaṃ. ¹⁸ Bā tayidan. ¹⁹ Bā tameva. ²⁰ so Ck
 for etaṃ? Bā heke. ²¹ Ck Bā -naṃ. ²² Ck satamntā.

Caṭṭham paṇṇa S. abhisambuddho hutvā tassa guṇaṃ vaṇṇento āha :

6. Sudukkaraṃ kammam akā anḍaj' āyaṃ vihaṅgamo
atthāya kuraro¹ putte² aḍḍharatte anāgate ti. 49.

Tattha kuraro³ ti ukkuraṇḍā⁴, putte⁵ ti senassa putte⁶ rakkhanto
tesaṃ atthāya aḍḍharatte anāgate⁷ yāva⁸ diyaḍḍhayāmaṃ vāyāmaṃ karonto 5
dukkaraṃ aḍḍasi.

Seno pi „ukkusa⁷ thokaṃ vissamāhi sammā“ 'ti vatvā
kaccapassa santikaṃ gantvā taṃ utthāpetvā „kiṃ samma
āgato sīti“ vutte „evārūpaṃ nāma bhayaṃ uppannaṃ, ukkusa-
rāḍā paṭhamayāmato paṭṭhāya vāyamanto kilami, ten' amhi 10
tava santikaṃ āgato“ ti vatvā sattamaṃ gātham āha :

7. Cutāpi eke⁸ khalita-ssakammunā
mittānukampāya paṭiṭṭhahanti,
puttā māṃ' aṭṭā⁹, gatim āgato 'smi,
atthaṃ caretha¹⁰ mama vārichannā¹¹ 'ti. 50. 15

Tass¹² attho: sāmi ekaccehi yasato vā dhanato vā cutāpi sakammanā¹³
khalitāpi¹⁴ mittānaṃ anukampāya paṭiṭṭhahanti, mamaṃ ca puttā aṭṭā¹⁵ āturā,
tenāhaṃ¹⁶ taṃ gatim paṭisaraṇaṃ¹⁷ katvā āgato¹⁸, puttānaṃ jīvitadānaṃ
dadanto atthaṃ me carāhīti¹⁹.

Taṃ sutvā kaccapo itaraṃ gātham āha: 20

8. Dhanena dhaññena ca attanā va
mittaṃ sahāyaṃ ca karonti paṇḍitā,
kaṇḍomi te senaka etam atthaṃ,
ariyo hi ariyassa karoti kiccan ti. 51.

Ath' assa putto avidūre nipanno pitu vacanaṃ sutvā „mā 25
me pitā kilamatu, ahaṃ' pitu kiccaṃ karissāmīti“ cintetvā
navamaṃ gātham āha :

9. Appḍssukko tāta tuvaṃ nisīda,
putto pitu carati¹⁹ atthacariyaṃ²⁰,

¹ B¹ guruyo. ² C² putto. ³ B³ gurur., C³ kurare. ⁴ C⁴ -ja. ⁵ C⁵ putto.

⁶ B⁶ adda ti. ⁷ B⁷ -saṃ. ⁸ C⁸ ete, B⁸ heke. ⁹ B⁹ mapatṭā, C⁹ mamaṃja.

¹⁰ B¹⁰ caratha. ¹¹ C¹¹ -jananā, B¹¹ -carati. ¹² B¹² -mmunā. ¹³ B¹³ call-. ¹⁴

C¹⁴ aḍḍasi. ¹⁵ B¹⁵ tenanava. ¹⁶ B¹⁶ omits paṭi. ¹⁷ B¹⁷ adda sīmi. ¹⁸ B¹⁸ caretha

vāricharati. ¹⁹ C¹⁹ arati. ²⁰ B²⁰ omits carati attha.

aham carissāmi tav' etam¹ attham
senassa putte paritāyamāno ti. 52.

Atha nam pitā gāthāya ajjhabhāsi:

10. Addhā hi tāta satān' esa dhammo
putto pitu yaṁ² caretha atthacariyaṁ,
app-eva maṁ disvā pavaddhakāyaṁ³
senassa puttā na viheṭṭhayeyyūn⁴ ti. 53.

Tattha satānesa dhammo ti paṇḍitānaṁ esa dhammo, puttā nā 'ti⁵
senassa putte milācā⁶ na heṭṭhayeyyūn⁷.

- 10 Evaṁ vatvā mahākacchapo „samma mā bhāyi, tvaṁ purato
gaccha, idān' aham āgamissāmīti⁸“ taṁ uyyojētvā⁹ uḍake pa-
titvā¹⁰ kalalaṁ ca samkaḍḍhitvā¹¹ āḍāya dipakaṁ gantvā¹² aggiṁ
pajjhāpetvā¹³ nipajji. Milācā¹⁴ „kiṁ no senapotehi¹⁵, imaṁ
kāṇakacchapaṁ¹⁶ parivattetvā māressāma, yaṁ no sabbesaṁ
15 pahossatīti¹⁷ valliyo uddharitvā jiyā¹⁸ gahetvā nivaṭṭhapiloti-
kāpi¹⁹ mocetvā tesu ṭhānesu bandhitvā kacchapaṁ parivatte-
tum na sakkonti. Kacchapo te ākaḍḍhanto gantvā²⁰ gam-
bhīraṭṭhāne uḍake pati. Te pi kacchapalobhena tena²¹ saddhiṁ
yeva patitvā udakapunnāya kucchiyā kilantā²² nikkhamitvā
20 „bho ekena²³ no ukkusena yāva aḍḍharattā ukkā vijjhāpitā,
idāni iminā kacchapena uḍake pātetvā²⁴ uḍakaṁ pāyetvā
mahodarā kat' amhā²⁵, puna aggiṁ karitvā aruṇe uggate pi
ime senapotate khādisāmā²⁶“ 'ti aggiṁ kātuṁ ārabhiṁsu.
Sakuṇikā tesam saddaṁ²⁷ sutvā „sāmi, ime yāya²⁸ kāyaci
25 velāya²⁹ amhakaṁ puttake khāditvā³⁰ gamissanti, sahāyassa no
sihassa santikaṁ³¹ gacchā³²“ 'ti āha. So taṁ khaṇaṁ ñeva

¹ C^k tametam, B^d tatheva. ² B^d naṁ. ³ C^k pañcaddha-, B^d vavaḍḍha-. ⁴
so C^k; B^d puttāni na heḍḍayeyyūn. ⁵ all three MSS. puttānīti. ⁶ C^k B^d ci-
⁷ B^d nabodaye-. ⁸ C^k nāgami-, B^d idānāhāgami-. ⁹ B^d pavaṭṭetvā. ¹⁰ B^d
vallaṇṇo uddharitvā vallaṇṇakālaṁ laṇṇasevāḍḍhaṇṇa saḍḍhitvā in the place of ¹¹ laṇṇa-
laṇṇa-. ¹² B^d vijjhā-. ¹³ B^d -takehi. ¹⁴ B^d kāla-. ¹⁵ so C^k; C^k piyā,
B^d valliṭṭiyo. ¹⁶ B^d -kāhi. ¹⁷ B^d omits gā-. ¹⁸ B^d omits tena. ¹⁹ C^k
-to, B^d kilamanto. ²⁰ C^k etena. ²¹ B^d patitvā. ²² B^d gakkatthammā. ²³
B^d katham. ²⁴ B^d sāya. ²⁵ B^d -yaṁ. ²⁶ B^d -ke. ²⁷ C^k

tassa santikari¹ gantvā „kiṃ avelāya āgato sīti“ vutte¹ ādīto
patthāya taṃ pavattiṃ ārocetvā ekādasamaṃ gātham āha:

11. Pasū manussā mīgaviriyasetṭha

bhayadditā seṭṭham upabbajanti²,

puttā mam' attā³, gatim⁴ āgato 'smi,

5

tvam no si rājā, bhava me sukhāyā 'ti. 54.

Tattha pasū ti sabbatiracchāne āha, idaṃ vuttaṃ hoti: sēmi migesu
viriyena⁵ seṭṭha⁶, lokasmiṃ hi sabbatiracchānāpi manussāpi bhayatajjitā⁷
hutvā seṭṭhaṃ upagacchanti⁸, mama ca puttā attā⁷, sv-āhaṃ taṃ va gatiṃ⁹ katvā
āgato 'mhi⁹, tvam amhākaṃ rājā, sukhāya me bhavā 'ti¹⁰.

10

Tam¹¹ sutvā sīho gātham āha:

12. Karomi te sēnaka etam atthaṃ,

āyāma te taṃ disātaṃ¹¹ vadhāya,

kathaṃ hi viññū bahu sampajāno

na vāyame attajanassa guttiyā¹² ti. 55.

15

Tattha taṃ disātaṃ¹³ ti taṃ disasamūhaṃ¹⁴, taṃ tava paccatthikaṃ
gaṇaṃ¹⁵ ti attho, bahū ti amitte¹⁶ hantvā samattho, sampajāno ti mit-
tasā bhayappattaṃ¹⁷ jānanto¹⁸, attajanassā 'ti attasamassa¹⁹ aṅgasamassa²⁰
mittassā 'ti attho.

Evaṃ ca pana vatvā „gaccha tvam, putte samassāsehitī“²⁰
taṃ uyyojetvā maṇivaṇṇaṃ udakaṃ maddamāno pāyāsi. Milācā
taṃ²¹ āgacchantaṃ disvā „kurarena“²² tāva amhākaṃ ukkā
vijjhāpitā²³, kacchapena amhākaṃ²⁴ nivatthapilotikānaṃ pi
assāmikā katā, idāni pana natth' amhā, sīho no jivitakkhayaṃ
eva pāpessatīti²⁵ maraṇabhayatajjitā yena vā tena vā²⁵ pāla-
yimsu. Sīho āgantvā rukkhamūle na kiñci addasa. Atha naṃ

¹ B^d .o. ² B^d -gacchanti. ³ C^k mamaṇja. ⁴ B^d -o. ⁵ C^k -tvā, B^d apaṭṭi-
titā. ⁶ B^d upajjanti. ⁷ B^d attā atuyā, C^k addhā. ⁸ B^d gatiṃ, omitting va,
C^k va hatim. ⁹ C^k omits mhi. ¹⁰ C^k sukhāyamevāti, B^d sukhāyamebhavā-
hiti; tattha pasūti - - wanting in C^k. ¹¹ B^d dipakaṃ. ¹² B^d vu-. ¹³ B^d
dipakan. ¹⁴ B^d verasamohani. ¹⁵ C^k gaṇan. ¹⁶ B^d samitte. ¹⁷ B^d bhayup-
patti. ¹⁸ B^d ajāṇ. ¹⁹ C^k atthaṃ samatthassa, B^d aṭṭhasamassa. ²⁰ B^d adda
jānassa. ²¹ C^k milānaṃ, C^k milāmetaṃ, B^d cālāmetaṃ. ²² B^d kuruyena. ²³
B^d adda tathā. ²⁴ C^k -penambhāti. ²⁵ C^k omiṭ vā.

- kuraro¹ ca kacchapo ca seno ca upasaṃkanti² vandiṃsu.
 So tesam mittānisamsam kathetvā „ito paṭṭhāya mittadhammam
 abhinitvā appanattā hothā“³ ti ovaditvā pakkāmi. Te pi sa-
 katṭhānāni⁴ gatā. Senasakuṇikā attano putte oloketvā „mitte
 5 nissāya amhehi dārakā laddhā“⁵ ti sukkhasamaye⁶ senena saddhim
 sallapantī mittadhammam pakāsamānā cha gāthā abhāsi:
 13. Mittaṇ ca kayirātha sakhāgharaṇ ca⁷,
 ayiraṇ ca kayirātha sukhehi ayiro⁸,
 nivatthakojo va sare 'bhiantvā⁹
 10 modāma puttehi samaṇḍibhūtā. 56.
 14. Sakamittassa kammena sahāyassāpalāyino¹⁰,
 kūjantaṃ upakūjanti lomasā¹¹ hadayāṇgamam. 37.
 15. Mittaṃ sahāyaṃ adhigamma paṇḍito
 so bhuñjati puttapaṇḍitaṃ dhanam vā,
 15 ahaṇ ca puttā ca patī ca mayham
 mittānukampāya samaṇḍibhūtā. 58.
 16. Rājavatā sūravatā ca attho¹²,
 sampannasakkhissa bhavanti h' ete,
 yo¹³ mittavā yasavā uggaṭatto¹⁴
 20 asmiṇ ca loke modati¹⁵ kāmakāmi¹⁶. 59.
 17. Karaṇīyāni mittāni daliddenaṇḍi senaka,
 passa mittānukampāya samagg' amhā sa nātake¹⁷. 60.
 18. Sūrena balavantena yo mettīm¹⁸ kurute dijo
 evaṃ so sukhito hoti yathāham tvaṇ ca senakā 'ti. 61.

25 Tattha mittānā ca 'ti yaṃ kañci¹⁹ attano pittaṇ ca suhajaṇ ca suhadaya-
 sahāyaṇ ca sāmīṭṭhānikam²⁰ ayiraṇ ca karoth' eva²¹, nivatthakojo va sarebhī-
 hantvā²² ti ettha kojo ti kavacaṃ²³, yathā nāma paṭimukkam²⁴ kavacaṃ sare
 abhiantī²⁵ nivareti evaṃ mayam²⁶ mittabalena paccatthike abhiantvā puttahi

¹ B² kakkuro. ² B² yathāthā-. ³ B² sukkhasamaye. ⁴ so C²; C²
 -garāñca, B² suhadayañca. ⁵ B² sukkhāgamāya. ⁶ C² hi-. ⁷ C² yaṃ-
 palāyino. ⁸ B² lomahamāsa. ⁹ C² attā, C² atthā. ¹⁰ B² so. ¹¹ B² upaga-
¹² so C² for lokasmi cā modati? B² asmi dha loke datī. ¹³ B² -kāsi. ¹⁴
 C² si nā-. ¹⁵ C² mittīm, B² mittam. ¹⁶ all three MSS. kiñci. ¹⁷ B² sāpasa-
 kamsamāhātā. ¹⁸ B² karoteva. ¹⁹ C² B² sarebhiantvā. ²⁰ B² vajo. ²¹ B²
 paṭimutta. ²² C² B² -hanatī. ²³ B² add pl.

saddhīm modāmā¹ 'ti vadati, sakamittassa kaṇṇmenā 'ti sakassa mittassa parakkamena, saḥāyassāpalāyino¹ ti saḥāyassa apalāyino mīgarājassa, lomassā² ti pakkhino, ambhākaṃ puttakā mañ ca³ tañ ca kūjantañ⁴ hada-
yaṅgamañ madhurassaraṃ nicchāretvā upakūjanti, samaṅgibhūtā ti ekaṭṭhāne
thitā, rūjāvata⁵ sūravatā ca attho ti yassa sīhasadisō rājā ukkusakarcha-
sadsā ca sūrā mittā ca⁶ honti tena rūjavatī sūravatā ca⁶ attho sakkā pāpuni-
tuni, bhavanti hete ti yo⁷ ca sampannasakhī⁸ paripunnamittadhammo tassa
te⁹ saḥāyā bhavanti¹⁰, uggaṭatto ti sirisobhaggena uggaṭabhāvo, asmiñ ca
loke ti idhalokasaṃkhāte asmiñ ca loke modati, kūmakāmi ti sāmikāṃ āla-
pati, so hi kāme kāmanato¹¹ kamakāmi nāma, samaggamhā¹² ti samaggā¹³
jīt' anhā, sañātake ti¹⁴ nātakehi puttakehi¹⁵ saddhīm

Evam sā chahi gāthāhi mittadhammassa guṇaṃ kathesi.
Te sabbe pi, saḥāyakā mittadhammaṃ abhinditvā va yāvata-
yukaṃ ṭhatvā yathākaṇṇmaṃ gatā.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva sa¹⁶ bhariyaṃ nissāya su-
khappatto pubbe pi sukhappatto yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā seno ca
senī ca jayampatikā ahesuṃ¹⁷, puttakacchapo Rāhulo, pitā Mog-
gullāno, ukkuso Sāriputto¹⁸, sīho pana aham evā“ 'ti. Mahā-
ukkusa jātakaṃ.

4. Uddālakajātaka.

20

Kharājina¹⁹ jaṭilā paṃkadantā ti. Idam S. J. v. ekam
kuhakaṃ²⁰ ā. k. So hi niyyānikasāsane pabbajitvāpi catupacca-
yatthaṃ²¹ tividhaṃ kuhakavathuṃ²² pūresi. Ath' assa agūṇaṃ
pakāsentā bhikkhū dh. k. s.: „āvuso asuko nāma bhikkhu evarūpe
niyyānike Buddhasāsane²³ pabbajitvā kuhanam²⁴ nissāya jīvikaṃ kappe-
ṭṭi²⁵“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā
„nimāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa
kuhako yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

¹ Ck^s -ssamapal-. ² Bā lomassā. ³ Bā puttakānañca. ⁴ Ck^s kuñj-. ⁵ Ck^s omit
ca. ⁶ Ck^s Bā omit ca. ⁷ Ck^s so. ⁸ Ck^s -sakkhī, C^s -sakkhi. Bā -sakhā. ⁹ Bā
tasseto. ¹⁰ Bā saubha-. ¹¹ Bā rato. ¹² Ck^s -mhāsi. ¹³ Ck^s samaggamhā. ¹⁴
Ck^s omit sañātake ti. ¹⁵ Ck^s omits pu-; Bā reads puttehi. ¹⁶ Bā so. ¹⁷ Ck^s
ahosi. ¹⁸ Ck^s adds ahosi. ¹⁹ Ck^s -dinā. ²⁰ Bā adds bhikkhu. ²¹ C^s Bā -tthāya.
²² C^s kuhañā-, Bā kuhañā-? ²³ Bā -nikasāsane, omitting buddha. ²⁴ Ck^s Bā
kuhakaṃ. ²⁵ Bā -siti. ● ●

patvā rājuyyānā¹ vasitvā punadivase sabbehi saddhim dvāra-
 gāme bhikkhāya cari. Manussā mahādānaṃ adaṃsu. Tāpasā
 punadivase nagaraṃ pavisimsu. Manussā mahādānaṃ adaṃsu.
 Uddālakatāpaso anumodanaṃ² karoti maṅgalaṃ vadati pañhaṃ
 vissajjeti. Manussā pasāditvā bahūpaccaye adaṃsu. Sakala- 5
 nagaraṃ „paṇḍito gaṇasatthā dhammikatāpaso āgato“ ti saṃ-
 khubhi. Taṃ rañño pi kathayimsu. Rājā „kuhiṃ vasantīti“
 pucchitvā „uyyāne“ ti sutvā „sādhū ajja nesaṃ³ dassanāya
 gaṃissāmīti“⁴ āha. Eko⁵ gantvā „rājā kira vo passitum
 āgacchatīti“ Uddālakassa kathesi. So⁶ isigaṇaṃ āmantetvā 10
 „mārisā, rājā, āgamissati, issare⁷ ca nāma ekadivasaṃ ārā-
 dhettvā yāvajīvaṃ⁸ alaṃ hotīti“. „Kiṃ pana kātabbaṃ āca-
 riya“ ti. So⁹ evaṃ āha: „tumhesu ekacce vaggulivataṃ¹⁰
 carantu ekacce ukkuṭṭikappadhānaṃ anuyuñjantu ekacce kaṇ-
 ṭakapassayikā¹¹ bhavantu ekacce pañcatapaṃ¹² tapantu ekacce 15
 udakorohana-kammaṃ¹³ karontu ekacce tattha tattha mante
 sajjhāyāntu“ ti. Te tathā karimsu. Sayāṃ pana attha
 vā dasa vā paṇḍite vādine¹⁴ gahetvā manohare¹⁵ ādhārake ra-
 maṇīyaṃ potthakaṃ ṭhapetvā antevāsikaparivuto paññatte
 sāpassaye¹⁶ āsane nisīdi. Tasmīṃ khape rājā purohitaṃ ādāya 20
 mahanteṇa parivārena uyyānaṃ āgantvā¹⁷ te micchātapaṃ ca-
 rante disvā „apāyabhayehi“¹⁸ muttā¹⁹ ti pasāditvā Uddālakassa
 santikaṃ gantvā paṭisanthāraṃ katvā ekamante²⁰ nisinno tuṭṭha-
 mānaso purohitena saddhim²¹ sallapanto paṭhamaṃ gāthamaṃ āha:

1. Kharājina jātilā, paṃkadantā (Jāt. III. p. 236-237.)

25

dumukharūpā¹⁰ ye 'me²⁰ japanti

kaṇṭhā²¹ nu te mānusaḥ payoge

idaṃ vidū parimuttā apāyā ti. 62.

¹ Bā dānānu-. ² Bā te-. ³ Bā gaṃissāmī sveva gaṃissāmā ti. ⁴ Bā adda
 pariso. ⁵ Bā adda pi. ⁶ Bā -ro. ⁷ Bā adda jivituṃ. ⁸ Bā -vattaṃ. ⁹ Bā
 kaṇṭhikesayikā. ¹⁰ Bā pañcā-. ¹¹ Bā udakaro-. ¹² Bā paṇḍitapādino. ¹³ Bā
 manorame. ¹⁴ Bā omīti sā-. ¹⁵ Bā gantvā. ¹⁶ Bā -yamhā. ¹⁷ Bā mutto, C¹
 vuttā. ¹⁸ Bā -taṃ. ¹⁹ C¹ rummakharupā, C² rupā. ²⁰ Bā mantai. ²¹ C¹
 kacca, Bā kicci.

Tattha kharājīnā ti kharehi¹ ajīnacammehi samannāgatā, paṇka-
dantā ti dantakaṭṭhassa akhādanena malaggahitadantā², dummukharūpā³
ti anañjitakkhā⁴ amañḍitarūpā lūkhasanighāṭḍharā⁵, mānusakē payoge ti
manussehi kattabbakiriye, idaṃ vidū ti idaṃ tapakaraṇaṃ⁶ ca mantajjhānaṃ
5 ca jānanta⁷, apāyā ti kacci ācariya⁸ ime⁹ catūhi apāyehi muttā ti pucchati

Taṃ sutva purohito „ayaṃ rājā aṭṭhāne pasanno, tuṇhi
bhavitum na vaṭṭatīti“ cintetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Pāpāni kammāni karoṭṭha rājā

bahussuto ce na careyya dhammaṃ,

10 saḥassavedo pi na taṃ paṭicca

dukkhā pamuñce caraṇaṃ apatvā ti. 63.

Tattha bahussuto ce ti sacce mahārāja¹⁰ bahussuto¹¹ paguṇātivado¹²
dasakusalakammaṃ¹³ na careyya tīhi dvārehi „pāpāni“ eva careyya, tittṭhaṃ tayo
vedā saḥassavedo¹⁴ pi samāno¹⁵ taṃ¹⁶ bāhusaccaṃ paṭicca aṭṭhasamāpatti-
15 saṃkhātāṃ caraṇaṃ apatvā apāyadukkhato na muñceyyā ti.

Tassa vacanaṃ sutvā Uddālako cintesi: „rājā yathā vā
tathā vā isigaṇassa pasīdi, ayaṃ pana brāhmaṇo aticarantaṃ¹⁷
goṇaṃ tuṇḍe¹⁸ paharati¹⁹, vadḍhitabhatte²⁰ kacavaraṃ nipatati²¹,
kathessāmi tena saddhiṃ“ ti so²² tena saddhiṃ²³ kathento
20 tatiyaṃ gātham āha:

3. Saḥassavedo pi na taṃ paṭicca

dukkhā pamuñce caraṇaṃ apatvā,

maññāmi: vedā aḥalā bhavanti,

sasaṃyamaṃ²⁴ caraṇaṃ²⁵ nēva saccaṃ ti. 64.

25 Tattha aḥalā²⁶ ti tava vedā ca sesasippāni ca aḥalāni āpajjanti, tāni
kasmā uggaḥanti, sīlasaṃyamaṇa saddhiṃ caraṇaṃ²⁷ nēva ekaṃ saccaṃ
āpajjatīti

¹ Bā pakurehi. ² kharājīnā - - - dantā wanting in Cks. ³ Ck rummakharūpā.

⁴ Bā - tamukkhā. ⁵ Bā lukhacivarasanighāṭṭhi. ⁶ Bā imaṃ pañcātapacaraṇaṃ. ⁷

Bā mantasajjhāyananti pañcaparimuttā apāyānanta. ⁸ Cks - yaṃ. ⁹ Ck Bā iṇṇehi.

¹⁰ Bā adds ahaṃ. ¹¹ Bā adds mhi. ¹² Bā paguṇamanto pi. ¹³ Bā - kamma-

pathadhammaṃ. ¹⁴ Bā - bedāpi. ¹⁵ Bā - nā. ¹⁶ Bā adds bedaṇṇa. ¹⁷ Bā

caruṇaṃ in the place of ati - -. ¹⁸ Bā daṇḍena. ¹⁹ Bā - ranto viya. ²⁰ Bā

viddhiṭṭe. ²¹ so Ck; Ck nipatī, Bā khipanto viya in the place of nipatati. ²²

Ck omits so. ²³ Bā na in the place of so - -. ²⁴ Ck sasaṃñña-. ²⁵ Ck - nañ.

²⁶ Ck - lāyi.

Tato purohito catuttham¹ gātham āha:

1. Na h' eva vedā aphaḷā bhavanti,
sasaṃyamaṃ² caraṇaṃ³ nēva⁴ saccaṃ,
kittiṃ hi⁵ pappoti adhicca vede,
santiṃ pun' eti⁶ caraṇena⁷ danto ti. 65.

5

Tattha na heva¹ 'ti nāhaṃ vedā aphaḷā ti vadāmi, api⁷ kho pana sasaṃ-
yamaṃ caraṇaṃ saccaṃ eva sabhāvabhūtaṃ uttamaṃ, tena hi sakkā dukkhā
muccituṃ⁵, santiṃ punetīti⁹ samāpattisaṃkhātēna caraṇena danto hadaya-
santikaṃ nibbānaṃ pāpunāti¹⁰.

Taṃ sutvā Uddālako „na sakkā iminā saddhiṃ paṭi- 10
pakkhavasena¹¹ ṭhātum¹¹, 'putto tava¹²' ti vutte sinehaṃ akaronto
nāma¹³ 'atthi, puttabhāvaṃ, assa kathessāmi¹⁴“ cintetvā pañca-
maṃ gātham āha;

2. Bhaccā mātāpitā bandhū,
yena jāto sa¹⁵ yeva so,
Uddālako ahaṃ bho to
sothhiyākulavaṃsako ti. 66.

15

Tattha bhaccā ti mātāpitā ca sesabandhū¹⁶ ca bharitabbā nāma, yena
pana jāto so yeva¹⁵ so hoti, attā yeva hi attano jāyati, ahaṃ ca tayā va
Uddālarukkhamaḷe jāto¹⁶, tayā vuttam eva nāmaṃ kataṃ. Uddālako ahaṃ 20
bho ti¹⁷.

So „ekamsena tvaṃ¹⁸ Uddālako“ ti vutte¹⁹ „āmā“ 'ti
vatvā „mayā te mātu saññānaṃ²⁰ dinnam, taṃ kuhin' ti „idaṃ
brāhmaṇa²¹“ 'ti muddikaṃ tassa hatthe ṭhapesi. Brāhmaṇo
muddikaṃ sañjānitvā „niēchayena tvaṃ²¹ brāhmaṇo²², brāh- 25
maṇadhamme²³ pana²⁴ jānāsīti“ vatvā brāhmaṇadhamme²³
pucehanto chaṭṭhaṃ gātham āha:

¹ Ck^s omī catuttham. ² C^s -nañ. ³ Ck^s -jāyī. ⁴ B^d yeva. ⁵ B^d kittiñca.
⁶ B^d punāti. ⁷ B^d adds ca. ⁸ B^d muñji-. ⁹ B^d punāti. ¹⁰ B^d -titi. ¹¹ B^d
vāretum. ¹² B^d adds tava. ¹³ B^d eva. ¹⁴ B^d -dhuno. ¹⁵ Ck^s eva. ¹⁶ B^d
janito. ¹⁷ Ck^s hoti, B^d bhoti. ¹⁸ Ck^s omits tvaṃ. ¹⁹ B^d vutto. ²⁰ B^d
saññāna. ²¹ Ck^s tañ. ²² B^d omits brā-. ²³ B^d -ap. ²⁴ B^d omits pana.

6. Kathaṃ bho brāhmaṇo hoti, katham bhavati kevalī,
kathaṃ ca parinibbānaṃ dhammaṭṭho kin ti vuccatīti. 67.
Uddālako pi tassa ācikkhanto sattamaṃ gātham āha:

7. Niraṃkatvā aggim ādāya brāhmaṇo
āpo sijaṃ yajaṃ usseti¹ yūpaṃ,
evaṃkaro brāhmaṇo hoti khemī.
dhamme ṭhitam tena amāpayimsū² 'ti. 68.

Tattha niraṃkatvā aggimādāyā ti nīrantaraṃ katvā aggim³ gahetvā
paricarati, āpo sijaṃ yajaṃ usseti¹ yūpaṃ ti abhisecanakkammaṃ⁴
karonto sammāpāsāṃ vājapeyyaṃ⁵ vā niraggalaṃ vā yajanto suvaṇṇayūpaṃ
ussāpeti, khemīti khemappatto, amāpayimsū⁶ 'ti ten' eva ca naṃ⁷ kāraṇena
dhamme ṭhitam kathaṃti⁸.

Taṃ sutvā purohito tena kathitam brāhmaṇadhammaṃ
garahanto aṭṭhamaṃ gātham āha:

8. Na suddhī⁹ secanen' atthi¹⁰ na pi¹¹ kevalī¹² brāhmaṇo
na¹³ khanti na pi¹⁴ soraccaṃ, na pi¹⁵ so parinibbuto ti. 69.

Tattha secanena¹⁶ 'ti tena vuttesu brāhmaṇadhammesu ekaṃ dassetvā
sabbaṃ paṭikkhipati, idaṃ vuttam hoti: aggiparicaraṇena¹⁷ vā udakasecanena
vā pasughātayaṇṇena vā¹⁸ suddhī¹⁹ nāma n' atthi, na pi¹⁵ ettakena brāhmaṇo
kevalaparipuṇṇo hoti, na adbhāsanakhanti²⁰ na silasoraccaṃ na pi¹⁵ kilesa-
parinibbānena²¹ parinibbuto nāma hotīti.

Tato naṃ Uddālako „yadi evaṃ brāhmaṇo²² na hoti atha
kathaṃ hotīti“ pucchanto navamaṃ gātham āha:

9. Kathaṃ so brāhmaṇo hoti, katham bhavati kevalī,
kathaṃ ca parinibbānaṃ dhammaṭṭho kin ti vuccatīti. 70.

¹ C^k dasseti, C^s dassesi, B^d āpo siṇja yajaṃ usseti. ² B^d sammāpassisū. ³ B^d jotaggi. ⁴ B^d abhisekaka-. ⁵ B^d vāca-. ⁶ B^d sammāpayimsu. ⁷ B^d neva
ca in the place of tenevacanāṃ. ⁸ B^d kathayimsu. ⁹ C^s suddhīm, C^k B^d
suddhi. ¹⁰ B^d secane navā atthi. ¹¹ C^k omits na pi; B^d has nāpi. ¹² C^k
-ī. ¹³ B^d sace. ¹⁴ B^d omits nāpi. ¹⁵ B^d nāpi. ¹⁶ B^d secanena atthi. ¹⁷ B^d
B^d agassa pa-. ¹⁸ B^d -ghāṭa-, C^s omits pa -. ¹⁹ C^s suddhīm, B^d -ī. ²⁰
B^d -ti, C^k -tiṇ. ²¹ B^d omits pari -. ²² B^d adds kevaliparipuṇṇo.

Purohito tassa¹ kathento itaraṃ gātham āha:

10. Akhettabandhū amamo nirāso
nillobhapāpo bhavalobhakhīno
evaṃkaro brāhmaṇo hoti² khemi,
dhamme ṭhitam tena amāpayiṃsū³ 'ti. 71. 5

Tattha akhettabandhū ti akhetto abandhū³ khetvatthugāmanigama-pariggahena c' eva nātibandhavagottabandhavamittabandhavasahāyabandhavasippabandhavapariggahena ca rahito, amamo ti sattasaṃkhāresu tanhādittihimamāyanārahito, nirāso ti lābhadhanaputtajīvitāsāvirahito, nillobhapāpo ti pāpalobhena visamalobhena rahito, bhavalobhakhīno ti⁴ khīnabhavarāgo. 10

Tato Uddālako gātham āha:

11. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā⁵ caṇḍālapukkusā
sabbe va soratā dantā⁶ sabbe va parinibbutā,
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ atthi seyyo va pāpiyo ti. 72.

Tattha atthi seyyo va pāpiyo ti ete khattiyādayo sabbe pi hi soraccā- 15
dīhi samannūgatā honti, evambhūtānaṃ pana tesam ayaṃ seyyo ayaṃ pāpiyo
ti evaṃ hinukkaṭṭhatā atthi n' atthi pucchati.

Ath' assa „arahattapattito paṭṭhāya hinukkaṭṭhatā nāma
n' atthi” dassetuṃ brāhmaṇo gātham āha:

12. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā⁵ caṇḍālapukkusā 90
sabbe⁷ va soratā dantā sabbe va parinibbutā,
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ n' atthi seyyo va pāpiyo ti. 73.
Atha naṃ garahanto Uddālako gāthadvayam āha:
13. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālapukkusā
sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā, 95
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ n' atthi seyyo va⁸ pāpiyo,
• panatṭhā⁹ carasi brāhmaṇānaṃ sotthiyākulavamsatan
ti⁹. 74.

¹ B^d pissa. ² B^d sammāpayisu. ³ B^d akhettabandhukena. ⁴ C^k add te. ⁵
C^k B^d suddhā. ⁶ B^d a. ⁷ C^k vana-, B^d paraṭha. ⁸ C^k sotthiyākulavam-
sananti; pana - - satanti wanting in C^o.

Tass' attho: yadi etehi guṇehi samannāgatānaṃ viśeso n' atthi eko va vanno hoti, evaṃ sante taṃ¹ ubhatosujātabhāvaṃ nāsento panaṭṭhaṃ² carasi brāhmaṇīnaṃ³ caṇḍālasamo hosi sotthiyakulavamsaṃ⁴ nāsesīti⁵.

Atha naṃ purohito upamāya saññāpento gāthadvayam aha:

- 5 14. Nānārattehi vatthehi vipānam bhavati chāditaṃ,
na tesam chāyā vatthānaṃ, so rāgo anupajjatha.⁶ 75.
15. Evamevaṃ⁶ manussesu sadā sujjhanti mānavā⁷,
na tesam jātiṃ pucchanti dhammam aññāya subbatā⁸ti. 76.

Tattha vimānaṃ ti gehaṃ vā maṇḍapaṃ vā, chāyā ti tesam vatthānaṃ
10 chāyā, so nānāvīdho⁸ rāgo na hoti⁹, satvachāyā ekavanṇā va hoti, evam-
evan¹⁰ ti manussesu pi evamevaṃ⁶ ekacce aññānā brāhmaṇā akāraṇe¹¹ eva
cātuvanno¹¹ suddhiṃ paññāpenti, esā atthitī ma gaṇhi, yadā pūjā dīyamaggena
mānavā¹² sujjhanti tadā tehi pavittṭhaṃ¹³ nibbānadhammaṃ jānitvā subbatā
silavanto paṇḍitapurisā tesam jātiṃ me pucchanti¹⁴, nibbānappattito paṭṭhāya
15 jāti nāma nīratthakā ti.

Uddālako pana¹⁵ paccāharitum na¹⁶ sakkonto appaṭṭibhāno
nisīdi¹⁷. Atha brāhmaṇo rājānaṃ āha: „sabbe ete mahārāja
kuhakā, sakala-Jambudīpaṃ kohaṇṇe¹⁸ eva nāsessanti, Uddā-
lakaṃ uppabbajāpetvā upapurohitaṃ¹⁸ karotha, sese uppabbā-
20 jetvā phalakāvudhāni datvā sevake karothā“¹⁹ ti. „Sādhu
ācariyā“²⁰ ti rājā tathā kāresi¹⁹. Te rājānaṃ upaṭṭhahantā
va²⁰ gatā.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa kuhako yevā“
'ti j. s.: „Tadā Uddālako kuhakabhikkhu ahoṣi, rājā Ānando, purohito
25 aham evā“²¹ ti. Uddālaka-jātakam²¹.

5. Bhisajātakam.

Assaṃ gavaṃ rajatam jātarūpan ti. Idam²² S. J. v. uk-
kaṇṭhitabhikkhum ā. k. Vatthum Kusajātake āvibhavissati.

¹ Bā tvaṃ. ² Bā sethaṃ, Cā pānaṭṭhaṃ. ³ all three MSS. brah-. ⁴ Bā -sataṃ.
⁵ Bā -setitī. ⁶ Bā -va. ⁷ Cā Bā -na-. ⁸ Bā add. citro. ⁹ Cā na upeti, Bā
rāgo pi na hoti. ¹⁰ Cā -vā. ¹¹ Bā -a. ¹² Cā Bā -ṇa-. ¹³ Bā paṭṭividdham.
¹⁴ Bā sujhati. ¹⁵ Cā puna. ¹⁶ Bā a. ¹⁷ Bā -dati. ¹⁸ Bā omits upa. ¹⁹
Bā akāsi. ²⁰ Bā yathākammaṇi. ²¹ Cā uddālejā-. 5. Morris, B. & C. p. 94.

Tadā pana S. „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“¹ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „kiṃ paṭicca“² ti „kilesaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā kasmā kilesaṃ paṭicca ukkaṇṭhasi“³, porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhe bāhirapabbajjāṃ pabbajitvā vatthukāmakilesakāme ārebbha uppajjanakasaññaṃ sa-
pathaṃ katvā harimsū“⁴ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. asītikoṭivibhavassa brāhmaṇamahāsālassa⁵ putto hutvā nibbatti, Mahākaṇḍanakaumāro ti 'ssa nāmaṃ karimsu. Ath' assa padasāpi⁶ caranakāle aparo pi putto jāyī⁷, Upakaṇḍanakaumāro ti 'ssa nāmaṃ akaṃsu. Evaṃ paṭipāṭiyā⁸ satta puttā aheṣuṃ. Sabbakaniṭṭhā paṇ' ekā dhītā, tassā Kaṇḍanadevīti nāmaṃ karimsu. Mahākaṇḍanakaumāro vayappatto Takkasīlato sabbasippāni uggaḥetvā⁹ āgañchi¹⁰. Atha naṃ mātāpitāro gharāvāsena bandhitukāmā „attanā“ samāna-jāṭiyakulato te dārikaṃ ānema¹¹, gharāvāsaṃ saṇṭhāpehīti¹² vadimsu. „Amma tāta na mayhaṃ gharāvāsen' attho, mayhaṃ hi tayo bhavā ādittā viya sappatibhayaṃ bandhanāgāraṃ viya palibuddhā¹³ ukkārabhūmi viya jegucchā hutvā upatṭhahanti. mayā supīṇena pi methunadhammo na diṭṭhapubbo, aññe¹⁴ vo puttā atthi, te gharāvāsena nimantethā“ ti vatvā punappuna¹⁵ yācito pi¹⁶ saḥāye pesetvā tehi yācito pi na icchi. Atha naṃ saḥāyā „samma kiṃ pana tvaṃ patthento kāme pari-
bhūñjitum na icchasi“¹⁷ pucchiṃsu. So tesaṃ nekkhammajjhāsayataṃ¹⁸ ārocesi¹⁹. Taṃ sutvāssa²⁰ mātāpitāro sesaputte nimantesuṃ, te pi na icchiṃsu. Kaṇḍanadevī pi na icchi²¹ yeva. Aparabhāge mātāpitāro kalam akaṃsu. Mahākaṇḍanapaṇḍito mātāpitunnāṃ kattabbakiccaṃ katvā asītikoṭidhanena kapāṇiddhikānaṃ mahādānaṃ datvā cha bhātaro bhaginīṃ ekaṃ dāsaṃ ekaṃ dāsīṃ ekaṃ saḥāyaṃ ca ādāya mahābhinnikkha-

¹ Bāddhe sī. ² Ck^o -ṭhāsi, Bā -ṭhito. ³ Bā -sālakusālassa ⁴ Ck^o -sāhi.

⁵ Bā vījāyī. ⁶ Bā uggaṇṭhitvā. ⁷ Bā āgacchā. ⁸ Bā adda ca. ⁹ Bā ānessāmi.

¹⁰ Bā ballabandhanā. ¹¹ Ck^o aññaṃ. ¹² yācantāpi na lasu. ¹³ Bā nikkhama-

¹⁴ Bā adda sādhu samma, saḥāya bodhisattassa kathitameva kathesi. ¹⁵ Bā omīta ssa.

manam nikkhamitvā Himavantaṃ pāvisi. Te tattha paduma-
 saram nissāya ramaṇīye bhūmibhāge assamaṃ katvā pabba-
 jitvā vanamūlaphalāhārehi¹ yāpayimsu. Te araṇṇaṃ gac-
 chantā ekato va gantvā yatth' eko phalaṃ vā pattaṃ vā
 5 passati tattha itare pi pakkosivā diṭṭhasutāni kathentā ucci-
 nanti, gāmassa kammantaṭṭhānaṃ viya hoti. Áthācariyo
 Mahākañcanaṭāpaso cintesi: „amhākaṃ asītikoṭṭidhanaṃ chaḍ-
 ḍetvā pabbajitānaṃ evaṃ loluppavasena² phalāphalass'atthāya
 vicaraṇaṃ nāma appatirūpaṃ, ito paṭṭhāya ahaṃ eva phalā-
 10 phalaṃ āharissāmīti“ so assamaṃ patvā sabbe pi te sā-
 yaṇhasamaye sannipādetvā tam atthaṃ ārocetvā, „tumhe idh'
 eva samaṇadhammaṃ karontā acchatā, ahaṃ phalāphalaṃ
 āharissāmīti“ āha. Atha naṃ³ Upakañcanaḍādayo „mayam
 ācariya tumhe nissāya pabbajitā, tumhe idh' eva samaṇa-
 15 dhammaṃ karoṭha, bhaginī pi no idh' eva hotu, dāsī pi tassā
 santike acchatu, mayam aṭṭha janā varena phalāphalaṃ āha-
 rissāma, tumhe pana tayo vāramuttakā⁴ hothā“ 'ti vatvā
 paṭiññaṃ gaṇhiṃsu. Tato paṭṭhāya aṭṭhasu janesu ekeko
 varena phalāphalaṃ āharati, sesā attano attano pāpuṇa-
 20 koṭṭhāsaṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ gantvā attano paṇṇasālāyaṃ
 eva honti, akāraṇena ekato bhavituṃ na labhanti. Vārappatto
 phalāphalaṃ āharitvā - eko mālako atthitatta⁵ - pāsāṇaphalake
 ekādasakoṭṭhāse katvā gaṇḍisaññaṃ datvā attano koṭṭhāsaṃ
 ādāya vasanaṭṭhānaṃ pavasati⁶, sesā gaṇḍisaññāya nikkha-
 25 mitvā ullolaṃ⁷ akatvā gāravaparihāreṇa gantvā attano attano
 pāpuṇanakotṭhāsaṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ gantvā paribhujitvā
 samaṇadhammaṃ karonti. Te aparabbhāge bhīsāni āharitvā
 khādantā⁸ tattatapaṃ ghoratapaṃ parimāritindriyā kasiṇapari-
 kammaṃ karontā vihariṃsu. Atha tesaṃ sīlatejēna Sakka-
 30 bhavanaṃ kampi. Sakko pi⁹ „kāma¹⁰ vimuttā¹¹ nu kho ime

¹ Cko rāya ² Bā loluppacāravasena. ³ Bā -muttāva. ⁴ Bā tassa. ⁵ Bā
 -ṭhānaṃ gantvā bhujitvā paṭivasati. ⁶ Bā loluppaṃ. ⁷ Bā adantā ⁸ Bā
 adda āvajjanto tam kāraṇaṃ natvā. ⁹ Cā kīpikāma. ¹⁰ Bā dhimuttā.

isayo no¹ ti saññam² karoti yeva, so „ime tāva isayo pa-
 riggaṇhissāmīti“ cintetvā attano ānubhāvena M-assa koṭṭhāsam
 tayo divase antaradhāpesi. So paṭhamadivase koṭṭhāsam
 adisvā „mama koṭṭhāso³ pammutṭho⁴ bhavissatīti“ cintesi⁵,
 dutiyadivase „mama dosena⁶ bhāvitabbam, paṇāmanavasena⁷ 5
 mama koṭṭhāsam na paṭṭhapesi, maññe“ ti cintesi, tatiyadivase
 „kena nu kho kāraṇena mayham koṭṭhāsam na paṭṭhapenti⁸,
 sace me⁹ doso bhavissati¹⁰ khamāpessāmīti“ sāyaṇhasamaye
 gaṇḍikasaññam¹¹ adāsi. Sabbe¹² sannipatitvā „kena gaṇḍi-
 saññā¹³ diṇṇā“ ti āhamasu. „Mayā tātā¹⁴ ti. „Kena kāra- 10
 ṇena ācariyā“, ti¹⁵. „Tātā tatiyadivase kena phalāphalam
 ābhatan“ ti. Eko utṭhāya „mayā ācariyā“ ti vanditvā
 atṭhāsi. „Koṭṭhāse karontēna te¹⁶ mayham koṭṭhāso kato“
 ti. „Āma ācariya. jeṭṭhakoṭṭhāso me¹⁷ kato“ ti. „Hiyyo
 kenābhatan“ ti. Aparo utṭhāya „mayā“ ti vanditvā atṭhāsi. 15
 „Mañ¹⁸ anussarīti“. „Tumhākam me jeṭṭhakoṭṭhāso ṭhapito“
 ti¹⁹. „Ajja kenābhatan“ ti. Aparo utṭhāya vanditvā atṭhāsi.
 „Koṭṭhāsam karonto mañ anussarīti“. „Tumhākam²⁰ jeṭṭha-
 koṭṭhāso kato“ ti. „Tātā, ajja mayham koṭṭhāsam alabhan-
 tassa tatiyo divaso²¹, paṭhamadivase²² koṭṭhāsam adisvā²³ 20
 ‘koṭṭhāsam, karonto mañ pammutṭho²⁴ bhavissatīti’ cintesiṃ,
 dutiyadivase ‘mama koci doso bhavissatīti’ cintesiṃ, ajja pana
 ‘sace me doso atthi khamāpessāmīti’ cintetvā gaṇḍikasaññāya²⁵
 tumhe sannipātesim²⁶, ‘ete bhisakoṭṭhāse²⁷ tumhe karimhā’ ti
 vadatha, aham na labhāmi, etesaṃ thenetvā khādakam nātum²⁸ 25
 vaṭṭati²⁹, kāme pahāya pabbajitānam bhisamattam thenam³⁰
 nāma appatirūpan“ ti. Te tassa katham sutvā „aho sāha-

¹ Bā āsañña. ² Ck^s -sañ. ³ Bā pamutṭho. ⁴ Bā -tetvā. ⁵ Ck^s dāsena, Bā dosena. ⁶ Bā^s teṇa. ⁷ Ck^s -tṭhā-. ⁸ Ck^s bhavitabbasati, Bā atthi te. ⁹ Bā gaṇḍisañ- ¹⁰ Bā adds te. ¹¹ Ck^s -añ. ¹² Bā tāta katā. ¹³ Bā adds vanditvā atṭhamasim. ¹⁴ Bā -te, C^s Bā omīti te. ¹⁵ Bā mayā ¹⁶ Bā karonto mañ. ¹⁷ Ck^s pi. ¹⁸ Bā adds me. ¹⁹ B^s tayo divaso, Ck^s tatiyadivase. ²⁰ Ck^s omīti pa-. ²¹ Bā omīti ko- ad-. ²² Bā pamutṭho. ²³ Bā gaṇḍisañ-. ²⁴ Bā -temi. ²⁵ Ck^s hi-. ²⁶ Ck^s -tṭi. ²⁷ Bā thenanam. ,

sikakamman¹ ti sabbe va ubbegappattā² ahesum. Tasmim³ assamapade vanajetthakarukkhe nibbattadevatāpi⁴ otaritvā āgantvā tesaṃ űeva santike nisīdi. Ānañjakāraṇaṃ⁵ kāriyamāno⁶ dukkhaṃ adhivāsetum asakkonto ālānaṃ⁷ bhinditvā
 5 palāyitvā araṇṇaṃ pavittho eko vāraṇo kālena kālaṃ isigaṇaṃ vandati, so pi āgantvā ekamantaṃ atthāsi. Sappakiḷāpanako⁸ eko vānaro ahikuṇḍikassa⁹ hatthato muñcitvā araṇṇaṃ pavisitvā tatth¹⁰ eva assame vasati, so pi taṃ divasaṃ isigaṇaṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Sakko „isigaṇaṃ pariganhissā-
 10 mīti“ tesaṃ santike adissamānakāyo¹¹ atthāsi. Tasmim¹² khaṇe B-assa kaniṭṭho Upakañcanatāpaso utthāyāsanaṃ B-aṃ, vanditvā sesānaṃ apacitīm dassetvā „ācariya ahaṃ aṇṇe apatthapetvā“ attānaṃ űeva sodhetum ḷabhamīti¹³ pucchi. „Āma labhasīti“. So isigaṇamaḷḷe ṭhatvā „sace te mayā bhisāni khādītāni eva-
 15 rūpo nāma homīti“ sapathaṃ karonto paṭhamam gātham āha:

1. Assaṃ gavaṃ rajataṃ jātārūpaṃ
 bhariyaṃ ca so idha labhataṃ manāpaṃ
 puttehi dārehi samaṅgi¹⁴ hotu
 bhisāni te brāhmana yo ahāsīti. 77.

20 Tattha assaṃ gavaṃ ti idaṃ so yattakāni¹⁵ piyavatthūni honti tehi vippayoge¹⁶ tattakāni sokadukkhāni uppajjantīti vatthukāme zaraṇanto āhā¹⁷ ti vedītabbaṃ¹⁸.

Taṃ sutvā isigaṇo „mārisa¹⁹ mā evaṃ kathetha²⁰, atibhāriyo te sapatho²¹“ ti kanne pidahi. Bo. pi naṃ „tāta, atibhāriyo te sapatho, na tvaṃ khādasi, tava pattāsane nisīdā“
 25 'ti āha. Tasmim²² sapathaṃ katvā nisinne dutiyo pi bhātā²³ utthāya M-aṃ vanditvā sapathena attānaṃ sodhento dutiyam gātham āha:

¹ Bā ubbga-. ² Bā asmiṃ. ³ Bā āp-. ⁴ Bā ka-. ⁵ Ck ālānaṃ, Cc ālānaṃ, Bā ālānaṃ, Bc ālānaṃ. ⁶ Bā sabbakiḷā-. ⁷ Cc -guṇṭhi-, Bā -kuṇḍa-. ⁸ Bā -kārena. ⁹ Bā aṇṇesaṃ apanāpetvā. ¹⁰ Ck samaggi. ¹¹ Ck ettha-, Cc etta-. ¹² Bā -gehi. ¹³ Bā abhāsi. ¹⁴ Ck -bbo. ¹⁵ Ck -sā. ¹⁶ Ck mā kathayā ti. ¹⁷ Bā adda kato. ¹⁸ Bā adda paṭhamam. ¹⁹ Ck bhātā. Bā adda aḷḷa.

2. Mālañ ca so kāsiyañ¹ candanañ ca
dhāretu putt' assa bahū bhavanti²
kāmesu tibbañ kurutañ apekkañ
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsīti. 78.

Tatthā³ tibbañ ti vatthukāmañ kilesakāmesu bahulañ apekkañ karotu⁴ 'ti 5
idañ so yass' etesu tibba apekkañ hoti⁵ so tehi vippayoga⁶ mahantañ dukkhañ
pāpuñā⁷ti dukkha⁸paṭikkhepavaseñ⁹ evaṃ āha.

Tasmiñ nisinne sesāpi attano attano ajjhāsayañurūpena
tañ tañ gāthañ abhāsīsu:

1. Pahūta¹ dhañño kasimā yasassī 10
putte² gihī dhanimā sabbakāme
vayañ apassañ gharam āvasātu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsī. 79.

2. So khattiyo hotu³ pasayhakārī
rājābhirājā⁴ balavā yasassī 15
sa cāturañtañ mahim āvasātu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsī. 80.

3. So brāhmaṇo hotu avītarāgo
muhuttanakkhattapathesu yutto
pūjetu nañ raṭṭhapatī yasassī 20
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsī. 81.

4. Ajjhāyakañ⁵ sabbasamattavedanañ
tapassinañ⁶ maññatu sabbaloko
pūjetu nañ jānapadā samecca⁷ 25
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsī. 82.

5. Catussadañ gānavarañ samiddhañ
dinnāñ hi so bhuñjatu Vāsavena
avītarāgo maraṇañ upetu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsī. 83.

¹ Bā -sika. ² so añ three MSS. for -tu? ³ Bā honti. ⁴ Bā -gehi. ⁵ Cks
hoti. ⁶ Bā rājādhi-. ⁷ Bā -yi-. ⁸ Bā -samanta-. ⁹ C* tapassinīna, Bā
tapassina, Ck tapassittināna ¹⁰ Bā samajha.

8. So gāmaṇī hotu sahāyamajjhe
naccehi gñthehi pamodamāno
mā¹ rājato vyasanam alattha kiñci
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 84.
- 5 9. Yaṁ ekarājā paṭṭhāviṁ vijetvā²
itthisahassassa³ ṭhapetu aggaiṁ
sīmantiṇiṇaṁ pavarā bhavātu
bhisāni te brāhmaṇa yo⁴ ahāsi. 85.
- 10 10. Dāsīnaṁ hi sā⁵ sabbasamāgatānaṁ
bhuñjeyya sāduṁ avikampamānā
carātu lābhena vikatthamānā
bhisāni te brāhmaṇa yo⁶ ahāsi. 86.
- 15 11. Āvāsiko⁷ hotu mahāvihāre
navakammiko hotu Kajaṅgalāyaṁ
ālokasandhiṁ divasā⁸ karotu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 87.
- 20 12. So bajjhatū⁹ pāsasatehi chambhī¹⁰
rammā vanā niyyatu rājadhāniṁ
tutthehi so haññatu pācanehi
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 88.
- 25 13. Alakkamālī tipukaṇṇavidhho¹¹
laṭṭhihato sappamukhaṁ upetu
sakkacca baddho visikhaṁ carātu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsīti. 89.
- 30 14. Tattha tatiyena vuttagāthāya kasimā¹² ti sampannakasikkammo, putte
gihi dhanimā sabbakāme ti putte labhatu gihi hotu sattavidhena ratana-
dhanena dhanimā hotu rūpādibhede sabbakāme labhatu, vayaṁ apassan ti
mahallakakāle pabbajjānurūpaṁ pi attano vayaṁ apassanto pañcakāmaguṇiṁ¹³
samiddhagharāṁ eva āvasatū¹⁴ ti, idaṁ so pañcakāmaguṇagiddhā¹⁵ kāmagaṇa-
30 vippayogena mahāvīnāsaṁ pāpupantīti¹⁶ dassetuṁ kathesi, catutthena vutta-

¹ B^d so. ² B^d vijitvā. ³ B^d -ssānaṁ. ⁴ so all three MSS. ⁵ B^d dāsīyaṁ
hisā, C^k isīnaṁ bhisā. ⁶ B^d yā? ⁷ C^k -sa-. ⁸ B^d -santidivasaṁ. ⁹
C^k bajjhatuṁ, C^e -taṁ, B^d -tu. ¹⁰ C^k jambhī, B^d sambhī. ¹¹ C^k -papiṭṭhe
¹² B^d -kāmā. ¹³ C^k -guṇagiddhā, B^d -guṇagiddho, C^e omits kāmagaṇagiddhā.
¹⁴ B^d -pāṭitī.

gāthāya rājābhīrājā¹ ti rājūnaṃ antare atirājā ti, idaṃ so issarānaṃ nāma
 issariye² parigalite mahantaṃ dukkhaṃ uppajjati rajje dosaṃ dassento kathesi,
 pañcamena vuttagāthāya avītarāgo ti purohitaṭṭhānatanhāya satanho³, idaṃ
 so purohitassa purohitaṭṭhāne parigalite⁴ mahantaṃ domanassaṃ uppajjati
 dassetuṃ kathesi, chaṭṭhena vuttagāthāya tapassinan ti tapasīlasampanno ti
 nam maññatu, idaṃ so lābhasakkārāpagam⁵ mahantaṃ domanassaṃ uppajjati
 lābhasakkāragarahāvasena kathesi, sahāyatāpasena⁶ vuttagāthāya catussadan ti
 ākiṇṇamanussatāya manussehi pahūtatthaññatāya dhaññena sulabbadārutāya⁷
 dārūhi sampannodakatāya udakenā⁸ ti catūhi ussannaṃ catussadasamannāgatan
 ti attho, Vāsavenā⁹ ti Vāsavena dinnān viya acalaṃ Vāsavato laddhavarānu-
 bhāven¹⁰ ekaṃ rājānaṃ ārādhettvā tena dinnan ti pi attho, avītarāgo ti kad-
 dame sūkaro viya kāmāpamike nimuggo va hutvā, iti so pi kāmānaṃ ādinavam
 eva kathento evam āha, dāsena vuttagāthāya gāmanāti gāmajeṭṭhako, ayam pi
 kāme garahanto yeva evam āha, Kañcanadeviyā vuttagāthāya yan ti yaṃ itthiṃ ti¹¹
 attho, eka rājā ti aggarāja, itthisahassassa¹² ti vacanamattatāya vuttam, sola-
 sannan itthisahassānaṃ aggaṭṭhāne thapetū¹³ ti attho, sīmantinīnaṃ ti sī-
 mantadharānaṃ itthiṇan ti attho, iti sā itthibhāve thapvāpi duggandhaṃ gūtha-
 rāsīn viya kāme garahanti yeva evam āha, dāsiyā vuttagāthāya sabbasamāga-
 tānaṃ ti sabbesaṃ sannipatitānaṃ mejjhe nisīditvā akampamānā anasakka-
 mānā sādurasāṃ bhuñjatū¹⁴ ti attho, dāsiṇā kira sāmikassa santike nisīditvā
 bhuñjanaṃ nāma appiyaṃ, iti sā attano appiyattā va evam āha¹⁵, caratu lā-
 bhena vikatthamānā ti lābhahetu kuhanakammaṃ karonti lābhasakkārān
 uppādeni caratū¹⁶ ti attho, iminā sā dāsibhāve¹⁷ thitāpi kilesavattum eva¹⁸ garahati,
 devatāya vuttagāthāya āvāsiko ti āvasajagganako, Kajaṅgalāyaṇ ti evaṃ-
 nāmake nagare, tattha kira dabbasambhārā sulabbā, ālokasandhim divasā
 ti ekadivaseṇ¹⁹ ekam eva vātapānaṃ karotu, so kira devaputto Kassapabuddha-
 kāle Kajaṅgalanagaraṃ nissāya yojanike jīṇṇamahāvihāre āvāsikasamghatthero
 hutvā jīṇṇavihāre navakammaṃ karonto va mahādukkhaṃ anubhavi, tasmā tad
 eva dukkhaṃ ārabha evam āha, hatthinā vuttagāthāya pāsasatehīti bahūhi
 pāsēhi, chaṇḍhīti²⁰ catusu pādesu gīvāya kaṭibhāge cā²¹ ti chasu ṭhānesu, so
 tuttehi ti dvikaṇṇakehi dīghalaṭṭhihi, pācanehi²² dasapācanehi²³ ankusakehi
 vā, so kira attanā anubhūta dukkhaṃ nēva ārabha evam āha, vānarena vutta-
 gāthāya alakkamālīti ahigunṭhikena kanṭhe parikkhipitvā²⁴ thapitāya alakkamālāya
 samannāgato, tipukaṇṇavidḍho ti tipupilāndanena pilāndhakaṇṇo²⁵, laṭṭhi-
 hato ti sappakī²⁶ laṇṇaṃ sikkhāpiyamāno²⁷ laṭṭhiyāpi hato hutvā eso pi ahi-
 guṭṭhikahatthe²⁸ attanā anubhūta dukkhaṃ sandhāy²⁹ evam āha:

¹ Bā rājādhī-. ² Bā adds hi. ³ Bā samtanphāti. ⁴ Bā purohitaṭṭhāne hi pari-
 galite, C² purohite galite. ⁵ Bā -mena. ⁶ Bā sahāyakena pana. ⁷ Bā su-
 bhadā-. ⁸ Bā yantiyaṃ itthiṃ? C² santitān itthiṃ. ⁹ C² adds catūti, C² has
 evamahānucarātūti. ¹⁰ C² -bhāge. ¹¹ B² kilesakāmaṇavattukāme. ¹² C² jāmhiṃ.
¹³ C² rāsa-. ¹⁴ C² tipukaṇṇapitthe ti tipupilāndhantena pilāndhakaṇṇe. ¹⁵
 C² sappamāṃ lāṇṇaṃ sikkhāpa-. ¹⁶ C² -attho.

Evam tehi terasahi janehi sapathe kate M. cintesi: „kaḍāci ime ‘ayaṃ anattṭhaṃ eva natṭhan ti kathetṭi’ mayi āsāṃkaṇi kareyyum, aham pi sapathaṃ karomīti“. Atha naṃ karonti, cuddasamaṃ gātham āha:

- 5 14. Yo ve anattṭhaṃ natṭhan ti cāha
 kāme va so labhataṃ bhuñjatan ca
 agāramajjhe maraṇaṃ upetu
 yo vā² bhonto saṃkati kañcid evā³ ti. 90.

Tattha bhonto ti ālapanāṃ, idaṃ vuttaṃ hoti: bhonto yo anattṭha-
10 koṭṭhāsāṃ natṭhaṃ me ti vadati yo vā tumhesu kañci āsāṃkati so pañcakāma-
gune labhatu c² eva bhuñjatu ca ramanīyaṃ pabbajjaṃ alabhitvā agāramajjhe
yeva³ maratū⁴ ti.

Isiḥi pana sapathe kate Sakko „mā bhāyittha, ahaṃ ime
vīmaṃsanto bhisāni antaradhāpesiṃ, ime ca chaḍḍitakhela-
15 piṇḍaṃ viya kāme garahantā⁴ sapathaṃ karonti, kāmagara-
hanakāraṇaṃ te pucchissāṃti“ cintetvā dissamānarūpo B-aṃ
yaṇḍitvā pucchamāno anantaragātham āha:

16. Yad esaṃānā⁵ vicaranti loke
 ittṭhaṃ ca kantaṃ ca bahunnam etaṃ
20 piyaṃ manuññaṃ idha jīvaloke,
 kaṃmā isayo na-ppasaṃsanti kāme ti. 91.

Tattha yadesaṃānā⁴ ti yaṃ vatthukāmaṃ kilesakāmaṃ ca ḍasigorakkhā-
dhi samavīsamakammehi pariyesaṃānā⁵ sattā loke vicaranti etaṃ bahunnam
devamanussānaṃ ittṭhaṃ ca kantaṃ ca piyaṃ ca manuññaṃ ca, kaṃmā isayo na-
25 ppasaṃsanti⁶ attho, kāme ti iminā taṃ vatthuaṃ sarūpato dasseti.

Ath⁷ assa pañhaṃ vissajjento M. dve gāthā abhāsi:

16. Kāmesu ve haññare bajjhaṃ⁸ ca,
 kāmesu dukkhaṃ ca bhayaṃ ca jātaṃ,
 kāmesu bhūtādhipatī paṃattā
30 pāpāni kammāni karonti mohā. 92.
 17. Te pāpadhammā pasavetva⁷ pāpaṃ
 kāyassa bhedaṃ nirayaṃ vajanti,

¹ Ck² -entiti. ² C² vo, B² yaṃ. ³ Ck² -jjheneva. ⁴ Ck² atāya. ⁵ Ck² sad-

⁶ Ck² -nāya. ⁷ Ck² B² -tvā.

ādīnavam kāmagaṇesu disvā (Suttanipāta v. 50.)

tasmā isayo na-ppasamsanti kāme ti. 93.

Tattha kāmesū 'ti kāmahetu kāme nissāya kāyaduccaritādini karontiti
attho, haññare ti danḍādīhi haññanti, bajjhare ti rajjubandhādīhi bajjhanti,
dukkhan ti kāyikacetasikaṃ asātaṃ, bhayan ti attānuvādādikam sabbam pi
bhayan, bhūṭāddhipatīti Sakkaṃ ālapati, ādīnavan ti evarūpaṃ dosaṃ, so
pan' esa ādīnavo Dukkakkhandhādīhi suttehi dīpetabbo

Sakko M-assa katham sutvā saṃviggamānaso anantaram
gātham āha:

18. Vīmaṃsamāno isino bhisāni 10
tīre gaheṭvāna thale nidhesim,
suddhā apāpā isayo vasanti,
etāni te brahmacārī bhisānūti. 94.

Tattha vīmaṃsamāno ti bhante ahaṃ ime isayo kāmādhimuttā vā no
vā ti vīmaṃsanto, isino ti tava mahesino santakāṇi bhisāni, tīre gaheṭvānā
'ti tīre nikkhittāni gaheṭva thale ekamante nidhesini, suddhā ti idāni mayā
tumhākaṃ apatthakiriyāya nātāṃ: ime isayo suddhā apapā hutvā vasantīti.

Tam sutvā Bo. gātham āha:

19. Na te naṭā no pana kilāneyyā
na bandhavā no pana te sahāyā, 20
kismiṃ paratthambha sahasanetta
isīhi tvaṃ¹ kilāsi devarājā² 'ti. 95.

Tattha na te naṭā ti devarāja mayam tava naṭā vā kilātibbayuttakā vā³
kenaci na homo na pi tava nātakā na sahāyā, aha tvaṃ⁴ kismiṃ⁵ parattham-
bham kiṃ upatthambham katvā kiṃ nissāya isīhi saddhiṃ kilāsīti attho. 25

Atha nam Sakko khāmapento vīsatiṃ gātham āha:

20. Ācariyo me si pitā va mayham.
esā paṭiṭṭhā khalitassa brahme,
ekāparādham khama bhūripaṇṇā,
na paṇḍitā kodhabalā bhavantīti. 96. 30

Tattha esā paṭiṭṭhā ti esā tava paṭicaya⁶ ajja mama khalitassa aparā-
dhāssa paṭiṭṭhā hotu, kodhabalā ti paṇḍitā nāma khaṇṭibalā bhavanti na
kodhabalā ti.

¹ C^o B^d tvaṃ. ² C^k -baṇḍuyuttakā. ³ C^o tam. ⁴ B^d livā. ⁵ so C^k; B^d pādaccāyā.

M. ca Sakkassa devaraṇṇo khamitvā sayam isigaṇaṃ
khamāpento itaraṃ gātham āha:

21. Suvositaṃ isinaṃ ekarattaṃ
yam Vāsavaṃ bhūtapat' addasāma,
5 sabbe va bhonto sūmanā bhavantu
yam brāhmaṇo paccapādi' bhisānūti. 97.

Tattha suvositaṃ isinaṃ ekarattaṃ ti āyasmantānaṃ isinaṃ eka-
rattaṃ pi imasmiṃ araṇṇe vasitaṃ suvasitaṃ eva, kimkāraṇā: yaṃ Vāsavaṃ
bhūtapatiṃ addasāma, sace hi mayaṃ nagare avasinhā na imaṃ addasāma,
10 bhonto ti bhavanto sabbe pi sūmanā bhavantu tussantu Sakkassa devaraṇṇo
khamantu, kimkāraṇa: yaṃ brāhmaṇo paccapādi' bhisānūti' yasmā tum-
hākaṃ ācariyo bhisāni paṭilabbhīti.

Sakko isigaṇaṃ vanditvā devaḷokam eva gato. Isigaṇo
pi jhānābhīṇṇaṃ nibbattetvā Brahmālokūpagg ahoṣi.

- 15 S. i. d. ā. „evam' bhikkhū porāṇakapaṇḍitā sapathaṃ katvā kilese
jahimsū“ 'ti vatvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne ukkaṇṭhita-
bhikkhu sotāpattiṃ phale paṭiṭṭhahi. Jātakam samodhāneṇto' tisso
gāthā abhāsi:

17. Ahaṇ ca Sāriputto ca Moggallāno ca Kassapo
20 Anuruddho Puṇṇo Anando tadāsum satta bhātaro. 98.
21. Bhagīnī Uppalavaṇṇā⁴, dāsī Khujjuttarā tadā,
Citto gahapati dāso, yakkho Sātāgiro tadā. 99.
24. Pārileyyo⁷ tadā nāgo, Madhuvāsetṭhavanaro⁸,
Kāludāyi tadā Sakko, evaṃ dhāretha jātakaṃ ti 100.
25 Bhisajātakaṃ.

6. Suruciajāṭaka.

- Maheśi Rucino bhariyā ti. Idam S. Sāvattthim' upa-
nissāya Migāramātu pāsāde viharanto Visākhāya, mahāupāsikāya
laddhe aṭṭha vare ā. k. Sā hi ekadivasaṃ Jetavane dhammakathaṃ
30 sutvā Bhagavantaṃ saddhim bhikkhusaṃghena svātanāya nimantetvā
pakkāmi. Tassā pana rattiyā accayena cātuddīpako mahāmegho

¹ Bā paccapādi. ² Cks -sāni. ³ Cks omīti evam. ⁴ Bā paja-. ⁵ Bā adda
puna saṭṭhā. ⁶ Bā adda ca. ⁷ Bā pālīle-. ⁸ so Cks; Bā poṭṭhapādo ca vanayo.
⁹ Bā -iyam.

vassi. Bhagavā bhikkhū āmantetvā „yathā bhikkhave Jetavane vas-
sati evaṃ catūsu dīpesu vassati, ovassāpetha¹ bhikkhave kāyaṃ,
ayaṃ pacchimako me² cātuddīpako mahāmegho“ ti vatvā ovassāpita-
kāychi³ bhikkhūhi saddhim⁴ iddhibalena Jetavane antarahito Visākhāya
koṭṭhake pātur ahoṣi. Upāsikā „acchariyaṃ vata bho, abbhutaṃ
vata bho, T-assa mahiddhikatā mahānubhāvata yatra hi nāma janṇuka-
mattakesu⁴ pi oghesu⁵ vattamānesu kaṭimattesu pi oghesu vattamānesu
na hi nāma ekabhikkhussa⁶ pi pādā vā cīvarāni vā allāni bhavissan-
tīti“ haṭṭhā udaggā Buddha-pamukhaṃ [bhikkhusaṃghaṃ parivisitvā
katabhattakiccaṃ Bhagavantaṃ etad avoca: „addhāhaṃ bhante Bhaga-
vantaṃ varāni yācāmi“ ti. „Atikkantavarā kho Visāke⁶ Tathā-
gatā“ ti. „Yāni ca bhante kappanti yāni ca anavajjānīti“. „Vadehi
Visāke“ ti. „Icchāmi ahaṃ bhante bhikkhusaṃghassa yāvajjivāṃ
vassikaṣāṭhikaṃ dātum āgantukabhattaṃ dātum gamikabhattaṃ dātum⁷
gilānabhattaṃ dātum gilānupaṭṭhākabhattaṃ dātum gilānabhesajjaṃ⁸
dātum dhuvaṃ dātum⁹ bhikkhunisaṃghassa yāvajjivāṃ udaka-
sāṭhikaṃ dātum“ ti. S. „kaṃ pana tvaṃ Visāke atthavaṣaṃ“
sampaṣṣanānā T-āṃ aṭṭha varāni yācasīti“ pucchitvā tāya varāni-
saṃse¹⁰ kathite „sādhu sādhu Visāke, sādhu kho tvaṃ Visāke
imaṃ ānisaṃsaṃ sampaṣṣanānā T-āṃ aṭṭha varāni yācasīti“¹¹ vatvā
„anujānāmi“¹² Visāke aṭṭha varānīti¹³ aṭṭha vare datvā anu-
modanaṃ katvā pakkāmi, Ath’ ekadivasaṃ Satthari pubbārāme
viharante¹⁴ dh. k. s.: „āvuso Visākhā mahāupāsikā mātugāmabhāve¹⁵
ṭhatvā¹⁶ Dasabalassa santikā aṭṭha vare labhi, aho mahāguṇā“ ti. S.
āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya
nāma“¹⁷ ti vutte „na bhikkhave Visākhā idān’ eva mama santikā
vare labhi, pubbe pi¹⁷ labhi yevā“ ti vatvā a. ā.:

Atte Mithilāyaṃ Suruci nāma rājā rajjāṃ karento
puttaṃ paṭilabhitvā tassā Surucikumāro t-eva¹⁸ nāmaṃ akāsi.
So vayappatto „Takkasilāya¹⁹ sippaṃ uggaṇhissāmīti“²⁰ gantvā so
naṅgaradvāre²¹ sālāyaṃ nisīdi. Bārāṇasirañño pi²¹ putto Brah-

¹ Ck ossāpetha. ² Bā omits me. ³ Ck ossāpita- ⁴ Bā jāṇukamattesu. ⁵ Bā
-gā. ⁶ Ck -khā, Cc -khā corr. to -khe. ⁷ Bā omits g. d. ⁸ Bā salākabhattaṃ.
⁹ Bā aṭṭhavarānisaṃsaṃ. ¹⁰ Ck -saṃgha. ¹¹ pucchitvā - - yācasīti wanting
in Cc. ¹² Bā adds te. ¹³ Bā adds satthā. ¹⁴ Bā adds bhikkhu. ¹⁵ Bā
-gāmattabhāve. ¹⁶ Bā adds pi. ¹⁷ Bā pesā. ¹⁸ Cc Bā treva. ¹⁹ Bā -yaṃ.
²⁰ Bā omits ug. ²¹ Bā omits pl.

madattakumāro nāma tath' eva gantvā Surucikumārassa nisinnaphalake yeva nisīdi. Te aññamaññaṃ pucchitvā vissāsikā hutvā ekato va ācariyassa santikaṃ gantvā ācariyabhāgaṃ datvā sippaṃ paṭṭhapetvā nacirass' eva niṭṭhāpitasippā¹ ācariyam āpucchitvā thokaṃ maggaṃ ekato va gantvā dvedhāpathe² ṭhitā aññamaññaṃ āliṅgitvā mittadhammānurakkhanatthaṃ katikaṃ akaṃsu³: „sace mama putto jāyati tava dhītā tava putto⁴ mama dhītā tesaṃ āvāhavivāhaṃ karissānā“⁵ 'ti. Tesu rajjaṃ kārentesu⁶ Surucimahārājassa putto jāyī⁷, Surucikumāro t' ev' assa⁸ nāmaṃ karīmsu. Brahmadattassa dhītā jāyī⁹, Sumedhā ti 'ssā¹⁰ nāmaṃ karīmsu. Surucikumāro vayappatto Takkasilaṃ gantvā sippaṃ 'uggahetvā¹¹ āgañchi¹². Atha naṃ pitā rajje abhisinēcitukāmo¹³ „sahāyassa kira me Bārāṇasirañño dhītā atthi, tam ev' assa aggamaheṣiṃ karissā-mīti“¹⁴ tassā atthāya bahum paṇṇākāraṃ datvā amacce pesesi. Tesaṃ anāgatakāle yeva Bārāṇasirājā devīm pucchi: „bhadde mātugāmassa nāma kiṃ atirekadukkhān“¹⁵ ti. „Sapattirosa-dukkhān¹⁶ devā“¹⁷ 'ti. „Tena hi bhadde ambhākaṃ ekadhītaṃ Sumedhādevīm¹⁸ tamhā dukkhā mocetvā yo etaṃ ekikaṃ eva gaṇhissati tassa dassāmā¹⁹“²⁰ 'ti āha. So tehi amaccehi āgantvā tassā nāme gahite²¹ „tātā kāmāṃ mayā pubbe ya mayhaṃ sahāyassa patiññātā²² dārikā, imaṃ pana mayā na itthighatāya²³ antare khipitukāmā, yo etaṃ²⁴ ekikaṃ eva gaṇhāti tassa dātukāmaṃ amhā“²⁵ 'ti āha. Te rañño santikaṃ paṇiṃsu. Rājā²⁶ „ambhākaṃ mahantaṃ rajjaṃ sattayojanikaṃ Mithilana-garaṃ tīpi yojanasatāni rajjapariccheto²⁷, heṭṭhimantena soḷasa itthisāhassāni laddhuṃ vaṭṭatīti“²⁸ vatvā na rocesī. Surucikumāro pana Sumedhāya rūpasampadaṃ sutvā savanasam-

¹ Bā niṭṭhita-, Ck -sippo. ² Ck omits pathe. ³ Bā karīmsu. ⁴ Bā adds yā-

⁵ Bā karon-. ⁶ Bā vij-. ⁷ Bā tveva. ⁸ Ck tissa. ⁹ Bā uggañhitvā. ¹⁰ Bā

āgacchi. ¹¹ Bā add hutvā. ¹² Bā sampattirosaṃ-. ¹³ Bā -dhamdevi. ¹⁴

Bā -mī. ¹⁵ Ck nāmagahito, C nāmehitto. ¹⁶ Bā paṭṭhānākatā, omitting

dārikā. ¹⁷ Bā -gatāya. ¹⁸ Bā ekikaṃ. ¹⁹ Bā add paṇe. ²⁰ Bā paṭṭha-

saggena bajjhivā „ahan taṃ ekikam eva gaṇhissāmi, na
 mayham itthighaṭṭāya' attho, taṃ yeva' ānetū¹“ ti mātāpi-
 tunnaṃ pesesi. Te tassa manam abhindivā bahum dhanam
 pesetvā mahantena parivārena taṃ ānāpetvā² kumārassa agga-
 mahesiṇ katvā ekato va abhisinṇimsu. So Surucimahārājā 5
 nāma hutvā dhammena rajjam kārento tāya saddhim piyasam-
 vāsam vasi. Sā pana dasavassasahassāni tassa gehe vasanti
 n' eva puttam na dhītarāṃ alattha³. Atha⁴ nāgarā sannip-
 pativā rājāṅgane upakkositvā⁵ „kim etan“ ti vutte „aṇṇo“
 doso n' atthi vamsānupālako vo⁶ putto n' atthi¹⁰, tumhākam 10
 ekā va¹¹ devī, rājakulam¹² nāma heṭṭhimantena soḷasahi itthi-
 sahassehi bhavitabham, itthighaṭṭam gaṇha deva. ekā¹³ puṇṇa-
 vatī puttam labhissatīti¹⁴ vaivā „tātā. kim kathetha, 'ahan
 aṇṇam na gaṇhissāmi' paṭiṇṇam datvā mayā esā ānītā,¹⁵ na
 sakkā musāvadam katum, na mayham itthighaṭṭāya attho“ ti 15
 raṇṇā paṇṇikkhitā pakkamiṃsu. Sumedhā taṃ katham sutvā
 „rājā tāva saccavādītāya aṇṇā itthiyo na āneti¹⁶, aham eva
 pan¹⁷ assa ānessāmi“ raṇṇo mātu samabharīyā¹⁸ ṭhāne
 ṭhatvā attano ruciya¹⁹ khattiyakaṇṇānam sahasam amacca-
 kaṇṇānam sahasam gaḥapatikaṇṇānam sahasam sabbasama- 20
 yanāṭakittipam²⁰ sahasam ti cattāri itthisahassāni ānesi. Tāpi
 dasavassasahassāni rājakule vasitvā n' eva puttam na dhītarāṃ
 labhiṃsu. Eten²¹ ev' upāyena aparāni tikkhattum cattāri cattāri
 sahasāni ānesi. Tāpi n' eva puttam na dhītarāṃ labhiṃsu.
 Ettāvata soḷasa itthisahassāni ānesum. Cattālīsa vassahassāni 25
 atikkamiṃsu, tāni tāya²² ekikāya vutthehi²³ dasahi saddhim
 paṇṇāsa vassasahassāni honti. Atha nāgarā sannipativā puna
 upakkositvā „kim nām' etan“ ti vutte „deva tumhākam

¹ *Ck* - gatāya. ² *Bd* tameva. ³ *Bd* ānetū. ⁴ *Bd* ānetvā. ⁵ *Bd* labhi. ⁶ *Bd* add pam. ⁷ *Bd* -siṃsu. ⁸ *Bd* raṇṇo. ⁹ *Bd* nāma pana te in the place of vo. ¹⁰ *Bd* na vijjati. ¹¹ *Bd* omīti va. ¹² *Bd* -ja ca. ¹³ *Bd* devā ti addhā tāsū. ¹⁴ *Bd* -hañca. ¹⁵ *Bd* -si. ¹⁶ *Bd* -riyā. ¹⁷ *Bd* add va. ¹⁸ *Bd* sabbesavassanāṭa-. ¹⁹ *Bd* sabbesavassanā-. ²⁰ *Bd* add ānītāya. ²¹ *Bd* add ānītāya. ²² all three MSS. vutthehi. ²³ *Bd* kimetam.

itthiyo¹ puttāṃ patthetum āpāpethā² 'ti vadimsu. Rājā
 „sādhū“ 'ti sampatīcchitvā „bhadde“ puttāṃ patthethā³ 'ti
 āha. Tā tato paṭṭhāya puttāṃ patthayamānā⁴ nānā devatā
 namassanti nānā vatāni caranti⁵, putto n' uppajjat' eva. Atha
 5 rājā Sumedham āha: „bhadde puttāṃ patthehīti“. Sā „sādhū“
 'ti⁶ pannarasuposathe aṭṭhaṅgasamannāgataṃ uposathanṃ samā-
 dāya sirigabbhe silāni āvajjamānā kappiyamañcake nisīdi. Sesā
 ajavatagovatā hutvā⁷ uyyānaṃ agamaṃsu⁸. Sumedhāyāsīlate-
 jena Sakkabhavanaṃ kampi. Sakkō āvajjitvā⁹ „Sumedhā put-
 10 taṃ pattheti, puttāṃ assā dassāma“¹⁰. na kho pana sakkā yaṃ
 vā taṃ vā dātum, anucchavikam assā puttāṃ upadhāressāmīti¹¹
 upadhārento Naḷakāradēvaputtāṃ paṇṇāsi. So hi puññasam-
 panṇo satto purimattabhāve Bārāṇasīyaṃ vasanto vappakāle¹²
 khettaṃ gacchanto ekaṃ paccekabuddhaṃ diṣvā dāsakamma-
 15 kare¹³ „vapathā“¹⁴ 'ti pahīnitvā sayāṃ nivattitvā pacceka-
 buddhaṃ gehaṃ netvā bhojetvā puna Gaṅgātīraṃ¹⁵ netvā
 puttēna saddhiṃ ekato hutvā udumbarabhittipādaṃ¹⁶ naḷabhitti-
 kaṃ paṇṇasālāṃ katvā dvāraṃ yojetvā caṃkamāṃ katvā
 paccekabuddhaṃ tattha¹⁷ temāsāṃ vasāpetvā vutthavassaṃ dve
 20 pi pitāputtā ticīvarena acchādetvā uyyojayimsu¹⁸. Eten' eva
 niyāmena satta¹⁹ paccekabuddhe tāya paṇṇasālāya vasāpetvā
 ticīvarāni adāmsu. Dve pi pitāputtā naḷakārā hutvā Gaṅgātīre
 veḷum upadhārentā paccekabuddhaṃ diṣvā evaṃ akāmsū 'ti pi
 vadanti yeva. Te kālaṃ katvā Tāvātimsabhavane nibbattitvā²⁰
 25 chasu kāmāsaggesu²¹ anulomapaṭilomena²² mahantaṃ devissa-
 riyaṃ²³ anubhavantā²⁴ vicaranti. Te tadā²⁵ cavitvā uparideva-
 loke nibbattitukāmā²⁶. Sakko Tathāgatabhāvaṃ nātvā tesu

¹ Bds deviyā. ² Bds tumhe. ³ Cks patthi-. ⁴ Bds vattāni paricaranti. ⁵ Bds
 add sampatīcchi. ⁶ Bds add puttāṃ alabhitvā. ⁷ Cs āg-. ⁸ Bds -jjanto. ⁹
 Cs -mi, Bds -mīti. ¹⁰ Cks vayasī attakāle. ¹¹ Ck -karo, Cs -kammare. ¹²
 Bds gacchathā. ¹³ Bds -re. ¹⁴ B -pāraṃ. ¹⁵ Bds tattheva. ¹⁶ Bds -jesum.
¹⁷ Ck -e, Bds tassa, Bds tattha. ¹⁸ all three MSS. nibbatte-? ¹⁹ Bds kāmā-
 vacarāsa-. ²⁰ Bds anulomena. ²¹ Bds omit dev. ²² Bds -ti. ²³ Bds tato. ²⁴
 Bds add honti.

ekassa vimānadvāraṃ gantvā taṃ āgantvā vanditvā ʒhitam
 āha: „mārisa tayā manussalokaṃ gantum vaṭṭatīti“. „Mahā-
 rāja, manussaloko nāma jegucchho paṭikkūlo, tattha ʒhitā dānā-
 dīni puññāni katvā devalokaṃ patthenti, tatra gantvā kiṃ
 karissāmīti“. „Mārisa devaloke ʒaribhuñjītabbaṃ sampattim 5
 manussaloke ʒaribhuñjissasi' pañcaviṣatiyojanubbedhe' ratana-
 pāsāde vasissasi', adhivāsehi“. So adhivāsesi. Sakko tassa
 paṭiññāṃ gahevā isivesena' rājuyyānaṃ gantvā tāsaṃ itthinaṃ
 upari ākāse caṃkamanto attānaṃ dassetvā „kassā' puttavaraṃ
 demi, kā puttavaraṃ gaṇhatīti“ āha. „Bhante, mayhaṃ dehi, 10
 mayhaṃ dehi“ hatthasahassāni ukkhipiṃsu. Tato' āha:
 „ahaṃ sīlavatīnaṃ' puttāṃ dammi, tumhākaṃ kiṃ sīlaṃ ko
 ācāro“ ti. Tā ukkhittahatthe sammiñjetvā „sace sīlavatīyā
 dātukāmo Sumedhāya santikaṃ gacchā' 'ti vadiṃsu. So ākāse
 yeva gantvā tassā vāsāgāre' sīhapañjare aṭṭhāsi. Ath' assā' 15
 ārocayiṃsu: „ethe devī, eko devarājā 'tumhākaṃ puttavaraṃ
 dassāmīti' ākāsenāgantvā sīhapañjare ʒhito“ ti. Sā garupari-
 hārenāgantvā sīhapañjaraṃ ugghāṭetvā „saccaṃ kira bhante
 tumhe sīlavatīyā puttavaraṃ dethā“ 'ti āha. „Āma demīti“.
 „Tena hi mayhaṃ dethā“ 'ti. „Kiṃ pana te sīlaṃ, katheli' 20
 sace me ruccissati' dassāmi te varan“ ti. Sā tassa vacanaṃ
 sutvā „tena hi suṇāhīti“ vatvā attano sīlaguṇaṃ 18 kathenti
 pannarasa gāthā abhāsi:

1. Mahesi Rucino bhariyā ānītā paṭhamam aham,
 dasavassasahassāni yaṃ maṃ Suruci-m-ānaya. 101. 25
2. Sāham brāhmaṇa rājānaṃ Vedeham Mithilaggaham
 nābhijānāmi kāyena vācāya uda cetasā,
 Surucim atimaññittha' 14 āvīm vā yadi vā raho. 102.

1 B^s -siti, B^d -citi. 2 B^d add aṭṭhayaṇavittare. 3 C^k -ti. 4 B^s -se. 5
 B^d kassāham. 6 B^d gaṇhissatīti. 7 B^d add sakko. 8 B^d -vantānaṃ. 9
 B^d pāsādadvāre. 10 B^d add tā itthiyo. 11 C^k -si, B^d -hīti. 12 B^d ruccati.
 13 B^s omite' sīla. 14 so B^d = atimaññi 'ttha? B^d -maññattho, C^k -maññittho.

8. Etena saccavajjena putto uppajjataṃ¹ ise,
musā me² bhaṇamānāya muddhā phalatu sattadhā. 103.
4. Bhattu manāpassa³ pitā mātā cāpi suvāmīno⁴
te maṃ brahma⁵ vinetāro yāva aṭṭhaṃsu jīvite. 104.
- 5 5. Sāhaṃ ahimsāratinī kāmāsā dhammacārini⁶
sakkaccaṃ te upaṭṭhāsiṃ rattindivam atanditā. 105.
6. Etena saccavajjena -pe-. 106.
7. Soḷasitthisahassāni sahabhariyāni⁷ brāhmaṇa
tāsu issā vā kodho vā nāhu mayhaṃ kudācanam. 107.
- 10 8. Hitena tāsāṃ nandāmi, na ca me kāci⁸ appivā,
attānaṃ vānukampāmi⁹ sadā sabbā ṣapattiya¹⁰. 108.
9. Etena saccavajjena -pe-. 109.
10. Dāse kammakare pesse¹¹ ye c¹² aññe anujjivino
posemi saha dhammena sadā pamuditindriyā. 110.
- 15 11. Etena saccavajjena -pe-. 111.
12. Samaṇe brāhmaṇe cāpi aññe cāpi vanibbake
tappemi annapānena sadā payatapāṇinī. 112.
13. Etena saccavajjena -pe-. 113.
14. Cātuddasiṃ¹³ pannarasim¹⁴ yāva pakkhassa aṭṭhamiṃ¹⁵
pāṭihāriyapakkhaṃ ca aṭṭhaṇḍasusamāhitam
uposatham upavasāmi¹⁶ sadā silesu saṃvutā. 114.
- 20 15. Etena saccavajjena putto uppajjataṃ ise,
musā me bhaṇamānāya muddhā phalatu sattadhā ti. 115.

Tattha mahesīti aggamahe¹, Rucino ti Surucirañño, paṭhaman ti
25 soḷasannaṃ itthisahassānaṃ sabbapaṭhaman, yaip maṃ ti yasmiṃ kāle maṃ¹²
Suruci ānaya tato paṭṭhāyāhaṃ¹³ dasavassasahassāni ekikā va lmasmiṃ gehe
vasiṃ, aṭṭhaññitthā¹⁴ ti muhuttaṃ pi sammukhā vā parammukhā vā atimaññiṃ
ti¹⁵ idaṃ atikkamitvā maññamānaṃ¹⁶ na jānāmi na sarāmi, i¹⁷ ti tam ālapati,
te maṃ ti sasuro ca sassu cā ti te ubho maṃ, vinetāro ti tehi vinīti¹⁸ amhi.

¹ Cks -nain. ² Cks ce. ³ C^o manussa, B^d bhattu mamaṃ sassu. ⁴ B^d cāpi
ca sassurā. ⁵ C^o B^d -iue. ⁶ Cks -yāti. ⁷ Cks kañci. ⁸ Cks attānaṃ va anu.
B^o attānaṃ vānammāmi? ⁹ B^d pose. ¹⁰ Cks B^d -i. ¹¹ (Mn., Gram. Pallo
XXIV, v. 24, Morris Therig. p. 126, Dh. p. 404). ¹² B^d evasi. ¹³ B^d add
sukhasamvāsaya. ¹⁴ B^d paṭṭhāya sāhaṃ. ¹⁵ Cks -ittho. ¹⁶ B^d -maññati. ¹⁷
Cks maññanaṃ.

te me yāva jīvinisu tāva ovādam adamsu. ahimsāratinīti ahimsāsasamkhatāya
 iatiyā samannāgatā, mayā hi kunthakipilliko¹ pi na himsitapubbo, kāmasā ti
 ekanten² eva, dhammācārinīti dasakusalakammapathe pūremi³, upatthāsīn
 ti pādaparikammādini kiccāni karonti upatthahim⁴, sahabbhariyānīti mayā
 saha ekasāmikassa bharlyābhūtāni, nāhū 'ti kilesaṃ nissāya issādhhammo vā
 kodhadhammo vā mayhami na bhūtapubbo, hītenā 'ti yaṃ tāsāṃ hitaṃ ten' eva
 nandāmi, ure⁵ vutthā⁶ dhītarō viya tā disvā tussāmi, kācīti⁷ tāsū ekāpi
 mayhami apjiyā nāma n' atthi, sabbā piyavādītāy' eva⁸ anukampāmīti
 muducittena sabbā solasasahasāpi tā⁹ attānaṃ viya anukampāmi, saha
 dham'm'gonā 'ti nayena¹⁰ kāraṇena, yo yaṃ kātunī sakkoti taṃ tasmim kamme
 yojemsi¹¹ attho, pamuditindriyā ti¹² pesenti ca niccam pamuditindriyā
 va hutvā jeseṃ. are dutthadasa idan nāma karohīti evaṃ kujjhivā na me
 kori katthaci pesitapubbo, payatapāninīti dhotahatthā pasāritahatthā va
 hutva, pāṭṭharikapakkhañcā 'ti¹³ atthamīcātuddasīpannarasīnaṃ¹⁴ par-
 euggamanānuggamaṇavasena cattaro divase¹⁵, sādā ti niccakāle¹⁶ pañcasu
 silesu parivutā tehi¹⁷ pihitagopitā¹⁸ tabhāvā va homīti.

Evam tassā gāthāsatenā pi sahasseṇa pi vaṇṇiyamānānaṃ
 guṇānaṃ pamāṇaṃ nāma n' atthi, tāya pana paṇṇarasahi
 gāthāhi attano guṇānaṃ vaṇṇitakāle yeva Sakko attano
 bahukaraniyatāya tassā kathaṃ avicchinditvā „pahūtā abbhutā
 yevā te guṇā“ ti taṃ pasamsanto gāthadvayam āha:

16. Sabbe va te dhammaguṇā rājaṇaputti yasassini

samvijjanti tayi bhadde ye tvaṃ kittesi attani. 116.

17. Khattiyo jātisampanno abhijāto yasassimā

dhammarājā Videhānaṃ putto uppajjate tavan ti. 117. 25

Tattha dhammaguṇā ti sabhaviguṇā bhūtaguṇa, samvijjantīti ye
 tayā vuttā te sabbe va tayi upalabbhanti, abhijāto ti atijāto¹⁷, yasassimā
 ti yasasampannena parivārena samannāgato, uppajjati evarūpo tava putto
 uppajjissati, mā cintayīti.

Sā tassā vacanaṃ sutvā somanassajātā taṃ pucchanti
 dve gāthā abhāsi:

¹ Ck kunta-, B² -kādiko pi ² Ck sūremi. ³ B² upatthemi. ⁴ Ck vure. ⁵
 B² vuttha. ⁶ Ck² kāmīti. ⁷ B² piyakāyeva. ⁸ B² -sahasānipti, B² sabba
 sahasāni pi. ⁹ B² yena. ¹⁰ B² payo-. ¹¹ Ck² omīti. ¹² B² add pañ-
 camī. ¹³ Ck² -dasapannarasānaṃ. ¹⁴ Ck² -sā, B² divase labhati. ¹⁵ B²
 -lani. ¹⁶ Ck² te. ¹⁷ Ck² abhijāto, B² atijāto suddhijāto.

18. Rummī¹ rajojalladharo aghe vehāsayaṇ ṭhito
manuññam bhāsasi² vācam yaṁ mayhaṁ hadayaṁ gamam. 118.
19. Devatā nu si saggamhā isi vāsi³ mahiddhiko,
ko vāsi tvaṁ anuppatto, attānam me pavedayā⁴ 'ti. 119.

Tattha rummīti⁴ anañjitāmaṇḍito, Sakko āgacchanto ramaṇīyena ta-
pasavesenāgato, pabbajitavesenāgatattā pana sā evam āha, aghe ti appatighe
ṭhāne, yaṁ mayhaṁ ti yaṁ etaṁ⁵ mayhaṁ manuññavācam bhāsasi taṁ
bhāsamāno tvaṁ devatā nu si saggamhā idhāgato isi vāsi mahiddhiko ti
yakkhādisu ko vā tvaṁ asi idhānuppatto attānam me pavedaya yathābhūtaṁ
10 kathehīti vadati.

So tassā kathento cha gāthā āha:

20. Yaṁ devasaṁghā vadanti Sudhammāyaṁ saṁlāgātā
so 'haṁ Sakko sahasakkho āgato 'smi tav' antike⁶. 120.
21. Itthi yā⁷ jīvalokasmiṁ yā hoti⁸ samacārini⁹
15 medhāvinī sīlavatī sassudevāpatibbatā¹⁰. 121.
22. Tādisāya sumedhāya sucikammāya nāriyā
devā dassanam āyanti mānusiya amānusa. 122.
23. Tvaṁ bhadde¹⁰ suciṇṇena pubbesucaritena ca
idha rājakule jātā sabbakāmasamiddhinī. 123.
20 24. Ayaṁ ca te rājaṇḍi ubhayattha kaṭaggaho
devalokūpapatti ca kitti ca idha jīvite. 124.
25. Ciraṁ sumedhe sukhinī dhammam attani pālayā
esāhaṁ Tidivaṁ yāmi, piyam me tava dassanan ti. 125.

Tattha sahasakkho ti atthasahasassa¹¹ taṁ muhuttaṁ dassanavasena
25 sahasakkho, itthi yā¹² ti itthi, samacārini¹³ ti dvārehi samacariyāya
samannāgatā, tādisāya¹⁴ ti yathārūpāya, sumedhāya¹⁵ ti supaññāya, ubha-
yatthakaṭaggaho ti ayaṁ tava¹⁶ imasmiṁ ca attabhāve anāgate ca jayaggāho,
tesu¹⁵ anāgatesu¹⁶ devalokūpapatti¹⁷ idha jīvite pavattamāne¹⁸ kitti ca¹⁹ 'ti
ayaṁ ubhayattha kaṭaggāho nāma, dhammam ti evaṁ sa²⁰ bhāvagaṇaṁ ciraṁ
30 attani pālaya, esāhaṁ ti eso ahaṁ, piyam me ti mayhaṁ tava dassanan
piyam.

¹ B² dummi. ² B² -se. ³ B² cāpi. ⁴ B² dummiti. ⁵ B² evam. ⁶ B² antike.
vantike. ⁷ B² atthiyo, B² itthiyo. ⁸ B² honti. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ C²
bhante, B² tvaṁ ca bhadde. ¹¹ C² atthasahasassa, B² atthah sahasassa clutitān.
¹² B² yo. ¹³ C² tādisiyo. ¹⁴ B² tāva. ¹⁵ B² adds idhalokaparalokesu. ¹⁶
B² -te. ¹⁷ B² add ca. ¹⁸ C² samatta-. ¹⁹ C² mā.

„Devaloke pana me kiccakaraṇīyaṃ atthi, tasmā gacchāmi,
 tvaṃ appamattā hohīti“ tassā ovādaṃ datvā pakkāmi. Naḷa-
 kāradevo¹ paccūsakāle cavitvā tassā kucchimhi paṭisandhiṃ
 gaṇhi. Sā² ñatvā rañño ārocesi. Rājā gabbhaparihāraṃ
 adāsi. Sā dasamāsaccayena puttāṃ vijāyi, Mahāpanādo ti³
 ssa nūmaṃ kariṃsu. Ubhayaratthavāsino „sāmi puttassa no
 khīramūlan“ ti ekekaṃ kaḥapaṇaṃ rājaṅgaṇe khipiṃsu,
 mahārāṣi⁴ ahosi. Raññā paṭikkhattāpi ca „sāmi puttassa
 vadḍhitakāle paribbayo bhavissatīti“ agahetvā va pakkamiṃsu.
 Kumāro mahāparivārena vadḍhitvā vayappatto soḷasavassa-⁵
 kāle yeva, saḅbasippe nipphattiṃ pāpuṇi. Rājā puttassa
 vayan⁶ oloketvā devinī⁷ āha: „bhadde puttassa me rajjā-
 bhisekakāle ramaṇīyaṃ assa pāsādaṃ kāretvā abhisekaṃ
 kāressāmā“ 'ti. Sā „sādhū deva“ 'ti sampaṭicchi. Rājā
 vatthuvijjācariye pakkosāpetvā „tātā vadḍhakiṃ gahetvā am-
 hākaṃ mivesanato avidūre puttassa me pāsādaṃ māpetha,
 rajjena naṃ abhisinḍissāmā“ 'ti āha. Te „sādhū“ 'ti bhū-
 mippadesaṃ vīmaṃsanti. Tasmīṃ khaṇe Sakkassāsanaṃ
 uphākaraṃ dassesi. So taṃ kāraṇaṃ ñatvā Vissakammaṃ
 āmantetvā „gaccha tāta Mahāpanādakumārassa āyāma⁸ vitthā-
 rato⁹ adḍhaya¹⁰ jojanikaṃ¹¹ ubbedhena pañcaviṣatiyojanaṃ¹² ratana-
 pāsādaṃ māpehīti“ pesesi. So vadḍhakivesena vadḍhakīnaṃ
 santikaṃ āgantvā „tumhe pātaraṣaṃ bhuñjitvā ethā“ 'ti te
 pesetvā daṇḍakena bhūmiyaṃ pahari, tāvad eva vuttappakāro
 sattabhūmiko pāsādo utthahi. Mahāpanādassa pāsādamañ-¹³
 galaṃ¹⁴ chattamaṅgalaṃ āvāhamaṅgalaṃ ti tīṇi maṅgalāni¹⁵
 ekato va ahesuṃ. Maṅgalatthāne ubhayaratthavāsino sanni-
 patitvā maṅgalacchaṇena sattavassāni vītināmesuṃ, n' eva
 ne rājā uyyojeti¹⁶, tesaṃ vatthālaṃkārahādaniyabhojani-

¹ Ede - devaputto pana. ² Be adds gabbhapatiṭṭhitabbhāvaṃ, B² patiṭṭhitabbhāvaṃ.

³ Ede āyāmaṇa yojanaṃ vitthārato. ⁴ Be atthayo-. ⁵ Bde - janikaṃ. ⁶ Ck B² - dani-. ⁷ Ck qmīt maṅgalāni. ⁸ Be - si, B² - suṃ.

yādiṃ¹ sabbāṃ rājakulasantakāṃ ñeva ahosi. Te sattasaṃ-
 vaccharaccayena upakkositvā Surucimahārājena „kim etan“ ti
 puṭṭhā „mahārāja ambhākāṃ maṅgalaṃ bhuñjantānaṃ satta-
 vassāni gatāni², kadā maṅgalassa osānaṃ bhavissatīti“
 5 āhaṃsu. Tato rājā³ „tātā puttēna me ettakāṃ kālāṃ na
 hasitapubbaṃ, yadā so hasissati tadā gamissathā“ ti.
 Atha⁴ mahājano bheriṃ carāpetvā naṭe sannipātesi. Naṭasa-
 hassāni⁵ sannipatitvā satta koṭṭhāsā hutvā naccantā rājānaṃ
 hasāpetuṃ nāsakkhiṃsu. Tassa hi dibbanātakānaṃ diṭṭhattā
 10 tesāṃ naccāṃ amanuññaṃ ahosi. Tadā Bhaṇḍukaṇṇa-
 Paṇḍukaṇṇa⁶ nāma dve nātakā chekā⁷ „mayā rājānaṃ hasā-
 pessāmā“ ti. Bhaṇḍukaṇṇo⁸ nāma⁹ rājadvāre mahantaṃ
 Atulaṃ nāma ambāṃ māpetvā¹⁰ suttaguḷaṃ khipitvā tassa
 sākāyā laggāpetvā suttēna Atulambaṃ¹¹ abhirūhi. Atulambo
 15 pi¹² kira¹³ Vessavaṇaambo¹⁴. Atha tam pi¹⁵ Vessavaṇassa
 dāsā gahetvā āṅgapaccaṅgāni chinditvā pātesuṃ. ‘Sesanaṭā
 tāni’¹⁶ samodhānetvā udakena siñciṃsu¹⁷. So¹⁸ pupphapaṭaṃ
 nivāsetvā ca pārupitvā ca naccanto va utṭhahi. Mahāpanādo
 tam pi disvā n’eva hasi. Paṇḍukaṇṇanaṭo¹⁹ rājāṅgaṇe dāru-
 20 citakāṃ kāretvā attano parisāya saddhiṃ aggiṃ pāvisi.
 Tasmiṃ nibbute citakāṃ udakena siñciṃsu. So sapaṛiso
 pupphapaṭaṃ nivāsetvā ca pārupitvā na naccanto va utṭhahi.
 Tam pi disvā rājā n’eva hasi. Iti taṃ hasāpetuṃ asakkontā²⁰
 manussā upaddutā ahesuṃ. Sakko taṃ kāraṇaṃ ñatvā
 25 „gaccha tāta, Mahāpanādaṃ hasāpetvā ehi“ devanaṭakāṃ
 pesesi. So āgantvā rājāṅgaṇe ākāse thatvā upaddharaṅgaṃ²¹

¹ Ck Bā -di. ² Ck gatā ti, C^o -vassāni dvītināmesuṃ nevano gatā ti. ³ Ck^o
 omit tato rājā. ⁴ Bā^o athassa. ⁵ Ck panāṭha- corr. to panāṭa-, C^o janāṭa-
⁶ B^o -kaṇḍo ca- kaṇḍo ca, Bā^o -kaṇḍo ca- kaṇḍo ca. ⁷ C^o nāṭakajekā, Bā^o
 -kajetbakā. ⁸ B^o -kaṇḍo, Bā^o -kaṇḍo. ⁹ Bā^o tāva, ¹⁰ hi dibba - - - atulambaṃ
 wanting in Ck. ¹¹ Ck ti. ¹² Ck ki. ¹³ B^o -ase ambo? ¹⁴ Bā^o tam hi.
¹⁵ C^o tāti, B^o -naṭakāti, Bā^o sesanāṭakā. ¹⁶ Bā^o abhisi-. ¹⁷ Ck adda sapaṛisā
¹⁸ B^o -kaṇḍo naṭo, Bā^o -kaṇḍo naṭo. ¹⁹ Ck Bā^o -to, C^o -te, B^o -tā? ²⁰ Bā^o
 upaddha āgaṇi.

nāma dassesi, eko va hattho eko va pādo ekam akkhiṃ ekā dāṭhā¹ naccati² calati³ phandati, sesaṃ niccalaṃ ahoṣi. Taṃ disvā Mahāpanādo thokaṃ sitaṃ akāsi. Mahājano pana hasanto hasanto hassaṃ dhāretuṃ satim⁴ paccupaṭṭhāpetuṃ⁵ asakkonto, aṅgāni vissajjetvā rājaṅgane yeva papati⁶. Tasmim 5 kāle maṅgalaṃ niṭṭhitaṃ. Sesam ettha

Panādo nāma so rājā

yassa yūpo suvaṇṇayo⁷ (II, 331, Therag. p. 22)

ti Mahāpanādajātakena⁸ vaṇṇetabbam. Rājā Mahāpanādo dānādāni puññāni katvā āyupariyosāne deva lokam eva gato. 10

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave Visākhā pubbe pi mama santikā varaṃ labhi yeva“ ti vatvā, j. s.: „Tadā Mahāpanādo Bhaddaji ahoṣi, Sumedhā devī Visākhā, Vissakammo Anando, Sakko⁹ aham evā“ ti. Suruci jātakaṃ.

7. Pañcūposathajātaka.

15

Appossukko dāni tvaṃ kapoṭā¹ ti. Idam S. j. v. uposathike pañcasate upāsake ā. k. Tadā hi S. dhammasabbhāyaṃ catuparisamanajhe alaṃkatabuddhāsane nisīditvā muducittena parisam oloketvā „ajja upāsakānaṃ kathaṃ paṭicca desanā samuṭṭhahissatī“² ūtvā upāsake āmantetvā „uposathik³ attha upāsakā“ ti pucchitvā 20 „āma bhante“ ti vutte „sādhu vo katanā, uposatho nāma⁴ esa porāṇakapaṇḍitānaṃ vaṃso, porāṇakapaṇḍitā hi rāgādikilese niggabhattham uposathavāsam vasimsū“ ti vatvā tehi yācito a. ā.:

Atīte Magadharaṭṭhādīnaṃ tiṇṇaṃ raṭṭhānaṃ antare aṭavi ahoṣi. Bo. Magadharaṭṭhe brāhmaṇamahāsālakule 25 nibbattitvā vāyappatto kāme pahāya nikkhamitvā taṃ aṭaviṃ pavisitvā assamaṃ katvā vāsaṃ kappesi. Tassa pana assamassa avidūre ekasmiṃ veṇugahane attano bhariyāya saddhiṃ

¹ Ck thitā, C² dāṭṭhikā, B² dāṭha? B² dādhi. ² Ck² yaccati. ³ B² add upa-dham. ⁴ Ck² hāsaṃtiṃ, B² patin? B² sati. ⁵ B² paccupaṭṭhetum. ⁶ B² patati. ⁷ B² aṇamayo. ⁸ B² -ke. ⁹ B² add paṭa.

kapoṭasakuṇo vasati, ekasmiṃ vammike ahi¹, ekasmiṃ vana-
gumbe sigālo, ekasmiṃ vanagumbe accho. Te cattāro pi
kālena kālaṃ isiṃ upasaṃkamitvā dhammaṃ suṇanti. Atha
ekadivasaṃ kapoṭo bhariyāya saddhiṃ kulāvakā nikkhamitvā
5 gocarāya pakkāmi. Tassa² pacchato gacchantiṃ kapoṭiṃ eko
seno gahetvā palāyi. Tassā viravasaddaṃ sutvā kapoṭo
nivattitvā olokento taṃ tena hariyamamānaṃ passi. Seno pi
taṃ viravantiṃ yeva māretvā khādi. Kapoṭo tāya viyogena
rāgapariḷāhena pariḍayhamāno cintesi: „ayaṃ rāgo maṃ ati-
10 viya kilameti, na dāni imaṃ aniggahetvā gocarāya pakka-
missāmīti“ so gocarapathaṃ pacchinditvā tāpa~~ssa~~ santikaṃ
gantvā rāganiggahāya³ uposathaṃ saṃādiyitvā ekamante ni-
pajji. Sappo pi „gocaraṃ pariyesissāmīti“ vasanaṭṭhānā
nikkhamitvā paccantaḡāme gāvīnaṃ caraṇaṭṭhāne gocaraṃ
15 pariyesati. Tadā gāma~~bho~~jakassa sabbaseto maṅgala~~usabho~~
gocaraṃ gahetvā ekasmiṃ vammikapāde jaṇṇunā paṭiṭṭhāya
siṅgehi mattikaṃ gaṇhanto kilati. Sappo gāvīnaṃ pada-
saddena bhūto taṃ vammikaṃ pavisitum pakkhanto. Atha
naṃ usabho pādena akkami, so taṃ kujjitvā ḍasi, usabho
20 tatth' eva jivitakkhayaṃ patto. Gāma~~vā~~sino „usabho kira
mato“ ti sutvā sabbe ekato va āgantvā kanditvā taṃ gandra-
mālādīhi pūjetvā āvāte nikkaṇṭitvā pakkamiṃsu. Sappo
tesaṃ gata~~kā~~le nikkhamitvā „ahaṃ kodhaṃ nissāya imaṃ
jivitā voropetvā mahājanassa hadaye sokaṃ pavesesiṃ, na
25 dāni imaṃ kodhaṃ aniggahetvā gocarāya pakkamissāmīti“
nivattitvā assamaṃ gantvā kodhaniggahāya uposathaṃ saṃ-
ādiyitvā ekamante nipajji. Sigālo pi gocaraṃ pariyesanto
ekam matabhatthiṃ dievā „mahā me gocaro laddho“ ti tuṭṭho
gantvā soṇḍāya ḍasi, thambhe⁴ daṭṭhakālo viya ahosi, tattha
30 assādaṃ alabhitvā dante ḍasi, pāsāne⁵ daṭṭhakālo viya ahosi,
kucchiyaṃ ḍasi, kusūle⁶ daṭṭhakālo viya ahosi, naṅguṭṭhe ḍasi,

¹ B^o asivāso. ² B^o rāgā~~ni~~. ³ B^o -bho. ⁴ C^k -sāno. ⁵ cfr. J. I, 502;
B^o kapāle.

ayathāle¹ dattḥakālo viya ahosi, vaccamagge ḍasi, ghatapūve²
dattḥakālo viya ahosi. So lobhavasena khādanto antokucchi-
yam pāvisi, tattha chātakāle³ māmsam khādati pipāsita-kāle
lohitaṃ pivati nipajjanakāle antāni ca papphāsaṃ ca avattha-
ritvā nipajjati. So „idh' eva me⁴ annapānaṃ ca sayanaṃ ca
nippannaṃ, aññattha kiṃ karissāmīti“ cintetvā tatth' eva
abhirato bahi anikkhamitvā antokucchiyam yeva vasi. Aparā-
bhāge⁵ vātātapena hatthikuṇape sukkhante karisamaggo pihito.
Sigālo antokucchiyam upapacciyamāno⁶ appamāmsalohito
paṇḍusarīro hutvā nikkhamanamaggaṃ na passi. Ath' eka-
divasaṃ⁷ kālamegho vassi, karisamaggo temiyamāno mudu⁸
hutvā vivaraṃ dassesi⁹. Sigālo chiddaṃ disvā „aticiraṃ ki-
lanto¹⁰ iminā chiddena palāyissāmīti“ karisamaggaṃ sīsenā
pahari. Tassā¹¹ sambādhatṭhānena¹² vegena nikkhantassa¹³
sinṇasarīrassa¹⁴ sabbāni lomāni karisamagge laggāni, tālak-
khandho¹⁵ viya nillomasarīro hutvā nikkhami. So „lobhaṃ
nissāya mayā idaṃ dukkhaṃ anubhūtaṃ, idāni imaṃ anigga-
hetvā gocaraṃ na gaṇhissāmīti“ cintetvā taṃ assamaṃ gantvā
lobhaniggahāya uposathaṅgaṃ samādiyitvā ekamante nipajji.
Accho pi araṇṇā nikkhamitvā atricchābhibhūto Malaratṭhe¹⁶
paccantagāmaṃ gato. Gāmaṃvāsino „accho kirāgato“ ti
dhanudaṇḍādihatthā nikkhamitvā tena pavitṭhaṃ gumbaṃ
parivāresuṃ. So mahājanena parivāritabhāvaṃ ṇatvā nikkha-
mitvā palāyi, palāyantaṃ eva ca naṃ dhanūhi c' eva daṇ-
ḍena¹⁷ ca pothesuṃ. So bhinnena sīsenā lohiteṇa galantena¹⁸
attano vasaṇatṭhānaṃ gantvā „idaṃ dukkhaṃ mama atricchā-
lobhavasena¹⁹ uppannaṃ, na dāni naṃ²⁰ aniggahetvā gocaraṃ
gaṇhissāmīti“ taṃ assamaṃ gantvā atricchāniggahāya uposathaṃ

¹ P^o ayakapāle. ² B^o ghaṇa-, B^d ghana-. ³ C^o jāta-, C^k natthachānakāle. ⁴ B^d upajjanamāno. ⁵ C^k muduṃ. ⁶ B^o tassa, B^d tassa pa. ⁷ C^k sambāda-.
C^o sambādṭṭhānena, B^o -ṭṭhāne? B^d sampādhatṭhāne. ⁸ B^d nikkhamantassa. ⁹ C^o sinna-. B^o bhigga-, B^d bhinnam-. ¹⁰ B^o kāla-, B^d kālakanto. ¹¹ B^d mallakaraṭṭhe, B^o malaya-. ¹² B^d daṇḍādīhi. ¹³ C^o gal-. ¹⁴ C^k nā --, B^d na idāni imaṃ

samādiyivā ekamante nipajji. Tāpaso pi attano jātim nissāya
 mānavasiko hutvā jhānaṃ uppādetuṃ na sakkoti. Ath' eko
 paccekabuddho tassa mānanissitabhāvaṃ ñatvā „ayaṃ na
 lāmakasatto¹, Buddhaṃkuro esa, imasmiṃ yeva kappe sab-
 5 baññūtaṃ pāpuṇissati, imāssa mānaniggahaṃ katvā samā-
 pattinibbattanākāraṃ karissāmīti“ tasmīṃ paṇṇasālāya nisinne
 yeva Uttarahimavantato āgattvā tassa pāsānaphalake nisīdi.
 So nikkhamitvā taṃ attano āsane nisinnaṃ disvā mānanissita-
 bhāvena anattamanā² hutvā³ taṃ upasāṃkamitvā accharaṃ
 10 paharitvā „nassa⁴ vasala kālakaṇṇi muṇḍa samaṇaka, kim-
 atthaṃ mama nisīdanaphalake nisinna sīti“ āhā. Atha naṃ
 so⁵ „sappurisa kasmā mānanissito si, ahaṃ paṭividdhapacceka-
 bodhiñāṇo, tvaṃ imasmiṃ yeva kappe sabbaññubuddho bha-
 vissasi, Buddhaṃkuro si, pāramitā⁶ pūretvā āgato aññaṃ⁷
 15 ettakaṃ nāma kālaṃ atikkamitvā Buddho bhavissasi, Buddhat-
 tabhāve⁸ Siddhattho nāma bhavissasīti⁹“ nāmaṃ ca gottaṃ ca
 kulaṃ ca aggasāvakaḍḍayo ca sabbe ācikkhitvā „kimatthaṃ
 mānanissito hutvā pharusso hosi, na-y-idaṃ tavānucchavikaṃ“
 ti ovādam adāsi. So tena evaṃ vutte pi n' eva naṃ vandi
 20 n' eva „kadā ahaṃ Buddho bhavissāmīti“ ādīni pucchi. Atha
 naṃ paccekabuddho „tava jātiyā¹⁰ mama guṇānaṃ¹¹ mahanta-
 bhāvaṃ jāna¹², sace sakkosi ahaṃ viya ākāse vicarāhīti“ vatvā
 ākāse uppatitvā attano pādapaṃsuṃ tassa jaṭamaṇḍale viki-
 ranto Uttarahimavantam eva gato. Tāpaso tassa gatakāle
 25 saṃvegappatto hutvā „ayaṃ samaṇo evaṃgarusarīro vāta-
 mukhe khittatūlapicu viya ākāse pakkhanto, ahaṃ jātimānena
 evarūpassa paccekabuddhassa n' eva pāde vaṇḍim n' eva
 'kadā¹³ Buddho bhavissāmīti' pucchim, jāti nāma¹⁴ esā kiṃ
 karissati, imasmiṃ loke silacaraṇam eva mahantaṃ, ayaṃ kho

¹ Ck - karisatto. ² Cks ananta-. ³ Ck sutvā. ⁴ Cks tassa. ⁵ Bds add āha.

⁶ Bds pāramiyo, Bds pāramiro. ⁷ Cks añña. ⁸ Bds adds thito ⁹ Cks -tīti. ¹⁰

Cks add vā. ¹¹ Bds adds eva. ¹² Bds jānāsi. ¹³ Bds kadāham.

paua me māno vadḍhanto nirayaṃ upanessati, na dāni imāṃ
 mānaṃ aniggahetvā phalāphalattḥāya gamissāmīti“ paṇṇasālam
 pavisitvā mānaniggahāya uposathaṃ samādāya kaṭṭhattharikāya
 nisīno mahāñāṇo kulaputto mānaṃ niggahetvā kaṣiṇaṃ bhā-
 vetvā¹ abhiññāsamāpattiyo nibbatt²tvā nikkhamitvā caṃkamana-
 koṭṭiyaṃ pāsāṇaphalake nisīdi. Atha naṃ kapoṭādayo upa-
 saṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. M. kapoṭaṃ
 pucch³ti, „tvam aṇṇesu divasesu na imāya velāya āgacchasi,
 gocaraṃ pariyesasi, kiṃ nu ajja uposathiko jāto sīti“. „Āma
 bhante“ ti. Atha naṃ „kena kāraṇenā“⁴ 'ti pucchanto⁵ pa-
 thamaṃ gāthapa āha:

1. Appossukko⁶ dāni tuvaṃ⁷ kapoṭa,
 vihaṅgama⁸ na tava bhojanattho,
 khudaṃ pipāsaṃ adbhivāsayaṃto
 kasmā bhavaṃ posathiko kapoṭo ti. 126.

Tattha appossukko ti nirālayo⁹, bhojanattho ti¹⁰ kiṃ¹¹ ajja tava
 bhojanena attho n' atthi.

Tam sutva kapoṭo dve gāthā abhāsi:

- a. Ahaṃ pure giddhigato kapoṭiya
 asmiṃ padesasmiṃ ubho ramāma.
 ath' aggahī sākuṇiko kapoṭiṃ,
 akāmakko tāya vinā ahoṣiṃ. 127.
- a. Nānābhavā¹² vip̐payogena tassā
 manomayaṃ vedanaṃ vediyāmi,
 tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
 rāgo mamaṃ mā punar āgamāsīti. 128.

Tattha ramāma¹³ 'ti imasmiṃ bhūmibhāge kāmaratiya ramāma, sākuṇiko
 12. senasakuṇo

¹ Bds vadḍhetvā. ² Cks pucchitvā. ³ B² - tam. ⁴ Ck tvam. ⁵ so all three
 MSS. ⁶ Bds add. nivāṭavutti. ⁷ Cks nattho ti, Bds omit bhojanattho ti, C²
 ki. ⁸ Bds kam, ⁹ Bds -bhāvā.

Kapoṭena attano uposathakamme¹ vaṇṇite M. sappādisu ekamekaṃ pucchi. Te pi yathābhūtaṃ vyākariṃsu:

4. Anujjagāmi² uraga-ddujivha³
dāḥhāvudho⁴ ghoraviso si sappa⁵,
khudaṃ pipāsaṃ adhiṇāsayaṃto
kasmā bhavaṃ posathiko nu digho⁶. 129.
5. Usabho ahū balavā gāmikassa
calakkakū vaṇṇabalūpapanno,
[so] maṃ akkamī⁷, taṃ kṛpito aḍassim⁸,
dukkhābhitunno⁹ maraṇaṃ upāgami. 130.
6. Tato janā nikkhamitvāna gāmā
kanditva roditva upakkamiṃsu,
tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
kodho mamaṃ mā punar āgamāsi. 131.
7. Matāna¹⁰ maṃsāni bahū susāne,
manuññarūpaṃ tava bhojan¹¹ etaṃ,
khudaṃ pipāsaṃ adhiṇāsayaṃto
kasmā bhavaṃ posathiko sigālo. 132.
8. Pavissaṃ¹² kucchiṃ mahato gajassa
kuṇape rato hatthimamse pagiddho¹³,
uṇho ca vāto tikhiṇā ca¹⁴ rasmiyo
te sosayurū tassa karīsamaggaṃ. 133.
9. Kiso ca paṇḍū ca ahaṃ bhadante,
na me ahuṃ nikkhamanāya¹⁵ maggo,
mahā ca meghe sahasā pavassi,
so temayi tassa karīsamaggaṃ. 134.
10. Tato ahaṃ nikkhamissaṃ bhadante
Cando yathā Rāhumukhā pamutto,

¹ C* B²-ena. ² C* -i, B² anuttagāmi. ³ C* -gadu-, B² urādujivha. ⁴ C*
-dhā, B² dādhāvudho. ⁵ B* samma. ⁶ B² dīgha. ⁷ C* B² -i. ⁸ C* aḍajim,
B* aḍassi, B² aḍassi. ⁹ B² dukkhātittunno. ¹⁰ C* B² -naṃ. ¹¹ so all three, MSS.
¹² C* paḥiṭṭho, B² sugiddho. C* pagiddho. ¹³ C* va. ¹⁴ B² -manassa.

tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
lobho mamaṃ mā punar āgamāsi. 135.

11. Vammikathūpasmiṃ kipillikāni
nippothayanto tuvaṃ pure carāsi,
khudaṃ pipāsaṃ adhivāsayaṃto
kasmā bhavaṃ posathiko nu accho¹. 136.

5

12. Sakaṃ niketaṃ atihīlayāno²
atricchatāya Malataṃ³ agañchimi⁴,
tato janā nikkhamitvāna gāmā
kodaṇḍakena paripothayimsu maṃ. 137.

10

13. So bhinnasīso ruhirakkhitaṅgo⁵
paccāgamāsiṃ sakam⁶ niketaṃ,
tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
atricchatā mā punar āgamāsīti. 138.

Tattha anujjugāmiti ādihi taṃ ālapati, calakkaku ti calamānaka-
kudho, dakkhābhittunno ti so usabbo dukkhena abhittunno āturo hutvā,
bahū ti bahūni, pavissan ti pāvisiṃ, rasmiyo ti suriyarasmiyo, nikkha-
miṣṣan ti nikkhamiṃ, kipillikāniti⁷ upacīkayo⁸, nippothayanto ti
khādamaṇo, atihīlayāno⁹ ti atimaññanto¹⁰ garahanto, kodaṇḍakena¹¹ 'ti
dhanudaṇḍehi c' eva muggarehi ca.

20

Evaṃ te cattāro pi attano¹² uposathakammaṃ vaṇṇetvā
utthāya M²-aṃ vanditvā „bhante tumhe aññesu divasesu imāya
velāya phalāphalatthāya gacchatha, ajja agantvā kasmā uposa-
thik' atthā“ 'ti pucchantā¹³ gātham āhaṃsu:

14. Yan no¹⁴ apucchittha tuvaṃ bhadante¹⁵
sabbe va vyākāṣimhā yathāpajānaṃ¹⁶,
mayam pi pucchāma¹⁷ tuvaṃ bhadante¹⁸:
kasmā bhavaṃ posathiko va¹⁹ brahme ti. 139.

25

¹ B² accho, B² ajja. ² B² atipolayāno. ³ C² malanaṃ, B² malayanāni, B²
S² halla ayaṃ taṃ. ⁴ B² agacchi. ⁵ so C² for - aññitaṅgo? B² rukiramakkhi-
taṅgo. ⁶ so all three MSS. for mamaṃ? ⁷ C² -nanti. ⁸ B² -kādayo. ⁹
B² atipolayāno. ¹⁰ B² adds nindanto, B² niddanto. ¹¹ B² kāda-. ¹² B²,
repeat attano. ¹³ C² B² -to. ¹⁴ C² to, C² te. ¹⁵ B² bhadante. ¹⁶ C²
-jānanaṃ. ¹⁷ C² pucchāma. ¹⁸ C² ca, B² nu.

So pi nesaṃ vyākāsi:

15. Anūpalitto mama assamamhi

paccekabuddho muhuttaṃ nisīdi,

so maṃ avedī gatim āgatiṃ ca¹

5 nāmaṃ ca gottaṃ Āraṇaṃ ca sabbaṃ. 140.

16. Evaṃ p' ahaṃ na-ggahe² tassa pāde,

na cāpi naṃ mānagatena pucchiṃ,

tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,

māno mamaṃ mā punar āgamāsīti. 141.

16 Tattha yanno³ ti yam atthaṃ tvaṃ ambe pucchi, yathāpajānanā⁴ u
attano pajānananiyāmena⁵ taṃ mayā vyākāsiṃha, anupajāto⁶ti sabbakile-
sehi alitto⁷, so maṃ avedīti so mama idāni gāṭṭabbatthānaṃ ca gataṭṭhānaṃ
ca⁸ anāgate tvaṃ evaṃnāmo nāma⁹ Buddhō¹⁰ bhavissasi evaṃgotto evarūpaṃ te
sīlacaraṇaṃ¹¹ bhavissatīti¹² evaṃ nāmaṃ ca gottaṃ ca cāraṇaṃ ca sabbaṃ maṃ
17 avedī jānāpesi kathesi me ti attho, evaṃ paṇaṃ¹³ naggāhe ti¹⁴ evaṃ
kathentassāpi tassāhaṃ¹⁵ attano mānaṃ nissāya pade na vandim.

Evaṃ M. attano uposathakaraṇaṃ¹⁶ kathetvā te¹⁷ovaditvā
uyyojetvā paṇṇasālaṃ pāvīsi, itare pi yathāṭṭhānāni gamiṃsu¹⁸.

M. aparihīnājjhāno Brahmālokaparāyano ahosi, itare ca¹⁹ tass'

20 ovāde ṭhatvā sagga-parāyanā ahesuṃ.

S. i. d. ā. „evaṃ upāsakā uposatho nāṃ' esa porāṇakapaṇḍitānaṃ
vaṃso, vasitabbo posathavāso“ ti²¹ j. s.: „Tadā kapoṭo Anuruddho
ahosi, accho Kassapo, sigālo Moggallāno, sappo Sāriputto, tāpaso²²
aham evā“ ti. Pañcūposathajātakaṃ.

25

8. Mahāmorajjātakā.

Sace hi tyāhaṃ dhanahetu gahito ti. Idam S. J. v. ekam
nukkaṇṭhitabhikkhū ā. k. Tam²³ hi²⁴ bhikkhū S. „saccaṃ ākara

¹ Bā gatiṃ māgatiṃca ² Bā navandī. ³ Cās yanto. ⁴ Bās -jānanan ⁵ Cās
pajāyana-, Bā pajānani-. ⁶ Bās anupalitto. ⁷ Cās omīti gataṭṭhānaṃ ca. ⁸ Bā
omīti nāma. ⁹ Bā sīlaṃ te cāraṇaṃ, Cās sīlāca-, Bā sīlānecāraṇaṃ. ¹⁰ Cās
-sīti. ¹¹ Bās evampāhaṃ ¹² Bā naṃ gandhīti. ¹³ Bā tassa ahaṃ, Cās katha-
tassāhaṃ. ¹⁴ Bās -kā-. ¹⁵ Bā āg-, Bā ag-. ¹⁶ Cās itarā, gmitting ca. ¹⁷ Bās
add ca vatvā ¹⁸ Bās ad- pana. b. Cfr. V Fausböll's Ten Jātakas p. 111.
¹⁹ Cās tan ²⁰ Bā omīti hi.

tvam ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu,
ayaṃ nandirāgo tādisaṃ kiṃ nāma nāloḷissati“, na hi Sineru-uppā-
ṭanakavāto sāmante² purāṇapaṇṇassa lajjati, pubbe sattavassasatāni
antokilesasamudācāraṃ vāretvā³ viharante⁴ visuddhasatte⁵ p’ esa⁶
āloḷesi⁷ yevā“ ‘ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. paccantapadese mora sakunīyā kucchis-
sīm paṭisaṇḍhiṃ aggaheṣi. Gabbhe paṭipākagatte mātā go-
carabuddhiyaṃ aṇḍaṃ pāṭetvā pakkāmi. aṇḍaṃ ca⁸ nāma mātu
ārogabbhāve sati aññasīm dīghajātikādiparipantho avijjamāne
na nassati⁹, tasmā taṃ aṇḍaṃ kaṇikāramakulaṃ viya suvaṇṇa-
vaṇṇaṃ hutvā, paṇḍitakāle attano dhammatāya bhijji, suvaṇṇa-
vaṇṇo moracchāpo nikkhaṇi, tassa dve akkhīni jīṇjukaphala-
saddisāni, tuṇḍaṃ pavālavāṇṇaṃ, tisso rattarājiyo gīvaṃ
parikkhipitvā piṭṭhimajjhena agamaṃsu. So vayappatto bhaṇḍa-
sakaṭamattasarīro abhirūpo ahosi, taṃ sabbe nīlamorā sannu-
patitvā tājānaṃ katvā parivārayiṃsu. So ekadivasam udaka-
sonḍiyaṃ pāṇiyaṃ pivanto attano rūpasampattiṃ disvā cintesi:
„aham sabbamorehi atirekarūpasobho“¹⁰, sac’ āhaṃ imehi sad-
dhiṃ manussapathe vasissāmi paripantho me uppajjissati¹¹,
Himavantaṃ gantvā eka¹² va phāsukaṭṭhāne vasissāmīti“ so¹³
rattibhāge, moresu patisallīnesu¹⁴ kañci ajānāpetvā¹⁵ Hima-
vantaṃ pavisitvā tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya¹⁶
-ekasmim’ araṇṇe padumasañchanno mahājātassaro, tassāvīdure¹⁷
ekaṃ pabbataṃ nissāya tṭhito mahānigrodharukkho atthi, tassa
sākhāya - nīliyi. Tassā pana pabbatassa vemajjhe manāpā¹⁸
guhā¹⁹ atthi, so tattha vasitukāmo hutvā tassā²⁰ pamukhe
pabbatatale pīliyi. Taṃ pana tṭhānaṃ n’ eva heṭṭhābhāgena
abhirūhituṃ na uparibhāgena otarituṃ sakkā, pakkhībīlāla-

¹ so Ck; Cc nālōḷissati, Bc nālōḷissati. ² Bds mahanto. ³ Bds adds ācāretvā, Bc ācāretvā. ⁴ Bds -to. ⁵ Bds -satto. ⁶ Bds pl. ⁷ Cc āloḷessesi, Bds lolesi.
⁸ Bc aṇḍajā, Bc aṇḍā ca. ⁹ Bds -nti. ¹⁰ Bc -sobhago. ¹¹ Bc -tīti. ¹² Bc
adds kira. ¹³ Bc paṭi-. ¹⁴ Bds add uppattitvā. ¹⁵ Bds add pabbatarājiyā. ¹⁶
Bc tassapi avā-. ¹⁷ Bds -po guho. ¹⁸ Bc tassā.

dīghajātikamanussabhayehi vimuttaṃ¹. So „idaṃ me phāsu-
 katthānan“ ti taṃ² divasaṃ tatth' eva vasitvā punadivase
 pabbataguhato utthāya pabbatamatthake puratthābhimukho ni-
 sinno udentam³ suriyamaṇḍalaṃ disvā attano divārakkhā-
 5 varaṇatthāya⁴ „udet' ayaṃ⁵ cakkhumā ekarājā“ ti, parittam
 katvā gocarabhūmiṃ otaritvā gocaraṃ gahetvā sāyaṃ āgantvā
 pabbatamatthake pacchābhimukho nisinno atthamentam⁶ suriya-
 maṇḍalaṃ disvā rattirakkhāvaraṇatthāya⁷ „apet' ayaṃ⁸ cak-
 khumā ekarājā“ ti parittam katvā eten' upāyena vasati. Atha
 10 naṃ ekadivasaṃ eko luddaputto araṇṇe vicaranto pabbata-
 matthake nisinnam⁹ disvā attano nivesanaṃ āgantvā maraṇa-
 kāle¹⁰ puttam āha: „tāta catutthāya¹¹ pabbatarājīya¹² araṇṇe su-
 vannaṇaṇṇo moro atthi, sace rājā pucchati „acikkheyyāsīti“.
 Ath' ekasmiṃ divase Bārāṇasiraṇṇo Khemā nāma aggamahe-
 15 paccūsakāle supinaṃ passi, evarūpo supino ahoṣi: suvaṇṇa-
 vaṇṇo moro dhammaṃ desesi, sā sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ
 suṇāti, moro dhammaṃ desetvā utthāya pakkāmi, sā „mora-
 rājā gacchati“, gaṇhatha naṃ“ ti vadantī¹⁶ yeva pabujjhi,
 pabujjhivā¹⁷ pana supinabhāvaṃ nātvā „supino ti vutte rājā
 20 na ādaraṃ¹⁸ karissati, dohaḷo me ti vutte karissatīti“ cintetvā
 dohaḷinī viya¹⁹ hutvā nipajji. Atha naṃ rājā upasāṃkamitvā
 pucchi: „bhadde kin te aphāsukaṃ“ ti. „Dohaḷo me uppanno“
 ti. „Kiṃ icchasi bhadde“ ti. „Suvannaṇaṇṇassa morassa
 dhammaṃ sotuṃ devā“ ti. „Bhadde kuto tādisaṃ²⁰ moraṃ
 25 lacchāmā²¹“ ti. „Deva sace na labhāmi jīvitaṃ me n' atthīti“.
 „Bhadde, mā cintayi, sace katthaci atthi labhissasīti“ rājā²²
 naṃ²³ assāsetvā gantvā²⁴ rājāsane nisinno amāce pucchi:
 „ambho, devī suvaṇṇaṇṇassa morassa dhammaṃ sotukāmā,

¹ Bā vānimu-. ² Ck omits taṃ. ³ Bā udayanta. ⁴ Bā divārakkhaṇatthāya.
⁵ Bā attham gamitaṃ. ⁶ Bā rattirakkhaṇatthāya. ⁷ Bā adds moraṃ. ⁸ Bā
 -nāsaṇnakāle. ⁹ Bā moraṇāyaṃ gacchantam disvā. ¹⁰ all three MSS. -ti. ¹¹
 Bā add ca. ¹² Bā rājā anāda-. ¹³ Bā dohaḷiyaṃ, Ck omits viya. ¹⁴ Bā eva-
 rūpaṃ. ¹⁵ Bā -mi. ¹⁶ Bā vāmit rājā. ¹⁷ Bā taṃ. ¹⁸ Bā omits ga-.

morā nāma suvaṇṇavaṇṇā hontīti¹. „Brāhmaṇā jānissanti devā“² 'ti. Rājā brāhmaṇe³ pucchi. Brāhmaṇā evaṃ āhaṃsu: „mahārāja, 'jalajesu macchā kacchapā kakkatākā, thalajesu migā haṃsā morā tittirā, ete tiracchānagatā manussā ca suvaṇṇavaṇṇā hontīti' amhākaṃ lekkaṇamantesu āgatan“⁴ ti. 5 Rājā attano vijite luddaputte sannipātāpetvā „suvaṇṇavaṇṇo moro vo diṭṭhapubbo“⁵ ti pucchi. Sesā „na diṭṭhapubbo“⁶ ti āhaṃs⁷. Yassa pana pitarā ācikkhitāṃ so āha: „mayāpi na diṭṭhapubbo, pitā ca pana me 'asukatṭhāne nāma suvaṇṇavaṇṇo moro atthīti' kathesi“. Atha nam rājā „samma mayhaṃ ca 10 deviyā ca jīvitāṃ dinnāṃ bhavissati, gantvā taṃ bandhitvā ānehīti“⁸ bahum⁹ dhanāṃ datvā uyyojesi. So puttadārassa dhanāṃ datvā tattha gantvā M-am disvā pāse oḍḍetvā „ajja¹⁰ bajjhissati, ajja bajjhissatīti“¹¹ abandhitvā¹² va mato. Devī patthanāṃ alabhanti matā. Rājā „taṃ me moraṃ nissāya 15 piyabharāyā¹³ matā“¹⁴ ti kujjhivā veravasiko¹⁵ hutvā „Himavante catutthāya pabbatarājiyā suvaṇṇavaṇṇo moro carati, tassa māṃsaṃ khādītva ajarāmarā hontīti“¹⁶ suvaṇṇapaṭṭe likhāpetvā paṭṭaṃ sārāmañjūsāyaṃ¹⁷ ṭhapetvā kālam akāsi. Ath' añño rājā ahosi, so paṭṭe akkharāni disvā „ajarāmaro bhavissamīti“¹⁸ 20 tassa gahṇatthāya ekaṃ luddaṃ¹⁹ pesesi, so pi tatth' eva mato. Evaṃ cha rājaparivattā²⁰ gatā, cha luddaputtā Himavante eva²¹ matā. Sattamena²² pana rañṇā pesito sattamo luddo „ajja ajj' evā“²³ 'ti satta saṃvaccharāni bandhitaṃ²⁴ 25 asakkonto cintesi: „kin nu kho imassa morarājassa pāde²⁵ pāsassa asaṇṇacaranakāraṇaṃ²⁶“ ti. Atha nam parigaṇhanto sāyaṃpātāṃ²⁷ parittāṃ karontāṃ disvā²⁸, „imasmiṃ ṭhāne añño moro n' atthi, iminā brahmacārinā²⁹ bhavitabbaṃ, brahma-

¹ Bds add pakkosāpetvā. ² Bds -u. ³ Cks a. ⁴ Bds abajjhivā. ⁵ Bds omits me. ⁶ Bds adds me. ⁷ Bds kodha va-. ⁸ Bds sārāññāyaṃ. ⁹ Bds luddakaputtāṃ, l's luddaputtāṃ. ¹⁰ Bds -vattāṃ katvā himavantaṃ. ¹¹ Bds yeva. ¹² Bds -me. ¹³ Bds bajhi. ¹⁴ Bds abajhanakā-. ¹⁵ Cs -pānaṃ, Ck -pānaṃ. ¹⁶ Bds -cariyena.

cariyānubhāvena c' eva parittānubhāvena c' assa pādo pāse¹
 na bajjhatīti² nayato pariggahetvā paccantajanapadaṃ gantvā
 ekaṃ moriṃ bandhitvā yathā sā³ accharāya pahaṭāya⁴ vassati
 pāṇimhi pahate naccati evaṃ sikkhāpetvā ādāya gantvā B-assa
 5 parittakaraṇato puretaram eva pāsaṃ oḍḍetvā accharam pa-
 haritvā moriṃ vassāpesi. Moro tassā saddaṃ suṇi, tāvad ev'
 assa⁵ satta vassasatāni sannisinnakilesa⁶ phaṇaṃ katvā pa-
 haṭāsiviso viya utthahi, so kilesāturo hutvā parittam⁷ kātuṃ
 asakkuṇitvā vegena tassā santikaṃ gantvā pāde pāsaṃ⁸ pave-
 10 sento yeva ākāsa otari, satta vassasatāni asaṇṇakaraṇapāso⁹ taṃ
 khaṇaṃ yeva saṇṇacaritvā pādaṃ bandhi. Atha paṇaṃ luddaputto
 laṭṭhiagge¹⁰ olambantaṃ disvā cintesi: „Imaṃ morarājānaṃ cha
 luddā bandhituṃ na sakkhimsu, aham pi satta vassāni nā-
 sakkhim, ajja paṇ' esa imaṃ moriṃ nissāya kilesāturo hutvā
 15 parittam kātuṃ asakkuṇitvā āgama pāse baddho Netthāsīsako
 olambati, evarūpo me silavā kilamito, evarūpaṃ aññassa¹¹
 paṇṇākāratthāya netuṃ ayuttaṃ, kim me rañña dinnena sakkā-
 rena, vissajjessāmi na¹² ti. Puna cintesi: „ayaṃ nāgabalō
 thāmasampanno, mayi upasamkamante¹³ esa maṃ māretuṃ
 20 āgacchatīti' maraṇabhayaṭajjito hutvā¹⁴ phandamāno¹⁵ pādaṃ
 vā pakkhaṃ vā bhindeyya, anupagantvā va naṃ¹⁶ paṭicchanno
 tthatvā khurappen' assa pāsaṃ chindissāmi¹⁷, tato sayam eva
 yathāruciya gamiṇīsatīti¹⁸ so paṭicchanno¹⁹ tthatvā dhanuṃ āro-
 petvā khurappaṃ sandahitvā²⁰ kaḍḍhi²¹. Moro pi „ayaṃ
 25 luddo maṃ kilesāturaṃ katvā baddhabhāvaṃ me nātva na
 nirussukko²² acchissati²³, kahaṃ²⁴ nu kho so²⁵ ti cintetvā ito
 c' ito ca oloketvā²⁶ dhanuṃ āropetvā tthatvā disvā „imaṃ

¹ Bā pādena pāso, Bc pādo pāso? ² Bds omitt sā ³ Bā -tāya. ⁴ Bā suṇanto
 tāvadeva. ⁵ Bds -sinno-. ⁶ Bds jāse pādaṃ. ⁷ Bds -nakapā-. ⁸ Bā yaṭhi-
⁹ Bds rañña. ¹⁰ Cks -to. ¹¹ Bā omitt hutvā. ¹² Bā bandha-. ¹³ Bā pa na.
¹⁴ Bds -mīti. ¹⁵ Bā -e, Bc -am. ¹⁶ Bds sammahitvā. ¹⁷ Bds ākaḍḍhi. ¹⁸
 Bds nirāsainko. ¹⁹ Bds āgacchissati. ²⁰ Bds kathaṃ. ²¹ Bds vilo-.

māretvā ādāya gantukāmo bhavissatīti¹ maññamāno maraṇa-
bhayatajjito hutvā jīvitam yācanto paṭhamam gātham āha:

1. Sace hi ty-āham dhanahetu gāhito¹
mā maṁ vadhī, jīvagāham gahetvā
rañño va² maṁ samma upanti nehi⁴, 5
maññe dhanam lacchasi napparūpan ti. 142.

Tattha sace hi tyāhan ti sace hi te aham, upantinehīti⁴ upantikam
nehi, lacchasi napparūpan ti lacchasi anapparūpan.

Tam sutvā luddaputto cintesi: „morarājā ayaṁ ‘maṁ
vijjhītukāmatāya khurappaṁ sandahīti³ maññeti⁶, assāsessāmi 10
naṁ“ ti so³ assāsento dutiyaṁ gātham āha:

2. Na me ayaṁ tuyha⁷ vadhāya ajja
samāhito, cāpavare khurappo,
pasaṁ ca ty-āham adhipātayissam,
yathāsukham gacchatu morarājā 'ti. 143. 15

Tattha adhipātayissan ti chindayissam.

•Tato moro dve gāthā abhāsi:

3. Yaṁ⁸ sattavassāni maṁ ānubandhī⁹
rattimdivaṁ khuppipāsaṁ sahanto
atha kissa maṁ pāsavaṁ¹⁰ upanītaṁ 20
pamuttave¹⁰ icchasi bandhanasmā. 144.

4. Pāṇātipātā virato nu s' ajja,
abhayan nu te sabbabhūtesu dinnam,
yaṁ maṁ tuvaṁ pāsavaṁ¹¹ upanītaṁ
pamuttave¹¹ icchasi bandhanasmā ti. 145. 25

Tattha yaṁ ti yasmā maṁ ettakaṁ kalam tvaṁ ānubandhī tasmā tvaṁ
pucchāmi: atha kissa maṁ pāsavaṁ¹² upanītaṁ bandhanasmā pamocetuṁ
icchasi¹³ attho, virato nu sajjā 'ti virato nu si ajja, sabbabhūtesu¹³ 'ti
sabbasattānam.

¹ B^d gahito, C^s gahito, C^k gahito. ² C^k B^d ca. ³ B^d upantikam nehi. ⁴
B^d upantikam ne-. ⁵ B^d sannayhiti. ⁶ B^d maññeti. ⁷ B^d -an. ⁸ C^s
sam. ⁹ C^s -in. ¹⁰ C^k pamuttame, B^d pamuñcare. ¹¹ C^k pamuttaṁ va, B^d
pamuñcare. ¹² B^d -vasa. ¹³ C^s su, onitīti ti.

Itoparam¹:

5. Pāṇātipātā viratassa brūhi
 abhayaṇ ca yo sabbabhūtesu deti:
 - pucchāmi taṃ morarāja² taṃ attham -
 5 ito cuto³ kiṃ labhate sukhaṃ so. 146. *
6. Pāṇātipātā viratassa brūmi
 abhayaṇ ca yo sabbabhūtesu deti:
 diṭṭhe va dhamme labhate pasamsaṃ
 saggaṇ ca so yāti sarirabhedā. 147.
- 10 7. Na santi devā, icc-āhu eke.
 idh' eva jīvo vibhavaṃ upeti,
 tathā phalaṃ sukata dukkatānaṃ.
 dattupaññattaṇ ca⁴ vadānti dānaṃ,
 tesam vaco arahataṃ saddahāno
 15 tasmā ahaṃ sakūṇe bādhayāmi. 148.

Imā uttānasambandhā⁵ gāthā pālinayen' eva veditabba, tattha iccāhu
 eke ti ekacce samanabrāhmaṇa evaṃ kathenti. tesam vaco arahataṃ
 saddahāno ti tassa kira kulūpakā ucchedavādino naggasamaṇakā, te taṃ
 paccekabodhiṇīpassa upanissayasampannam pi sattaṃ⁶ ucchedavādaṃ gaṇhā-
 20 pesuṃ, so tesam⁷ samsaggena kusalākusalaṃ⁸ n' atthiti gaṇetvā sakūṇe māreti.
 evaṃ mahāsavaṃjā esā⁹ asappurisasevanā¹⁰ nāma, te yeva cāyaṃ¹¹ arahanto ti
 maññamāno evaṃ āha.

Taṃ sutvā M. „tass' eva¹² paralokassa atthibhāvaṃ ka-
 thessamīti¹³“ pāsalaṭṭhiyaṃ¹⁴ adhosiro olambāno va

- 25 8. Cando ca suriyo ca ubho sudassanā
 gacchanti obhāsayaṃ antaḷikkhe,
 imassa lokassa parassa vā te,
 kathaṃ nu te āhu manussaloke ti gātham āha. * 149.

¹ Bā adda vacanasambandho veditabbo, Bv vacanapativacanāṃ sambandho⁶ vedi-
 tabbo. ² Cks -je. ³ Cks cito. ⁴ Bā duṭṭhu-, Bv daṭṭhu-. ⁵ Bā -a. ⁶ Cks
 santam. ⁷ Bds tehi. ⁸ Bds -laphalaṃ. ⁹ Bds -vajjo esa. ¹⁰ Cs asappuruse-
 vanā. Bā asappurisasevaṇā. ¹¹ Bā ayaṃ, Bv tāyaṃ. ¹² Cks tayāva. ¹³ Cks
 kathāpessamīti. ¹⁴ Bā pāsayaṭṭhiyaṃ.

Tattha imassā 'ti kin nu te imassa lokassa santakā¹ udāhu paralokassā
'ti bhummatthe vā² sāmivacanāṃ, kathannu te ti tesu vimānesu candasuriya-
devaputte³ kathān nu kathenti, kiṃ atthitī⁴ udāhu n' atthitī kiṃ vā devā ti⁵
udāhu manussā ti vā.

Luddaputto gāthāṃ āha :

5

9. Cando ca suriyo ca ubho sudassanā
gacchanti obhāsayaṃ antalikkhe,
parassa lokassa na te imassa,
devā ti te āhu manussaloke. 150.

Atha naṃ⁶ M. āha :

10

10. Etth' eva te nihatā⁷ hīnavādā
ahetukā ye nā vadanti kamman
tathā phalaṃ sukātaḍḍakkatānaṃ
dattupaññattaṃ⁸ ye ca vadanti dānaṃ ti. 151.

Tattha ettheva te nihatā ti sace candasuriyā devaloke ÷hitā na ma- 15
nussaloke ace ca te devā na manussā etth' eva⁹ etthake vyākaraṇe te tava¹⁰
kulupakā hīnavādā nihatā honti, ahetukā ti visuddhiyā vā saṃkilesassa vā
hetu¹¹ phūṭakamman¹¹ n' atthitī evaṃvādā, dattupaññattan¹² ti ye ca¹³
dānaṃ lālakehi¹⁴ paññattan ti vadanti.

So M-tte kathente sallakkhetvā gāthadvayaṃ āha :

20

11. Addhā hi saccaṃ vacanaṃ tav' etaṃ,
kathāṃ hi dānaṃ aphalaṃ vadeyya.
taḥhā phalaṃ sukataḍḍakkatānaṃ,
dattupaññattaṃ¹² ca kathāṃ bhaveyya. 152.
12. Kathaṃkaro kintikaro kiṃ ācaram¹⁵
kiṃ sevamāno kena tapogūṇena.
akkhāhi me morarāja¹⁶ tam atthaṃ
yathā ahaṃ no nirayaṃ pateyyan ti. 153.

25

¹ Bds santikā. ² Bd adds etaṃ. ³ Bds ti tesu candimasuriyadevaputtesu. ⁴
Bd adds kathenti. ⁵ Bds omit ti. ⁶ Bd athassa. ⁷ Cks nī-. ⁸ Bd datthu-,
Bd datthu-. ⁹ Bd ettho. ¹⁰ Bds omit tava. ¹¹ Bd -taṃka-. ¹² Bd datthu-.
¹³ Cs se ca, Bd yaṃ ca. ¹⁴ Cs lāla-, Bds lāma-. ¹⁵ Bds kiṃsamācāraṃ. ¹⁶
Cks -je, Bd -jā.

* Tattha dattupaññattañcā¹ 'ti dānañ ca dattupaññattañ¹ nāma kathañ bhavēyyā² 'ti attho, kathamkaro ti katarāṃ kammañ karonto³ ahañ nirayañ na gaccheyyaṃ, itarāṃ tass' eva vevacaññi.

Taṃ sutvā M. „sac' āhañ¹ imañ pañhañ kathessāmi
5 manussaloko tuccho viya kato⁴ bhavissati, tatth' ev' dhammi-
kānañ samaṇabrāhmaṇānañ atthibhāvañ kathessāmi⁵“ cintetvā
dve gāthā abhāsi:

13. Ye keci atthi samaṇā pathavyā
kāśāvavatthā⁵ anagāriyā te,
10 pāto va piṇḍāya caranti kāle,
vikālacariyāviraṭā hi santo. 154.
11. Te tattha kālen' upasaṃkamitvā
pucchehi sante⁶ manaso 'pi yaṃ siyā,
te te⁷ pavakkhanti yathāpajānañ
15 imassa lokassa parassa c' atthan ti. 155.

Tattha santo ti santapāpā paññitā paccekabuddhā, yathāpajānañ ti
te tuyhañ attano jānananiyāmena⁸ vakkhanti, kamkham te chinditvā kathesgauti.
parassa catthan ti iminā nāma kammena manussaloke nibbantañ iminā
deva-loke iminā nirayādisū 'ti evaṃ imassa ca parassa ca lokassa atthan
20 ācikkhiṣanti, te pucchā 'ti.

Evañ ca pana vatvā nirayabhayena tājjesi.⁹ So pana
pūritapāraṇipaccekabodhisatto suriyarasmisaṃphassaṃ¹⁰ o-
ketvā ṭhitañ pariṇatapadumañ viya paripākagatañño vicarati.
So tassa dhammakathaṃ suṇanto ṭhitapaden' eva ṭhito saṃ-
25 khāre parigaṇhitvā tilakkhaṇaṃ sammasanto paccekabodhiñā-
nañ paṭivijjhi. Tassa paṭivedho ca M-assa pāsato mokkho
ca ekakkhaṇe yeva ahosi. Paccekabuddho sabhakilese padā-
letvā bhavapariyante ṭhito udānañ udānento

¹ Bā dattu-. ² Bā add kintikaro ti kena kāraṇena karonto. ³ Ck avāhañ.
⁴ Bā jāto. ⁵ Bā kāśāya. ⁶ Ck pucchesi sante, Bā pucchāhi yaṃ te. ⁷ Bā
tañ. ⁸ Ck jānaniyā-, Bā pajānani-. ⁹ Bā add parassa ca.

15. Tacam va jinnaṃ urago purānaṃ
paṇḍūpalāsaṃ harito dumo va
esa-ppahīno mama luddabhāvo,
pajahāma' ahaṃ¹ luddakabhāvaṃ ajjā 'ti 156.

gātham āha.

3

Tass' attho: yathā jinnaṃ purānaṃ² tacam urago jahāti yathā ca harito sampajjamāno nilapatto dumo katthaci katthaci³ thitāṃ paṇḍūpalāsaṃ jahāti⁴ evaṃ ahaṃ pi ajja luddakabhāvaṃ darunabhāvaṃ pajahitvā thito⁵, so⁶ dāni esa pahīno mama luddabhāvo, sādhu vata pajahama' aham luddakabhāvaṃ ajjā 'ti⁷.
pajahāmaṃ ahaṃ ti pajahim ahaṃ ti attho⁸.

10

So⁹ imarā, udānaṃ udānetvā „ahaṃ tāva sabbakilesa-bandhanehi mutto, nivesane pana" bandhitvā me¹⁰ thapitā bahū sakunā atthi, te kathāṃ mocessāmīti¹¹ cintetvā M-aṃ pucchi: „morarāja, nivesane me bahū sakunā baddhā atthi, te kathāṃ mocessāmā" 'ti¹². Paccekabuddhato pi¹³ sabbaññū-
Bodhisattānaṃ nēva upāyapariggahaññaṃ mahantataraṃ hoti, tena taṃ¹⁴ āha: „yaṃ vo maggena¹⁵ kilese khaṇḍetvā paccekabodhiññaṃ paṭividdhaṃ taṃ ārabba saccakiriyaṃ karotha, sakala-Jambudīpe bandhanagato satto nāma¹⁶ na bhavissatīti".
So B-ttena dinnaṇayadvāre¹⁷ thatvā saccakiriyaṃ karonto

20

16. Ya cāpi me sakunā atthi baddhā

satāni nekāni nivesanasmiṃ

tesam p' ahaṃ jīvitāṃ ajja dammi

mokkhaṃ ca, te pattā¹⁸ sakaṃ niketan ti 157.

gātham āha.

25

Tattha mokkhaṃca ne patto ti sv-āhaṃ¹⁹ mokkhaṃ patto paccekabodhiññaṃ paṭividdhā thito te satte jīvitadānena anukampāmi, etena saccena sakaṃ niketan ti sabbe pi te sattā attano²⁰ vasanaññānaṃ gacchantū 'ti vadati

¹ Bā ja-. ² Ck^s -ṇa. ³ Bā only one ka-. ⁴ all three MSS. jahati. ⁵ Bā nīti. ⁶ Bā omits so. ⁷ Bā ajja naṃ luddakabhāvaṃ pajahāmi ahaṃ ti attho in the place of pajahāmaṃti -. ⁸ Bā evaṃ so. ⁹ Bā add me. ¹⁰ Bā omit me. ¹¹ Ck^s -māti. ¹² Bā hi. ¹³ Bā naṃ. ¹⁴ Bā yaṃ yena bodhimagge, Bā āha yena bodhimaggena. ¹⁵ Bā pana. ¹⁶ Bā -nayaṭhāne. ¹⁷ so Bā; Ck^s ne patto, Bā te patto. ¹⁸ Bā sacāhaṃ. ¹⁹ Bā repeats attano.

Ath' assa saccakiriya¹ akālam eva sabbe¹ bandhanā muccitvā² tuṭṭharāvaṃ³ ravantā sakatṭhānam eva gamimsu. Tasmim pana khaṇe tesam tesam gehesu biḷāle ādīm katvā sakala-Jambudīpe bandhanagato satto nāma nāhosi. Pacceka-
 5 buddho hatthaṃ ukkhipitvā⁴ sīsam parāmasi, tāvā⁵ eva gihi-
 liṅgaṃ antaradhāyi, pabbajitaliṅgaṃ pātur ahoṣi. So satṭhi-
 vassathero⁶ viya ākappasampanno aṭṭhaparikkhāradharo hutvā
 „tvam me mahatī⁷ patitṭhā ahoṣīti“ morarājassa aṇḍā⁸ṇim pag-
 gayha padakkhiṇaṃ katvā ākāse uppatitvā Nandamūlaka-
 10 pabbhāraṃ agamāsi. Morarājāpi latṭhiaggato⁹ uppatitvā¹⁰ go-
 caram gahetvā attano vasanaṭṭhānam eva gato¹¹.

Idāni luddassa sattavassāni pāsahūthassa caritvāpi⁷ morarājānaṃ
 nissāya dukkhā muttabhāvaṃ pakāseto S. osānagātham āha:

17. Luddo carī pāsahatto araṇṇe
 15 bādhetuṃ⁸ morādhipatiṃ yasassiṃ,
 bandhitva morādhipatiṃ yasassiṃ
 dukkhā pamuñcī yathāhaṃ⁹ pamutto ti. 158.

Tattha bādhetuṃ ti haretuṃ¹⁰, ayam eva vā pātho, bandhitvā¹¹ ti¹¹
 tassa dhammakathaṃ sutvā paṭiladdhasamvego hutva ti attho, yathāhan¹² ti
 20 yathā ahaṃ sayambhūṇaṇena mutto evam eva so pi mutto ti.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne ukkaṇṭhita-
 bhikkhu arahattaṃ pāpuṇi): „Tadā morarājā ahaṃ eva ahoṣi“ ti.
 Mahāmorajātakaṃ.

9. Tacchasūkarajātaka.

95 Yadesamānā¹² vicarimhā¹³ ti. Idam S. J. v. dve ma-
 hallakatthere ā. k. Mahākosalo kira¹⁴ Bimbisārassa dhītaram
 dento dhītu nahāṇiyamūlatthāya¹⁵ Kāsīgāmaṃ adāsi.¹⁶ Pasenadrājā¹⁶

¹ Ck saccakiriyaṃ makāleceva sabbe, C² -yāsamakāleceva sabbe, B² -yāya sam-
 antarameva, B³ -yāya samantara ² B² mocetvā. ³ B² tuṭṭharāvaṃ. ⁴ B²
 -vassikatthero. ⁵ B² tvameva mama. ⁶ B² yatṭhi-. ⁷ B² -retvāpi. ⁸ Ck
 for-tu, B² māretuṃ. ⁹ Ck -ci yathā ahaṃ, B² pamodiyavatahaṃ. ¹⁰ Ck bādhe-
 tuṃ ti bādhetuṃ, B² haretuṃ ti bādhetuṃ in the place of bādhetuṃ ti haretuṃ.

¹¹ B² adds bandhi. ¹² Ck yathā ahaṃ. ¹³ Cfr. Jāt. vol. II, p. 404. ¹⁴ Ck
 yamdesa-. ¹⁵ B² adds raṇṇo. ¹⁶ B² nāniya. ¹⁷ B² kosālapa-.

Ajātasattunā pitari mārite¹ taṃ gāmaṃ acchindi. Tesu tass' athāya yujjhantesu paṭhamāni Ajātasattussa jayo ahoṣi. Kosalarājā parājayappatto amacce pucchi: „kena nu kho upāyena Ajātasattum gaṇheyyāma“² ti. „Mahārāja, bhikkhū nāma mantakusalā honti, carapurise pesetvā vihāre bhikkhūnaṃ kathaṃ parigaṇhitum vaṭṭatīti“³. 5 Rājā „sādhū“⁴ ti paṭisunivā „etha, tumhe vihāraṃ gantvā paṭicchannā hutvā bhaddantānaṃ kathaṃ parigaṇhathā“⁵ ti purise⁶ payojesi. Jetavane pi bahū rājapurisā pabbajitā honti, tesu dve mahallakatherā vihārapaṇḍante paṇḍasālāya vasanti, eko Dhanuggahatisatthero nāma, eko Mantiddattatthero nāma. Te sabbarattim supitvā paccūsakāle pa- 10 bujjhiṃsu. Tesu Dhamuggahatisatthero aggaṃ jāletvā āha: „bhante Dattattherā“⁷ ti. „Kiṃ bhante“ ti. „Niddāyatha tumhe“ ti. „Na⁸ niddāyāmi“⁹, kiṃ¹⁰ kātābhaṃ“ ti. „Bhante lālako“¹¹ vatāyaṃ Kosalarājā, cāṭimaṃ¹² taṃ bhojanam eva bhuṇṇitum jānātīti“¹³. „Atha¹⁴ kiṃ¹⁵ bhante“ ti. „Attano kucchimhi pāṇakamattena Ajātasattunā parājito“¹⁶ ti¹⁷. 15 „Kiṃ¹⁸ pana bhante kātum vaṭṭatīti“¹⁹. „Bhante Dattatthera“²⁰, yuddhaṃ nāma sakaṭabyūhacakkabyūhapadumabyūhavasena tividhaṃ, tesu²¹ Ajātasattum gaṇhantena sakaṭabyūhaṃ katvā gaṇhitum vaṭṭatīti, asukasmiṃ nāma pabbatakhandaṃ²² dvīsu passesu sūrapurise ṭhapetvā purato balaṃ dassetvā antopaviṭṭhabhāvāni ātvā 20 naditvā vaggitvā kumine pavitṭhamarchaṃ viya antomuṭṭhiyaṃ katvā va naṃ gaṇhetum sakkā“²³ ti²⁴. Payojitapurisā taṃ kathaṃ sutvā raṇṇo ārocesuṃ. Rājā mahatiyā senāya gantvā tathā katvā Ajātasattum gaṇhetvā saṃkhalikabandhanena bandhitvā katipāhaṃ nimmadā²⁵ katvā²⁶ „puna evarūpaṃ mā karīti“²⁷ assāsetvā mocetvā dhītaraṃ²⁸ Vajirakumārīkaṃ nāma tassa datvā mahantena parivārena vissajjesi. „Kosalarāṇṇā Dhanuggahatisattherassa saṃvidhānena Ajātasattu ga- hito“²⁹ ti bhikkhūnaṃ antare kathā samuṭṭhahi, dhammasabhāyaṃ pi tath' eva kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhik- khave etarahi kathāya sannisinnā“³⁰ ti pucchitvā „imāya nāma“³¹ ti 30 vutte „na bhikkhave idāṃ eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddha- saṃvidhāne cheko yevā“³² ti vatvā a. ā.:

¹ C¹ te, B¹ pitara mate, B² pitari mate. ² B¹ caraka pu-. ³ B¹ mantiddatta-

⁴ C¹ B¹ omīti niddāyatha tumhe ti na ⁵ B¹ -miti ⁶ C¹ lāla-, C¹ lāla-, B¹ balato, B¹ balako. ⁷ C¹ add naṃ. ⁸ C¹ omits kiṃ. ⁹ C¹ add rājā for 'parā-jito'. ¹⁰ C¹ add vadāpeti, cfr. II 494. ¹¹ B¹ kiṃti. ¹² B¹ mantida-. ¹³ B¹ add bhāgineyyaṃ. ¹⁴ B¹ pabbatakaṇṇe. ¹⁵ B¹ sakkotiti. ¹⁶ B¹ nim-maddanaṃ.

Atite Bārāṇasiyaṃ nagarassa dvāragāṃavāsī¹ ^{eko}
 vaḍḍhakī dāruatthāya araṇṇaṃ gantvā āvāte patitaṃ ekaṃ
 sūkarapotakaṃ disvā ānetvā tacchasūkarō² ti 'ssa nāmaṃ katvā
 posesi. So tassa upakārako ahosi: tuṇḍena rukke parivatte-
 5 tvā deti, dāthāya vethetvā kālasuttaṃ kaḍḍhatvā, mukheṇa
 ḍasitvā vāsinikhādanamuggare āharati. So vuddhippatto³
 mahābalo mahāsarīro ahosi. Vaddhakī⁴ tasmīṃ puttapemaṃ
 paccupatṭhāpetvā „imaṃ idha vasantaṃ kocid eva hi⁵ seyyā-
 'ti araṇṇe vissajjesi. So cintesi: „ahaṃ imasmīṃ araṇṇe ekako
 10 vasituṃ na sakkhissāmi, nātake pariyesitvā tehi parivuto
 vasissāmīti“ so vanaghaṭṭhāya sūkare pariyesaṃto bahusūkare
 disvā tussitvā tisso gāthā abhāsi:

1. Yad esamānā⁶ vicarimha pabbatāni vanāni ca
 anvesaṃ vicarim⁷ nātī te 'me adhigatā mayā. 159.

15 2. Bahum idaṃ⁸ mūlaphalaṃ, bhakkho cāyaṃ anappako,
 rammā c' imā girinadiyo, phāsu vāso bhavissati. 160.

3. Idh' evāhaṃ vasissāmi saha sabbehi nātibhi
 appossukko nirāsaṃkī⁹ asoko akutobhayo ti. 161. (= p. 161).

Tattha yadesamānā ti yaṃ nātiganāṃ pariyesantā mayāṃ vicarimha,
 20 anvesaṃ ti ciraṃ vata anvesaṃto vicarim, te me ti te ime, bhakkho ti sv-eva
 vanamūlaphalasamkhāto¹⁰ bhakkho, appossukko ti anussusuko hutvā.

Sūkarā tassa kathaṃ¹¹ sutvā catutthaṃ gāthaṃ āhaṃsu:

4. Aññaṃ hi¹² lenaṃ¹³ pariyesa, sattu no idha vijjati,
 so taccha sūkare hanti idhāgantvā varaṃ varan ti. 162.

25 Tattha tacchā 'ti taṃ nāmenaḷapati, varaṃ varan ti¹⁴ hananto ca¹⁵
 thūlamāsaṃ varaṃ varan nēva hanti¹⁶, Kōparāṃ uttānasambandhagāthā
 Pālinayen¹⁷ eva vedittabbā.

5. Ko n' amhākaṃ¹⁸ idha sattu, ko nātī susamāgate
 appadhamse¹⁹ padhamseti, tam me akkhātha²⁰ pucchitā²¹. 163.

¹ all three MSS. -si. ² Bds tacchakasu-. ³ Bd vaḍḍhi-. ⁴ Bds atha vaḍḍhakī
 pi. ⁵ Cks yaṃdesa-. ⁶ Bd vipulaṃ, B² vipule. ⁷ C² bahūcidam, Bd bahū-
 cidam. ⁸ Bd -ko. ⁹ C² avetamū-, C² svevatamū-. ¹⁰ Bd vacanaṃ. ¹¹ Bd
 aññañhi. ¹² C² -nam. ¹³ Bds add sūkare. ¹⁴ Bd omits ca. ¹⁵ Bds hanati.
¹⁶ Bd numhā-. ¹⁷ C² appadhamse, Bd dappadhamse, B² dappadhamse, C² omits
 appadhamse. ¹⁸ Cks -ta. Bds -āhi. ¹⁹ Bd -to.

6. Uddhaggarāji mīgarājā balī dāthāvudho migo,
so taccha sūkaram¹ hanti idhāgantvā varam varam. 164.
7. Na no dāthā na vijjanti, balam kāye samūhataṃ²,
sabbe samaggā hutvāna vasaṃ kāhāma ekakam. 165.
8. Hadayaṃgamam kaṇṇasukham³ vācam bhāsasi tacchaka,
yo pi yuddhe palāyetha⁴ tam pi pacchā hanāmase ti. 166.

Tattha ko namhākaṃ⁴ ti aham⁵ tumhe disvā va ime sūkarā appa-
maṃsalohitā bhayena tesam⁶ bhavitabban ti cintesim, tasmā no⁷ acikkhatha-
ko nu⁸ ambhākaṃ idha sattū, uddhaggarājīti uddhaggāhi sarīrarājīhi sa-
mannāgato, vyaggham sandhā⁹ evam āhamasu, yo pīti yo ambhākaṃ antare eko¹⁰
pi palāyissati tam pi mayam pacchā hanissāma⁹ ti

Tacchasūkaro sabbe sūkare ekacitte katvā pucchi: „kāya
velāya vyaggho āgamissatīti“. „Aja pāto va ekaṃ gahetvā
gato, sve pāto va āgamissatīti“. So yuddhakusalo „imasmiṃ
ṭhāne ṭhiteṇa¹⁰ sakkā jetuṃ“ ti bhūmisīsam jānāti¹¹. tasmā¹²
ekaṃ padesaṃ sallakkhetvā rattim eva sūkare gocaraṃ gāhā-
petvā balavapaccūsato¹² paṭṭhāya „yuddham nāma sakata-
vyuhādivasena tividham hotīti“ vatvā padumavyūham samvi-
dahi¹³: majjhaṭṭhāne khīrapāke¹⁴ sūkarapotake ṭhapesi¹⁵, te
parivāretvā tesam mātaro, tā parivāretvā vaṃjhasūkariyo¹⁶,²⁰
tāsam anantarā sūkarapotake, tesam anantarā makuladāṭhe
taruṇasūkare, tesam anantarā mahādāṭhe¹⁷, tesam anantarā jarā-
sūkare¹⁸. Tato tattha tattha¹⁹ dasavaggaṃ viśativaggaṃ tim-
savaggaṃ ca²⁰ katvā balagumbaṃ ṭhapesi. Attano atthāya ekaṃ
āvātaṃ vyagghassa patanattāya ekaṃ suppasanṭhānaṃ pab-²⁵
bhāraṃ katvā khanāpesi, dvinnam āvātānaṃ antare attano
ṭhānattāya²¹ piṭhakaṃ kāresi. So thāmasampanne²² yodha-
sūkare gahetvā tasmiṃ tasmiṃ ṭhāne sūkare assāsento vicari.

¹ Bds -re. ² Bds samo-, Bds sahatum. ³ Bds -seyya. ⁴ Bds num-. ⁵ Bds ayaṃ
⁶ Bds ne-. ⁷ Bds me. ⁸ Bds pana. ⁹ Bds marissamā. ¹⁰ Bds -to. ¹¹ Bds pajā-
¹² Cks balaca, Bds phalava. ¹³ Bds -dahati. ¹⁴ Bds khīrapivake, Bds bisivake. ¹⁵
Bds vasāpesi. ¹⁶ Bds vajjhā-. cfr. J II 496. ¹⁷ Cks Anits mahā, Bds tesam -
dāṭhe. ¹⁸ Bds jinṇasū-. ¹⁹ Bds only one ta- ²⁰ Bds -vaggam viśavaggaṃ-
²¹ Bds vasanattāya. ²² Cks Bds -o

Tass' evaṃ karontass' eva suriyo uggañchi¹. Atha vyaggha-
 rājā kūṭajaṭiḷassa assamapadā² nikkhamitvā pabbatatale aṭṭhāsi.
 Tam disvā sūkarā „āgato no bhante veritī“ vadimsu. „Mā
 bhāyatha, yaṃ esa karoti taṃ sabbaṃ paṭipakkhaṃ³ hutvā
 5 karoṭhā“⁴ ti. Vyaggho sarīraṃ vidhūnitvā osakkanto⁵ „viya passā-
 vam⁶ akāsi, sūkarāpi tath' eva karimsu, vyaggho sūkare olo-
 kento⁷ mahānādaṃ nadi, te pi tath' eva karimsu. So tesāṃ
 kiriyaṃ disvā cintesi: „ca ime pubbasadisā⁸, ajja mayhaṃ⁹
 paṭisattuno hutvā vaggavagga¹⁰ ṭhitā, saṃvidahako tesāṃ¹¹ senā-
 10 nāyako pi atthi, ajja mayā etesaṃ santikaṃ gantum na vaṭṭa-
 tti“ maraṇabhayaḥhito va nivattitvā kūṭajaṭiḷassa¹² santikaṃ
 gato. Atha naṃ so tucchahattṭhaṃ disvā navamaṃ¹³ gā-
 tham āha:

9. Pāṇātipātā virato nu ajja,

- 15 abhayan nu te sabbabhūtesu dinnam,
 dāṭhā nu te miga viriyaṃ¹⁴ na santi
 yo¹⁵ saṅghapatto kapaṇo va¹⁶ jhāyasīti. 167.

Tattha saṅghapatto ti yo tvaṃ sūkarasaṅghaṃ patto¹⁷ hutvā kiñci
 gocarāṃ alabhitva kapaṇo viya jhāyasi

20 Atha vyaggho tisso gāthā abhāsi:

10. Na me dāṭhā na vijjhanti, balaṃ kāye samūhataṃ¹⁸,
 ñāti ca disvāna samaṅgi¹⁹ ekato
 tasmā²⁰ jhāyāmi vanamhi ekako. 168.
 11. Im' assudaṃ yanti disodisaṃ pure (= II ⁴⁹⁷/₁₂)
 25 bhayadditā lenagavesino²¹ puthu,
 te dāni saṅganna rasaki²² ekato,
 yatthattṭhitā duppasah' ajja²³ te mayā. 169.

¹ Bā uggaṇṇhati. ² Cks -dena. ³ Bā sabbapaṭipakkhā. ⁴ Ck B osakkanto. ⁵ Cks passāsamam. ⁶ Bā -ketvā. ⁷ Bā pubbe-. ⁸ Bā mayam. ⁹ Bā ne-. ¹⁰ so Cks for migaviriya? Bā vathaya, Bā vadhāya. ¹¹ Cks so. ¹² Bā -ṇā va, Ck karaṇo va? ¹³ Bā -saṅghapatto. ¹⁴ Bā samo-. ¹⁵ Bā sāmaggi. ¹⁶ add va? ¹⁷ Bā lepaṇam-. ¹⁸ Cks saranti, Bā sāṅga vasanti. ¹⁹ Bā -sahacca.

12. Parināyakasampannā sahitā ekavādino¹

te mañ samaggā himseyyum, tasmā nesañ apatthave² ti. 170.

Tattha samañgi³ ekato ti sahite⁴ hutvā ekato thito⁵, imassudan ti ime sudan mayā⁶ akkhīni ummiletvā olokitamattā va pubbe disā⁷ gacchanti, 5
puthū 'ti vīsum vīsum, yatthaṭṭhitā ti yasmiñ bhūmibhāge thitā, parinā-
yakasampannā ti senānāyakena sampannā, tasmā nesañ apatthave²
ti tena kāraṇena etesañ na patthemī⁸.

Tam sutvā kūṭajaṭilo

13. Eko va Indo asure jināti,

10

eko va seno hanti dije pasayha,

eko va vyaggho migasaṃghapatto

varanū varanū hanti, balanū hi tādisan ti 171.

gātham āha.

Tattha migasaṃghapatto ti migagananū patto hutvā varanū varam 15
miganū hanti, balanū hi tādisan ti tādisan hi⁹ tassa balanū.

Atha vyaggho

14. Na h' eva Indo na¹⁰ seno na pi vyaggho migādhipo

samagge sahite nātī vyagghe ca¹¹ kurute vase ti 172.

gātham āha.

20

Tattha vyagghe ca¹² 'ti vyaggasadi¹³ hutvā sariravidhūnanādini katvā
thite vase na kurute, attano vasena¹⁴ vattapetum na sakkoti¹⁵ attho.

Punā jaṭilo tam ussāhento dve gāthā abhāsi:

15. Kumbhīlakā sakunakā saṃghino gaṇacārino

sammodamānā ekajjham uppatanti dayanti¹⁶ ca. 173.

25

16. Tesāñ ca dayamānānañ¹⁷ ek' ettha apavattati¹⁸.

tam seno nitāleti¹⁹, veyyagghi yeva sā gatīti²⁰. 174.

¹ Bds -cārino. ² so Cks; Bd apatthave, B apatthapesi. ³ Bds sāmaggi. ⁴
C Bd -to. ⁵ Bds -to. ⁶ Cks masā, Bd mahā. ⁷ Bds disodisañ. ⁸ Bd varanū
varanū hantum etesañ na patthemī, B varanū varanū hantisa na patthemī. ⁹
Cks omīti tā-. ¹⁰ Cks na pi. ¹¹ Bd na vyaggho. ¹² C vyaggho cā, Bd vyaggho.
¹³ Bd vase. ¹⁴ C Cks for dayanti? Bd dayanti, B upasanti. ¹⁵ Cks dayhamā-.
Bd dayamā-. ¹⁶ B apasakkati, Bd ekettha apasakkati. ¹⁷ C titāletim, C seno nitā-
letim. ¹⁸ Cks hatīti.

Tattha kumbhīlakā ti evaṃnāmakā khuddakasakunā, uppatantī: gocare¹ carantā uppatantī, dayanti² cā 'ti gocaraṃ gahetvā ākāseṇa gacchantī, ekettha apavattatī³ eko etesu⁴ osakkivā⁵ ekapassena⁶ visum gacchati, nitāletī⁷ paharivā⁸ ganhati, veyyagghi yeva sā gatīti vyagghānaṃ⁹ esā ti veyyagghi, samaggānaṃ gacchantānaṃ pi esā, evarūpā gati vyagghānaṃ⁹ gati yeva nāma hoti, nā hi sakkā sabbehi¹⁰ ekato gantum, tasmā yo evaṃ tattha eko gacchati tam gaṇhāti¹¹.

Evaṃ ca pana vatvā „vyaggharāja. tvaṃ attano balaṃ na jānāsi, mā bhāyi, kevalaṃ tvaṃ uditvā pakkhanda¹², dve ekato gacchantā nāma na bhaviṣṣantīti“ ussāhesi. So¹³ tathā akāsi.

Tam atthaṃ pakāseto S.¹⁴

17. Ussāhito jaṭilena¹⁵ luddenāmisaccaḷakkhunā

dāṭhī dāṭhisu pakkhandi maññamāno yathā pure ti 175.

18 gātham āha.

Tattha dāṭhīti sayam dāṭhāvudho itaresu dāṭhāvudhesu pakkhandi, yathā pure ti yathā pubbe maññeti tath' eva¹⁶ maññamāno.

So kirāgantvā¹⁷ pabbatatale tāva aṭṭhāsi. Sūkarā „punā-gato sāmi coro“ ti tacchakassa ārocesum. So „mā bhāyithā“¹⁸ 'ti te assāsetvā utṭhāya dvinnam āvātānaṃ antare piṭhikāya aṭṭhāsi. Vyaggho vegam janetvā tacchasūkaraṃ sandhāya pakkhandi. Tacchasūkaro parivattitvā pacchāmukho purima-āvāṭe pati. Vyaggho¹⁹ vegam sandhāretum asakkonto gantvā suppapabbhāre āvāṭe patitvā puñjakito²⁰ aṭṭhāsi. Tacchasūkaro vegen' utṭhāya²¹ tassa antarasatthimhi dāṭhaṃ otāretvā yāva hadayā phārento²² gantvā²³ mamsam khādītva mukhena ḍasitvā bahiāvāṭe pātetvā „gaṇhath' imaṃ dāsan' ti āha. Paṭhamā-

¹ Bā -ram. ² so Ck; Bā ḍiyanti. ³ Bā ekatte apasakkatīti. ⁴ Bā tesu. ⁵ Cā Bā add vā. ⁶ Bā -le-. ⁷ Bā -tassa pa-. ⁸ Ck -na. ⁹ Bā gatīti byagghānaṃ samaggāvāsam gacchantānaṃ pi esā evarūpā gati byagghāna. ¹⁰ Bā sabbeva. ¹¹ Bā -hāhīti. ¹² Bā -ditvā. ¹³ Bā adds pi. ¹⁴ Bā omits satth and adds āha. ¹⁵ Ck -lakeṇa. ¹⁶ Ck pubbe vāti maññāti tameva. ¹⁷ Bā kirāgantvā. ¹⁸ Bā adds cā. ¹⁹ Cā puñchakito, Bā pañcaliko, Bā puñchaliko. ²⁰ Bā vegenā āvāṭa utṭhāya. ²¹ Ck pārento, Cā phārento, Bā phaletvā. ²² Bā omits ga-

gatā ekavāram eva tuṇḍotāraṇamattam eva labhiṃsu, pacchā
 āgatā „vyagghamaṃsaṃ nāma kīdisan“ ti vadiṃsu. Taccha-
 sūkaro āvātā uttaritvā sūkare oloketvā „kin nu kho na suṭṭhu
 tussathā“ 'ti āha. „Sāmi, eko tāva vyaggho gahito, añño'
 pan' eko • dasavyagghanāyako' atthīti“. „Ko nāma' eso“ 5
 ti. „Vyagghena ābhatābhatamaṃsakhādako kūṭajaṭilo“ ti.
 „Tena hi etha, gaṇhissāma nan“ ti tehi saddhiṃ vegena
 pakkhāndi. Jaṭilo „vyaggho cirāyatīti“ tassa āgamanamaggaṃ
 olokeno sūkare³ āgacchante disvā „ime vyagghaṃ māretvā
 mam māraṇatthāya āgacchanti maññe“ ti palāyitvā ekaṃ 10
 udumbaraṃ abhirūhi⁴. Sūkarā „ekaṃ⁵ rukkhāṃ ārūḷho“ ti
 vadiṃsu. „Kiṃ rukkhāṃ“ ti⁶. „Udumbararukkhān“ ti⁷. „Tena
 hi mā cintayittha, idāni nāma gahessāma“⁸ 'ti taruṇasūkare
 pakkosivā⁹ rukkhāmūlato paṃsum apabyūhāpesi, sūkarihi
 mukhapūraṃ udakaṃ āharāpesi, ekaṃ ujukaṃ¹⁰ otinṇamūlaṃ¹¹ 15
 eva atṭhāsi. Tato sesasūkare „tumhe apethā“ 'ti ussāretvā
 jannukehi¹² patitṭhahitvā dāṭhāya mūlaṃ pahari, pharasunā
 pāṇaṃ viya chinditvā gataṃ, rukkho parivattitvā pati¹³,
 kūṭajaṭilaṃ patantam eva paṭicchinditvā¹⁴ maṃsaṃ bhakkhe-
 sum. Taṃ acchariyaṃ disvā rukkhadevatā 20

18. Sādhu sambahulā nātī¹⁵ api rukkhā araṇṇajā,

sūkarehi samaggehi vyaggho ekāyane hatō ti 176.

gātham āha.

Tattha ekāyane hatō ti ekagamanasmiṃ yeva hatō.

Ubbhinnaṃ pi pana • tesāṃ hatabhāvaṃ pakāseṇto S. itaraṃ 25
 gātham āha:

19. Brāhmaṇaṃ c' eva vyagghaṃ ca ubho hantvāna sūkarā

ānandino pamuditā mahānādam anādisun¹⁶ ti. 177.

¹ Cks -ā. ² Bā añño ko byagghauāyako, Cks vyagghagghanaṃ, cfr. II 11¹⁰

³ Bā bahusū-. ⁴ Bā -rūhi. ⁵ Bā etāni. ⁶ Cks omit ti. ⁷ Bā omits udu-

⁸ Bā gaṇhissāmi. ⁹ Bā -osāpetvā. ¹⁰ Cks ujū-. ¹¹ Bā otinṇam. ¹² Bā ji-

¹³ Cā paṭi, Bā paṭi taṃ. ¹⁴ Bā sampāṭicchitvā, Cā paṭicchitvā. ¹⁵ all three

MSS. -ti ¹⁶ Bā anādisu, Bā panadiṃsu.

Puna tacchasūkaro pucchi: „añño¹ pi vo amitto¹ atthīti¹.
Sūkarā „n' atthi sāmiti“ vatvā „tam abhisinācitvā² rājānam
karissāmā“ 'ti udakam pariyesantā jaṭilassa pāṇiyasamkham
disvā tam dakkhiṇāvattasamkharatanam³ pūretvā udakam
5 āharitvā⁴ tacchakam⁵ udumbararukkhamūle yeva abhisinācimsu.
abhisekaudakam⁶ āsittam, sūkarim yev' assa aggamahesim
karimsu. Tato paṭṭhāya udumbarabhaddapīṭhake⁷ nisīdāpetvā
dakkhiṇāvattasamkhena abhisekakaraṇam pavattam.

Tam pi attham pakāsento S. osānagātham āha:

10 20. Te su udumbaramūlasmin sūkarā susamagatā
tacchakam abhisinācimsu: tvaṇ no rājāsi⁸ issaro⁹ ti. 178.

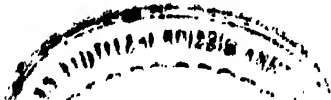
Tattha te su udumbaramūlasmin¹⁰ te sūkara, sukāro⁹ nipatamāttam.
udumbaramūlasmin ti udumbarassa mūle.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva¹⁰ pubbe pi Dhanuggahatisso
15 yuddhasamvidahanaccheke¹¹ yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā kūtajajilo
Devadatto ahosi, tacchasūkaro Dhanuggahatisso, rukkhadevatā aham
evā“ 'ti. Tacchasūkarajātakam.

10. Mahāvāṇijajātaka.

Vāṇijā samitiṃ katvā ti. Idam S. J. v. Sūvatthivāsino
20 vāṇije ā. k. Te kira vohāratthāya gacchantā Satthu mahādānam
datvā saraṇesu ca sīlesu ca paṭiṭṭhāya „bhante sace āroga¹² āga-
missāma puna tumhākam pāde vandissāmā“ 'ti vatvā pañcamatteli
sakaṭasatehi nikkhamitvā kantāram patvā maggam asallakkhetvā
maggamūlā nirūḍake nirābhāre araṇṇe vīcarantā ekam nāgaparigga-
25 hītam nigrodharukkham disvā sakaṭāni mocetvā rukkhāmūle nisīdimsu.
Te tassa udakatintāni viya¹³ siniddhāni pattāni udakapunnāni viya ca
sākhāni disvā cintayimsu: „imasmin rukkhe udakam sañcarantaṃ viya
paṇṇāyati, imassa puratthimasākhāni chindāma, pāṇiyam no dassatīti“.

¹ Hd -ā. ² Bds add no. ³ Bd -vattam-. ⁴ Bds abhiha-. ⁵ Bd -kasūkaram-.
⁶ Cks -kam ud-. ⁷ Bd -pithe. ⁸ Cd rājā ti. ⁹ Ck sūkkre, Cs sūkaro. ¹⁰
all three MSS. omit idāneva. ¹¹ Bd -ne cheko. ¹² Ck -āroga. ¹³ Bds add nilāni.

Ath' eko¹ rukkhāṃ abhirūhitvā sākhaṃ chindī², tālakkhandhappamaṇā udakadhārā pavatti³, tam nahāyitvā⁴ ca pivitvā ca dakkhiṇasākhaṃ⁵ chindimsu, tato nānaggarasabhojanaṃ nikkhami, tam bhuñjitvā pacchimasākhaṃ chindimsu, tato alamkataitthiyo nikkhamimsu, tāhi saddhiṃ abhiramitvā uttarasākhaṃ chindimsu, tato satta ratanāni nikkhamimsu, tāni gabetvā pañca sakaṭaśatāni pūretvā Sāvatthiṃ paccāgantvā dhanam saṃgopetvā gandhamālādihatthā Jetavanam gantvā S-rāṃ vanditvā pūjetvā ekamantaṃ nisinnā dhammakathaṃ sutvā⁶ punadimase mahādānaṃ datvā „bhante imasmiṃ dāne amlākāṃ dhana-dāyikāya rukkhadevatāya pattim demā“⁷ ti pattim adamsu. S. ni- 10
tthitabhattakicco „katararukkhadevatāya pattim dethā“⁸ ti pucchi. Vāṇijā nigrodharukkhe dhanassa laddhākāraṃ⁹ T-tassa ārocayimsu¹⁰. S. „tumhe tā¹¹ mattaññutāya taṇhāvasikā ahutvā dhanam labhittha¹². pubbe pana amattaññu taṇhāvasikā dhanaṃ ca jīvitaṃ ca jiyimsu¹³.“
ti vatvā tehi yāceto a. ā. : 15

A. Bārāṇasīnagaram (add: nissāya?) tam eva¹⁴ pana kantāraṃ sv-eva nigrodho. Vāṇijā maggamuḥhā hutvā tam eva nigrodham passiṃsu.

- Tam atthaṃ S. abhisambuddho hutvā kathento
- 1. Vāṇijā samitiṃ katvā nānārattahāto¹⁵ āgatā 20
dhanahārāya¹⁶ pakkamimsu ekaṃ katvāna gāmaṇiṃ. 179.
- 2. Te¹⁷ tam kantāraṃ āgama appabhakkhaṃ anodakam mahānigrodham addakkhun siṭacchāyaṃ manoramam. 180
- 3. Te ca¹⁸ tattha nisiditvā tassa rukkhassa chādiyā¹⁹
vāṇijā, samacintesun bālā mohena pārutā. 181. 25
- 4. Addāyate²⁰ ayaṃ rukkho api vāri ca²¹ sandati.
imgh' assa purimaṃ sākhaṃ mayam chindāma vāṇijā. 182.
- 5. Sā ca chinnā²² va pagghari acchaṃ vāriṃ anāvilaṃ,
te tattha nahātvā²³ ca pivitvā ca yāvat' icchimsu²⁴ vāṇijā 183.
- 6. Dutiyam, samacintesun bālā mohena pārutā: 30
imgh' assa dakkhiṇam sākhaṃ mayam chindāma vāṇijā. 184.

¹ Bā atha ko, B² atha kho. ² Bā add tato. ³ Bā -ttati. ⁴ so Ck; Bā te tattha nahātvā. ⁵ Ck - nāyasākhaṃ. ⁶ Bā add nimantetvā. ⁷ Bā laddhākāraṇam. ⁸ Bā -tassa ārocēsuni. ⁹ Bā al-. ¹⁰ Bā vijahimsu. ¹¹ Bā -siyam nagare tadeva. ¹² Cā Bā -ato. ¹³ Bā -rā. ¹⁴ Bā allāyate. ¹⁵ Bā pi. ¹⁶ Bā chāriyā. ¹⁷ Bā allāyate. ¹⁸ Bā abhivāriya, Cā api cārica. ¹⁹ Bā sā ca chindā. ²⁰ Bā uhatvā. ²¹ Bā ta- . . .

7. Sā ca chinnā¹ va pagghari sālīmaṇisodanaṃ bahum
appodavaṇṇe kummāse singim bidalasūpiyo². 185.
8. Te tattha bhutvā ca pivitvā³ ca yāvat' icchimsu vāṇijā
tatiyaṃ samacintesum bālā mohana pārutā: 186.
9. Imgh' assa pacchimaṃ sākhaṃ mayam chindāma vāṇijā,
sā ca chinnā⁴ va pagghari nāriyo samalamkāta⁵ 187.
10. Vicitravattābharaṇā āmuttamaṇikuṇḍalā
api su vāṇijā ekā nāriyo paṇṇavisati⁶. 188.
11. Samantā parikarimsu⁷ tassa rukkhassa chādiya⁸:
te tāhi parivāretvā⁹ yāvat' icchimsu vāṇijā 189.
12. Catutthaṃ samacintesum bālā mohana pārutā:
imgh' assa uttaraṃ sākhaṃ mayam chindāma vāṇijā. 190.
13. Sā ca chinnā⁷ va pagghari muttā veluriyā bahū¹⁰
rajatam jātarūpaṃ ca kuttiyo paṭṭiyāni ca 191.
14. Kāsikāni¹⁰ ca vatthāni uddiyāne ca¹¹ kambale;
te tattha bhāre bandhitvā yāvat' icchimsu vāṇijā 192.
15. Pañcamaṃ samacintesum bālā mohana pārutā:
imgh' assa mūlam chindāma, api bhiyyo labhāmase. 193.
16. Ath' utthahi¹² satthavāho yācamāno katañjalī:
nigrodho kiṃ aparajjhati¹³ vāṇijā, bhaddam atthu te. 194.
17. Vāridā purimā sākha, anupānaṃ ca dakkhiṇā,
nāridā pacchimā sākha, sabbakāme ca¹⁴ uttarā,
nigrodho kiṃ aparajjhati¹⁵ vāṇijā, bhaddam atthu te. 195.
18. Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
na tassa sākhaṃ bhañjeyya¹⁶, mittadūbho hi pāpako¹⁷. 196.
19. Te ca tassa anādiyitvā¹⁷ ekassa vacanaṃ bahū
nisitāhi kuṭṭhārihi mūlato tam upakkamun ti 197.
- imā gāthā āha¹⁸.

Tattha samitiṃ katvā ti Bārāṇasīyaṃ caṃmāgamaṃ katvā, bahū ekato
hutvā ti attho, pakkamimsu⁷ ti pañcahi sakaṭasatehi Bārāṇasīyaṃ bhaṇ-
ḍaṇ¹⁹ ādāya pakkamimsu, gāmanin ti ekaṃ pañṇavantaṭṭaraṃ satthavāhaṃ

¹ Ck^s sācchintā, B^d sāvachindā. ² B^d singaverala-. ³ B^d khādītā. ⁴ Ck^s sācchinnā, B^d sā ca chindā. ⁵ B^d pañca-. ⁶ B^d paricārimsu. ⁷ C^s chādīya, B^d chāriyā, B^s chāriya. ⁸ so Ck^s for -vāritā? B^d paricāretvā. ⁹ Ck^s sācchintā, C^s sā ca chintā? B^d sā va chindā. ¹⁰ B^d -yāni. ¹¹ B^d -yāni ca. ¹² B^d atu-
thehi, B^s atuththehi. ¹³ B^d maraṭhati, Ck^s avarujjhati. ¹⁴ B^d va. ¹⁵ Ck^s ava-
rujjhati, C^s avirujjhati, B^s aparajjatha. ¹⁶ B^d bhinde-. ¹⁷ Ck^s anāditvā, B^d
te tassa anādiyitvā. ¹⁸ B^d ayoca. ¹⁹ B^d bārāṇasito sakṭabhaṇḍaṇ.

katvā, chādiyā ti chāyāya, addāyate¹ ti udakabharito² viya addo³ hutvā
 paññāyati, chinnā va paggharīti eko rukkhārohanakusalo abhirūhivā tañ
 chindi, sū⁴ chinnamattā va paggharīti dasseti, parato pi es' eva nayo, appo-
 davanne kummāse ti appodakapāyāsasadiṣe kummāse, siṅgin⁵ ti siṅgi-
 verādikani uttaribhāṇaṇi, bīdalasūpiyo ti muggasūpādayo, vāṇijā ekā ti 5
 ekekassa vāṇijakassa, yattakā vā tattha⁶ vāṇijā jesu ekekassa ekakā va, satthavāhassa
 pana santiko⁷ pañcaviṣati⁸ thitā ti pi attho⁹, parikarimāsu¹⁰ 'ti parivāsesuṇi, tāhi
 pana saddhiṇi nēva nāgānubhāvena sāvijitānāsayanādini paggharimāsu, kuttiyo
 ti hatthatharādayo, patiyānīti uppāmayapaccattharaṇāni setakambalāni¹¹ pi
 vadanti¹² yeva, uddiyāneca kambale ti¹³ uddiyā nāma kambalā atthi, te 10
 tattha bhāre¹⁴ bandhitvā ti yāvatakaṇi icchiṇsu tāvatakaṇi gahetvā pañca-
 sakaṭasatāni pūretvā ti attho, vāṇijā bhaddamatthu te ti ekekaṇi vāṇi-
 jaṇi ālapanto bhaddan te atthū 'ti āha, annapānānācā 'ti annā ca pānā ca
 adāsi, sabbakāme cā 'ti sabbakāme ca adāsi, mittadūbho hīti mittānaṇi
 dubhanapuriso hi¹⁵ pāpako lāmakko nāma, anādiyitvā ti¹⁶ agahetvā, upak- 15
 kamun ti¹⁷ chinditum ārabhimāsu.

Atha ne chindanattāyā rukkhāmūlam upagate¹⁴ disvā
 nāgarājā cintesi: „ahaṃ etesaṃ pipāsītānaṃ pāṇiyaṃ dāpesiṃ,
 tato dibbabbhojanam, atho¹⁵ sayanāni c' eva paricārīkā¹⁶ ca
 nāriyo, tato pañcasakaṭasatapūram¹⁷ ratanaṃ, idāni pana me 20
 rukkhāni mūlato chindissāmā 'ti vadanti, ativiya luddhā, ṭhapetvā
 satthavāhaṃ sese¹⁸ māretum vaṭṭatīti“ so „ettakā sannaddha-
 yodhā nikkhamantu, ettakā va¹⁹ dhanuggahā, ettakā vammīno“
 ti senaṃ vicāresi²⁰.

Tam atthaṃ pakāseto S.

25

20. Tato nāgā nikkhamimāsu sannaddhā paṇṇaviṣati²¹

dhanuggahānaṃ tisatā cha sahasā ca vammīno ti 198.

gātham āha.

Tattha sannaddhā ti, suvaṇṇarajatādivammakavacikā²², dhanugga-
 hānaṃ tisatā ti maṇḍavisaṇḍhanudharānaṃ tīpi satāni²³, vammīno ti 30
 keṭakaphalakahattā²⁴ chasahasā.

¹ Bds allā-. ² Bd -tā. ³ Cks -ā, Bd allā. ⁴ Cks yā. ⁵ Bd siṅgavarān. ⁶ Bd omits vā tattha. ⁷ Bd pañcaviṣatikā ti attho. ⁸ Cks upari-, Bd parivāyimsu, B pañcaviṣayimsu. ⁹ Cks -baloti. ¹⁰ Cks -neva-, Bd uddiyāni ca kammalānīti. ¹¹ Cks rañ. ¹² Bd adds tassa vacanaṃ. ¹³ Bds add mohā va. ¹⁴ Ck upagato, Cs upagato. ¹⁵ Bd attha. ¹⁶ Cks -rakā. ¹⁷ Bd sakaṭamaramaṇi satta. ¹⁸ Bd ave-
 sese. ¹⁹ Bd omits va. ²⁰ Bd -ti. ²¹ Bd pañca. ²² Ck -vammagavacchikā,
 Cs -vammagavacchikā, Bd vammikavacchikā. ²³ Cks add ca. ²⁴ Bd chekaka-
 caranaphalakahattā. ●●

21. Ete hanatha bandhatha, mā vo muccittha¹ jīvitam,
 ṭhapetvā satthavāham² sabbe bhasmam³ karotha ne ti 199.
 ayam nāgarājena vuttagāthā.

Tattha mā vo⁴ muccittha⁵ jīvitam ti kassaci ekaassa pi jīvitam mā
 5 muccittha⁵.

Nāgā tathā katvā uttarattharaṇādīni pañcasu sakaṭasatesu
 āropetvā satthavāham gahe tvā sayam tāni sakaṭāni 'pāpentā
 Bārāṇasim gantvā sabbadhanam tassa gehe paṭisāmetvā tam
 āpucchitvā attano nāgabhanam eva gatā.

- 10 Tam attham viditvā S. ovādasena gāthadvayam āha:
 22. Tasmā hi paṇḍito poso sampassan⁶ attham attano
 lobhassa na vasam gacche haneyyārisakam⁷ manam. 200.
 23. Etam⁸ ādinavam⁹ natvā taṇhā dukkhassa sambhavam
 vitataṇho anādāno sato bhikkhu paribbaje. 201.
- 15 Tattha tasmā ti yasmā lobhavasagā¹⁰ mahāvināsam pattā satthavāho
 uttamasampattiṃ tasmā haneyyārisakam¹¹ manam ti anto¹² uppajjmā-
 nānam nānāvidhanam lobhasattūnam¹³ santakam manam lobhasampayuttacittam¹⁴
 haneyyā¹⁵ 'ti attho, etamādinavam¹⁶ ti evam lobhe ādinavam jñitvā, taṇhā
 dukkhassa sambhavan ti jātādidukkhassa ca taṇhā¹⁷ sambhavo tato etam
 20 dukkham nibbattati evam taṇhā va¹⁸ dukkhassa sambhavam natvā vitataṇho
 anādānena anādāno¹⁹ maggena āgatāya satiyā²⁰ sato hutvā bhikkhu paribbaje²¹
 iriyetha vattethā²² 'ti arahattena kūṭam gaṇhi.

Imaṃ ca pana dhammadesanam āharitvā „evam upāsakā pubbe
 lobhavasikā vāṇijā mahāvināsam pattā, tasmā lobhavasikena na bhavi-
 25 tabban“ ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne te vāṇijā
 sotāpatti phale patiṭṭhitā): „Tadā nāgarājā Sāriputto aho si, satthavāho
 aham evā“ 'ti. Mahāvāṇijajātakam.

¹ B^d te muñjittha. ² B^d add va. ³ B^d bhasmī, B^d tasmiṃ. ⁴ B^d te B^d
 muñjittha. ⁵ C^k haneyya disatam, C^k haneyyā disatam, B^d haneyyārisakam.
⁶ B^d evam. ⁷ B^d -vasikā. ⁸ C^k -yyādisatam. ⁹ B^d attano. ¹⁰ B^d -sutthu-
 namp. ¹¹ C^k -cittā, B^d -yuttam manam. ¹² B^d evamā. ¹³ B^d bhavatāṇhā.
¹⁴ B^d omits va. ¹⁵ B^d anādāno ti taṇhāanādāno in the place of 'anādānena-
¹⁶ C^k sati, B^d omits satiyā. ¹⁷ B^d adds ti.

11. Sādhīnājātaka.

Abbhuto vata lokasmin ti. Idam S. J. v. uposathike
upāsake ā. k. Tadā hi S. „upāsakā porānakapaṇḍitā attano upo-
sathakammaṃ nissāya manussasarīren' eva devalokaṃ gantvā ciraṃ
vasimsū“ 'ti' vatvā tehi yācito a. ā. ' 5

A. Mithilāyaṃ Sādhīno nāma rājā dhammena r. kāresi.
So catṭsu dvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-
sālā¹ kāretvā sakala-Jambudīpaṃ unnaṅgalaṃ katvā mahā-
dānaṃ pavattesi. Devasikaṃ cha satasahassāni vayakaraṇaṃ²
gacchanti, pañca silāni rakkhati uposathaṃ upavasati³, ratṭha- 10
vāsino pi taṣṣa ovāde⁴ thatvā dānādīni puññāni katvā mata-
matā⁵ va devanagare yeva ābbhattanti⁶. Sudhammadevasabhaṃ
pūretvā nisinnā⁷ devaraṇṇo silācārādiguṇaṃ eva vaṇṇayanti.
Taṃ sutvā sesadevāpi rājānaṃ datṭhukāmā ahesuṃ. Sakko
devarājā tesāṃ manāṃ viditvā āha: „Sādhīnarājānaṃ datṭhu- 15
kam' atthā“ 'ti. „Āma devā“ 'ti. So Mātaliṃ ānāpesi:
„gaccha⁸ Vejayantaṃ rathaṃ yojetvā Sādhīnaṃ ānehi⁹“ 'ti. So
„sādhū“ 'ti paṭisunitvā¹⁰ rathaṃ yojetvā Videharatṭhaṃ aga-
māsi. Tadā puṇṇamadivaso¹¹ hoti¹². Mātali manussānaṃ
sāyamaṣaṃ bhuñjitvā dvāresu sukhakathāya nisinnakāle canda- 20
maṇḍalena¹³ saddhiṃ rathaṃ pesesi. Manussā „dve candā
utṭhitā“ ti vadantā candamaṇḍalaṃ pahāya¹⁴ rathaṃ āga-
chantāṃ disvā „nāyaṃ cando, ratho esa¹⁵, devaputto¹⁶, paññā-
yati, kass' etaṃ¹⁷ manomayasindhavayuttaṃ dibbarathaṃ āneti,
na aññassa amhākaṃ raṇṇo bhavissati, rājā hi no dhammiko 25
dhammarājā“ ti somanassajātā hutvā añjaliṃ paggayha ṭhitā
paṭhaṃnaṃ gāthāṃ āhaṃsu:

1. Abbhuto vata lokasmiṃ uppajji lomahaṃsano:

• dibbo ratho pātur ahu Vedehassa yasassino ti. 202.

¹ Bā -lāyo. ² Bā veyyākāraṇaṃ. ³ Bā -tīti. ⁴ Bā -tīsu. ⁵ Bā adds tvaṃ.

⁶ Bā sampāṭicchitvā. ⁷ Bā -mī. ⁸ Bā ahoṣi. ⁹ Bā ohāya. ¹⁰ Bā eso. ¹¹

Bā adds pi, ¹² Cā kassapa etaṃ, Bā kassa ekaṃ.

Tass' attho: abbhuto vata tesaṃ amhākaṃ jāto¹ lokasmiṃ lomahaṃsano
uppajji yassa dibbo ratho pātur ahoṣi Vedeḥassa yasassino ti.

Mātali pi ratham ānetvā manussesu gandhamālādhi'
pūjentesu tikkhattuṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā rañño nive-
5 sanadvāraṃ gantvā ratharū nivattetvā pacchābhāge² sihapañ-
jarummāre³ ṭhapetvā ārohaṇasajjaṃ katvā atṭhāsi. Tani
divasaṃ rājāpi dānasālā⁴ oloketvā „iminā niyāmena dānaṃ
dethā“ 'ti ānāpetvā uposathaṃ samādāya⁵ divasaṃ⁶ vītina-
metvā amaccaganaparivuto alaṃkatamahātale pācīnasihapañ-
10 jarābhimukho dhammayuttakaṃ⁷ kathento nisiṇno hoti. Atha
naṃ Mātali rathābhirūhanatthaṃ⁸ nimantesi⁹, niṇaṇṇetvā ādāya
agamāsi.

Tam atthaṃ pakāseto S. imā gāthā āha:

2. Devaputto mahiddhiko Mātali devasārathi
15 nimantayittha rājānaṃ Vedeḥaṃ Mithilaggahaṃ: 203.
3. Eḥ' imaṃ ratham āruya¹¹ rājasetṭha disampati,
devā dassanakāmā te tāvatimsā saindakā,
saramānā hi te devā Sudhammāyaṃ samacchare. 204.
4. Tato ca rājā Sādhino¹² pamukho ratham āruhi,
20 saḥassayuttamā āruya¹³ agā devāna santike. 205.
5. Tam devā paṇinandiṃsu disvā rājānaṃ āgataṃ:
svāgatan te mahārāja aṭṭo te adurāgataṃ,
nisīda dāni rājāsi¹⁴ devarājassa santike. 206.
6. Sakko pi paṇinandittha Vedeḥaṃ Mithilaggahaṃ,
25 nimantayī ca¹⁵ kāmehi āsanena ca Vāsavo. 207.
7. Sādhū kho¹⁶ si anuppatto āvāsaṃ vasavattinaṃ,
vasa devesu¹⁷ rājāsi sabhākāmasamiddhisu,
tāvatimsesu devesu bhuñja kāmāmanuse ti. 208.

Tattha samacchare ti acchanti, agā devāna sacitike ti devānaṃ
30 santikaṃ agamāsi. Tasmīṃ hi ratham abhirūhitvā¹⁸ ṭṭhe ratho ākāsaṃ pak-
khandi, so mahājanassa olokentass' eva antaradhāyī, Mātali rājānaṃ devalokaṃ

¹ so Bd; Ck² vatesaṃamhākaṃ rājā. ² Ck³ -dīni. ³ Bd -yena. ⁴ Bd -pañca-
raum-. ⁵ Bd -lāyo. ⁶ Bd -dayitvā. ⁷ Bd -yuttakathāna. ⁸ Ck⁹ -pa-. ⁹ Bd omits
'-d-. ¹⁰ Bd¹¹ abhāsi. ¹¹ so all three MSS. for āruha? ¹² Bd¹³ add vedeḥo
mithilaggaho. ¹³ Ck¹⁴ abhiruyha. ¹⁴ Bd rājāsi. ¹⁵ Ck¹⁶ ma, Bd¹⁷ -tayittha. ¹⁶
Ck¹⁸ ko. ¹⁷ Ck¹⁸ B¹⁹ devesu. ¹⁸ Bd¹⁹ abhiharitvā.

nesi, taṃ dievā devatā ca Sakko ca haṭṭhatuṭṭhā paccuggamaṇaṃ katvā pati-
santhāraṃ karimsu.¹ Tam atthaṃ dassetuṃ taṃ devā ti ādi vuttaṃ. Tattha
paṭinandiṃsū 'ti punappuna nandiṃsu, āsanena cā 'ti rājānaṃ āliṅgitvā
idha nisidā 'ti attano Paṇḍukambalāsānena ca kāmehi ca nimantesi, upaḍḍha-
rajjāni katvā ekāsane nisidāpesīti attho.

5

Tassa 'Sakkena devaraññā dasayojanasahassaṃ devana-
garam aḍḍhatiyā ca accharākotiyo Vejayantapāsādaṇ ca majjhe'
bhinditvā dinnaṃ sampattiṃ anubhavantassa manussagaganāya
sattavāssasatāni atikkantāni, ten' attabhāvena devaloke va
sakaṃ² puññaṃ khīṇaṃ, anabhirati uppannā, tasmā Sakkena 10
saddhiṃ sallapanto

8. Ahaṃ pūre saggagato ramāmi

maccehi gīṭhehi ca vādāṭṭhi,

so dāni ajjā na ramāmi sagge,

āyuna³ nu khīṇo⁴, maraṇaṃ nu santike

15

udāhu mūlho 'smi janindasetṭhā⁵ 'ti gātham āha. 209.

Tattha āyunnū khīṇo ti kin nu mama sarasena⁶ jīvitindriyaṃ khīṇaṃ
udāhu upacchedakakammavasena maraṇaṃ santike jātan ti pucchati, janinda-
setṭhā 'ti janindānaṃ devānaṃ setṭhā 'ti⁷.

Atha naṃ Sakko āha:

20

9. Na cāyū⁸ khīṇaṃ⁹, maraṇaṃ te dūre,

na cāpi mūlho naraviriyasetṭha,

tavaṇ ca¹⁰ puññāni parittakāni

sesaṃ vipākaṃ idha vedayato¹¹. 210.

10. Vasa devānubhāvena rājasetṭha disampati,

25

tāvatiṃsesu devesu bhuñja kāme anānuse ti. 211.

Tattha parittakāni itidā ten' attabhāvena¹² devalokē vipākadayakāni
puññāni sandhāya vuttaṃ, itarāni pi tassa¹³ rañño puññāni paṭhavīyaṃ paṇḍu
vīya appamāṇāni, vasa devānubhāvenā 'ti ahaṃ te¹⁴ attano puññāni
majjhe bhinditvā dassāmi mamānubhāvena vasa¹⁵ 'ti naṃ¹⁶ samassāsento āha. 30

¹ B^d mañcamajhe. ² B^d vasanakam in the place of vasakam. ³ B^d āyu. ⁴
C^s khīṇaṃ, B^s khīno. ⁵ B^d janindānaṃ devānaṃ sethā. ⁶ so C^s; B^s sarira.
⁷ gāthamāha - - - setṭhā ti wanting in B^d. ⁸ C^s nāyū, C^s tāyu. ⁹ B^d -o. ¹⁰
B^d tathe. ¹¹ C^s vedhayittho, C^s vedayittho. ¹² B^d tena att-. ¹³ B^d panassa.
¹⁴ C^s tena. ¹⁵ B^d tathā.

Atha nam patikkhipanto M. āha:

11. Yathā yācitakam yānam yathā yācitakam dhanam
'evaṃsāmpadam ev' etaṃ yam¹ parato dānapaccayā. 212.
12. Na cāham etaṃ icchāmi yam¹ parato dānapaccayā,
sayamkatāni puññāni tām² me āveṇiyam³ dhanāṃ. 213.
13. So 'ham gantvā manussesu kāhāmi kusalam bahum
dānena samacariyāya samyamena damena ca
yam katvā sukhito hoti na ca pacchānutappatīti. 214.

Tattha yam parato dānapaccayā ti yam parena dinnatā labhati⁴ tam
yācitāsadisam⁵ eva hoti, yācitakam hi tuṭṭhakāle denti tuṭṭhakāle⁶ acchinditvā
gaṇhantīti⁷ vadati, samacariyāyā⁸ 'ti kāyādīhi pāpassa akappānena, samya-
menā⁹ 'ti sīlāsamyamena, damenā¹⁰ 'ti indriyadammena, yam katvā ti yam
karitvā sukhito c' eva hoti na ca pacchā nutappati, tathārūpam eva kaḍḍham
karissāmīti.

15. Ath' assa vacanam sutvā Sakko Mātaliṃ āpāsesi: „gac-
cha¹, Sādhinarājānam Mithilam netvā uyyāne otārehitī“. So
tathā akāsi. Rājā uyyāne caṃkamati, uyyānapālo disvā puc-
chitvā gantvā² Nāradaṛaṇṇo ārocesi. So¹⁰ raṇṇo āgatabhāvaṃ
sutvā „tvam purato gantvā¹¹ tassa ca mayhaṃ ca dve āsanāni
paññāpehīti“ uyyānapālam uyyojesi. So tathā akāsi. Atha
nam rājā pucchi: „kassa dve āsanāni paññāpesīti“. „Ekam
tumhākam, ekam amhākam raṇṇo“ ti. Atha¹² rājā¹³ „ko aṇṇo
satto mama santike āsane nisīdissatīti“ vatvā ekasmiṃ nisī-
ditvā ekasmiṃ pāde ṭhapesi. Nāradaṛajā āgantvā tassa pāde
vanditvā ekamantaṃ nisīdi, so kir' assa sattamo pana nattā¹⁴,
tadā kira vassasatāyukakālo va hoti¹⁵. M. pana attano
puññabalena ettakam kalam vitināmeti¹⁶. So Nāradaṃ hatthe
gahetvā uyyāne vicaranto tisso gāthā abhāsi:

14. Imāni tāni khetṭāni imaṃ nikkham sukunḍalam

- 30 imā tā haritānopā imā najjo savantiyo 215.

¹ B¹ yam. ² B² tam. ³ C³ āvenim-, C⁴ āveni-, B⁴ āvenitam. ⁴ C⁴ labbhati.

⁵ B⁵ yācitakasa-. ⁶ B⁶ tuṭṭhakāle. ⁷ C⁷ gaṇhantīti. ⁸ B⁸ adda tāta. ⁹ B⁹ āg-.

¹⁰ B¹⁰ adda rājā. ¹¹ B¹¹ adda uyyānam samajjhetvā. ¹² B¹² adda nam. ¹³ C¹³
patanattā, B¹³ panatto. ¹⁴ B¹⁴ ahoṣi. ¹⁵ B¹⁵ -si.

15. Imā [tā] pokkharāṇiyo rammā cakkavākūpakūjitā
mandālakehi¹ sañchannā padumuppalakehi ca —
y' ass' imāni mamāyimsu kin nu te disataṃ gatā². 216.

16. Tānīdha³ khattāni so bhūmibhāgo
te āraṇṇā⁴ te vana 'me pacārā⁵—
tam eva mayhaṃ janataṃ apassato
suññaṃ va⁶ me Nārada khāyate disā⁶ ti. 217.

Tattha khattānīti bhūmibhāge sandhāyāha, imaṃ nikkhan ti imaṃ
tādisaṃ eva udakaniddhamanaṃ⁷, sukundalan ti sobhanena⁸ musalapavesana-
kundaḷena⁹ samanāgataṃ, haritānopā¹⁰ ti udakaniddhamanassa ubhosu
passesu haritatiṇasañchannā¹¹ anupabhūmiyo¹², yassimāni mamāyimsu¹³ 'ti
tāta Nārada ye māḍa upatthāka ca orodhā ca imasmim uyyāne mahantena ya-
sena mayā saddhim vicarantā imāni thānāni mamāyimsu piyāyimsu kataran nu
te disataṃ¹⁴ gatā kattha te pesitā, tānīdha khattānīti imasmim uyyāne
tāva¹⁵ etāni uparopakavirūhaupatthānāni¹⁵, te vana me pacārā¹⁶ ti ime te
yeva vanapacārā¹⁷, vane viharabhūmiyo ti attho.

Atha naṃ Nārado āha: „deva tumhākaṃ devalokaṃ
gatānaṃ idāni sattavassasatāni, ahaṃ vo sattamo nattā¹⁸,
tumhākaṃ upatthākā¹⁹ sabbe²⁰ maraṇamukhaṃ pattā, idaṃ
vo attano santakaṃ rajjaṃ, anubhavatha naṃ²¹“ ti. Rājā
„tāta Nārada, nāhaṃ idhāgacchanto rajjathāya āgato, puñña-
karaṇaathāy' amhi āgato, ahaṃ puññaṃ eva karissāmi“ vatvā

17. Diṭṭhā mayā vimānā²² obhāsenta²³ catuddisā

sammukhā devarājassa tidāsānaṃ ca sammukhā. 218.

18. Vuttham²⁴ me bhavanaṃ dibbaṃ bhuttā kāmā amānusa²⁵
tāvatiṃsesu devesu sabbakāmasamiddhisu. 219.

19. So 'haṃ etādisaṃ diṭvā puññāy' amhi idhāgato,
dhammam eva carissāmi, nāhaṃ rajjena atthiko. 220.

¹ Ck^o maddā-. ² so Ck; C^o kinnu te disatāgatā, B^d kin nu te tādisaṃ gatā.
³ B^d tāni ca. ⁴ C^o vanime-, B^d te yeva āraṇṇa vanime sañcarā, B^e te vanime
sañcarā. ⁵ so Ck^o for suñña va? B^d suññañca. ⁶ B^d me nāya nāyate disā.
⁷ Ck^o -niddhanāṃ. ⁸ B^d -ṇena. ⁹ B^e puññapavesana-, B^d omits musalapa-
vesana. ¹⁰ B^d -nupā. ¹¹ Ck^o -tātiṇasañchanno. ¹² B^d anupā-. ¹³ B^d katarāṃ
te idāni satta dāni sattavassasatāni disaṃ. ¹⁴ B^d tāneva. ¹⁵ Ck^o -kā-. ¹⁶
B^d sañcarā. ¹⁷ Ck^o caṇa-, B^d vanañcarā. ¹⁸ B^d panatto. ¹⁹ B^d add ca orodhā
ca. ²⁰ B^d omits sa-. ²¹ B^d anussāsā. ²² add va? B^d vimānāni. ²³ C^o B^d
-to. ²⁴ Ck^o vuttham, B^d vuttham.

20. Adaṇḍāvacaraṃ maggaṃ Sammāsambuddha-desitaṃ
taṃ maggaṃ paṭipajjissāṃ yena gacchanti subbatā ti āha. 220.

Tattha vuttham¹ me bhavanaṃ dibban ti Vejayantaṃ sandhāyāha,
sohaṃ etādisaṃ ti tāta Nārada so ahaṃ Buddhaṇāpene aparicchindanīyaṃ²
5 evarūpaṃ kāmāgūpasampattiṃ pahāva puññakeraṇatthāya idhāgate, adaṇḍāva-
caraṇaṃ ti adaṇḍehi nikkhattadaṇḍasatthehi³ avacaritabbaṃ⁴ sammādiṭṭhipurekkhā-
raṃ aṭṭhaṅgikamaggaṃ, subbatā ti yena maggena subbatā sabbaññū Buddha
gacchanti ahaṃ pi agatapubbaṃ disaṃ gantuṃ bodhitale nisīditvā tam eva
maggaṃ paṭipajjissāmi.

10 Evaṃ M. imā gāthā⁵ sabbaññutañāpene⁶ saṃkhipitvā⁷ ka-
thesi. Atha naṃ Nārado puna pi āha: „rajjam deva anusāsā-
'ti. „Tāta na me rajjen' attho, satta vassasatāni⁸ niṭṭhita-
dānaṃ⁹ pana sattāhen' eva dāṭṭkām¹⁰ ambhīti^{10a}. Nārado
„sādhū“ 'ti tassa vacanaṃ sampaṭicchitvā mahādānaṃ paṭi-
15 yādesi. Rājā sattāhaṃ dānaṃ datvā sattame divase kālaṃ
katvā Tāvatisabbhavane¹¹ nibbatti.

S. i. dhammadesanaṃ ā. „evaṃ vasiṭṭabbayuttakaṃ¹² uposatha-
kammaṃ nāma“ 'ti dassetvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne
upāsakesu keci sotāpattiphale keci sakadāgāmiphale¹³ paṭiṭṭhahimsu):
20 „Tadā Nāradaṛājā Anando ahosi, Sakko Anuruddho, Sādhināṛajā ahaṃ
evā“ 'ti. Sādhināṛajātakam.

12. Dasabrāhmaṇajātaka.

Rājā avoca Vidhūraṇ¹⁴ ti. Idam S. J. v. asadisadānaṃ
ā. k. Tam Aṭṭhanipāte Sucirajātake¹⁵ vitthāritam eva. Rājā kira
25 taṃ dānaṃ dadanto S-ram jeṭṭhakaṃ katvā pañca bhikkhusatāni vi-
cinitvā gaṇhitvā mahākhināsavānaṃ ñeva adāsi. Ath' assa guṇaṃ¹⁶
kathentā „āvuso rājā asadisadānaṃ dento¹⁷ vicinitvā mahāphalaṭṭhāne
adāsīti“ dh. k. s. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. 3.“ ti
pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave yaṃ

¹ B¹ vuttham, C¹ vuttam. ² C² -cchitānīyaṃ, C³ -cchitānīyaṃ, B³ -cchindanī-
yaṃ. ³ B³ -batthehi. ⁴ C⁴ paritabbam, C⁵ pharitabbam. ⁵ B⁵ -āyo. ⁶ C⁶
-ṇa, C⁷ -ṇo? ⁷ C⁷ khipitvā. ⁸ C⁸ -satā. ⁹ B⁹ vigaṇaṃ dānaṃ. ¹⁰ B¹⁰
-mombhiti. ¹¹ B¹¹ adds yeva. ¹² B¹² adds keci anāgāmiphale. ¹³ B¹³ vidū-
¹⁴ so C¹⁴; B¹⁴ vidūrajā-. ¹⁵ B¹⁵ gaṇakatham. ¹⁶ C¹⁶ -kante, B¹⁶ dadanto.

Kosalurājā mādisassa Buddhassa upatṭhāko hutvā viceyyadānaṃ deti¹,
porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhē pi viceyyadānaṃ dadaṃsū² 'ti
vatvā a. ā.:

A. Kururatṭhe Indapattanagare Yuddhiṭṭhilagotto Ko-
ravayarājā³ r. kāresi. Tassa Vidhūro⁴ nāma amacco atthañ 5
ca dhammaṃ ca anusāsi. Rājā sakala-Jambudīpaṃ kho-
bhento⁵ mahādānaṃ deti, taṃ gahetvā bhuñjantesu eko pi
pañcaśīlamattaṃ rakkhanto nāma n' atthi, sabbe dussilā va,
dānaṃ rājānaṃ na toseti. Rājā „viceyyadānaṃ⁶ mahapphalaṃ“
ti sīlavantānaṃ dātukāmo hutvā cintesi: „Vidhūrapaṇḍitena“⁷ 10
saddhiṃ mañṭayissāmi⁸“ so taṃ upatṭhānaṃ āgataṃ āsane
nisīdāpetvā pañhaṃ puccā.

Tam atthaṃ pakāsento S. upaḍḍhagātham āha. Parato rañño
ca Vidhūrassa ca vacanapaṭivacanāṃ⁹ hoti.

1. Rājā avoca Vidhūraṃ dhammakāmo Yuddhiṭṭhilo: (III, 40.) 15
brāhmaṇe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 222.
2. Virate methunā dhammā ye⁶ me bhuñjeyyu⁹ bhojanaṃ,
dakkhiṇaṃ samma dassāma¹⁰
yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 223.
3. Dullabhā brāhmaṇā deva sīlavanto bahussutā 20
viratā methunā dhammā ye te bhuñjeyyu¹¹ bhojanaṃ. 224.
4. Dasa, khalu¹² mahārāja yā tā¹³ brāhmaṇajātiyo,
tesaṃ vibhaṅgaṃ¹⁴ vicayaṃ¹⁵ vitthārena suṇohi me. 225.
5. Pasibbake gahetvāna puṇṇe mūlassa saṃvute
osadhikāyo¹⁶ ganthenti nahāyanti¹⁷ japanti ca 226. 25
6. Tikicchakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā¹⁸ te mahārāja, tādise nipatāmase. 227.

¹ Cks denti. ² Bđ adaṃsū. ³ Bđ korabyo nāma rājā. ⁴ Bđ vidū - throughout.
⁵ Bđ -etvā. ⁶ Bds add katamaṃ. ⁷ Bđ -naṃ pa-. ⁸ Cks yo. ⁹ Cks Bds -yyuṃ.
¹⁰ Bđ -mi. ¹¹ Cks Bđ -yyuṃ. ¹² Cks add mā. ¹³ Bđ yathā, Cks omit yā tā.
¹⁴ Bđ vibhagaṃ, Bds vibhavaṃ. ¹⁵ Bds vicissam. ¹⁶ Bđ -ye. ¹⁷ Bđ nahāyanti.

7. Apetā te brāhmaṇṇā¹, [iti rājā² Koravyo]
na te³ vuccanti brāhmaṇā,
aññe⁴ Vidhūra pariyesa silavante bahussute 228.
8. Virate⁵ methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
5 dakkhiṇam samma dassamā⁶ yattha dinnam mahapphalaṃ. 229.
9. Kimkaṇikāyo gahetvāna ghosenti purato pi te,
pesanāni pi gacchanti, rathacariyāsu sikkhare, 230.
10. Paricārakasamā⁷ rāja⁸, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 231
- 10 11. Apetā te brāhmaṇṇā⁹, [iti rājā¹⁰ Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa silavante bahussute 232.
12. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassama yattha dinnam mahapphalaṃ. 233.
- 15 13. Kamaṇḍalum gahetvāna vaṃkadanḍaṇ ca¹¹ brāhmaṇā
paccupessanti rājāno gāmesu nigamesu ca, 234. ¹²
14. 'Nādinne vuṭṭhahissāma¹³ gāmaṃhi ca vanamhi ca¹⁴',
niggāhakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 235.
- 20 15. Apetā te brāhmaṇṇā¹⁵, [iti rājā¹⁶ Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa silavante bahussute 236.
16. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassama yattha dinnam mahapphalaṃ. 237.
- 25 17. Parūḷhakacchanakhalomā¹⁷ paṃkadanṭā rajassirā
okīṇṇā rajareṇūhi¹⁸ yācakā vicaranti te, 238.
18. Khāṇughātasamā¹⁹ rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 239.

¹ Ck brahmaṇṇā, Bd brahmaṇṇā. ² Bd adds ca. ³ Bds te na. ⁴ Cks -o.
⁵ Bds -tā. ⁶ Bd -rassamā. ⁷ Ck cārā, Bd carā. ⁸ Cks brahmaṇṇā, Bd
brahmaṇṇā. ⁹ Bd paṃkadanṭaṇca. ¹⁰ Ck -hessāmi, Bds vuṭṭhahissāma. ¹¹
Bds gāme vā nigamamhi vā. ¹² Bd -kacchānakhā-. ¹³ Cks -rāja-. ¹⁴ Bd
khāṇughāta-.

19. Apetā te brāhmaṇṇā¹, [iti rājā² Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 240.
20. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma 5
yattha dinnam mahapphalaṃ. 241.
21. Harītakam³ āmalakam⁴ ambajambuvibhīṭakam⁵
laḍḍujam⁶ dantaponaṇi beluvā padarāni ca 242.
22. Rājāyatanam ucchupuṭam dhūmanettam madhuañjanam
uccāvacāni paṇiyāni vipaṇenti⁷ janādhipa, 243. 10
23. Vāṇijjakaṣṇā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādisse nipatāmase. 244.
24. Apetā te brāhmaṇṇā¹, [iti rājā² Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 245. 15
25. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalaṃ. 246.
26. Kasim vāṇijjam kārenti, posayanti ajeḷake,
kumārīyo paveccanti, vivāhant⁸ āvahanti ca, 247. 20
27. Samā Ambaṭṭhavessehi, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādisse nipatāmase. 248.
28. Apetā te brāhmaṇṇā¹⁰, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 249. 25
29. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalaṃ. 250.

¹ Q^{ks} brahmaṇṇā, B^d brahmaṇā. ² B^d add ca. ³ C^{ks} -kā, B^d haritakam. ⁴ B^d ambajambuvibhokam. ⁵ B^d pulapujam. ⁶ C^{ks} vipaṇenti, B^d tikiṇanti, B^e kiṇanti. ⁷ B^d brahmaṇṇā. ⁸ B^d add ca throughout. ⁹ so C^e B^d for vivāhant? C^e vibhānata. ¹⁰ C^e brahmaṇṇā, B^d brahmaṇṇā.

30. Nikkhanatabhikkham¹ bhuñjanti gāmesv-eke purohitā,
bahū te paṭipucchanti² anḍacchedā³ tilañchakā⁴, 251.
31. Pasū pi tattha haññanti mahisā sūkarā ajā,
goghātakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
5 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 252.⁵
32. Apetā te brāhmaṇṇā⁶, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 253.
33. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
10 dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 254.
34. Asicammaṃ gahetvāna khaggaṇṇaṃ paggayha brāhmaṇā
vessapathesu⁷ tiṭṭhanti, sattham abbāhayanti⁸ pi, 255.
35. Samā gopanisādehi, te pi vuccanti brāhmaṇā,
15 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 256.
36. Apetā te brāhmaṇṇā⁹, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute¹⁰ 257.
37. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
20 dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 258.
38. Araññe kuṭikam katvā kuṭāni kārayanti te,
sasabilāre¹¹ bādhenti ā godhā¹⁰ macchakacchapām, 259.
39. Luddakā te mahārāja¹¹, te pi vuccanti brāhmaṇā,
25 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 260.
40. Apetā te brāhmaṇṇā¹², [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 261.

¹ so Cks; Bā nikkhitta-. ² Bā bahū jano pari-. ³ Bā antache-. ⁴ Ck tñl-, Ck nilañji-, Bā nilañca-. ⁵ Ck brahmaṇṇā, Bā brahmaṇṇā. ⁶ Cks vessā-, Bā cēssa-. ⁷ Cks abbā-. ⁸ apētā - bahussute wanting in C. ⁹ Bā sasa¹¹, Bā pīlāram. ¹⁰ Cks agodhā, Bā agodha. ¹¹ Bā te luddakasamā rāja.

1. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnaṃ mahapphalam. 262.
42. Aññe dhanassa¹ kāmāhi hetthā mañce pasakkhitā²,
rājāno³ upari nahāyanti somayaḅge upatṭhite, 263. 5
43. Malāmajjanasamā⁴ rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 264.
44. Apetā te brāhmaṇṇā⁵, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 265. 10
45. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnaṃ mahapphalan ti. 266.

Tattha sīlavante ti maggenāgatasīle, bahussute ti paṭivedhabahussute,
dakkhiṇan ti dānam, ye te ti ye dhammikā⁵ samanabrāhmaṇā tava dānam 15
bhuñjeyyū te dullabhā, brāhmaṇajātiyo⁶ ti brāhmaṇakulāni, tesam vi-
bhaṅgam vicayan ti⁷ tesam brāhmaṇānam vibhāgaṃ⁸ mama paññāya vicit-
bhāvaṃ⁹ vitthārena sunohi, samvute¹⁰ ti baddhamukhe¹¹, osadhikāyo¹²
ganthentiti idaṃ imassa rogassa bhesajjam¹³ idaṃ imassā¹⁴ 'ti evaṃ pilo-
tike¹⁵ bandhītā manussānam denti, nahāyantiti¹⁶ nahāpanam¹⁷ nāma 20
karonti, jantanti eṣ 'ti bhūtavijjam parivattenti, tikicchakasamā ti vejja-
saddisā, te pi vuccantiti te pi brāhmaṇā vā mayam abrahmaṇā vā ti ajānitvā
va vejjakammena jivikaṃ kappentā vohārena brāhmaṇā ti vuccanti, akkhātā
te ti ime te mayā vejjabrāhmaṇā nāma akkhātā, nipatāmase ti vadehi dāni,
kiṃ tādise brāhmaṇe nipatāma nimantanatthāya upasamkamāma, atthi te etehi 25
attho ti pucchati¹⁸, brāhmaṇṇā¹⁹ ti brāhmaṇadhammato²⁰, na te²¹ vuc-
cantitī te bāhitapāpatāya brāhmaṇā nāma na vuccanti, kimkaṇikāyo²² ti
mahārāja apare brāhmaṇā attano brāhmaṇadhammam chaddetvā jivikatthāya
rājaraṇajamabhamattānam purato²³ kamisatāle gahetvā vādentā gāyantā gacchanti,
pesanāni pīti dāsakammakarā viya pesanāni pi gacchanti, rathacariyāsu 30
'ti rathasippam sikkhanti, paricārakasamā²⁴ ti dāsakammakarasaddisā, daṇ-

¹ B^d dhanasā. ² so C^k; B^d -mañje vamaṅkhitā. ³ B^d -majjasamā. ⁴ C^k
brahmaṇṇā, B^d brahmaṇṇā. ⁵ B^d -ka. ⁶ C^k -ṇā jātiyā. ⁷ C^k vibhāgā-,
B^d vibhaṅga vicinissanti, B^e vicinissanti. ⁸ C^k -gañca, B^d vibhaṅgaṃ. ⁹ B^d
vicinivā bhavaṃ. ¹⁰ C^k -to, B^d -vutte. ¹¹ B^d bandhana-. ¹² B^d ye. ¹³
C^k -jjā. ¹⁴ B^d imassa rogassa bhesajjam. ¹⁵ B^d silokena. ¹⁶ C^k nahāpay-,
C^e nahāy- corr. to nahāpay-, B^d nāpayantitī. ¹⁷ B^d nahāpanam. ¹⁸ B^d pucchi.
¹⁹ C^k brahmaṇṇā; B^d brahmaṇṇā. ²⁰ B^d adā aññā. ²¹ C^k omit te. ²²
C^k kimkaṇi-. ²³ all three MSS. -rika-.

1 dan ti vaṃkadanḍakattāham¹, paccupessanti rājāno ti rājarājamahāmatte
 paṭṭe ca āgama sandhāya paccupessanti², gāmesu nigamesu cā 'ti tesam
 nivesanadvāre nisīdanti, nigghāhakasamā ti nigghāhakakārehi balisādhaka-
 rājapurisehi samā yathā te purisā agahetvā na gamissāmā 'ti nigghaṇṇaṃ katvā
 5 gaṇhanti yeva tathā gāme vā vane vā aladdhā³ marantāpi⁴ na vuttāhiesāmā
 'ti upavasanti, te pīti te pi balisādhakasadisā pāpadhammā, rājareṇūhīti
 rājena⁵ ca paṃeūhi ca okiṇṇā, yācakā ti dhanayācakā, khāṇughātasamā⁶
 ti malinasarīratāya jhāmakkhattakhānughātehi⁷ bhūmim khantvā jhāmakkhāpuka-
 uddharāṇakamanussehi samānā agahetvā na gamissāmā 'ti niccalabhāvena thitattā
 10 nikhanitvā thapitavatikhānu⁸ viyā 'ti pi attho, te pīti te pi tathā, laddham⁹
 dhanam vaḍḍhiyā payojetvā puna tath' eva thitatta¹⁰ dussilabrāhmaṇā¹¹, ucchu-
 puṭṭaṇ ti ucchuṇṇa c' eva phāṇitapuṭṭaṇ¹² ca, madhuanjānaṇ ti madhuṇ ca
 añjanaṇ ca, uccāvacānūti mahagghasamagghāni¹³ paṇiyānūti¹⁴ bhayāṇi,
 vipaṇentīti¹⁵ vikkīnanti, te pīti te pi imāni ettakāni vikkīnitvā jīvīkakappa-
 15 kavāṇijakabrāhmaṇā, posentīti gorasavikkayena jīvīkakappaḥattāham posenti, pa-
 vecchantīti¹⁶ attano dhītaro hiraññasuvāṇam gaheṭvā paresam denti, te evam
 paresam dadamānā vivāhanti¹⁷ attano puttānaṃ atthāya gaṇhamānā āvāhanti nāma
 ambatṭha vessehi ti kuṭumbikehi c' eva gaṇapatihi ca samānā te pi vohāravasena
 brāhmaṇā ti vuccanti, nikkhanta bhikkhaṇ¹⁸ ti gāmapurohitā¹⁹ hutvā attano
 20 atthāya nibaddhabhikkhaṇ, bahū te²⁰ ti bahujanā te gāmapurohite nakkhatta-
 muhuttamañjalāni²¹ pucchanti, aṇḍacchedātīlāñchakā²² ti bhūmim gaheṭvā
 balivaddadinam aṇḍacchedakā c' eva tisūlādīlāṇakakaraṇena²³ lañchakā c'²⁴ lak-
 khaṇakārakā²⁵ ti attho, tatthā 'ti tesam gāmapurohitānaṃ ghesu māmsavikkāma-
 nattham ete pasuādayo pi haññanti, te pīti te pi goghātakasamā²⁶ brāhmaṇā ti
 25 vuccanti, astraṇṇaṇ ti asilaṭṭhiṇ c' eva²⁷ kaṇḍavārāṇaṇ ca, vessa pathesū 'ti
 vāṇijānaṇ gamanamaggesu, sattham abbāhayanīti²⁸ satthavāḍḍhaṇaṇ hatthato
 satam pi sahassam pi gaheṭvā satthe coraṇṇavim atibhēnti²⁹, gopaniā-
 dehīti gopālakehi c' eva nisādehi³⁰ ca gāmaghātakacorehi³¹ sūnā ti vuttam,
 te pīti evarūpā brāhmaṇā ti vuccanti, kuṭāni kārayanti te ti kuṭapāsādāni
 30 ropenti, sasabīlāre³² ti sase ca bīlāre ca, etena thalacare³³ mge-dasseṭi, ā
 godhā³⁴ macchakacchapān ti thalajesu tāva ā godhato³⁵ mahante ca
 khuddake ca pāṇyo³⁶ bādhenti mārenti jalajesu macchakacchape, te pīti te pi

¹ Bā paṇkadantanti dantakaṭṭham, B° tamkadanḍanti dantakattāham. ² Bā ppa-
 sevanti. ³ Ck aladdha, C° aladdhe. ⁴ Bā mando' pi. ⁵ Bā -ehi. ⁶ Bā -ghāta-
 kasamā. ⁷ Bā -khettegghātakāhi. ⁸ Bā -pukā. ⁹ Bā -a. ¹⁰ Bā eicarentā. ¹¹ Bā
 -lā-. ¹² Bā phalānita-. ¹³ Bā mahagghasappagghāni. ¹⁴ Ck paṇiyā-, C° paṇi-,
 Bā paṇi-. ¹⁵ Ck -vipaṇotitī, Bā vikkīnantitī. ¹⁶ Ck pavagacchantitī. ¹⁷ B°
 Ck° for vivāhenti? Bā vivāhantitī. ¹⁸ Ck° -tā-, Bā nikkhitta-. ¹⁹ B°
 Ck° gāme purohito. ²⁰ Bā bahujanā, B° bahujane, Ck° bahūne. ²¹ Ck°
 -ttamamuhuttam-. ²² Ck nilacchi-, C° nilaccha-, Bā nilāñchakā. ²³ Bā sulādīlā-
 ḡakkaruena-. ²⁴ Bā omittā la-ca. ²⁵ Bā laṇṇakārāṇā. ²⁶ Ck° goghātakasamāṇā.
²⁷ Bā asisattāṇi ceva. ²⁸ Ck° avahayaṇtīti omittāṇi sattham. ²⁹ Bā sattham corā
 ṇavi āvāhanti. ³⁰ Bā ne-. ³¹ Bā adde ca. ³² Ck° -rā, B° sasam bīlāraṇ. ³³ B°
 vanacare. ³⁴ Ck° agodha. ³⁵ Bā agodhato pathāya. ³⁶ Ck° pāṇayo, Bā pāṇyo.

luddakasamā brāhmaṇā ti vuccanti, aññe dhanassa kāmāhiti apare brāhmaṇā dhanam patthenti¹, heṭṭhāmañce pasakkhitā² ti kalim pavāha-kammaṃ³ kāressāmā⁴ 'ti ratanamayaṃ⁵ mañcam karetvā tassa heṭṭhā nipannā acchanti, atha tesam⁶ somayāge utthite rājāno upari nahāyanti⁷, te kira yāge⁸ niṭṭhite āgantvā tasmiṃ mañce nisīdanti. atha ne aññe brāhmaṇā kalim pavā-hessāmā⁹ 'ti¹⁰ pahāpenti¹¹, ratanamañce c' ega¹² rañño rājālamkāro ca sabbo¹³ heṭṭhā nipannass¹⁴ eva hoti¹⁵, te pīti te pī malamajjanehi¹⁶ nahāpītehi¹⁷ sadisā brāhmaṇā ti vuccanti.

Eyaṇ c' ime vohāramattabrāhmaṇe¹⁸ dassetvā idāni para-matthabrāhmaṇe dassento dve gāthā abhāsi: 10

46. Atthi kho brāhmaṇā deva silavanto bahussutā
viratā methunā dhaumā ye te bhuñjeyyu bhojanaṃ. 267.
47. Ekañ ca¹⁹ bhattam bhuñjanti na ca majjam pivanti te,
akkhātā te mahāraja, tādise nipatānase ti. 268.

Tattha silavanto ti ariyasīlena samannāgatā, bahussutā ti paṭivedha- 15
bāhusaccena samannāgatā, tādise ti evarūpe bāhitapāpe paccekabuddhabrāhmaṇe
nimantanatthāya upasaṃkamāmā 'ti.

Rājā tassa katham sutvā pucchi: „samma Vidhūra evarūpā
aggaḍakkhiṇeyyā brāhmaṇā kham vasantīti“. „Uttara-Hima-
vante Nandamūlakapabbhāre mahārājā“ 'ti. „Tena hi paṇḍita 20
tava balena mayham te brāhmaṇe pariyesa“ 'ti tuṭṭhamānaso

48. Ete [kho] brāhmaṇā Vidhūra silavanto bahussutā,

ete Vidhūra pariyesa, khippaṇ ca te²⁰ nimantayā 'ti 269.
gātham āka. M. „sādhū“ 'ti tassa vacanam sampatichchitvā
„tena hi mahārāja 'nagaram alamkārapetvā sabbe nagara- 25
vāsino dānam datvā uposatham adhiṭṭhāya samādinnaṣiṇā
hontū' 'ti bheriṇ carāpetvā tumhe pi saddhim pariyanena
uposatham samādiyathā“ 'ti vatvā sayam pāto va bhuñjitvā
uposatham samāḍāya sāyaṇhasamaye jātipupphavaṇṇam sa-
muggam²¹ āharāpetvā²² raññā saddhim pañcapatitṭhitam 30

¹ Bā patthenti. ² Bā mavakhitā or malakhitā. ³ Bā kalipavāhanakammaṃ. ⁴ Bā
tenamayaṃ. ⁵ Bā ne-. ⁶ Bā nhā-. ⁷ Bā soma-. ⁸ Bā -mā ti. ⁹ Bā adda
vattābhāraṇam. ¹⁰ Bā -e. ¹¹ Bā honti. ¹² Ck -maccha-.
¹³ Bā -tte-. ¹⁴ Bā ne-. ¹⁵ Ck sumu-. ¹⁶ Bā suvaṇṇasamu-. ¹⁷ Bā āhā-.

patiṭṭhahitvā¹ paccekabuddhānaṃ guṇe anussaritvā vanditvā
 „Uttara - Himavante Nandamūlakapabbhāre vāsino pañca
 paccekabuddhasatāni² sve amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhantū“³ 'ti
 nimantetvā ākāse atṭha pupphamuṭṭhiyo vissajjesi. Tadā
 5 tattha pañcasatā paccekabuddhā vasanti, pupphūni gantvā
 tesāṃ upari patimsu, te āvajjantā naṃ⁴ kāraṇaṃ ñatvā
 „mārisā Vidhūrapaṇḍitena nimantit' amhā, na kho paṇ' esa
 ittarasatto, Buddhaṃkuro esa, imasmiṃ ñeva kappe 'Buddho
 bhavissati'⁵, karissāma assa saṅgahan“⁶ ti nimantanāṃ adhi-
 10 vāsayaṃsu. M. pupphānaṃ anāgamanasaññāya adhvāsita-
 bhāvaṃ ñatvā „mahārāja sve paccekabuddhā āgamissanti,
 sakkārasammānaṃ karohīti“ āha. Rājā punadivase mahā-
 sakkāraṃ katvā mahātale mahārāhani āsanāni paññāpesi.
 Paccekabuddhā Anotattadahe katasarīrapaṭijagganāvelaṃ sal-
 15 lakketvā ākāsenāgantvā rājāṅgaṇe otarimsu. Rājā ca B. ca
 pasannamānasā tesāṃ hatthato pattāni gahetvā pāsādaṃ āro-
 petvā nisīdāpetvā dakkhiṇodakaṃ datvā paṇītena khādaniya-
 bhojaniyena parivisiṃsu. Bhattakiccapariyosāne ca puṇa-
 divasatthāyā⁷ 'ti evaṃ satta⁸ divase nimantetvā mahādānaṃ
 20 datvā sattame divase sabbaparikkhāre adamsu. Te⁹ anumod-
 anaṃ katvā ākāse na tatth' eva gatā, parikkhārāpi¹⁰ tehi
 saddhiṃ yeva gamimsu¹¹.

S. i. dhammadesanāṃ ā. „anacchariyaṃ bhikkhave Kosala-
 raṇṇo mama upaṭṭhākassa sato viceyyadānaṃ dātuṃ, porāṇaka-
 25 paṇḍitā anuppanne pi Buddhe adamsu yēva“¹² 'ti vatvā j. s.: „Tadā
 rājā Anando ahoṣi, Vidhūrapaṇḍito aham evā“¹³ 'ti. Dasabrāh-
 maṇejātakaṃ.

¹ Bā -ṭhapetvā. ² Bā pañcasatā paccekabuddhā. ³ Bā tam. ⁴ Cko -vissatiṭṭhi.

⁵ Cko sattame. ⁶ Bā tena. ⁷ Cko -rā hi pi. ⁸ Bā parikkhārāpi aparissā mahā-
 dānaṃ datvā āyuhapariyosāne saggapūraṃ pūrayimsu.

13. Bhikkhāparamparajātaka.

Sukhumālarūpaṃ disvā ti. Idam S.J.v. aññataram kuṭumbikaṃ ā.k. So kira saddho¹ ahoṣi pasanno, T-tassa c' eva saṃghassa ca nibaddham mahāsakkāraṃ karoti. Ath' ekadivasam cintesi: „ahaṃ Buddharatanassa c' eva saṃgharatanassa ca paṇitabbojanāni² 5 c' eva sukhumavattthāni ca dento niccam mahāsakkāraṃ karomi, idāni dhammaratanassāpi karissāmi, kin³ nu kho tassa sakkāraṃ karontena kattabbha⁴ ti. So bahum gandhamālādīm⁵ ādāya Jetavanam gantvā S-ram vanditvā pucchi: „ahaṃ bhante dhammaratanassa sakkāraṃ kātukāmo⁶, kin³ nu kho tassa sakkāraṃ karontena kattabban⁴ ti. 10 Atha nam S.⁶ „sace⁷ dhammaratanassa sakkāraṃ kātukāmo dhamma-bhaṇḍāgārikassā⁸ Anandassa sakkāraṃ karohi⁹“ āhu. So „sādhū“ ti paṭisupitvā theram nimantetvā¹⁰ punadvase¹¹ theram mahantena sakkārena attano geham netvā mahārāhāsane nisidāpetvā gandhamālādīhi piṇḍetvā nānaggarasabhojanam datvā mahagge ticivarapahonake sātāke 15 adāsi. Thero pi „ayam sakkāro dhammaratanassa kato na mayham anucchaviko, aggasā¹² dhammasenāpatissa anucchaviko“ ti cintetvā piṇḍapātāṃ ca vatthāni ca vihāram haritvā Sāriputtattherassa adāsi. So pi „ayam sakkāro dhammaratanassa kato ekantena dhammasāmi-Saṃmāsambuddhass¹³“ eva¹⁴ anucchaviko¹⁵ ti cintetvā Dasabalassa adāsi. 20 S.attano uttaritarāṃ adisvā piṇḍapātāṃ paribhuñji, cīvarasātāke aggaheṣi. Bhikkhū dh.k.s.: „āvuso asuko nāma kuṭumbiko 'dhammaratanassa sakkāraṃ karomīti' dhammabhaṇḍāgārika-Anandattherassa¹⁶ dānam adāsi, thero 'na mayham anucchaviko' ti dhammasenāpatino adāsi, so pi 'nāyam mayham anucchaviko' ti T-tassa adāsi, T. aññam uttaritarāṃ apassanto attano dhammasāmitāya 'mayham ev' eso¹⁷ anucchaviko¹⁸ ti tam piṇḍapātāṃ paribhuñji, cīvarasātāke gaṇhi, evam so piṇḍapāto yathānucchavikatāya¹⁹ sāmīno²⁰ va pādamūlam gato²¹ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e.k.s.' ti pucchitvā „imāya nānā²² ti vutte „na bhikkhave idān' eva piṇḍapāto paramparāyathā- 30 nucchavikam gacchati, pubbe anuppanne Buddhhe agamāsi yevā“ ti vatvā a. ā.:

¹ B^d saddhāsampanno. ² B^d paṇitāni khādanīyabhojanīyāni. ³ B^ds katham. ⁴ B^d bahugandhamālādīni. ⁵ B^d adds mhi. ⁶ B^d adds āha. ⁷ B^d adds pi. ⁸ B^d places punadi- after paṭisupitvā. ⁹ B^d aggasāvakkassa. ¹⁰ C^ks -buddho tasseva. ¹¹ B^d -kassa ā-. ¹² C^k dhammasāmināmaheveso, C^s -sāmitāmaheveso, B^d -sāmitāya mayā veveso. ¹³ B^d yathā a-. ¹⁴ B^d dhammācā-.
Jatuka. 14

A. B. Brahmaddatto¹ agatigamanam pahāya dasa rājadhamme akopento dhammena r. kāresi. Evaṃ sante pi 'ssa vinicchayo² suñño viya ahosi. Rājā attano aguṇagavesako³ hutvā antoni-
 vesanādīni⁴ parigaṇhanto antopure ca antonagare ca dvāra-
 5 gāmesu ca attano aguṇaṃ⁵ kathentaṃ adisvā „jaṇāpade gave-
 sissāmīti“ amaccānaṃ rajjaṃ niyyādetvā purohitena saddhiṃ
 aññātakavesena Kāsiraṭṭhe caranto kañci aguṇaṃ kathentaṃ
 adisvā paccante ekaṃ nigamaṃ patvā bahidvārasālāya⁶ nisīdi.
 Tasmīṃ khañe nigamavāsī⁷ asītikoṭivibhavo kuṭumbiko mahan-
 10 tena parivārena nahānatitthaṃ gacchanto sālāya nisinnaṃ su-
 vaṇṇavaṇṇam sukhumālasarīraṃ rājāṇaṃ disvā⁸ upṇannasineho
 sālāṃ pavisitvā⁹ „idh' eva hoṭhā“ 'ti vatvā gehaṃ gantvā
 nānaggarasabhojanaṃ sampādāpetvā mahāntena parivārena
 bhattabhājanāni gāhāpetvā aganāsi. Tasmīṃ khañe Hima-
 15 vantavāsī¹⁰ pañcābhiññātāpaso¹¹ āgantvā tatth' eva nisīdi.
 Nandamūlakapabbhārato paccekabuddho pi āgantvā¹² tatth' eva
 nisīdi. Kuṭumbiko rañño hatthadhovanaṃ¹³ datvā nānaggarasehi
 sūpavyañjanehi bhattapātiṃ sajjetvā rañño upanesi. Rājā taṃ¹⁴
 gahetvā purohitabrāhmaṇassa¹⁵ adāsi. Brāhmaṇo¹⁶ gahetvā
 20 tāpasassa adāsi. Tāpaso paccekabuddhassa santikaṃ gantvā¹⁷
 vāmahatthena bhattapātiṃ¹⁸ dakkhiṇahatthena kaṇṇadaluṃ ga-
 hetvā dakkhiṇodakaṃ datvā patte bhattaṃ pakkhipi. So kañci¹⁹
 animantetvā anāpucchitvā paribhuñji. Tassa bhaṭṭakiccapari-
 yosāne kuṭumbiko cintesi: „mayā rañño bhattaṃ dinnaṃ rañña²⁰
 25 brāhmaṇassa brāhmaṇena tāpasassa tāpasena paccekabuddhassa,
 paccekabuddho kañci²¹ anāpucchitvā va bhuñji²², kin nu kho
 imesaṃ ettakaṃ²³ dānakāraṇaṃ, kiṃ imassa²⁴ kañci²⁵ anā-

¹ C' s brahmaddatte rajjaṃ, B^d -datte rajjaṃ kārente. ² C^s vinicchayo, B^d anucchaviko na hoṭi in the place of vi-. ³ C^s rājā guṇa-, C^s rājā agūṇa-, both omitting attano. ⁴ C^s attano ni-. ⁵ all three MSS. -si. ⁶ B^d add pañcānāthaṃ katvā. ⁷ C^s -ñña-, B^d -ñño-. ⁸ C^s gantvā. ⁹ B^d -naudakani-. ¹⁰ B^d nam. ¹¹ B^d -tassa-. ¹² B^d adds pi. ¹³ B^d ag-. ¹⁴ B^d adds gahetvā. ¹⁵ all three MSS. kiñci. ¹⁶ C^s -o-. ¹⁷ B^d ki-. ¹⁸ B^d paribhe. ¹⁹ B^d -kānāni.

pucchitvā va bhuñjanakāraṇaṃ, anupubbena¹ pucchissāmīti² so ekekaṃ upasaṃkamitvā vanditvā pucchi, te pi 'ssa kathesum:

1. Sukhumālarūpaṃ disvāna ratthā vivanaṃ āgataṃ
kūṭāgāravarūpetāṃ mahāsayaṇaṃ upocitaṃ 269.
2. Tassa³ 2 pemakenāhaṃ adāsīh⁴ baddham⁵ odanaṃ 5
sālīnaṃ viciṭaṃ bhattaṃ suciṃ maṃsūpasecanaṃ⁶, 270.
3. Taṃ tvaṃ bhattaṃ⁷ patiggayha brāhmaṇassa adāpayi⁸
attānā⁹ anasitvāna¹⁰, ko 'yaṃ dhammo, nam' atthu te. 271.
4. Ācariyo brāhmaṇo mayhaṃ kiccākiccesu vyāvato
garu ca āmantaṇīyo¹⁰ ca, dātum arahāmi bhojanaṃ. 272. 10
5. Brāhmaṇeṇ dāni pucchāmi Gotamaṃ rājapūjitaṃ:
rājā te bhattaṃ pādāsi¹¹ sūciṃ maṃsūpasecanaṃ¹¹, 273.
6. Taṃ tvaṃ bhattaṃ¹² patiggayha isissa bhojanaṃ adā,
akhettaññū si¹³ dānassa, ko 'yaṃ dhammo, nam' atthu te. 274.
7. Bharāmi putte dāre ca gharesu gathito ahaṃ, 15
bhuñja¹⁴ mānusaḥ kāme anusāsāmi rājino. 275.
8. Āraññakassa¹⁵ isino cirarattaṃ¹⁶ tapassino
vaddhassa¹⁷ bhāvitattassa dātum arahāmi bhojanaṃ. 276.
9. Isiṃ ca dāni pucchāmi kisaṃ dhamanisanthataṃ¹⁸
parūḥhakacchanakhalomaṃ paṃkadantaṃ rajassiraṃ: 277. 20
10. Eko arjūṇe viharasi¹⁹, nāvakaṃkhasi²⁰ jīvitaṃ,
bhikkhu kena tayā seyyo yassa tvaṃ bhojanaṃ adā. 278.
11. Khaṇaut²¹ ālukalambāni²² biḷalitakkaḷāni²³ ca
dhunaṃ sāmākanivāraṃ saṃghāriyaṃ pasāriyaṃ²⁴ 279.
12. Sākaṃ bhisāṃ madhuṃ²⁵ maṃsaṃ badarāmalakāni ca 25
tāni ābhatva²⁶ bhuñjāmi, atthi me so pariggaho. 280.

¹ Bā eḍḍa te. ² Bā tass eva. ³ all three MSS. -si. ⁴ Bā vaḍḍham. ⁵ Ck^o sevanarū. ⁶ Bā sattaṃ, Ck^o pattaṃ. ⁷ Bā adāsaya. ⁸ Bā attānaṃ. ⁹ B^o anasitvāna, C^o anavamsitvā. ¹⁰ Bā āpanantiyo. ¹¹ all three MSS. suci, Ck^o sevanarū. ¹² C^o pattaṃ. ¹³ Ck^o -amñāsi. ¹⁴ so all three MSS. for bhuñjaṃ? ¹⁵ Bā araññi-. ¹⁶ Ck^o -a. ¹⁷ Bā vaḍḍhassa. ¹⁸ Bā kisaṃ dhamanisanthataṃ. ¹⁹ Bā viharasi. ²⁰ Ck^o nāvaka-. ²¹ Bā khaṇamālu-. ²² Bā biḷali-, Ck^o biḷāni-. ²³ Bā saṃghāriya pasāriyaṃ, Ck^o saṃghāriyaṃ pasāriyaṃ. ²⁴ Bā -u. ²⁵ so Ck^o; Bā ābhatva.

13. Pacanto apacantassa¹ amamassa sakiñcano²
anādānassa sādāno dātum arahāmi bhojanam. 281.
14. Bhikkhuñ ca dāni pucchāmi tuṇhī āsīna subbatam:
isi³ te bhattam pādāsi sucim maṃsūpasecanam⁴, 282.
- 5 15. Tam tvaṃ bhattam paṭiggayha tuṇhī bhuñjasi ekako,
nāññam kañci⁵ nimantesi, ko 'yam dhammo, nam' atthute. 283.
16. Na pacāmi na pācemi na chindāmi na chedaye.
tam maṃ akiñcanam nātvā sabbapāpehi āratam⁶ *284.
17. Vāmena bhikkham ādāya dakkhiṇena kamaṇḍalum
20 isi me bhattam pādāsi sucim maṃsūpasecanam⁴. 285.
18. Ete hi dātum arahanti⁷ samamā sapariggahā,
paccaṇkam ahaṃ maññe yo dātārāṃ nimantaye ti. 286.

Tattha vivanaṃ³ ti nirudakasadisāṃ⁹ imāṃ paṇḍitaṃ āgataṃ, kuṭṭhā-
gāravarūpetam¹⁰ ti kuṭṭhāgaravare¹¹ upagataṃ, ekaṃ¹² varakūṭṭhāgaravāsinaṃ¹³
15 ti attho, mahāsayanamupocitan ti tatth'eva supaññattam siriṣayanam¹⁴
upocitam, tassa te ti evarūpam tam¹⁵ disvā ahaṃ pemaṃ akāsim¹⁶, tassa
tava pemakena baddhamodanan¹⁷ ti uttamam odanam¹⁸, vicittan ti apa-
gatakhaṇḍakālakehi vicittatanḍulehi kataṃ, adāpayīti¹⁹ adāsi²⁰, attānaṃ ti
attanā²¹, ayam eva vā pātho, anasitvānā²² ti abhuñjitvā, ko yaṃ dhammo
20 ti mahārāja ko esa tuṇhikam sabhāvo, namatthu te ti namo tava atthu yo
tvaṃ attanā²¹ abhuñjitvā parassa adāsi, ācariyo ti kuṭumbiya esa mayham
ācārasikkhāpako ācariyo, vyāvato ti uyyutto, āmantaniko²³ ti āmantetabba-
yuttako, mayā dinnam²⁴ gahetum anurūpo, dātumarahāmiti tasmā ahaṃ
evarūpassa ācariyassa bhojanam dātumi arahāmiti rūjā brāhmanassa guṇam
25 vaṇṇesi, akhettaṃ nūṣīti²⁵ nāhaṃ tam dānassa akhettaṃ jānāmi²⁶ maññe ti²⁷.
anusāsāmiti attano atthaṃ pahāya²⁸ rañño atthaṃ ca dhammaṃ ca anusā-
sāmi, evaṃ attano agūṇaṃ kathetvā²⁹ āraññakassā³⁰ 'ti isino guṇaṃ kathesi.
isino ti siladigūṇapariyakassā, tapassino ti tapanissitakassā, vaddhassā³¹

¹ B^d parcanto apaccassa. ² B^d kiñcino, C^k kisañcano, B^e kīñcano. ³ C^k -i.
⁴ C^k sucimāṃsūpasevanam, B^d suci-. ⁵ B^d kiñci. ⁶ C^e -nam, B^d arakam. ⁷
B^d -ati. ⁸ C^k vicinaṃ, C^e vica-. ⁹ B^d nirudakaaraññasa-. ¹⁰ C^k -varun, C^e
-carun. ¹¹ B^d -rena. ¹² C^k okam, B^e evam. ¹³ B^d omits vara. ¹⁴ C^k -na.
¹⁵ B^d omits tam. ¹⁶ all three MSS. -si. ¹⁷ B^d vadḍha-. ¹⁸ B^d uttamod-.
¹⁹ C^k -yinti, B^d -yiti. ²⁰ C^k -sim. ²¹ B^d -no. ²² C^k anayi-. ²³ so²⁴ C^k;
wanting in B^d. ²⁴ B^d adds bhattam. ²⁵ B^d -ñusiti. ²⁶ B^d mayā. ²⁷ B^d
omits na. ²⁸ C^k -nāsi. ²⁹ C^k maññesi. ³⁰ B^d atthaṃ, omittit pahāya.
³¹ B^d gahetvā. ³² B^d araññi-. ³³ B^d vuddh-.

'ti paṇḍitassa gunavaddhassa¹, nāvakaṃkhasīti² sayāṃ dullabhabhojano
hutvā evarūpaṃ bhojanaṃ aṇṇassa desi³, kiṃ attano jīvitaṃ na kaṃkhasi,
bhikkhu kenā 'ti yaṃ bhikkhu katarena gunena tayā seṭṭhataro, khanaṃ-
cālukalambānīti⁴ khaṇanto ālukalambāni ālūni c' eva tālakandāni⁵ ca,
bilālatakkalāni⁶ oā 'ti bilālitaṇḍakakalakandāni ca, dhunan ti sāmākaṇ⁷ 5
ca nīvaraṇi ca dhunitvā, saṃghāriyaṃ pasāriyaṃ⁸ ti ete sāmākaṇivāre⁹
dhunanto saṃsāretvā¹⁰ puna sukkhāpīte pasāretvā¹⁰ suppena pappotetvā koṭṭe-
tva taṇḍule ādāya pacitvā bhuñjāmīti vadati, sākaṇ ti yaṃ kiñci sūpeyya-
pannaṃ, maṃsaṃ ti sīhaviḥhāsādiṃmaṃsaṃ, tāni āharitvā ti tāni sākādīni
āharitvā, amamassā 'ti tanhādītiṭṭhimamattarahitassa¹¹, sakiñcano¹² ti sapali- 10
bodho¹³, anādānassā 'ti niggaḥanassa, dātumarahāmiti evarūpassa¹⁴
paccekabuddhassa attana¹⁵ laddhabbojanaṃ dātum arahāmi, tunhīmāsīnaṃ
ti kiñci avatvā nisinnaṃ, akiñcanaṃ ti rāgakiñcanādīhi¹⁶ rahitaṃ, āraṇa
ti virataṃ saṃbapāpāni pahāya ṭhitaṃ, kamaṇḍalun ti kamaṇḍalum, ete hīti
ete rājādayo tayo janā ti hatthaṃ pasāretvā te niddisanto¹⁷ evaṃ āha, dātu- 15
marahantaṃti mādisassa dātum arahanti, paccanīkaṇ ti paccanīkapaṭipadaṃ
dayakassa nimantanaṃ, ekavīsatiya anesaṇāsu aṇṇātarāya¹⁸ piṇḍapaṭipinḍa-
pariyesaṇāya¹⁹ jīvikaḥkappanaṃsaṃkhatā micchajīvaṃpaṭipatti nūma hoti.

Tassa²⁰ vacanaṃ sutvā kuṭumbiko attamano dve osāna-
gāthā abhāsī:

20

10. Atthāya vata me ajja idhāgacchi rathesabho,

ito pubbe na jānāmi²¹ yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 287.

20. Ratthesu giddhā rājāno, kiccākiḥcesu brāhmaṇā²²,

isi²³ mūlaphale giddhā²⁴, vippamuttā ca bhikkhavo ti. 288.

Tattha rathesabho ti rājānaṃ sandhāyāha, kiccākiḥcesu 'ti rañño 25
kiccakaraṇiye²⁵, bhikkhavo ti paccekabuddhā, bhikkhavo pana sabbabhavehi²⁶
vippamuttā.

Paccekabuddho tassa dhammam desetvā sakatṭhānaṃ eva
gato, tathā tāpaso. Rājā pana katipāhaṃ tassa santike va-
sitvā Bārāṇasim eva gato.

30

¹ Bā - vuḍḍh-. ² Cks na ca-. ³ Bā desi. ⁴ C^s naṃtā-, Bā khaṇamālu-. ⁵
Bā latātantaṇi. ⁶ Bā pilāli-. ⁷ Cks sāma-. ⁸ Bā saṃhariyapasāriyaṃ, Cks
-ghāṭiyaṃ pasāriyaṃ. ⁹ so Bā for saṃghāretvā? Cks saṃsāretvā. ¹⁰ Ck
pasāretvā, C^s -vetvā. ¹¹ Cks -mamanta-? Bā -mamā-. ¹² Ck kiñcana, Bā
akiñcana. ¹³ Bā apa-. ¹⁴ Bā adds anādānassa, Bā adānassa. ¹⁵ Bā -no. ¹⁶
Ck rāha-, C^s rājā. ¹⁷ C^s naddisanto, Bā nindayanto. ¹⁸ Cks -rā. ¹⁹ Bā
piṇḍapaṭipari-. ²⁰ Bā adds tam. ²¹ Bā yo haṃ ajja pajānāmi. ²² Cks -no.
²³ C^s isi, Bā isi? ²⁴ Bā -o. ²⁵ Bā -yesu. ²⁶ Cks -ve.

S. i. dhammadesanaṃ ā. „na bhikkhave idān' eva piṇḍapāto
yathānucchavikaṃ gacchati, pubbe pi gato yevā“ 'ti vatvā j. s.:
„Tadā kuṭumbiko' dhammaratanassa sakkārakuṭumbiko ahosi, rājā
Ānando, purohito Sāriputto, hemavatako² tāpaso aham evā“ 'ti.
5 Bhikkhāparamparajātakaṃ. Pakiṇṇkavaggavaṇṇanā niṣ-
ṭhitā¹.

¹ B^d dhamapujitaku-. ² C^{ks} -kā, B^ds himavanta-. ³ pakiṇṇaka - - wanting
in B^d

XV. VĪSATINIPĀTA.

1. Mātaṅgajātaka.

Kuto 'nu āgacchaṣi rummavāsīti'. Idam S. J. v. Udena-
 vamaṣṣarājānaṃ sandhāya kathṣesi. Tasmim hi kāle āyasmā Piṇḍola-
 bhāradvājo Jetavanaṇto ākāsena gantvā yebhuyyena Kosambiyaṃ 5
 Udenassa raṇṇo uyyānaṃ divāvihārāya gacchati. Thero kira puri-
 mabhaye rajjāṃ karonto dīgham addhānaṃ tasmim uyyāne mahāpari-
 vāro sampattiṃ' anubhavi. So tena pubbāciṇṇena yebhuyyena tatth'
 eva divāvihāraṃ nisīditvā phalasamāpattisukkena³ vītināmeti. Tasmim
 ekaḍḍivasam tattha gantvā supupphitasālamūle nisinne⁴ Udeno sattāhaṃ 10
 mahāpānaṃ pivtvā „uyyānakīlaṃ⁵ kīlissāmiti“ mahantena parivārena
 uyyānaṃ gantvā maṅgalasilāpaṭṭe aṇṇatarāya itthiyā aṇke nipanno
 surāmadamattatāya niddaṃ okkami. Gāyantā nisinnitthiyo turiyāni
 chaddetvā uyyānaṃ pavisitvā pupphaphalādīni vicinantiyo therāṃ disvā
 gantvā vanditvā nisīdīmsu. Thero⁶ dhammakathaṃ kathento nisīdi. 15
 Itarāpi itthi aṇkam⁷ cāletvā rājānaṃ pabodhetvā „kuhiṃ tā vasaliyo
 gatā“ ti vutte „ekaṃ samaṇaṃ parivāretvā nisinna“ ti āha. So
 kuddho gantvā therāṃ akkositvā⁸ paribhāsivā „handa ca taṃ samaṇaṃ
 tambakipillakehi⁹ 'khādāpessāmiti“ kodhavasena therassa sarīre tamba-
 kipillakapuṭaṃ¹⁰ bhindāpesi. Thero ākāse ṭhatvā tass' ovādaṃ datvā 20
 Jetavane gandhakuṇḍivāre yeva otaritvā Tathāgatenā „kuto āgato sīti“
 puṭṭho ~~etam~~ aṭṭhaṃ ārocesi. S. „na kho Bhāradvāja Udeno idān'
 eva pabbajjite viheṭṭheti, pubbe pi viheṭṭhay' eva¹¹“ 'ti vatvā¹² tena
 yācito a. ā.:

¹ Bā du. ² Bā -iyo. ³ Bā add vasitvā divasaṃ. ⁴ Cā -o. ⁵ Bā -likam.

⁶ Bā adda tāsāṃ. ⁷ Bā aṇkam. ⁸ Bā pa-. ⁹ Bā tampakimili-. ¹⁰ Bā adda
thero. ¹¹ Bā viheṭṭhi yegā. Bā viheṭṭhesiyevā. ¹² Bā add tuṇhi ahoṣi.

A. B. Br. r. k. M. bahinagare caṇḍalayoniyaṃ nibbāṭṭi,
 Mātaṅgo ti 'ssa nāmaṃ karimsu. Aparabhāge viññūtaṃ patto
 Mātaṅgapaṇḍito ti pākaṭo ahosi. Tadā Bārāṇasissetṭhino dhītā
 Diṭṭhamaṅgalikā nāma ekamāsadvemāsavārena mahāparivārā
 5 uyyānakīlikā¹ gacchati. Ath' ekadivasam M. kenaci kam-
 mena nagaram pavisanto antaradvāre Diṭṭhamaṅgalikam disvā
 ekamantaṃ apagantvā alliyitvā atṭhāsī. Diṭṭhamaṅgalikā sāṇi-
 antarena olokeṇti taṃ disvā „ko eso“ ti pucchitvā „caṇḍālo
 ayye“ ti vutte „aditṭhapubbayuttakaṃ vata passāmā“ ti gan-
 10 dhodakena akkhīni dhovitvā tato nivatti. Tayā saddhiṃ nik-
 khantajano „are' duṭṭha caṇḍāla, ajja taṃ nissāya, amhākaṃ
 amūlakaṃ surābhataṃ naṭṭhan“ ti kcdhābhībhūto Mātaṅga-
 paṇḍitaṃ hatthehi ca pādehi ca pothetvā² asaṇṇāṃ³ katvā
 pakkāmi. So muhuttaṃ vitināmetvā paṭiladūhasaṇṇo cintesi:
 15 „Diṭṭhamaṅgalikāya parijano maṃ niddosaṃ akāraṇena pothesi,
 Diṭṭhamaṅgalikam labhitvā va utṭhahissāmi no⁴ alabhitvā“ ti
 adhiṭṭhāya gantvā tassā pitu nivesanadvārena nipajji. So
 „kena kāraṇena nipanno sīti“ vutte „aṇṇāṃ kāraṇaṃ n' atthi:
 Diṭṭhamaṅgalikāya me attho“ ti āha. Eko divaso atitto, tathā
 20 dutiyo tatiyo catuttho pañcama chaṭṭho ca. Bodhisattānaṃ
 adhiṭṭhānaṃ nāma samijjhati⁵, tasmā sattame divase Diṭṭha-
 maṅgalikam nīharitvā tassa adamsu. Atha naṃ sā „utṭhehi
 sāmi, tumhākaṃ gehaṃ gacchāmā“ ti āha. „Bhadde tava
 parijanen' amhi supothito⁶, dubbalo, maṃ ukkhipitvā piṭṭhiṃ
 25 āropetvā⁷ ādāya gacchāhi“ ti. Sā tathā katvā nagaravāsīnaṃ
 passantānaṃ űeva nagarā nikkhamitvā caṇḍālagāmaṃ⁸ gatā.
 Atha naṃ M. jātisambhedavītikkamaṃ akatvā va katipāhaṃ
 gehe vasāpetvā cintesi: „aham eva taṃ lābhaggāya⁹ appat-
 taṃ¹⁰ karonto pabbajitvā va kātum sakkhissāmi¹¹ na itarathā¹²“

¹ Bds -naṃ klīṭum. ² Bds bare. ³ Bds podhe-. ⁴ Bds vis-. ⁵ Cks add 2e.
⁶ Bds -icchatī. ⁷ Cks sunoṭh-, Bds pothito. ⁸ so Bds; Cks āropeta, Cks āropeti
 tot āropenti? ⁹ Bds gacchāhi. ¹⁰ Bds -makam. ¹¹ Cks -ttā. ¹² Cks -mīti. ¹³
 Cks irathā.

ti. Atha nañ āmantetvā „bhadde mayi araṇṇato kiñci anā-
 harante¹ amhākañ jīvikaṃ na-ppavattati², yāva mamāgamanā
 mā ukkaṇṭhi, ahañ araṇṇaṃ gamissāmi³“ vatvā gehavāsino⁴
 pi „imañ mā pamajjitthā“⁵ 'ti ovaḍitvā araṇṇaṃ gantvā sa-
 maṇakapaḥbajjañ⁶ pabbajitvā appamatto sattame divase attha
 samāpattiyo pañca abhiññā⁷ uppādetvā „idāni Diṭṭhamaṅgali-
 kāya⁸ avassayo bhavitum sakkhissāmi⁹“ iddhiyā gantvā caṇḍāla-
 gāmaḍvāre otaritvā Diṭṭhamaṅgalikāya gehadvāraṃ agamāsi.
 Tassāgamaṇaṃ sutvā¹⁰ nikkhamitvā „sāmi kasmā mañ anāthaṃ
 katvā pabbajito sīti¹¹“ paridevi. Atha nañ „bhadde, mā cin-
 tayi, tava pōṇakayasato idāni mahantataraṃ yasāṃ karissāmi,
 api¹² kho pana 'na' mayhañ Mātāṅgo¹³ sāmiko, Mahābrahmā
 me sāmiko¹⁴ ti ettakaṃ paṇisaṃmajjhe vattum sakkhissasīti¹⁵.
 „Āma sāmi sakkhissāmi¹⁶“. „Tena hi 'idāni te sāmiko kuhin'
 ti puṭṭhā 'Brahmalokaṃ gato' ti vatvā 'kadā āgamissatīti'¹⁷
 vutte 'ito sattame divase puṇṇamāya¹⁸ candaṃ bhinditvā āga-
 missatīti¹⁹ vadeyyāsīti²⁰“ nañ vatvā²¹ Himavantam eva gato.
 Diṭṭhamaṅgalikāpi Bārāṇasiyaṃ mahājanamajjhe²² tesu tesu
 ṭhānesu tathā kathesi. Mahājano „aho²³ Mahābrahmā samāno
 Diṭṭhamaṅgalikaṃ na gacchati, evaṃ etaṃ bhavissatīti²⁴“ sad-
 dahi. B. pi puṇṇamadivase candassa gamanamajjhe ṭhitakāle
 Brahmattabhāvaṃ māpetvā sakalaṃ Kāsiraṭṭhaṃ dvādasa-
 yojanikaṃ Bārāṇasinagaraṃ ca ekobhāsaṃ katvā candaṃ bhin-
 ditvā otaritvā Bārāṇasiyā²⁵ uparupari tikkhattum paribbha-
 mitvā mahājanena gandhamālādīhi pūjyamāno²⁶ caṇḍālagāmā-
 bbhimukho ahoṣi. Brahmabhaddā sannipatitvā caṇḍālagāmakaṃ²⁷
 gantvā Diṭṭhamaṅgalikāya gehaṃ suddhavatthehi chādetvā
 bhūmisa²⁸ catujātiyagandhehi opuñchetvā²⁹ pupphāni vikiritvā

¹ Ck anārabhante. ² Bđ -ttantīti. ³ Bds -nam. ⁴ Bđ tāpasapa-. ⁵ Bđ -āyo.

⁶ Ck -kā. ⁷ Bds add gehato. ⁸ Bds add ca. ⁹ Bds omīti na. ¹⁰ Bđ -gapaṇ-
 lito. ¹¹ Bđ -yañ. ¹² Ck -sīti iti, Bđ -si iti. ¹³ Bđ adds mahāsatto. ¹⁴ Bđ
 -janassa-. ¹⁵ Bđ amhākaṃ. ¹⁶ Cks -yañ. ¹⁷ Ck pūjaya-, Cs pūjemāno. ¹⁸ Cks
 -ikañ. ¹⁹ Cks -iyañ. ²⁰ Bds -mica. ²¹ Cks opuñjetva, Bds upalimpitvā.

- dhūmaṃ¹ datvā celavitānaṃ pasāretvā mahāsayaṇaṃ paññā²-
petvā gandhatelehi dīpaṃ jāletvā dvāre rajatapattavaṇṇavālukaṃ³
okiritvā pupphāni vikiritvā dhaje bandhiṃsu. Evaṃ alaṃkate
gehe M. otaritvā anto pavisitvā thokaṃ sayanaṇipitthe nisīdi.
5 Tadaṃ⁴ Diṭṭhamaṅgalikā utunī⁵ hoti⁶, ath' assā⁷ aṇṇapittakena
nābhiṃ parāmasi, kucchiyaṃ gabbho patitṭhāsi. Atha⁸ naṃ M.
āmantetvā „bhadde gabbho te patitṭhito, tvaṃ puttaṃ vijā-
yissasi, tvaṃ pi putto pi te lābhaggaṃyasaṃgappattā bhaviṣṣatha,
tava pādadhovanaudakaṃ⁹ sakala-Jāmbudīpe rājūnaṃ abhiṣeka-
10 udakaṃ¹⁰ bhavissati, naḥānodakaṃ pana te amatoṣadhaṃ bha-
vissati, ye naṃ¹¹ sīse āsīṇcissanti te sabbadā¹² rogehi muccissanti.
Kāḷakaṇṇiṃ¹³ parivajjessanti, tava pādapīṭhe sīsaṃ ṭhapetvā
vandantā sahaṣsaṃ dassanti, tathā¹⁴ śavanaṭṭhāne ṭhatvā van-
dantā sataṃ dassanti, cakkhupathe ṭhatvā vandantā ekaṃ
15 kaḥāpaṇaṃ datvā vandissanti, appamattā hohīti¹⁵ naṃ ova-
ditvā gehā nikkhamitvā mahājanassa passantass' eva uppatitvā
candaṃaṇḍalaṃ pāvisi. Brahmabhattā sannipatitvā ṭhitakā va
rattim vitināmetvā pāto va Diṭṭhamaṅgalikaṃ suvaṇṇasivikaṃ
āropetvā sīse¹⁶ ukkhipitvā nagaraṃ pavisimsu. Mahābrahma-
20 bhariyā ti naṃ upasaṃkamitvā mahājano gandhamālādīhi pūjesi,
pādapīṭhe sīsaṃ ṭhapetvā vanditum labhantā sahaṣṣaṭṭhāvikaṃ
denti, sotapathe ṭhatvā vanditum labhantā sataṃ denti, cakkhu-
pathe vanditum labhantā ekaṃ kaḥāpaṇaṃ denti, evaṃ dvāda-
dasoṇikaṃ Bārāṇasim gahetvā vicarantā aṭṭhārasakotidhanaṃ
25 labhiṃsu. Atha naṃ nagaraṃ pariharitvā ānetvā nagaramajje
mahāmaṇḍapaṃ katvā sāṇiṃ¹⁷ parikkhipitvā¹⁸ mahantena siri-
sobhaggena tattha vasāpesuṃ. Maṇḍapasantike yeva satta-
dvāra¹⁹koṭṭhakaṃ satta²⁰bhūmakapāsādaṃ²¹ kātum āre²²ṇimsu,
mahantaṃ navakammaṃ ahoṣi. Diṭṭhamaṅgalikā maṇḍape yeva
30 puttaṃ viyāyi. Ath' assa nāmagahaṇadivase brāhmaṇā

¹ B^d. -vaṇṇaṃ. ² B^ds alfoṣi. ³ C^ks B^d assa. ⁴ C^s B^d -naṃ uda-. ⁵ B^d -sekodakaṃ. ⁶ C^s ye nā, C^k B^d ye na. ⁷ B^ds sabbā. ⁸ C^ks -i, B^d -i. ⁹ B^d sāṇiyā. ¹⁰ B^ds add mahāsayaṇaṃ paññāpetvā. ¹¹ B^d gabbhikaṃ.

sannipativā maṇḍape jātattā Maṇḍavyakumāro¹ ti² nāmaṁ
karimsu. Pāsādo pana dasahi māsehi niṭṭhito. Tato paṭṭhāya³
mahantena yasena tasmiṁ vasati. Maṇḍavyakumāro pi ma-
hantena parivārena vadḍhati, tassa sattatṭhāvassakāle yeva
Jambudīpa⁴ale uttamācariyā sannipatiṁsu, te taṁ tayo vede⁵
uggaṇḥapesuṁ, soḷasavassakālato⁶ paṭṭhāya brāhmaṇānaṁ bha-
taṁ⁷ paṭṭhapesi. nibaddhaṁ soḷasa⁸ brāhmaṇasaḥassāni ca⁹
bhuñjanti, catutthe dvārakoṭṭhake brāhmaṇānaṁ dānaṁ dīyati.
Ath¹⁰ ekasmiṁ mahāmahadivase¹¹ gehe bahuṁ pāyāsaṁ paṭiyā-
desuṁ, soḷasa brāhmaṇasaḥassāni catutthe dvārakoṭṭhake nīsi-
ditvā suvaṇṇa¹²rasavaṇṇena¹³ navasappinā pakkamadhukhaṇḍa-
sakkharāhi¹⁴ ca abhisamikkhaṁ pāyasaṁ paribhuñjanti, kumāro
pi sabbalāma¹⁵kārapatimaṇḍito suvaṇṇapādukā¹⁶ āruya hatthena
kañcanakadaṇḍaṁ¹⁷ gahetvā „idha sappiṁ detha, idha madhuṁ“
ti vicārento carati. Tasmiṁ khane Mātāṅgapaṇḍito Himavante¹⁸
assama¹⁹pāde nisinno „ko²⁰“ nu kho Diṭṭhamaṅgalikāya puttassa
pavattīti²¹ olokento tassa atitthena pakkhantabbhavaṁ disvā
„ajj“ eva gantvā māṇavaṁ dametvā yattha dinnāṁ mahapphalaṁ
hoti tattha dānaṁ dāpetvā āgami²²sāmīti²³ cintetvā ākāseṇa
Anotattadaṁ gantvā mukhadhovanādīni katvā manosi²⁴lātale²⁵
ṭṭhito ratta²⁶paṭṭhain²⁷ nivāsetvā kāya²⁸bandhanāṁ bandhitvā paṁ-
sukūlasamghātiṁ pārupitvā²⁹ mattikāpattāṁ ādāya ākāseṇa
gantvā catutthe dvārakoṭṭhake dānagge yeva otaritvā eka-
mantaṁ aṭṭhāsi. Maṇḍavyo³⁰ ito c³¹ ito ca olokento taṁ disvā
„evaṁvirūpo³² saṁkārayakkhasa³³diso³⁴“ ayaṁ pabbajito imaṁ³⁵
ṭṭhānaṁ āgacchanto kuto³⁶ āgacchasi³⁷ti³⁸ tena saddhiṁ salla-
panto pathamaṁ gātham āha:

¹ B^d -ḍappa-. ² B^d adds asa. ³ B^d adds sā. ⁴ B^d so soḷa-. ⁵ B^d adds
divase gehe. ⁶ C^s B^d omit ca. ⁷ B^d mahāsamaya-. ⁸ B^d so suvaṇṇasarakena.
⁹ B^d sakkārapakka-. ¹⁰ B^d -kāni. ¹¹ C^s laṇḍaka-, C^k jaṇḍanaka-. ¹² so all
three MSS. ¹³ B^d omits ratta. ¹⁴ B^d pāruppetva. ¹⁵ B^d adds kumāro. ¹⁶
B^d so evarūpo. ¹⁷ C^s saṁkhāra-, B^d saṁkararukkha-, ¹⁸ B^d saṁkārurukha-. ¹⁹
B^d idam pi. ²⁰ B^d adds nu.

1. Kuto nu āgacchasi rummavāsī¹
 otallako paṃsupisācako va
 saṃkāracolaṃ paṭimucca² kaṇṭhe,
 ko re tvaṃ hohisi adakkhineyyo ti. 1.

5 Tattha rummavāsīti¹ anaññitaamanditaghattitasamghātipilotkavasano²,
 otallako ti lāmako olambavilambanayakadharo⁴ vā, paṃsupisācako vā 'ti
 saṃkāraṭṭhāne pisāco viya, saṃkāracolaṃ ti saṃkāraṭṭhāne laddhaplōtikam,
 paṭimucca⁵ 'ti paṭimuñcivā⁶, adakkhineyyo ti tvaṃ adakkhineyyo ime-
 saṃ paramadakkhineyyānaṃ nisinnatthānaṃ eko⁷ hutvā⁸ āgato.

- 10 Taṃ sutvā M. muducitten⁹ eva tena saddhīm sallapanto
 dutiyaṃ gātham āha:

2. Annaṃ tava idaṃ⁹ pakataṃ yasassi,
 taṃ khajjare bhuñjare piyyāre ca,
 jānāsi¹⁰ tvaṃ paradattūpajīviṃ,
 uttiṭṭha, piṇḍaṃ labhataṃ sapāko ti. 2.

15 Tattha pakataṃ ti paṭiyattāṃ¹¹, yasassiti parivūrasampannā¹², taṃ
 khajjare ti taṃ khajjanti¹³ c'eva bhuñjanti¹⁴ ca, piyyāre ti¹⁵ piyanti¹⁶ ca.
 kiṃkāraṇā mayhaṃ kujjhasi, uttiṭṭha piṇḍaṃ ti upatiṭṭhitvā labhittabbaṃ
 piṇḍaṃ uttāya titehi vā diyyamānaṃ heṭṭhā¹⁷ thatvā labhittabbaṃ piṇḍaṃ
 20 labhataṃ, sapāko ti sapākacandālo¹⁷ pi¹⁸ labhatu, jātisampannā hi yattha
 katthaci labhanti, sapākacandālassa pana ko deti¹⁹, dullabhapiṇḍo ahaṃ, tasmā
 me jīvitapavattanatthāṃ bhojanaṃ dāpehi kumārā²⁰ 'ti.

Tato Maṇḍavyo gātham āha:

3. Annaṃ mama idaṃ²⁰ pakataṃ brāhmanānaṃ²¹
 25 attatthāya saddahato mama idaṃ²²,
 apehi ettho, kim idhaṭṭhito si,
 na mādisā tvaṃ dadanti jammā²³ 'ti. 3.

¹ B^d du-. ² B^d -muñca. ³ so C^s; C^k -ghaṭṭisaṃvasano. B^d -ānañcitomandite
 samghāṭitaṃ pilo -- corr. to ānañcitamanditaghattitasamghāṭipilo --, B^s anañ-
 jinomaṇḍi --. ⁴ B^d -bananantakasuttadharo corr. to -bakanantaka-, B^s -ba-
 kutekadharo. ⁵ B^d -muñca. ⁶ C^k -mucci-. ⁷ B^s -tthāna ko. ⁸ B^s add kuto.
⁹ so C^s for tavēdaṃ, B^d tava yidaṃ. ¹⁰ B^d C^s add maṃ. ¹¹ B^d pari-. ¹²
 all three MSS. -nnaṃ. ¹³ C^s omit ti taṃ khajjanti. ¹⁴ C^k -ati. ¹⁵ C^s
 omit piyyāre. ¹⁶ C^s piyanti. ¹⁷ C^k sā-. ¹⁸ C^s hi pi. ¹⁹ B^s vadati. ²⁰
 so C^k for mamēdaṃ, B^d mama yidaṃ. ²¹ so all three MSS. for brahmanāṃ?
²² so all three MSS. for mamēdaṃ.

Tattha attatthāyā ti attano vaddhiatthāya¹. a pehi ettho ti imambā
rānā apagaccha, na mādisā ti mādisā jātasampannānaṃ² udiccabrāhmaṇānaṃ³
denti na tuyhaṃ⁴ candālassa, gaccha jammā 'ti.

Tato M. gātham āha:

1. Thale ca ninne ca vapanti bijāni 5
 • anūpakhetṭe phalam āsasānā⁵,
 etāya saddhāya dadāhi dānaṃ,
 app-eva ārādhaye dakkhiṇeyye ti. 4.

Tass' attho: kumāra sassa phalaṃ āsāsamānā tīsu pi khettesu bijāni
vapanti, tattha ativuṭṭhikāle thale sassaṃ sampajjati ninne pūṭikāni hoti ātape⁶ 10
nadiṃ ca talākaṃ ca nissāya kataṃ oghena vuyhati, mandavuṭṭhikāle thale khetṭe
vipajjati ninne⁷ thokam sampajjati anūpe⁷ sampajjat' eva samavuṭṭhikāle thale
khetṭe⁸ thokam sampajjati itaresu sampajjat' eva, tasmā yathā phalaṃ āsāsi-
samānā tīsu pi khettesu vapanti tathā tvam pi etāya phalasaddhāya⁹ āgatā-
ratānaṃ sabbesaṃ eva dānaṃ dehi¹⁰, app-eva nāma evaṃ dadanto dakkhiṇeyye 15
ārādheyysāi labheyysāsi.

Tato Maṇḍavyo gātham āha:

- Khettāni mayhaṃ viditāni loke
 yes' āhaṃ bijāni patiṭṭhapemi,
 ye brāhmaṇā jātimantūpapannā 20
 tānīdha¹¹ khettāni supesalānīti. 5.

Tattha yesāhaṃ ti yesu āhaṃ, jātimantūpapannā ti jātiyā ca
mantehi ca upapannā.

Tato M. dve gāthā abhāsi:

6. Jātimado¹² ca atimānitā ca 25
 lobho ca doso ca mado ca moho
 ete agunā yeṣu va¹³ santi¹⁴ sabbe
 tānīdha khettāni apesalāni. 6.
 Jātimado¹² ca atimānitā ca
 lobho ca doso ca mado ca moho 30

¹ B^d vuḍhi-. ² C^k B^d mādisā-. ³ B^d adds dānaṃ. ⁴ B^ds tuyhanti. ⁵ B^d
āsāsiṃkhamānā corr. to āsamānā, B^e āsasamānā? ⁶ B^ds anupakhetṭe. ⁷ B^d anu-
pakhetṭe. ⁸ C^ks sāmī. ⁹ C^ks -sandhāya. ¹⁰ C^e deha. B^ds deti. ¹¹ B^d tāni ca.
¹² all three MSS. jāmā. ¹³ B^d ca. ¹⁴ C^k panti.

ete agunā yesu na santi sabbe
tānīdha¹ khettāni supesalānīti. 7.

Tattha jātīmado ti aham asmi jātisampanno ti evaṃ uppannamado²,
atimānītā cā 'ti³ añño mayā saddhiṃ jātīdihi sadiso n' atthīti atikkamma
5 pavattamāno, atilobhādayo⁴ lubbhāduḍḍassanamajjanamuyhanamattā⁵ ca, ape-
salānīti evarūpā hi puggalā āśvīsabharitā viya vammikā appiyasīlā-hontī, eva-
rūpānaṃ dinnadānaṃ⁶ na mahapphalaṃ hotī, tasmā mā⁷ etesaṃ pesalakkhettabhāvaṃ
maññittho⁸, na hi jātīmantā saggaḍāyaka, ye pana jātīmānādirahitā ariyā tāni
khettāni supesalāni tesu dinnam mahapphalaṃ te saggaḍāyaka hontīti.

10 Iti so M-tte punappuna kathente kujjhitvā „ayaṃ ativiya
bahum vippalapati, kuhiṃ gatā ime dovārikā, na imaṃ⁹ caṇ-
ḍalaṃ nīharantīti“ gātham āha:

„Katth' eva bhaddhā¹⁰ Upajotiyo¹¹ ca

Upajjhāyo athavā Bhaṇḍakucchi¹²,

15 imassa daṇḍaṇ ca vadhaṇ ca datvā (= supra p. 203.)

gale gahetvā khalayātha¹³ jamman ti. 8.

Tattha kattheva¹⁴ bhaddhā¹⁵ ti imesu tisu dvāresu ṭhapitā Upajotiyo¹⁶
ca Upajjhāyo ca Bhaṇḍakucchi¹⁷ cā 'ti tayo dovārikā kva gatā ti attho.

Te pi tassa vacanaṃ sutvā vegenāgantvā vanditvā „kiṃ
20 karoma devā“ 'ti āhaṃsu. „Ayaṃ vo jammo caṇḍalo dittho“
ti. „Na passāma deva, kutoci āgatabhāvaṃ na jānāma“ 'ti.
„Ko p' esa¹⁸ māyākāro vā vijjādhāro vā¹⁹ bhavissatīti“ „Idāni
kiṃ tiṭṭhathā“ 'ti. „Kiṃ karoma devā“ 'ti. „Imassa mukham
eva pothetvā bhindantā daṇḍavelupēsikāhi piṭṭhiṃ²⁰ uppātentā²¹
25 vadhaṇ ca datvā gale gahetvā etaṃ jamman khalayātha²²,
ito niharathā“ 'ti. M. tesu attano sántikaṃ anāgatesv-eva²³
uppatitvā ākāse ṭhito gātham āha:

¹ Bā tāni ca. ² Ck^s uppannamāno, Bā upannamaddo, C^s uppannamāno

³ Ck^s -māntāni. ⁴ Bā omīti atī. ⁵ B^s raḍḍana, Bā raḍḍana in the place of
majjana. ⁶ Bā dinnam-. ⁷ Ck^s omīti mā. ⁸ Ck mā ñittho. ⁹ Bā yimaṃ.

¹⁰ Ck kattham haṭṭhā, C^s kattha haṭṭhā, Bā kvattha gatā. ¹¹ Bā gaṇḍa-.

Bā gaṇḍa-. ¹² Ck kattho, Bā kvattha. ¹³ C^s haṭṭhā, Bā gatā. ¹⁴ Ck^s upa-

yojito. ¹⁵ Bā gaṇḍa-. ¹⁶ Bā cesa. ¹⁷ Bā cora. ¹⁸ Bā adda cora. ¹⁹ Bā piṭṭhi

camman. ²⁰ Bā uppādentā, B^s uppāntā, Ck^s uddhaṭṭhā. ²¹ Ck^s -gatevā

o. Girin nakhena¹ khaṇasi ayo dantena² khādasi
jātavedaṃ padahasi yo isiṃ paribhāsasīti. 9.

Tattha jātavedaṃ padahasīti agginṃ gilituṃ vāyamaṃ.

Imaṇ ca pana gātham vatvā³ M. passantass' eva māṇa-
vassa ca brāhmaṇānaṃ ca ākāse pakkhandi. 5

Tam atthaṃ pakāsento S. gātham āha:

10. Idam vatvāna Mātāṅgo isi saccaparakkamo
antalikkhasmiṃ pakkāmi brāhmaṇānaṃ udikkhatan ti. 10.

Tattha saccaparakkamo ti sabhāvaparakkamo.

So • pāṇadisābbhimukho gantvā ekāya vīthiyā otaritvā 10
„padavalaṇṇam⁴ paññāyatū⁵“ ti adhittāyā pācīnadvārasamipe
piṇḍāya caranto missakabhattaṃ saṃkaḍḍhitvā ekissā⁶ sālāya
nisīditvā missakabhattaṃ paribhuñji. Nagaradevatā⁷ „ayam
amhākaṃ ayyam viheṭhetvā kathetiti“ asahamānā āgamiṃsu.
Ath' aṣṣa jeṭṭhakayakkho gīvaṃ gahetvā parivattesi, sesade- 15
vatā sesabrāhmaṇānaṃ⁸ gīvaṃ gaphitvā parivattesuṃ. B-tte
muducittatāya pana „tassa putto“ ti tam' na mārenti kevalaṃ
kilamenti⁹ yeva. Maṇḍavyassa sīsaṃ parivattitvā¹⁰ piṭṭhipassā-
bbhimukhaṃ jātam, hatthapādā ujukā thaddhā va atṭhaṃsu,
akkhīni palakataṣṣēva viparivattiṃsu, so thaddhasarīro va 20
nipajji. Sesabrāhmaṇā mukhena kheḷaṃ vamaṇā aparāparaṃ
parivattanti¹¹. „Ayye puttassa te kiñci“ jātan¹² ti Diṭṭha-
maṇḍalikāya ārocayīṃsu¹³. Sā vegenāgantvā puttaṃ disvā
āha¹⁴ „kiṃ etan“ ti vatvā gātham āha:

11. Aveṭṭitaṃ¹⁴ piṭṭhito uttamaṇḍam,

bāhaṃ pasāreti akammaneyyam,

setāni¹⁵ akkhīni yathā matassa,

ko me imaṃ puttaṃ akāsi evan ti. 11.

¹ Ck girantakhena, Cs girannakhena, Rds girinakhena. ² Eds -tehi. ³ Ck -lan-
jam, Cs -lañcham. ⁴ Bd -āya. ⁵ Cks -re-. ⁶ Cks sesam-. ⁷ Bd nam. ⁸ Bds
-mantl. ⁹ Bd -etvā. ¹⁰ Bd adds māṇavā. ¹¹ Bd kiṃ. ¹² Ck ārocayīṃsu. ¹³
Rds omit āha. ¹⁴ Bd -veṭṭi-. ¹⁵ Cks so-.

Tattha āveṭṭhita¹ ti parivattitaṃ.

Ath' assā tasmim̐ ṭhāne ṭhitajano āroceṭum gātham āha:

12. Idhāgamā samaṇo rummavāsi²

otallako paṇḍupisācako va³

5 saṃkāracolam̐ paṭimucca kaṇṭhe,

so te imam̐⁴ puttam akāsi evaṃ⁵ ti. 12.

Sā tam̐ sutvā cintesi: „aṇṇass' etaṃ balaṃ n' atthi, nis-

saṃsayam̐ Mātaṅgapaṇḍito bhavissati⁶, sampannamettābhāvano

kho pana dhiro na ettakam̐ janam̐ kilamētvā gamissati, kataran

10 nu kho disaṃ gato bhavissati⁷“ tato pucchanti gātham āha:

13. Katamam̐ disaṃ agamā bhūripaṇṇō,

akkhātha me māṇavā etaṃ attham̐,

gantvāna tam̐ paṭikaremu⁸ accayam̐,

app-eva nam̐ puttam̐ labhemu jivitan ti. 13.

15 Tattha gantvāna⁹ ti tassa santikam̐ gantvā, tam̐ paṭikaremu¹⁰ acca-
yan ti¹¹ accayam̐ paṭikarissāma desessāma khamāpessāma nan ti. puttam̐ la-
bbhemu jivitan ti app-eva nāma puttassa jivitan¹² labheyyāma

Ath' assā tattha ṭhitā māṇavā¹³ evaṃ¹⁴ āhaṃsu:

11. Vehāsayaṃ agamā bhūripaṇṇō

20 pathaddhuno pannarase va cando,

api cāpi so purimam̐ disaṃ agaṇchi

saccappaṭiṇṇō isi sādthurūpo ti. 14.

Tattha pathaddhuno¹⁵ ti ākāsapathasamkhātassa addhuno majjhe ṭhito
pannarase¹⁶ cando viya, api cāpi so ti api ca kho pana so¹⁷ puratthimam̐
25 disaṃ gato.

Sā tesam̐ vacanam̐ sutvā „mama sāmiṃ¹⁸ upadhāressā-
mīti“ suvaṇṇakalāsaṃsuvaṇṇasarakāni gāhāpetvā dāsigaṇapariyutā
tena padavalaṇjassa¹⁹ adhiṭṭhitatṭhānam̐ patvā tenaṇusārena
gacchanti tasmim̐ pīṭhikāya nisīditvā bhuñjamāne tassa²⁰ santikam̐

¹ Bā āveṭṭhita. ² Bā du-. ³ Bā ca. ⁴ Bā idam̐. ⁵ Ck^o etan. ⁶ Bā -titi. ⁷ Ck^o paṭikariyemu. ⁸ Bā add' tam̐. ⁹ Ck^o -tuṃ. ¹⁰ Ck^o -vakā. ¹¹ Bā kathamā gātham. ¹² Ck^o paccuthaddhuno. ¹³ Bā -sa. ¹⁴ Ck^o omiṭ sō. ¹⁵ Bā -ikam̐. ¹⁶ Bā -laṇṇassa. ¹⁷ Ck^o bhuñjamānassa.

gantvā vanditvā atṭhāsi. So¹ taṃ disvā thokaṃ odanaṃ patte
thapesi. Diṭṭhamaṅgalikā suvaṇṇakalasena tassa udakaṃ adāsi.
So tatth' eva² hatthaṃ dhovitvā mukhaṃ vikkhālesi. Atha
naṃ sā „kena me puttassa vo vippakāro kato“ ti pucchanti
gātham āha:

5

15. Āveṭhitam³ piṭṭhito uttamaṅgaṃ,
bāhaṃ pasāreti akammaneyyam,
setāni akkhini yathā matassa,
ko me imaṃ puttam akāsi evan ti. 15.

Tatoparā⁴ tesam vacanapaṭivacanagāthā⁵ honti:

10

16. Yakkhā have santi mahānubhāvā
anvāgatā isayo sādthurūpā,
te duṭṭhacittam kupitam viditvā
yakkhā hi te puttam akāmsu evam. 16.

17. Yakkhā ca me puttam akāmsu evam,
tvaṃ nēva me mā kuddho brahmacāri,
tumhe va⁶ pāde saraṇaṃ gatāsmi
anvāgatā⁷ puttasokena bhikkhu. 17.

15

18. Tad eva hī⁸ etarahī⁹ ca mayhaṃ
manopadoso mama n' atthi¹⁰ koci,
pu¹¹to ca te vedamadena matto
atthaṃ na jānāmi adhicca vede. 18.

20

19. Addhā have bhikkhu muhuttakena
sammuyhat' eva¹⁰ purisassa saññā¹¹,
ekāparādham¹² khama bhūripaṇṇa, (supra p. 318.)
na paṇḍitā kodhabalā bhavanti. 19.

25

Tatha yakkhā ti nagarapariggahakā¹³ yakkhā, anvāgatā ti anugatā¹⁴
isayo sādthurūpā guṇasampannā ti evam jānamānā ti attho, te ti te isiṇaṃ
punaṃ nātvā¹⁵ puttam duṭṭhacittam kupitacittam disvā¹⁶, tvaṃ nēva me ti

¹ Cks omit so. ² Bā tasseva. ³ Cks avedhī-, Bā āvelī-. ⁴ Bā -raṃ. ⁵ Bā
adda nāma. ⁶ Cā ca. ⁷ Cks addhā-. ⁸ all three MSS. -i. ⁹ Cks na matthi.
¹⁰ Bā -te ca. ¹¹ Cks -am. ¹² Bā etā-. ¹³ Cā -ggā-, Bā -ggahaka. ¹⁴ Cks
anū-. ¹⁵ Bā guṇasampannā. ¹⁶ Bā viditvā.

sace yakkhā kupitā evam akaṃsu karontu¹, devatā nāma pāṇiyauluṃka-
mattena² santappetum sakkā, tasmāhaṃ tesam na bhāyāmi, kevalaṃ tvaṃ ñeva
me puttassa mā kujjhi, anvāgatā ti āgatā sāmi³, bhikkhū 'ti M-am ālapanti
puttassa jīvitadānaṃ⁴ yācati, ta deva hīti Dīthamaṅgalike⁵ tadā tava puttassa
5 maṃ akkosanakkāle ca mayhaṃ manopadoso n' atthi etarabi ca tayi⁶ yācamānāya
pi mama tasmiṃ manopadoso n' atthi yeva, vedamadenā 'ti, tayo me veda
uggahitā ti madena, adhiccā 'ti te⁷ vede uggahetvāpi⁸ atthānattham na jānāti.
mubuttakenā 'ti yaṃ kiñci uggahetvā⁹ mubutten' eva.

Evam tāya⁹ khamāpiyamāno M. „tena hi tesam¹⁰ yakkhā-
10 naṃ palāyanatthāya¹¹ amatosadham dassāmīti“ vatvā gā-
tham āha:

20. Idañ ca mayhaṃ uttiṭṭhapiṇḍaṃ¹²

Maṇḍavyo¹³ bhūñjatu¹⁴ appapañño,

yakkhā ca te naṃ¹⁵ na Vīnethayeyyūṃ,

15 putto ca te hohiti so arogo ti. 20. '

Tattha uttiṭṭhapiṇḍaṃ ti ucchiṭṭhakaṃ¹⁶ piṇḍaṃ ti pi pātho.

Sā M-assa vacanaṃ sutvā „detha sāmi amatosādhan“ ti
suvanṇasarakam upanāmesi¹⁷. M. ucchiṭṭhakañjikam¹⁸ tattha
āsiñcitvā „paṭhamam ñeva ito upaḍḍham tava puttassa mukhe
20 opitvā¹⁹ sesam cāṭiyam udakena missetvā sesabrāhmaṇānaṃ
mukhe opehi²⁰, sabbe pi²¹ nirogā bhavissantīti“ vatvā up-
patitvā Himavantam eva gato. Sāpi taṃ sarakam²² eisenādāya
„amatosadham me laddhan“ ti vadanti²³ nivesanaṃ gantvā
paṭhamam puttassa mukhe kañjim²⁴ opi²⁵. Yakkho palāyi,
25 itaro paṃsum puñchanto²⁶ uṭṭhāya „amma kim etan“ ti āha.
„Tayā kataṃ tvaṃ eva jānissasi, ebi tāta²⁷ dakkhiṇeyyānaṃ
te²⁸ vippekāraṃ passā²⁹“ ti. So te disvā vippatīsārī aho.

¹ C^o -to, C^o -tā. ² C^o pāṇiyam-, B^d -ulluṃga-, B^e -ulluṃka-. B^d aml. ³ C^o -nañca. ⁴ C^o add na. ⁵ C^o tasi, B^d tati. ⁶ B^d omits te. ⁷ B^d -hi-. ⁸ B^d tāyam. ⁹ C^o te. ¹⁰ so all three MSS. for palāpa-? ¹¹ B^d uttitta-. ¹² C^o taṃ maṇ-, C^o ta maṇ-, B^d tava maṇ-. ¹³ C^o bhūñjitu. ¹⁴ C^o saṃ. ¹⁵ C^o ucel-, B^d ucchiṭṭa piṇḍam ucchiṭṭha. ¹⁶ C^o -kāmesi. ¹⁷ C^o ucel-, C^o uddhiṭṭha-, B^d ucchiṭṭhakīñciyabhataṃ. ¹⁸ B^d oṣaṇṇitvā, B^e oṣitvā. ¹⁹ B^d oṣaṇṇāpehi, B^e oṣiṇṇāpehi. ²⁰ B^d va. ²¹ B^d omits va-. ²² B^d kiñcīkām. ²³ B^d oṣiñci-. ²⁴ B^d puñc-, C^o guñj-. ²⁵ B^d add tava. ²⁶ B^d taṃ. ²⁷ B^d passā.

Atha nam mātā „tāta Maṇḍavya, tvaṃ¹ bālo, dānassa mahapphalatṭhānam na jānāsi, dakkhiṇeyyā nāma evarūpā² na honti, Mātāṅgapañḍita-sadisā va honti, ito paṭṭhāya mā etesaṃ dussilānam dānam adāsi, silavantānam dehīti³ vatvā⁴

21. Maṇḍavya bālo si parittapaṇṇo

5

yo puññakhettānam akovido si⁵,

mahakkasāvesu dadāsi⁶ dānam

kiliṭṭhakammesu asaṇṇatesu. 21.

22. Jaṭā ca kesā ajināni vatthā

jarūdapānam va⁷ mukhaṃ parūḷhaṃ,

10

pajam, imam passatha rummarūpim⁸,

na jaṭājinan tāyati⁹ appapaṇṇam. 22.

23. Yesam rāgo ca doso ca avijjā ca virājitā

khīṇāsavā arahanto tesu dinnam mahapphalan 23.

ti āha.

15

Tattha mahakkasāvesu¹⁰ 'ti mahākasāvesu¹¹ mahantehi rāgakasāvādīhi¹² samamānāgetesu, jaṭā ca¹³ kesā ti tāta Maṇḍavya¹⁴ dakkhiṇeyyaso ekaccānam kesā jaṭā¹⁵ katvā baddhā¹⁶. ajinānivatthā¹⁷ ti sakhurāni sammāni vatthāni, jarūdapānam vā¹⁸ 'ti tiṇṇazahanena¹⁹ jinnakūpe²⁰ viya mukhaṃ dīghamassutāya²¹ parūḷhaṃ²², pajam imam ti imam evarūpam anañjitāmaṇḍitam²³ lūkhavesam²⁴ pajam passatha, na jaṭājinan ti etam jaṭājinam imam appapaṇṇam pajan tāyitum na sak²⁵hoti, silāṇanena²⁶ tapokammān²⁷ eva imesam sattānam paṭiṭṭhā²⁸ honti, yesam ti tasmā²⁹ yesam ete raṇṇjanadussanamuyhanasabhāvā³⁰ rāgādayo aṭṭhavatthukā ca³¹ avijjā virājitā vigatā vigatattā yeva ca etesam kilesānam ye khīṇāsavā arahanto tesu dinnam mahapphalan

25

„Tasmā tvaṃ, tāta ito paṭṭhāya evarūpānam dussilānam adatvā loke aṭṭhasamāpattilābhino pañcābhinnādhammika-samaṇabrāhmaṇā ca paccekabuddhā ca (add: ye?) santi tesam dānam³² dehi, ehi tāta tava kulūpake amatosadham pāyevā

¹ Cks tam. ² Bā adds imam gāthamāha. ³ Ck akocidoyi, Cc akocidosi. ⁴ Cks daḍḍhi. ⁵ Ck Bā -ca, Cc cherūpadānam ca. ⁶ Bā du-. ⁷ Cks -te. ⁸ Cks -kā-. ⁹ Cks su. ¹⁰ Bā adds tava. ¹¹ Cks kesa jaṭā. Bā na kesā jaṭānam. ¹² Bā bandhāya. ¹³ Cc -ṇe, Ck -ṇo. ¹⁴ Bā -kupo. ¹⁵ Bā adds ca. ¹⁶ Bā parūḷkesū. ¹⁷ Cks anañjita-. ¹⁸ Bā silapaṇṇāga, Ck silāṇāga. ¹⁹ Bā -āni. ²⁰ Bā yasmā. ²¹ Cks raṇṇa-. ²² Bā rāgāna-. ²³ Cks va.

aroge karissāmīti¹ vacanam vatvā ucchiṭṭhakañjikam² gāhāpetvā
 udakacāṭiyam pakkhipitvā soḷasannam brāhmaṇasahasānam
 mukhesu,³ āsiñcāpesi. Ekeko paṃsum puñchanto⁴ va utṭhahi⁵.
 Atha te brāhmaṇā „imehi caṇḍalucchiṭṭhakaṃ⁶ pītan“ ti
 5 abrahmaṇe karimsu. Te laṭṭitā Bārāṇasito nikkhamitvā Mejjha-
 ratṭham⁷ gantvā Mejjharañño⁸ santike vasimsu. Maṇḍavyo
 pana tatth' eva vasi. Tadā Vettavatīnagaram upanissāya
 Vettavatīnadūtīre Jātimanto nām' eko brāhmaṇo pabbajito jātiṇ
 nissāya mahantaṃ mānam akāsi. M. „etassa mānam bhindissā-
 10 mīti“ taṃ thānam āgantvā tassāsanne uparisote vasaṃ kappesi.
 So ekadivasaṃ dantakatṭham khādītva imaṃ dantakatṭham
 „Jātimantassa jaṭāsu laggatū“⁹ ti adhiṭṭhāya nadiyaṃ pātesi,
 taṃ' tassa udakam ācamantassa¹⁰ jaṭāsu laggi. So taṃ dāva
 va „nassa vasalā“¹¹ ti vatvā „kuto ayaṃ kālakaṇṇi āgatā",
 15 upadhāressāmi naṃ“ ti uddhasotaṃ gacchanta M-am disvā
 „kimjātiko sīti“¹² pucchi. „Caṇḍālo 'smīti“¹³. „Tayā nadiyā
 dantakatṭham pātitaṃ“ ti. „Āma mayā“ ti. „Nassa vasala
 caṇḍāla kālakaṇṇi, mā idha vasi, heṭṭhāsote vasā“¹⁴ ti vatvā
 heṭṭhāsote vasantenāpi tena pātite dantakatṭhe paṭisotaṃ
 20 āgantvā jaṭāsu laggante¹⁵ so¹⁶ „nassa vasala, sace idha va-
 sissasi sattame divase sattadhā muddham phalissatīti“ āha.
 M. „sac' āham etassa kujjhissāmi sīlaṃ me arakkhitaṃ bha-
 vissati, upāyen' ev' assa mānam bhindissāmīti“¹⁷ sattame divase
 suriyuggamanam nivāresi. Maṇussā ubbālha¹⁸ Jātimantaṃ¹⁹
 25 tāpasam upasamkamitvā „bhante tumhe suriyuggamanam na
 dethā“ ti pucchimsu. So āha: „na me taṃ kammaṃ, nadūtīre
 pan' eko caṇḍālo vasati, tass' etaṃ kammaṃ bhavissatīti“.
 Maṇussā M-am upasamkamitvā „tumhe bhante suriyass' ug-

¹ Ck² ucet-, B² -gañcetaṃ corr. to -kañcetaṃ. ² B² mukhe. ³ B² puñc-, Ck²
 puñj-. ⁴ Ck² utṭhi. ⁵ Ck² -lucchiṭṭhakaṃ, C² -lucchi-, B² -lucchiṭṭhakaṃ corr. to
 -lucchi-. ⁶ B² majha-. ⁷ B² adda anusotaṃ gantvā. ⁸ B² ācap-, C² ācar-
 corr. to ācam-. ⁹ all three MSS. -tū. ¹⁰ B² -esu. ¹¹ Ck² omit 'so. ¹² all
 three MSS. ubba-. ¹³ Ck² -ā, C² -ta.

gantum¹ na dethā² "ti pucchimsu. „Āmāvuso“ ti. „Kim-kāraṇā³“. „Tumhākaṃ kulūpakatāpaso⁴ maṃ niraparādhaṃ abhisapi, tasmiṃ āgantvā khamāpanattihāya mama pādesu patite suriyaṃ vissajjessāmīti⁵“. Te gantvā taṃ kaḍḍhantā ānetvā M-assa pādamūle nipajjāpetvā khamāpetvā āhaṃsu: „suriyaṃ⁶ vissajjetha bhante“ ti. „Na sakkā vissajjetum, sac' āhaṃ vissajjessāmi imassa sattadhā muddhā phalissatīti⁷“. Atha⁸ „bhante⁹ kim karomā¹⁰“ ti. So „mattikāpiṇḍaṃ¹¹ āharathā¹²“ ti āharāpetvā¹³ „imaṃ tāpasassa sīse ṭhapetvā tāpasam otāretvā uduke ṭhapethā¹⁴“ ti ṭhapāpetvā suriyaṃ vissajjesi. Suriyasmiṃ¹⁵ hi pahataṃmatte¹⁶ mattikāpiṇḍo sattadhā bhijji, tāpaso uduke nimujji. M. taṃ dametvā „kahan nu kho¹⁷ soḷasa brāhmaṇa-sahassāni vasantīti“ upadhārento „Mejjharaṇṇo santike“ ti ūtatvā „te damessāmīti“ iddhiyā gantvā nagarasāmanante otaritvā pattam ādāya nagare piṇḍāya cari¹⁸. Brāhmaṇā taṃ disvā¹⁹ „ayaṃ idha ekadvedivase vasanto pi amhe appatitṭhe karissatīti“ vegena gantvā „mahārāja māyākāro²⁰ eko vijjādharo“ āgato, gaṇhāpettha naṃ²¹ ti raṇṇo ārocesum. Rājā „sādhū“ ti sampaticchi. M. pi missakabbhattaṃ ādāya aññataraṃ kuḍḍaṃ nissāya pīṭhikāya nisiuno bhuñjati. Atha naṃ²² aññavihitakaṃ²³ āhāraṃ paṇḍuñjamānaṃ eva raṇṇā pahitapurisā asinā²⁴ pa-

haritvā jīvitakkhayaṃ pāpesum. So kālaṃ katvā Brahma-loke nibbatti. Imasmiṃ kira jātake B. koṇḍadamako ahosi, so ten' eva paratantiyuttabhāvena²⁵ jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Devatā kujjhitvā sakalam²⁶ eva Mejjharatṭhaṃ²⁷ uṇhakallavassaṃ²⁸ vassā-²⁹ petvā³⁰ ratṭhaṃ³¹ aratṭhaṃ³² akaṃsu. Tena vuttaṃ³³:

24. Upahaññamāne³⁴ Mejjhā³⁵ Mātāṅgasmiṃ yasasine

sapārissajjo³⁶ ucchinno Mejjharaṇṇaṃ³⁷ tadā ahū³⁸ ti. 24.

¹ B¹ sūriyuggamaṇaṃ. ² B² -pako-. ³ B³ adds naṃ. ⁴ B⁴ -ka-. ⁵ C⁵ āhā-.
⁶ B⁶ adds dāni, B⁷ tāni. ⁷ B⁷ carati. ⁸ C⁸ -karo. ⁹ C⁹ -dhārā, C¹⁰ -dhara.
¹⁰ C¹⁰ omits aha naṃ. ¹¹ B¹¹ adds givāṃ. ¹² C¹² -sattabhāvena, B¹³ maritanti-
 ayutta-. ¹³ B¹³ mahārāja, ¹⁴ B¹⁴ uṇhakukkulavassaṃ. ¹⁵ B¹⁵ vasitvā. ¹⁶ C¹⁶
 omits t. ¹⁷ B¹⁷ -na, C¹⁸ upahāṇḍamaṇaṃ, C¹⁹ upahāṇḍavanaṃ. ¹⁸ so C¹⁸; C¹⁹
 -o. B¹⁹ mahā. ¹⁹ C¹⁹ -e. ²⁰ so C²⁰ B²⁰ for -rājā?, C²¹ mejjharaṇṇaṃ. ²¹ C²¹
 tadāhu, B²² tadā āhū.

S. i. d. ā. „na idān' eva pubbe pi Udeno pabbajite¹ vihettheti'² yevā³ 'ti vatvā j. s.: „Tadā Maṇḍavyo Udeno ahosi, Mātāṅgapāṇḍito⁴ aham evā⁵ 'ti. Mātāṅgajātakam.

2. Citta-Sambhūta-jātaka.

- 5 Sabbaṃ narānaṃ saphalaṃ sucinṇaṃ ti. Idam S. J. v. āyasmato Mahākassapassa piyasamvāse dve saddhivihārake⁶ ā. k. Te kira aññaṃaññaṃ appaṭivibhattabhogā paramavissāsikā ahesuṃ, piṇḍāya carantāpi ekato va gacchanti ekato va āgacchanti, vinābhavitum na sakkonti. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū tesam yeva vissāsaṃ vaṇṇa-
- 10 yamānā⁷ nisīdimsu. S. āgantvā „kāya uu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā⁸ 'ti vutte „anacchāriyaṃ Ulikkhave imesaṃ ekasmiṃ attabhāve vissāsikattaṃ⁹, porāṇakapaṇḍitā tīṇi cattārī bha-
- vantarāni gacchantāpi mittabhāvaṃ¹⁰ na vijahimsu yevā¹¹ 'ti vatvā a. ā.:

- A. Avantiraṭṭhe Ujjeniyaṃ¹² Avantimahārājā nāma
- 15 r. kāresi. Tadā Ujjeniyā¹³ bahi caṇḍālagāmakā¹⁴ hoti¹⁵. M. tattha nibbatti. Aparo pi satto tass' eva mātuccāputto hutvā nibbatti. Tesu eko Citto nāma ahosi, eko Sambhūto nāma¹⁶. Te ubho pi vayappattā caṇḍālavamsadhoṇaṃ nāma sippaṃ uggaṇhitvā ekadivasam „Ujjeninagaradvāre¹⁷ sippaṃ dasses-
- 20 sāmā¹⁸ 'ti eko uttaradvāre sippaṃ dassesi eko pācīnadvāre¹⁹. Tasmiṃ²⁰ ca nagare dve ditthamaṅgalikāyo ahesuṃ²¹ ekā setthi-
- dhītā ekā purohitadhītā. Tā²² bahukhādaniyabhojanīyamālā-gandhādīni²³ gāhāpetvā „uyyānakīlikam kilissāmā²⁴ 'ti ekā uttaradvārena nikkhami ekā pācīnadvārena²⁵. Tā te caṇḍāla-
- 25 putte sippaṃ dassente disvā „ke ete²⁶ ti pucchitvā „caṇḍāla-
- puttā²⁷ ti sutvā „apassitabbayuttakam vata passimhā²⁸ 'ti

¹ Ck -to. ² Ck piheṭṭhako, Ck vihetthako, Bā vihedhato corr. to vihedheti. ³ Bā adds pana. ⁴ Bā -jke. ⁵ Bā vappayantā. ⁶ Ck vissāsikam. ⁷ Ck mittā-. Ck mittā- corr. to mittha-. ⁸ Bā -yanagare. ⁹ Ck uddeniyam. ¹⁰ Bā ahosi. ¹¹ Bā adds ahosi. ¹² Bā -resu. ¹³ Ck -mī. ¹⁴ Ck -rena, Ck -rena corr. to -re. ¹⁵ Ck tasmiṃ, Bā tasmi. ¹⁶ Ck dhītā tā, Bā dhītā corr. to dhītā tā, Bā dhītā tā corr. to dhītā. ¹⁷ Ck bahum - - disā, Ck bahukhādaniyabhojanīyam - - corr. to -yabhojanīya - -. ¹⁸ Ck add nikkhami.

gāndhodakena akkhīni dhovitvā¹ nivattiṃsu. Mahājano² „are³
 dutṭhacaṇḍāla, tumhe nissāya mayam amūlakāni surābhataḍḍini
 na labhimhā“⁴ 'ti te ubho pi bhātike pothetvā anayavyasanam
 pāpesi⁵. Te paṭiladdhasaññā utṭhāya aññamaññassa santikam
 gacchantā⁶ ekasmiṃ thāne samāgantvā aññamaññassa tam⁷
 dukkhupattim ārocetvā roditvā paridevitvā⁸ „kin ti karissāmā“
 'ti cintetvā⁹ „imaṃ¹⁰ amhākam jātim nissāya dukkham uppan-
 nam. Caṇḍalakammaṃ kātum na sakkhissāmā¹¹, jātim paṭicchā-
 detvā brāhmaṇamāṇavavannena¹² Takkaṣilaṃ gantvā sippam
 uggaṇhissāmā“¹³ 'ti sannitṭhānam katvā tattha gantvā dham-
 mantevāsikā, disāpāmokkhācariyassa santike sippam paṭṭha-
 pesum. Jambudīpataḷe dve kira caṇḍālā jātim paṭicchādetvā¹⁴
 sippam uggaṇhantūti sūyittā. Tesu Cittapaṇḍitassa sippam
 niṭṭhitam, Sambhūtaṃ na tāva niṭṭhāti¹⁵. Ath' ekadivasam
 eko gāmaṇvāsī¹⁶ „brāhmaṇavācanakam¹⁷ karissāmīti“ ācariyam
 nimanteṣi. Tam eva¹⁸ rattiṃ devo vassitvā¹⁹ magge kandarā-
 dīni pūresi. Ācariyo pāto va Cittapaṇḍitam pakkosāpetvā
 „tāta aham gantum na sakkhissāmi, tvaṃ māṇavehi saddhim
 gantvā maṅgalaṃ vatvā tumhehi laddham bhuñjitvā amhehi
 laddham āharā“²⁰ 'ti pesesi. So „sādhū“²¹ 'ti māṇavake ga-
 hetvā gaṇo, Yāva māṇava nahāyanti c' eva mukhāni ca dho-
 vanti tāva manussā pāyāsam vadḍhetvā „nibbātū“²² 'ti ṭha-
 pesum. Māṇavā tasmim anibbute yeva āgantvā nisidimsu.
 Manussā dakkhiṇodakam datvā tesam purato pātiyo ṭhapesum.
 Sambhūto muddhādhātuko²³ viya hutvā sitalo ti saññāya pā-
 yasaṇḍam ukkhipitvā²⁴ mukhe ṭhapesi, so tassa ādittaayogulo
 viya mukham dahi²⁵, so kampamāno satim anupaṭṭhāpetvā
 Cittapaṇḍitam oloketvā caṇḍālabhāsāya „evam²⁶ khaḷu“²⁷ ti

¹ B² adds va. ² C² -nā. ³ B² bare. ⁴ B² -sum. ⁵ B² adds bhādika. ⁶ B² mantetvā. ⁷ C² idam. ⁸ B² -mā ti. ⁹ C² -vavattena. ¹⁰ B² adds brahmaṇa māṇavavannena takkaṣilaṃ gantvā. ¹¹ C² tiṭṭhāti, B² niṭṭhitam. ¹² all three MSS. -i. ¹³ B² -nikam. ¹⁴ C² tasmim. ¹⁵ C² vassī. ¹⁶ C² māna-. ¹⁷ C² muddhādhātuko, B² lucāha-. ¹⁸ C² ukkhitvā. ¹⁹ B² dahati. ²⁰ B² eva. ²¹ C² khaḷu, B² khaḷu khaḷu, C² kaḷu?

- āha.¹ So pi tath' eva satim anupaṭṭhāpetvā caṇḍālabhāsāya²
 „niggala' niggala'³“ ti āha. Māṇavā aññamaññaṃ oloketvā
 „kimbhāsā nām' esā“ ti vadiṃsu. Cittapaṇḍito maṅgalaṃ
 abhāsi. Māṇavā⁴ nikkhamitvā vaggavaggā hutvā tattha tattha'⁵
 5 nisīditvā bhāsaṃ sodhentā⁶ „caṇḍālabhāsā“ ti ṭṭvā „are
 duṭṭhacaṇḍālā, ettakaṃ kālaṃ 'brāhmaṇā v' amhā'⁷“ ti vatvā
 vañcayitthā⁸ „ti ubho pi ne' pothayimṃsu. Ath' eko sappuriso
 „apethā“ 'ti vāretvā „ayaṃ tumhākaṃ jātiyā doso. gaḇḇhatha,
 katthacid eva⁹ pabbajitvā jīvaṭhā“ 'ti te uyyojesi. Māṇavā
 10 tesāṃ caṇḍālabhāvāṃ ācariyassa ārocesuṃ. Te pi araṇṇaṃ
 pavisitvā isipabbajjāṃ pabbajitvā nacirass' eva¹¹, taṭṭo cavitvā
 Neraṇjaraṃ tīre migiyā kucchismiṃ nibbattiṃsu. Te mātu-
 kucchito nikkhantakālaṭo paṭṭhāya¹² ekato vicaranti, vinābhavi-
 tuṃ na sakkonti. Te ekadivasāṃ gocaraṃ gahetvā ekasmiṃ
 15 rukkhamūle sīsena sīsāṃ siṅgena siṅgaṃ tuṇḍena tuṇḍaṃ
 alliyāpetvā romanthayamāne¹³ ṭṭite disvā eko luddo¹⁴ sattim
 khipitvā ekappahāren' eva jīvitā voropesi. Tato cavitvā
 Nammadāṭṭīre¹⁵ ukkusayoniyaṃ nibbattiṃsu. Tatrāpi te vuḍ-
 dhippatte¹⁶ gocaraṃ gahetvā sīsena sīsāṃ tuṇḍena tuṇḍaṃ
 20 alliyāpetvā ṭṭite disvā eko yaṭṭhiluddako ekappahāren' eva
 bandhitvā vadhi. Tato pana cavitvā Cittapaṇḍito¹⁷ Kosambi-
 yaṃ purohitassa putto hutvā nibbatti¹⁸. Sambhūtaṇḍito
 Uttarapañcālāraṇṇo putto hutvā nibbatti. Te nāmagahaṇa-
 divasato paṭṭhāya attano jātim sarimṃsu. Tesu¹⁹ Sambhūta-
 25 paṇḍito niraṇṭaraṃ sarituṃ asakko catutthaṃ caṇḍālajātim eva
 anussarati, Cittapaṇḍito paṭipāṭiyā catasso pi²⁰, (add: so?) soḷasa-
 vassakāle nikkhamitvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjāṃ

¹ B^d adds eva, B^e evaṃ. ² B^d omits niggala. ³ C^s niggalla niggallā, B^e niggilā.
⁴ B^d adds bahl. ⁵ C^k only one tattha. ⁶ B^d caṇḍālabhāsaṃ. ⁷ C^k camhā,
 B^d brahmaṇāmhā. ⁸ C^s vañcitthā. ⁹ B^d te. ¹⁰ B^d esse. ¹¹ C^k cirasseneva, C^s
 cirassaneva. ¹² C^k rōmanta-, B^d romaḍhayamāne corr. to romandha-, B^e
 romayamāne. ¹³ B^d luddāko. ¹⁴ B^d rammadānādīre. ¹⁵ B^d vuḍḍhi-. ¹⁶ C^k
 adds pana vitva, C^s pana cavitvā cittapaṇḍito. ¹⁷ C^k omṣ nibbatti. ¹⁸ B^d
 omits tesu. ¹⁹ B^d tisso jātiyo in the place of pi.

pabbajitvā jhānābhiññam¹ nibhattetvā jhānasukhena vītinā-
mento² vasi. Sambhūtapañḍito pitu accayena chattam ussā-
petvā chattamaṅgaladivase³ yeva mahājanamajjhe maṅgala-
gītaṃ katvā udānavasena dve gāthā abhāsi. Tam sutvā „am-
hākaṃ rañño maṅgalagītaṃ“ ti orodhāpi gandhabbāpi tam eva 5
gītaṃ gāyanti, anukkamena „rañño piyagītaṃ“ ti sabbe pi
nagaravāsino tam eva gāyanti. Cittapañḍito Himavantapadesa
vasant⁴ yeva „kin nu kho mama bhātikena Sambhūtena chat-
taṃ laddhaṃ udāhu na tāvā“ ti upadhārento laddhabhāvaṃ
ñatvā „navarajjaṃ⁵ tāva idāni⁶ bodhetuṃ na⁷ sakkhissāmi“, 10
mahallakakāle nam upasamkamitvā dhammaṃ kathetvā pabbā-
jessāmīti“ cintetvā paṇṇāsa vassāni āgantvā⁸ rañño putta-
dhitāhi vaḍḍhitakāle iddhiyā gantvā uyyāne otaritvā maṅgala-
silāpatte suvaṇṇapaṭimā viya nisīdi. Tasmim khaṇe eko
dārako¹⁰ taṃ gītaṃ gāyanto dārūni uddharati. Cittapañḍito 15
taṃ pakosi. So āgantvā vanditvā atthāsi. Atha nam āha:
„tvaṃ pāto paṭṭhāya imam eva gītaṃ gāyasi, kim aññaṃ na
jānāsīti“. „Bhante aññāni pi bahūni jānāmi, imāni pana me¹¹
rañño piyagītāni, tasmā imāṃ eva gāyāmīti“. „Atthi pana
rañño gītassa paṭigītaṃ gāyanto“ ti. „N’ atthi bhante“ ti. 20
„Sakkhissāmi pana tvaṃ paṭigītaṃ gāyitum“ ti. „Jānanto
sakkhissāmīti“. „Tena hi tvaṃ rañña¹² dvīsu gītesu gāyitesu¹³
idam tayema¹⁴ katvā gāyassū¹⁵“ ti gītaṃ datvā¹⁶ „gantvā¹⁷ rañño
santike gāyi¹⁸, rājā te pasīditvā mahantaṃ issariyaṃ dassa-
tīti“ uyyojesi. So sīghaṃ mātu santikaṃ gantvā attānaṃ 25
alamkārapetvā rājadvāraṃ gantvā „eko kira dārako tumhehi
saddhiṃ paṭigītaṃ gāyissatīti“ rañño ārocāpetvā „āgacchatu“
ti vutte gantvā vanditvā¹⁹ „tvaṃ kira tāta paṭigītaṃ gāyissa-

¹ Bā -ññā. ² Bā -metvā. ³ -galika-. ⁴ Bā no vā. ⁵ Bā neva-. ⁶ Bā adds
gaṇitvāpi. ⁷ Bā gantvāpi. ⁸ Bā nā, Ck omit na. ⁹ Cā -mi. ¹⁰ Cā -āg-. ¹¹
Bā adds rañño. ¹² Bā dve. ¹³ Ck rañño. ¹⁴ Ck omit gāyitesu. ¹⁵ Ck na-
yena. Cā taya. Bā tatīyaṃ. ¹⁶ Ck gāyissā. Cā gāyissa. Bā gāyissu. ¹⁷ Ck
bhātvā. ¹⁸ Ck adda satto. ¹⁹ so all three MSS. for gāhi or gāyissasi? ²⁰
Bā ekamantaṃ. atthāsi.

Tattha sutamaññato¹ ti ahañ Sambhūtaṃ bhātā Citto nāma² ti vaddantassa Cittassa³ eva nu te santikā sutan ti attho, koci nañ ti udāhu mayā Sambhūtarañño bhātā Citto diṭṭho ti koci te etam atthañ ācikkhi⁴, sugītā ti sabbathāpi ayañ gāthā sugītā, n' atth' ettha mama kaṃkhā, gāmaṃvaraṃ satañca⁵ ti gāmaṃvaraṃ te satam dadasmīti vadati

5

Taṭṭha⁶ dārako pañcamāñ gāthāñ āha:

5. Na cāhañ⁷ Citto⁸, sutam aññato me,

isi⁹ ca me etam atthañ asaṃsi,

gantvāna rañño paṭigāhi gātham,

api te varaṃ¹⁰ attamanā dadeyyā¹¹ ti. 29.

10

Tattha etamattāñ ti tumhākaṃ uyyāne nisinnā eko isi mayhañ etam atthañ ācikkhi,

Tam sutvā rājā „so, yama bhātā Citto bhavissati, idāñ¹² eva nañ gacchvā passissāmīti“ purise ānāpento gāthadvayañ āha:

15

6. Yo jentu ve rājarathe sukate cittasibbane,

kaccāhañ nāgānañ bandhatha, gīveyyañ paṭimuñcatha. 30.

7. Āhaññāraṃ¹³ bherimudiñgasamkhe,

sīghāni yānāni ca yojayantu,

ajj' ev' ahañ¹⁴ assamañ tam gamissañ

20

yatth' eva dakkhissañ¹⁵ isin nisinnā ti. 31.

Tattha āhaññāraṃ ti āhaññantu¹⁶, assamañ tam ti tam assamañ

So evaṃ vatvā vararathañ¹⁷ abhiruyha sīghañ gantvā uyyānadavāre rathañ ṭhapetvā Cittapaṇḍitañ upasamkamitvā vanditvā ekamantañ nisinnā tuṭṭhamānaso atṭhamāñ gā-
tham āha:

25

8. Suladdhalābhā¹⁸ vata me ahosi

gāthā sugītā parisāya majjhe,

so¹⁹ 'hañ isin silavatūpapannañ

disvā patito sumapo 'hañ asmīti. 32

¹ Bds add te. ² all three MSS. -kkhīm. ³ Cks vāhañ. ⁴ Cks etto. ⁵ Ck Bds -i. ⁶ Bds api nu vo dhanam, api nu te dhanam. ⁷ Bds āhaññantu. ⁸ Bds ajje-vāhañ. ⁹ read: assam? ¹⁰ Bds āhaññantu ti āhanantu. ¹¹ Ck varathañ, Ck vaparathañ. ¹² Bds abho. ¹³ Ck yo.

Tass' attho: suladdhalābho vata¹ mayham chattamaṅgaladivase parisāya majjhe, gītagāthā sugītā vata ahoṣi, sv-āham ajja silavatasampannaṁ isin diṣvā pītisomanassappatto jāto ti

So Cittapaṇḍitassa diṭṭhakālato paṭṭhāya somanassap-
5 patto „bhātikassa me pallaṅkam attharathā“² 'ti ādini ānā-
pento navamaṁ gātham āha:

9. Āsanaṁ udakaṁ pajjam³ patigaṇhātu⁴ no bhavaṁ,
agghe bhavantaṁ pucchāma, agghaṁ kurutu no bhava⁵ ti. 33.

Tattha agghe ti atthino dātabbayu-takasmim agghe bhavantaṁ apucchāma,
10 kurutu no ti imaṁ no agghaṁ bhavaṁ patigaṇhātu⁶.

Evam madhurapaṭisaṇthāraṁ katvā⁷ rājā⁸ majjhe bhin-
ditvā dento itaraṁ gātham āha:

10. Rammaṁ ca te āvasathaṁ karontu,
nārigaṇehi paricārayassu⁹,
15 karohi okāsaṁ anuggahāya,
ubho p' imaṁ issariyaṁ karomā¹⁰ 'ti. 34.

Tattha issariyaṁ ti Kampillaraṭṭhe⁶ Uttarapañcālanagare rājā⁸ majjhe
bhinditvā dve pi janā karoma anubhavāma.

Tassa taṁ vacanaṁ sutvā Cittapaṇḍito dhammaṁ desento
20 cha gāthā abbāsi:

11. Disvā phalaṁ duccharitassa rāja
atho suciṇṇassa mahāvīpākaṁ
attānaṁ eva⁷ paṭisaññamissaṁ,
na paṭthaye⁸ puttaṁ paṣuṁ dhanam vā. 35.
25 12. Das' ev' imā vassadasā macceṇaṁ idha jīvitaṁ,
appattaṁ ñeva⁹ taṁ odhiṁ nalo chinno va sussati. 36.
13. Tattha kā nandikā khiḍḍā kā rati kā dhanesaṇā,
kim me puttehi dārehi, rāja mutto smi bandhana. 37
14. So ahaṁ su-ppajānāmi¹⁰, macceṇ me na-ppamajjati,
30 antakenāhipannassa kā rati kā dhanesaṇā. 38.

¹ Bā addo me ti. ² Bā majjam. ³ Bā paṭti. ⁴ Bā omite paṭti. ⁵ Bā paṭti-
cāri. ⁶ Cko parivāra. ⁷ Bā kapila. ⁸ Cko evam. ⁹ Cko yāsi. ¹⁰ Cko apattam
ñeva, Bā appattaññeva. ¹⁰ Bā so hametaṁ pa-

15. Jātī narāṇaṃ adhamā janinda

caṇḍālayonī dipadākaniṭṭhā¹,

sakehi kammehi supāpakehi

caṇḍālagabbhe avasimha pubbe. 39.

16. Caṇḍālāhumha Avantīsu² migā Nerañjaraṃ patiukkuṣā Nannadātīre³ tyajja brāhmaṇakhattiya. 40.

Taṭṭha duccecaritassā⁴ 'ti mahārāja tvaṃ sucaritassā⁵ eva phalaṃ jānāsi, ahaṃ⁶ pana duccecaritassāpi phalaṃ passāmi yeva, mayam⁷ ubho duccecarita-phalena ito catutthe attabhāve caṇḍālayoniyam nibbattā, tattha narāṇaṃ sīlaṃ rakkhivā tassa phalena tvaṃ khattiya-kule nibbatto ahaṃ brāhmaṇa-kule, ev⁸ 10 ahaṃ⁹ duccecaritassā¹⁰ phalaṃ sucinnassa ca mahāvīpakaṃ disvā attānaṃ eva sīlasaññāmena paṭisaññānamissam, puttāṃ vā pasuṃ vā dhaṇaṃ vā na patthemī, dasayimā¹¹ vassadasā¹² ti mahārāja mandadasakaṃ¹³ khiddhadasakaṃ¹⁴ vaṇnadasakaṃ¹⁵ baladasakaṃ¹⁶ paññādasakaṃ¹⁷ hānidasakaṃ¹⁸ pabbhāradasakaṃ¹⁹ vaṇka-dasakaṃ²⁰ momūhadāsakaṃ²¹ sayanadasakaṃ²² ti imesaṃ hi dasannaṃ dasakānaṃ 15 vasena das²³ eva vassadasā imesaṃ²⁴ maccānaṃ idha²⁵ manussaloke jīvitaṃ, tayidaṇṇaṃ niyamaṇa²⁶ sabbā²⁷ ekādasā²⁸ pāpuṇāti, atha kho appattaṃ nēva taṃ odhiṃ na²⁹ chinno va sussaṭṭi, ye pi sakalam vassasattaṃ jivanti tesam pi mandadasake pavattarūpā³⁰ rūḍḍhaṇimā³¹ chinditvā³² ātape khittanalo viya taṭṭh³³ eva sussanti antaradhāyanti, taṃ odhiṃ atikkamitvā khiddhadasakaṃ na 20 pāpuṇāti, tatthā khiddhadasakādīsu pavattā vaṇnadasakādīni, tatthā 'ti tasmiṃ evaṃ sussamaṇe jīvite kamaṃ ca kāmagaṇe nissāya abhinandanā³⁴ kā kāyakilāvasena³⁵ khiddhā kā somanassavasena rati kā dhanesana, kim me puttehi kiṇi dārehi³⁶, mutto 'smi etamhā puttadārabandhanā ti attho, antakenādhīpanassā³⁷ jivitantakarena maccunā abhibhūṭassa, dipadā³⁸ kaniṭṭhā ti 25 dipadānaṃ³⁹ antare lāmakā, avasimhā⁴⁰ 'ti dve pi mayam vasimha, caṇḍālāhumhā⁴¹ 'ti mahārāja ito pubbe catutthajāti⁴² Avantiraṭṭhe⁴³ Ujjeninagare caṇḍālāhumhā⁴⁴. Tato cavitvā Nerañjaraṃ pati⁴⁵ Nerañjarātīre⁴⁶ ubho migā ahumhā, tattha dve pi ambe ekasmiṃ rukkhamaṇḍe aññamaññānaṃ nissāya tṭhite eko ludako eken⁴⁷ eva sattippahārena⁴⁸ jivitā voropesi Tato cavitvā⁴⁹ Nannadānādī- 30 tīre⁵⁰ kurarā ahumhā⁵¹, tatthāpi⁵² no nissāya tṭhite eko nesādo ekappahārena⁵³ eva bandhitvā jivitakkhayaṃ pāpesi. Tato cavitvā tyajja brāhmaṇakhattiya

¹ Bā dvī. ² Bā -humhā avantī. ³ Bā ramma-. ⁴ Bā adds hi. ⁵ Bā etāhaṇi. ⁶ phalaṃ jānāsi - - duccecaritassa wāṇsing in C°. ⁷ Ck° omit dasakaṃ. ⁸ Ck° pavatka-. ⁹ Ck° imaṃ. ¹⁰ so Ck; C° tasidāṇaṃ na niyamaṇa, Bā naṇi niyamaṇa corr. to na ni-. ¹¹ Bā adds eva. ¹² Bā -dasā corr. to dasa. ¹³ Bā -ttā- ¹⁴ Ck° rūpā-. ¹⁵ Bā vich-. ¹⁶ Bā nanditā. ¹⁷ Bā -khiddhavasena. ¹⁸ Ck° adds murehi. ¹⁹ Bā dvī-. ²⁰ so Bā MSS. ²¹ Ck° ahumhā. ²² Bā -tīti. ²³ Bā -rānādītīre. ²⁴ Bā adds ukkuṣā. ²⁵ Bā rammadātīre. ²⁶ Bā ukkuṣāhumhā. ²⁷ Bā tatthāpi.

ti te mayam ajja brāhmaṇakhattiyā jātā, nham Kosambiyam brāhmaṇakule nibbatta, tvaṃ idha rājā jāto ti.

Evam assa¹ atīte² lāmakajātiyo pakāsetvā idāni imissāpi jātiyā āyusamkhārāparittatam³ dassetvā puññassa⁴ ussāham janento catasso gāthā abhāsē:

17. Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
jarūpanītassa na santi tāṇā,
karohi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
mā kāsi kammāni dukkhudrayāni⁷. 41.
- 18 Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
jarūpanītassa na santi tāṇā,
karohi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
mā kāsi kammāni dukkhapphalāni. 42.
19. Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
jarūpanītassa na santi tāṇā,
karohi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
mā kāsi kammāni rajassirāni. 43.
20. Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
vaṇṇam jarā hanti narassa jīyato
karohi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
mā kāsi kammam¹⁰ nirayūpapattiyā¹¹ ti. 44.

Tattha upanīyatīti mahārāja idam jīvitam maraṇam upagacchatī¹², idam hi imesaṃ sattānaṃ appamāyūṃ samkhārāparittatāya pi tītipariccatāya pi¹³ parittam suriyuggamane tiṇagge ussāvabindusādīsaṃ, na santi tāṇā ti na hi jarāmarapaṇi upanītassa puttādayo tāṇā¹⁴ nāma honti, mama eta¹⁵ vākyan ti mama etaṃ vacanaṃ, mā kāseti mā rūpādīkāmaguṇe¹⁶ hetu paṇādaṃ āpajjitvā nirayādiṇu dukkhavaḍḍhanāni kammāni kari, dukkhapphalānīti dukkha-vipākāni, rajassirānīti kilesarajona okiṇṇasāsāni, vaṇṇan ti jīraṇāssa narassa sariravaṇṇaṃ jarā hanti, nirayūpapattiyā ti nirasāde niraye up-
20 pajjanatthāya¹⁶.

¹ B⁴ evam tassa. ² B⁴ -tā. ³ C^k -tā, B⁴ -kū. ⁴ B⁴ -puññesu. ⁵ both MSS. -ti. ⁶ B⁴ eva. ⁷ so C^k; B⁴ dukkhindriyāni. ⁸ B⁴ -MSS. eva. ⁹ B⁴ -yūm.
¹⁰ B⁴ -āni. ¹¹ B⁴ nirayūpapattiyā, C^k nirayūppattiyā. ¹² C^k -gaethi. ¹³ C^k sarasāparipattiyā tītipariyattiyā in the place of samkhārā - - - . ¹⁴ B⁴ eva.
¹⁵ so C^k; B⁴ -nā for nānā. ¹⁶ C^k -yam.

M-tte kathente řājā tussitvā¹ tisso gāthā abhāsi:

21. Addhā hi saccaṃ vacanaṃ tav' etaṃ,
yathā isi² bhāsasi evam etaṃ,
kāma ca me santi anappārūpā,
te duccajā³ mādisakena bhikkhu. 45.

5

22. Nāgo yathā paṃkamajjhe vyasanno⁴
passaṃ thalaṃ nābhisambhoti⁵ gantuṃ
evam p' ahaṃ⁶ kāmapaṃke vyasanno⁴
na bhikkhuno maggān anubbajāmi. 46.

23. Yathāpi mātā ca⁷ pitā ca⁸ puttān
anu-āṣare kinti sukhī bhaveyya⁹
evam pi maṃ tvaṃ¹⁰ anusāsa bhante
yam ācāraṃ¹¹ pecca sukhī bhaveyyan ti. 47.

10

Tattha anappārūpā ti aparittajātikā bahū aparimitā, te duccajā¹⁰
mādisakenā¹¹ ti bhātika tvaṃ kilese pahāya thito, ahaṃ pana kāmapaṃke¹²
nimuggo, tasmā mādisakena¹³ te kāma duccajā, nāgo yathā ti iminā attano
kāmapaṃke nimuggabhāvassa upamaṃ dasseti, tattha vyasanno¹⁴ ti visanno¹⁵
anupavitto¹⁶, ayam eva vā pāṭho, maggaṃ ti tumbhākaṃ ovādānusāsanimaggaṃ
nānubbajāmi pabbajituṃ na sakkomi, idh' eva pana me thitassa ovādāni dethā
'ti, anu-āṣare ti anusāsanti. 20

Atha naṃ M. āha:

24. Nō ce tuvaṃ¹⁷ ussahase¹⁸ janinda
kāme ime mānusake pahātuṃ
dhammaṃ¹⁹ balim paṭṭhapayassu²⁰ rāja
adhammakāro ca²¹ te mā hu raṭṭhe. 48.

25

25. Dūtā vidhāvantu²² disā catasso
nimantakā²³ samaṇabrāhmaṇānaṃ,
te annapānena²⁴ upaṭṭhahassu
vatthena senāsanapaccayena ca. 49.

¹ B^d bujhātvā. ² both MSS -ī. ³ C^k duccakā. ⁴ C^k vyasanto, B^d byasanno.

⁵ B^d -sabbhotu. ⁶ C^k evam-, B^d evamaham. ⁷ C^k va. ⁸ tam odhīm atikka-

mitvā -- sukhī bhaveyya wantuṃ in C^s. ⁹ B^d yathā ciraṃ. ¹⁰ C^k omit

te duccajā. ¹¹ B^d -ena. ¹² C^k vyasanto, B^d byasanno. ¹³ C^k visante, C^s

visanne, B^d visanno. ¹⁴ C^s pavitto. ¹⁵ C^k tvaṃ. ¹⁶ all three MSS, ussā-

¹⁷ B^d dhammā. ¹⁸ C^s -passu, C^s -passu, B^d upaṭṭhahassu. ¹⁹ C^k omit ca.

²⁰ B^d -ti. ²¹ B^d -th-. ²² C^k sanna-.

26. Annena pānena pasannacitto
santappaya samaṇabrāhmaṇe ca,
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
anindito saggaṃ upeti tṭhānaṃ. 50.
27. Sace ca taṃ¹ rāja mado saheyya
nāriganēhi² paricārayantaṃ³
imam eva gāthaṃ manasīkarohi
bhāsehi c' enaṃ⁴ parisāya majjhe: 51.
28. Abbhokāsasayo jantu vajantiyā⁵ khīrapāyito
parikiṇṇo supānehi sv-ājja⁶ rājā ti vuccatīti. 52.

Tattha⁷ dhammaṃ⁸ balin ti dhammena samena anāgittavalin⁹ gaṇha
'ti attho. adhammakāro ti porānakarājūhi tṭhapitaṃ vinicchayadhammaṃ
bhinditvā pavattā⁹ adhammakiriya, nimaṇṭakā¹⁰ ti dhammikasamaṇabrāhmaṇe
nimantetvā pakkosakā, yathānubhāvaṃ ti yathābalaṃ ya'vāsattiṃ, imameva
15 gāthan ti idāni vattabbaṃ sandhāyāha, tatrāyaṃ adhippāyo: mahārāja sace
taṃ mado abhibhaveyya sace te nāriganaparivutassa rūpādayo¹¹ vā¹² kāmagine
rajjasukhaṃ vā ārabba māno uppajjeyya ath' evaṃ¹² cīnteyyāsi: ahaṃ pure
caṇḍālayoniyāṃ nibbatto channassa tiṇakuṭṭimattassa¹³ abhāvā abbhokāsasayo aho-
sīm, tadā hi me¹⁴ natā caṇḍālī araṇṇaṃ¹⁵ dūrapannādināṃ atthāya¹⁶ gacchanti
20 maṃ kukkuraganassa majjhe abbhokāse nippajjāpetvā attano khīraṃ pāyitvā
gacchati, so 'ham kukkurehi parivārīto tehi yeva saddhīm sunakhiyā khīraṃ
pivittvā vadāhito, evaṃ nīcajacco hutvā ajja rājā nāma jāto ti. Iti kho tvaṃ¹⁷
mahārāja iminā attena attānaṃ ovaḍanto yo¹⁸ pubbe abbhokāsasayo jantu
araṇṇaṃ¹⁵ vajantiyā caṇḍālīya ito c' ito ca anusaṃcantiyā¹⁹ seṇakhiyā²⁰
25 khīraṃ pāyito supānehi²¹ parikiṇṇo²² vadāhito so ajja rājā ti vuccatīti²³ imaṃ
gāthaṃ bhāseyyāsi.

Evaṃ M. tass' ovādaṃ²⁴ datvā „dinno te mayā ovādo,
idāni tvaṃ pabbaja vā mā vā attanā va attano kammassa²⁵
vipākāṃ paṭisevissāmi²⁶“ vatvā ākāse uppatitvā tassa mat-
30 thake pādarajam²⁷ pātentō Himavantaṃ eva gato. Rājāpi taṃ

¹ C^s sace taṃ? B^d sace taṃ. ² all three MSS. -ri-. ³ B^d -riyantaṃ. ⁴ C^k
bhāsehi me naṃ. ⁵ C^k echantyā. ⁶ C^s echanajatyā corr. to echanatyā. ⁷ B^d
evajja. ⁸ B^d adds ussahase ti ussahāsi. ⁹ B^d dhammi. ¹⁰ C^k -tta-. ¹¹ B^d -ti-.
¹² B^d omits vā. ¹³ C^k atthemah. ¹⁴ B^d -sepi. ¹⁵ C^k maṃ. ¹⁶ B^d -ñña.
¹⁷ C^k -paṇṇamakaviādināṃ ādāya. ¹⁸ C^s -makaci ādināṃ ādāya. ¹⁹ C^k taṃ. ²⁰
B^d yoso, C^k so ²¹ B^d -saṃsar-. ²² B^d omits ca. ²³ C^k -ṇa, B^d sunakhehi
²⁴ C^k -ṇa. ²⁵ B^d vuccatī. ²⁶ B^d tassa o-. ²⁷ C^k kammam. ²⁸ C^k -vissa-
miti, B^d -vissatīti. ²⁹ B^d pādarajam, C^k rājam

disvā uppannasamvego jeṭṭhaputtassa rajjam datvā balakāyaṃ
nimantetvā Himavantābhimukho pāyāsi. M. tassa gamanaṃ¹
natvā isigaṇaparivuto āgantvā taṃ² ādāya gantvā pabbājetvā
kaṣiṇaparikkammaṃ ācikkhi. So jhānābhinnāṃ nibbattesi. Iti
te ubho pi³ Brahmalokūpagā ahesuṃ. 5

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave porāṇakapaṇḍitā tiṇi cattāri bha-
vantarāṇi gacchantāpi⁴ dāhaviṣṣāsā va ahesuṃ“ ti vatvā j. s.: „Tadā
Sambhūtapāṇḍito Anando ahoṣi, Cittapāṇḍito aham evā“ ti. Citta-
Sambhūta-jātakaṃ.

3. Sivijātaka.

10

Dūre apassanthero ti.⁵ Idam S. J. v. asadisadānaṃ ā. k.
Taṃ Atthanipāte Govirajātake⁶ vitthāritam eva. Tadā pana rājā
sattame divase sabbaparikkhāre datvā anumodanaṃ yāci. S. akatvā⁷
va pakkāmi. Rājā bhuttapātārāso vihāraṃ gantvā „kasmā bhante
anumodanaṃ akatthā“⁸ ti āha. S. „asuddhā mahārāja parisā“ ti 15
vatvā „na ve kadariyā devalokaṃ vajantitī“ gāthāya dhammaṃ desesi.
Rājā pasāditvā saḥassasagghanakena⁹ siveyyakena uttarāsamghena
T-taṃ pūjetvā nagaraṃ pāvīsi. Punadvise dh. k. s.: „āvuso Kosala-
rājā asadisadānaṃ datvā tādiseṇāpi dānena atitto Dasabalena dhamme
desite puma satasahasagghanakam¹⁰ siveyyakavattamaṃ adāsi, yāva 20
atitto vatāva¹¹ dānena rājā“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
khave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte¹² „bhikkhave
bāhirabhaṇḍaṃ nāma sudinnaṃ¹³, porāṇakapaṇḍitā sakala-Jambudīpaṃ
unnaṃgalaṃ katvā devasikaṃ¹⁴ chasatasahasapariccāgena dānaṃ
dadamānā bāhiradānena atittā 'piyassa dātā piyaṃ labhatīti¹⁵ sam- 25
pattānaṃ¹⁶ yācakānaṃ akkhini uppājetvā adamsū“ ti vatvā ā. ā.:

A. Siviraṭṭhe Ariṭṭhapuranagare Sivimahārāja r.
kārente M. tassa putto hutvā nibbatti. Sivikumāro ti 'ssa
nāmaṃ karimsu. So vayappatto Takkaṣilaṃ gantvā uggahita-

¹ Jd tassāga-. ² Ck naṃ, Bā omits taṃ. ³ Bā gantvāpi. 3. Cfr. Cariyāpi-
taka p. 77. ⁴ so Ck, see vol. III, 469; Bā sīvirajātake. ⁵ Ck katvā, Bā avatvā.

⁶ so Ck; Bā na karitthā, Bā na katvāritthā. ⁷ Bā sātassahasagghena. ⁸ C'
atittāvuṃ, Bā atitto ā-. ⁹ Bā add na. ¹⁰ Ck suddam. ¹¹ Bā repeats de-.

¹² Ck -ntīti. ¹³ Bā -tm.

sippo āgantvā pitu sippam dassetvā uparajjam labhivā apara-
bhāge pitu accayena rājā hutvā agatigamanam pahāya dasa-
rājadhamme akopetvā dhammena r. kārento catūsu dvāresu
nagaramajjhe nivesanadvāre¹ ti cha dānasālā² kāretvā deva-
⁵ sikam chasatasahassapariccegena mahādānam pavattesi, attha-
micātuddasapannarasesu³ niccam dānasālam gantvā dānam
olokesi. So ekadā punnamadvase pāto va samussitasetachatte
rājapallamke nisinnō attanā⁴ dinnadānam āvajjanto⁵ 'bāhira-
vatthum attanā adinnam nāma adisvā „mayā bāhiravatthum
¹⁰ adinnam nāma n' atthi, na mam bāhiradānam toseti, aham
ajjhakkadānam dātukāmo, aho vat' ajja mama⁶ dānasālagata-
kāle⁷ kocid' eva⁸ yācako bāhiravatthum⁹ ayācitvā¹⁰ ajjhakkassa
nāmam gaṇheyya, sace¹¹ me koci hadayaṃamsassa nāmam
gaṇheyya kaṇayena¹² uram paharivā pasannaudakato sanālam
¹⁵ padumam uddharanto viya lohitabindūni paggharanta¹³ hada-
yam niharitvā dassāmi, sace sarīramamsassa nāmam gaṇheyya
avalekhanasatthera¹⁴ lekhe¹⁵ viya sarīramamsam otāretvā
dassāmi, sace me koci¹⁶ lohitassa nāmam gaṇheyya¹⁷ anamukhe
pakkhipitvā¹⁸ upanītabhājanam pūretvā lohitam¹⁹ niham, sace
²⁰ vā pana koci 'gehe me kamam na-ppavattā²⁰, gehe me
dāsakammam karohīti²¹ vadeyya rājavesam apantvā²² bāhi²³ thatvā²⁴
attanā²⁵ sāvetvā dāsakammam karissāmi, sace me²⁶ koci ak-
khiṇam nāmam gaṇheyya tālamiṭṭham²⁷ niharanto viya akkhini
uppātetvā dassāmīti²⁸ cintesi. Iti so²⁹

²⁵ Yam kiñci mānusaṃ dānam adinnam me na vijjati
yo pi yāceyya mam cakkhum dadeyyam avikampito tē
cintetvā soḷasahi gandhodakaghaṭehi nahātvā sabbālamkāra-
paṭimandito nānaggarasabhojanam bhūñjitvā alamkārahatthik-

¹ Bds ad. cā. ² Bds -lāyo. ³ Bds -catuddasapannarasesu. ⁴ Bds -no. ⁵ Cks mayi. ⁶ C Bds -lamga-. ⁷ Cks kodava. ⁸ Cks āy-. ⁹ Bds ad. hl. ¹⁰ Cks kanasena. ¹¹ Cks kanasena. ¹² Cks repeats pa-. ¹³ Bds -sā. ¹⁴ Cks lekhaṇto. ¹⁵ Bds telasīṇa likkhaṇto. ¹⁶ Bds omits me koci. ¹⁷ Cks pakkhāpētā. ¹⁸ Bds -vatti. ¹⁹ Bds bāhiram kaṇa. ²⁰ Cks bāhi thatvā. ²¹ Cks karohīti. ²² Bds omits me. ²³ Bds -bījam. ²⁴ Bds ad. cā. ²⁵ Bds ad. cā.

khandhavaragato dānaggaṃ agamāsi. Sakko tassa ajjhāsayaṃ
viditvā „Sivirājā ‘ajja sampattayācakānaṃ cakkhūni uppāṭetvā
dassāmīti’ cintesi, sakkhissasi nu kho dātuṃ udāhu no“ ti
tassa vimaṃsauatthāya jarāpatto andhabrāhmaṇo viya hutvā
rañño dāṇaggaṃ gamanakāle ekaṣṇim unnatapadese hatthaṃ 5
pasāretvā rājānaṃ jayāpetvā aṭṭhāsi. Rājā tadabhimukhaṃ
vāraṇaṃ pesetvā „brāhmaṇa kiṃ vadesīti“ pucchi. Atha naṃ
Sakko „mahārāja tava dāṇajjhāsayaṃ nissāya samuggagatena
kittighosena sakalalokasannivāso nirantaro¹, ahañ ca andho,
tvaṃ dvicakkhū²“ ti vatvā cakkhūṃ yācanto paṭhamaṃ gā- 10
tham āha³.

1. Dūre apassan therō va⁴ cakkhūṃ yācitum āgato,
ekanettā bhavissāma, cakkhū me dehi yācito ti. 53.

Tattha dūre ti ito dūre vasanto, therō⁵ ti jarājīṇṇo⁶, therō⁷, ekanettā
ti ekaṃ nettaṃ mayhaṃ dehi, evaṃ dve pi⁸ ekanettā bhavissāma⁹. 15

Taṃ sutvā M. „idān’ evāhaṃ pāsāde’ nisinno cintetvā
āgato, aho me lābhā¹⁰, ajja vata me manoratho matthakaṃ
pāpuṇissati, adinnapubbādānaṃ dassāmīti“ tuṭṭhamānaso duti-
yaṃ gātham āha:

2. Kenānusiṭṭho idha-m-āgato si 20
vanibbaka cakkhupathāni yācitum,
suduḍḍajaṃ yācasi uttamaṅgaṃ
yaṃ āhu nettaṃ purisena duccajan ti. 54.

Tattha vanibbakā¹¹ ‘ti taṃ ālapati, cakkhupathānīti cakkhūnaṃ¹²
etaṃ¹⁰ nāmaṃ, yaṃāhū¹¹ ‘ti yaṃ paṇḍitā duccajan ti kathanti. Itoparaṃ 25
uttānasambandhā¹¹ gāthā Pālinayen’ eva vedittabā¹².

3. Yaṃ āhu devesu Sujampatīti
Maghavā ti naṃ āhu manussa-loke,

¹ Bds - taran phuto. ² Oks omit va. ³ Bd omits jarā. ⁴ Bd adds viya. ⁵
Bd omits pi. ⁶ Bd -mitti, Bs -mitti. ⁷ Bd -dehi. ⁸ Bds -bho. ⁹ all three
MSS. -uam. ¹⁰ Bds -eva. ¹¹ Bd -a. ¹² Oks -am, Bd -o.

tenānūsīṭṭho idha-m-āgato 'smi
vanibbako cakkhupathāni yācitum. 55.

4. Vanibbako mayha vaṇim¹ anuttaram:

dadāhi me cakkhupathāni yācito,

5 dadāhi me cakkhupathāni anuttaram

yam āhu nettaṃ purisenā duccayam'. 56.

5. Yena atthena² āgañchi³ yam attham abhipatthayāmi

te te ijjhantu saṃkappā: labha cakkhūni brāhmaṇa. 57.

6. Ekan te yācamānassa ubhayāni dadāmi ahaṃ,

10 sa⁴ cakkhumā gaccha janassa pekkhato,

yad icchase⁵ tvaṃ tan te⁶ samijjhatū⁷ 'ti. 58. *

15 Tattva vanibbako ti yācamānassa⁸ vaṇin ti yācamāni, te te⁹ ti te tava
tassa atthassa¹⁰ saṃkappā, sa cakkhumā ti so tvaṃ maṃ cakkhūhi cakkhumā
huttvā, yadicchase¹¹ tvaṃ tan te¹² samijjhatū¹³ 'ti yam tvaṃ mama sat-
tikā icchasi tam te samijjhatu.

Rājā ettakaṃ kathetvā „idh' eva mayā akkhini. Uppāṭetvā
dātum asāruppan¹⁴ ti cintetvā brāhmaṇaṃ ādāya antepuṇaṃ
gantvā rājāsane¹⁵ nisīditvā Sīvakaṃ¹⁶ nāma vejjaṃ pakkosā-
petvā „akkhim me soddehiti¹⁷ āha. „Amhākaṃ kira rājā
20 akkhini uppāṭetvā brāhmaṇassa dātukāmo¹⁸ pi sakalanagare
ekakolāhalam ahosi. Atha senāpatiādayo rājā¹⁹ vallabhā ca
nāgarā²⁰ ca orodhā ca sabbe sannipatitvā rājānaṃ varentā
tisso gāthā avocum:

7. Mā no deva adā cakkhum, mā no sabbe parākari²¹,

25 dhanam dehi mahārāja muttā²² veṇṇariyā bahū. 59.

8. Yutte deva rathe dehi ājāniye c' alaṃkate²³,

uāge dehi mahārāja hemakappanavāsase²⁴. 60.

¹ Ck vaṇi, Bd vani; read: vanibbāno mayha vaṇim anuttaram? ² Bds add rājā
āha. ³ Cks annena. ⁴ Cks -ji, Bd āgacchati. ⁵ Cks sama. ⁶ Bds -si. ⁷
Cks dada te in the place of tan te. ⁸ Cks only one te. ⁹ Bd andhassa. ¹⁰
Bd -si. ¹¹ Ck natadā in the place of yad -- te, Cc tadate. ¹² Bd rājanive-
sane. ¹³ Bds sīvikaṃ. ¹⁴ Cks Bd na. ¹⁵ Bd parakka-. ¹⁶ Bd omite c. ¹⁷
Cks -kappapa-, Bds -kappauj-.

9. Yathā taṃ Sivayo¹ sabbe sayoggā sarathā sadā²
samanā parikareyyuṃ³ evaṃ dehi rathesabhā⁴ 'ti. 61.

Tattha parākiriti⁴ pariccaji, akkhīsu hi dinnesu tvaṃ r. na kāressasi,
añño rājā bhavissati, evaṃ tayā mayaṃ paricattā nāma bhavissāmā 'ti adhippā-
yen' evaṃ āhaṃsu, parikareyyuṃ⁵ ti parivāreyyūṃ, evaṃ dehitī yathā taṃ 5
avikalacakkhuṃ⁶ Sivayo⁶ parivāreyyūṃ evaṃ bāhiraḍḍhanā⁷ ev' assa dehi mā
akkhīni, akkhīsu⁸ dinnesu na taṃ Sivayo⁶ parivāressanti.

Atha rājā tisso gāthā abhāsi:

10. Yo ve dassan ti vatvāna adāne kurute mano
bhunya⁹ so patitaṃ pāsāṃ¹⁰ gīvāya¹¹ paṭimuṇcati. 62. 10
11. Yo vā dassan ti vatvāna adāne kurute mano
pāpā pāpataro hoti sampatto Yamasādanam¹². 63.
12. Yaṃ¹³ hi yāce taṃ¹⁴ hi dade, yaṃ na yāce na taṃ dade,
sv-āhaṃ tam eva dassāmi yaṃ maṃ yācati brāhmaṇo ti. 64.

Tattha paṭimuṇcatīti paveseti, pāpā pāpataro ti lāmakāpi lāma- 15
kataro nāma hoti, sampatto Yamasādanam¹² ti Yamassa āpāpavattiṭṭhā-
nāṃ, Ussadanirayaṃ esa-ppatto yeva nāma hoti, yaṃ hi yāce ti yaṃ yācako
yāceyya dāyako pi tam eva dadeyya na ayācitaṃ. ayaṃ ca brāhmaṇo maṃ
cakkhuṃ yācati na muttādikaṃ¹⁵ dhanam, tad ev' assāhaṃ¹⁶ dassāmi ti vadati.

Atha paṃ amaccā „kiṃ patthetvā cakkhūni desīti“ 20
pucchantā

13. Āyuno vaṇṇan nu sukhaṃ balan nu
kiṃ patthayāno nu janinda desi,
kathaṃ¹⁷ hi rājā Sivinaṃ¹⁸ anuttaro
cakkhūni dajjā parolokahetū¹⁹ 'ti gātham āhaṃsu. 65. 25

Tattha parolokahetū¹⁹ 'ti mahārāja kathaṃ nāma tumbhādiso paṇḍita-
puriso sandiṭṭhikaṃ¹⁹ issariyaṃ pahāya parolokakatu cakkhūni dadeyyā²⁰ 'ti.

¹ C^s sithvayo, R^d siviyo, B^s sikhayo. ² C^s saha. ³ C^s -ki-. ⁴ B^d pa-
rakka-. ⁵ B^d -kalla-. ⁶ B^d sivi-. ⁷ C^s dehidhanam. ⁸ B^d adda hi. ⁹ B^d
bhunimam. ¹⁰ C^s pāyaṃ. ¹¹ B^d -yath. ¹² all three MSS. -dhanam. ¹³ R^d
yaṃ. ¹⁴ B^d tad, C^s ta. ¹⁵ R^d omī kam. ¹⁶ B^d eva svāhaṃ. ¹⁷ B^d kathaṃ.
¹⁸ C^s -vī-. ¹⁹ C^s -tīṃ-. ²⁰ B^d -yyāthā.

Atha nesam kathento rājā gātham āha:

14. Na v' āham etaṃ yasasā¹ dadāmi,
na puttam icche na dhanam na raṭṭham,
sataṃ ca dhammo carito purāṇo,
5 icc-eva dāne ramate² mano maman³ ti. 66.

Tattha na vāhan ti na ve ahaṃ, yasasā¹ ti dibbassa vā mānussassa vā yasassa kāraṇā⁴, na puttamicche ti imassa cakkhuddānassa⁵ phaleṇa n' evāhaṃ puttam icchāmi na dhanam na raṭṭham, api ca sataṃ paṇḍitānaṃ sabbaññu-bodhisattānaṃ esa āciṇṇo samācinno⁶ porāṇakamaggo yadidaṃ pāramipūraṇam
10 nāma, na hi pāramiyo pūretvā⁷ bodhitale⁸ sabaññūtaṃ pāpunītuṃ samattho nāma n' atthi⁹, abaṇ ca pāramiyo pūretvā Buddho bhavītukāmo, icc-eva hi dāne ramate¹⁰ mano maman¹¹ ti iminā¹² kāraṇena mama mano dāne yeva nirato¹³ ti vadati.

Sammāsambuddho pi dhammasenāpā¹⁴ Sāriputtatherassa pana¹⁴ Carīyā-
15 piṭṭakaṃ desento, mayhaṃ dvīhi akkhīhi pi sabbaññūtañānam eva piyataran¹⁴ ti dīpetum

Na me deṣṣā ubho cakkhū, attānaṃ me na deṣṣiṃyā¹⁵, (Carīyāp. p 78¹⁶)
sabaññūtaṃ piyaṃ mayhaṃ, tasmā cakkhūṃ adā¹⁵ ahaṃ ti āha.

Mahāsattassa pana kathaṃ sutvā amaccesu appaṭibhānes

- 20 M. Sīvakavejjaṃ¹⁵ gāthāya ajjhabhāsi:

15. Sakhā ca mitto ca mamāsi Sīvaka¹⁷
susikkhito, sādhu karohi me vaco,
laddhatvaṇ¹⁸ cakkhūni mamaṃ jigimsato¹⁹
hatthesu ṭhapehi²⁰ vanibbakassā²¹ 'ti. 67.

25 Tass' attho: samma Sīvaka tvaṃ mayhaṃ sahāyo ca mitto ca, vejjasippe²² cāsi²³ susikkhito, sādhu me vacanaṃ karohi, mama jigimsato²⁴ upadhārentassa oloketass' eva talamiñjam²⁵ viya me akkhīni uddharitvā imassa yācakassa hatthesu ṭhapehīti.

Atha naṃ Sīvako āha: „cakkkudānaṃ nāma bhāriyaṃ,
30 upadhārehi²⁶ devā²⁷ 'ti. „Sīvaka, upadhāritaṃ mayā, tvaṃ mā

¹ Cks yasasā. ² Bā -ti. ³ Bā mamā. ⁴ Cks -paṇ. ⁵ Cks -dāna. ⁶ Bā omits sa-. ⁷ Bā apū-. ⁸ Bā boddhīpallaṅke. ⁹ Bā atthi. ¹⁰ Cks -ti, Bā -ti. ¹¹ Bā mamā. ¹² Cks add me. ¹³ Bā omits ni. ¹⁴ Bā omits pana. ¹⁵ Cks desi-, Bā desiya, Bā vedanīya? ¹⁶ Bā sīvakam vejjaṃ. ¹⁷ Bā -vi-. ¹⁸ so Cks for uddhatva? Bā uddharitvā. ¹⁹ Cks jibhīm-, Bā mama jigimsato. ²⁰ so Bā for ṭhapehi? Cks āvesi. ²¹ all three MSS. vaṇi-. ²² Cks adda, Bā ippe. ²³ Bā omits cāsi. ²⁴ Cks jibhīm-, Bā jigimsato. ²⁵ Bā -bijjam. ²⁶ Cks -hiti.

papañcam karohi, mā mayā saddhim bahum kathehīti¹. So cintesi: „ayuttam mādisassa susikkhitavejjassa² rañño akkhīsu satthapātanan³“ ti so nānābhesajjāni ghaṃsitvā bhesajjacuṇṇena nīluppale⁴ paribhāvetvā⁵ dakkhiṇaakkhim⁶ upasimghāpesi, akkhi⁷ parivatti⁸, dukkhā vedanā uppajjā. „Sallakkhehi mahārāja, 5 paripākakaraṇam mayham bhārō“ ti. „Apehi tāta, mā papañcam karīti“. So paribhāvetvā puna upasimghāpesi, akkhi akkhikūpato muñci⁹, balavatarā vedanā udapādi. „Sallakkhehi mahārāja, sakkom¹⁰ aham paṭipākatikam¹¹ kātun¹²“ ti. „Mā papañcam karīti“. So tatiyavāre kharataram paribhāvetvā 10 upanāmeri, akkhi¹³ osadhabalena paribbhamitvā akkhikūpato nikkhamitvā nahārusuṭṭena¹⁴ olambamānam atṭhāsi. „Sallakkhehi narinda, punapākatikakaraṇam mayham balan ti. „Mā papañcam karīti“. Adhimattā vedanā udapādi¹⁵, lohitaṃ pagghari, nivatthasātakā¹⁶ lohitaṃ temimsu. Orodhā ca amaccā¹⁷ 15 ca rañño pādamūle patitvā „deva akkhīni mā dehīti“ mahāparidevaṃ parideviṃsu. Rājā vedanam adhivāsetvā „tāta mā papañcam karīti“ āha. So „sādhu devā“¹⁸ ti vāmahatthena akkhiṃ dhāretvā¹⁹ dakkhiṇahatthena satthakam ādāya akkhisuttakam chinditvā akkhiṃ gahetvā M-assa hatthe ṭhapesi. 20 So vāmakkhinā dakkhiṇakkhiṃ oloketvā vedanam adhivāsetvā „ehi brāhmaṇa“²⁰ ti brāhmaṇam pakkosivā²¹ „mama ito akkhito sattaguṇena saḥassaguṇena²² sabbaññūtañāṇakkhim eva piyaṃ, tassa me idaṃ²³ paccayo hoti“²⁴ ti brāhmaṇassa²⁵ adāsi. So taṃ ukkhipitvā attano akkhiṃhi ṭhapesi, taṃ tassānubhāvena 25 vikasitanīluppalam viya hutvā patitṭhāsi. M. vāmaakkhinā tassa taṃ akkhiṃ disvā „aho sudinnaṃ mayā akkhidānan²⁶“ ti²⁷

¹ Bā -tassa vejjassa. ² C² satthāyapātanan, Bā satthapātun. ³ Bā -laṃ. ⁴ three MSS. -vi-. ⁵ C² -lā. ⁶ Bā -ttitvā. ⁷ so Bā; C² muñci for mucci? ⁸ C² -pākakikam, C² -pākkakam. ⁹ C² -ī. ¹⁰ Bā nārusuttakena. ¹¹ C² adda salakkhehi, C² salla-. ¹² Bā -kōnam. ¹³ Bā akkhīni dhovitvā. ¹⁴ Bā -sāpetvā. ¹⁵ Bā adda satasahassaguṇena. ¹⁶ Bā piyataram tassa idaṃ me. ¹⁷ Bā adda akkhiṃ. ¹⁸ C² akkhīni and C² akkhīni in the place of akkhidānanti.

antosamuggatāya pītiyā¹ nīrantarāṃ puṭṭho² hutvā itarāṃ³ pi akkhiṃ adāsi. Sakko tam pi attano akkhiṃhi ṭhapetvā rājanivesanā nikkhamitvā mahājanassa olokontass' eva nagarā nikkhamitvā devalokam eva gato.

- 5 Tam atthaṃ pakāsento S. dīyadḍham gātham āha:
 16. Codito Sivirājena Sīvako⁴ vacanāmkaro
 rañño cakkhūni uddhatvā⁵ brāhmaṇass' upanāmaye,
 sacakkhu brāhmaṇo āsi, andho rājā upāvisīti. 68.

- Rañño nacirass' eva akkhīni rūhiṃsu, ruyhamānāni⁶ ca
 10 āvāṭabhāvaṃ⁷ appatvā⁸ kambalagenḍukena⁹ viya uggatena maṇsa-
 piṇḍena pūretvā cittakammarūpakassa viya akkhīni ahesuṃ,
 vedanā pacchijji. Atha M. katipāṇaṃ pāsāde vasitvā¹⁰ kiṃ
 andhassa rajjenā¹¹ 'ti, amaccānaṃ rajjaṃ niyyādetvā uyyānaṃ
 gantvā pabbajitvā samaṇadhammaṃ karissāmi¹² "cintetvā amacce
 15 pakkosāpetvā tesāṃ tam atthaṃ ārocetvā¹³ „eko mukhadho-
 vanādidāyako kappiyakārako ca mayhaṃ santike bhavissati,
 sarīrakiocaṭṭhānesu pi me rajjukaṃ bandhathā¹⁴ " 'ti vatvā sā-
 rathīṃ āmantetvā¹⁵ „rathaṃ yojehīti¹⁶ " āha. Amaccā pan' assa
 rathena gantum adatvā suvaṇṇasavikāya naṃ netvā pokkha-
 20 raṇṭīre nisīdāpetvā ārakkaṃ saṃvidhāya paṭikkamiṃsu.
 Rājā pallamkena¹⁷ nisinno attano dānaṃ āvajjesi¹⁸.¹⁹ Tasmīṃ
 khaṇe Sakkassa āsanaṃ uṇhaṃ ahosi, so āvajjanto²⁰ tam
 kāraṇaṃ disvā „mahārājassa varam datvā cakkhu paṭipāka-
 tikaṃ karissāmi²¹ " cintetvā tattha gantvā²² M-assa avidūre
 25 aparāparaṃ caṃkami.

Tam atthaṃ pakāsento S.²³

17. Tato so katipāṇassa uparūḷhesu cakkhusu
 sūtaṃ²⁴ āmantayi rājā Sīvinaṃ raṭṭhavaddhana: 69.

¹ Bā omits pi-. ² C² puṭṭho, Bā puṭṭho. ³ Bā -vi-. ⁴ Bā uddharitvā. ⁵ Bā ruha-. ⁶ Bā pakatibhā-. ⁷ C² -heṇḍu-, Bā -gaṇḍu-. ⁸ Bā pallaṅke. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ C² āvajjento. ¹¹ C² āg-. ¹² Bā adds āhe: ¹³ all three MSS. sū-. ¹⁴ Bā adds āhe: ¹⁵ all three MSS. sū-. ¹⁶ Bā adds āhe: ¹⁷ all three MSS. sū-. ¹⁸ Bā adds āhe: ¹⁹ all three MSS. sū-. ²⁰ Bā adds āhe: ²¹ all three MSS. sū-. ²² Bā adds āhe: ²³ all three MSS. sū-. ²⁴ Bā adds āhe: ²⁵ all three MSS. sū-.

18. Yojehi sārathi yānaṃ, yuttaṇ ca paṭivedaya,
 uyyānabhūmiṃ gacchāma pokkharāṇe¹ vanāni ca. 70.
 19. So ca pokkharāṇi² tīre pallaṃkena upāvisi,
 tassa Sakko pātura ahu devarājā Sujampatīti 71.
 imā gāthā āha.

Sakko pi³ M-ttena padasaddaṃ sutvā „ko eso“ ti vutte
 20. Sakko 'ham asmi devindo, āgato 'smi tav' anti-ke,
 varaṃ varassu rājāsi⁴ yaṃ kiñci manas' icchasīti 72.
 gātham āha.

Evaṃ vutte rājā gātham āha:

21. Pahūtam⁵ me dhanam Sakka balaṃ⁶ koso c' anappako⁷,
 andhassa me satō dāni maraṇam⁸ űeva⁹ ruccatīti. 73.

Tattha maraṇam⁸ űeva ruccatīti devarāja idāni mayham andhabhāvena
 maraṇam eva ruccatī¹⁰, tam me dehīti.

Atha naṃ Sakko āha: „Sivirāja kiṃ pana tvaṃ maritu- 13
 kāmo putvā maraṇam rocesi udāhu andhabhāvenā“ 'ti.
 „Andhabhāvena devā“ 'ti. „Mahārāja dānam nāma na keva-
 laṃ, samparāyattham eva diyati¹¹, diṭṭhadhammatthāya¹² pi pac-
 cayo hoti, tvaṃ ca ekaṃ¹³ cakkhum¹⁴ yācito dve adāsi, tena
 saccakiriyaṃ karohīti“ gātham¹⁵ samutthāpetvā 20

22. Yāni saccāni dipadinda¹⁶ tāni bhāsassu khattiya,
 saccan te bhaṇamānassa puna cakkhum¹⁷ bhavissatīti āha. 74.

Tam sutvā M. „Sakka, sace si¹⁸ mama cakkhum¹⁹ dātu-
 kāmo aññaṃ upāyaṃ mā kārī, mama dānanissanden' eva me²⁰
 cakkhum²¹ uppajjati²²“ 'ti vatvā Sakkena „mahārāja²³, aham²⁴ 25
 Sakko²⁵ aham²⁶ devarājā²⁷ ti na²⁸ paresaṃ cakkhum²⁹ dātuṃ sak-
 komi, tayā dinnassa³⁰ dānassa phalen' eva te cakkhum³¹
 uppajjissatīti“ vutte „tena hi mayā dānam sudinnan“ ti vatvā
 saccakiriyaṃ karonto³²

¹ B^d -rañña, B^s -rañña. ² B^d sakkassa, omitting pi. ³ B^d -so. ⁴ B^d pahu-
⁵ B^d phalaṃ? ⁶ B^d omits c. ⁷ B^d -pañceva. ⁸ C^k ruccatīti. ⁹ C^k jiyati,
 C^s ji-, B^d diyati ¹⁰ C^k -ttāya. ¹¹ C^k eka. ¹² B^d kathaṃ. ¹³ B^d dvī-. ¹⁴
 B^d pi ¹⁵ B^d omits me. ¹⁶ B^d upapa-. ¹⁷ C^k -jena. ¹⁸ C^k nevāham. ¹⁹
 C^k omit ahaṃ ²⁰ C^k omit na. ²¹ B^d dinna. ²² B^d adde gāthamāha.

28. Ye maṃ¹ yācitum āyanti nānāgottā vanibbakā
 yo² pi maṃ yācate tattha so pi me manaso piyo,
 etena saccavajjena cakkhum me upapajjathā 'ti 75.
 gātham āha.

5 Tattha so pi me ti³ ye⁴ maṃ yācitum āgacchanti yo⁵ pi so pi tesu⁶ āra-
 tesu⁷ maṃ⁸ yācati so pi me manaso piyo, etenā 'ti sace mama sabbe pi
 yācakā piyā saccam ev' etaṃ mayā vuttaṃ etena me saccavacanena ekaṃ⁹
 cakkhum upapajjetha¹⁰ upapajjati¹¹ 'ti āha

Ath' assa vacanānantaram eva paṭhamam cakkhum'uda-
 10 pādi. Tato dutiyassa uppajjanatthāya¹²

14. Yaṃ maṃ so yācitum āgā¹³ dehi cakkhun ti' brāhmaṇo
 tassa cakkhūni pādāsiṃ brāhmaṇassa vanibbalo¹⁴. 76.

25. Bhiyyo maṃ āvisi pīti somanassaṃ c' anappakaṃ,
 etena saccavajjena dutiyam me upapajjathā 'ti 77.

15 gāthadvayam āha.

Tattha yaṃ maṃ ti yo maṃ¹⁵, so ti so cakkhuvikalabrāhmaṇo¹⁶ dehi
 me cakkhun ti yācitum āgato, vanibbino¹⁷ ti yācantaṃ bhiyyo maṃ
 āvisi ti brāhmaṇassa cakkhūni datvā andhakālato¹⁸ tasmim' andhakāle tathā-
 rūpaṃ¹⁹ vedanāṃ āgacchitvā aho sudinnam me dānaṃ ti paccavekkhantaṃ maṃ
 20 bhiyyo atirekatarā pīti āvisi mama hadayaṃ pavittthā, somanassaṃ ca me²⁰
 anantaṃ aparimāṇam uppajji²¹, etenā 'ti sace mama tadā anappakaṃ pīti-
 somanassaṃ uppannaṃ²² saccam ev' etaṃ mayā vuttaṃ etena²³ me sacca-
 vacanena dutiyam pi cakkhum upapajjati²⁴ 'ti āha

Tam khaṇam űeva dutiyam pi cakkhum udapādi, tāni paṇ'
 25 assa cakkhūni n' eva pākātikāni na dibbāni, Sakkabrāhmaṇassa²⁵
 hi dinnacakkhum²⁶ puna pākātikaṃ kātuṃ na sakkā, upahata-
 vatthuno²⁷ ca dibbacakkhum nāma na upapajjati²⁸, tāni paṇ'

¹ Ck saṃ, Cc saṃmā. ² Ck so. ³ Bā ye mantī. ⁴ Cc yo. ⁵ Ck ye. ⁶ Bā
 te pi yācatesu in the place of yo pi so pi tesu, Bā te pi yo pi tesu. ⁷ Bā
 āgacchantesu. ⁸ Bā ye maṃ. ⁹ Ck eka. ¹⁰ Ck upapajjatha. ¹¹ Ck uppa-
 janti. ¹² Bā upapa-. ¹³ Ck āga, Bā agā. ¹⁴ Bā vanibbako. ¹⁵ Bā add
 yācati. ¹⁶ Bā -vikallo-. ¹⁷ Bā vanibbako. ¹⁸ Ck anandha-; Bā add paṭṭhāya-
¹⁹ Ck -pi. ²⁰ Bā mama. ²¹ Bā upapa-. ²² Bā -nnanti. ²³ Bā upapa-. ²⁴
 Bā athassa brā-. ²⁵ Bā dinnam-. ²⁶ Ck -uto.

assa saccapāramitācakkhūṇī¹ vuttāni, tesaṃ uppattisamakālam
eva Sakkānubhāvena sabbā rājaparisā² sannipatitā va ahosi³.
Ath' assa Sakko mahājanamajjhe⁴ yeva thutim karonto

26. Dhammena bhāsītā gāthā Sivīnaṃ raṭṭhavaddhana,
etāni tava nettāni dibbāni paṭṭidiyyare⁵. 78.

27. Tirokuḍḍaṃ⁶ tiroselaṃ samātiggaṃ⁷ pabbataṃ
samantā yojanasataṃ dassanaṃ anubhontu⁸ te ti 79.
gāthadvayam āha.

Tattha dhammena bhāsītā ti mahārāja imā te gāthā dhammena sa-
bhāven⁹ eva bhāsītā, dibbānīti dibbānubhāvayuttāni, paṭṭidiyyare ti pati- 10
diyyanti¹⁰, tirokuḍḍaṃ ti mahārāja imāni te cakkhūni devatānaṃ cakkhūni
viya parakuḍḍaṃ paraselaṃ yaṃ kiñci pabbataṃ¹¹ samatiggayha atikkhamitvā
samantā dassaṃ yojanasataṃ rūpasāsaṃ anubhontu¹² sādhentū¹³ 'ti attho

Iti so ākāse ṭhatvā mahājanamajjhe imā gāthā bhāsītā¹⁴
„appamatto hohīti“ M-aṃ ovaditvā deva lokam eva gato. M. 15
pi mahājanaparivuto mahantena sakkārena nagaraṃ pavasi tvā
Candakaṃ¹⁵ pāsādaṃ abhirūhi¹⁶. Tena cakkhūnaṃ paṭiladdha-
bhāvo sakala-Siviraṭṭhe pākaṭo¹⁷ jāto. Ath' assa dassanattamaṃ
raṭṭhavāsino¹⁸ bahuṃ paṇṇākāraṃ gahetvā āgamiṃsu¹⁹. M.
„imasmiṃ mahājanasannipāte mama dānaṃ vaṇṇessāmīti“
rājadvāre mahāmaṇḍapaṃ karetvā samussitasetacchatte rāja- 20
pallamaṃ nisinnā nagare bheriṃ carāpetvā sabbaseniyo sanni-
pātetvā „ambho Siviraṭṭhavāsino, imāni me dibbacakkhūni disvā
ito paṭṭhāya²¹ adatvā mā bhuñjitthā²²“ 'ti vatvā dhammaṃ
desento catasso gāthā abhāsi:

28. Ko n' idha vittaṃ na dadeyya²³ yācito
api viṣiṭṭhaṃ supiyam pi attano,
tad imāha sabbe Sivayo²⁴ samāgatā
dibbāni nettāni mam' ajja passatha. 80.

¹ Bā -tā- corr. to -tānubhāvena-. ² Bā -purisā. ³ Bā ca ahesuṃ. ⁴ Bā
-janassa majhe. ⁵ Bā -dissare. ⁶ Bā -kuṭṭam. ⁷ Ck² -bhonti. ⁸ Bā -dissati.
⁹ Bā adds pi. ¹⁰ Bā soddh-. ¹¹ Ck² abbā-. ¹² Bā suc-. ¹³ Bā -rūyha. ¹⁴
Bā -to. ¹⁵ Bā sakāra-. ¹⁶ Ck² ag-. ¹⁷ Bā adds dānaṃ. ¹⁸ Bā -jathā. ¹⁹
Bā nu dadeyyam. ²⁰ Bā sivi-

29. Tīrokuḍḍam tiroselam samatiggayha pabbatam
samantā yojanasatam dassanam anubhonti¹ me. 81.
30. Na cāgamattā param² atthi kiñci
maccānam³ idha jīvite⁴,
5 datvāna mānusaṃ⁵ cakkhum
laddham [me] cakkhum amānusaṃ. 82.
31. Etam pi disvā Sivayo⁶ detha dānāni bhuñjatha,
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
aninditā⁷ saggam upetha⁸ ṭhānaṃ ti. 83.
- 10 Tattha ko uiddhā⁹ 'ti ko nu idha, apī visiṭṭhan ti uttamam pi sa-
mānaṃ, cāgamattā ti cāgapamāpato aññaṃ varaṃ nāma, u' ambh, idha
jīvite ti imasmiṃ jīvāloke, idha jivitaṃ¹⁰ ti pi pāṭho, imasmiṃ jīvāloke jīva-
mānānaṃ ti attho, amānusaṃ ti dibbacakkhūṃ mayā laddham, iminā kṛtājena
veditabbam etam: cāgato uttamam nāma n' atthi, etam pi disvā ti etam
15 mayā laddham dibbacakkhūṃ disvāpi.

Itimāhi¹⁰ catūhi gāthāhi dhammam desetvā tato paṭṭhāya
anvaddhamāsaṃ pannarasuposathe¹¹ mahājanaṃ¹² saripipātā-
petvā niccaṃ imāḥ¹³ eva gāthāhi dhammam desesi. Tam sutvā
mahājano dānādini puññāni katvā devalokaṃ pūrento va¹⁴
20 agamāsi¹⁵.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave porāṇikapāṇḍitā bāhiradānena asan-
tuṭṭhasampattayācakānaṃ¹⁶ attano cakkhūni uppāṭetvā adamsū¹⁷ 'ti
vatvā¹⁸ j. s. Tadā Sivakavejjo¹⁹ Anando shosi, Sakko Anuruddho.
sesaparisaḥ Buddhaparisā, Sivirajā pana aham evā²⁰ 'ti. Sivijātakaṃ.

25

4. Sirimandajātaka.

Paññāyupetaṃ siriyā vihīnaṃ¹ ti. Ayaṃ Sirimandapañño²
Mahāummagge āvihavissati. Sirimandajātakaṃ³.

¹ B^d -te. ² B^d varam. ³ C^k mantānaṃ. ⁴ B^d -tarh. ⁵ C^k datvā mānu-
sakaṃ. ⁶ B^d -vi-. ⁷ B^d anandiko, B^e anindito. ⁸ B^d upeli ⁹ so all three
MSs. for jivitaṃ or jivitaṃ? ¹⁰ B^d iti. ¹¹ B^d -thesu. ¹² B^d -ne. ¹³ B^d
omits va ¹⁴ C^k B^d āg-. ¹⁵ C^k asantusṭha, C^k B^d asantutṭhā-. ¹⁶ B^d add
saccāni pakāsetvā. ¹⁷ B^d sivikavejjo. ¹⁸ C^k viñhi-, B^e navihī-. ¹⁹ B^d
-mepāda-.

5. Rohantamigajātaka.

Ete yūthā¹ patiyantīti. Idam S. Veļuvane v. āyasmato Anandassa jīvitapriccāgamā ā. k. So pan' assa jīvitapriccāgo Asitiniṇṇā Cullahamsajātaka Dhanapāladamane āvibhavissati. Evaṃ tenāyasmato Satthu atthāya jīvite pariccatte dh. k. s.: „āvuso āyasmā 5 Anando sekhapatisambhidappatto hūtvā D-assāthāya jīvitam paricca-jīti“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa mam' atthāya jīvitam pariccaji yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k.² Khemā nām' assa aggamahesī ahosi. Tadā 10 B. Himavāntapadese migayoniyam nibbattitvā suvaṇṇavaṇṇo ahosi sobhaggaṇṇapatto, kaṇṇittho pi 'ssa Cittamigo nāma suvaṇṇavaṇṇo va' ahosi, kaṇṇitthabhaginī pi Sutanā nāma suvaṇṇavaṇṇā va' ahosi. M. pana Rohanto' nāma migarājā ahosi. So Himavante dve pabbatarājiyo atikkamitvā tatiyāya antare 15 Rohantaṃ nāma saram nissāya asītīmigasahassaparivāro vāsam kappesi. So andhe jinne mātāpitaro posesi. Ath' eko Bārāṇasito avidūre nesādagāmavāsī nesādaputto Himavantaṃ pavittho M-am disvā attano gāmaṃ āgantvā aparabhāge kālam karonto puttassa ārocesi: „tāta amhākaṃ kammabhūmiyaṃ 20 asukasmim' nāma thāne suvaṇṇavaṇṇo migo vasati, sace rājā puccheyyā³ katheyysīti⁴“. Ath' ekadivasaṃ Khemā nāma devī paṇḍusakāle supinaṃ addasa, evarūpo supino hoti⁵: suvaṇṇavaṇṇo migo⁶ kaṇṇanapitthe nisīditvā suvaṇṇakimkinikaṃ koṭṭento⁷ viya madhurena⁸ sarena deviyā dhammaṃ deseti, sā 25 sādhuakāraṃ dātvā dhammaṃ suṇāti, migo⁹ dhammakathāya anitthitāya eva utthāya gacchati, sā „migaṃ gaṇhathā“ 'ti vadanti¹⁰. Yeva pabujjhi. Paricārikāyo tassā saddaṃ sutvā „supihitadvāravatāpānaṃ gehaṃ, vātassa¹¹ pi okāso n' atthi, ayyā imāya velāya migaṃ gaṇhāpetīti¹²“ avahasimsu. Sā tasmiṃ 30

¹ all three MSS. yūdhā. ² Ck² kāresi. ³ B² omits ya. ⁴ B² rohana. ⁵ B² add aparabhāge kālāṇikato ahosi. ⁶ B² ahosi. ⁷ B² add āgantvā ⁸ B² ākoṭento. ⁹ B² madhura. ¹⁰ B² adds pl. ¹¹ all three MSS. -i. ¹² B² Janassa. ¹³ B² -pethā.

khane „supino ayan“ ti ñatvā cintesi: „supino¹ ti vutte² rājā
 anādaro bhavissati, dohaḷo³ ti vutte pana ādarena pariye-
 sissatīti⁴ suvaṇṇavaṇṇamigassa⁵ dhammakathaṃ suṇissāmīti“
 sā gilānālayaṃ katva nipajji. Rājā āgantvā „bhadde kin te
 5 aphāsukan“ ti pucchi. „Deva aññāṃ⁶ n’ atthi: dohaḷo pana
 me uppanno“ ti. „Kim icchasi⁷“ „Suvannaṇṇavaṇṇassa
 dhammikamigassa dhammaṃ sotum devā“ ti. „Bhadde, yaṃ
 n’ atthi tattha te dohaḷo uppanno, suvaṇṇavaṇṇo⁸ nāma, migo
 yeva n’ atthīti“. Sā⁹ „sace na labhāmi idh’ eva me maraṇaṃ“ ti
 10 rañño piṭṭhiṃ datvā nipajji. Rājā „sace atthi labhissasi“
 parisamajhe nisīditvā Morajātake vuttanayen’ eva amacce
 brāhmaṇe ca pucchitvā „suvaṇṇavaṇṇā¹⁰ migā nāma hontīti“
 sutvā luddake sannipātāpetvā¹¹ „ken’ evarūpo¹² migo diṭṭho,
 kena suto“ ti pucchitvā tena nesādaputtēna pitu santikā
 15 sutaniyāmena kathite „samma, tassa te migassa ānītakāle
 mahantaṃ sakkāraṃ karissāmi, gaccha ānehi naṃ“ ti vatvā
 paribbayaṃ datvā taṃ pesesi. So pi „sac’ āhaṃ deva taṃ
 ānetum na sakkhissāmi cammam assa anessāmi, taṃ ānetum
 asakkonto lomāni pi ‘ssa ānessāmi, tumhe mā cintayitthā“ ti
 20 vatvā nivesanaṃ gantvā puttadārassa paribbayaṃ datvā tattha
 gantvā taṃ migarājānaṃ disvā „kismiṃ nu kho tane pāsāṃ
 oḍḍetvā imaṃ gaṇhitum sakkhissāmīti“ vimaṃsanto pāṇiya-
 titthe okāsaṃ passi, so dāhaṃ cammayottaṃ vaṭṭetvā M-assa
 pāṇiyapivanaṭṭhāne yaṭṭhiyā¹³ pāsāṃ oḍḍesi. Punadvase M.
 25 asītiyā migasahasseehi saddhiṃ gocare caritvā „pakatitithe
 yeva pāṇiyaṃ pivissāmīti“ tattha gantvā otaranto yeva pāse
 bajjhi. So „sac’ āhaṃ idān’ eva baddharavaṇṇaṃ¹⁴ ravissāmi
 ñātigāno¹⁵ pāṇiyaṃ apivitvā va bhīto¹⁶ palāyissatīti“¹⁷ cintetvā

¹ Bā adds me diṭṭho. ² Bā sace vakkhāmi in the place of vutte. ³ Bā adds
 me uppanno. ⁴ Ck² -sīti. ⁵ Bā -vaṇṇassa migassa-. ⁶ Ck² añño. ⁷ Bā -si
 devīti. ⁸ Bā adds viya. ⁹ Bā adds tassa vacanaṃ sutvā. ¹⁰ Bā -pātetvā. ¹¹
 Bā keneva aya-. ¹² Bā yaṭṭhi. ¹³ Bā bhandhanaravaṇṇaṃ. ¹⁴ Bā -ā. ¹⁵ Bā -ā,
 adding vanaṃ. ¹⁶ Bā -antīti.

yaṭṭhiyaṃ allīyitvā attano vase vattetvā pāṇiyaṃ pivanto viya
 ahoṣi. Atha asītiyā migasahassānaṃ pāṇiyaṃ pivitvā uttaritvā
 tṭhitakāle „pāsaṃ chindissāmīti“ tikkhattuṃ ākaḍḍhi¹, paṭhama-
 vāre cammaṃ chiḍḍi, dutiye² māmsaṃ, tatiye³ nahāruṃ chin-
 ditvā pāse aṭṭhiṃ āhacca aṭṭhāse. So chinditum asakkonto
 baddharāvaṃ⁴ ravi, migagaṇo⁵ „bhāyitvā tīhi ghaṭāhi palāyi⁶.
 Cittamigo tiṇṇaṃ pi ghaṭānaṃ⁷ antare M-aṃ adisvā „idaṃ
 bhayaṃ uppajjamānaṃ mama bhātu uppannaṃ bhavissatīti“
 cintetvā tassa santikaṃ gantvā⁸ taṃ baddhaṃ⁹ passi. Atha
 naṃ M. disvā „bhātika mā idha tiṭṭha, sāsamaṃ idam 10
 thānaṃ“ ti vaṭṭvā uyyojento paṭhamaṃ gātham āha:

1. Ete yūthā¹ patiyānti bhūṭā maraṇā¹⁰ Cittaka,
 gaccha tuvaṃ¹¹ pi, mā kaṃkhi, jivissanti tayā sahā¹² ti. 84.

Tattha ete ti cakkhupathaṃ atikkamitvā dūragate¹³ sandhāyāha, pati-
 yantīti patigacchanti palāyanti¹⁴ attho, Cittakā¹⁵ ti taṃ ālapati, tayā sahā¹⁶
 ti tvaṃ aṇesaṃ mama thāne thavā rājā hohīti ete tayā saddhiṃ jivissanti¹⁷.

2. Tato ubhinnaṃ pi tisso ekantarikagāthā¹⁸ honti:
 1. Nāhaṃ Rohanta¹⁴ gacchāmi, hadayaṃ me avakaḍḍhati¹⁵,
 na taṃ aham jahissāmi, idha hessāmi¹⁶ jivitaṃ¹⁷. 85.
 2. Te hi nūna marissanti andhā aparināyikā,
 gaccha¹⁸ tuvaṃ¹¹ pi, mā kaṃkhi, jivissanti tayā saha. 86.
 4. Nāhaṃ Rohanta¹⁴ gacchāmi, hadayaṃ me avakaḍḍhati¹⁵,
 na taṃ baddhaṃ jahissāmi, idha hessāmi jivitaṃ ti. 87.

Tattha Rohanta¹⁹ ti M-aṃ nāmena ālapati, avakaḍḍhati²⁰ galati²¹,
 sokena avakaḍḍhiyati²², te hi nūnā²³ ti te amhākaṃ mātāpitara ekaṃsen²⁴ eva
 dvīsu pi aṇesaṃ idha matesu aparināyikā hutvā apaṭijaggiyamānā sussitvā ma-
 rissanti, taṃ bhātika Citta gaccha tvaṃ²⁵, tayā saha te jivissanti²⁶ attho,
 idha hessāmi²⁷ ti²⁸ imasmiṃ yeva thāne jivitaṃ jahissāmīti vatvā

¹ Bā -itvā. ² Bā -yavāre. ³ Bā bandharavaṃ. ⁴ Bā -ā. ⁵ Bā -yimsu. ⁶
 Bā -tṭhitakāle. ⁷ Ck^o āg-. ⁸ Bā bandhanath. ⁹ Ck^o yūthādhā. ¹⁰ Ck^o -ṇassa.
¹¹ Ck^o tvaṃ. ¹² Bā dūraṃ-. ¹³ Bā -āyo. ¹⁴ Bā Rohaṇa. ¹⁵ C^o Bā ava-
 kassati. ¹⁶ Bā hi-. ¹⁷ Bā adde bodhisatto āha. ¹⁸ all three MSS. ava-
 kassati. ¹⁹ Bā rohāṇā. ²⁰ Bā -kassati. ²¹ Bā galayati. ²² Bā kaḍḍhiyati. ²³
 Bā tuvaṃ. ²⁴ Bā hi-.

B-assa dakkhiṇapassaṃ nissāya taṃ sandhāretvā assā-sento atṭhāsi. Sutanāpi nāma migapotikā palāyitvā migānaṃ antare ubho bhātike apassanti „idaṃ bhayaṃ mama bhātikā-naṃ uppannaṃ bhavissatīti“ nivattitvā tesāṃ santikaṃ āgatā,
5 naṃ¹ āgacchantiṃ disvā M. pañcamāṃ gāthā āha:

6. Gaccha bhīru palāyassu, kūṭe baddho² smi āyase,
gaccha tuvaṃ³ pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā sahā⁴ ti. 88.

Tattha bhīrū⁵ ti mātugāmo nāma appamattikenāpi bhāyati, tena naṃ evaṃ ālapati, kūṭe ti paṭicchannaṭṭhāse, āyase ti so hi anto udake ayakkhaṇḍham
10 koṭṭetvā⁶ tattha sārādāruṃ yaṭṭhiṃ bandhitvā oḍḍito, tasmā evaṃ āha. tayā sahā⁷ ti te asīṭisabassamigā tayā saddhiṃ jīvissanti.

Tatoparā⁸ purimanayen⁹ eva¹⁰ so gāthā honti:

6. Nāhaṃ Rohanta¹¹ gacchāmi, hadayam me avakaḍḍhati¹²,
na taṃ ahaṃ jahissāmi, idha hessāmi jīvitaṃ. 89.

15 7. Te hi nūna marissanti andhā aparināyikā,
gaccha tuvaṃ¹³ pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā sahā. 90.

8. Nāhaṃ Rohanta gacchāmi, hadayam me avakaḍḍhati¹⁴,
na taṃ baddhaṃ jahissāmi, idha hessāmi¹⁵ jīvitaṃ ti. 91.

Tattha te nūnā¹⁶ ti idhāpi mātāpitāro va sandhāyāha

20 Sāpi tath¹⁷ eva paṭikkhipitvā M-assa vāmapassaṃ nissāya
assāsayaṃānā¹⁸ atṭhāsi. Luddo pi te mige palayante disvā
baddharāvaṇ¹⁹ ca sutvā „baddho bhavissati migarājā“²⁰ ti gāl-
haṃ kacchaṃ bandhitvā migamāraṇasattim ādāya vegenā-
gacchi²¹. M. āgacchantāṃ disvā navarnaṃ gāthā āha:

25 9. Ayaṃ so luddako eti ruddarūpo²² sahāvudho,
so²³ no vadhissati ajja usunā sattiya-m-apitā²⁴. 92.

Tattha ruddarūpo²⁵ ti dūruṇajātiko, sattiyaṃ apitā²⁶ sattiyaṃ²⁷ no
paharitvā vadhissati, tasmā yāso no nāgacchati tāva palāyathā²⁸ ti.

¹ Bā tath. ² Cā tvarh. ³ Bā koṭṭe. ⁴ Bā -raṭh. ⁵ Bā rohāna. ⁶ Cā Bā -kaṇ-
nati. ⁷ Bā -kassati. ⁸ Bā hi-. ⁹ Bā assāsayaṃānā. ¹⁰ Bā bandharāvaṇ. ¹¹
Cā vegenāñchi, Bā vegenāgacchati. ¹² Bā ludda-. ¹³ Bā yo.

Tam disvāpi Cittamigo na palāyi. Sutanā pana saka-
bhāvena saṅṭhātum¹ asakkonti maraṇabhayaabhītā thokaṃ palā-
yitvā „ahaṃ dve bhātike pahāya kuhiṃ palāyissāmīti“ attano
jīvitam jahitvā nalāṭena maccum ādāya punāgantvā bhātu
vāmapasse aṭṭhāsi.

Tam atthaṃ pakāsento S. dasamaṃ gātham āha

10. Sā muhuttaṃ palāyitvā bhayaṭṭhā² bhayatajjitā
sugōkkaram akarā bhīru maraṇāy³ ūpanivattathā ti. 93.

Tattha maraṇāyūpanivattathā⁴ 'ti' maraṇatthāya upanivatti

Luddo pi āgantvā te tayo jane ekato tṭhite disvā metta- 10
cittam⁵ uppeṭtvā ekakucchiyaṃ nibhattabhātaro⁶ viya te
maññamāno cintesi: „migarājā tāva pāse baddho, ime pana
dve janā hirottapa⁷bandhena baddhā, kin nu kho ime⁸ etassa
honti“ atha ne pucchanto

11. Kin nu te 'me migā honti, muttā baddham⁹ upāsare, 15
na taṃ cajitum icchanti jīvitassa¹⁰ pi kāraṇā ti 94.

* Tattha kin nu te me ti kin nu te ime, upāsare ti upāyanti

Ath' assa B. ācikkhi:

12. Bhātaro honti me ludda saudariyā ekamātukā,
na maṃ cajitum icchanti jīvitassa pi kāraṇā ti. 95. 20

So tassa vacanaṃ sutvā bhiyyosomattāya muducitto ahoṣi.

Citto¹¹ migarājā tassa muducittam¹² nātvā „samma ludda", mā
tvam¹³ etaṃ migarājānaṃ 'migamatto¹⁴ yevā' 'ti maññittha,
ayaṃ hi aṭṭhiyā migasahassānaṃ rājā silācārasampanno sabba-
sattesu muducitto mahāpaṇṇo andhe jipṇe mātāpitāro poseti, 25
sace tvam¹⁵ evarūpaṃ dhammikaṃ¹⁶ māresi etaṃ mārento mātā-
pitāro ca no¹⁷ mañ ca bhaginiṃ ca me ti amhe pañca pi jane
māresi yeva, mayhaṃ pana bhātu jīvitam¹⁸ dento pañcannam pi
no¹⁹ jīvitadāyako sīti²⁰ vatvā

¹ Bā sandhoretum. ² Bā bhayaṭṭhā. ³ Ck^o nibbattā-. ⁴ Ck^o me. ⁵ Bā bandhami.

⁶ Bā -assā. ⁷ Bā -a. ⁸ Bā -ttatam. ⁹ Bā -aka. ¹⁰ Bā migamatto. ¹¹ Bā adda
migarā. ¹² Bā -ma. ¹³ Bā janānaṃ.

18. Te hi uūna marissanti andhā aparināyikā,
pañcannaṃ jīvitaṃ dehi, bhātaraṃ muñca luddakā 'ti 96.
gātham āha. So tassa dhammakathaṃ sutvā pasannacitto
„mā bhāyi sāmīti“ vatvā anantaraṃ gātham āha:

11. So vo ahaṃ pamokkhāmi mātāpettibharaṃ¹ mīgaṃ,
nandantu mātāpitāro muttāṃ disvā mahāmigan ti. 97.

Tattha vo ti nipātamattaṃ, muttam² ti bandhanā muttāṃ passivā.

Evañ ca pana vatvā cintesi: „rañño dinno yaso³ mayhaṃ
kiṃ karissati, sac' āhaṃ imaṃ migarājānaṃ vadhissāmi ayaṃ
10 vā⁴ me paṭhavi bhinditvā⁵ vivaraṃ dassati asani vā me mattha-
kaṃ patissati, vissajjessāmi naṃ“ ti so. M-aṃ 'ūpasāṃkamitvā
yaṭṭhiṃ pādetvā cammayottaṃ cīkrūtvā migarājānaṃ āliṅgitvā
udakapariyante nipajjāpetvā muducittena saṃkaṃ pāsā⁶ mo-
cetvā nahārūhi nahāruṃ maṃsena maṃsaṃ cammena cammaṃ
15 samodhānetvā udakena lohitaṃ dhovitvā mettācittena pu-
nappuna parimajji. Tassa mettānubhāvena M-assa 'ca pāra-
mitānubhāvena sabbāni nahārumaṃsacammāni sandhiyīrasu,
pādo sañchannachavisañchannalomo⁷ ahoṣi, sukattāhane bad-
dho ahoṣīti pi na paññāyi, M. sukhaputto hutvā atthāsi.
20 Taṃ disvā Cittamigo somanassajāto luddassa anumodanaṃ
karonto

13. Evaṃ luddaka nandassu saha sabbehi nātibhi
yathāham ajja nandāmi muttāṃ disvā mahāmigan ti 98.
gātham āha.

25 Atha M. „kin nu kho esa luddo maṃ gaṇhanto attano
kammena gaṇhi udāhu aññassa āpattiyaṃ“ ti cintetvā gaṇhi-
kāraṇaṃ pucchi. Luddaputto āha: „sāmi, na mayhaṃ tum-
behi kammaṃ atthi, rañño pana aggamaheṣi Khemā nāma
tumhākaṃ dhammakathaṃ sotukāma, tadatthāya rañño āpattiyaṃ
30 tvaṃ mayā gaṇito“ ti. „Samma evaṃ santa maṃ vissajjento

¹ Bā - pitti. ² Cko muttā. ³ Bā dinnayassena. ⁴ Ck va. Bā cā. ⁵ Bā bhijjivā.
⁶ Cko - saṃ. ⁷ Cko sañchayī.

atidukkaraṃ karosi, ehi maṃ netvā rañño dassehi, deviyā dhammaṃ kathessāmīti¹. „Sāmi², rājāno nāma kakkhaḷā, ko jānāti kiṃ bhavissati³, mayhaṃ rañño dinnena yasena kammaṃ n' atthi, gaccha tvaṃ yathāsukhaṃ“ ti. Puna M. „iminā maṃ vissajjenti⁴ena atidukkaraṃ kataṃ⁵, yasapaṭilābhaupāyam assa⁶ karissāmīti“ cintetvā „samma piṭṭhiṃ tāva me hatthena parimajjā⁷“ 'ti āha. So parimajji, hattho suvaṇṇavaṇṇehi lomehi pūri⁸. „Sāmi imehi lomehi kiṃ karomīti⁹. „Samma imāni haritvā¹⁰ rañño ca deviyā ca dassetvā 'imāni tassa suvaṇṇavaṇṇamigassa lomaṇīti' vatvā mama ṭhāne ṭhatvā imāhi gāthāhi¹¹ deviyā dhammaṃ desehi, taṃ¹² sutvā yeva hi 'ssa¹³ dohaḷo paṭippassambhissatīti¹⁴. „Dhammaṃ cara mahārājā¹⁵“ 'ti dasa-dhammacariyagāthā uggaṇhāpetvā pañcasilāni datvā appamādena ovaditvā uyyoyesi. Luddaputto M-aṃ ācariyaṭṭhāne ṭhapetvā tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ katvā catūsu ṭhānesi van-¹⁶ ditvā lomāni paduminipattena gahetvā pakkāmi. Te pi naṃ¹⁷ ṭayo janā thokaṃ anugantvā mukhena gocaraṃ ca pānīyaṃ ca gahetvā mātāpitunnaṃ santikaṃ gamiṃsu¹⁸. Mātāpitaro „tāta Rohanta¹⁹, tvaṃ kira²⁰ baddho, kathaṃ mutto“ ti pucchanta²¹

16. Kathaṃ²² pamokkho āsi²³ upanītasmiṃ jīvite, 20

kathaṃ²⁴ putta amocesi kūṭapāsamha²⁵ luddako ti 99.

gātham āhaṃsu.

Tattha upanītasmiṃ ti tava jīvite maraṇantike²⁶ upanīte kathaṃ pamokkho āsi²⁷.

Taṃ sutvā B. tisso gāthā abhāsi:

25

17. Bhaṇaṃ kaṇṇasukhaṃ vācāṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ subhāsitaṃ²⁸hi vācāhi Cittako maṃ amocayi. 100.

18. Bhaṇaṃ kaṇṇasukhaṃ vācāṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ subhāsitaṃ²⁹hi vācāhi Sutanā maṃ amocayi. 101.

¹ Ck^o -ssāmi, omitting ti sāmi. ² Ck^o -titi. ³ B^d -āhi. ⁴ all three MSS. puri. ⁵ Ck^o niha-. ⁶ Ck^o omit taṃ. ⁷ B^d tassā. ⁸ B^d pasam-. ⁹ B^d omits naṃ. ¹⁰ Ck^o āg-. ¹¹ B^d rohana. ¹² B^d adda pāse. ¹³ Ck^o -to. ¹⁴ B^d adda tvaṃ for te? ¹⁵ B^d aṇi. ¹⁶ B^d -hā. ¹⁷ C^o maraṇasantike, B^d -santikaṃ.

19. Sūtvā kaṇṇasukhaṃ vācaṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ⁶
subhāsitaṃ sutvāna luddako maṃ amocayīti. 102.

Tattha bhaṇan ti bhananto, hadayaṅgan ti hadayaṅgamaṃ, dutiya-
gāthāya bhaṇan ti bhaṇamānā, sutvā ti so imesaṃ ubhinnān vācaṃ sutvā.

- 5 Ath' assa mātāpitaro aṇumodantā āhaṃsu:
20. Evaṃ ānandito¹ hotu saha dārehi luddako
yathā may' ajja nandāma disvā Rohantam² āgatan ti. 103.
Luddo pi araṇṇā nikkhamitvā rājakulaṃ gantvā rājānaṃ
vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsī. Taṃ disvā rājā³

- 10 21. Nanu tvaṃ avacā⁴ ludda: migacammāni āharim⁵,
atha kena nu vaṇṇena migacammāni nāharitī⁶. 104.

Tattha migacammānīti migāṃ vā vāmaṃ vā, āharin ti āharissāmi,
idaṃ vuttāṃ hoti: 'ambho ludda, nanu tvaṃ evaṃ avaca: migāṃ ānetuṃ asak-
konto cammaṃ āharissāmi⁷, taṃ asakkonto lomānīti, so tvaṃ kapa kāraṇena
15 n' eva migāṃ na migacammaṃ āharitī⁸.

Taṃ sutvā luddo

22. Āgamā⁹ c' eva hatthaththaṃ kūtāpāsāṃ ca so migo,
abajjhi, taṃ ca migarājāṃ taṃ ca muttā upāsare. 105.
23. Tassa me āhu¹⁰ saṃvego abbhuto lomahaṃsano,
20 imaṃ c' āhaṃ migāṃ haṇṇe ajja hassāmi¹¹ jīvitan ti āha. 106.

Tattha āgamā¹² ti mahārāja so migo, tasma hatthaththaṃ hatthapāsāṃ
c' eva¹³ mayā odditaṃ kūtāpāsāṃ ca āgato āgaminī ca kūtāpāse abajjhi, taṃ ca
muttā upāsare ti taṃ ca baddhaṃ apare muttā abaddhā ca dve, migā assā-
sentā¹⁴ taṃ nissāya aṭṭhaṃsu, abbhuto¹⁵ ti pubbe abbhūtapubbo, imaṃ cāhaṃ
25 ti aha me saṃvigassa etad aho: sacā āhaṃ imaṃ migāṃ haṇṇessāmi ajj' eva
imaṃ yeva tvaṃ jīvitaṃ jahissāmiti¹⁶.

24. Kīdisā te migā ludda, kīdisā dhammikā migā,
kathaṃvaṇṇā kathaṃsilā, bālhaṃ kho te paṇṇasāsi 107.
idaṃ so rājā vimhaya vasena punappuna pucchati. Taṃ
30 sutvā luddo

¹ Ck² anindito. ² B² roḥaṇam. ³ B² add āha. ⁴ B² -ca. ⁵ B² -rī, Ck² -raṇ-
⁶ B² -rati. ⁷ B² ānessāmi. ⁸ B² -raṇṇitī. ⁹ Ck² -ma, B² -maṇ. ¹⁰ so all
three MSS. ¹¹ B² ajjeva hīssāmi. ¹² all three MSS. ¹³ B² paṇṇasāsi.
¹⁴ Ck² assāsentā. ¹⁵ B² add taṃ sutvā rājā āha.

25. Odātasiṅgā sucivālā jātarūpatacūpamā,
pādā lohitaḱā tesam, añjitakkhā manoramā ti gātham āha. 108.

Tattha odātasiṅgā ti rajatadāmasadisasiṅgā, sucivālā ti camarī-
vālasadisena¹ sucinā vālena samannāgatā, lohitaḱā ti rattaromapavālasadisā²,
pādā ti khurapariyautā, añjitakkhā ti añjitehi³ viya visuddhapaṇcappasādehi⁵
akkhihi samannāgatā.

Iti so kathento va M-assa suvaṇṇavaṇṇāni lomāni rañño
hatthe ṭṭhapetvā tesam migānaṃ sarīravannaṃ pakāsento

26. Edisā te migā deva, edisā dhammikā migā,
mātāpettibharā⁴ devā, na te so abhihārayan⁵ ti 109. 10
gātham āha. „

Tattha mātāpettibharā ti jīṇṇe andhe mātāpitāro posenti, etādisā
tesam⁶ dhammikā, na te so abhihārayan⁵ ti so migarājā na sakkā kenaci
taṃ paṇṇākārattthāya⁷ abhiharitum ti attho, abhihārayin⁷ ti pi pātho, so te
ahan taṃ⁸ paṇṇākārattthāya nābhihārayin⁹, na āharin ti attho. 15

Ito so M-assa ca Cittamigassa ca Sutanāya ca miga-
potikāya guṇe kathetvā „mahārāja ahan tena migaraññā attano
lomāni dassetvā ‘mama ṭṭhāne ṭṭhatvā dasahi dhammacariyā-
gāthāhi¹⁰ deviyā dhammaṃ katheyyāsīti*’ āṇatto“ ti vatvā

¹ Bā camarī-. ² Bā rattanakhapa-. ³ Cks. -te. ⁴ Bā -pitti-. ⁵ Cks. -yun.

⁶ Cā Bā ne-. ⁷ Cks. -hārayan. ⁸ Bā so aham te taṃ. ⁹ Bā -yi, Cks. -yūn.

¹⁰ Bā rājadhā-

* After katheyyāsīti B. reads as follows:
uggaṇhāpito āṇatto“ ti¹. Taṃ sutvā rājā taṃ sattaratanakhacite rājapallāṃke
nisidāpetvā sayam deviyā sadāhim nicāsane ekamantaṃ nisiditvā taṃ añjalim
paṇṇayha yācati. So dhammaṃ desento āha:

- 1 Dhammaṃ cara mahārāja mātāpitusu khattiya,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamissati.
- 2 Dhammaṃ cara mahārāja puttadāreṣu khattiya,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamissati.
- 3 Dhammaṃ cara mahārāja mīttāmaccesu khattiya,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamissati.
- 4 Dhammaṃ cara mahārāja vāhanesu¹ baleṣu ca,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamissati.

¹ Bā omits ti. ² Bā vāhanesu? Bā vāhanesu.

kañcanapīṭhe nisīditvā tāhi gāthāhi dhammaṃ desesi. Deviyā dohaḷo paṭippassambhi. Rājā tussitvā luddaputtaṃ mahantena yasena santappento

27. Dammi nikkhasataṃ ludda thullaṃ ca maṇikuṇḍalaṃ
 5 catussadañ¹ ca pallaṃkām ummāpupphasirinnibhañ² 110.
 28. Dve ca sādisiyo bhariyā ūsabbhañ ca gavaṃ satam,
 dhammena rajjaṃ kāressaṃ, bahukāro me si luddaka. 111.
 29. Kasī vanijjā iṇadānaṃ³ uñchācariyāya luddaka —
 etehi⁴ dāraṃ posehi, mā pāpam akarā⁵ punan⁶ ti 112.
 10 gāthā āha.

Tattha thullan ti mahagghaṃ, maṇikuṇḍalan ti⁷ pasādhanaṃ ca te dammi, catussadan⁸ ti caturassadan⁹, catussasakaṃ ti attho. ummāpupphasirinnibhañ² ti nilapaccattharaṇatāya⁹ ummāpupphasadisāya¹⁰ nibbhāya obhāsena samannāgataṃ kālavaṇṇadārusāramayaṃ vā, sādisiyo ti añña-

¹ B⁴ caturassan. ² B⁴ ummāpupphasannibhaṃ. ³ C⁴ ina-, B⁴ iṇadānaṃ. ⁴ B⁴ etena. ⁵ B⁴ -ri, C⁴ -raṃ. ⁶ B⁴ -nā. ⁷ B⁴ caturassan. ⁸ C⁴ -rā-, B⁴ omits ca. ⁹ C⁴ -natthanāya, C⁴ -natthātāya, B⁴ nilapaccattaraṇatthā. ¹⁰ C⁴ bahupakāro, B⁴ bahukāro.

- 5 Dhammaṃ cara mahārāja gāmesu nigamesu ca,
 idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
 6 Dhammaṃ cara mahārāja rattheṣu janapadesu ca
 idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
 7 Dhammaṃ cara mahārāja samapabrāhmaṇeṣu ca
 idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
 8 Dhammaṃ cara mahārāja nigapakkhīsu khattiye
 idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
 9 Dhammaṃ cara mahārāja, dhammo suciṇṇo sukham āvāheti¹,
 idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
 10 Dhammaṃ cara mahārāja, Indo devā sabrahmaṇā
 suciṇṇena divaṃ pattā, mā dhammaṃ rāja paṇādo².
 11. Tatth' ev' ete vattapadā³, esā va anusāsani,
 saṇḍhaṃ sevi Kalyāṇi sā eti tdivaṃ gatā ti.

Iti neśādaputto M-ena desitaniyāmena Akāsaṅgamaṃ tārento viya Buddha-
 līhāya dhammaṃ desesi. Mahājano sādhu-kārasasācānta-pavatteti. Dhamma-
 kathaṃ sutvā yeva⁴ dohaḷo paṭippassambhi etc.

¹ read: dhammo āvāheti sukham? ² so both MSS. for pāmodo; p. 111, 25, vol. III ⁴, Dh. v. 371 is likewise to be read pāmodo, then the metre will be right. ³ B⁴ tattheva te vattapadā.

maññaṃ rūpena ca bhogena ca sadisā, usabhaṇca gavaṃ satan ti usa-
bhaṇṇakāṃ katvā gavasataṃ ca te dammi, kāressan ti dasarājadhamme
akopento dhammen' eva rājāṃ kāressāmi, bahukāro¹ me sīti suvaṇṇa-
vannassa migarañño thāne thatvā dhammassa desitattā tvaṃ mama bahūpakāro,
migarañjena² vuttaniyāmen' eva te ahaṃ pañcasu silesu patitthāpito, kasī³
vaṇijjā ti sṃmma luddaka, ahaṃ migarājapū⁴ adisvā tassa vacanam eva sutvā
pañcasu silesu patitthito, tvaṃ pi ito pañthāya silavā hohi yāni tāni kasī vaṇijjā⁵
inadānaṃ⁶ uñchācariyā 'ti ājīvamukhāni etena sammāājīvena tava puttadāraṃ
posehi, mā puna pāpaṃ karīti.

So rañño kathaṃ sutvā „na me gharāvāsen' attho,
pabbajjāṃ anujāna⁷ devā“ 'ti' anujānāpetvā raññā dinnam⁸
dhanam puttadārassa datvā Himavantam pavisitvā isipabbajjāṃ
pabbajjtvā attha samāpattiyo nibbattetvā Brahmalo-ka-parāyano
ahosi. Rājāpi M-assa evāde thatvā saggapadam⁹ pūresi.
Ovādo¹⁰ vassasahassam¹¹ pavatti¹².

15

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi mam' atthāya Anandena
jīvitam pariccattam evā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā luddo¹³ Channo ahosi,
rājā Sāṇṇputto, devī Khemā bhikkhunī, mātāpitāro mahārājakulāni,
Sutanā Uppalavannā, Cittamigo Anando, asītimigasahassāni Sākiyagaṇo,
Rohantamigarājā¹⁴ aham evā“ 'ti. Rohantamigajātakaṃ¹⁵.

20

6. Haṃsajātaka.

Ete haṃsā pakkamantīti. Idam S. Veluvane v. Anan-
dattherassa jīvitapariccāgam eva ā. k. Tadāpi hi dhammasa-
bhāyaṃ therassa guṇakathaṃ kathentesu bhikkhusu S. āgantvā¹⁶
pucchitvā¹⁷ „na bhikkhave idān' eva pubbe p' Anandena¹⁸ mam'
atthāya jīvitam pariccattam evā“ 'ti vatvā a. ā.:

25

A. B. Bahuputtako nāma rājā r. kāresi, Khemā¹⁹ nām'
assa aggamāhesī ahosi. Tadā M. suvaṇṇahaṃsayoniyaṃ nib-
battitvā navutihaṃsasahassaparivuto²⁰ Citta-kūṭe vasi. Tadāpi

¹ Cks bahupakāro, Bā bahūkāro. ² Cks -je. ³ Bā -jānam. ⁴ Bā -āni. ⁵ Cks
ina-. ⁶ Bā -nātha. ⁷ Ck omite anu -- ti. ⁸ Bā -a. ⁹ Bā saggapūram. ¹⁰
Bā tassā o-. ¹¹ Bā vassasātasahassam. ¹² Bā -ttati. ¹³ Bā -ako. ¹⁴ Bā
omite rohanta. ¹⁵ Bā rohaṇa-. ¹⁶ Bā adds kāya nutha bhikkhave e. k. s. ti.
¹⁷ Bā adds imāya nāma ti vutte. ¹⁸ Bā pi ā-. ¹⁹ Bā adds tveva. ²⁰ Bā chana-

Tato Sumukho paṃkapiṭṭhe nisīditvā

4. Nāhaṃ dukkhapareto ti¹ Dhataratṭha tavaṃ² jahe,
jīvitam maraṇam vā me tayā saddhiṃ bhavissatīti 116.
gātham āha.

Tattha³ dukkhapareto ti mahārāja tvaṃ maranadukkhapareto ti⁴ 5
ettaken⁵ eva nāhaṃ⁶ jahāmi.

Evaṃ Sumukhena sīhanāde kate Dhataratṭho

5. Etad ariyassa kalyāṇam yaṃ tvaṃ Sumukha bhāsasi,
taṃ ca vīmaṃsamāno⁷ 'haṃ pata te taṃ⁸ avassajin ti 117.
gātham āha.

Tattha etad ariyassā⁹ ti yaṃ tvaṃ nāhaṃ tavaṃ¹⁰ jahe ti bhāsasi etaṃ
ācārasampannassa ariyassa kalyāṇam tūtamavacanam, pata te taṃ ti ahaṃ ca
na taṃ vīssaṃjjetukāmo evaṃ avacaṃ atha kho taṃ vīmaṃsamāno pata tu¹¹ iti
etaṃ vacanaṃ avassajin, gacchā¹² ti taṃ avocaṃ ti attho.

Evaṃ tesam kathayantānaṃ¹³ ñeva luddaputto daṇḍam¹⁴
ādāya Vegenāgato. Sumukho Dhataratṭham assāsento¹⁵ tassā-
bhīmukho gantvā apacitīm dassetvā haṃsarañño guṇe kathesi,
tāvad eva luddo muducitto ahosi, so tassa muducittataṃ ñatvā
puna gantvā haṃsarājam eva assāsento atṭhāsi. Luddo pi
haṃsarājānaṃ upasaṃkamitvā chaṭṭham gātham āha:

6. Apadeṇa padaṃ yāti antalikkhe caro dijo¹⁶,
ārā pāsāṃ na bujji tvaṃ haṃsānaṃ pavaruttamo ti. 118.

Tattha apadeṇa padaṃ ti mahārāja tumbhādiso antalikkhacaro¹⁷ dijo
apadeṇa¹⁸ akāse padaṃ katvā yāti, na bujjhīti¹⁹ so tvaṃ evarūpo dūrato va
imaṃ²⁰ pāsāṃ na bujji²¹ nāvajjānīti²² pucchati.

M. āha:

7. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye (II²², III²³)
atha jālaṃ ca pāsāṃ ca āsajjāpi²⁴ na bujjhatīti. 119.

¹ Bā smi. ² Bā tvaṃ. ³ Cks omit ti. ⁴ Bā nāhaṃ. ⁵ Bā -nā. ⁶ so
all three MSS. for patā t' etaṃ? ⁷ Bā tvaṃ. ⁸ so¹⁰ Bā; Ck panataṃ, Ck
panitaṃ. ⁹ Bā kathesi. ¹⁰ Bā -setvā. ¹¹ Bā dvi-. ¹² Cks -kkhe-. ¹³ Bā
-de. ¹⁴ Cks na bujjhati, Bā nibbujhīti. ¹⁵ Ck idam, Bā omits imaṃ. ¹⁶ Ck
adds taṃ. ¹⁷ Bā na jānāsitīti. ¹⁸ Bā -jjapi, Cks -jjhāpi

Tattha parābhavo ti samma luddaputta yadā parābhavo avaḍḍhi¹ vināso sampatto hoti atha so² poso jīvitasaṃkhaye patte jālaṃ ca pāsāṇ ca patvāpi na jānāti attho.

Luddo³ haṃsarañño kathaṃ abhinanditvā Sumukhena
5 saddhiṃ sallapanto tisso gāthā abhāsi:

8. Ete haṃsā pakkamanti vakkaṅgā bhayameritā,
harittaca hemavaṇṇa tvaṇ⁴ ca naṃ⁵ avahīyasi. 120.

9. Ete⁶ bhutvā pivitvā ca pakkamanti vihaṅgamā
anapekkhamānā vakkaṅgā, tvaṇ⁷ nev⁸ eko⁹ upāsasi. 121.

10. Kin nu t' āyaṃ¹⁰ dijo hoti, mutto baddhaṃ upāsasi,
ohāya sakuṇā yanti¹¹, kiṃ eko avahīyasīti. 122.

Tattha tvaṇ¹² ca naṃ¹³ ti tvaṃ¹⁴ eva ohīyyasīti pucchati, upāsasīti payirupāsasi.

Sumukho āha:

15 11. Rājā me so dijo mitto sakha pānasamo ca me,
n' eva naṃ vijahissāmi yāva kālassa pariyāyan¹⁵ tī. 123.

Tattha yāva kālassa pariyāyan ti luddaputta yāva jīvitakālassa pariyosānaṃ ahaṃ etaṃ na jahissāmi yeva.

Taṃ sutvā luddo pasannacitto hutvā „sa¹⁶ āhaṃ evaṃ-
20 silasampannesu imesu aparajjhissāmi paṭhavi pi me vivaraṃ
dadeyya, kim me rañño santikā laddhena dhanena¹⁷, vissajjes-
sāmi ne“ ti cintetvā:

12. Yo ca tvaṃ sakhino hotu¹⁸ pāṇaṃ cajitum icchasi
so te sahāyaṃ muñcāmi, hotu rājā tavānugo ti 124.

95 gātham āha.

Tattha yo ca tvaṃ ti yo nāma tvaṃ, so te ti so ahaṃ, tavānugo ti
ssa haṃsarājā tava vasaṃ anugato hotu, taya saddhiṃ ekaṭṭhaṅg vasaṃ.

Evaṃ ca pana vatvā Dhataratṭhaṃ yatthipāsato otāretvā
tīraṃ¹⁹ netvā pāsāṃ muñcitvā muducittena lohitaṃ dhovitvā

¹ B¹ avuḍḍhi. ² B² omits so. ³ B³ adda pi. ⁴ C⁴ tvaṇca na, B⁴ tvaṇcenam.
⁵ B⁵ eko. ⁶ B⁶ tvaṇceveko. ⁷ B⁷ kiṃ nu tyāyaṃ. ⁸ C⁸ hanti. ⁹ B⁹ tvaṇ-
cenam, C⁹ tvaṇcatan, C⁹ tvaṇcatan? ¹⁰ so all three MSS. for paryāyan? ¹¹ so
all three MSS. for hotu? ¹² B¹² saratīraṃ.

nahāruādīni paṭipādesi. Tassa muducittatāya M-assa pārami-
tānaṃ ānubhāvena ca tāvad eva pādo sacchavi¹ ahosi, bandha-
natṭhānam² pi na paññāyi. Sumukho M-am³ oloketvā tuṭṭha-
citto anumodanaṃ karonto⁴

18. Evaṃ⁵ luddaka nandassu saha⁶ sabbehi ñātibhi (III^{2a1}₁₃) 5

yathāham ajja nandāmi muṭṭam disvā dijādhipan ti. 125.

Taṃ sutvā luddo „gacchatha sāmīti“ āha. Atha naṃ M.
„kiṃ paṇa tvaṃ samma maṃ attano atthāya bandhi udāhu
aññassāṇattiyā“ ti pucchitvā⁵ tena tasmim kārane ārocite „kin
nu kho me ito va Cittakūtaṃ gantuṃ seyyo udāhu nagaran“ 10
ti vīmaṇsaṇo „mayi nagaraṃ gate luddaputto dhanam la-
bhissati deviyā dohaḷo paṭiprassambhissati Sumukhassa mitta-
dhammo pākaṭo bhavissati⁶, tathā mama ñāṇabalena⁷ Khemaṃ
va saraṃ abhayadakkhiṇaṃ katvā labhissāmi⁸, tasmā nagaram
eva gantuṃ seyyo“ ti sanīṭṭhānaṃ katvā „ludda, tvaṃ amhe 15
kācenādaya rañño santikaṃ nehi, sace no rājā vissajjetukāmo
bhavissati vissajjessatīti“ āha. „Rājāno nāma sāmi kakkhaḷā,
gacchatha tumhe“ ti. „Mayaṃ tādisaṃ luddam pi muduka-
rimhā¹⁰, rañño ārādhane amhākaṃ ko¹¹ bhāro, nehi yeva no
sammā“ ti. So tathā akāsi. Rājā haṃse disvā¹² somanassa- 20
jāto hutvā¹³ dve pi haṃse kañcanapīṭhe nisīdāpetvā madhulāje
khādāpetvā madhūdaṃkaṃ¹⁴ pāyetvā añjalim paggayha dhamma-
kathaṃ āyāci. Haṃsarājā tassa sotukāmataṃ veditvā paṭha-
maṃ tāva paṭisanthāram akāsi. Tatr' imā haṃsassa ca rañño
ca vacanapaṭivacanagāthā honti: 25

14. Kaccin nu¹⁴ bhoto kusalaṃ,
kaṇṇi¹⁵ bhoto anāmayam,
Kacci¹⁶ raṭṭham idam phītaṃ
dhammena-m-anusāsati¹⁶. 126.

¹ C* sañchavi. C^o sachavi. ² B^d bandhaṭṭhānam. ³ B^d bodhisattarū. ⁴ B^d
adda gāthamāha. ⁵ B^d pucchi. ⁶ C^k -jessatīti. ⁷ C^k -jasm. ⁸ B^d gamissāmi.
⁹ C^k -hehīti. ¹⁰ B^d mudukaṃ ka-. ¹¹ B^d omits ko. ¹² B^d adda va. ¹³
B^d madhūdaṃkaṃ. ¹⁴ B^d kiñci in the place of kaccinnu ¹⁵ B^d kiñci. ¹⁶
so C^k; in the place of B^d -sasi.

15. Kusalam c' eva me haṁsa, atho haṁsa anāmayam,
atho raṭṭham idaṁ phītaṁ dhammena-m-anusāsati¹. 127.
16. Kacci² bhoto amaccesu doso koci na vijjati,
kacci³ āra amittā te chāyā dakkhiṇato-r-iva⁴. 128.
- 5 17. Atho pi me amaccesu ḥoso koci na vijjati,
atho āra amittā me chāyā dakkhiṇato-r-iva⁴. 129.
18. Kacci⁵ te sādīsī bhariyā assavā piyabhāṇinī
puttarūpayasūpetā tava chandavasānugā⁶. 130.
19. Atho me sādīsī bhariyā assavā piyabhāṇinī
10 puttarūpayasūpetā mama chandavasānugā. 131.
20. Kacci⁷ te bahavo puttā sujātā raṭṭhavaḍḍhamā
paññājavena sampannā, sammōdanti tato tato. 132.
21. Sataṁ⁸ eko ca me puttā Dhataratṭha mayā sutā,
tesaṁ tvaṁ kiccā⁹ akkhāhi, nāvarajjhanti¹⁰ te vaco ti. 133.

15 Tattha kusalam ti ārogyam, itaram tass' eva vevacanam, phītan ti
kacci⁷ te idaṁ raṭṭham phītam subhikkham dhammena ca nam⁹ anusāsati¹⁰
pucchati, doso ti aparādhō, chāyā dukkhiṇatorivā⁴ ti yathā nāma dāk-
khiṇadisābhīmukham¹¹ chāyā na vadḍhati evam kacci⁷ te amittā na vadḍhan-
vadati, sādīsī¹² jātigottakulapadesehi¹³ samānā, evarūpā¹⁴ sādīsī¹⁵ na hoti,
20 assavā ti vacanapaṭiggāhikā¹⁶, puttarūpayasūpetā¹⁷ te vadehi ca rūpena
ca yasena ca upetā, paññājavena¹⁸ ti paññāvegena, paññā¹⁹ jāvaḍḍhā²⁰ tani
tāni kiccāni paricchinditum samatthā ti pucchati, sammōdanti ti yathā yattha
niyuttā honti tato tato sammōdanti²¹ eva¹⁶ na virujjhanti²² pucchati, mayā sutā²³
ti mayā viesutā²⁴, maṁ hi loko bahuputtarājā ti vadati, iti te maṁ nissāya
25 pākāṭā jātā ti mayā sutā nāma hontīti vadati, tesaṁ tvaṁ kiccā²⁵ akkhāhi
hīti tesaṁ mama puttānaṁ idaṁ²⁶ nāma karontū²⁷ ti tvaṁ kiccā²⁸ akkhāhi
na te vacanaṁ avarajjhanti²⁹, ovādaṁ tesaṁ³⁰ dehīti adbhīpāyen³¹ evam āha

Taṁ sutvā M. tesaṁ ovādaṁ dento pañca gāthā abhāsi:

22. Upapanno³² pi ce hoti jātiyā vinayena vā
30 atha pacchā kurute yogam kicce āpāsu³³ idati. 134.

¹ so Cks; Bd -nusāmi corr. to -sāsāmi, Bc -nusāsāmi. against the metre. ² Bd
kiñci. ³ Cks -pakoriva. ⁴ Cks teriva. ⁵ Bd -dā-. ⁶ Bc -tam. ⁷ Bds kiñci
⁸ Bds -ru-. ⁹ Bds omit ca. nam. ¹⁰ Cks -sayiti. ¹¹ so Bds; Bd -khi. ¹² Cks
sa-. ¹³ Bds jātibhoga gatta-. ¹⁴ Cks -gga-. ¹⁵ Cks -gga-. ¹⁶ Bd -dento. ¹⁷
Bd viesutā. ¹⁸ Bd imath. ¹⁹ Bd karentu. ²⁰ Cks avajjhanti, Bds avarajjhanti.
²¹ Bds ne-. ²² Cks uppa-. ²³ Bd āpāsu, Bc āpāsu.

20. Tassa saṁhīrapañṇassa vivaro jāyate mahā,
nattamandho¹ va rūpāni phullāni-m-anupassati². 135.
21. Āsāre sārāyogaññū matim na tv-eva vindati,
sarabho va³ giriduggasmim antarā yeva sīdati. 136.
25. Hinaḥajacco pi ce hoti utṭhātā⁴ dhitimā naro
ācārasīlasampanno nise aggīva bhāsati. 137.
26. Etaṁ ve⁵ upamaṁ katvā putte vijjāsu vācaya,
saṁvirūhetha⁶ medhāvi khettabijam⁷ va vuṭṭhiyā ti. 138.

Tattha vinayenā 'ti ācārena, pacchā kurute yogan ti so⁸ ce sikkhi-
tabbasikkhāsu⁹ daharakāle yogain¹⁰ viriyam akatvā pacchā mahallakakāle karoti 10
evarūpo paṇḍitū, tathārūpe dukkhe vā āpadāsu vā uppannāsu sīdati¹¹ attānam
uddharitum¹² na sakkoti, tassa saṁhīrapañṇassa¹³ 'ti tassa asikkhitattā¹⁴
tato caritabbapañṇassa¹⁵ aniccalabuddhino¹⁶, vivaro ti bhogādīnam chiddam
parihānti attho, nattamandho¹⁷ ti nattandho¹⁸, idaṁ vuttam hoti: yathā
nattandho¹⁹ rattikāno rattim candobhāsādīhi thūlarūpāni passati sukhumāni²⁰ 15
passitum na sakkoti evam asikkhito²¹ saṁhīrapañṇo kismīcid²² eva bhaye
uppanne sukhumakiccāni²³ passitum na sakkoti olārikān²⁴ eva passati, tasmā tava
putte dāṭṭakāle yeva sikkhājetum vattatīti, āsāre ti nissāre²⁵ lokāyata-
vedasamaye²⁶, sārāyogaññū ti sārāyutto esa samayo ti maññamāno matim
na tv-eva vindati, bahum sikkhitvāpi²⁷ paññam na labhati yeva, giriduggas- 20
mim ti so evarūpo yathā nāma sarabho attano vasanattānāni āgacchanto antarā-
magge visamam pi samam ti maññamāno giridugge vegenāgacchanto narakappa-
pātāni patvā²⁸ antarā va²⁹ sīdati āvāsam na pāpuṇāti evam etaṁ³⁰ asūram
lokāyavedasamayasaṁsarasaññāya³¹ uggahetvā mahāvīnasam pāpuṇāti, tasmā
tava putte atthānissitesu vaḍḍhīvāhesu kiccesu yojetvā sikkhāpehīti, nise ag- 25
gīva 'ti mahārāja hinaḥajātiko pi utṭhānādiguṇasampanno rattim aggikkhandho
viya obhāsati, etaṁ ve³² ti etaṁ³³ mayā vuttam na'tandhan³⁴ ca aggīn ca
upamaṁ katvā tava putte vijjāsu vācaya³⁵, sikkhitabbayuttāsu sikkhāsu yojehi,
evam yutto hi yathā sukhettesu vuṭṭhiyā bijam virūhati³⁶ 'tath' eva medhāvi
saṁrūhati³⁷ yasena ca bhogehi ca vaḍḍhatīti. 30

¹ Bds rattim-. ² Ck pullāni-, Bds thūlāni anu-. ³ Bd omits va ⁴ Cks utthe-.
⁵ Bd etaṭṭa. ⁶ Bd -rūlhotha? ⁷ Bd khetta ⁸ Bd -yo. ⁹ Cks -tabbain-. ¹⁰
Cks yogain, Bd yoga ¹¹ Cks kiñci in the place of sīdati. ¹² Bd uttari-. ¹³
Ck Bd -tattā. ¹⁴ Bd niccam phalanabuddhino. ¹⁵ Bd rattimandho. ¹⁶ Bd
rattandho. ¹⁷ Ck Bd sumukhāni. ¹⁸ Cks asa-. ¹⁹ Ck kismīcid, Cs kismīcid.
²⁰ Bd -māni-. ²¹ Cks -ra. ²² Bds -yataneveda-. ²³ Cks omit pi. ²⁴ Bd pa-
titvā. ²⁵ Bd yeva. ²⁶ Bd evarū. ²⁷ Bd -yatanevedasamayam sārāsaññāya. ²⁸
Cks evam ve, Bds etaṁ ce. ²⁹ Cks evarū. ³⁰ Bd rattandhañ. ³¹ Cks vācāya,
Bd dhāpaya. ³² Bd saṁvi-. ³³ Cs saṁvi-, Bd yaṁ virūhati.

‘Evaṃ M. sabbarattim rañño dhammaṃ desesi. Deviyā dohaḷo paṭippassambhi. M. aruṇṇagamanavelāyam eva rājānam¹ silesu paṭiṭṭhāpetvā appamādena ovaḍitvā saddhim Sumukhena uttarasīhapañjarena nikkhamitvā Cittakūṭam
3 eva gato.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi iminā mam’ atthāya jīvitam pariccattam evā“ ‘ti vatvā j. s.: „Tadā luddo Channo ahoṣi, rājā Sāriputto, devī Khemā bhikkhunī, haṃsapaṛisā Sākiyagaṇo², Śumukho Anando, haṃsarājā aham evā“ ‘ti. Haṃsajātakaṃ.

10

7. Sattigumbajātakā.

Migaluddo³ mahārājā ti. Idam S. Maddakucchiśimim migadāye v. Devadattaṃ ā. k. Devadattena hi ‘silāya paviṭṭhāya Bhagavato pāde sakalikāya⁴ khate⁵ balavedanā uppajjimsu⁶. Tassa dāsanatthāya bahū bhikkhū sannipatimsu. Atha Bh. paṛisaṃ⁷ sannipatitam diṣvā „bhikkhave, imaṃ senāsanaṃ atisaṃbuddham, ‘sannipāto mahā bhavissati, mamañ ca sivikāya Maddakucchi⁸ nethā“ ‘ti āha. Bhikkhū⁹ tathā karimsu. Jivako Tassa pādaṃ phāsukaṃ akāsi. Bhikkhū Satthu santike nisinnā va k. s.: „āvuso, Devadatto sayam pi pāpo paṛisāpi ‘ssa pāpā, iti so pāpo pāpaparivāro va viharatīti“.
20 S. „kim kathetha bhikkhave“ ti pucchitvā „idam¹⁰ nāma“ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe pi Devadatto pāpo pāpaparivāro yevā“ ‘ti vatvā a. ā.:

A. Uttarapañcālanagare Pañcālo nāma rājā r. kāresi. M. araṇṇāyatane ekasimim sānupabbate simbalivane
25 ekassa suvaraṇṇo putto hutvā nibbatti, dve bhātaro ahesuṃ. Tassa pana pabbatassa uparivāte coragāmakko ahoṣi pañcannam corasatānam nivāso, adhovāte assamā¹¹ pañcannam isisatānam nivāso. Tesam suvapota¹² pakkhanikkhamanakāle vātamaṇḍalikā udapādi, tāya pabbato eko suvapotako¹³

¹ Bā adds pañcasu. ² Bā -ṇā. ³ Bā -ddako. ⁴ Cā sakajikāyakhallikāya, Bā sakkhallikāya. ⁵ Bā khitte. ⁶ Bā -jji. ⁷ Bā te bhi. ⁸ Cā imāya. ⁹ Cā sūka-. ¹⁰ Cā suvapoto.

coragāmake corānaṃ āvudhantare patito, tassa tattha patitattā
 Sattigumbo t' eva' nāmaṃ karimsu, eko assame vālukathale
 pupphantare pati, tassa tattha patitattā Pupphako t' eva'
 nāmaṃ karimsu. Sattigumbo corānaṃ antare vaḍḍhito, Pup-
 phako isiṃam. Ath' ekadivasam ¹ajā sabbālaṃkārapatimaṇḍito ²
 rathavaraṃ abhirūhitvā mahanteṇa parivāreṇa migavattāhāya ³
 nagarato avidūre supupphitaphalitaramaṇiyam upavanam ⁴ gan-
 tvā ⁵ „yassa passena migo palāyati tass' eva' gīvā“ ti vatvā
 rathā oruyha paṭicchādetvā dinne ⁶ koṭṭhake dhanum ādāya
 aṭṭhāsi. Purisehi migānaṃ utṭhapanattāhāya vanagumbesu poṭhi-
 yamānesu ⁷ eko enimigo utṭhāya gamanamaggaṃ olokeno raṇṇo
 tṭhitattāhānass' eva ⁸ vivittaṃ disvā tadabhimukho pakkhanditvā
 palāyi. Amaccā „kassa passena migo palāyito“ ti pucchantā
 „raṇṇo passenā“ ti ṇatvā raṇṇā saddhim kelim karimsu. Rājā
 asmimānena tesam kelim asaḥanto „idāni tam migam gahissā- ⁹
 mīti“ ratham āruyha „sīgham pesehīti“ sārathim āpāpetvā
 migena gātamaggaṃ paṭipajji. Ratham vegena gacchantam
 parisā ¹⁰ anubandhitum nāsakkhi. Rājā sārathidutiyō ¹¹ yāva
 majjhantikā gantvā migam adisvā nivatto ¹² tassa coragāmassa
 santike ramaṇiyam kandaram disvā rathā oruyha nahātvā ¹³ ca ¹⁴
 pivitvā ¹⁵ ca ¹⁶ paccuttari. Ath' assa sārathi rathassa uttarattha-
 raṇam otāretvā rukkhacchāyāya paṇṇāpesi. So tattha nipajji,
 sārathi pi tassa pāde sambāhanto nisīdi, rājā antaranarā
 niddāyati c' eva pabujjhati ca. Corāgāmakavāsino ¹⁷ corāpi raṇṇo
 ārakkhattāhāya ¹⁸ araṇṇam eva pavisiṃsu, coragāmake Satti- ¹⁹
 gumbo c' ²⁰ eva bhattarandhako Patikolambo ²¹ nām' eko puriso
 cā 'ti dve ya ²² ohīyimsu. Tasmim khaṇe Sattigumbo gāmakā
 nikkhamitvā rājānaṃ disvā „imaṃ niddāyamānaṃ eva māretvā
 ābharaṇāni gahessāmā“ 'ti cintetvā Patikolambassa ²³ santikaṃ
 gantvā tam ²⁴ kāraṇam ārocesi. ²⁵

¹ Bā tvevassa. ² Bā -vadhāya. ³ Bā uparambhavanam. ⁴ Cks add so ⁵ so Cks;
 Bā nina. ⁶ Ck poṭṭhi-, Bā ṭota-. ⁷ Bā lu-. ⁸ Bā -imsu. ⁹ Bā -thiṇādu-
¹⁰ Bā nivattento. ¹¹ Bā nhāyitvā. ¹² Bā omits ja. ¹³ Bā pūthāhāya. ¹⁴ Bā
 -lu-. ¹⁵ Ck vema, Ck ceva. ¹⁶ Bā omits tam.

Ṭam attham pakāsento S. pañca¹ gāthā abhāsi:

1. Migaluddo mahārājā Pañcālānaṃ rathesabho
nikkhanto saha senāya ogaṇo vanam āgamā. 139.
2. Tatth' addasā araṇṇasmiṃ takkarānaṃ kuṭiṃ katan,
tassā kuṭiyā nikkhamma suvo luddāni bhāsati: 140.
3. Sampannavāhano poso yuvā sammatṭhakunḍalo²
sobhati lohituphiso divā suriyō va bhāsati. 141.
4. Majjhantike sampatṭike sutto rājā sasārathi,
hand' assābharapaṃ sabbam gaṇhāma sahasā mayam. 142.
5. Nisīthe pi raho dāni sutto rājā³ sasārathi,
ādāya vattham maṇikunḍalaṃ ca
hantvāna sākhaṃ avattharāmā⁴ 'ti. 143.

Tattha migaluddo ti luddo viya miganaṃ gavesanto migaluddo ti vatto,
ogaṇo ti gaṇam⁵ ohīno⁶ hutvā, takkarānaṃ kuṭiṃ katan ti so rājā
13 tattha araṇṇe corānaṃ vasanattāya katan gāmakam addasā, tassā ti tato
corakuṭto kato⁷, luddāni bhāsati ti Patikolambena⁸ saddhima dāruṇāni va-
canāni kathesi, sampannavāhano ti sampannaasavāhano, lohituphiso ti
rattena uphīsapattena⁹ samannāgato, sampatṭike¹⁰ ti sampatṭidāni evarūpe
ṭhitamajjhantikakāle ti attho, sahasā ti sāhasena pasayha kārānaṃ¹¹ katvā,
20 gaṇhāmā¹² 'ti vadati, nisīthe pi raho dāni ti nisīthe pi idāni pi raho, idam
vadati: yathā nisīthe aḍḍharattasamaye manussā kilantā sayanti raho¹³ hoti
idāni pi¹⁴ ṭhitamajjhantike pi¹⁵ tath' evā 'ti. hantvāna¹⁶ ti rājānaṃ māretvā
vatthābharapaṇi¹⁷ esa gaheṭvā aha nam pāde gaheṭvā kaḍḍhitvā ekamante sākhaṃ
paṭicchādema, iti so vegena sakiṃ nikkhamati sakiṃ Patikolambena¹⁸ santikam
23 gacchati.

So tassa vacanaṃ sutvā nikkhamitvā olovento rājābhāvaṃ
natvā bhīto:

6. Kin nu ummattarūpo va Sattigumba pabbāsasi,
durāsada hi rājāno aggi pajjalito yathā ti gātham āha. 144.
7. Atha nam suvo gāthāya ajjhabhāsi:
30 Atha tvaṃ Patikolamba¹⁴ matto thullāni gajjae¹⁵,
mātari¹⁶ mayha¹⁷ naggāya kin nu tvaṃ vijigucchase ti. 145.

¹ Ck -camam. ² Bde -hī. ³ Ck apa-. ⁴ Pd omits ga-. ⁵ Bd adds parhiṇo,
⁶ so all three MSS. for 'gato? ⁷ Bd patikolamb-. ⁸ Ck -paṭṭhena, Bd -pattena.
⁹ Bd -ti-. ¹⁰ Bd kārānaṃ. ¹¹ Bd adds nāma. ¹² Bd omits pi. ¹³ Bd adds kāle.
¹⁴ Bd patikolamb-. ¹⁵ Ck gajjaṃ, Cg gacchati, Rd gacchasi. ¹⁶ Bd rā- ¹⁷
Bde mayham.

Tattha atha tvaṃ ti naṇu tvaṃ, matto ti corānaṃ uccittasuraṃ¹ labhitvā tāya matto hutvā pubbe mahāgajjitāni gajjasi, mātari² corajettakassa bharīyaṃ sandhāyāha, sā tadā sakkābhāṇaṃ nivāsetvā carati, vijigucchasi³ ti mama mātari naggāya kin nu tvaṃ idāni corakammaṃ jigucchasi³.

Rājā pabujjhitvā tassa tena saddhiṃ manussabhāsāya⁵ kathentaṣṣa vacanaṃ sutvā „sappaṭibhayaṃ idaṃ tñānaṃ“ ti sārathīṃ uttāpento imaṃ gātham āha:

8. Utthehi samma taramāno, rathaṃ yojehi sārathi,
sakuṇo⁴ me na ruccati⁵, aññaṃ gacchāma assaman ti. 146.

So⁴ sīghaṃ uttāhitvā rathaṃ yojetvā: 10

9. Yutto ratho mahārāja, yutto ca balavāhano,
adhitittā mahārāja, aññaṃ gacchāma assaman ti 147.
gātham āha.

Tattha balavāhano ti balavāhano⁶ mahāthāma assasampanno ti attho.
adhitittā⁷ ti abhirūha⁸ 15

Abhirūhamatte yeva tasmīṃ sindhavā vātavegena pak-
khandimsu. Sattigumbo rathaṃ gacchantaṃ disvā sambha-
mappatto⁹ dve gāthā abhāsi:

10. Ko nu 'me va¹⁰ gatā sabbe ye asmīṃ paricārakā¹¹,
esa gacchati Pañcālo mutto tesaṃ adassanā. 148. 20

11. Kodanḍakāni gaṇhatha sattiyo tomarāni ca,
esa gacchati Pañcālo, mā vo muñcittha jīvitan ti. 149.

Tattha ko nu me ti kuhīṇu nu ime¹², asmīṇu ti imasmīṇu assame, pari-
cārakā¹³ ti corā, adassanā ti etesaṃ¹⁴ corānaṃ adassanena, mutto esa
gacchatīti¹⁵ etesaṃ hatthato mutto hutvā esa adassanaṃ gacchatīti pi attho, 25
kodaṇḍakāni¹⁶ dhanūni¹⁷, jīvitan ti tumbhākaṃ jīvitaṭṭhānaṃ¹⁸ mā muñ-
cittha, āyudhabhatthā dhāvitvā gaṇhatha naṇu ti.

•
Evaṃ tassa viravitvā aparāparaṃ vidhāvutass' eva rājā
isīnaṃ assamaṃ patto. Tasmīṃ khape isayo phalāphalattāya

¹ B² uccittā-, ² all three MSS. -rati. ³ B² -si kātūṇi na icchasi. ⁴ C² -nā. ⁵ C² -anti. ⁶ B² adds pi. ⁷ C² bā-. ⁸ B² -ruiha. ⁹ B² samvegappatto.
¹⁰ C² omīti va. ¹¹ C² parivā-, B² -cārakā. ¹² C² imesaṃ. ¹³ C² B² -rikā.
¹⁴ B² tesam. ¹⁵ C² gacchati. ¹⁶ B² -nūm. ¹⁷ C² jīvinantānaṃ, B² jīvantānaṃ.
Jataka, IV 28

gatā, eko Pupphasuvo¹ ca² assamapade³ hoti, so rājānam⁴ diśvā
paccuggamanam⁵ katvā paṭisanthāram akāsi.

Tam attham⁶ pakāsento S. catasso gāthā abhāsi:

12. Athāparo paṭinandittha suvo lohitatundako:
5 svāgatan te mahārāja, atko te adurāgataṃ,
issaro si anuppatto, yaṃ idl⁷ atthi pavedaya: 150.
13. Tiṇḍukāni piyālāni madhuke kāsūmāriyo
phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varam varam. 151.
14. Idam pi pāṇiyam⁸ sītam ābhataṃ girigabbharā,
10 tato piva mahārāja sace tvaṃ abhikaṃkhasi. 152.
15. Araññe uñchāya⁹ gatā ye asmiṃ paricārakā¹⁰,
sayam utthāya gaṇhavho, hatthā¹¹ me n¹² atthi dāve¹³ ti. 153.

Tattha paṭinanditthā¹⁴ 'ti rājānam¹⁵ diśvā va tussi, lohitatundako ti
rattatundō sobhaggappatto, madhuke ti madhukaphalāni, kāsūmāriyo ti
15 evaṃnāmakāni phalāni kārāphalāni¹⁶ vā, tato piva¹⁷ 'ti tato¹⁸ gahe¹⁹tvā pāṇiyam²⁰
pipa²¹, ye asmiṃ paricārakā²² ti mahārāja ye imasmiṃ assame vicarapakā
isayo te araṇṇam uñchāya gatā, gaṇhavho ti phalāni²³ gaṇhatha, dāve²⁴ ti dāsuṃ.

Rājā tassa paṭisanthāre pasiditvā

16. Bhadrako vat²⁵ ayam²⁶ pakkhī dijo paramadhammiko,
20 ath²⁷ eso itaro pakkhī suvo²⁸ luddāni bhāsati. 154.
17. Etam²⁹ hanatha bandhatha, ita vo³⁰ muñcittha jīvitam,
icc-evam vilapantassa sotthim³¹ patto³² 'smi assaman ti 155.
gāthadvayam āha.

Ettha itaro ti corakūḷiyam³³ suvako, iccevan³⁴ ti ahaṃ pana tassa evam³⁵
25 vilapantaso³⁶ eva³⁷ imam³⁸ assamam³⁹ sotthina⁴⁰ patto.

Rañño katham⁴¹ sutvā Pupphako dve gāthā abhāsi:

18. Bhātaro⁴² 'sma mahārāja sodariyā⁴³ ekamātukā
ekarukkkhasmiṃ samvaddhā⁴⁴ nānākhettagatā ubho. 156.
19. Sattigumbo ca corānam⁴⁵ abhāsi ca isinaṃ idhā⁴⁶,
30 asataṃ so vataṃ ahaṃ tena⁴⁷ dhammena no vinā ti. 157.

¹ B⁴ -suko. ² C² B⁴ va. ³ B⁴ adds thito. ⁴ C² -nt-, B⁴ -nt-. ⁵ B⁴ araṇṇam
uñchāya. ⁶ B⁴ -ri-. ⁷ C² -atth-. ⁸ C² omitt kārāphalāni. ⁹ B⁴ araṇṇam phālakato.
¹⁰ B⁴ pāṇiyamālakato, C² B⁴ pāṇiyam. ¹¹ B⁴ so piva. ¹² B⁴ pāṇiyamālāni. ¹³
B⁴ vatāyāni. ¹⁴ B⁴ evam. ¹⁵ B⁴ to. ¹⁶ C² -vā. ¹⁷ B⁴ -tassa. ¹⁸ B⁴ sand-
¹⁹ B⁴ -vaḍḍhā.

Tattha bhātaro smā 'ti mahārāja so cāhañ ca¹ ubho bhātaro homa,
corānan ti so corānañ santike sañvaddho² ahañ isīnañ santike, asatañ
s³ satañ ahan ti so asādhūnañ dussilānañ santikañ upagato⁴, ahañ
sādhūnañ silavantānañ, tena dhammena no vinā ti mahārāja tañ Satti-
gumbañ corā coradhammena corakiriya vīnesuñ mañ isayo isidhammena silā-
cārena, tasmā so pi tena coradhammena yo vinā hoti aham pi isidhammena
no vinā hōmi.

Idāni tañ dhammañ vibhajanto

20. Tattha vadho ca bandho ca nikatī vañcanāni ca
ālopā⁵ sahasākārā, tāni so tattha sikkhati. 158. 10
21. Idha saccañ ca dhammo ca ahimsā saññamo damo,
āsanādaḍḍakādayīnañ⁶ amke vaddho 'smi⁷ Bhāratā 'ti 159.
gāthādvayam āha.

Tattha nikatti patirūpakena⁸ vañcanā⁹, vañcanāniti ujukavañcanān¹⁰
eva¹¹, ālopā ti divā gāmaghāto, sahasākārā ti gehañ pavisitvā maraṇena 15
tajjetvā sāhasikakammakaraṇāni, saccañ ti sabbāvo¹², dhammo ti sucārita-
dhammo, ahimsā ti mettacittapubbabhāvo¹³, saññamo ti sila¹⁴, damo ti
indriyadāyaṇaṇi, āsanādaḍḍakādayīnañ¹⁵ ti adhiḡatānañ¹⁶ āsanañ ca udakañ
ca dānasilānañ, Bhāratā 'ti rājānañ ālapati.

Idāni rañño dhammañ desento imā gāthā abhāsi: 20

22. Yam yam hi rāja bhajati satañ¹⁷ vā yadvivā asañ
silavantañ visilāñ vā vasañ¹⁸ tass' eva gacchati. 160.
23. Yādiḡaṇ kurute mittañ yādisaṇ c' ūpasevati¹⁹
so pi tādisako hoti sahavāso hi tādiso. 161.
24. Sevaṇāno²⁰ sevamānañ samphutṭho samphusañ²¹ param 25
saro diddho²² kalāpañ va²³ alittam upalimpati²⁴. 162.
25. Upalepabbhayaḡ dhīro n' eva pāpasakhā siyā,
pūtimacchañ kusaggena yo naro upanayhati
kusāpi pūti²⁵ vāyanti, evaṇ bālūpāsevanā. 163.

¹ C^o B^d ca ab-. ² B^d -vaḡho. ³ B^d upā-. ⁴ C^o -pa-, cfr. supra p. 11, 12
⁵ C^o -dāsīnañ, B^d -dāyikañ. ⁶ B^d aṇḡevuḡho-. ⁷ C^o -pena. ⁸ B^d -nāni.
⁹ C^o ujukena vañ-, B^d ujukañ vañ-. ¹⁰ B^d yathā sa-. ¹¹ B^d -bhāgo. ¹²
B^d silasaññamo. ¹³ C^o -dānañ, B^d -dāyīnañ. ¹⁴ B^d abbhāg-. ¹⁵ B^d san-
tañ. ¹⁶ C^o vasañ. ¹⁷ C^o -sañvūpa-, B^d cupa-. ¹⁸ so all three MSS. ¹⁹
C^o sampūṭṭho sampū-. ²⁰ B^d du-, C^o diṭṭho. ²¹ C^o -pañca. ²² C^o -lippiati-
²³ all three MSS. -j. 3

26. Tagaraṇ ca palāseṇa yo naro upanayhati
pattāpi surabhi¹ vāyanti, evaṃ dhīrūpasevanā. 164.

27. Tasmā phalapuṭassēva ṇātvā sampākam attano
asante n' ūpaseveyya sante seveyya paṇḍito,
5 asanto nirayaṃ nenti² śanto pāpenti suggatin ti. 165.

Tattha sataṃ³ vā yadivā āsan ti sappurisaṃ vā asappurisaṃ vā,
sevamāno sevamānaṃ ti seviyamāno ācariyo sevamānaṃ antevāsikaṃ, sam-
phuṭtho⁴ antevāsikena⁵ phuṭtho⁶ ācariyo, samphusaṃ⁷ paraṃ ṇi paraṃ
antevāsinaṃ⁸ samphusanto⁹ ācariyo¹⁰, alittān ti naṃ¹¹ antevāsikaṃ pāpa-
10 dhammena alittān so ācariyo viśadiddho¹² karo sesaṃ¹³ sarakalāpaṃ viyā¹⁴ lippa-
pati¹⁵, evaṃ bālūpasevanā ti bālūpasevano¹⁶ pūtimacchaṃ upanayhanān¹⁷
kusaggaṃ viya hoti, pāpakammaṃ akaronto pi¹⁸ avaṇṇaṃ akittim labhati, dhī-
rūpasevanā ti dhīrūpasevi¹⁹ hi²⁰ puggalo „sagarādigaṇḍhajātīpaliveṭṭhita-
pattaṃ²¹ viya hoti, paṇḍito bhavituṃ assakkonto pi kalyāṇamittasevī guṇakittim
labhati, phalapuṭassēva²² ti gandhapuṭassēva²³ gandhapaliveṭṭhanapaṇṇassēva²⁴,
15 sampākamattano ti kalyāṇamittasāmsaggavasena²⁵ attano paripākaṃ pari-
bhāvaṇaṃ²⁶ ṇātvā ti attho, pāpenti suggatin ti santo sammādiṭṭhika
attānaṃ nissite satte saggam eva pāpenti desanaṃ yathānusandhīṃ eva
pāpesi²⁷.

20 Rājā tassa dhammakathāya²⁸ paṇḍi. Isigaṇo pi āgaḇo.
Rājā isayo vanditvā „bhante maṃ anukampamānā mama va-
sanatṭhāne vasathā“ ti vatvā tesam paṭiññāṃ gahetvā na-
garaṃ gantvā suvānaṃ abhayaṃ adāsi. Isayo pi tattha aga-
maṃsu²⁹. Rājā isigaṇaṃ uyyāne vasāpento yāvajīvān upatṭha-
25 hitvā saggapadaṃ³⁰ pūresi. Ath' assa putto pi chattaṃ ussā-
petvā isigaṇaṃ paṭijaggi yevā³¹ ti tasmim kulaparivatte satta-
rājāno³² dānaṃ pavattayimsu. M. araṇṇe vasanto yeva yathā-
kammaṃ gato.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi Devadatto³³ pāpaparivāro
30 yevā“ ti vatvā j. s. „Tadā Sattigumbo Devadatto³⁴ ahoṣi, corā

¹ all three MSS. -i. ² Bā yanti. ³ Bā sataṃ. ⁴ Ck sampu-. ⁵ Ck -vasi-
kāva. ⁶ Ck pu-. ⁷ Bā ācariyaṃ. ⁸ Bā antevāsi. ⁹ Bā taṃ. ¹⁰ Bā -duṭṭho.
¹¹ Ck yesaṃ. ¹² Ck viśaṃ. ¹³ all three MSS. lippati. ¹⁴ Bā -soti, Ck
-seviyo. ¹⁵ Ck upanayhā. ¹⁶ Ck karonto. ¹⁷ so Ck for pi? Bā omit hi.
¹⁸ Ck -jātaṃpall-, Bā takkarādigaṇḍhajātī-. ¹⁹ Ck -jassa. ²⁰ Bā -pattassēva
²¹ Ck -vā-. ²² Bā paripākabhāvaṃ. ²³ Bā -eti. ²⁴ Bā omits dhamma. ²⁵
Bā āg-. ²⁶ Bā saggapūraṃ. ²⁷ Bā adds isigaṇassa. ²⁸ Bā add, pāpo.

Devadatta-parisā, rājā Anando, isigaṇo Buddhaparisā, Pupphakasuvva
aham evā¹ 'ti. Sattigumbajātakam.

8. Bhallāṭiyajātaka.

Bhallāṭiyo nāma ahosi rājā² ti. Idam S. J. v. Mallikā-
devim³ ā. k. Tassā kira ekadivasam raṇṇā⁴ saddhim⁵ sayanam⁶ nissāya⁷ 5
kalaho ahosi. Rājā kujjhitvā tam na olokesi. Sā cintesi: „nūna⁸
T. raṇṇo⁹ mayi kuddhabhāvam¹⁰ na jānātīti¹¹. S. tam kāraṇam¹² natvā
punadivase bhikkhusaṃghaparivuto Sāvattim piṇḍāya pavisitvā raṇṇo
gehadvāram gato. Rājā paccuggantvā pattam gahetvā S-ram pāsā-
dam āropetvā paṭipāṭiyā bhikkhusaṃgham nisidāpetvā dakkhiṇodakam 10
datvā paṇṇāsaṃhārena parivisitvā bhattakiccāvasāne ekamāntam nisīdi.
S. „kin nu kho mahārāja Mallikā na paṇṇāyatīti¹³“ pucchitvā „attano
sukhamādamattāya¹⁴“ 'ti vutte „nanu mahārāja tvaṃ pubbe kinnara-
yoniyam nibbattitvā ekarattim kinnariyā vinā hutvā sattavasāsatāni
paridevamāno vicarīti¹⁵“ vatvā tena yācito a. ā.: 15

Atīte B. Bhallāṭiyo nāma rājā r. kārento „aṅgāra-
pakkam migamaṃsaṃ khādissāmīti¹⁶“ rajjam amaccānam niyyā-
detvā sannaddhapaṇḍitvudho susikkhitakoleyyakasunakhagaṇa-
parivuto¹⁷ nagarā nikkhamitvā Himavantaṃ pavisitvā anu
Gaṅgam gantvā upari abhirūhitum asakkonto ekaṃ Gaṅgam 20
otīṇam¹⁸ nadim disvā tadanusārena gacchanto migasūkarā-
dayo vadhitvā aṅgārapakkamaṃsaṃ khādanto uccaṭṭhānam
abhirūhi. Tattha ramaṇiyāya nadikāya paripunnakāle tha-
nappamaṇodikā¹⁹ hutvā sandati, aṇṇadā jaṇṇuppaṇḍodikā²⁰
hoti. Tattha nānappakāramacchakacchapā²¹ vicaranti, udaka- 25
pariyante rajatapattavannā²² vālukā, ubhosu tīresu nānā-
pupphaphalābharitavinamitā rukkhā pupphaphalarasamattehi
nānāvihāṅgabhamaragaṇehi²³ samparikīṇā vividhamigasamgha-
nisevitacchāyā²⁴. Evaṃ ramaṇiyāya hemavatakanadiyā²⁵ tīre

¹ Bds -kam-. ² Cks raṇṇo, omitting saddhim. ³ Cks nan. ⁴ Bds nanu. ⁵ Ck -ā.
⁶ Cks kujjha-. ⁷ Ck ka-. ⁸ Bds -ratit. ⁹ Ck -kāleyyaka-. ¹⁰ Bds -a. ¹¹ Bds
thanappa-. ¹² Bds jaṇṇupam pa-. ¹³ Bds -rakā-. ¹⁴ Cks -a. ¹⁵ Ck -vihaga-,
Bds vihaṅgama. ¹⁶ Bds -nisevitā sītacchāya. ¹⁷ Bds hemavannapunnadiyā.

dve kiṇṇarā aññaṃaññaṃ āliṅgitvā paricumbitvā nānappakārehi paridevantā rodanti. Rājā tassā nadiyā tīrena Gandhamādanam abhirūhanto¹ te kinnare disvā „kin nu te² ete kiṇṇarā evaṃ paridevanti, pucchissāmi ne“ ti cintetvā sunakhe
 5 oloketvā accharaṃ pahari, sesikkhitā koleyyakā³ sunakhā tāya saññaya gumbaṃ pavisitvā dārena nipajjimsu. So tesaṃ paṭisallinabbhāvaṃ⁴ ñatvā dhanukalāpaṃ c⁵ eva sesāvudhāni ca tthitarukkhaṃ nissāya tthapetvā padasaddam akaronto⁶, saṇikam⁷ tesaṃ santikam gantvā „kinkāraṇā tumhe rodathā“⁸ ti
 10 kinnare pucchi.

Tam attham dassento⁹ S. tisso gāthā ābhāsi:

1. Bhallāpiyo nāma ahoṣi rājā,^{*}
 rajjaṃ pahāya migavaṃ acāri so⁷,
 agamā girivaraṃ⁸ Gandhamādanam
 15 sampupphitaṃ kimpurisaṇuciṇṇam. 166.
2. Sālūrasaṃghaṃ ca nisedhayitvā⁹
 dhanukalāpaṃ ca so nikkhipitvā¹⁰
 upāgami vacanaṃ vattukāmo
 yatthaṭṭhitā kimpurisa ahesuṃ. 167.
3. Himaccaye Hemavatāya tīre
 20 kim idhaṭṭhitā¹¹ mantayavho abhiṇṇam,
 pucchāmi vo mānusedhavaṇṇe:
 kathaṃ vo jānanti manussaloke ti. 168.

Tattha sālūrasaṃghaṃ ti sunakhagaṇam, himaccaye ti catunnam¹²
 25 hemantamāsānaṃ¹³ atikkāmo, Hemavatāya¹⁴ ti imassa Hemavatanadiyā¹⁵ tīre.

Raṇṇo vacanaṃ sutvā kinnaro tuṇṇi ahoṣi. Kiṇṇari pana raṇṇā saddhim sallapi:

4. Mallamgiriṃ¹⁶ Paṇḍarakaṃ Tikūṭaṃ
 sītodiya¹⁷ anuvicārāma¹⁸ najjo,

¹ B^d -rūhanto. ² B^d omits 'te. ³ C^s koleyya, C^k kāleyya. ⁴ B^d -sallinam, omitting bhāvaṃ. ⁵ B^d -ni-. ⁶ B^d -pākāse-. ⁷ C^s acari yo, C^s vari so, B^d, -vaṃ sa acari so. ⁸ read, girivaraṃ agamā? ⁹ B^d nisedha- for niseda-? ¹⁰ C^s nikkhamitvā. ¹¹ C^s kimaddhaṭṭhitā, C^s kimadha-. ¹² C^s -aṇṇa-. ¹³ C^s hemantamāsānaṃ, B^d hemavantaṃ māsānaṃ. ¹⁴ B^d -vatāya-. ¹⁵ B^d mallagiri. ¹⁶ B^d -daka-. ¹⁷ C^s ca anu-.

miḡā manussā va¹ nibhāsavaṇṇā
jānanti no kimpuriś ca² luddā 'ti. 169.

Tattha Mallāḡirin³ ti samma luddaka mayam imaṃ Mallāḡiriṃ ca
Paṇḍarakaṃ ca Tikūṭaṃ ca imaṃ naḡo anuṇicarāma, Mallāḡirin⁴ ti pi, pāṭho, ni-
bhāsavaṇṇā ti nibhāsamānavanṇā⁵ dissamānakasirā ti. 5

Tato rājā tisso gāthā abhāsī:

3. Sukiccharūpaṃ paridevayavho,
āliṅgito⁶ cāsi piyo piyāya,
pucchāmi vo mānusaḡehavaṇṇe:
kim idha⁷ vane rodatha appatītā. 170. 10
6. Sukiccharūpaṃ paridevayavho,
āliṅgito⁶ cāsi⁸ piyo piyāya,
pucchāmi vo mānusaḡehavaṇṇe:
kim idha⁷ vane vilapatha appatītā. 171. 15
7. Sukiccharūpaṃ paridevayavho, 15
• āliṅgito⁶ cāsi piyo piyāya,
pucchāmi vo mānusaḡehavaṇṇe:
kim idha⁷ vane socatha appatītā ti. 172.

Tattha sukiccharūpaṃ ti suṭṭhu dukkhappattā viya hutvā, āliṅgito⁶
cāsi piyo piyāya 'ti taya⁹ piyāya tava piyo āliṅgito ca aśi¹⁰, āliṅgiyo cāsiti¹¹ 20
pi pāṭho, ayaṃ ev' attho, kimidha vane ti kiṃkāraṇā idha vane antaranarā
āliṅgitvā paricumbitvā piyaṃ¹² kathaṃ kathetvā puna appatītā rodathā 'ti.

Tatoparā ubhinnaṃ pi allāpasallāpagāthā honti:

- a. May' ekarattim¹³ [vip]pavasimha ludda
akāmakā aññaṃaññaṃ sarantā,
tam ekarattim¹⁴ anutappamāṇā
socāma, sā ratti punaṃ na hessati. 173. 25
6. Tam ekarattim anutappath' etaṃ¹⁵
dhanam va uṭṭham pitaram va¹⁶ petam —

¹ so all three MSS. ² Rd ti. ³ C^{ks} mallan. B^d mallāḡirin. ⁴ B^d mallāḡirin.
⁵ B^d -mānussavaṇṇā. ⁶ C^{ks} -giyo. ⁷ so all three MSS. for idhā? ⁸ B^d vāsi.
⁹ B^d tava. ¹⁰ C^{ks} aśi. ¹¹ C^{ks} āliṅgimessiti. ¹² Rd piya. ¹³ C^{ks} mayameka-
B^d mayekarattim. ¹⁴ B^d -am. ¹⁵ C^{ks} B^d -ppatetam. ¹⁶ C^{ks} -raṃ ca.

- pucchāmi¹ vo mānusa² dehavaṇṇe:
kathaṃ vināvāsaṃ akappayittha. 174.
10. Yam imaṃ³ na⁴ḍim passaṣi⁵ sīghasotaṃ
nānādumacchadanam⁶ selakūtaṃ⁷
5 tam me piyo uttari⁸ vassakāle
mamaṇi⁹ ca maṇṇam¹⁰ ānubandhatīti¹¹. 175.
11. Ahaṇi¹² ca amkolakaṃ ocināmi
atimuttakaṃ¹³ sattaliyothikaṃ¹⁴ ca,
piyo ca me hohiti¹⁵ mālabhārī
10 ahaṇi¹⁶ ca naṃ mālini¹⁷ ajjhupessaṃ. 176.
12. Ahaṇi¹⁸ c' idaṃ¹⁹ kuravakaṃ²⁰ ocināmi²¹
uddālaka²² pāṭalisinduvārītā²³,
piyo ca me hohiti²⁴ mālabhārī
ahaṇi²⁵ ca naṃ mālini²⁶ ajjhupessaṃ. 177.
13. Ahaṇi²⁷ ca sāliṣṣa²⁸ supupphitassa
oceyya pupphāni karomi mālaṃ²⁹,
piyo ca me hohiti³⁰ mālabhārī
ahaṇi³¹ ca naṃ mālini³² ajjhupessaṃ. 178.
14. Ahaṇi³³ ca sālassa supupphitassa
20 oceyya pupphāni karomi bhāraṃ,
idaṇi³⁴ ca no hohiti³⁵ santharatthaṃ³⁶
yatth' ajja 'maṇi³⁷ viharissāmu³⁸ rattim³⁹. 179.
15. Ahaṇi⁴⁰ ca kho⁴¹ akalum⁴² candanaṇi⁴³ ca
silāya⁴⁴ pimsāmi pamattarūpā,
piyo ca me hohiti⁴⁵ rositaṅgo
25 ahaṇi⁴⁶ ca naṃ rositā ajjhupessaṃ. 180.
16. Athāgamā salilaṃ sīghasotaṃ
nudaṃ sāle salaḷe kaṇṇikāre,

¹ C² yayimaṇi. ² C² mācādanam, C³ mācādanam. ³ B⁴ -kulaṃ. ⁴ B⁴ maṇṇe. ⁵ C² -baddhatīti. ⁶ B⁴ adhi-. ⁷ B⁴ -llyodhi-. ⁸ B⁴ he-. ⁹ C² B⁴ -ni, C⁴ -niḥ. ¹⁰ B⁴ ahaṇa tam. ¹¹ C⁴ khu- corr. to ku-, B⁴ kurakaṃ. ¹² all three MSS. -ka. ¹³ B⁴ sindhu-. ¹⁴ C² -niḥ, B⁴ -ni. ¹⁵ B⁴ -lassa. ¹⁶ C² -liṇi. ¹⁷ C² -liṇi, B⁴ -heḍḍi. ¹⁸ C² -santa-, B⁴ -saṇḍharattam. ¹⁹ B⁴ hattaḷjimaṇi. ²⁰ B⁴ -ma. ²¹ C² vo. ²² B⁴ aggalum. ²³ B⁴ -yaghi.

apūratha¹ tena muhuttakena,
sāyaṃ nadī āsi mayā suduttarā. 181.

17. Ubhosu tīresu mayāṃ tadā t̥hitā
sāmpassantā ubhaya aññamaññaṃ,
sakim pi rodāma sakim hasāma, 5
kicchena no agamā saṃvarī sā. 182.

18. Pāto ca kho uggate sūriyamhi²
catukkaṃ nadiṃ uttariyāna ludda
ālīṅgiyā aññamaññaṃ mayāṃ ubho
sakim pi rodāma sakim hasāma. 183. 10

19. Tīh³ ūnakaṃ satta satāni ludda
yam idha⁴ māyaṃ vip̐pavasimha pubbe,
vās⁵ ek⁶ imaṃ jīvitaṃ bhūm̐pāla,
ko n' idha kantāya vinā vāseyya. 18⁷.

20. Āyuṃ ca vo⁸ kīvatako nu samma, 15
sace pi jānātha vadetha āyuṃ,
anussavā⁹ vaddhato¹⁰ āgamā vā
akkhātha me taṃ avikāmpamānā. 185.

21. Āyuṃ ca no vassasahassa¹¹ ludda,
na c' antarā pāpako atthi rogo, 20
pāpaṃ ca dukkhaṃ sukhaṃ eva bhiyyo,
avitarāgā vijahāma jivitaṃ ti. 186.

Tattha mayekarattin¹² ti mayāṃ ekarattin¹³, vip̐pavasimhā¹⁴ ti vip̐pavuttā hutvā vasimbhā¹⁵ ti¹⁶, anutappamānā¹⁷ ti aniccamānānaṃ nāma no ekaratto arito¹⁸ ti taṃ ekarattin¹⁹ anucintayamānā, puna na hessatīti puna na 25 bhavissatīti uḍḍamāssatīti socāma, dhanāṃ va naṭṭhaṃ pitaraṃ va petan ti²⁰ dhanāṃ vā naṭṭhaṃ pitaraṃ vā mātaraṃ vā petan kālakataṃ kin nu kho tumhe cintayamānā kena kāraṇena taṃ ekarattin²¹ vināvāsaṃ akappayittha, idam me ācikkhathā²² t' pucchati, yamimaṃ²³ ti yaṃ idam, selakūṭan²⁴ ti 30 dhanam selānaṃ antare sandamānaṃ, vassakāle ti ekassa²⁵ meghassa utthāya

¹ Ck āpu-, Bd amu-. ² Ck su- ³ so Ck Bd; Ck idha for idhā? ⁴ Ck yovā, Bd te. ⁵ Bd -vo. ⁶ Ck vaddhano? Bd vuddhato. ⁷ Bk -am. ⁸ Ck mayameka-, Bd -rattan. ⁹ Ck rattin, omitting eka, Bd ekarattin. ¹⁰ Bd omite ti. ¹¹ Bd omite attho. ¹² Ck Bd omit dhanāṃ va ---. ¹³ Bd -am. ¹⁴ Ck yaman, Ck yayiman. ¹⁵ Bd -ulan. ¹⁶ Ck etassa.

vassanakkāle, amhākam hi imasmiñ vanaṣaṇḍe rativasena vicaratānaṃ eko meghe
 utthahi, aha me piyasāṃko kinnaro mañ pacchato āgacchatthi maññamāno
 etaṃ nadiṃ uttaritī āha, ahañcā 'ti ahaṃ pañ' etassa paratiraṃ gatabhāvaṃ
 ajānantī supupphānāni amkolakkādinī pupphāni ocināmi, tattha sattaliyothi-
 5 kañcā¹ 'ti kandalapupphāni ca suvaṇṇapayodhikaṃ ca ocinantī pana piyo ca me
 mālabbhāri bhavissati ahañ! ca naṃ mālīni hutvā ajjhupessan ti iminā kā-
 raṇena ocināmi, uddālakkā² pātālasīṇḍhuvārītā³ ti ime hi⁴ mayā⁵ ocinā yevā
 'ti vadati, oceyyā⁶ 'ti ocinivā, jakkalū⁷ candanañcā⁸ 'ti kākākalū⁹ ca¹⁰
 rattacandanaṃ ca, rositaṅgo ti vilittasariro, rositā ti¹¹ vilittā¹² hutvā
 10 ajjhupessan ti sayane upāgamiṣsāmi¹³, nudaṃ sāle salaḷe kaṇṭhikāre
 ti etaṃ mayā ocinivā tīre thapitāni¹⁴ pupphāni nudantaṃ harantaṃ, su-
 dattarā ti tassā hi oratīre¹⁵ thitakāle yeva nadiyā udakam āgataṃ, taṃ
 khaṇaṃ yeva suriyo atthamito¹⁶, vijjutā¹⁷ niccharanti, kinnarā nāma udaka-
 bhīrukā honti, iti sā otaritum na visahi, tenāha: sāyaṃ nadi pyā¹⁸ suruttarā¹⁹
 15 ti, sampassantā ti²⁰ vijjunniccharanakkāle passantā, foḍāmā²¹ 'ti andhakakāle
 apassantā rodāma vijjunniccharanakkāle²² passantā hasāma, samvaritī gattī,
 catukkan ti tuccham, uttariyānā²³ 'ti uttarivā, tihūṇakān ti tihī ūnāni
 sattavassasatāni, yamīdha mayan ti yaṃ kalam idha mayam vippavasimha
 so ito tibi ūnakāni sattavassasatāni hontitī vadati, vāsekiman ti vāsam²⁴
 20 ekaṃ imaṃ tumbhākam eva vassasatam imaṃ jivitaṃ ti vadati, ko nīd²⁵ 'ti
 evam parittake jivite ko nu idha kantāya vinā bhavēyya, ayuttam tva piya-
 bhariyāya vinā bhavitum ti dīpeti, kīvatako nū 'ti rājā kinnariyā vassanā
 sutvā imesaṃ āyuppanānaṃ pucchissāmiti ciutetvā tumbhākam kūtāke āyū ti
 pucchati, anussavā²⁶ sace vo kassaci vadantassa vā sutam mappitunnam vā
 25 vaddhānaṃ²⁷ mahallakānaṃ santikā āgamo²⁸ attī aha²⁹ tato anussavā
 vaddhato³⁰ āgamo³¹ vā etaṃ avikampamānā akkhātha, na caṇṇarā ti amhākam
 vassasahassam āyū³² antarā ca no pāpako jivitanarāyakaro rogo pi n' atthi.
 avitarāgā ti aṇḍamaññānaṃ avigatapemā hutvā

Taṃ sutvā rājā „ime hi nāma tiracchānagatā hutvā eka-
 30 rattim³³ vippayogena sattavassasatāni rodantā vicaranti, ahaṃ
 pana tiyojanasatike rajje mahāsampattim paṭṭiya arañhe vi-
 carāmi, aho akiccakāri³⁴ ubhiti³⁵ tato ca nivatto³⁶ Bārānaṣim
 gantvā „kin te mahārāja Himavante accharitaṃ diṭṭhaṃ“ ti

¹ B⁴ -yodhikaṃ cā. ² C⁴ -pātālasīṇḍhuvārītā, C⁵ -pātālasīṇḍhuvārītā. ³ B⁴ -pātālasīṇḍhuvārītā. ⁴ B⁴ pi. ⁵ B⁴ āgalu. ⁶ B⁴ kākākalū. ⁷ C⁴ omīti ti. ⁸ C⁴ vilittatā. ⁹ B⁴ upa-. ¹⁰ C⁴ thitāni, B⁴ thapitāni. ¹¹ B⁴ oramattī. ¹² C⁴ attamino, B⁴ aṭṭhaṅgamito. ¹³ B⁴ vijjutatā. ¹⁴ B⁴ sudattarā. ¹⁵ C⁴ passantāni. ¹⁶ B⁴ vijjutatā. ¹⁷ B⁴ vāsekimativassam in the place of vāsekimantivassam. ¹⁸ C⁴ anussavā. ¹⁹ B⁴ buddhānaṃ. ²⁰ B⁴ -mā. ²¹ B⁴ -mā. ²² B⁴ -mā. ²³ B⁴ -mā. ²⁴ B⁴ -mā. ²⁵ B⁴ -mā. ²⁶ B⁴ -mā. ²⁷ B⁴ -mā. ²⁸ B⁴ -mā. ²⁹ B⁴ -mā. ³⁰ B⁴ -mā. ³¹ B⁴ -mā. ³² B⁴ -mā. ³³ B⁴ gām rattim. ³⁴ B⁴ va vivatto.

amaccehi puṭṭho sabbaṃ ārocetvā tato paṭṭhāya dānādīni da-
danto bhoge bhuñji.

Tam atthaṃ pakāseto S.

22. Idaṃ ca sutvāna amānusānaṃ

• Bhallāṭṭiyo ittarāṃ jīvitā¹ti

nivattatha na¹ migavaṃ² acāri

adāsi dānāni abhuñji bhoge ti 187.

imaṃ² gāthāṃ vatvā puna vadanto dve gāthā abhāsi:

23. Idaṃ ca sutvāna amānusānaṃ

sammodatha mā kalahaṃ akattha

mā vo tapī³ attakammāparādho

• yathāpi te kimpuris⁴ ekarattim⁵. 188.

24. Idaṃ ca sutvāna amānusānaṃ

sammodatha mā vivādaṃ akattha

mā vo tapī³ attakammāparādho

yathāpi te kimpuris⁴ ekarattim⁵ ti. 189.

Tatha amānusānaṃ ti kinārānaṃ, attakammāparādho ti attano
kammādo, kimpurisekarattim⁵ ti yathā te kimpurise ekarattim kato attano
kammādo tapi⁷ tathā tumhe mā tapīti⁸ attho.

Mallikā devī T-assa dhammadesanaṃ, sutvā uṭṭhāyāsanaṃ añjalim 20
paggayha D-assa thutim karonti osānagātham āha:

25. Vīdham⁹ adhimānā¹⁰ suṇom¹ ahaṃ

vacanapatham tava-m-atthasamhitam¹¹,

muñca giram¹² nuda¹³ eva¹⁴ me daram,

samaṇa sukhāvaha jīva me ciraṇ ti. 190.

Tattha vīdham¹⁴ adhimānā¹⁵ suṇomahaṇ ti bhante tumhehi
vividhehi nānākāraṇehi alaṃkāritvā deṣitaṃ dhammadesanaṃ¹⁶ adhimānā¹⁷ pa-
sannacēittā hutvā suṇomi, vacanapathan ti tam tumhehi vuttam vividha-
vacanaṃ, muñca giram¹⁸ nuda¹⁹ eva²⁰ me daram ti kaṇṇasukhaṃ ma-
dhuraṃ giram²¹ muñcanto mama hadaye sokadaraṭṭhaṃ nudasi yeva harasi yeva²², 30

¹ B² omitt na. ² B² idam. ³ B² tampi. ⁴ C² -se eka-, B² -rattam. ⁵ B²
kappi. ⁶ B² -an. ⁷ B² tappi, C² tampi. ⁸ B² tappi. ⁹ C² -dha ¹⁰ C²
-māna. ¹¹ B² tava-m-atthasamhitam. ¹² C² giri. ¹³ C² nudayeva, C² nūda-
yeva, B² nudasseva. ¹⁴ all three MSS. -dha. ¹⁵ C² -māna. ¹⁶ B² adda
ahaṃ. ¹⁷ C² nudayeva, B² nudasseva. ¹⁸ B² omitt h. y.

samanasukkhāvaha jīva me ciraṇ ti bhante buddhasamaṇa dibbamānusa-
lokiyalokuttarasukkhāvaha jīva me ciraṇ mama sāmi dhammarāja ciraṇ jīvā 'ti.

Kosalarājā tato paṭṭhāya tāya saddhim samaggavāsaṃ vasi.

S. i. d. ā. j. s. : „Tadā kinnaro Kosalarājā ahosi, kinnarī Mallikā
5 devī ahosi, Bhallāṭṭiyarājā ' ahaṃ evā“ 'ti. Bhallāṭṭiya-jātakaṃ'.

9. Somanassajātaka.

Ko taṃ himsati heṭṭhetīti. Idam S. J. v. Devadattassa
vadhāya parisakkanaṃ ā. k. Tadā hi S. „na bhikkhave idāṃ eva
pubbe p' esa mama vadhāya parisakkati yevā“ 'ti vatvā a"ā.:

- 10 Atite Kururaṭṭhe Uttaraṇāpāñṭālanagare Reṇu nāma
rājā r. kāresi. Tadā Mahārakkhito nāma tāpaso pañcasata-
tāpasaparivāro. Himavante' vasitvā loṇambilasevanatthāya
cārikaṃ caranto Uttaraṇāpāñṭālanagaraṃ patvā rājuyyāne ya-
sitvā sapariśo' piṇḍāya caranto rājadvāraṃ pāpuṇi. Rājā isi-
15 ganaṃ disvā iriyāpathe' pasanno alaṃkatamahāthale nisīda-
petvā paṇitena āhārena parivisitvā „bhante imaṃ vassārattaṃ
maṇa uyyāne vasathā“ 'ti vatvā tehi saddhim uyyānaṃ gantvā
vasanattāhānāni kāretvā pabbajitaparikkhāre datvā vanditvā
nikkhāmi. Tato paṭṭhāya sabbe pi te rājanivesane 'bhuñjanti.
20 Rājā pana aputtako putte' pattheti, puttā n' uppajjanti.
Vassārattaccayena Mahārakkhito „idāni Himavanto ramaṇiyo,
tatt' eva gamissāma“ 'ti rājānaṃ āpuocchitvā raṇṇā kata-
sakkārasammāno nikkhamitvā antarāmagge majjhantikasamaye
maggā okkamma ekassa sandacchāyassa' rukkhassa heṭṭhā
25 taruṇatāpiniṭṭhe sapariśo nisīdi. Tāpasā kathadā samuṭṭhā-
pesuṃ: „rājagehe vamsānurakkhako putto n' atthi, sādhu vat'
assa sace rājā puttāṃ labheyya paveni ghaṭṭiyethā“ 'ti.
Mahārakkhito pi tesāṃ kathāṃ sutvā „bhavissati nu kho

¹ Ck. bhallāṭṭirājā, B. bhallāṭṭika. ² Ck. -ṭṭijā-, B. -ṭṭikajā- 9. Off. Caritā-P.
p. 92. ³ B. add ciraṇ. ⁴ B. -rivāro. ⁵ B. -enā. ⁶ B. -aṇ. ⁷ B.
ita-. ⁸ Ck. -ṭṭijā- B. ghaṭṭiyeyyā.

rañño putto udāhu no“ ti upadhārento „bhavissatīti“¹ ñatvā
 evam āha: „mā bhonto eintayittha, aḷḷa paccūsakāle eko deva-
 putto cavitvā rañño aggamehesiyā kucchimhi paṭisandhim gaṇ-
 hissatīti“. Taṃ sutvā eko kūṭajaṭilo „idāni rājakulūpako
 bhavissāmōti“ cintetvā tāpasānaṃ gamanakāle gilānālayaṃ⁵
 katvā nipajjitvā „ehi gacchāma“² 'ti yutte „na sakkomīti“
 āha. Mahārakkhito tassa nipannakāraṇaṃ ñatvā „yadā sak-
 kosi tadā āgaccheyyāsīti“ isigaṇaṃ ādāya Himavantam eva
 gato. Kuhako pi nivattitvā vegena gantvā rājadvāre
 ṭhatvā „Mahārakkhitassa upatṭhānakatāpaso³ āgato“ ti rañño¹⁰
 ārocāpetvā raññā vegena pakkosāpito pāsādaṃ abhiruyha
 paññattāsane nisīdi. Rājā kuhakaṃ vanditvā ekamantaṃ ni-
 sinno isinaṃ ārogyaṃ pucchitvā „bhante atikhippaṃ ni-
 vattittha“⁴, vegena ken' atthena āgat' atthā⁵ 'ti āha. „Āma
 mahārāja, isigaṇo sukhaṃ nisinno 'sādhu vat' assa sace rañño¹⁵
 pavenipālako putto uppajjeyyā' 'ti kathaṃ samutṭhāpesi, ahaṃ
 taṃ kathaṃ sutvā 'bhavissati nu kho rañño putto'“ ti dibba-
 cakkhunā olokento mahiddhikaṃ⁶ devaputtaṃ 'cavitvā agga-
 mahesiyā Sudhammāya kucchisimhi⁷ nibbattissatīti' disvā 'ajā-
 nantā gabbhaṃ nāseyyuṃ, ācikkhissāmi nesaṃ' ti tumhākaṃ²⁰
 kathanatṭhāya āgato, kathitaṃ te mayā, gacchāma' ahaṃ ma-
 hārāja“ 'ti. Rājā „bhante na sakkā gantun“ ti tuṭṭho pa-
 sannacitto⁸ kuhakaṃ⁹ tāpasāṃ uyyānaṃ netvā vaṣanattṭhānaṃ
 samvidahitvā adāsi. So tato paṭṭhāya rājakule bhuñjanto
 vasati, Dibbacakkhuko t' ev' assa¹⁰ nāmaṃ ahoṣi¹¹. Tadā B.²⁵
 Tāvatisabbhavanā¹² cavitvā tattha paṭisandhim gaṇhi, jātassa
 c' assa nāmagahaṇadivase Somanassakumāro t' eva
 nāmaṃ karimso, so kumārāparihāren' eva vadḍhati. Kuhaka-
 tāpaso uyyānass' ev' ekasmiṃ¹³ passe nānappakāraṃ sū-
 peyyasākāṃ ca¹⁴ valliphalāni ca ropetvā paṇṇikānaṃ hatthe³⁰
 vikiṇanto dhaṇaṃ saṇṭhapesi. B-assa saṭṭavassikakāle rañño

¹ Bā upatṭhaka. ² Ck nivattitvā. ³ Bā add udāhuno. ⁴ Cā Bā -ka. ⁵
 Bā -imhi. ⁶ Bā -mānaso. ⁷ Bā kuhika. ⁸ Bā tvevassa. ⁹ Bā hoti ¹⁰ Bā
 -nato. ¹¹ Bā omīte ev. ¹² Cā -sāka, Ck -sāvaka.

paccānto kuppi. So „Dibbacakkhutāpasam mā pamajjiti“
 kumāram paṭicchāpetvā „paccantaṃ vūpasameśsamīti“ gato.
 Ath' ekadivasam kumāro „jaṭilaṃ passissāmīti“ uyyānaṃ gantvā
 kūṭajaṭilaṃ ekaṃ gaṇṭhikakāsāvaṃ¹ nivāsetvā ekaṃ pārūpitvā
 5 ubho hi hatthehi dve udakaghaṭe gahetvā sākaṃ vuttusmiṃ²
 udakaṃ āsiñcantam disvā „āyaṃ kūṭajaṭilo attano samapa-
 dhammaṃ akatvā paṇṇikakammaṃ karotīti“³ nātvā „kiṃ karosi
 paṇṇika gahapatikā“⁴ 'ti taṃ lajjāpetvā avanditvā vā nikkhami⁵.
 Kūṭajaṭilo „ayaṃ idān' eva evarūpo paccāmitto“⁶, ko
 10 jānāti kiṃ karissati, idān' eva naṃ nāsetuṃ vaṭṭatīti“⁷ cintevā
 rañño āgamanakāle pāsāṇaphalakaṃ ekamaṇṭam⁸ khipitvā
 pāṇiyaghaṭam bbinditvā paṇṇasālāya tiṇāni vikiritvā sarīraṃ
 telena makkhetvā paṇṇasālaṃ pavisitvā saṅgamaṃ pārūpitvā
 mahādukkhappatto viya⁹ mañce¹⁰ nipajji. Rājā āgantvā na-
 15 garaṃ padakkhiṇaṃ katvā nivesanaṃ apavisitvā¹¹ „mama
 sāmikaṃ Dibbacakkhukaṃ passissāmīti“ paṇṇasālādvaraṃ
 gantvā taṃ vipakāraṃ disvā „kin nu kho etaṃ“¹² ti anto
 pavisitvā taṃ nipannaṃ disvā pāde parimajjanto paṭhamam
 gātham āha:

- 20 1. Ko taṃ himsati heṭheti¹³,
 kin nu¹⁴ dummano socasi¹⁵ [appatito],
 kass' ajja mātāpitāro rudantu¹⁶,
 kv'ajja setu¹⁷ nihato paṭhavyā ti. 191.

25 ~~Taṃ~~ himsati¹⁸ pabharati, heṭheti¹⁹ akkosati, kvajja setu²⁰ 'ti ko
 ajja socati.

Taṃ sutvā kūṭajaṭilo nitthananto²¹ utthāya dutiyaṃ
 gātham āha:

2. Tuttho 'ami deva tava dassauena,
 cirass' apassāmi taṃ bhūmipālā,

¹ B¹ gaṇṭhita-. ² C¹ sāḅha, C² sāva-. ³ B¹ nikkhamitvā nagaraṃ gato.
 C¹ pacchā. ⁴ C¹ piya. ⁵ B¹ mañjake. ⁶ B¹ pavisetvā. ⁷ B¹ bodheti, B²
 bodheti. ⁸ C¹ omīti nu. ⁹ so all three MSS. for socasi dummano? ¹⁰ B¹
 rucantā, B² durantā. ¹¹ C¹ aptu, C² so, read: ko ajja setu. ¹² C¹ vihe-, B¹
 bodheti. ¹³ B¹ nitthu-.

- ahimsako Renu-m-anuppavissa¹
 puttena te heṭṭhayito² 'smi devā³ 'ti. 192.
 Itoparā uttānasambandhagāthā Pālinayen⁴ eva veditabbā.
1. Āyantu dovārikā khaggabaddhā⁵,
 kāsāviyā yantu⁶ antepuran taṃ,
 hantvāna⁷ taṃ Somanassan⁸ kumāraṃ
 chetvāna sīsaṃ varaṃ āharantu. 193.
4. Pesitā rājino dūtā kumāraṃ etad abravuṃ:
 issarena vitiṇṇo si, vādhapatto si⁹ khattiya. 194.
5. Sa rājaputto paridevayanto
 dasaṅgulim¹⁰ añjalim paggaḥetvā:
 aham pi icchāmi¹¹ jaṇinda, datṭhum,
 'jīvaṃ panetvā¹² paṭidassayetha¹³. 195.
6. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā rañño puttaṃ adassayūṃ,
 putto ca pitaraṃ disvā dūrato v' ajjhabhāsatha¹⁴: 196. 15
7. Āgañchu¹⁵ dovārikā khaggabaddhā¹⁶
 kāsāviyā hantu mamaṃ jaṇinda,
 akkhāhi me pucchito etam atthaṃ:
 aparādho ko n' idha mam' ajja atthīti. 197.

Tattha ahimsako ti ahaṃ kassaci ahimsako silācārasampanno, Renu-
 manupavissa¹ 'ti mahārāja Renu ahaṃ tava puttena¹¹ mahāparivāreṇa anu-
 pavieṭtvā are kūṭatāpasa kasmā tvaṃ idha vaeṭṭi vatvā pāsāṇaphalakaṃ khipitvā
 ghaṭaṃ bhinditvā hatthehi ca pādehi ca koṭṭentena¹² viheṭṭhito 'smi ti evaṃ so
 abhūtaṃ eva bhūtaṃ viya katvā rājānaṃ saddahāpesi, āyantu¹³ 'ti gacchantu,
 mama sīmimhi vipparipannakālate paṭṭhāya mayi pi so na lajjissatīti kujjhivā¹⁴
 tassa vadhaṃ āpāpento evaṃ āha, kāsāviyā ti¹⁵ coraghātakā, te pi pharasu-
 hatthā attano vidhāneṇa gacchantu¹⁶ 'ti vadati, varaṃ ti varasīsaṃ chinditvā
 āharantu, rājino ti bhikkhave rañño santike¹⁷ dūtā rañña pesitā¹⁸ vena
 gantvā mātara¹⁹ alaṃkariṭvā attano aṃke nīdāpītaṃ²⁰ kumāraṃ parivāretvā etad
 avocuṃ. Issareṇa²¹ 'ti rañña, vitiṇṇosīti paricatto si, sa²² rājaputto ti²³
 bhikkhave teṣaṃ vacanaṃ sutvā maraṇabbayatallīto mātu aṃkato utthāya so

¹ Bā anupavissam. ² Ck^s -yittho, Bā pothayito. ³ all three MSS -bandhā. ⁴ Ck^s
 kāsāveyāyantu, Ck^s kāsāviyā, Bā^s -viyāhantu. ⁵ Ck^s gañ-. ⁶ Bā vadhaṃ passāsi.
⁷ Bā maṃ netvā. ⁸ Ck^s -yātha. ⁹ Bā omits v. ¹⁰ Ck^s āgañcu, C^s āhañju, Bā
 āpacchum. ¹¹ Ck^s putto. ¹² Bā koṭṭe-. ¹³ Ck^s kāsācika, omitting ti. ¹⁴ Bā
 -kā. ¹⁵ Ck^s gadda ti; Bā omits r. p. ¹⁶ Ck^s -tum. ¹⁷ Ck^s so. ¹⁸ Ck^s pi.

rājaputto, paṭidassayethā¹ ti dassetha, tassā² ti bhikkhave te dūtā tassa
kumārassa taṃ vacanaṃ sutvā māretuṃ avisaṇṇāṃ gopaṃ viya naṃ rajjuyā pari-
kaḍḍhantaṃ netvā rañño dassayun³, kumāre pana nīyamāne dāsigaṇaparivutaṃ
saddhiṃ orodhehi Sudhammāpi devī nāgarāpi mayāṃ niraparādhāṃ kumārāṃ
5 māretuṃ na dassāmā ti tena saddhiṃ yeva agamaṃsu⁴, āgacchun ti⁵ tum-
hākaṃ āpāya mama santikaṃ agamaṃsu⁶, hantūṃ mamaṃ ti maṃ māretuṃ,
ko nīdhā ti ko nu idha mama aparādho yena maṃ tvaṃ māreṣṭi⁷ pucchī.

Rājā „bhavaggaṃ atinīcaṃ, tava doso atimahā“ ti tassa
dosaṃ kathento

- 10 s. Sāyaṇ ca pāto udakaṃ sajāti⁸
aggiṃ sadā paricaranappamatto⁹,
taṃ tādisaṃ saṃyataṃ brahmacāriṃ
kasmā tvaṃ¹⁰ brūsi gahapatīti¹¹ gātham āha. 198.

Tattha udakaṃ sajātīti¹² udakoroḥaṇakammam karoti¹³, taṃ¹⁴
15 tādisaṃ ti taṃ¹⁵ tathārūpaṃ mama sāmīṇi Dibbacakkhutaṃsāṃ kasmā tvaṃ¹⁶
gahapativādēna samudācerasīti vadati.

Tato kumāro „deva mayhaṃ gahapatiṃ ūeva gahapatiṃ ti
vadaṇtassa ko doso“ ti vatvā

9. Tālā ca mūlā ca phalā ca deva,
20 pariggahā vividhā santi-m-assa,
te rakkhati gopayat¹⁷ appamatto¹⁷,
brāhmaṇo gahapati¹⁸ tena hotīti gātham āha. 199.

Tattha mūlā ti mūlakādīmūlā¹⁹, phalā ti²⁰ nānāvīdhāni vaṭṭaphalāni,
te rakkhati gopayatappamatto²¹ ti te esa tava kulūpakatāpaso paṇṇika-
25 kammaṃ karonto nisīdītvā rakkhati vatīṃ²² katva gopayati appamatto, tena
kāraṇena so²³ tava brāhmaṇo gahapatī nāma hoti.

„Iti naṃ ahaṃ pi gahapatīti²⁴ kathesiṃ²⁵, sace na sadda-
hasi catūsu dvāresu paṇṇike pucchāpehīti²⁶. Rājā pucchāpesi.

¹ Ck^o -dassayetha, B^d -dissayethā. ² B^d ada-. ³ B^d omits gaṇa. ⁴ B^d āg-
C^o agamaṃsu. ⁵ B^d āgacchanti. ⁶ Ck^o agamaṃsu. ⁷ B^d māreṣṭi. ⁸ Ck^o
sañchātī, C^o sañjāti. ⁹ so Ck^o; C^o -carata-, B^d -cāri-. ¹⁰ Ck^o tvaṃ. ¹¹ so all
three MSS. for gahapatīti. ¹² Ck^o sañjātīti. ¹³ Ck^o kārōti, C^o karoti, B^d karu-
hīti. ¹⁴ Ck^o omits taṃ. ¹⁵ B^d omits taṃ. ¹⁶ B^d taṃ. ¹⁷ B^d goppiyatippa-
matto. ¹⁸ so all three MSS. for gahapatī brāhmaṇo? ¹⁹ Ck^o -ja. ²⁰ Ck^o phala
ni, B^d phalānīti. ²¹ B^d -tyappa-. ²² Ck^o catīṃ, B^d ti. ²³ C^o nesa, Ck^o neya.
²⁴ B^d gahappa-. ²⁵ B^d kathemi. ²⁶ B^d pi.

Te „āma' mayam imassa hatthato paṇṇam' ca phalāphālāni' ca vikiṇāma' 'ti' āhaṃsu. Paṇṇavatthum pi upadharāpetvā paccakkham akāsi. Paṇṇasālam pi 'ssa pavisitvā kumārassa parisā' paṇṇavikkayaladdham kahāpaṇamāsakabhaṇḍikaṃ nīharitvā rañño dassesi'. Rājā M-assa niddosabhāvaṃ ūtavā: 5

10. Saccaṃ kho etaṃ vadasi' kumāra,

pariggahā vividhā santi-m-assa,

'te rakkhati gopayat' appamatto',

brāhmaṇo gahapati' tena hotīti gātham āha. 200.

Tato M. cintesi: „evarūpassa bālassa rañño santike 10 vāsato Mimaṃsantaṃ pavisitvā pabbajitum varaṃ¹⁰, parisamajjhe yev' assa dosaṃ āvikātvā āpucchitvā aji' eva nikkhamitvā pabbajissāmi¹¹ so parisāya namakkāraṃ katvā

11. Suṇantu mayhaṃ parisā samāgatā

sanegamā¹¹ jānapadā ca sabbe: 15

hāl' āyaṃ, bālassa vaco nisamma¹²

ahetunā ghātayate¹³ janindo ti. 201.

Tattha bālayaṃ bālassa 'ti ayaṃ rājā sayam-bālo imassa bālassa kūtajātilassa vacanaṃ sutvā ahetunā va¹⁴ maṃ ghātaye¹⁵ ti.

Evaṃ ca pana vatvā¹⁶ attānaṃ¹⁷ anujānāpento itaraṃ²⁰ gātham āha:

12. Daḥhasmi mūle visate¹⁸ virūḷhe

dunnikkhaya veḷu pasākkhajāto,

vandāmi pādāni tavaṃ¹⁹ janinda,

anujāna²⁰ maṃ, pabbajissāmi devā 'ti. 202. 25

Tattha visate ti visāle mihante jāte, dunnikkhaya ti dunnikkadhiyo²¹.

¹ Bā pi. ² Cā paṇṇā. ³ Bā mūlāpha-. ⁴ Bā -miti. ⁵ Bā pu-. ⁶ Cā -gum. ⁷ all three MSS. -al. ⁸ Bā -yatimappa-. ⁹ Cā -pa-, Cā -pā-, Bā sa brāhmaṇo gahapati; read: gahapati brāhmaṇo? ¹⁰ Bā varanti. ¹¹ Cā omit sa. ¹² Bā ant-. ¹³ Bā ghātaye maṃ. ¹⁴ Cā -nā vaṃ, Bā -nā ma. ¹⁵ Cā ghāye, Bā ghātayate. ¹⁶ Bā adda pitarāṃ vanditvā. ¹⁷ Bā adda pabbajāya. ¹⁸ Bā -te. ¹⁹ Bā tava. ²⁰ Cā -nā. ²¹ Bā -nikayāto.

Tatoparā rañño ca puttassa vacanapaṭivacanagāthā honti:

13. Bhuñjassu bhoge vipule¹ kumāra,
sabbañ ca te issariyam dadāmi,
ajj² eva tvañ Kurunañ³ hohi rājā,
mā pabbajī⁴; pabbajjā hi dukkhā. 203.
14. Kin nū 'dha⁵ deva tvañ⁶ atthi bhogā,
pubbe v⁷ ahañ⁸ devaloke ramissam
rūpehi saddehi atho rasehi
gandhehi passehi manoramehi. 204.
15. Bhuttā⁹ me bhogā tidivasmi¹⁰ deva
parivāritā¹¹ accharāsam gaṇena,
tavañ¹² ca bālañ parareyyaṃ¹³ viditvā
na tādise rājakule vaseyyaṃ¹⁴. 205.
16. Sacc¹⁵ āhañ¹⁶ bālo paraneyy¹⁷ āhañ¹⁸ asmi,
ekāparādhañ khama putta mayhañ,
puna pi ce edisakañ bhaveyya
yathāmatin somanassañ karohīti.

Tattha dukkhā ti tāta pabbajjā nāma parapaṭibaddhā¹⁹ jīvikatthā²⁰
dukkhā mā pabbajī rājā hohīti tañ²¹ yāci, kin nū dha deva²² ti deva ye
20 tava bhogā²³ tesu kin nāma bhuñjissabbam atthi, parivāritā²⁴ ti parivāritā²⁵
ayam eva vā pāho, tassa kira jātissaraññānañ uppaññi, tasmā evam āha, para-
nēyyaṃ ti andhañ viya yaññhiyā²⁶ parena netabbañ²⁷, tādise ti²⁸ tādissasa
rañño santike na paṇḍitena vasitabbañ, mayā attano ānābaleṇa ajja jīvitāñ
laddhañ, nāhañ tava santike vasissāmi ti āpetuñ evam āha, yathāmatin ti
26 sace puna mayhañ evarūpo doso hoti atha tvañ. yathājjhāsayañ karohīti
puttañ khamāpesi.

M. rājānañ ovadanto²⁹ attha gāthā abhāsi:

¹ O^o -laphale. ² O^o -rū-. ³ all three MSS. -i. ⁴ O^o -amit-dha, all three
MSS. nu. ⁵ so all three MSS. for tavañ. ⁶ B^o cāhañ. ⁷ B^o aha ca. ⁸
all three MSS. -smiñ. ⁹ O^o -hā, B^o -cārikā. ¹⁰ B^o tu-. ¹¹ O^o -pi, O^o -ni-
¹² O^o -yya. ¹³ B^o sacāhañ. ¹⁴ so O^o; O^o B^o -neyyahañ; read: -neyy¹⁵ ah?
¹⁶ B^o -bandha. ¹⁷ O^o -kanta. ¹⁸ B^o -tatthā corr. to -katthā. ¹⁹ B^o nañ. ²⁰ O^o
kin nū cā ti; B^o kin nu-. ²¹ O^o -go, B^o -go. ²² B^o -dha, B^o -cārikā. ²³
O^o parivāritā. ²⁴ O^o yaññhiyā, B^o pathaviyā. ²⁵ O^o -hañ. ²⁶ O^o -pi. ²⁷ B^o
ovadanto.

17. Anisamma katañ kammañ anavatthāya cintitañ —
bhesajjassēva vebhaṅgo vipāko hoti pāpako. 207.
18. Nisamma ca katañ kammañ sammāvatthāya¹ cintitañ —
bhesajjassēva sampatti vipāko hoti bhadrako. 208.
19. Alaso² 'gihi kāmabhogī³ na sādhu, (III $\frac{124}{21}$)
asaññato pabbajito na sādhu,
rājā na sādhu anisammakārī,
yo paṇḍito kodhano tañ na sādhu. 209.
20. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakārino rāja yaso kitti⁴ ca vaḍḍhati. 210.
21. Nisammā⁵ 'daṇḍaṃ, paṇayeyya⁶ issaro,
'vegā⁷ katañ tapate bhūmipāla⁸,
sammāpaṇidhi⁹ ca¹⁰ narassa atthā
anānutappā te bhavanti pacchā. 211.
22. Anānutappāni hi ye karonti
vibhajja kammāyatanāni loke
'viññūpasatthāni¹¹ sukhudrayāni¹²
bhavanti vaddhānumatāni¹³ tāni. 212.
23. Āgañchu¹⁴ dovārikā khaggabaddhā¹⁵
kāśāviyā hantu¹⁶ mamañ janinda,
mātuc¹⁷ ca¹⁸ aṅkasmi¹⁹ ahañ nisinno
ākaddhito sāhasā²⁰ tehi deva. 213.
24. Kaṭukañ²¹ hi sambādhā sukiccha²² patto,
madhurañ piyañ jīvitañ laddha²³ rāja
kicchen²⁴ ahañ²⁵ aṇṇa vādhā pamutto²⁶,
pabbajjam evābhimano 'hañ asmīti. 214.

¹ B² -vattāya. ² C² -gi, B² -go. ³ B² -i, C² -iñ. ⁴ C² paṇa-, B² pana-.
C² vāhā, C² vāhā, B² vegā, B² cogā. ⁵ C² -lam. ⁶ so B² for sammāpaṇi-
hita? C² -paṇidhi, C² yammāpaṇi, C² omī ca. ⁷ C² -sattāni, B² -sathāni?
⁸ B² sukhindriyāni. ⁹ B² buddhā-. ¹⁰ C² -um, C² āgañju, B² āgacchum.
¹¹ B² -bandho. ¹² B² hantum. ¹³ B² -tuñca. ¹⁴ C² ākasmiñ, C² aṅkasmiñ,
B² aṅkasmi. ¹⁵ so all three MSS. for sāhasā? ¹⁶ C² -kañ. ¹⁷ C² sukicca
corr. to sukiccha, B² sukiccam. ¹⁸ so all three MSS. for laddhū? ¹⁹ all three
MSS. -nāhañ. ²⁰ C² vādhā, B² vādhā mutto.

Tattha anisammā 'ti anoloketvā anupadhāretvā, anavatthāya cintitū:
 ti¹ na ca avatthāpetvā² na³ tuletvā na³ tīretvā cintitaṃ, vipāko hoti pā-
 pako ti tassa hi yathā nāma bhesajjassa vebhaṅgo⁴ vipatti evam eva⁵ v-
 pāko hoti pāpako, aśāññato ti kāyādihi aśāññato dussilo, taṃ na sādhu
 5 'ti taṃ tassa kodhanatthaṃ⁶ na sādhu, nānisammā 'ti anisāmetvā kiñci kam-
 maṃ na kareyya, paṇayeyyā⁷ 'ti paṭṭhāpeyya pavatteyya, veggā ti vegena
 sahasā, sammāpaññidhi ca⁸ 'ti sammāpaññidhinā yoniso ṭhapitena lītena kaṭi
 narassa atthā pacchā anānuttappā bhavanti attho, vibhajjā 'ti imāni kātuni
 yuttāni imāni kātuni ayuttāni eva aññāya⁹ vibhajjtvā, kammāyatanāni
 10 kammāni, vaddhānumatāni¹⁰ ti paṇḍitehi anumatāni anavajjāni¹¹ honi, kaṭu-
 kaṇ ti deva kaṭukasambādhaṃ sukicchaṃ maraṇabhayaṃ patto 'mhi, laddhū¹²
 'ti attano nānābhāgena labhivā, pabbajjamevābhimanō ti pabbajjābhi-
 mukhacitto yev' asmi.

Evam M-ena dhamme desite rājā devīm āmāntetvā
 15 25. Putto vatāyaṃ¹¹ taruṇo¹² Sudhamme
 anukampako Somanasso¹³ kumāro
 taṃ yācamāno na labhāmi s' ajja¹⁴,
 arahāsi naṃ¹⁵ yācitave tuvaṃ pīti gātham āha. 215.

Tattha yācitave ti yācituṃ.

20 Sā pabbajjāyaṃ eva uyyojenti
 26. Ramassu bhikkhācariyāya putta,
 nisamma dhammesu paribbajassu,
 sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṃ
 anindito Brahman upeti ṭhānaṃ ti gātham āha. 216.

25 Tattha nisammā 'ti pabbajanto¹⁶ ca 'nisāmetvā micchādiṭṭhikānaṃ pab-
 bajjaṃ pahāya sammādiṭṭhiyuttaṃ niyyānikaṃ pabbajjaṃ pabbaja.

Atha rājā gātham āha:

27. Acchariyarūpaṃ vata yādisaṃ ca,
 dukkhitaṃ¹⁷ maṃ¹⁸ dukkhāpayase¹⁹ Sudhamme,

¹ Cks add -tanti. ² C -tthāpetvā, B² anavatthāto, B³ anavatthāpetvā. ³ B² a. ⁴ C² vebhaṅgo, B² -jasseva vebhaṅgā. ⁵ B² eva. ⁶ B² kodhanantaṃ. ⁷ C² paṇayeyyā, B² paṇayeyyā. ⁸ B² evaṃ paññāya. ⁹ C² anuv. ¹⁰ B² laddhā. ¹¹ B² vatāyaṃ. ¹² C² -re. ¹³ B² -ssa. ¹⁴ B² ajja. ¹⁵ C² no. ¹⁶ all three MSS. pabbajj-. ¹⁷ C² -ti. ¹⁸ read: maṃ dukkhitaṃ. ¹⁹ B² for dukkhayase, C² dukkhitevasse, C² dukkhāpayase.

yācassu puttāṃ iti vuccamānā
bhiyyo va ussāhayase kumāraṇ ti. 217.

Tattha yādisaṇṇā 'ti yādisaṃ idaṃ tyaṃ vadasi taṃ acchariyarūpaṃ
va¹, dukkhitaṇ ti pakatīyāpi maṃ dukkhitaṃ bhiyyo dukkhāpayasi².

Puna 'devī gātham āha:

28. Ye vippamuttā ānavajjabhojino³
parinibbutā lokam imaṃ caranti
tam⁴ ariyamaggaṃ paṭipajjamānaṃ
na ussahe vārayitum kumāraṇ ti. 218.

Tattha vippamuttā ti rāgādīhi vippamuttā, parinibbutā ti kilesa- 10
parinibbānaṇa nibbutā, tamariyamaggaṇ⁵ ti taṃ tessaṃ Buddhādīnaṃ ari-
yānaṃ santakaṃ maggaṃ paṭipajjamānaṃ mama puttāṃ vāretnuṃ na vussa-
hāmi⁶ devā 'ti

Tassā vacanaṃ sutvā rājā osānugātham āha:

29. Addhā have sevitaḥḥā sapaṇṇā (III 306) 10
o bahussutā ye bahuṭṭhānacintino
yes⁷ āyaṃ sutvāna subhāsitaṇi
appossukkā⁸ vītasokā Sudhammā ti. 219.

Tattha bahuṭṭhānacintino 'ti bahukāraṇacintino⁹, yesāyaṇ ti yesaṃ
ayaṃ Somanassakumārassēva hi¹⁰ subhāsitaṃ sutvā appossukkā jātā, rājāpi tad 20
eva sandhāyāhe¹¹.

M. mātāpitāro vanditvā¹², sace mayhaṃ doso atthi kha-
mathā¹³ 'ti āha, mahājanassa añjaliṃ katvā Himavavantābhi-
mukho gantvā manussesu nivattesu manussavaṇṇenāgantvā
devatāhi sattapabbatarājiyo atikkamitvā Himavantaṃ nīto, 25
Vissakammena nimmitāya pappasālāya isipabbajjaṃ pabbaji,
taṃ¹⁴ tattha yāva soḷasavassakālā rājakulapariçārikavesena¹⁵
devatā yeva upaṭṭhahimsu. Kūṭajatiḥlam pi mahājano pothetvā
jīvitakkhayaṃ pāpesi. M. jhānābhiññaṃ nibbattetvā Brahma-
lokūpago¹⁶ ahesi. 30

¹ B² omits va. ² C² dukkhāyāsi, B² dukkhāpayāsi. ³ B² bhogi-. ⁴ C² nam?

⁵ C² nam-? ⁶ C² B² uc-. ⁷ so all three MSS. ⁸ C² -kāraeti-, B² -karaṇeti-.

⁹ B² adds sā. ¹⁰ C² -tā. ¹¹ C² tvā. ¹² C² -vārake-, ¹³ C² -cārake-. ¹⁴ C² -ūpagato.

S. i. d. ā.: „evam bhikkhave pubbe p' esa mayham vadhāya
 parisakkati yevā" 'ti vatvā j. s.: „Tadā kuhako Devadatto ahoṣi,
 mātā Mahāmāyā, Rakkhito Sāriputto, Somanassakumāro aham evā"
 'ti. Somanassajātakaṃ.

5

10. Campeyyajātaka.

Kā nu vijjurivābhāsīti. Idam S. J. v. uposathakammam
 ā. k. Tadā hi S. „sādhū vo kataṃ" upāsakā uposathavāsam yasan-
 tehi, porāṇakapaṇḍitā nāgasampattiṃ pahāya uposathavāsam āhimsu
 yevā" 'ti vatvā tehi yācito a. ā.:

10

- A. Aṅgaratṭhe Aṅge ca Magadharatṭhe Magadhe ca r.
 kārente Aṅga-Magadha-ratṭhānaṃ antare Campā nāma nadi,
 tattha nāgabHAVANAṃ ahoṣi, Campeyyo nāma nāgarājā r.
 kāresi. Kadāci Magadharājā Aṅgaratṭhaṃ gahāti, kadāci
 Aṅgarājā Magadharatṭhaṃ. Ath' ekadivasam Magadharājā
 15 Aṅgena saddhiṃ yujjhivā yuddhaparājito assam āruya palā-
 yanto Aṅgarāṇṇo yodhehi anubaddho punnam Campānadiṃ
 patvā „parabhathe maraṇato nadiṃ pavisitvā mataṃ seyyo" ti
 assen' eva saddhiṃ nadiṃ otari. Tadā Campeyyo nāgarājā
 anto uḍake ratanamandapaṃ nimminivā mahāparivāro mahā-
 20 pānaṃ pivati. Asso raṇṇā saddhiṃ uḍake nimujjivā nāga-
 raṇṇo purato otari. Nāgarājā alamkatapatiyattaṃ rājānaṃ
 diṣvā sinehaṃ uppādetvā āsane utthāya „mā bhāyi mahārājā"
 'ti rājānaṃ attano pallaṃke nipādetvā uḍake nimuggakāraṇaṃ
 pucchī. Rājā yathābhūtaṃ kathesi. Atha naṃ „mā bhāyi
 25 mahārāja, ahaṃ taṃ dvīnaṃ ratṭhānaṃ sāmikaṃ karissāmi"
 assāsetvā cattāhaṃ mahantaṃ yasaṃ anubhaviṭvā attame
 divase Magadharājena saddhiṃ nāgabHAVANAṃ nikkhami. Ma-
 gadharājā nāgarājassanubhāvena Aṅgarājānaṃ gahetvā jivitā
 voropetvā dvīsu ratṭhesu r. kāresi. Tato patṭhāya raṇṇo ca
 30 nāgarājassa ca viṣaṇṇo thiro ahoṣi, rājā ananivaccharam

Campānadittire ratanamandaṇaṃ karetvā mahantena pariccā-
 gena nāgaraṇṇo balikkammaṃ karoti¹, so mahantena pari-
 varena nāgabhanā nikkhamitvā balikkammaṃ paṭicchati,
 mahājano nāgaraṇṇo sampattim oloketi. Tada B. dalidda-
 kule nibbatto rājaparisāya saddhim nadittiraṃ gantvā taṃ 6
 nāgarājassa sampattim disvā lobham uppādetvā taṃ upattha-
 yamāno² dānaṃ [datvā silaṃ rakkhitvā Campeyyanāgarājassa
 kālahiriyato sattame divase cavitvā tassa vasanapāsāde³ sirisa-
 yanapiṭṭhe nibbatti, sariraṃ sumanadāmavannaṃ mahantaṃ
 ahosi. So taṃ disvā vipphaṇṇaṃ hutvā „mayā katakusala- 10
 nissandhena cāhasu kāmaggasu⁴ issariyaṃ koṭṭhe⁵ paṭisaṃmitaṃ
 dhaṇṇaṃ viya ahosi, sv-āhaṃ imissā tiracchānayaṇiyaṃ⁶
 paṭisaṃdhiṃ gāṇhiṃ, kim me jīvitena⁷“ ‘ti maraṇacittaṃ⁸
 uppādesi. Atha naṃ Sumanā nāma nāgamānavikā disvā „ma-
 hānubhāvo Sakko nibbatto bhavissatīti“ sesanāgamānavikā- 15
 naṃ⁹ saṇṇaṃ adāsi, sabbā nānāturīyahatthā āgantvā tassa
 upahāraṃ karissaṃ. Tassa taṃ nāgabhanāṃ Sakkabhanāṃ
 viya ahosi, maraṇacittaṃ paṭippasambhi, sappasariraṃ vija-
 hitvā sabbālaṃkārapaṭimaṇḍito sayanapiṭṭhe nisīdi. Atha¹⁰ assa
 tato paṭṭhāya yaso mahā ahosi, so tattha nāgarajjaṃ karento 20
 aparabhāge¹¹ vipphaṇṇaṃ hutvā „kim me imāya tiracchānayaṇiyā,
 uposathavāsaṃ vasitvā ito muñcitvā manussapathaṃ gantvā
 saccāni paṭivijjhātvā dukkhassā¹² antaṃ karissāmi“ cintetvā
 tato paṭṭhāya tasmim yeva pāsāde uposathakammaṃ karoti,
 alaṃkātanāgamānavikā tassa santikaṃ gacchanti, yebhuyyena 25
 silaṃ bhijjati. So tato paṭṭhāya pāsādā nikkhamitvā uyyā-
 naṃ gacchati, tā¹³ tatthāpi gacchanti, uposatho¹⁴ bhijjat¹⁵ eva¹⁶,
 so¹⁷ cintesi: „mayā ito nāgabhanā nikkhamitvā manussa-
 lokaṃ gantvā uposathavāsaṃ vasitum vaṭṭatīti“ so tato

¹ Bā karoti. ² Ck. paṭṭhāyamāno. ³ Ck. sayanapā- Bā add strigabbhe. ⁴
 Bā kāmaggasu. ⁵ Bā -su. ⁶ Bā -yā. ⁷ Bā maraṇāya-. ⁸ Ck. omīti nāga.
⁹ Ck. omīti tā. ¹⁰ Bā -thakammaṃ. ¹¹ Ck. bhijjato va, Ck. bhijjanteva, Bā
 bhijjato. ¹² Bā tato.

paṭṭhāya uposathadivasesu nāgabhavanā nikkhamitvā ekassa
 paccantagāmassa avidūre mahāmaggasamīpe vammikamatthake
 „mama cammādhi atthikā cammādhi gaṇhantu, maṃ kīlā-
 sappamā vā¹ kātukāmā kīlāsappamā karontū“² 'ti sarīraṃ dāna-
 mukhe³ vissajjetvā bhoge ābhūñjitvā nipanno uposathavāsam
 vasati. Mahāmaggena⁴ gacchaṃtā ca⁵ āgacchantā ca taṃ disvā
 gandhādhi pūjetvā pakkamanti, paccantagāmasino⁶ „ma-
 hānubhāvo nāgarājā“⁷ ti tassa upari maṇḍapaṃ karitvā sa-
 mantā vālukam okiritvā gandhādhi pūjayimsu. Tato paṭṭhāya
 10 manussa M-tte pasāditvā pūjāṃ katvā puttāṃ patthenti⁸. M.
 pi uposathakammaṃ karonto cātuddasipannaraseṣa vammika-
 matthake nipajjitvā pātipade⁹ nāgabhavanam gacchati, tass'
 evaṃ uposatham¹⁰ karontassa¹¹ addhā¹² vitivatto, Ekadivasaṃ
 Sumanā aggamaheṣi āha: „deva tvaṃ manussalokaṃ gantvā
 15 uposatham upavaṣasi, manussaloko ca sāsaṃko sappaṭibhayo,
 sace te bhayaṃ uppajjeyya atha mayaṃ yena nimittena jā-
 neyyāma taṃ no ācikkhā“¹³ 'ti. Atha naṃ M. maṅgala-
 pokkharaniyā tīraṃ netvā „sace maṃ bhaddē koci paharitvā
 kilamessati imissā pokkharaniyā udakaṃ āvilam bhavissati,
 20 sace supannā gahessanti¹⁴ udakaṃ pakkamissati¹⁵, sace ahi-
 guṇṭiko¹⁶ gaṇhissati udakaṃ lohitavaṇṇam bhavissati¹⁷“ evaṃ
 tassā tīni nimittāni ācikkhitvā cātuddasauposatham¹⁸ adhiṭṭhāya
 so¹⁹ nāgabhavanā nikkhamitvā tattha gantvā vammikamatthake
 nipajji sarīrasobhāya vammikaṃ sobhayamāno, sarīraṃ hi 'ssa
 25 rajatadāmaṃ viya setaṃ ahosi, matthako rattakambalabhenḍuko²⁰
 viya, imasmiṃ pana jātake B-assa sarīraṃ naṅgalasappamā-
 māṇam²¹ viya ahosi, Bhūridattajātake ūruppamāṇaṃ, Saṃkha-
 palajātake ekadonikanāvappamāṇam. Tada eko Bāraṇasivāsi-
 māṇavo Takkasilam gantvā disāpāmokkhaśācariyassa santike

¹ B⁴ omits vā. ² B⁴ -kho. ³ B⁴ -gge. ⁴ B⁴ add gantvā. ⁵ B⁴ adde dhitarāṇi
 pathenti. ⁶ C⁴ paṭi-. ⁷ B⁴ -thakammaṃ. ⁸ B⁴ karonto addhānam. ⁹ B⁴ -zhi.
¹⁰ B⁴ -o gahessati. ¹¹ C⁴ pakkamissati, C⁴ pakkajhissati, B⁴ pakkajhissati?
¹² B⁴ -kuṇḍiko. ¹³ B⁴ cātuddasī. ¹⁴ B⁴ omits so. ¹⁵ B⁴ -legenduko. ¹⁶ C⁴
 naṅgala-.

ālabhanamantaṃ¹ uggaṇhitvā tena maggena attano gehaṃ
 gacchanto M-aṃ disvā „imāṃ sappāṃ gahe tvā gāmanigama-
 rājadhānisu kilāpento² dhanāṃ uppādessāmīti“ cintetvā dibbo-
 sadhāni gahe tvā dibbamantaṃ parivattetvā tassa santikaṃ
 agamāsi. *Dibbamantaṃ sutakālaṃ patthāya M-assa kaṇṇesu³
 tattasālākappavesanakālo viya jāto, matthako sikharena abhi-
 matthiyamāno⁴ viya jāto. So „ko nu kho eso“ ti bhoganta-
 rato sīsaṃ ukkhipitvā olokeno ahigunṭhikaṃ⁵ disvā cintesi:
 „mama visāṃ mahantaṃ, sace 'haṃ' kujjhitvā nāsāvātam
 vissajjessāmi etassa sariraṃ bhusamuṭṭhi viya vippakirissati,⁶
 atha me⁷ sīlaṃ khaṇḍaṃ bhavissati, na taṃ olokeṣṣāmīti“ so
 akkhīni nimmitetvā sīsaṃ, bhogantare ṭhapesi. Ahigunḍika-
 brāhmaṇo⁸ osadhaṃ khādītva⁹ mantaṃ parivattetvā kheḷaṃ
 M-assa sarīre opī¹⁰, osadhānaṃ ca mantassa cānubhāvena
 kheḷena phuṭṭhaphuṭṭhatṭhāne¹¹ photānaṃ¹² utṭhānakālo viya¹³
 jāto, atha naṃ so naṅgutṭhe gahe tvā kaḍḍhitvā dighato nipajjā-
 petvā¹⁴ ajapadena daṇḍena uppiḷetvā dubbalaṃ katvā sīsaṃ
 daḷhaṃ gahe tvā¹⁵ nippīlesi. M. mukhaṃ vivari, ath' assa
 mukhe¹⁶ kheḷaṃ opitvā¹⁷ osadhamantaṃ katvā dante bhindi,
 mukhaṃ¹⁸ lohitassa pūri. M.¹⁹ sīlabhedabhayena evarūpaṃ²⁰
 dukkhaṃ adhiyāsento akkhīni ummiḷetvā olokanamattam pi na
 kari. So pi „nāgarājānaṃ dubbalaṃ karissāmīti“ naṅgutṭhato
 patthāy' assa aṭṭhīni cuṇṇayamāno viya sakalasariraṃ mad-
 dītva paṭṭakaveṭhanan²¹ nāma veṭhesi, tantamajjitan nāma
 majji²², naṅgutṭhe gahe tvā dussapoṭṭhimaṃ²³ nāma poṭhesi²⁴.
 M-assa sakalasariraṃ lohitamakkhitaṃ ahoṣi, so²⁵ mahāve-
 danam adhiyāseti²⁶. Ath' assa dubbalabhāvaṃ natvā vallīhi

¹ Bā ālabhāyana-. ² Cā kilā-. ³ Cā abhimanti-. Bā abhipattaya-, Bā abhi-
 matthaya-. ⁴ Cā -gunṭhikaṃ, Cā -gunḍikaṃ, Bā -kunḍikaṃ. ⁵ Bā sacāhaṃ. ⁶
 Bā -kunḍika-. ⁷ Bā samkharitvā. ⁸ Cā mapi, Bā khipi, Bā ukkhipi. ⁹ Cā
 puṭṭhaphuṭṭha-, Bā phuṭṭhaphuṭṭha-. ¹⁰ Cā poṭṭhānaṃ. ¹¹ Bā katvā. ¹² Bā
 khipetvā. ¹³ Bā mukhe. ¹⁴ Bā adds attano. ¹⁵ Bā paṭṭakena vedhimaṃ.
¹⁶ so Cā; Bā tantamajjimaṃ nāma majhi. ¹⁷ so Cā; Bā -poṭṭheyyaṃ. ¹⁸ Bā
 poṭhesi. ¹⁹ Cā omit so. ²⁰ Bā -essi.

peļām karitvā tattha naṃ pakkhipitvā paccantagāmaṃ netvā
mahājanamajjhe kiḷāpesi, niḷādisu vaṇṇesu vaṭṭacaturassādisu
saṇṭhānesu aṇumthulādisu pamānesu yaṃ yaṃ brāhmaṇo icchati
M. taṃ tad eva katvā naccati, phaṇasatam¹ pi phaṇasa-
⁵ hassam² pi karoti yeva. Mahājano pasiditvā bahum dhanam
adāsi, ekadivasam eva kahāpaṇasahassam³ saḥassagghaṇake⁴
ca parikkhāre labhi⁵. Brāhmaṇo ādito va „saḥassam labhitvā
vissajjessāmīti“ cintesi, taṃ pana dhanam labhitvā „paṇṇanta-
gāme yeva tāva me ettakaṃ dhanam laddhā rājārājamahā-
¹⁰ maccānam⁶ santike bahum labhissāmīti“ sakaṭaṃ ca sukha-
yānaṃ ca gahetvā sakaṭe parikkhāre ṭhapetvā „sukhayānake
nisinno mahantena parivārena M-am gāmanigamādisu kiḷā-
pento „Bārāpasiam Uggasenaraṇṇo santike⁷ kiḷāpetvā vissaj-
jessāmīti“ agamāsi. So maṇḍuke māretvā nāgarāṇṇo deti.
¹⁵ Nāgarājā punappuna „n⁸ esa⁹ maṃ nissāya māressatīti“ na
khādati. Ath' assa madhulāje adāsi. M. „sa¹⁰ gacaram
gaṇhissāmi anto peḷāya eva maraṇaṃ bhavissatīti“ te pi na
khādati¹¹. Brāhmaṇo māsamattena¹² Bārāpasim patvā dvāra-
gāmesu kiḷāpento bahum dhanam labhi. Rājāpi taṃ¹³ pakko-
²⁰ sāpetvā „amhākaṃ kiḷāpehīti“ āha. „Sādhu deva, sve panna-
rase tumhākaṃ kiḷāpessāmīti“. Rājā „sve nāgarājā rājāne
naccissati, mahājano sannipatitvā passatīti“ ti bheriṃ carā-
petvā pubadivase rājāṇaṇaṃ alaṃkārapetvā brāhmaṇaṃ pakko-
sāpesi. So ratanapeḷāya M-am netvā citratthare¹⁴ peḷaṃ ṭha-
²⁵ petvā nisīdi. Rājāpi pāsāḍi oruyha mahājanaparivuto rājā-
sane¹⁵ nisīdi. Brāhmaṇo M-am niharitvā naccāpesi. Mahājano
sakabbhāvena saṇṭhātum na sakkoti, celukkhapasahassāni
vattanti¹⁶, B-assa upari sattaratanaṇassam vassatī. Tassa
gahitassa māso sampūri, ettakaṃ kālaṃ nirāhāro va ahoṣi.

¹ Oho pana-. ² C^h paṇḍ-. ³ B^d -aṇṇeva. ⁴ B^d -niko. ⁵ B^d labhati. ⁶ C^h
-vaṃ labhi. ⁷ B^d -mattānam. ⁸ Oho omīti santike. ⁹ B^d -naṃ esa. ¹⁰ B^d
khādi. ¹¹ B^d -māsamattena. ¹² C^h mahāssattena. ¹³ B^d naṃ. ¹⁴ B^d viettattare.
¹⁵ B^d rājāsanya. ¹⁶ B^d pava-.

Sumanā „aticirāyati me piyasāmiko, idāni 'ssa idha' anā-
gacchantassa māso sampunno, kin nu kho kāraṇaṇ“ ti gantvā
pokkharapaṇiṃ olokeṇti lohitavaṇṇaṃ udakaṃ disvā „ahi-
guṇḍikena' gahito bhaviṣṣatīti“ nātvā nāgabhavanā nikkha-
mitvā vaṇṇmikasantikam gantvā, M-assa gahitaṭṭhānaṃ ca
kilamitaṭṭhānaṃ ca disvā¹ kanditvā paccantaḡāmaṃ gantvā
pucchitvā taṃ pavattiṃ sutvā Bārāṇasim² gantvā rājaṅgaṇe³
parisajjāmajhe ākāse rudamānā aṭṭhāsi. M. naccanto va ākāsaṃ
olokento⁴ taṃ disvā lajjito peḷaṃ pavisitvā nipajji. Rājā
tassa peḷaṃ pavittṭhakāle „kin nu kho kāraṇaṇ“ ti ito c' ito
ca olokeṇto, taṃ ākāse ṭhitam disvā paṭhamam gātham āha:

1. Kā nu vijju-r-ivābhāṣi osadhī viya tārakā,

devatā nu si gandhabbī, na taṃ maññāmi mānusiṃ⁵ ti. 220.

Tattha na taṃ maññāmi mānusiṃ⁶ ti ahaṇ taṃ mānuseṭṭi na maññāmi,
tayā ekāya devatāya gandhabbiyā vā bhavitum vaṭṭatīti vadati. 15

Idāni tesaṃ vacanapaṭivacanagāthāyo⁷ honti:

2. N' ambī devī na gandhabbī na mahārāja mānusi,
nāgakaṇṇi' amhi⁸ bhadante, atthen' amhi idhāgatā. 221.

3. Vibbhantacittā kupitindriyāsi,
nettehi te vāriḡaṇā savanti⁹,
kin se¹⁰ naṭṭhaṃ, kim paṇa patthayānā
idhāgatā nāri, tad imḡha brūhi. 222. 20

4. Yam uggatejo urago ti cāhu¹¹
nāgo ti taṃ¹² āhu jano¹³ janinda
taṃ aggahī puriso jīvikattho,
taṃ bandhanā mucca, paṭi¹⁴ mam' eso. 223. 25

5. Kathaṃ nv-ayaṃ balaviriyūpapaṇno
hatthāṭṭhaṃ āgaṇchi¹⁵ vanibbakassa,
akkhāhi me nāgakaṇṇe taṃ atthaṃ,
kathaṃ vijānemu gahītanāgaṃ. 224. 30

¹ B⁴ -kuppī-. ² B⁴ adds roditvā. ³ C^{ks} -siyaṃ. ⁴ B⁴ rājadvāre. ⁵ B⁴
-ketvā. ⁶ C^{ks} -si, B⁴ -si. ⁷ all three MSS. -naṃpaṭi-. ⁸ B⁴ asmi. ⁹ B⁴ vasanti.
¹⁰ C^{ks} oḡha. ¹¹ B⁴ naṃ. ¹² B⁴ -nā. ¹³ C^{ks} paṭiṃ, C^{ks} B⁴ -ti. ¹⁴ B⁴ āgacchi.

6. Nāgaram¹ pi nāgo bhasmaṃ kareyya,
tathā. hi so balaviriyūpapanno,
dhammaṃ ca nāgo apacāyamāno,
tasmā parakkamma tapo karotīti. 225.

5 Tattha atthenambhīti ahaṃ ekaṃ kāraṇaṃ paṭicca idhāgataṃ, kupitā-
driyā ti kilatindriyā, vāriṇaṃ ti asubbindughaṭṭa, urago ti cāhū ti urago
ti cāyaṃ mahājano katheti², puriso ti ayaṃ puriso taṃ nāgarājānaṃ jīvi-
katthāya aggahesi, vanibbakassā³ ti imassa vanibbakapurisassa kaṭṭhaṃ nu
esa mahānubhāvo samāno hatthattaṃ āgato⁴ ti pucchati, dhammañcā⁵ ti
10 paṭcesiladhammaṃ uposathavāsaddhammaṃ ca⁶ guraṃ⁷ karonto viharati, tasmā
imā purisena gahito pi sac⁸ āhaṃ imassa upari nāsāvataṃ viśeṣjessāmi
bhusamuṭṭhā⁹ viya karissati evaṃ m¹⁰ silaṃ bhijjissatīti silabhedabbhayaṃ¹¹
parakkamma¹² taṃ dukkhaṃ adhivāsetvā tapo karoti, yīriyaṃ eta¹³ karotīti āha.

Rāja „kahaṃ¹⁴ pan¹⁵ eso¹⁶ imā¹⁷ gahito“ ti pucchi. Ath¹⁸
15 assa sā ācikkhanti

7. Cātuddasiṃ pannarasiṃ ca rāja
catuppathe sammati¹⁹ nāgarājā,
taṃ aggahī puriso jīvikattho,
taṃ bandhanā muñca, patī mam²⁰ eso ti gātham āha. 226

20 Tattha catuppathe ti catukkamaggassa āsannaṭṭhāne ekasmiṃ vammike
caturāṅgasamannāgataṃ adhiṭṭhānaṃ adhiṭṭhāntvā uposathavāsaṃ vasanto ni-
pajjati²¹ attho, taṃ²² bandhanā ti taṃ evaṃ dhammikaṃ guṇavantaṃ
nāgarājānaṃ etaṃ²³ dhanāṃ datvā peḷabandhanā pamuñca.

Evaṃ ca pana vatvā puna pi²⁴ yācanti²⁵ dve gāthā abbhāsi:

25 8. Soḷas²⁶ itthisahassāni āmuttamapikunḍalā
vāriṇebhāsaya²⁷ nāriyo²⁸ tāpi taṃ saraṇaṃ gatā. 227.

9. Dhammena mocehi asāhasena

gāmena nikkhena gavaṃ satena,

ossatṭhakāyo urago carātu,

30 puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 228.

¹ C^o nāgaṃ. ² B^d -si. ³ B^d uposathaṃ vāsaddhammañca. ⁴ B^d guraṃ. ⁵ C^o -i, C^o -ī, B^d bhāsaṃmuṭṭhi. ⁶ B^d -yā. ⁷ C^o parakkama, B^d parakkamaṃ. ⁸ B^d kathaṃ. ⁹ C^o B^d paṇaso. ¹⁰ B^d sampati. ¹¹ B^d nippajjati. ¹² C^o omīti taṃ. ¹³ C^o ekassa. ¹⁴ B^d adde taṃ. ¹⁵ all three MSS. -ti. ¹⁶ B^d gēha-. ¹⁷ C^o nāriyo, B^d nāri.

Tattha soḷasā¹ 'ti mā tvaṃ esa yo vā so vā daliddanāgo ti maññittha, etassa hi ettikā² sabbālaṃkārapatimaṇḍitā itthiyo va³, sesā sampatti aparimāṇā⁴ ti dasseti, vārigehāsaya⁴ ti udakacchadanāṃ udakagabbhaṃ katvā tattha sayanaṣiḷā, ossaṭṭhakāyo ti nissaṭṭhakāyo hutvā, carātū 'ti caratu.

Atha naṃ rājā tisso gāthā abhāsi :

5

10. Dhāmmena mocemi asāhagena

gāmena nikkhena gavaṃ satena.

ossatṭhakāyo urago carātu,

puññatthiko muñcatu bandhanasmā. 229.

11. Dammi⁵ nikkhasataṃ ludda thullaṃ ca maṇi kuṇḍalaṃ 10

catūssadaṇ⁶ ca pallaṃkaṃ ummāpupphasirinnibhaṃ⁷. 230.

12. Dve ca sādisiyo⁸ bhariyā usabhaṃ ca gavaṃ sataṃ,

ossatṭhakāyo urago carātu,

puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 231.

Tattha luddā 'ti rājā uragaṃ mocetuṃ ahiguṇḍikaṃ⁸ āmantetvā tassa 15 dātābhaṃ deyyadhammaṃ assento evaṃ āha, gāthā pana hetthā vuttatthā yeva.

Atha naṃ luddo āha :

13. Vināpi dānā tava⁹ vacanaṃ janinda¹⁰,

muñcemu naṃ uragāṃ bandhanasmā,

ossatṭhakāyo urago carātu,

20

puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 232.

Tattha tava¹¹ vacanaṃ ti mahārāja vināpi dānena tava vacanaṃ eva ambhakaṃ garuṃ¹², muñcemu naṃ ti muñcissāmi etaṃ ti vadati.

Evaṃ ca pana vatvā M-aṃ peḷato nīhari. Nāgarājā nikkhamitvā pupphaṇḍaraṃ pavisitvā taṃ attabhāvaṃ vija- 25 hitvā māṇavakavaṇṇena alaṃkātasarīro¹³ paṭhavim bhindanto viya nikkhamitvā atṭhāsi. Sūmanā ākāśā otaritvā tassa santike thitā. Nāgarājā¹⁴ añjalim paggayha rājānaṃ namassa-māno atṭhāsi.

¹ Bā soḷasitthi. ² Bā ettakā. ³ Bā vā. ⁴ all the MSS. -geha-. ⁵ Ck. dhammi. ⁶ Bā caturassaṇa. ⁷ Bā ummārapupphasannibhaṃ. ⁸ Bā -kuṇḍi-, Bā -gūṇḍi-. ⁹ Ck. tha. ¹⁰ read: dānā vinā te v.j.? ¹¹ Ck. omits tava. ¹² Ck. garu. ¹³ Bā adās hutvā. ¹⁴ Bā -jānaṃ.

* Tam atthaṃ pakāseṇto S. dve gāthā abhāsi:

14. Mutto Campeyyako nāgo rājānaṃ etad abravi:
namo te Kāsirāj' atthu¹ namo te Kāśivaddhana,
aṇḍalin te paggaṇhāmi², passeyyam me nivesanaṃ. 233.

- 5 15. Addhā hi dubbissasaṃ³ etam āhu
yaṃ mānuso vissase⁴ amāṇusaṃhi,
sace ca maṃ yācasi etam atthaṃ
dakkhemu te nāga nivesanānīti. 234.

Tattha passeyyamme nivesanaṃ ti mama nivesanaṃ Campeyya-
10 nāgebhavanaṃ ramaṇiyaṃ passiṭabbayuttakaṃ taṃ te ahaṃ dassetukāmo taṃ
sabalavāhanaṃ āgantvā⁵ passa naṇḍā⁶ ti vadati, dubbissasaṃ⁶ ti dubbissa-
saṇiyaṃ⁷, sace cā⁸ ti sace maṃ yācasi⁹ passeyyāma te nivesanāni¹⁰ api ca kho
paua taṃ na saddahāmi¹¹ti vadati.

- Atha naṃ saddahāpetuṃ saṇḍaṭṭhaṃ karonto M. 'dve
15 gāthā abhāsi:

16. Sace hi¹² vāto girim āvaheyya
canda ca suriyo ca chaṇḍā pateyyuṃ
sabbā ca¹³ nājjo paṭisotaṃ¹⁴ vajeyyūṃ
na tv-ev' ahaṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ. 235.

- 20 17. Nabhaṃ phaleyya udadhī pi susse
saṃvaṭṭayaṃ¹⁵ bhūṭadharā vasundharā
siluccayo¹⁶ Meru samūlā ubbahe
na tv-ev' ahaṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ ti. 236.

Tattha saṃvaṭṭayaṃ¹⁵ bhūṭadharā vasundharā ti ayaṃ bhūta-
25 dharā ti ca vasundharā ti ca¹⁷ saṃkhaṃ gatā mahāpāthavi kilaṇḍiyaṃ viya saṃ-
vaṭṭeyya, samūlā ubbahe ti evaṃ Mahāsinerupabbato samūlo utthāya
purāṇapapaṇṇaṃ viya ākāse pakkhandeyya.

So M-ena evaṃ vutte pi asaddahanto

18. Addhā hi dubbissasaṃ¹⁸ etam āhu
yaṃ mānuso¹⁹ vissase amāṇusaṃhi,

¹ Ck -rāja, -rāja, both omitting tthu. ² B² paggayha. ³ B² paggaṇhāmi².

⁴ Ck dubbissasac, B² duṇḍissasam. ⁵ read: vissase? ⁶ B² gantvā. ⁷ Ck

dubbissan, B² dubbissāsan. ⁸ Ck⁸ bhissasaniyaṃ, B² dubbissasaniyaṃ. ⁹ B²

pi. ¹⁰ Ck va. ¹¹ Ck -ta. ¹² so Ck¹² for saṃvaṭṭaye? B² -eyya. ¹³ B² -ikhu-

14 B² -varun-. ¹⁵ B² dubbissam. ¹⁶ B² mānuso.

sace ca mañ yācasi etam atthañ
dakkhemu te nāga nivesanāñti. 237.

Puna pi tam eva gāthañ vatvā „tvam mayā katagunam
jānitum arahasi, saddahitum pana yuttabhāvañ vā ayutta-
bhāvañ vā ahañ jānissāmīti“ paḥāsento itarañ gāthañ āha: 5

19. Tumhe kho 'ttha' ghoraviṣā ulārā,
mahātejā khippakopi ca hotha,
māma kāraṇā bandhanasmā pamutto
arahasi no jānitaye¹ katāñti. 238.

Tattha ulārā ti ulāraṇi, jānitaye ti jānitum. 10

Atha nañ saddahāpetum puna sapathañ karonto M.

20 So² paccatañ niraye³ ghōrarūpe
mā kāyikūñ sātamañ alattha kiñci
peḷāya baddho maraṇam upetu
yo tādisaṇ kamma katañ na jāne ti gāthañ āha. 239. 15

Tattha paccatañ ti paccatu, kamma katañ ti katakammañ, evaṃ
gūṇakāraṇaṇ tumaḍisaṇ yo na jānāti so evarūpo hotū ti vadati.

Ath' assa rājā saddahitvā thutim akāsi:

21. Saccappaṭiññā tavamañ esa hotu,
akkodhanañ hohi⁴ anūpanāhi⁵, 20
sabbhañ ca te nāgakulañ supaṇṇā⁶
aggim⁷ va gimhāsu vivajjayantū 'ti. 240.

Tattha tavamañ hotū 'ti tava esa paṭiññā saccā hotu, aggim⁸ va gim-
hāsu vivajjayantū 'ti yathā manussa gimhakāle santāpañ anicchantā jala-
maṇaṇ aggim vivajjenti evaṇ vivajjentu dūrato va pariharantu. 25

M. pi rañño thutim karonto itarañ gāthañ āha:

22. Anukāmpasī⁹ nāgakulañ janinda
matā yathā suppiyam ekaputtañ,
ahañ ca te nāgakulena saddhim
kāhāmi veyyavātikañ ulārañ ti. 241. 30

¹ read: tumhe 'ttha kho? ² Cks -tarīye. ³ Cks yo. ⁴ Bds hoti. ⁵ Ck Bds
anūpanāhi, Cc anūpanāhi. ⁶ Cks -a. ⁷ Ck Bds -i, Cc -i. ⁸ Cks -i, Bds -i. ⁹
all three MSS. -si.

Tam sutvā rājā nāgabavanam gantukāmo senam gamana^o-
sajjam kātum¹ āpento

22. Yojentu ve rājarathe sucitte
kambojake assatare sudante,
6 nāge ca yojentu suvaṇṇakappane²,
dakkhemu nāgassa nivesanāniti gātham āha. 242.

Tattha kambojake assatare sudante ti susikkhite kambojakarattha-
sambhave assatare yojentu

Itarā abhisambuddhagāthā:

- 10 24. Bherimutiṇṇa paṇavā ca saṃkhā
āvajjayimsu³ Uggas-nassa raṇṇo,
payāsi rājā bahu sobhamāno
purakkhato nārigaṇassa majjhe⁴ ti. 243.

Tattha bahu sobhamāno ti bhikkhave Bārāṇasirājā soḷasahi nāga-
15 hassehi purakkhato⁵ parivārito tassa⁶ nārigaṇassa majjhe Nārāṇasito nāga-
bhavanam gacchanto ativīya sobhamāno payāsi.

Tassa nagarā nikkhantakāle yeva M. attano ānuthāvena
nāgabhavane⁷ sabbaratanamayam⁸ pākāraṇ ca dvārattālake ca
dissamānarūpe katvā nāgabhavanagamanamaggaṃ⁹ alamkata-
20 paṭiyattam māpesi. Rājā sapariso¹⁰ tena maggena nāga-
bhavanam pavisitvā ramaṇīyam bhūmibhāgaṇ ca pāsāde ca
addasa.

Taṃ attham pakāsento S. āha:

- 25 25. Suvappacitakam¹¹ bhūmim addakkhi Kāsivaddhano
sovaṇṇaye¹² ca pāsāde veluriyaphalakatthate. 244.
26. Sa rājā pāvisi vyamham Campeyyassa nivesanam
ādiccavappupanibham kamsavijjupabhassaram. 245.
27. Nānārukkehi saṇchannaṃ nānāgandhasameritam¹³
so¹⁴ pāvekkhi Kāsirājā Campeyyassa nivesanam. 246.
30 28. Pavitthamhi Kāsiraṇṇo¹⁵ Campeyyassa nivesane
dibbā¹⁶ turiyā vajjimsu nāgakaṇṇā ca naccayum. 247.

¹ Bā senagaminānam sajjāpetum. ² Ck - ye. ³ read: āvajjayimsu; Ck āvajjimsu.

⁴ Ck - 1a. ⁵ Bā - ā. ⁶ Bā sattaratana. ⁷ Bā - gālmaggaṃ. ⁸ Bā saṇari-

vāro. ⁹ Bā - citta. ¹⁰ Bā sovaṇṇamaye. ¹¹ Bā - samiritaṃ. ¹² Ck - mit

246 ¹³ Bā - e. ¹⁴ Ck - a.

29. Tam nāgakaññā caritam gaṇena
 anvāruhī¹ Kāsirājā pasauno,
 nisīdi sovaṇṇamayamhi pīthe
 sāpassaye² candanasāralitte ti āha. 248.

Tattha, suvaṇṇacitakā³ ti suvaṇṇavālukāya santhata⁴, vyamban ti 5
 alambakatanāgabbhavanāṃ, Campeyyassā⁵, 'ti nāgabbhavanāṃ pavisitvā Campeyya-
 nāgarājassa nivesanāṃ jāvīsi, kaṇṇasavijjupabbhassaran ti meghamukhe
 suvaṇṇavanṇasañcaranavijju⁶ viya obhāsamānaṃ, gandhasameritan ti nānā-
 vidhehī⁷ dibbagandhehi anusañcaritaṃ⁸, caritaṃ⁹ gaṇenā 'ti taṃ nivesanāṃ
 nāgakaññānaṃ¹⁰ caritaṃ anusañcaritaṃ, caṇḍanasāralitte ti dibbasāra- 10
 candanena anulitte.

Tattha „nisinnamattass' ev' assa nānaggarasaṃ dibba-
 bhojanaṃ upanāmesuṃ tatthā soḷasannaṃ itthisahassānaṃ
 sesāparisāya' ca. So¹⁰ sattāhamattaṃ sapariso dibbannapānā-
 dīni paribhuñjitvā dibbehi kāmagaṇehi abhiramitvā sukhasa- 15
 yane nisinno M-assa yasaṃ vaṇṇetvā „nāgarāja tvaṃ eva-
 rūpaṃ sampattiṃ paḥāya manussaloke vammikamatthake ni-
 pajjitvā kasmā uposathavāsaṃ vasaṣīti“ pucchi. So pi
 'ssa kathesi.

Tam atthaṃ pakāsento S. āha: 20

1. So tattha bhutvā ca attho ramitvā
 Campeyyakam Kāsirājā avoca:
 vimānaseṭṭhāni imāni tuyhaṃ
 ādiccavaṇṇāni pabbhassarāni,
 n' etādisaṃ atthi manussaloke, 25
 kimatthiyaṃ nāga tapo karosi. 249.

2. Tā kambukāyūḍadharā suvatthā
 vaṭṭaṅgulī tambatalūpapannā
 paggayha pāyenti¹¹ anomavaṇṇā¹²,
 n' etādisaṃ atthi manussaloke, 30
 kimatthiyaṃ nāga tapo karosi. 250.

¹ all three MSS. -1. ² Bds so-. ³ Bds -citta-. ⁴ Bds saṇḍatani? ⁵ Cks su-
 vaṇṇasañcaranāṃ-, Bds suvaṇṇavaṇṇasañcaranāṃ, Bds suvaṇṇavaṇṇasañcaranāṃ.

⁶ Ck adds va naccasīto. ⁷ Ck omits ca. ⁸ Bds -kaññāgaṇena. ⁹ Bds sesarājaparī-.

¹⁰ Bds adds paṇa. ¹¹ Ck pāyanti, Ck pāsanti. ¹² Cks -aihi.

32. Nājjo ca khemā¹ puthulomamacchā
adāsakuntābhirudā sutitthā,
n' etādisaṃ etc. 251.
33. Koṇḍā mayūrā diviyā ca haṃsā
vaggussarā kokilā sampatanti, etc. 252.
34. Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo
uddālakā pāṭaliyo ca phullā, etc. 253.
35. Imā ca te pokkharāṇṇo² samantato
diviyā ca gandhā satatam sampatanti³.
n' etādisaṃ atthi manussaloke,
kimatthiyaṃ nāga tapo karosi⁴. 254.
36. Na puttahetu na dhanassa hetu
na āyuno vāpi⁵ janinda hetu,
manussayoniṃ abhipatthiyaṇo
tasmiṃ parakkamma tapo karomīti. 255.

Tattha tā ti soḷasaśhassanāgakaṇṇā sandhāyāha, kambukāyūradhara
ti suvaṇṇābharaṇadharā, vaṭṭaṇṇulīti pavāṇaṃkurasadisavattāṇṇāli, tambata-
lūpapannā ti abhirattehi hatthapādātehi samannāgatā, pāyentīti dibba-
pānaṃ ukkhipitvā tam pāyenti, puthulomamacchā ti puthulapattēhi nānā-
macchehi samannāgatā, adāsakuntābhirudā ti adāsasaṃkhātehi⁶ sakuṇehi
abhirudā, sutitthā ti sunderatitthā, diviyā ca haṃsā ti dibbahamsā ca,
sampatantīti manuṇṇaravaṃ ravantā⁷ rukkhato rukkham sampatanti, dībbā
ca gandhā ti tāsū pokkharāṇṇesu satatam dibbagandhā vāyanti, abhipattha-
yāno ti patthayanto vicarāmi, tasmiṃ ti tena kāraṇa parakkamma viriyam
paggahetvā tapo karomi uposatham upavasāmiṃti.

Evam vutte rājā

37. Tvaṃ lohitakkho vihatantaramso⁸
alaṃkato kappitakesamassu
surosito lohitacandanena
gandhabbarājā va⁹ disā pabhāsasi. 256.
38. Deviddhipatto si mahānubhāvo
sabbehi kāmehi samaṇṇibhūto,
pucchāmi taṃ nāgarāje¹⁰ tam atthaṃ :
seyyo ito kena manussaloko¹¹ ti āha. 257.

¹ Cks temā, Bds khomā. ² Cks -ā. ³ so Cks for patanti? Bds sampavāyanti. ⁴
Bds add Bddhisatto āha. ⁵ Bds cāpi. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bds -ti. ⁸ Ck
vihatattha-. ⁹ Cks ca. ¹⁰ Bds -ja. ¹¹ Cks -ke.

Tattha surosito ti suvilitto.

Ath' assa ācikkhanto nāgarājā āha:

39. Janinda nāññatra manussalokā

suddhī ca¹ saṁvijjati saṁyamo ca¹,

, āhañ ca laddhāna manusṣayoniṁ

kāhāmi jātimaraṇassa² antan tī. 258.

5

Tattha suddhī cā¹ 'ti mahārāja aññatra manussalokā amatamahānubhāna-
sariṁkhattā suddhī vā sīlasaṁyamā vā n' atthī, antan ti manusṣayoniṁ laddhā
jātimaraṇassa antaṁ karissāmi³ tapo karomi.

Taṁ sutvā rājā

10

40. Addhā have sevitabbā sapaññā (supra ^{4.5.3}₁₃)

bahussutā ye bahutṭhānacintino,

nariyo³ ca disvāna tavañ⁴ ca nāga⁵

kāhāmi⁶ puññāni anappakānīti. 259.

Tattha nariyo² 'ti [imā tava nāgakaññā⁷ ca tavañ ca disvā bahūni 15
puññāni karissāmi⁸ vadati.

41. Atha naṁ nāgarājā

41. Addhā have sevitabbā sapaññā

bahussutā ye bahutṭhānacintino,

nariyo² ca disvāna mamañ ca rājā

karohi puññāni anappakānīti āha. 260.

20

Tattha karohīti kareyyāsi mahārāja⁹.

Evam vutte Uggaseno gantukāmo hutvā „nāgarāja ciraṁ
vasit' amha¹, gamissāma²“ 'ti āpucchi. Atha naṁ M. „tena hi
mahārāja yāvadicchakaṁ dhanam gaṇhā¹⁰“ 'ti dhanam dassento 25

42. Idañ ca me jātarūpaṁ pahūtaṁ¹¹

rāsī suvaṇṇassa ca tālamattā,

ito haritvā sovaṇṇagharāni

[kāraya] rūpiyassa ca pākāraṁ karontu¹². 261.

¹ Bā vā. ² Bā jātjarāma. ³ Bā nā. ⁴ Bā tu-. ⁵ Ck rāja. ⁶ Cks ka-.

⁷ Bā -āyo. ⁸ Bā -jā tī. ⁹ Ck -hā, C^o vasitama, Bā vasimhā. ¹⁰ Bā -āhi. ¹¹

Bā bahutāni. ¹² so all three MSS. for - - suvaṇṇaṁ gharāni rūpiyassa cā - -?

43. Muttā¹ ca vāhasahassāni pañca
 veḷuriyamissāni ito haritvā
 antepure bhūmiyaṃ santharantu,
 nikkaddamā hohiti² nīrajā³ ca. 262.
- 5 44. Etādisaṃ āvasa rājasetṭha
 vimānasetṭhaṃ bahu śobhamānaṃ
 Bārāṇasim⁴ nagaraṃ iddhaphītaṃ⁵
 rajjaṇ ca⁶ kārehi anomapañña⁷ 'ti. 263.

Tattha rāsīti tesu tesu thānesu tālappamānarāsīyo⁷, sovaṇṇagharānīti
 10 suvaṇṇagehāni, nikkaddamā ti 'evan te⁸ antepure bhūmi nikkaddamā ca
 nīrajā⁹ ca bhavissati, etādisaṃ ti evarūpaṃ suvaṇṇamayaṃ rajatapakāraṃ
 muttāveḷuriyasanthatabhūminibhāgaṃ¹⁰, phītaṃ ti phītaṃ taṃ¹¹ Bārāṇasinagaraṃ
 ca āvasa, anomapañña¹² 'ti alāmakapañña¹².

Rājā tassa kathaṃ sutvā¹³ adhivāsesi. Atha M. nāga-
 15 bhavane bheriṃ carāpesi: „sabbā rājaparisā yāvadicchakam
 hiraññasuvaṇṇādikaṃ dhanam gaṇhantū¹⁴“ 'ti rañño ca ane-
 kehi sakaṭasatehi dhanam pesesi. Tadā rājā mahantena
 yasena nāgabhanā nikkhamitvā Bārāṇasim eva gato. Tato
 paṭṭhāya kira Jambudīpatalaṃ sahiraññaṃ jātāṃ¹⁵.

20 S. i. d. ā. „evam porāṇakapaṇḍitā nāgasampattiṃ pahāya upo-
 sathavāsaṃ vasimsū“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā ahigunḍiko¹⁶ Devadatto
 ahoṣi, Sumanā Rāhulamātā, Uggaseno Sāriputto, Campeyyanāgarājā
 aham evā“ 'ti. Campeyyajātakaṃ.

11. Mahāpalobhanajātaka.

25 Brahmaloḥkā cavitvānā¹ 'ti. Idam S. J. v. visuddha-
 saṃkilesaṃ ā. k. Vatthum heṭṭhā vitthāritam eva, Idha pana
 S. „bhikkhū mātugāmo nāṃ' esa visuddhasatte pi saṃkiliṭṭhe¹⁷
 karontīti¹⁸“ vatvā a. ā.:

¹ C^{ks} muttānaṃ. ² B^d he-. ³ C^{ks} B^d nīrajā. ⁴ B^d -sī. ⁵ C^{ks} iddhampitā, C^o
 iddhamphitā, B^d iddhampitā. ⁶ C^{ks} rajjaṇ, omittig ca. ⁷ B^d -ñā. ⁸ B^d
 evanante. ⁹ C^{ks} nīrajā. ¹⁰ B^d -saṇḥata-. ¹¹ B^d omitt taṃ. ¹² all three MSS.
 -ñā. ¹³ B^d adda taṃ. ¹⁴ B^d harantu. ¹⁵ B^d sahiraññaṃ suvaṇṇajātāṃ, C^{ks}
 sahiraññajātāṃ. ¹⁶ B^d -kunḍi-. ¹⁷ C^{ks} -tṭham. ¹⁸ B^d karontīti.

A. B. Cūlapalobhane vuttanayena atītavatthum vitthāre-
ṭabbaṃ. Tada pana M. Brahmakā cavitvā Kāsirañño¹ putto
hutvā nibbatti, Anitthigandha-kumāro nāma ahoṣi, itthi-
naṃ hatthe na saṇṭhāti, purisavesena² thaññaṃ pāyenti, jhā-
nāgāre yasati³, itthiyo na passati,

Taṃ atthaṃ pakāsento S. caṭṭaso gāthā abhāsi:

1. Brahmakā cavitvāna devaputto mahiddhiko
rañño putto udapādi sabbakāmasamiddhisu. 264.
2. Kāmā vā kāmasaññā vā Brahmaloce na vijjati,
sv-āssu⁴ 'tāy' eva saññāya kāmehi vijjucchatha. 265.
3. Taṣṣa c' antepure āsi jhānāgāraṃ sumāpitaṃ,
so tattha⁵ upatisallīno⁶ eko rahasi jhāyatha. 266.
4. Sa rājā paridevesi⁷ puttāsokena aṭṭito⁸:
'ekaputto c' ayaṃ mayhaṃ, na ca kāmāni bhuñjatīti. 267.

Tattha sabbakāmasamiddhisū⁹ 'ti sabbakāmānaṃ samiddhisu sampatti-
yuttassa¹⁰ rañño putto hutvā eko devaputto nibbatti, svāssu¹¹ 'ti so kumāro,
tāyevā¹² 'ti tāya Brahmaloce nibbattitāya jhānasaññāya eva, sumāpitaṃ¹³ ti
pitura¹⁴ siddhaṃ¹⁵ manāpaṃ katvā māpitaṃ¹⁶, rahasi jhāyathā¹⁷ 'ti mātu-
gāmaṃ apassanto vasi, parideveṣṭi¹⁸ vilapati.

Pañcamā¹⁹ rañño paridevanagāthā:

5. Ko nu kh' ettha²⁰ upāyo²¹ so, ko vā jānāti kiñcanaṃ,
ko²² me puttaṃ palobheyya yathā kāmāni patthaye ti. 268.

Tattha²³ kho nu khettha²⁴ so ti ko nu kho ettha etassa kāmānaṃ
bhuñjanaupāyo, ko nu kho idh' upāyo²⁵ so ti pi pāṭho²⁶, aṭṭhakathāyaṃ pana
ko nu kho etaṃ upavasitvā upalāpanakāraṇaṃ²⁷ jānātīti vuttaṃ, ko vā jānāti
kiñcanaṃ²⁸ ti ko vā etassa pabuddhanakāraṇaṃ²⁹ jānātīti attho.

Tatoparaṃ diyaḍḍhaabhisambuddhagāthā³⁰:

6. Ahū kumārī³¹ tatth' eva vaṇṇarūpasamāhitā
kusalā naccagītassa vādite ca padakkhiṇā,
sā tattha³² upasaṃkamma rājānaṃ etad abravīti. 269.

¹ B¹ kāsikā. ² B² adds naṃ. ³ B³ nisīdi. ⁴ C⁴ svāssa. ⁵ B⁵ paṭisallino.
⁶ B⁶ -vasi. ⁷ C⁷ aṭṭhito? C⁸ aṭṭhino? B⁸ adhito? ⁸ B⁸ sampattissu ṭhitassa.
⁹ C⁹ svāssa, B⁹ svāsu, C⁹ svāssā. ¹⁰ C¹⁰ rājā suṭṭha, C¹⁰ rājā suṭṭhu in the
place of pi- su-. ¹¹ C¹¹ mātarāṃ. ¹² B¹² -vasīti. ¹³ C¹³ -maṃ, B¹³ -māpi. ¹⁴
C¹⁴ khetta, B¹⁴ khottha, B¹⁴ khvettha. ¹⁵ C¹⁵ -yā. ¹⁶ B¹⁶ -yo. ¹⁷ C¹⁷ khetta,
B¹⁷ khottha. ¹⁸ C¹⁸ -yā. ¹⁹ C¹⁹ add ti. ²⁰ B²⁰ upalobhana-. ²¹ so C²¹; B²¹
palibuddhakā, B²¹ palibuddhana-. ²² B²² diyaḍḍhā-. ²³ all three MSS. -i.

Tattha ahū ti bhikkhavo, tattheva antepure cūlanāṭakānaṃ antare ekā taruṇakumārīkā ahoṣi, padakkhiṇā ti susikkhitā.

7^a. Ahaṃ kho taṃ¹ palobheyyaṃ sace bhaddā bhavissatīti upaddhagāthā kumārīkāya vuttā.

5 Tattha sace bhaṭṭā² ti sace eṣa mayhaṃ pati bhavissati³.

Taṃ tathāhvādinim rājā kumārīm etad abravi:

7^b. Tvaṃ ñeva naṃ palobhehi, tava bhaddā bhavissatīti, 270.

Tattha tava bhaddā bhavissatīti taṃ⁴ eṣa pati bhavissati⁵, tvaṃ ñeva tassa⁶ aggaṃmaheṣi bhavissasi, gaccha naṃ palobhehi, kāmarasaṃ jānāpehīti.

10 Evam vatvā rājā „imissā kira okāsaṃ karonti“⁷ ti kumārassa⁸ upatṭhānaṃ pesesi. Sā paccēsakāle vīṇaṃ ādāya gantvā kumārassa sayanagabbhaṣṣa bahi avidūre thatvā agganakhehi vīṇaṃ vādentī madhurena sarena gāyitvā taṃ palobhesi.

Taṃ atthaṃ pakāseto S. āha:

15 8. Sā ca antepuraṃ gantvā bahuṃ kāmūpasamhitāṃ hadayaṅgamā pemaṇiyā citragāthā abhāsatha. 271.

9. Tassa ca gāyamānāya saddaṃ sutvāna nāriyā kāmaccanda⁹ assa uppajji, janaṃ so paripucchatha: 272.

10. Kass¹⁰ eso saddo ko vā so bhaṇati¹¹ uccāvacaṃ bahuṃ hadayaṅgamāṃ pemaṇiyāṃ atho kaṇṇasukhaṃ mama, 273.

11. Esā kho pamadā¹² deva, khiḍḍā esā anappikā, sace tvaṃ kāme¹³ bhuñjeyya bhiyyo bhiyyo chādeyyu¹⁴ taṃ. 274.

12. Imiṅha āgaccha corena¹⁵, avidūramhi gāyatu, assamassa samīpamhi santike mayha gāyatu. 275.

25 13. Tirokuḍḍamhi gāyitvā jhānāgāramhi pāvisi, bandhi naṃ¹⁶ anupubbena āraṇṇam¹⁷ ivā kuñjaraṃ. 276.

14. Tassa kāmarasaṃ ñatvā issāḍhammo ajāyatha: ahaṃ eva kāme bhuñjeyyaṃ, mā añño puriso ahaṃ, 277.

15. Tato asīm gaheṭvāna purise hantuṃ upakkami: ahaṃ eva eko bhuñjissāṃ, mā añño puriso siyā. 278.

¹ Bā naṃ. ² Bā -tīti. ³ Cks omitt bha-. ⁴ Bā ñevassa. ⁵ Cks -rassa. ⁶ read bhaṇati. ⁷ Bā aho. ⁸ Bā pamudā. ⁹ Cks kāmagaṇa. ¹⁰ Bā chaneyyaṃ corr. to chaneyyaṃ, Bā chādeyya, omittitg taṃ. ¹¹ Bā Cks for āgacchat' oreṇa? Bā āgacchantoreṇaṃ. ¹² Ck bandināṃ, Bā bandhitāṃ. ¹³ Bā a-.

16. Tato janapadā¹ sabbe vikkandimsu samāgatā:
putto ty-ayam² mahārāja janam heṭhety-adūsakam³. 279.
17. Tañ ca rājā vihāhesi⁴ samhā raṭṭhāto⁵ khattiyo:
yāvata⁶ vijitam mayham na te vattabba tāvade⁷. 280.
18. Tato so bhariyam ādāya samuddam upasamkami,
paṇṇasālam karitvāna⁸ vanam uccāyā⁹ pāvisi. 281. 5
19. Ath' ettha isi-m-āgañchi¹⁰ samuddam ūparūpari,
so tassa geham pāvekkhi bhattakāle¹¹ upaṭṭhite. 282.
20. Tañ ca¹² bhariyā palobhesi, passa yāva sudāruṇam,
cuto so brahmacariyamhā iddhiyā parihāyatha. 283. 10
21. Rājaputto ca uñchāto vanamūlaphalam bahum
sāyām kācena ādāya¹³ assamam upasamkami. 284.
22. Isi ca khattiyam, disvā samuddam upasamkami,
vehāsayaṃ¹⁴ gamissan ti sīlat' eso mahaṇṇave. 285.
23. Khattiyo ca isim disvā sīdanānam mahaṇṇave
tass' eva anukampāya imā gāthā abhāsatha: 286. 15
24. Abhiṇṇamāne vārisimam sayam¹⁵ āgama¹⁶ iddhiyā¹⁷
missibhāv' itthiyā¹⁸ gantvā samāsīdasi mahaṇṇave. 287. (II p. 330.)
25. Avatṭanī mahāmāyā brahmacariyavikopānā
sīdanti, nam viditvāna ārakā parivajjaye¹⁹. 288. 20
26. Analā mudusambhāsā duppurā tā²⁰ nadisamā, (II p. 336.)
sīdanti, nam viditvāna ārakā parivajjaye¹⁹. 289.
27. Yam etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātave, so va saṇṭhānam khippam anudahanti nam²¹. 290.
28. Khattiyassa vaco sutvā isissa²² nibbidā²³ ahu,
laddhā porāṇakam maggam gacchat' eso vihāyasam²⁴. 291. 25
29. Khattiyo ca isim disvā gacchamānam vihāyasam²⁵
samvegam alabhī dhīro pabbajjam samarocayi. 292.
30. Tato so pabbajitvāna kāmarāgam virājayi²⁶,
kāmarāgam virājetvā Brahmaloṇṇapago ahū 'ti. 293. 30

¹ Cks jā-. ² Cs tyāham, Bā tyāyam. ³ Cks -ti dū-, Bā hetetyadū-, Bā he-
theyyadū-. ⁴ so Cks for vivāsesi? Bā vimāhesi, Bā vipāhesi. ⁵ Ck samahā-
raṭṭhāno, Cs mahāraṭṭhāto, Bā simāraṭṭhato, Bā tamhā raṭṭhato. ⁶ Ck yācatā,
Cs yāvata. ⁷ Cks kāvade. ⁸ Cks -tvāva. ⁹ Cks navamucchāya, Bā vanamucchāya.
¹⁰ Bā āgañchi. ¹¹ Cks bhatte-. ¹² Cks tava. ¹³ Cks kācena dāya, Bā kājena
ādāya. ¹⁴ Bā vehāyasam. ¹⁵ Bā sayam. ¹⁶ Bā akkama. ¹⁷ Bā siddhiyā. ¹⁸
Cks missigāmitthiyā, Bā missāvittihāya. ¹⁹ Ck -se. ²⁰ Bā duppurato. ²¹ Bā tam.
²² Cs isisan? ²³ Bā -do. ²⁴ Cs vihāsayam corr. to vihāyasam. ²⁵ Cs vihā-
sayam corr. to vihāyasam, Bā vihāsam. ²⁶ Cks -si.

Tattha antepuran ti kumārassa vasanaṭṭhānaṃ, bahun¹ ti bahun² nappakārakaṃ, kāmūpasamhitan ti kāmanissitaṃ pavattayamānā, kāmaccandassā³ ti assa Anitthigandhakumārassa kāmaccando uppajji, janān ti attano santikāvacaṃ parivārakajanaṃ⁴, uccāvacaṃ ti uggataṃ⁵ anuggataṃ ca, bhūṇjeyyā⁶ ti sacce bhūṇjeyyāsi. chādeyyun ti⁷ ete kāmā nāma tava ruceyyum, so pamadā⁸ ti sutvā tuṇhī ahoṣi, itarā⁹ punadiyase pi gāyi, evaṃ kumāro paṭibaddhacitto hutvā tassāgamanāṃ¹⁰ rocento paricārake¹¹ āmanetvā imghā¹² ti gātham āha, tirokuḍḍamhīti sayanagabbhakuḍḍassa bahi, mā añño ti añño kāme paribhuṇjanto puriso nāma mā siyā, hantun upakkamīti antaravithiyaṃ otarivā¹³ maretun ārabhi, vikkandiṃsū¹⁴ ti kumārena katipayesu purisesu paḥṇesu purisā palāyivā¹⁵ gehāni pavisiṃsu, so purise alabhanto thokaṃ visami, tasmīn khane rājāṅgane sannipattivā upakkamsiṃsu, janāṃ heṭhetya dūsakaṃ¹⁶ ti nīraparādham janāṃ heṭheti taṃ gaṇhāpethā¹⁷ ti vadisiṃsu, rājā upāyena kumārāṃ gaṇhāpetvā imaṃ kñ kñ kattabban ti pucchī, deva¹⁸ aññaṃ n¹⁹ atthi: imaṃ pana kumārāṃ tāya kumārīkāya saddhīm raṭṭhā pabbājetuṃ vaṭṭatīti vuttē²⁰ tathā akāsi, tam atthaṃ pakāśento S. tañcā²¹ ti ādim āha, tattha vihāhesīti²² pabbājesi, na te vattabba tāvade²³ ti yattakaṃ²⁴ mayhaṃ vijitāṃ²⁵ tattake tāyā na vattabbāṃ, uñchāyā²⁶ ti phalaphalattāya, tasmīn pana vanaṃ pavitṭhe itarā yaṃ tattha pacattakka-
yuttakaṃ atthi taṃ pucitivā tassāgamanāṃ²⁷ olokaṃ paṇṇasāladvāre nisīdati, evaṃ kāle gacchante ekadivasaṃ antaradīpavāsī²⁸ eko iddhimantatāpāso assa-
mato²⁹ nikkhamitvā maṇiphalakaṃ viya udakaṃ maddamāno va ākāse uppativā³⁰ bhikkhācārāṃ gacchanto paṇṇasālāya uparibhāgaṃ patvā dhūmaṃ disvā imasmiṃ
ṭhāne maussā vasanti maññe ti paṇṇasāladvāre otari, sā taṃ disvā nisīdā-
petvā paṭibaddhacittā hutvā itthikuttaṃ³¹ dassetvā tena saddhīm anācārāṃ cari, tam atthaṃ pakāśento S. athe tṭhā³² ti ādim āha, tatthā isim āgañchitī³³ isi āgañchi³⁴, samuddaṃ uparūparitī samuddassa³⁵ matthakamatthakeṇa³⁶ passa yāva sudāruṇaṃ ti passatha bhikkhave tāya kumārīkāya yāva sudāruṇaṃ kammaṃ katan ti attho, sāyaṃ ti sāyaṇhasamaye, disvā taṃ vijā-
hituṃ asaṅkonto sakaladivasaṃ tatth³⁷ eva hutvā sāyaṇhasamaye rājaputtaṃ āgataṃ disvā palāyituṃ vehāsaṃ³⁸ āgamiessaṃ ti uppatanākaraṃ karonto pativā mahāṇṇave sīdati, isiṃ disvā ti anubandhamāno gantvā passitvā, sukaṃ-
pāyā³⁹ ti sac⁴⁰ āyaṃ bhūmiyā āgato abhaviṣsa pelāyivā araṇṇāṃ paviseyya,

¹ Ck^o bahū. ² B^d -u. ³ B^d paricārika-. ⁴ B^d -tañca. ⁵ K^d chandeyyūn tantī. ⁶ B^d pamudā. ⁷ B^e -ro. ⁸ B^d tassā āg-. ⁹ B^d -rike. ¹⁰ C^e onatvā, B^d otaretvā, B^e otāre-. ¹¹ B^d palāpetvā. ¹² Ck^o -ti dūsa-, B^d janāṃ pāteyya-dūsakaṃ. ¹³ so Ck^o; B^d vivāhe-. ¹⁴ Ck^o na te vattabbākātāvade, C^e -bbakātāvade. ¹⁵ Ck^o yatta. ¹⁶ B^d jīvitāṃ. ¹⁷ B^d uccā-. ¹⁸ B^d tassaga-. ¹⁹ C^e -si, Ck^o antaredīpavāsī, B^d antaradīpavāsī. ²⁰ B^d assamapadato. ²¹ B^d -kuttaṃ. ²² B^d -gacchitī. ²³ B^d āgacchī. ²⁴ B^d omits matthaka. ²⁵ B^d vahiyaṃsaṃ.

ākāsenāgato¹ bhaviṣṣati² tasmā samudde patito pi³ uppatanākāram eva⁴ karotīti
anukampaṃ uppādetvā tass' eva anukampāya abhāsatha, tasmaṃ pana gāthānaṃ
'attho Tikanipāte vutto yeva, nibbidā⁵ ahū 'ti kāmesu nibbedo⁶ jāto, porāna-
kaṃ maggan ti pubbe adhiḡgataṃ jhānavisesaṃ, pabbajitvānā 'ti taṃ itthiṃ
manussavāsaṃ⁷ netvā nivattitvā araṇṇe isipabbajjaṃ pabbajitvā kāmarāgaṃ⁸
virājayi virājetvā Brahmālokūpago ahoṣi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhāve mātugāmaṃ paṭicca visuddha-
sattāpi⁹ saṃkilissanti“ vatvā s. p. j. s. (Saccapariyosāne ukkhaṇṭi-
tabhikkhu arahattaṃ patto): „Tadā Anitthagandhakumāro aham eva
ahosiṃ“ ti. Mahāpalo bhāna jātakaṃ. 10

12. Pañcapanḍitajātaka.

Pañcapanḍitajātakaṃ Mahāummaggo⁹ āvisabhavissati. Pañca-
panḍitajātakaṃ.

13. Hatthipālaajātaka.

Cirassaṃ vata passāmi. Idam S. J. v. nekkhammaṃ¹¹ 15
ā. k. Tadā hi S. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. nekkhammaṃ¹²
nikkhanto yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Esukārī nāma rājā ahoṣi. Tassa purohito dahara-
kālato paṭṭhāya piyasahāyo¹³. Te uttho pi aputtakā ahesuṃ.
Te ekadivasaṃ sukhasamāye¹⁴ nisinnā mantayimṃsu: „amhākaṃ²⁰
issariyaṃ mahantaṃ, putto vā dhītā vā n' atthi, kin nu kho
kattabban“ ti. Tato rājā purohitaṃ āha: „samma sace tava
gehe putto jāyissati nama rajjassa sāmiko bhavissati, sace
mama putto jāyissati tava gehe bhogānaṃ sāmiko bhavissatīti“
evaṃ ubho pi aññaṃaññaṃ saṅgaram¹⁵ akaṃsu. Ath' eka- 25
divasaṃ purohito bhogagāmaṃ gantvā āgamanakāle dakkhiṇa-
dvārena nagaram pavisanto bahinagare ekaṃ bahuputtikaṃ

¹ Bā -na āg- ² Bā -titi ³ Ck^o hi. ⁴ Ck^o -kāram. ⁵ Bā^o -do. ⁶ Bā -dho.
⁷ Bā -ssa-. ⁸ Ck^o Bā -satthāpi. ⁹ Bā -ummaṃ. ¹⁰ Ck^o omit pañca-. ¹¹ Bā^o
mahābhikkhamanaṃ. ¹² Bā nekkhammaṃ. ¹³ Bā omits piya. ¹⁴ Bā^o -sayane.
¹⁵ Bā saṅka.

nāma¹ duggatitthim² passi, tassā satta puttā sabbe va ārogā³,
eko pacanabhājanakapallam⁴ gaṇhi⁵ eko sayanakāṭasārakam⁶,
eko purato gacchati eko pacchato, eko aṅgulim⁷ gaṇhi, eko
amke nisinno eko khandhe. Atha nam⁸ purohito pucchi:
5 „bhaddhe imesaṃ dārakānam⁹ pitā kuhin“ ti. „Sāmi¹⁰ imesaṃ
pitā nāma nibaddho n'atthūti“¹¹. „Evarūpe satta putte kin ti
katvā alatthā“¹² ti. Sā aññam¹³ gahaṇam¹⁴ apassanti¹⁵ nagara-
dvāre thitaṃ nigrodharukkham¹⁶ dassetvā „sāmi etasmiṃ¹⁷ nig-
rodhe adhivattahadevatāya¹⁸ santike patthetvā labhim¹⁹, etāya me
10 puttā dinnā“ ti āha. Purohito „tena hi gaccha tvaṃ“ ti rathā
oruyha nigrodhamūlam²⁰ gantvā sākhāya gahetvā cāletvā²¹; ambho
devaputta²², tvaṃ rañño santikā²³ kin nāma na labhasi²⁴, rājā
vo²⁵ anusamvaccharaṃ sahasaṃ vissajjetvā²⁶ balikaṃmaṃ karoti,
tassa putte na desi, etāya duggatitthiyā tava ko upakāro
15 kato yen²⁷ assā satta putte adāsi, sace amhākaṃ rañño puttaṃ
na desi ito²⁸ sattame divase samūlam²⁹ chindāpetvā khaṇḍā-
khaṇḍikaṃ kāressāmīti³⁰ rukkadevataṃ tajjetvā³¹ pakkāmi. So
eten³² eva niyāmena punadivase pi punadivase pīti³³ paṭipāṭiyā
cha divase kathesi, chaṭṭhe pana divase sākhāya gahetvā
20 „rukkadevate, ajj³⁴ ekarattimattakam³⁵ eva sesaṃ, sace me
rañño puttaṃ na desi sve taṃ³⁶ niṭṭhapessāmīti³⁷“ āha.
Rukkadevatā āvajjetvā³⁸ taṃ kāraṇaṃ tatvato³⁹ nātvā „ayaṃ
brāhmaṇo puttaṃ alabhanto mama vimānaṃ nāsessati, kena
nu kho upāyena tassa puttaṃ dātuṃ vaṭṭatīti“ catunnam⁴⁰
25 mahārājānaṃ santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocesi. Te
„mayam⁴¹ tassa puttaṃ dātuṃ na sakkhissāmā“⁴² ti vadiṃsu.
Atṭhavīsatiyakkhasenāpatīnaṃ⁴³ santikaṃ agamāsi, je pi tath⁴⁴
evāhaṃsu. Sakkassa⁴⁵ devarañño santikaṃ gantvā kathesi,
so pi „labhissati nu kho rājā anucchavike putte⁴⁶ udāhu no“

¹ Bā ar-. ² Ck omīti ga-. ³ so Ck; Ck Bā -nam. ⁴ Bā -vattāya-. ⁵ Bā devate.

⁶ Ck labhisi, Bā labhi. ⁷ Bā te. ⁸ Bā adds taṃ. ⁹ Bā omīti, pu- pīti. ¹⁰ Bā
niṭṭhā-. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bā tathato. ¹³ Bā sakkā. ¹⁴ Ck anuccha-
viko putto.

ti upadhārento puññavante cattāro devaputte passi, te kira purimabhavhe Bārānasiyaṃ pesakārā hutvā tena kammena laddhakaṃ pañca koṭṭhāse¹ katvā cattāro koṭṭhāse paribhuñjimsu, pañcamaṃ gahetvā ekato va dānaṃ dadimsu², te tato cutā Tāvātimsabbhavane nibbattiṃsu, tato Yāma³bhavane ti evaṃ anulomapaṭilomaṃ chasu deva⁴lokesu sampattiṃ anubhavantā vicaranti, tadā pana nesaṃ Tāvātimsabbhavanato cavitvā Yāma⁵bhavaṇaṃ gamanavāro. Sakko nesaṃ⁶ santikaṃ gantvā pakko-sitvā „mārisā tumhehi manussalokaṃ gantuṃ vaṭṭatīti, Esu⁷kārirañño aggamahe⁸siyā kucchismiṃ nibbattathā“⁹ ti āha. Te tassa vācamaṃ¹⁰ sutvā „sādhu deva, gamissāma, na pana amhākaṃ rājakulen¹¹ attho, purohitassa gehe nibbattitvā daharakāle yeva kāpe pahāya pabbajissāma“¹² ti vadimsu. Sakko „sādhū“¹³ ti tesam paṭiññaṃ gahetvā āgantvā rukkhadevatāya tam atthaṃ ārocesi. Sā tuṭṭhamānasā Sakkaṃ vanditvā 15 atṭaṇo vimānaṃ eva gatā. Purohito pi punadivase balava-purise¹⁴ sannipātāpetvā vāsipharasuādīni gahetvā¹⁵ rukkhamaṇaṃ gantvā rukkhasākhāya gahetvā „ambho devate, aṇṇa mayhaṃ¹⁶ yācantassa sattamo divaso, idāni te niṭṭhānakālo“¹⁷ ti āha. Tato rukkhadevatā mahantenācubhāvena khandhavivarato 20 nikkhamitvā madhurena sarena taṃ āmantetvā „brāhmaṇa, tiṭṭhatu eko putto, cattāro¹⁸ putte dassāmiti“¹⁹ āha. „Mama putten²⁰ attho n²¹ atthi, amhākaṃ rañño puttaṃ dehi²²“. „Tumhe va demīti“²³. „Tena hi mama dve rañño dve de-²⁴hīti“²⁵. „Rañño na demi, cattāro pi tumhe va demi“²⁶, tayā ca laddhamattā bhavissanti, agāre pana aṭṭatvā²⁷ daharakāle yeva pabbajissanti²⁸. „Tvaṃ²⁹ kevalaṃ putte dehi, apabbajanakāraṇaṃ pana amhākaṃ bhāro“³⁰ ti. Sā tassa puttavaraṃ dātvā attano bhavanaṃ pāvisi. Tato paṭṭhāya devatāya sakkāro mahā pavatti³¹. Jeṭṭhakadevaputto cavitvā purohitassa 30

¹ Bā -saṃ. ² Bā adamsu. ³ Bā te-. ⁴ Bā -ml. ⁵ Bā bahupu-. ⁶ Bā gahāpetvā. ⁷ Bā add taṃ. ⁸ Bā add te. ⁹ Bā tuyhaṃ va dammīti. ¹⁰ Cā hīti. ¹¹ Bā demīti. ¹² Cā aṭṭha-. ¹³ Bā add me. ¹⁴ Bā ahoṣi.

brāhmaṇiṇi¹ kucchismiṃ nibbatti. Tassa nāmagahaṇadivase
 Hatthipālo ti nāmaṃ katvā apabbajanatthāya hatthigopake
 paṭicchāpesuṃ. So tesam² santike vaḍḍhati. Tassa padasā-
 gamanakāle dutiyo cavitvā tassā kucchismiṃ nibbatti. Tassa
 5 pi jātakāle Assapālo ti nāmaṃ kariṃsu. So assa³gopakānaṃ
 santike vaḍḍhati. Tatiyassa jātakāle Gopālo ti nāmaṃ ka-
 riṃsu. So gopālakehi saddhim⁴ vaḍḍhati. Catutthassa jāta-
 kāle Ajapālo ti nāmaṃ kariṃsu. So ajapālakehi saddhim⁵
 vaḍḍhati. Te vuddhim anvāya sobhaggappattā⁶ ahesuṃ. Atha
 10 nesaṃ pabbajjābhayena⁷ rañño vijitā pabbajite nihariṃsu,
 sakala-Kāsiratthe ekapabbajito pi nāhosi. Te kumārā phar-
 usa⁸ ahesuṃ, yāya disāya gacchanti, tāya disāya āhariyamānaṃ
 paṇṇākāraṃ vilumpanti. Hatthipālassa soḷasa⁹vaṣṣakāle sarīra-
 sampattiṃ disvā rājā ca purohito ca „kumārakā¹⁰ mahallakā
 15 jātā, chattussāpanasamaye¹¹ tesam¹² kin nu kho kātābbaṃ“ ti
 mantetvā „ete abhisittakālato paṭṭhāya atissarā bhaviṃsanti,
 tato pabbajitā āgamissanti, te disvā pabbajissanti, etesaṃ
 pabbajitakāle janapado ulloḷo bhavissati, vimaṃsāma¹³ tāva
 ne pacchā abhiññissāma¹⁴“ ti cintetvā ubho pi isivesam¹⁵
 20 gahetvā bhikkhaṃ carantā¹⁶ Hatthipālakumārassa nivesana-
 dvāraṃ agamaṃsu. Kumāro te disvā va tuṭṭho paṣaṇo upa-
 saṃkamitvā vanditvā tisso gāthā abhāsī:

1. Cirassaṃ vata passāma (cfr. Saṃyutta-N. ed. by L. Feer p. 1.)

brāhmaṇaṃ devavaṇṇinaṃ

25 mahājaṭaṃ bhāradharaṃ¹⁷

paṃkadantaṃ rajassiraṃ. 294.

2. Cirassaṃ vata passāma isiṃ dhammaguṇe ratāṃ

kāsāyavatthavasanaṃ vākaciraṃ paṭicchadaṃ. 295.

3. Āsanaṃ udakaṃ pajjaṃ patigaṇhātu no bhavaṃ, (²⁹⁶)

30 agge bhavantaṃ pucchāma, agghaṃ kurutu no bhavanti. 296.

¹ Bds pabbajitā. ² Bds atipha. ³ Bd adds atiphatussā ahesuṃ. ⁴ Cks Bd -yo.

⁵ Bds vimaṃsissāma. ⁶ Bds -ti. ⁷ Bds khāri.

Tattha brāhmaṇaṇ ti bāhitapāpaṃ¹ brāhmaṇaṇ, devavannaṇṇaṇ ti seṭṭhavaṇṇinaṇ ghoratapamā parimāritindriyaṇ² pabbajitattabbhāvaṇ³ uggatapanaṇ ti 'attho, bhāradharaṇ⁴ ti khāribhāradharaṇ, isinaṇ ti silakkhandhādayo pariyesitvā⁵ ilitaṇ, dhammaguṇe ratanaṇ ti sucaritakoṭṭhāse abhirataṇ, āsanaṇ ti idaṇ tesanaṇ nisīdanatthāya āsanaṇ paññāpetvā⁶ gandhodakaṇ ca pādabbaṇ-
janaṇ⁷ ca upanetvā āha, agghe ti ime sabbe pi āsanādayo agghe bhavantaṇ
pucchāma; kurutu na ti ime na agghe bhavaṇ paṭigaṇhātū⁸ 'ti.

Evam so tesu ekekaṇ varena⁹ varenaṇa. Atha naṇ purohito āha: „tāta Hatthipāla, tvaṇ amhe 'ke ime' ti mañña-
māno evaṇ kathesi, 'hemavataka' isayo' ti, na mayaṇ tāta
isayo, esa rājā Esukārī, ahan te pitā purohito“ ti. „Atha
kasmā isivosaṇ gaṇhitthā“ 'ti. „Tava vīmaṇsanatthāyā“ 'ti.
„Mamaṇ¹⁰ kiṇ vīmaṇsathā“ 'ti. „Sace amhe disvā na pabba-
jissati atha naṇ rajje abhisinēcitum āgat' amhā“ 'ti. „Tāta na
me rajjena' attho pabbajissāma' ahan“ ti. Atha naṇ pitā „tāta
Hatthipāla, nāyaṇ kālo pabbajjāyā“ 'ti vatvā yathājjihāsayaṇ
aṇusāsento catutthaṇ gātham āha:

4. Adhicca vede pariyesa vittaṇ,
putte gehe tāta paṭiṭṭhapetvā
gandhe rase paccanubhutvā¹¹ sabbaṇ
araññaṇ sādhu, muni so pasattho¹² ti. 297.

Tattā¹³ adhicca 'ti sajjhāyitvā¹⁴, putte ti' chattaṇ ussāpetva nāṭaka-
parivārena upaṭṭhāpetvā puttadhītāhi vadḍhitvā te putte gehe paṭiṭṭhapetvā ti
attho, sabbaṇ ti ete ca gandharase¹⁵ sabbaṇ vatthukāmaṇ anubhavitvā,
araññaṇ¹⁶ sādhu muni so pasattho¹⁷ ti pacchā mahallakakāle pabba-
jittassa araññaṇ sādhu laṭṭhakaṇ hoti yo ca evarūpe kāle pabbajati so muni
Buddhādīhi ariyehi pasattho ti vadati.

Tato Hatthipālo gātham āha:

5. Vedā na saccā na ca vittalābho,
na puttālābhena¹⁸ jaraṇ vihani¹⁹, 30

¹ Ck^o -pa. ² Ck^o -ya. ³ B^d -jittabbhāvaṇ. ⁴ B^d khāri-. ⁵ C^o pādabbaṇ-,
B^d pādāmuṇcaṇaṇ. ⁶ Ck^o -nā. B^d omits varena. ⁷ B^d himavantaṇ; read:
hemavataka isayo ti evaṇ kathesi? ⁸ Ck^o B^d nāma. ⁹ Ck^o -bhotvaṇ, C^o
-bhotva, B^d paññānubhutvā. ¹⁰ B^d paccanubhutvā. ¹¹ Ck^o pasatto. ¹² B^d sajjhā-
payitvā. ¹³ B^d -rase ca sesaṇa. ¹⁴ Ck^o -ā. ¹⁵ Ck^o pasanto. ¹⁶ Ck^o -bhona.
¹⁷ B^d vijah-

gandhe rase muccanam¹ āhu santo,
sakammanā² hoti phalūpapattīti. 298.

Tattha na saccā³ ti yañ ca saggamaggañ ca dadanti⁴ na tañ saccan
ti⁵ tucchā nissārā nipphalā honti, vittalābho ti dhanalābho pañcasādhā-
5 rapattā⁶ sabbo ekasabhāvo na hoti⁷, jaran ti tāta jarañ vā vyādhīmaraññi
vā na koci puttalābhena paṭibhāti⁸ nāma⁹, dukkhamulā h' ete uyadhayo⁹,
gandhe rase ti gandhe ca¹⁰ rase ca¹¹ sesesu¹⁰ ārammaṇesu ca muccanam¹¹
pamuttim¹² eva Buddhādayo paṇḍitā kathenti, sakammanā² ti attano¹³
katakammen¹ eva sattānañ phalūpapatti¹⁴, kammaṣṣakā hi tāta sattā¹⁵ ā.

10 Kumārassa vacanam sutvā rājā gātham āha:

6. Addhā hi saccam vacanam tav' etañ:
sakammanā² hoti phalūpapatti,
jinñā ca mātāpitaro ca tavā-y-imē¹⁶,
passeyyu tañ vassasatañ arogañ ti. 299.

15 Tattha vassasatan ti ete vassasatañ arogañ tañ passeyyū, tvam pi
vassasatañ jīvanto mātāpitaro posassū 'ti vadati.

Taṃ sutvā kumāro „deva tvam kin nām' etañ vaśasīti“
vatvā dve gāthā abhāsi:

7. Yass' assa¹⁷ sakkhī maraṇena rāja
20 jarāya mettī naraviriyaseṭṭha
yo cāpi jaññā [na] marissam kadāci
passeyyu tañ vassasatañ arogañ. 300.
8. Yathāpi nāvañ puriso dakamhi
ereti ce nañ upaneti tīrañ
25 evam pi vyādhī satatañ jarā ca
upanenti maccam¹⁸ vasañ antakassā 'ti. 301.

Tattha sakkhīti mittadhammo, maraṇenā 'ti datto¹⁹ mato mitto²⁰
mato ti sammutti maraṇena, jarāyā 'ti pākāṭā²¹ jarāy' eva saddhīni yassa

¹ Bā puñcanam. ² Bā -unā. ³ Ck² saccānī. ⁴ so Ck²; Bā yañ saggāna
vadanti. ⁵ Ck² saddhañci, Bā sādheuti. ⁶ so C²; Ck² -tthā, Bā pīvañña sā-,
Bā pañcanam sādha-. ⁷ Ck² honti. ⁸ Bā paṭibhikāmsamatto nāma atthi, Bā
paṭibhāntum samatto nāma atthi. ⁹ Bā upaccayo. ¹⁰ Ck² sesaṃ. ¹¹ Bā
muñca-. ¹² Bā omīti pa. ¹³ Bā -nā. ¹⁴ Bā add phalanibhānti hoti. ¹⁵ Bā
yitāta-. ¹⁶ read -taro tavēme? ¹⁷ Bā yassassu. ¹⁸ Bā upaneti maccu. ¹⁹
Bā adds ca. ²⁰ Bā etto ca. ²¹ Bā -ja.

mētti bhaveyya yass' etaṃ maraṇaṃ ca jarā ca mittabhāvena nādhigaccheyyā¹
'ti attho, ereṭi cenān ti mahārāja yathā nāma puriso nadītiṭṭhe udakamhi²
nāvam' ṭhapetvā paratiragāmiṇi³ janaṃ āropetvā sace aritthena⁴ uppilento piyena
kaḍḍhanto cāleti⁵ ghaṭṭeti aha naṃ paratirāṃ upaneti evaṃ vyādhi ca jarā ca
niccaṃ antakassa maccuno vasaṃ upanenti⁶ yevā 'ti

5

Evam' imesaṃ sattānaṃ jīvīṭṭasaṃkhārassa parittabhāvaṃ
dassetvā „mahārāja, tumhe tiṭṭhatha, tumhehi saddhiṃ katha-
yantaṃ eva hi maṃ⁷ vyādhijarāmarañāni upagacchanti, appa-
mattā hothā“ 'ti ovādaṃ datvā rājānaṃ ca pitaraṃ ca vanditvā
attano paricārake gahetvā Bārāṇasirajjaṃ pahāya „pabbajissā- 10
mīti“ nikkhami. „Pabbajjā nāṃ' esā sobhanā bhavissati“
Hatthipālakumāreṇa saddhiṃ mahājano nikkhami, yojanikā
parisā ahosi¹⁰. So tāya parisāya saddhiṃ Gaṅgātīraṃ patvā
Gaṅgāya udakaṃ oloketvā parikkammaṃ¹¹ katvā jhānāni
nibattetvā¹² cintesi: „ayaṃ samāgamo mahā bhavissati, 15
mama tayo kaṇiṭṭhabhātaro mātāpitara rājā devīti sabbe
sapaṇṇā¹³ pabbajissanti, Bārāṇasī suññā¹⁴ bhavissati, yāva
eṭesaṃ āgamaṇā¹⁵ idh' eva bhavissānīti“¹⁶ so tath' eva ma-
hājanassa ovādaṃ dento¹⁷ nisīdi. Punadvase rājā ca purohito
ca cintayīṃsu: „Hatthipālakumāro tāva r. pahāya mahājanaṃ 20
ādāya 'pabbajissāmīti' gantvā Gaṅgātīre nisinno, Assapālānaṃ
vīmaṃsitvā¹⁸ abhisinṇissāmā“ 'ti te isivesen' eva tassāpi¹⁹ geḥa-
dvāraṃ agamaṃsu. So pi te disvā pasannaṃ mānaso upasaṃ-
kamitvā „cirassaṃ vatā“ 'ti ādīni vadanto tath' eva paṭipajji.
Te pi taṃ tath' eva vatvā attano āgatakāraṇaṃ kathayīṃsu. 25
So „mama bhātike Hatthipālakumāre sante kathaṃ¹⁹ paṭha-
matarāṃ mayham eva setacchattaṃ pāpuṇāṭīti“ pucchitvā
„tāta bhātā te 'na mayham²⁰ rajjen' attho pabbajissāmīti'
vatvā nikkhanto“ ti vutte „kahaṃ paṇ' eso idānīti“²¹

¹ so Bds; Cks nāgaccheyyā. ² Cks -kampī. ³ Cs Bā -ni. ⁴ Ck aritthena. ⁵ Bā ca-
⁶ Bā -neti. ⁷ Cks mama. ⁸ Bā adds nagaṇato. ⁹ Bā -itvā. ¹⁰ Bā ahesuṇ.
¹¹ Bā kaṇiṭṭhapaṇi-. ¹² Cks -tti-. ¹³ so Cs Bā; Ck sabbasapaṇṇā. ¹⁴ Cks -siṇ-
suññānaṃ, Bds -si suññā. ¹⁵ Bā adds tāva. ¹⁶ Bā -māri. ¹⁷ Bds dassento. ¹⁸
Bds tassea. ¹⁹ Cks oṃit kathaṃ. ²⁰ Cks add na. ²¹ Ck -ni

„Gaṇḍātīre nisinno“ ti vutte „tāta mama bhātarā chaḍḍita-kheḷena¹ kammaṃ n' atthi, bālā hi parittakapaṇṇā sattā etaṃ kiḷesaṃ jahitum na sakkonti, ahaṃ pana jahissāmīti“ raṇṇo ca pituno² ca dhammaṃ desento dve gāthā abhāsi:

- 5 9. Paṇko ca kāmā paḷipo³ ca kāmā (vol. III 241)
manoharā duttarā macudheyyā⁴,
etasmim paṇke palipe vyasannā⁵
hīnattarūpā⁶ na taranti pāraṃ. 302.
- 10 10. Ayaṃ pure luddam akāsi kammaṃ,
sv-āyaṃ gahito, na hi mokk'hi⁷ ito me,
orundhiyā naṃ parirakkhissāmī⁸,
māyaṃ puna luddam akāsi kammaṃ ti. 303.

- Tattha paṇko ti yo kuḍi kaddamo, paḷipo ti sūrahumavālukamisso saṃhakaddamo⁸, tattha kāmā laggaṇavasesa paṇko nāma osidāpanavaseṇa⁹ paḷipo nāma ti vuttā, duttarā ti daratikkamū; macudheyyā¹⁰ ti macuho adhiṭṭhānaṃ, etesu hi lagga c' eva anupavittā ca sattā uttaritṭhā asakkontā Dukkakkhandhāpariyāye vuttappakāraṇ¹¹ dukkhaṃ c' eva maraṇaṃ ca pāpuṇanti, ten' evāha: etasmim paṇke palipe vyasannā¹² hīnattarūpā¹³ na taranti pāraṃ ti, tattha vyasannā¹⁴ ti saṇṇā, viśannā¹⁵ ti pi pāṭho, ayaṃ ev' attho, hīnattarūpā¹⁶ ti hīnacittasabhāvā, na taranti pāraṃ ti nibbāna-pāraṃ gantum na sakkonti, ayaṃ ti mahārāja ayaṃ mam' attabhāvo pubbe assagopakehi saddhiṃ vajjhanto¹⁷ mahājānassa vilumpanahethanaḍḍivasena¹⁸ bahum luddaṃ sāhasikakammaṃ akāsi, svāyaṃ gahito ti so ayaṃ tāseṇ kammaṃ vipāko mayā gahito, na hi mokk'ho me ti saṃsāravatṭe¹⁹ sati na hi mokk'ho ito 'akusalaphalato mama²⁰, orundhiyā naṃ parirakkhissāmīti idāni naṃ kāyavaciḍḍarāṇi²¹ pidahanto orundhitvā²² parirakkhissāmīti, kiṃ-kāraṇā: māyaṃ puna luddaṃ akāsi kammaṃ, ahaṃ hi ito paṭṭhāya pāpaṃ akatvā kalyāṇaṃ eva karissāmi.

- 30 „Titthatha tumhe, tumhehi saddhiṃ kathentam eya vyādhi-jarāmaraṇāni upagacchantīti“ ovaditvā yojanikaṃ parisāmi

¹ Bā adde mama. ² Bā pītu. ³ Ck^s -pā. ⁴ Ck^s -yya. ⁵ Bā viśannā. ⁶ Ck^s hīnanta-, C^s bhīnanta-, Bā hīnatta-. ⁷ so all three MSS. for -isāmi. ⁸ Ck^s saṇa-, Bā kaṇhā-. ⁹ Ck^s omīti vasena. ¹⁰ all three MSS. -yyan. ¹¹ Ck^s -ra. ¹² Ck^s vyā-, Bā vi-. ¹³ Ck^s Bā hi-. ¹⁴ all three MSS. viśannā. ¹⁵ Ck^s vyasannā, Bā omīti ti saṇṇā viśannā. ¹⁶ Ck^s -ttha-, C^s -nta-, Bā hīnatta-. ¹⁷ Bā vadḍh-. ¹⁸ Bā -vihethanā-. ¹⁹ Ck^s -rapavatte. ²⁰ Bā māmatthi. ²¹ Bā -camanodvā-. ²² Ck^s ru-.

gahetvā¹ nikkhamitvā Hatthipālakumārass' eva santikam² gato.
 So tassa ākāse nisīditvā dhammam desetvā „bhātika, ayam
 samāgamo mahā bhavissati, idh' eva tāva homā“ 'ti āha.
 Itaro pi „sādhū“ 'ti sampatīcchi. Punadivase rājā ca puro-
 hito ca ten' ev' upāyena Gopālakumārassa nivesanam gantvā 5
 tenāpi tath' eva paṭinanditā³ āttano āgamanakāraṇam⁴ ācik-
 khimsu. So pi Assapālakumāro viya paṭikkhipitvā „ahañ
 cirato⁵ patthāya pabbajitukāmo va vane natthagoṇo viya pab-
 bajjam upadhārento vicarāmi, tena me [natthagoṇassa padam
 viya bhātīnam⁶ gatamaggo diṭṭho, sv-āham ten' eva maggena 10
 gamissāmīti⁷“ vatvā „

11. Gavam va nattham purisē yathā vane
 ,
 pariyesati⁸ rāja apassamāno
 evam nattho Esukārī⁹ mam' attho,
 so 'ham katham na gaveseyya rājā 'ti gātham āha. 304. 15

1 Taṭha Esukārīti rājānam ālepati, mamattho ti vane goṇo viya
 mama pabbajjāsambhūto attho nattho, so han ti so ahān ajja pabbajjānam
 maggaṇi disvā katham pabbajjam na gaveseyyam, mama bhātīkāmān gamamaggaṇ
 eva gamissami narindā 'ti.

Atha nam „tāta Gopālaka, ekāham dvīhatiham āgamehi, 20
 amhe samassāsetvā pacchā pabbajissasīti“ vadimsu. So
 „mahārāja, ajja kattabba¹⁰ kammam 'sve karissāmīti' na
 vattabba¹¹ kalyāṇakammam nāma ajja ajj' eva katabba¹²“ ti
 vatvā itaram gātham āha:

12. Hiyyo ti hiyyo ti¹³ poso pare ti [parihāyati], 25
 anāgataṁ n' etaṁ atthīti nātvā
 uppannāchandaṁ [ko] panudeyya dhīro ti. 304.

Tattha Hiyyo¹⁰ ti sve ti attho, pare ti punadivase, idaṁ vuttam hoti:
 yo mahārāja ajjakammam¹¹ sve ti sve¹² kattabbaṁ pare ti vatvā na karoti so tato
 parihāyati na taṁ kammam¹³ kātuṁ sakkotīti evam Gopālo Bhaddakaratta- 30

¹ Ck pariga-. ² Bd -itvā, Ck -dhītā. ³ Ck paṭigamana-. ⁴ Ck cito. ⁵ Bd -tikānam.

⁶ Ck -ti, Bds anveṇati. ⁷ read nattho-? Ck -ri. ⁸ Ck Bd -bba. ⁹ Ck hiyye hiyyo

ti, Ck bhīyyo hi bhīyyo ti, Bd hiyyo ti hiyya ti. ¹⁰ Ck hiyye, Ck bhīyyo. ¹¹

Bd ajjakattabbaṁ kammam. ¹² Ck omit sve ti. ¹³ Ck kātuṁ kammam.

suttan¹ nāma kathesi, sv-āyam attho Bhaddekarattasuttana kathetabbo, uetam-
atthīti yaṁ anāgataṁ taṁ² n' etam atthīti ñatvā, uppannacchandān ti
kusalacchandān³ ko paṇḍito panudeyya hareyya

Evam Gopālakumāro dvīhi gāthāhi dhammaṁ desetvā
5 „tiṭṭhatha tumhe, tumhehi saddhiṁ kathentaṁ yeṇa vyādhi-
jarāmarañāni upagacchānti⁴“ „yojanikaṁ⁵ parisam⁶ gahetvā
nikkhamitvā dvinnāṁ bhātikānaṁ santikaṁ gato. Hatthipālo
tassāpi ākāse nisīditvā⁷ dhammaṁ desesi. Punadivase rājā ca
purohito ca ten' ev' upāyena Ajapālakumārassa nivesanaṁ gantvā
10 tenāpi tath' eva paṭinanditā⁸ attano āgamanakāraṇaṁ ācikkhi-
tvā „chattam⁹ ussāpessāmā¹⁰“ ti¹¹ vadimsu. Kumāro āha. „may-
haṁ bhātikā kuhin¹²“ ti. „Te¹³ amhākaṁ rajjen¹⁴ attho n'
atthīti¹⁵ setacchattaṁ pahāya tiyojanaṁ¹⁶ parisam¹⁷ gahetvā
nikkhamitvā Gaṅgātīre nisinnā¹⁸ ti. „Nāhaṁ¹⁹ mama bhātikhehi
15 chaḍḍitakheḷaṁ sisenādāya vicarissāmi, ahaṁ pi pabbajissā-
mīti²⁰. „Tāta, tvaṁ tāva daharo amhākaṁ hatthabhāro,
vayappattakāle pabbajissasīti²¹“ . Atha naṁ kumāro „kiṁ
tumhe kathetha, nanu ime sattā daharakāle pi mahallakakāle pi
maranti yeva, yaṁ daharakāle marissati yaṁ mahallakakāle
20 ti, kassa²² hatthe vā pāde vā nimittaṁ n' atthī²³, ahaṁ mama
maraṇakālaṁ na jānāmi, tasmā idān' eva pabbajissāmi²⁴“ vatvā
dve gāthā abhāsi:

13. Passāmi vo 'haṁ daharim²⁵ kumārīm (III 395)

25 mattūpamaṁ ketakapupphanettaṁ,
abhutva²⁶ bhoge paṭhame vayasmiṁ
ādāya maccu vajate kumārīm. 306.

14. Yuvā sujāto sumukho sudassano

sāmo kusumbhaparikiṇṇamassu, —
hitvāna kāme paṭigaccha gehaṁ,
30 anujāna maṁ, pabbajissāmi devā 'ti. 307.

¹ Majjhima Nik. III, 4. ² Bā omits taṁ. ³ Bā uppannaku-. ⁴ Bā -niya. ⁵ Bā omits ā. n. ⁶ Bā -itvā. ⁷ Bā adds te. ⁸ Cks -mīti. ⁹ Bā kuhi gacchantīti.
¹⁰ Bā -nikaṁ. ¹¹ Bā tenāpi tehi nāma in the place of nāhaṁ. ¹² Cks -tīti.
¹³ Bā kassaci. ¹⁴ Cks -tīti. ¹⁵ Cks -rahi, Bā -ri. ¹⁶ Bā -tvā, Cks abhutta.

Tattha vo ti nīpātamattaṃ, passāmi c' evā¹ 'ti attho, mattūpamaṃ ti
 hāsebhāsalilāvilāsehi² mattaṃ viya carantaṃ³, ketakapupphanettaṃ ti
 ketakapupphapattaṃ⁴ viya puthulāyatanettaṃ, abhutta⁵ bhoge ti abhuttā
 bhoge, vajate ti evaṃ⁶ uttamarūpadharaṃ⁷ kumārīṃ paṭhamavaye vatta-
 mānaṃ abhuttabhogam eva mātāpitunnaṃ uparī mabantaṃ sokaṃ pāetvā maccu⁸ 5
 gahetvā va gacchati, sujāto ti sussaṇṭhito, sumukho ti kañcanaḍāsapuppha-
 candasadisāmukho, sudassano ti uttamarūpadharitāya sampannadassano,
 sāmo ti suvaṇṇasāmo, kusumbhaparikiṇṇamassū⁹ 'ti sannisinnaṭṭhena
 ca sukhumatṭhena ca tarunakusumbhakesarasadisaparikiṇṇamassu¹⁰, iminā eva-
 rūpo pi¹¹ kumāro maccuvasaṃ gacchati, tathāvidham pi hi Sineruṃ uppāṭento¹² 10
 viya nikkaruṇo maccu ādāya gacchatīti dasseti, hitvāna kāme paṭigaccha
 gahaṃ anujāna maṃ pabbajissāmi devā¹³ 'ti¹⁴ deva¹⁵ puttadārabandha-
 nasmiṃ hi uppanne taṃ bandhanaṃ ducchedyāṃ¹⁶ hoti, tenāhaṃ puretaraṃ
 nēva kāme¹⁷ ca gyaṇā ca hitvā idāṃ¹⁸ eva pabbajissāmi¹⁹, anujāna maṃ ti

„Evaṃ ca pana vatvā²⁰, „tīṭṭhatha tumhe, maṃ tumhehi 15
 saddhiṃ kathāntam eva vyādhijarāmarañāni upagacchantīti“
 te ubho pi vanditvā yojanikaṃ parisāṃ gahetvā nikkhamitvā
 Gaṇḍātīram eva agamāsi. Hatthipālo pi tassāpi²¹ ākāse nisi-
 ditvā dhammaṃ desetvā²² „samāgamo mahā bhavissatīti“
 taṭṭh' eva nisīdi. Punadivase purohito pallaṅkamajjhagato²³ 20
 nisīditvā cintesi: „mama puttā pabbajitā, idāṃ ahaṃ ekako
 va manussakhānuko²⁴ jāto 'mhi, aham pi pabbajissāmīti“
 brāhmaṇiyā saddhiṃ mantento

15. Sākhāhi²⁵ rukkho labhate samaññaṃ,

paṇḍasākhāṃ pana khānuṃ²⁶ āhu,

25

paṇḍinaputtassa mam' ajja hoti

Vāseṭṭhi bhikkhācariyāya kālo ti gātham āha. 308.

Tattha labhate samaññaṃ ti rukkho ti vohāraṃ labhati, Vāseṭṭhīti
 brāhmaṇiṃ ālapati, bhikkhācariyāyā²⁷ 'ti mayham pi pabbajjāya kālo, puttā-
 naṃ santikam eva gamissāmīti. 30

So evaṃ vatvā brāhmaṇe pakkosāpesi. Saṭṭhibrāhmaṇa-
 sahaṃsāni sannipatiṃsu. Atha ne²⁸ āha: „tumhe kim karissathā“

¹ so Bā; Cks cceva² Cks bhāvabhāvalilā-, Bā hāsaḥ³ āsavi-. ³ Bā -ti. ⁴ Bā
 -mattaṃ. ⁵ Cs Bā ytvā. ⁶ Bā etaṃ. ⁷ Cs -ra, Bā -rā. ⁸ Bā -sadisāṃ-. ⁹
 Bā ummāḍento? ¹⁰ Bā ducchedanīyaṃ. ¹¹ Cks -mīti. ¹² Bā tassa pi ¹³ Bā
 -sento. ¹⁴ Bā -kavaramajha-. ¹⁵ Bā -ṇu-. ¹⁶ Bā -ṇu-. ¹⁷ Bā nesāṃ.

'ti. „Tumhe pana' ācariyā" 'ti. „Ahaṃ mama puttassa santike pabbajissāmiti". „Na tumhākam eva nirayo uñho, mayam pi pabbajissāma" 'ti. Asitikoṭṭidhanam brāhmaṇiṇi niyyādetvā yojanikaṃ brāhmaṇaparisaṃ gahetvā' nikkhamitvā
 5 puttānaṃ santikam eva gato³. Hatthipālo tāya p⁴ parisāya ākāse t⁵hatvā⁴ dhammaṃ deses⁵. Punadvase brāhmaṇi cintesi: „mama cattāro puttā setacchattaṃ paḍāya 'pabbajissāma' 'ti gatā, brāhmaṇo pi purohitat⁶ṭṭhānena saddhim asitikoṭṭidhanam chaḍḍetvā puttānaṃ n⁷eva santikaṃ gato, ahaṃ idha kiṃ
 10 karissāmi, puttassa⁸ gatamaggen' eva g⁹amissāmiti" sā atītaṃ udāharaṇaṃ āharanti udānagātham āha:

16. Aghasmi koṇcā va yathā himaccaye

tantāni⁶ jālāni padāliya⁷ haṃsā

gacchanti puttā ca patī ca mayhaṃ,

15 sāhaṃ kathaṃ nānuvaḍe pajānaṃ ti. 309.

Tattha aghasmi koṇcā va yathā ti yath' eva ākāse koṇcā sakupa asajjamāṇa gacchanti, himaccaye ti vassān' accayena, tantāni⁶ jālāni padāliya⁷ haṃsā ti atīte kira channavutisahasā⁸ suvaṇṇahaṃsā vassāratta-pahonakaṃ sālin Kaṭṭhaguhāyaṃ nikkhiptvā himassa⁹ bhayena bhāhi
 20 anikkhamitvā cātumāsān tatth' eva vassanti, atha nesaṃ Unnanābhi nāma makkaṭako guhadvāre jālān bandhati. taṃ¹⁰ haṃsā dvinnān taruṇahaṃsānaṃ hi dviguṇaṃ¹¹ vaṭṭaṇ deṇṭi, te thāmasampannatāya¹² taṃ jālān chinditvā purato gacchanti, sesā tesaṃ gatamaggena gacchanti, sā tam atthaṃ pakāsentī evam āha, idān vuttaṃ hoti: yath' eva ākāse koṇcasakupa asajjamāṇa gac-
 25 chanti tathā himaccaye vassānūttikkame dve taruṇahaṃsā tantāni¹³ jālāni padāletvā gacchanti, atha nesaṃ gatamaggena itare haṃsā, idāni pana mamāpi puttā taruṇahaṃsā jālān viya kāmajālān¹⁴ chinditvā gatā, mayāpi tesaṃ gatamaggena gantabban ti imiṇā adhippāyena gacchan¹⁵ puttā ca patī ca mayhaṃ, sv-āhaṃ¹⁶ kathaṃ nānuvaḍe pajānaṃ ti āha

30 Iti sā „kathaṃ ahaṃ evaṃ pajānanti na pabbajissāmiti" sannit¹⁷ṭṭhānaṃ katvā brāhmaṇiyo pakkosāpetvā āha¹⁸: „tumhehi

¹ Bā adda kiṃ. ² Bā āhāya. ³ Bā adda va. ⁴ C^k t⁵hatvā. ⁵ Bā puttānaṃ ca. ⁶ Bā tantāni. ⁷ Bā -leyya. ⁸ Bā chana-. ⁹ Bā vassa. ¹⁰ Bā omīti taṃ. ¹¹ Bā -ṇa. ¹² C^k -paṇṇāya. ¹³ Bā tāni. ¹⁴ C^k omīti jālān viya kāma. ¹⁵ Bā sāham. ¹⁶ Bā evamāha.

kiṃ karissathā¹ 'ti'. „Tumhe pana² ayye³ ti. „Ahaṃ⁴ pabbajissāmīti⁵. „Mayam pi pabbajissāmā⁶ 'ti. Sā tam vibhavaṃ chaḍḍetvā yojanikaṃ parisam gahetvā puttānaṃ santikam eva gatā ti. Hatthipālo pi⁷ tāya pi parisāya ākāse nisīditvā dhammaṃ desesi. Punaḍvase rājā „kuhiṃ purohito⁸ 5 ti pucchi. „Deva purohito brāhmaṇi c'assa⁹ sabbam dhanam chaḍḍetvā dviyojanikaṃ¹⁰ parisam gahetvā puttānaṃ santikam eva¹¹ gatā¹² ti. Rājā „aśsamikadhanaṃ amhākaṃ pāpupātīti¹³ tassa gehato dhanam āharāpesi. Ath' assa aggamahesi¹⁴ „rājā¹⁵ kiṃ karotīti¹⁶ pucchitvā „purohitassa gehato dhanam 10 āharāpetīti¹⁷ „vutte „purohito kuhiṃ¹⁸ ti vatvā „sapaḍāpatiko pabbajjatthāya¹⁹ nikkhanto²⁰ ti sutvā „ayaṃ rājā brāhmaṇena ca brāhmaṇiṇi²¹ ca catūhi puttehi ca²² jahitaṃ ukkāraṃ²³ chaḍḍitaṃ²⁴ khelaṃ mohena mūlho attano gharaṃ āharāpesi²⁵, upamaṃ naṃ bodhessāmīti²⁶ sūnato maṃsaṃ āharāpetvā rājāṇ- 15 gaṇe vasiṃ kārapetvā²⁷ ujumaggam²⁸ vissajjetvā jālaṃ parikkhipāpesi. Gijjhā dūrato va disvā tass' atthāya otarimsu, tattha sappanā²⁹ jālaṃ pasāritaṃ natvā atibhārikā hutvā „ujukaṃ uppatitum na sakkhissāmā³⁰ 'ti attanā khāditaṃsaṃ chaḍḍetvā³¹ jālaṃ analliyitvā ujukaṃ eva uppatitvā gamimsu, 20 andhabālā³² pana tehi chaḍḍitavamitaṃ khādītva bhāriyā hutvā ujukaṃ uppatitum asakkontā gantvā jāle bajjhiṃsu. Ath' ekaṃ gijjhaṃ ānetvā deviyā dassayimsu, sā tam ādāya raṇṇo santikaṃ gantvā „ehi tāva mahārāja, rājāṇgaṇe ekaṃ³³ kiriyaṃ passissāmā³⁴ 'ti sīhapaṇjaraṃ vivaritvā „ime gijjhe olokehi 25 mahārāja³⁵ 'ti vatvā dve gāthā abhāsi:

17. Ete bhytvā vāmitvā ca pakkamanti vihaṅgamā

ye ca bhutvā na vāimsu te me hatthattham āgatā. 310.

¹ Bā -tha, omitting ti. ² Bā adds kiṃ. ³ C² -o. ⁴ C² adds pana. ⁵ Bā omits pl. ⁶ Bā ca. ⁷ C² yoj-, Bā dviyoj-. ⁸ Bā -ke, omitting eva. ⁹ all three MSS. -si. ¹⁰ Bā adds tāta, C² ti. ¹¹ Bā sapaḍāpatīti ¹² C² pabbaja-. ¹³ C² omits ca. ¹⁴ C² -ra ¹⁵ C² Bā -ta. ¹⁶ C² Bā -ti. ¹⁷ Bā chaḍḍa-
passāmā ti. ¹⁸ Bā kāretvā. ¹⁹ Bā ujum-. ²⁰ C² -a ²¹ Bā add vāmitvā.
²² Bā etani. ²³ Bā 80.

18. Āvami brāhmaṇo kāme, te' tvaṃ paccāvamissasi',
- vantādo puriso rāja na so hoti pasamsiyo' ti. 311.

Tattha bhutvā vāmitvā cā 'ti maṃsaṃ khādītva vāmitvā ca, paccā-
vamissasīti paṭiparibhūñjissasi, vantādo ti parassa vāmitakhādako, pa-
5 samsiyo ti so taphāvasiko bālo Buddhādīhi paṇḍitehi pasamsitabbo na hoti.

Taṃ sutvā rājā vip̐paṭisārī ahoṣi, tayo bhavā ādittā viya
upaṭṭhahim̐su, so „ajj' eva r. pahāya mama pabbajitum vatta-
tīti“ uppannasam̐vego deviyā thutim̐ karonto gātham āha:

19. Paṃke va' posam̐ palipe vyasannam̐⁵
10 balī yathā dubbalaṃ uddhareyya
evam̐ pi maṃ tvaṃ udatārī⁸ bhoti .
Pañcālī gāthāhi subhāsītāhīti. '312.

Tattha vyasannan⁷ ti nimuggaṃ, visannan ti pi pāṭho, uddhareyyā
'ti kesesu vā hatthesu vā gahetvā ukkhipitvā thale thaṭṭheyya, udatārīti⁸
15 kāmāparihāto uttārasi⁹, udatāsīti¹⁰ pi pāṭho, ayam̐ ev' attho, uddhatāsīti pi
pāṭho, uddhārīti¹¹ attho, Pañcālīti Pañcālārājadhīte.

Evaṃ ca pana vatvā taṃ khaṇaṃ ñeva pabbajitukāmo
hutvā amacce pakkosāpetvā āha: „tumhe kiṃ karissathā“ 'ti.
„Tumhe pana¹⁴ devā“ 'ti. „Ahaṃ Hatthipālassa santike
20 pabbajissāmiti“ . „Mayaṃ pi pabbajissāma devā¹⁶ 'ti. Rājā
dvādasayojanike Bārāṇasīnagare r. chaḍḍetvā „atthikā setac-
chattam̐ ussāpentū“ 'ti amaccaparivuto tiyojānaṃ¹⁵ parisam̐
gahetva kumārass' eva santikaṃ¹⁴ gato. Hatthipālo tassāpi¹⁵
parisāya ākāse nisinno dhammaṃ desesi.

- 25 S. rañño pabbajitabhāvaṃ pakāsetto

20. Idam̐ vatvā mahārājā Esukārī disampati

raṭṭham̐ hitvāna pabbajī nāgo chetvā va¹⁶ bandhanan¹⁶ ti 313.
gātham āha.

¹ B² so. ² C² B² paccā- . ³ C² -ko. ⁴ B² ca. ⁵ C² vyasuttam̐, B²
byasannam̐. ⁶ B² uddhakārī. ⁷ B² vyasanan. ⁸ B² uddhatārīti. ⁹ so all
three MSS for -resi? ¹⁰ B² uddham̐āsīti. ¹¹ C² uddhāpīti. B² uddhārīti
¹² B² adds kiṃ. ¹³ B² -na. ¹⁴ B² -ko. ¹⁵ B² tassā pi. ¹⁶ C² -tvāna.

Punadivase nagare ohīnājano sannipatitvā rājaḍvāraṃ
gantvā deviyā ārocetvā nivesanaṃ pavisitvā devīm vanditvā
ekamantaṃ ṭhito

21. Rājā ca¹ pabbajjam arocayittha²

raṭṭhaṃ pahāya naraviriyaṣeṭṭho, 5

tuvam pi³ no⁴ hohi⁵ yath⁶eva rājā,

amhehi guttā anusāsa rajjan ti gātham āha. 314.

Tattha anusāsā 'ti amhehi guttā⁶ hutvā dhammena r. karehi

Sā mahājanassa kathaṃ sutvā sesagāthā abhāsi:

22. Rājā ca pabbajjam arocayittha⁷

10

raṭṭhaṃ pahāya naraviriyaṣeṭṭho,

aham pi ekā carissāmi loke

hitvāna kāmāni manoramāni. 315.

23. Rājā ca⁸ pabbajjam arocayittha⁷

raṭṭhaṃ pahāya naraviriyaṣeṭṭho, 15

aham pi ekā carissāmi loke

hitvāna kāmāni yathodhikāni. 316.

24. Accenti⁹ kālā tarayanti¹⁰ rattiyo, (cfr. Saṃyutta Nikāya I p. 3.)

vayoguṇā anupubbaṃ jahanti,

aham pi ekā carissāmi loke

20

hitvāna kāmāni manoramāni. 317.

25. Accenti¹¹ kālā tarayanti¹⁰ rattiyo,

vayoguṇā auupubbaṃ jahanti,

aham pi ekā carissāmi loke

hitvāna kāmāni yathodhikāni¹². 318.

25

26. Accenti¹¹ kālā tarayanti¹³ rattiyo

vayoguṇā anupubbaṃ jahanti,

aham pi ekā carissāmi loke

sītibhūtā sabbam aticca saṅgan ti. 319.

¹ Bā omits ca. ² Bā aro-, Ck arocayitvā. ³ Ck si. ⁴ Ck ne ⁵ Bā hoti.

⁶ Bā sugutto. ⁷ Ck arocayitvā. ⁸ Bā pi. ⁹ Ck Bā accenti. ¹⁰ Bā vāyanti.

¹¹ Bā accenti. ¹² Bā yato-. ¹³ Bā bhayanti.

Tattha ekā ti puttadhītikilesasambādhehi muñcitvā imasmiṃ loke ekikā
 va carissāmi, kāmānīti rūpādayo kāmagaṇe, yathodhikāntīti¹ yena yena
 odhinā² (hītāni tena tena³ hītān' eva jahissāmi, na kiñci avasissāmi⁴ attho,
 accenti⁵ kālā ti pubbaṇhādayo kālā atikkamanti, tarayanti⁶ atucehā
 5 hutvā āyusanikkhāram khepayamānā⁷ gacchanti, vayoḅunā ti paṭhamavayādayo
 tayo mandadassakādayo vā dāsa koṭṭhāsā, anupubbam jahantīti uparūpari-
 koṭṭhāsam appatvā⁸ tattha tatth' eva⁹ nirujjhanti, sītibhūtā ti¹⁰ uelakkāra-
 uphasablāve kilese pahāya¹¹ sātālā hutvā, sabbamaticeca saṅgan ti rāga-
 saṅgādikaṃ sabbasaṅgaṃ atikkamitvā ekā carissāmi, Hatthipālakumārassa
 10 santikaṃ gantvā pabbajissāmi.

Iti sā imāhi gāthāhi mahājanassa dhammam desetvā
 amaccabhariyāyo pakkosāpetvā āha: „tumhe kiṃ karissathā“¹² ti.
 „Tumhe pana ayye“¹³ ti. „Ahaṃ pabbajissāmīti“¹⁴ „Mayam
 pi pabbajissāmā“¹⁵ ti. Sā „sādhū“¹⁶ ti rājanivesane suvaṇṇa-
 15 koṭṭhagārādini vivarāpetvā „asukatṭhāne ca mahānidhānūn
 nidahitan“¹⁷ ti suvaṇṇapaṭṭe likhāpetvā „dinnam űeva harantū“¹⁸
 'ti vatvā suvaṇṇapaṭṭam mahātale thambhe bandhāpetvā na-
 gare bheriṃ carāpetvā mahāsampattim chaḍḍetvā paḅurā
 nikkhami. Tasmim khape sakalanagaram saṃkhubhitam¹⁹;
 20 „rājā kira devī ca r. pahāya 'pabbajissāmā' 'ti nikkhantā,
 mayam idāni²⁰ kiṃ karissāmā“²¹ ti. Tato manussā yathāpūritān'
 eva gehāni chaḍḍetvā putte hatthe²² gahetvā nikkhamiṃsu,
 sabbā paṇā²³ pasāritaniyāmen' eva hītā, nivattitvā²⁴ olokento
 nāma nāhosi, sakalanagaram tucchaṃ ahosi. Devī pi tiyo-
 25 janapariśam²⁵ gahetvā tatth' eva gatā. Hatthipālo tassāpi
 pariśāya ākāse nisinno dhammam desetvā dvādasayojanikaṃ
 pariśam gahetvā Himavantābhimukho pāyāsi. „Hatthipāla-
 kumāro dvādasayojanikaṃ Bārāṇasim tucchaṃ katvā 'pabba-
 jissāmīti' mahājanam ādāya Himavantam gacchati, kimaṅga²⁶
 30 pana mayan“²⁷ ti sakala-Kāśiratṭham saṃkhubhitam²⁸. „Apara-
 bhāge pariśa tiṃsajojanikā²⁹ ahosi, so tāya pariśāya saddhim

¹ Bā yato-. ² Bā adds tathā. ³ Bā accenti. ⁴ Ck taranti, C^o tarantīti. ⁵
 Ck^o add khādayamānā. ⁶ Ck -o, Bā pana kiṃ, ayye. ⁷ Ck^o itvā-. ⁸ Bā idha.
⁹ Bā -esu. ¹⁰ Ck paṇā. ¹¹ Bā -nikam pa-. ¹² Bā kiṃmaṅga. ¹³ Bā
 -khubbhi. ¹⁴ Ck tisa-, Bā tiyoj-.

Himavantam pāvisi. Sakko āvajjanto tam pavattim' natvā
 „Hatthipālakumāro nekkhammañ¹ nikkhanto, mahāsamāgamo
 bhavissati, vasaṇatthānam laddhum vaṭṭatīti“² Vissakammañ³
 āṇāpesi: „gaccha āyāmāto chattimsayojanam vitthārato
 pannarasayojanam assamañ māpetvā pabbajitaparikkhāre⁵
 sampādehīti“. So „sādhū“⁴ 'ti patisunītvā Gaṅgātīre ramaṇīye
 bhūmibhāge vuttappamānam assamapadam māpetvā paṇṇa-
 sālāsu⁶ kaṭṭhattharaṇapaṇṇattharaṇaāsanādīni⁷ paññāpetvā sabbe
 pabbajitaparikkhāre māpesi⁸. Ekekissā paṇṇasālāya dvāre
 ekeko caṃkamo rattitthānadivāthānaparicchinnō⁹ katasudhā- 10
 parikaṇṇimo, āḷambanaphalako, tesu tesu thānesu nānāvanna-
 surabhikusumasañchānnā¹⁰, pūpphagacchā, ekekassa caṃ-
 kamaṇṇassa koṭṭiyam ekeko udakabharito kūpo, tassa santike
 ekeko phalarukkho, so eko¹¹ va sabbaphalāni phalati, idaṃ
 sabbaṃ devatānubhāvena ahosi. Vissakammo¹² assamañ¹³ mā- 15
 petvā, paṇṇasālāsu pabbajitaparikkhāre thapetvā „ye keci
 pabbajitukāmā ime parikkhāre gaṇhantū“¹⁴ 'ti jātihiṅgulakena
 bhittiyā akkharāni likhitvā attano ānubhāvena bheravasadde
 nigapakkhiduddasike amanusse¹⁵ ca paṭikkamāpetvā sakaṭṭhā-
 nam eva gato. Hatthipālakumāro ekapadikamaggena Sakka- 20
 dattiyam, assamañ pavisitvā akkharāni disvā „Sakkena maina
 mahābhinikkhamanañ¹⁶ nikkhantabbhāvo nāto bhavissatīti“
 dvāraṃ vivaritvā paṇṇasālāṃ pavisitvā isipabbajjalīṅgaṃ¹⁷
 gaḥetvā nikkhamitvā caṃkamaṃ otaritvā katipaye aparā-
 paraṃ caṃkamitvā sesajanakāyaṃ pabbājetvā assamapadam¹⁸ 25
 vicārento taruṇaputtānaṃ itthīnaṃ¹⁹ majje²⁰ thāne paṇṇa-
 sālāṃ²¹ adāsi, tato anantaram mahallakittthīnaṃ, tato anan-
 taram vaḷjhitthīnaṃ²², samantā parikkhipitvā pana purisānaṃ

¹ Bā mahābhinikkhamanañ. ² Bā visu-. ³ Bā -ṇamaya āsanā-, Cā kaṭṭhat-
 tarapaṇṇasattaraṇa-, Cā kaṭṭhattharaṇapaṇṇasattaraṇa-. ⁴ Cā -hi-. ⁵ Cā rattitthikā
 paricchinnā. ⁶ Bā -o-. ⁷ Bā ekeko. ⁸ Bā assamapadam. ⁹ Cā gaṇhātū, Cā
 gaṇhatū. ¹⁰ Cā -nikkhamam, Bā -nekkhamanañ. ¹¹ Cā -jjañ-. ¹² Cā itthi-
 gaṇaṃ, Cā Bā itthīnañ. ¹³ Bā majha-. ¹⁴ Cā -jā-. ¹⁵ Cā vaḷji-, Bā majhi-.

adāsi.¹ Ath' eko rājā „Bārāṇasiyaṃ kira rājā n' atthitī“
 āgantvā alamkatapaṭiyattanagaraṃ² oloketvā rājanivesanaṃ
 āruyha tattha tattha ratanarāsiṃ disvā „evārūpaṃ nagaraṃ“
 pahāya pabbajīakālato paṭṭhāya pabbajjā nāṃ³ eṣā ulārā bha-
 5 vissatīti“ surāsoṇḍena maggaṃ pucchitvā Hatthipālasaṃ santi-
 kaṃ pāyāsi. Hatthipālo tassa, vanantaṃ⁴ āgatabhāvaṃ ñatvā
 paṭimaggam gantvā ākāse nisinnō parisāya dhammaṃ desetvā
 assamaṇapadaṃ netvā sabbam parisam pabbājesi. Eten'⁵ upā-
 yena aññe pi cha rājāno pabbajimsu. Satta rājāno bhoge⁶
 10 chaḍḍayimsu⁷. Chattiṃsayojaniko assamo nirantaro⁸ paripūri.
 Yo kāmavitakkādisu aññataraṃ vitakketi mahāpurisā⁹ tassa
 dhammaṃ desetvā Brahmavihārābhāvanā¹⁰ eva ca¹¹ kaṣiṇa-
 bhāvanaṃ ca ācikkhati, ne¹² yebhuyena jhānābhīññaṃ¹³ nāb-
 battetvā tīsu koṭṭhāsesu dve koṭṭhāsā Brahmaloke nibbattiṃsu,
 15 tatiyakotṭhāsaṃ tidhā katvā eko koṭṭhāso Brahmaloke nibbatti,
 eko chasu kāmāsaḍḍesu, eko isīnaṃ pāricariyaṃ¹⁴ katvā
 manussaloke, tīsu kusalasampattīsu nibbattiṃsu. Evaṃ Hat-
 thipālasaṃ sāsanaṃ apagatanirayatiracchānayanopettivisaṃsura-
 kāyaṃ¹⁵ ahoṣi.

20 Imasmiṃ Tamabappaṇḍīpe paṭhaviṇḍaka - Dhammaguttathero
 Kaṭakandhakāravāsi - Phussaḍḍevathero¹⁶ Uparimaṇḍalakamālayavāsi-
 Mahāsaṃgharakkhitathero¹⁷ Malimahādevathero¹⁸ Bhaggirivāsi-Mahā-
 devathero¹⁹ Vāmantapabbhāravāsi-Mahāsivathero²⁰ Kālavallimaṇḍapa-
 vāsi-Mahānāgathero Kuddālasamāgame Mūgapakkhasamāgame Cūla-
 25 sutasomasamāgame Ayogharapaṇḍitasamāgame Hatthipālasamāgame ca
 sabbapacchā nikkhantapurisā²¹ ahesuṃ, tenāhaṃ Bhagavā:

Abhittharetha kalyāṇe ti (Dhp. v. 116.)

kalyāṇaṃ hi²² turitaturiten' eva kātabbam.

¹ Bā -yattam-. ² Bā vanantam-. ³ Ck² sattarājabhoggā. ⁴ Bā chaditvā. ⁵ Bā -rā. ⁶ Bā -naṃ ceva. ⁷ Bā omits ne. ⁸ Bā -ā. ⁹ Bā paricā-. ¹⁰ Ck² -nirayaṃ, C² -nirayaṃ - visayaṃ, Bā -taṃniraya - - yoniyāpatti-. ¹¹ Bā katekandarakāra-. ¹² Bā uparimaṇḍakamolavāsi-. ¹³ Bā mālayamahā-. ¹⁴ Bā taggadivāsi-. ¹⁵ Bā gāṇṭha-. ¹⁶ Bā -parisā-. ¹⁷ Bā tattha kalyāṇam, omitting hi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi T. mahānekkhammaṃ¹ nikkhanto yevā“² 'ti vatvā j. s.: „Tadā Esukārī rājā Suddhodana-mahārājā ahoṣi, devī Mahāmāyā, purōhito Kassapo, brāhmaṇī Bhaddakāpilānī, Ajapālo Anuruddho, Gopālo Moggallāno, Assapālo Sāriputto, sesaparisā Buddhaparisā, Hatthipālo aham eva“³ 'ti. 5
Hatthipālajātakaṃ.

14. Ayogharajātaka.

Yamekarattim paṭhaman ti. Idam S. J. v. mahā-nekkhammaṃ² ūeva ā. k. Tadā pi hi so „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. mahānekkhammaṃ nikkhanto yevā“³ 'ti vatvā a. ā.: 10

A. B. Br. r. k? Brahmaḍattassa rañño aggamaheṣi gab-baṃ paṭilabhitvā laddhagabbhaparihārā pariṇatagabbhā pac-cūsasamanantare³ puttaṃ vijāyi. Tassā⁴ purimattabhāve ekā sapatti⁵ „tava jātaṃ pajāṃ khādituṃ labhissāmīti“ pattha-naṃ⁶ ṭhapesi, sā kira sayāṃ vāṃjhā hutvā puttaṃātukodhena⁷ 15
taṃ patthanāṃ katvā yakkhayoniyaṃ nibbatti. Itarā rañño aggamaheṣi hutvā imaṃ puttaṃ vijāyi. Sā yakkhiṇī tadā „kāsaṃ labhitvā deviyā passantiyā“⁸ va bhībhaṇṇarūpā⁹ hutvā āgantvā taṃ dāraṃ gahetvā palāyi. Devī „yakkhiṇī me¹⁰
puttaṃ¹¹ gahetvā palāyatīti“ mahāsaddena viravi. Itarāpi dāra- 20
kaṃ mūlakakandaṃ¹² viya murumūrayanti¹³ khādītva devīm¹⁴
hatthavikārādihi rosetvā¹⁵ tajjetvā¹⁶ pakkāmi. Rājā¹⁷ sutvā „kiṃ sakkā yakkhiniyā kātun“¹⁸ ti tuṇhī ahoṣi, puna deviyā vijāyanakāle gālhaṃ ārakkham akāsi. Devī puna puttaṃ vijāyi. Yakkhiṇī¹⁹ āgantvā taṃ pi khādītva gatā. Tatiyavāre 25
tassā kucchiyaṃ M. paṭisandhiṃ gaṇhi. Rājā mahājanaṃ sannipāṭepetvā²⁰ „deviyā jātaṃ jātaṃ pajāṃ ekā yakkhiṇī

¹ Bā -bbinekkhamanaṃ. 14. Cfr. Cariyā-P. p. 94. ² Bā -nikkhamanaṃ. ³ Bā -samyantare. ⁴ Bā tassa. ⁵ Ck -im, Cs -i, Bā sapattakkā. ⁶ Bā puta-hetu-. ⁷ Bā -ye, Ck -ya. ⁸ Ck bhimbha-, Bā vibhacca-, Bā vibhacca-. ⁹ Ck me yakkhiṇī. ¹⁰ Bā mūlakandaṃ. ¹¹ Ck -ti, Bā murumūrakaronti. ¹² Bā deviyā. ¹³ Bā pakāsetvā. ¹⁴ Bā tajjantā. ¹⁵ Bā adde taṃ vacanaṃ, Bā taṃ. ¹⁶ Bā sā ya-. ¹⁷ Bā -pātetvā.

- khādati, kin nu kattabban“ ti pucchi. Ath' eko „yakkhā¹
 nāma tālapaṇṇassa bhāyanti, deviyā hatthapādesu tālapaṇṇaṁ
 bandhituṁ vaṭṭatīti“ āha, aparo „ayogharassa“ bhāyanti,
 ayogharaṁ kātuṁ vaṭṭatīti“ āha. Rājā „sādhū“ 'ti attano
 5 vijite kammāre sannipādetvā „ayogharaṁ karoṭhā“ ²ti āṇa-
 petvā āyuttake³ adāsi. • Antonagare yeva ramaṇīye bhūmi-
 bhāge gehaṁ paṭṭhapesuṁ, thambhe ādim⁴ katvā sabbe⁵ ge-
 hasambhārā ayomayā va ahesuṁ, nayahi māseli ayomaṇyaṁ
 mahantaṁ caturassasālaṁ⁶ niṭṭhānam agamāsi, taṁ niccaṁ
 10 pajjalitapadīpam eva hoti. Rājā deviyā gabbhāparipākāṁ
 nātva ayogharaṁ alaṁkārapetvā taṁ ādāya ayogharaṁ⁷ pāvīsi.
 Sā tattha dhañṇapuñṇalakkhaṇaṁ⁸ puttā⁹ vijāyi, Ayogha-
 kumāro t' ev' assa¹⁰ nāmaṁ karim-su. Taṁ dhāṇiṇaṁ datvā
 mahantaṁ ārakkaṁ saṁvidahitvā¹¹ rājā devīṁ ādāya nagaraṁ
 15 padakkhiṇaṁ katvā alaṁkatapāsādatalam eva abhirūhi.
 Yakkhī¹² pi udakavāraṁ gantvā Vessavaṇassa udakaṁ¹³ ha-
 rantī¹⁴ jivitakkhayaṁ pattā. M. ayoghare yeva vadḍhitvā,
 viññūtaṁ patto tath' eva sabbasippāni uggaṇhi. Rājā „ko me
 puttassa vayapadeso“¹⁵ ti amacce pucchitvā „soḷasavasso
 20 deva sūro“¹⁶ thāmasampanno yakkhasahassam pi paṭibāhituṁ
 samattho“ ti sutvā „r. assa dassāmīti“ sakalanagaraṁ, alaṁ-
 kārapetvā „ayogharato taṁ nīharitvā ānethā“ 'ti āha. Amaccā
 „sādhū devā“ 'ti dvādasayojanikaṁ¹⁷ Bārāṇasīṁ alaṁkārapetvā
 sabbālaṁkāravibhūsitāṁ maṅgalavāraṇaṁ ādāya tattha gantvā
 25 kumāraṁ alaṁkaritvā hatthikkhandhe nisīdāpetvā „deva kula-
 santakaṁ alaṁkatanagaraṁ padakkhiṇaṁ katvā pitaraṁ Kā-
 sirājānaṁ vandatha, ajj' eva setacchattaṁ labhisgathā“ 'ti
 āhaṁsu. M. nagaraṁ padakkhiṇaṁ karonto ārāmarāmaṇeyyakaṁ
 vaṇṇapokkharanībhumirāmaṇeyyakaṁ pāsādarāmaṇeyyakādīni

¹ Iḍ atheko yakkhīni nāma ayogharam. ² Ck ay-. ³ Bā ādikarī. ⁴ Bā -a. ⁵
 (¹⁵ caturassasālaṁ, Bā catusā-). ⁶ Ck -ṇa, Bā -nasampannaṁ. ⁷ Bā tvevassa.
⁸ Bā -dahi. ⁹ Bā yakkhīni. ¹⁰ Ck -ka. ¹¹ Bā vahanī. ¹² Bā vayappatta-
 padeso. ¹³ Ck Bā su- ¹⁴ Iḍ -niyaṁ.

disvā cintesi: „mama pitā mañ ettakañ kālāñ bandhanāgāre
 vasāpesi, evarūpañ alamkatanagarañ daṭṭhūñ na adāsi¹, ko
 nu kho mayhañ doso“ ti amacce pucchi. „Deva, n' atthi
 tumhākañ doso, tumhākañ pana dve bhātike ekā yakkhini
 khādi, tena vo pitā ayoghare vasāpesi, ayogharena tumhākañ 5
 jīvitañ laddhañ“ ti. So tesāñ vacanañ sutvā cintesi: „ahañ
 dasanāse Lohakumbhiniraye viya² Gūthaniraye viya ca mātu-
 kucchimhi vasitvā mātukucchito nikkhantakālato paṭṭhāya
 soḷasa vassāni etasmim³ bandhanāgāre vasiñ, bahi oloketum
 pi na labhiñ⁴, yakkhiniyā hatthato mutto pi panāhañ n' eva 10
 ajaro⁵ na amaro, kim me rajjena, rajje ṭhitakālato paṭṭhāya
 dunnikkhamanañ⁶ hoti, „ajj“ eva mama pitarañ pabbajjañ
 anujānāpetvā Himavantañ paviṣṭvā pabbajissāmīti“ so na-
 garañ padakkhiṇañ katvā rājakulañ pavisitvā rājānañ van-
 ditvā atṭhāsi. Rājā tassa sarīrasobhañ oloketvā balavasine- 15
 bhañ amacce olokesi. Te „kim karoma devā“ ti vadiṃsu.
 „Putta me ratanarāsīmhi ṭhapetvā tīhi saṃkhehi abhisiñ-
 citvā kañcanaṃālāñ⁷ setacchattañ⁸ ussāpethā“ ti. M. pitarañ
 vanditvā „na mayhañ rajjen' attho, ahañ pabbajissāmi, pab-
 bajja me anujānāthā“ ti āha. „Tāta rajjañ paṭikkhipitvā 20
 kimkāraṇā pabbajasīti“⁹. „Deva ahañ mātukucchimhi dasa-
 māse Gūthaniraye viya vasitvā kucchito nikkhanto yakkha-
 bhayena¹⁰ soḷasa vassāni bandhanāgāre vasanto bahi oloketum
 pi na labhiñ, Ussadaniraye khitto viya ahoṣiñ, yakkhinito¹¹
 mutto 'mhīti pi ajarāmaro¹² na homi, maccu nāñ esa na¹³ 25
 sakkā kenaci jinitum¹⁴, bhava ukkaṇṭhito¹⁵ 'smi, yāva me vyā-
 dhijarāmaṇāni nāgacchanti tāvad eva pabbajitvā dhammañ
 carissāmi, alam me rajjena, anujāna mañ devā“ ti vatvā
 pitu dhammañ desento āha:

¹ Bā nādāsi. ² Bā add ca. ³ Ck² eka-. ⁴ Bā add ussadaniraye khitto viya
 abosi. ⁵ Bā -wari. ⁶ Bā -añca. ⁷ Bā -jissatīti. ⁸ Bā yakkhani-. ⁹ Bā
 -nhaṭṭhato. ¹⁰ Bā ajaro amaro. ¹¹ Bā nī, Ck nāme na. ¹² Bā add vañ-
 cetum. ¹³ Bā ukkakkhito.

1. Yāṃ ekarattīm paṭhamam gabbhe vasati mānava¹
abbh' utthito va sayati sa gaccham na nivattati. 320.
2. Na yujjhamānā na balena vassitā
narā na jīranti² na cāpi mīyare,
5 sabbam hi tam jātijarāy' upaddutaṃ,
tam me matī hoti: carāmi dhammam. 321.
3. Caturaṅginim senam subhimsarūpaṃ
jayanti ratthādhīpati pasayha,
na maccuno jayitum³ ussahanti,
10 tam me etc. 322.
4. Hatthihi assehi rathehi pattini
parivāritā muccare ekaceyyā⁴,
na maccuno muccitum⁵ ussahanti, etc. 323.
5. Hatthihi assehi rathehi pattini
15 sūrā⁶ pabhañjanti⁷ padhamsayanti,
na maccuno bhañjitum⁸ ussahanti, etc. 324.
6. Mattā gajā bhinnagaḷā pabhinnā
nagarāni maddanti janam hananti,
na maccuno madditum ussahanti, etc. 325.
7. Issāsino katahatthāpi dhīrā
20 dūrepātī⁹ akkhaṇavedhino pi
na maccuno vijjhitum ussahanti, etc. 326.
8. Sarāni khīyanti saselakānanā,
sabbam hi tam khīyati dīgham antaram,
25 sabbam hi tam bhañjare kālapariyāyam¹⁰, etc. 327.
9. Sabbesam evam hi narānarīnam¹¹
calācalaṃ pāṇabhuno 'dha jīvitam¹²
paṭo va dhuttassa dumo va kūlajo, etc. 328.

¹ C^o Bā -pa-. ² C^o Bā ji-. ³ Bā -tum. ⁴ C^o -veyyā. ⁵ Bā muñci-. ⁶ all three M^{ss}. su-. ⁷ C^o pabhañjanti, Bā pabhñjanti? ⁸ C^o mubhañjitum, Bā muñcētum. ⁹ Bā dūrepātī, B^o dūrepātī, C^o pure pātī. ¹⁰ C^o kālāpīriyā. ¹¹ C^o narānanārī, C^o narānanārīm, Bā nāranārīnam. ¹² C^o pānabhuno 'dha-pivāni, C^o pānabhuno dajīvitam, Bā pānabhūno-.

10. Dumapphalāneva¹ patanti mānavā
daharā ca vuddhā ca sarirabhedā
nariyo² narā majjhimaporisā ca, etc. 329.
11. Nāyaṃ vayo tārakarājasannibho,
yāda abbatitāṃ³ gatam eya dāni taṃ⁴,
jinnassa⁵ hī n' atthi raṇi kuto mukhaṃ, etc. 330.
12. Yakkhā pisācā athavāpi petā
kupitāpi te assasanti⁶ manusse,
na maccuno assasit' ussahanti⁶, etc. 331.
13. Yakkhe pisāce athavāpi pete
kupitāpi te nijjhapanāṃ karonti,
na maccuno nijjhapanāṃ karonti, etc. 332.
14. Aparādhake dūsake heṭhake ca
rājāno daṇḍenti viditva⁷ dosaṃ,
na maccuno daṇḍayit' ussahanti⁸, etc. 333.
15. Aparādhakā dūsakā heṭhakā ca
labhanti te rājino⁹ nijjhapetum,
na maccuno nijjhapanaṃ karonti, etc. 334.
16. Na khattiyo ti na pi brāhmaṇo ti¹⁰,
na aḍḍhakā balavā tejavāpi, —
na maccurājassa apekha-m-atthi¹¹, etc. 335.
17. Sihā ca vyaggghā ca atho pi dīpiyo
pasayha khādanti vipphandamānaṃ,
na maccuno khāditum¹² ussahanti, etc. 336.
18. Māyākārā¹³ raṇgamajjhe karontā¹⁴
mohenti¹⁵ cakkhūni janassa tāvade,
na maccuno mohayit' ussahanti¹⁶, etc. 337.

¹ so all three MSS. for -nīva? ² Bds na-. ³ Ck abbatitāṃ, Bd yadubbhattitāṃ.

⁴ or dānitaṃ? Ck dhānitaṃ, Bd gatamevanādi. ⁵ Ck Bd jinnassa, C^o chinassa.

⁶ Bd -sitaṃ mussahanti. ⁷ Bd viditvāna. ⁸ Bd -tum muss- ⁹ Bd rājāno, Ck^o

rājito. ¹⁰ Bds pi na ca br. pi. ¹¹ Ck apekhamatti, Bd apekkhamatti. C^o

apekhamatti corr. to -matthi? ¹² all three MSS. -tum. ¹³ Ck^o -ram. ¹⁴

Ck^o -to. ¹⁵ C^o Bd mohanti. ¹⁶ Ck^o mohitum

19. Āśīvisā kupitā uggatejā
 ḍasanti¹ mārenti pi te manusse,
 na maccuno ḍasitum² ussahanti, etc. 338.
20. Āśīvisā kupitā yaṁ ḍasanti
 5 tikicchakā tesam visam hananti,
 na maccuno datṭhavisam hananti, etc. 339.
21. Dhammantarī Vetaraṇī ca Bhojo
 visāni hantvāna bhujaṅgamānaṁ
 sūyanti te kālakatā tath' eva, etc. 340.
- 10 22. Vijjādhara ghoram adhiyamōṇā
 adassanaṁ osadhehi vajanti,
 na maccurājassa vajant' adassanaṁ³, etc. 341.
23. Dhammo have rakkhati dhammacāriṁ, (Dh. p. 126, Jāt. I, 31,
 dhammo suciṇṇo sukham āvahāti, [Therag. 35.]
- 15 24. esānisamaṁso dhamme suciṇṇe:
 na duggatiṁ gacchati dhammacārī. 342.
25. Na hi dhammo, adhammo ca ubho samavipākino, (Dhp. 90, 3.)
 adhammo nirayaṁ neti, dhammo pāpeti suggatin ti. 343.

Tattha yame karattin ti yebhuyyena sattā mātukucchiṁhi paṭisaṁdhiṁ
 20 ganhantā rattin gāhanti, tasmā evam aha, ayaṁ pan' ettha attho: yaṁ eka-
 rattin vā divā vā paṭhamam eva paṭisaṁdhiṁ gahetvā mātukucchiṁkhāte
 gabbhe vasati, mānava ti satto kalalabhāvena paṭiṭṭhāti, abbhutṭhito va
 sayatīti⁴ so mānava yathā nāma valābhakasaṁkhāto abbo⁵ utṭhito nibbato
 vāyuvegāhato⁶ paṭigacchati tath' eva

- 25 Paṭhamam kalamaṁ⁷ hoti, kalā⁸ hoti abbudaṁ, (Cfr. Milinda-p. 421.)
 abbudā jāyati⁹ pesi, pesiyā¹⁰ jāyate¹¹ ghano,
 ghanā pasākhā¹² jāyanti kesā lomā nakhā¹³ ca
 Yaṁ c' assa bhuñjati mātā annapānaṁ ca bhojanaṁ
 tena so tattha yāpeti¹⁴ mātukucchigato naro ti
- 30 imaṁ¹⁵ mātukucchiyaṁ kalalādhāvaṁ kucchito ca nikkhānto mandadasa-
 kādibhāvaṁ āpajjamāno satataṁ samitaṁ gacchati, sa gacchati na nivattatīti

¹ Ck^o ḍayhanti, B^d ḍassanti. ² B^d ḍassitum. ³ Ck^o -ti dassanaṁ, B^d na
 maccuno rājassa vajanti adass-. ⁴ Ck^o vassati, B^d vassayātīti. ⁵ Ck^o abbhā. ⁶
 B^d -vegeṇa hato. ⁷ Ck^o kalam, C^o kalalā. ⁸ Ck^o kalā. ⁹ Ck^o -ti, B^d -te. ¹⁰
 C^o pesi, Ck^o omits pesiyā. ¹¹ Ck^o nibbattate. ¹² Ck^o pasākhā, C^o pasākha, B^d
 pañcasākhā. ¹³ B^d nakhāpi. ¹⁴ B^d -si. ¹⁵ C^o idam, B^d tattha imaṁ.

sa cāyān¹ evaṃ gacchanto puna abbudato kalalabhāvaṃ pesiāditto² vā abbu-
 dādibhāvaṃ khīḍḍādasakato³ mawdasasakabhāvaṃ vaṇḍasakāditto vā⁴ khīḍḍā-
 dasakādibhāvaṃ pāpuṇitum na nivattati⁵, yathā jaṇ' eso valāhako vātavegena
 saṃcunṇiyamāno⁶ ahaṃ asukaṭṭhāne nāma uṭṭhito puna nivattitvā tatth' eva⁷
 gantvā pakatibhāvena ṭhassāmīti⁸ na labhati yad assa gataṃ⁹ taṃ gatam eva
 yaṃ antarahitaṃ taṃ antarahitam eva hoti tathā so pi kalalāḍibhāvena gaccha-
 māno gacchat' eva, tasmīn tasmīn koṭṭhāse saṃkhārā purimapurimānaṃ¹⁰
 paccayā hutvā paccato anivattitvā tāttha tatth' eva bhijjanti, jarākāle saṃ-
 khārā amhehi esa pubbe yuvā thūmasampanno kato¹¹ puna taṃ¹² nivattitvā
 tath' eva karissāmā 'ti na labbhanti¹³, tāttha tatth' eva antarādhāyanti¹⁴ dasseti,
 na yujjhamānā ti ubhato mūḷhasaṅgāme¹⁵ yujjhaṇṭā, na balena vassitā
 ti na kāyabalena vā yodhabalena vā¹⁶ upagatā samannāgatā, na jīrantīti¹⁷
 purimanakāraṇi¹⁸ āharitvā evarūpāpi narā na jīranti na cāpi mlyare¹⁹ ti
 attho veditabbo, sabbam hi taṃ ti mahārāja sabbam eva hi idaṃ pāpu-
 maṇḍaṇi²⁰ mahāyante²¹ pīḷiyamānā uccughaṭṭikā viya jātiyā ca jarāya ca
 upaddutaṃ niccaṃ pīḷitaṃ, taṃ me matī hotīti²² tena kāraṇa mama pabba-
 jitvā dhammaṃ carāmiti matī hoti cittaṃ uppajjati, caturaṅginu ti hatthi-
 ādīhi caturaṅgehi samannāgataṃ, senaṃ subhinsarūpan ti suṭṭhu bhimsa-
 jātikam²³ senaṃ, jayanti²⁴ kadāci ekacce rājāno attano senāya jīnanti²⁵, na
 maccuno ti te²⁶ pi rājāno mahāsenaṃ maccuno senaṃ jayitum na ussa-
 hanti, na vyādhijarāmarāṇāni madditum sakkonti, muccare ekaceyyā²⁷ ti
 tehi hatthiādihi parivāritā ekacce paccāmittānaṃ hatthato muccanti, maccuno
 pana saptikā muccitum na sakkonti, pabhañjanti²⁸ etehi hatthiādihi
 paccatthikarājūnaṃ nagaraṇi bhañjanti²⁹, padhamasayanti³⁰ mahājanam
 dhamisento³¹ padhamisento³² jīvitaḥkayaṃ pāpenti, na maccuno ti te pi
 maraṇakāle patte maccuno bhañjitum na sakkonti, bhinnagatā pabhinna³³ ti
 tisu thāneṃ pabhinna³⁴ evaṃ bhinnā hutvā madam³⁵ galantā³⁶ paggharitamadā
 ti attho, na maccuno ti te pi mahānaccum madditum na sakkonti, issāsino
 ti issūsā dhanuggahā, katahatthā ti suṃkhitā, dūrepātīti sarāni dūre
 pātetum samatthā, akkhaṇavedhino ti aviraddhavedhino vijjūlakena
 vijjhaṇasamatthā vā, sarānūti Anotattādīni mahāsarāni³⁷ khīyanti yeva,
 saselaḥānanā³⁸ sapabbatavanasaṇḍā³⁹ mahāpaṭhavī pi khīyati⁴⁰, sabbam
 hi taṃ ti sabbam idaṃ saṃkhārāgataṃ dīgham antaram⁴¹ thatvā⁴² khīyat' eva,

¹ Ck^s sabhāvaṃ. ² Bā khīḍḍādida-. ³ Bā omitejvā. ⁴ Bā -titi. ⁵ Ck^s saṃcunṇi-,
 C^s saṃsaincunṇi-, Bā sucunṇamāno viya, Bā sucunṇiyamāno. ⁶ Bā^s tatheva.
⁷ Ck^s ṭṭha-. ⁸ Bā yaṃ disaṃ kataṃ. ⁹ Bā omits purima. ¹⁰ C^s karo, Bā
 gato. ¹¹ Bā nam. ¹² Ck^s labhanti. ¹³ C^s calha-?, Bā byule-, B^s bvūlha? ¹⁴
 Ck^s omits yodhabalena vā. ¹⁵ Ck^s ji-, Bā ja-. ¹⁶ Bā -maṇa-. ¹⁷ Ck^s meyyare,
 Bā na cāpi na-, C^s na cāpi na corr. to na cāpi mī-. ¹⁸ Ck^s -la. ¹⁹ Bā -tena.
²⁰ Ck^s hoti. ²¹ Ck^s -takam, Bā bhīṃsanakajātikam. ²² Bā jayanti. ²³ Bā
 atite. ²⁴ Bā^s ekaceyyā. ²⁵ Bā pabhiñ-, B^s na bhīñ-. ²⁶ Bā^s pabhiñ-. ²⁷ so
 all three MSS. ²⁸ Bā viddhamisento. ²⁹ Ck^s bhinnā. ³⁰ Bā maddam. ³¹ Ck^s
 gal-. ³² Bā^s add pi. ³³ Ck^s omits sa. ³⁴ Ck^s -yanti. ³⁵ Bā^s katvā.

kappuṭṭhānaggiṃ patvā Mahāmeru pi aggimukhe madhusitthakam viya vilīyat
 eva, anumatto pi¹ saṃkhāro (hātuṃ na sakkoti, kālapariyāyaṃ² ti kālapari-
 yāyaṃ³ nassanakālavāraṃ⁴ patvā sabbam bhañjare⁵, sabbasaṃkhāragatam bhijjat'
 eva⁶, tassa pakāsanattham Sattasuriyasuttam⁷ āharitabbam, calācalaṃ ti cañ-
 5 calam sakabhāvena (hātuṃ asammattham nānābhāvavinābhāvasabbhāvam eva,
 pānabhūno dha jīvitaṃ ti idhaloke imesaṃ pānabhūtānaṃ jīvitaṃ paṭo va
 dhuttassa dūmo va kūlajo ti sūvādhutto hi suraṃ diṣvā udare 'baddham
 sātakam datvā pipat' eva, nadikūle jātadūmo va kūle lujjamāno⁸ lujjati, yathā
 esa paṭo ca⁹ dūmo ca¹⁰ cañcalā evaṃ sattānaṃ jīvitaṃ devā 'ti, duma-p-
 10 phalāneva¹¹ 'ti yathā pakkāni phalāni vātāhatāni¹² dumaggato bhūmīyaṃ
 patanti idhaloke tath' eva ime mānavā jarāvātāhatā¹³ jīvītā¹⁴ galitvā¹⁵ ma-
 raṇapaṭṭhaviyaṃ patanti, daharā ti antamaso kalalabhāve (hitāpi majjhimaporisā
 nārīnarātānaṃ majjhe (hitā ubhatovyañjanakanapumsakā, tārakarājasaṃ nibho
 ti yathā tārakarājā kālapakkhe¹⁶ khīno puna junhapakkhe pūratī 'na evaṃ
 15 sattānaṃ vayo¹⁷, vayo sattānaṃ hi yad abbatthitaṃ¹⁸ katam¹⁹ eva dālu. taṃ²⁰
 na²¹ tassa punāgamanam atthi, kuto ratitī jarāṇiṇassa kamagūṇeso ratī pi n'
 atthi. te paṭice uppaṇṇakasukham kuto yeva, yakkhā²² ti ma²³iddhikā yakkhā,
 piṣācā ti paṇsupiṣācā. peṭā ti peṭṭivisayikā, assasatitī assāvātena
 upahanantī²⁴ āvisantitī vā attho, na maccuno ti maccuṃ pana te pi²⁵ assā-
 20 sena vā upahanitūṃ āvisitūṃ vā²⁶ na sakkonti, nijjhāpanam karontīti
 balikammavaseṇa khamāpentī pasādentī, aparādhake ti rājāparādhaka²⁷ ke²⁸,
 dūsake ti rājjadūsake, heṭṭhake ti sandhechedādīhi lokavīheṭṭhake, rājāno
 ti rājāno, viditvā²⁹ dosan ti dosāṃ jānitvā yatharūpeṇa daṇḍentī³⁰, na
 maccuno ti te pi maccuṃ daṇḍayitūṃ na sakkonti, nijjhāpetuṃ ti sakkhīhi³¹
 25 attano niraparādhabbhāvaṃ pakāsetvā pasādetvā, na aḍḍhakā balavā tejavā-
 pītī ime aḍḍhā ayaṃ kāyabalaññābalādīhi balavā ayaṃ tejavā ti evaṃ pi na
 maccurājassa apekkha-m-atthi³², ekasmiṃ pi satte apekkhā pemaṇ sīneho n'
 atthi, sabbam evābhimaddatīti dasseti, paṣalyhā 'ti balakkārena abhiḥhavitvā, na
 maccuno ti te pi maccuṃ khādītūṃ na sakkenti, karontā³³ ti māyaṃ
 30 karontā³⁴, mohentīti³⁵ abhūtāṃ bhūtāṃ katvā, dassentā³⁶ mohenti³⁷, ugga-
 tejā ti uggatena visena³⁸ samannāgatā, tikicchakā ti visavejjā, Dham-
 mantarī Vetaraṇī ca Bhojo ti ete evaṃnāmakā vejjā, ghoramadhī-
 yamānā ti ghorāṃ nāma vijjāṃ adhiyanta, osadheṭṭīti ghorāṃ vā gandhā-

¹ Ck anumatto ti. ² so all three MSS. for -pariyayan. ³ Bc. ya. ⁴ Ck nassakāla-. ⁵ Bd bhu-. ⁶ Ck bha-. ⁷ cfr. Westerg., Codd. Orienc. I, 34. ⁸ Cc nu-. ⁹ Ck Bd va. ¹⁰ Ck va. ¹¹ Bd vāta-. ¹² so Ck; Cc jarānavānahatā, Bd jarātena hatā, Bc tena hatā. ¹³ Ck pitā. ¹⁴ Ck galitvā. ¹⁵ Bd kale-. ¹⁶ Ck omīti vayo. ¹⁷ Bd yadubbhatitāṃ, Ck yadabbhatitī, Cc yadabbhanitāṃ. ¹⁸ Bd ka-. ¹⁹ Bd -kaṇ. ²⁰ Ck omīti na. ²¹ Ck -hanti. ²² Bd maccu- -, Cc maccu pana te su. ²³ Ck omīti vā. ²⁴ all three MSS. rāja-. ²⁵ Bd -tvāna. ²⁶ Bd daṇḍanti. ²⁷ so Ck; Bd sikkhati. ²⁸ Ck Bd -matti. ²⁹ Bd -to. ³⁰ Bd moha-. ³¹ Ck -to. ³² Bd visatejena. ³³ Bd tehi osadheṭṭi.

rañā vā vijjāñā sāvetvā osadhiñ ādāya te¹ paccatthikānañ adassanañ wajanti².
dhammo ti sucariṭṭadhammo, rakkhātīti yena rakkhito tañ paṭirakkhati,
sukhañ ti chasu kāmāggesu³ sukhañ āvahaṭi pāpetīti paṭisandhivasena
upaneti.

Evam M. catuvīsati-gāthāhi⁴ pitu dhammañ desetvā⁵
„maharāja tumhākañ rajjañ tughākañ eva hotu, na mayhañ
iminā attho, tumhehi pana °saddhiñ⁶ kathentam eva mañ⁷
vyādhijarāmaraṇāni⁸ upagacchanti, tiṭṭhatha tumhe“ ti vatvā
ayaḍamañ bhinditvā⁹ mattahatthi viya Kañcanapañjarañ bhin-
ditvā¹⁰ sīhapotako viya kāme pahāya mātāpitaro vanditvā nik-
khami. Ath' assa [pitā „mama pi rajjen' attho n' atthīti“ r.
pahāya tena saddhiñ yeva uikkhami. Tasmim nikkhante⁹
devī pi amaccāpi brāhmaṇaḡahapatikādayo pīti sakalanagara-
vāsīno gehāni chādḍetvā nikkhamimsu. Samāgamo mahā
ahosi, parisā dvādasayojanikā¹⁰ jātā, tañ ādāya M. Hima-
vantañ pāvīsi. Sakko tassa nikkhantabhāvañ űatvā Vissa-
kammañ¹¹ pesetvā dvādasayojanāyāmañ sattayojanavittihārañ
assamapadañ¹² kāresi, sabbe pabbajitaparikkhāre paṭiyādāpesi.
Tatoparañ¹³ M-assa pabbajjā¹⁴ ca ovādadānañ ca Brahma-loka-
parāyanañ¹⁵ ca parisāya anapāyagamanīyatā¹⁶ ca sabbā hetthā-
vuttanāyena¹⁷ eva veditabbā.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi T. mahānekkhammañ¹⁶
nikkhanto yevā“ ti vatvā j. s.: „Tadā mātāpitaro mahārājakulāni
ahesuñ, parisā¹⁷ Buddhaparisā, Ayogharapaṇḍito aham evā“ ti.
Ayogharajātakañ. Visatinipāṭavaṇṇanā nīṭhitā¹⁸. 25

¹ Bā tehi osadhehi. ² Bā vadanti. ³ Cā kāmāggesu. ⁴ Bā -tiyā gā-
Cā omiṭṭi māñ. ⁵ Cā omiṭṭi jarā. ⁶ Bā chindetvā. ⁷ Bā omiṭṭi mātā - - bhin-
ditvā. ⁸ Bā adda yeva. ⁹ Bā -niyā. ¹⁰ Bā visu-. ¹¹ Bā adda māpetvā. ¹²
Bā ito. ¹³ Bā pabbajjītvā. ¹⁴ Bā anappāyatā, Bā anupāyatā. ¹⁵ Bā mahābhī-
nikkhamanañ. ¹⁶ Bā sesapa-. ¹⁷ Bā -assa vāṇāni nīṭhitā samattā.

Recd. on 3.6.80
82*
R. R. No. 7520
G. R. No. 30916

Formerly published :

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palice notisque illustravit V. Fausbell. Hauniæ 1855. 8 Danish crown.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbell. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbell. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbell. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbell. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

The Sutta-Nipāta, being a collection of some of Gotama Buddha's dialogues and discourses. Edited by V. Fausbell. Part 1. Text. London. Published for the Pāli Text Society. 1885.

BEST BINDERY
17, Lake Road
Calcutta-700027